

Ellen G. White Estate

BETEJA E MADHE NDËRMJET ZOTIT DHE DJALLIT

The background of the cover features a collage of images. At the top, there is a faint, golden glow. Below it, a large, ancient stone structure with many arches, resembling a Roman amphitheater or a large basilica, is visible. In the foreground, there are several open, antique books with yellowed pages and dense text. A large, silver sword with a black hilt is positioned diagonally across the bottom half of the cover, overlapping the books.

ELLEN G. WHITE

Beteja e madhe ndërmjet Zotit dhe djallit

Ellen G. White

**Copyright © 2012
Ellen G. White Estate, Inc.**

Information about this Book

Overview

This eBook is provided by the [Ellen G. White Estate](#). It is included in the larger free [Online Books](#) collection on the Ellen G. White Estate Web site.

About the Author

Ellen G. White (1827-1915) is considered the most widely translated American author, her works having been published in more than 160 languages. She wrote more than 100,000 pages on a wide variety of spiritual and practical topics. Guided by the Holy Spirit, she exalted Jesus and pointed to the Scriptures as the basis of one's faith.

Further Links

[A Brief Biography of Ellen G. White](#)
[About the Ellen G. White Estate](#)

End User License Agreement

The viewing, printing or downloading of this book grants you only a limited, nonexclusive and nontransferable license for use solely by you for your own personal use. This license does not permit republication, distribution, assignment, sublicense, sale, preparation of derivative works, or other use. Any unauthorized use of this book terminates the license granted hereby.

Further Information

For more information about the author, publishers, or how you can support this service, please contact the Ellen G. White Estate at mail@whiteestate.org. We are thankful for your interest and feedback and wish you God's blessing as you read.

Përmbajta

Information about this Book	i
PARATHËNIE	v
PËRSE DUHET TA LEXONI KËTË LIBËR	xiv
LIBËR I KOHËS SONË	xvii
HYRJE	xx
1. SHKATËRRIMI I JERUSALEMIT	27
2. NDJEKJET NË SHEKUJT E PARË	46
3. DEVIJIMI NGA FEJA	55
4. VALDENZIANËT	66
5. GJON VIKLIF	82
6. HUSI DHE JERONIMI	97
7. LUTERI NDAHET NGA ROMA	117
8. LUTERI PARA KUVENDIT SHTETËROR	139
9. REFORMATORI ZVICËRAN	161
10. PËRPARIMI I REFORMACIONIT NË GJERMANI	173
11. PROTESTA E PRINCËRVE	184
12. REFORMACIONI NË FRANCË	197
13. HOLANDA DHE VENDET SKANDINAVE	220
14. REFORMATORËT E MËVONSHËM ANGLEZË	227
15. BIBLA DHE REVOLUCIONI FRANCEZ	244
16. UDHËTARËT E DEVOTSHËM	264
17. PARALAJMËTARËT E MËNGJESIT	273
18. NJË REFORMATOR AMERIKAN	289
19. DRITA NË ERRËSIRË	312
20. NJË ZGJIM I MADH FETAR	323
21. VËREJTJA E REFUZUAR	340
22. PROFECITË E PLOTËSUARA	354
23. ÇKA ESHTË SHENJTRORJA?	370
24. NË SHENJTROREN E SHENJTROREVE	382
25. LIGJII ZOTIT ËSHTË I PANDRYSHUESHËM	390
26. NEVOJA E REFORMËS	405
27. ZGJIMI NË KOHËN MË TË RE	414
28. GJYQI HETUES	430
29. ORIGJINA E SË KEQES	441

30. ARMIQËSIA NDËRMJET NJERIUT DHE SATANIT . . .	453
31. VEPRIMI I SHPIRTËRAVE TË KËQIJË	459
32. KURTHET E SATANIT	465
33. MASHTRIMI I PARË I MADH	477
34. SPIRITIZMI	494
35. QËLLIMET E PAPTIT	504
36. KONFLIKTI QË NDODHET PARA NESH	521
37. BIBLA MBROJTJA JONË	531
38. VËREJTJA E FUNDIT	540
39. KOHA E HALLEVE TË MËDHA	549
40. POPULLI I ZOTIT I ÇLIRUAR	568
41. TOKA E SHKRETËRUAR	583
42. BETEJA KA PËRFUNDUAR	591
SHTOJCA HISTORIKE	606
Poshtëshënime	615

PARATHËNIE

Islami, krishterimi dhe judaizmi janë tre religjione botërore monoteiste të cilët e përfshijnë gjysmën e popullatës së sotme të botës. Myslimanët, të krishterët dhe judaistët (hebrenjtë) e njohin dhe e adhurojnë Zotin e përbashkët të cilin të parët e quajnë Allahu, të dytët Perëndia dhe Zoti kurse të tretët Jehova. Atij i janë falur, i kanë shërbyer dhe prej tij i kanë marrë mesazhet profetët e vjetër—Adami, Noehu, Abrahami, Moisiu, Isaia dhe shumë të tjerë. Ato mesazhe dhe porosi, profetët i kanë shënuar dhe i kanë vendosur në librin e përbashkët—të Shenjt hyjnor i cili quhet Bibla.

Sipas Kur'anit dhe Biblës të cilët janë libra të shenjt të Islamit Allahu (Zoti) është Një, i amshueshëm, më madhështor, i paskajshëm, i përsosur, dhurues i shenjt i paqjes, mbrojtës i fesë, i gjithëfuqishëm, më i dituri dhe më i dashuri; ai është Zot dhe zotërues, fillimi dhe krijuesi i çdo gjëje që ekziston; çdo gjë ekzistuese në tokë dhe në qiell është në saje të tij dhe atij i thurrë lavdi.

Libri i Shenjtë hyjnor në mëson se para shumë shekujëve në gjithësi ka ndodhur një rebelim. Kundër Zotit është ngritur dhe është rebeluar engjëlli më i fuqishëm, Luciferi që ka tentuar ta rrëzojë Zotin nga froni i tij dhe veten ta shpallë Zot: “Atëherë filloi lufta në qiell: Mikaeli (Zoti) dhe engjëjt e tij luftonin kundër Dragoit (Luciferi i dikurshëm). Me engjëjt e vet edhe Dragoi ra në luftë, por nuk fitoi: për ta nuk pati vend në qiell! Dhe, Dragoi i madh, Gjarpëri i vjetër.—që quhet Djall—Satani ngashnjyesi i mbarë botës u hodhë poshtë! U hodhë poshtë në tokë ai dhe engjëjt e tij bashkë me të u plandosën.” (Zbulesa 12,7-9)

Rebelimi dhe lufta në qiell! Përplasja ndërmjet dy armatave jashtëzakonisht të mëdha të gjithësisë! Konfliktin kozmik të cilin e bartën satani dhe demonët e tij në planetin tonë e ndezën zjarrin e urrejtjes, të smirës, të krimit, të mërisë, të padrejtësis, të frikës, të shqetësimeve, të konflikteve, të diktaturës, të terrorizmit, të persekutimeve, të pësimeve, sëmundjeve, luftërave, pikëllimit dhe të mjerimit, kaosin, vdekjen ...

[6]

Në këtë libër “Beteja e madhe ndërmjet Zotit dhe djallit” shkrimtarja e shquar adventiste amerikane, Elen Vajt në mënyrë jashtëzakonisht interesante dhe të bukur, tejet serioze dhe në pikëpamje teologjike të qëndrueshme e përshkruan këtë përplasje kozmike ndërmjet Zotit dhe Luciferit dhe në mënyrë tejet të qartë i pasqyron skenat e përgjakshme të luftës tragjike të mileniumeve ndërmjet të mirës dhe të keqes që u zhvillua në planetin tonë me të gjitha pasojat e këqija, refuzuese dhe averzive me një vështirim të posaçëm në zgjidhjen dinamike të fundit dhe me finalen e përgjakshme por edhe të lavdishme.

Elen Vajt është autorja më e përkthyer në botë në historinë e veprimtarisë përkthyesë në përgjithësi. Prej kohës kur për herë të parë u botua në gjuhën burimore në vitin 1888, libri “Beteja e madhe ndërmjet Zotit dhe djallit” i ka përjetuar shumë botime dhe është përkthyer gati në të gjitha gjuhët botërore, duke përfshirë edhe gjuhën japoneze dhe kineze. Ky libër vazhdimisht botohet dhe ribotohet në tirazhe jashtëzakonisht të mëdha dhe atë e lexojnë miliona lexuesë të të gjitha moshave në tërë botën.

Është dëm i pakompenzueshëm për një popull në qoftë se nuk e ka këtë libër brilant të frymëzuar nga Zoti në gjuhën e vet amtare të kapshëm për të gjithë banorët e vet, për ta lexuar dhe për t’i pëijetuar bekimet e shumëta dhe për ta begatuar jetën e tyre shpirtërore me pasurinë e amshueshme dhe të pashkatërrueshme të një niveli më të lartë. Për këtë arsye, Shtëpia Botuese Adventiste “Znaci na vremeto” është përkujdesur dhe ka bërë përpjekje të mëdha që librin ta përkthejë në gjuhën standarde shqipe dhe që lexuesve tanë të nderuar të sferës gjuhësore shqiptare t’ua bëjë të mundshme të vërtetat e saja Hyjnore të shkëlqyeshme dhe të çmueshme të cilat kanë qenë privilegj për popujt tjerë të cilët këto vlera që më parë i kanë pasur të kapshme.

Të dashurit e mi, përplasja kozmike në të cilën merrë pjesë e tërë gjithësia ka filluar në qiell dhe së shpejti do të përfundojë në planetin tonë të tokës me ngadhnjimin triumfal të së mirës ndaj së keqes.

[7] Në bazë të profetizimeve biblike para nesh janë ditët e ankthshme monstroze të ngarkuara me shenja të tmerrshme dhe me ngjarje fatale. Bota është duke qëndruar në pragun e “krizës së shekujve” para shkretëtimeve të tmerrshme me dimensione apokaliptike, kur

me tërë forcën do të përplasen edhe të gjitha stihitë natyrore të cilat si shpata e Damokleut qëndrojnë mbi kokat tona, të gatshme që në çdo moment të vërsulen mbi ne si tronditje të fuqishme. Tërmetet e shpeshtuarë të fortë e gjithënjë më të fortë të cilët janë bërë pjesë e jetës sonë të përditshme, vërshimet dhe thatësitat e tmerrshme, zjarret e pakontrollueshme, uraganet e pashembullt, ciklonet, tajfunet dhe tornadot, fatkeqësitë dhe katastrofat më të ndryshme me radhë të cilat ndodhin “një herë në njëqind vjet” e ndoshta edhe “një herë në njëmijë vjet”—të cilat me tërë vrazhdësinë e tyre me themel do ta ndryshojnë pamjen e planetit tonë—ringjallja e vullkaneve me shekuj të shuar si dhe aktivizimi i vullkaneve të reja të cilët na shkaktojnë ankth, së bashku me situatat ekstremisht kaotike dhe pesimiste në fushën e marrëdhënive ndërnjerëzore—e paralajmërojnë kthesën e profetizuar biblike në historinë e gjithësisë në të cilën ndodhet edhe planeti ynë, kthesën prapa së cilës konflikti kozmik dhe e kaluara historike janë të lidhura me mëkatën dhe me të gjitha ankthet e tmerrshme, të këqija dhe averzive të cilat do të shkojnë në pakthim dhe në harresën e amshueshme.

Para pak kohe e kaluam vitin 2000, vitin jubilar të pritur shumë kohë dhe të paralajmëruar në mënyrë pompeze me shumë jubile të planifikuar dhe të realizuar dhe me dëshira e shpresa të panumërta të shprehura të cilat i përgjigjen vitit të tillë të kthesave epokale, duke shpresuar se ky vit do të jetë hyrje në një epokë të re e cila planetin tonë të tokës do ta shpiejë në ujëra më të qeta. Mirëpo, pa marrë parasysh dëshirat e mëdha dhe të bukura, shpresat dhe pritjet e fuqishme që njerëzit ta kapërcejnë fazën e saj të qartë të anktheve të historisë së saj të pluhurosur të cilën njerëzit me zemër dhe shpirt dëshirojnë ta tejkalojnë për t’i përballuar tronditjet dhe frustrimet e përditshme që i përjetojnë—ajo megjithatë është duke shpejtuar drejt fatit të saj skajshmërisht të vrazhdët dhe të përgjakshëm, drejt ngjajeve përfundimtare të ashpra dhe drejt skenave që janë parë nga syri i profetëve dhe janë dëshmuar nga profetizimet biblike, sipas të cilave njerëzimi do të ballafaqohet me krizën e përgjithshme të pamëshirshme e cila kurrë më parë nuk ka ekzistuar në historinë e saj të përgjakshme. Ju lutem që me kujdesin më serioz dhe me një frikë dhe respekt më të madh të mundshëm, në mënyrë solemne si atëherë kur ekzekutohet hymni shtetëror ta mbajmë qëndrimin gatitu dhe pa frymë, për ta dëgjuar shpalljen hyjnore për të ardhmen

e drejtpërsëdrejtë të tmerrshme, për errësirën e pakrahasueshme të dendur në të cilën tani më dukshëm është duke rënë, duke batisur dhe kur së shpejti në mënyrë të pakthyeshme do të përmytet planeti ynë. Të nderuar, në qoftë se ndonjëherë prej nesh është kërkuar që të jemi thellësisht dhe deri në kufijtë e fundit të vetëdijshëm për diçka, për ndonjë çast, atëherë padyshim se ky është pikërisht ai çast—çasti kur jemi duke e dëgjuar zërin e Zotit të gjithëpushtetshëm, zërin e librit të tij hyjnor Biblës.

“Vajton toka, po lëngon, po shkrihet, po lëngon bota, qielli e toka janë në lëngim ... Ja Zoti po e shkatërron tokën copë po e bën, po ia shëmton fytyrën, banorët po ia shpëmdanë ... Toka do të shkatërrohet krejtësisht, pa mëshirë pre do të bëhet: sepse Zoti e ka thënë këtë fjalë. Këndeje mallkimi tokën po e përpinë ... këndeje po shuhen banorët e saj e s’kanë mbetur veç fort pak njerëz. Lëngon hardhia, rënkojnë të gjithë që u gëzohej zemra. Pushoi gëzimi i tupanëve, mejti zhurma e të gëzuarëve ... Është zhdukur çdo hare, çdo galdim u zhduk nga vendi. U shua, u shkretua qyteza, copë e grimë dera u bë. Toka hapet grimë po bëhet, po copëtohet, toka po thërmohet, toka dridhet tmerrshëm tundet, por si i dehuri këmba dorës dridhet thua se s’është por çadër e keqja e saj mbi të peshon e rrëzon, se lë të çohet.” “Kjo do të jetë kohë ngushtice e madhe. E tillë nuk qe qysh se filluan të jetojnë popujt deri në atë kohë.” (Isaia 24, 1-20; Danieli 12,1)

Gjëra të tmerrshme! Rrufe të përgjakshme—më të tmerrshmet nga do qofshin—tmerre të vërteta, dimensionet reale të të cilave njeriu nuk mund as t’i përfytyrojë, as t’i paramendojë me të cilat është përfshirë dhe nëpër të cilat me dhimbje është duke kaluar planeti ynë, tmerret të cilat janë duke u varguar dhe shumëzuar mbi të, sa më tepër që jemi duke iu afruar fundit final të historisë së botës—skenat biblike dhe ngjarjet të cilat me një dinamikë jashtëzakonisht të ngjeshur dhe me hapa galopi po plotësohen para syve tanë dhe po dalin nga suazat e fatkeqësisve dhe katasftrofave natyrore, janë duke marrë dimensione të kataklizmave dhe sado që këto ngjarje për ne të jenë të tmerrshme, të ankthshme, të paparanueshme, megjithatë ne jemi të përfshirë nga stuhia e tyre dhe nuk mund t’i injorojmë e as t’i përballojmë, ne ato e as ato ne, për arsye se e ndajmë hapësirën dhe kohën e përbashkët, prandaj deshtëm apo s’deshtëm me to duhet të hyjmë në dyluftim. Kjo është koha për të cilën Bibla thotë: “Njerëzve

do t' u dalë shpirti prej frikës dhe pritjes, ç' do të ndodhë me botën”, dhe thotë: “Të lumtë ata që vdesin në Zotin.” (Luka 21,26; Zbulesa 14,13)

Në bazë të këtyre dhe profetizimeve tjera biblike është fjala për ekzistencën në këtë planet çfarë e njohim ne e në këtë mënyrë edhe për ekzistencën e civilizimit të sotëm i cili është duke i shkelur normat e veta.

Duhet theksuar se nuk është fjala për profetizimet e Nos-tradamusit e as për çfarëdo profetizimesh tjera të rrejshme apo kuazi—profetësh tjerë të rrejshëm, por para syve të lexuesëve Elen Vajt i pasqyron profetizimet e profetëve të Zotit të cilat i përkasin “kohës së fundit” apo “ditëve të fundit”, ashtu siç quhen ditët tona në Bibël.

Qëllimi ynë nuk është që në këtë pasqyrë biblike, të “kohës së fundit lunare” me të gjitha stuhitë e veta të tmerrshme ashtu siç janë përshkruar në faqet e shenjta të Librit Hyjnor—Biblës te lexuesit tanë të çmueshëm ta mbjellin frikën plotësuese dhe të shkaktojmë shqetësim dhe panik. Përkundrazi, jemi duke bërë përpjekje t' u ndihmojmë që ta kuptojnë drejtë këtë kohë të ngarkuar me rreziqe dhe t' i ballafaqojmë me realitetin i cili është duke u bërë presion çdo ditë e më tepër; që ta kuptojnë dhe ta tejkalojnë panikun i cili tani më e ka përfshirë thellësisht botën e cila çdo ditë e më tepër është duke batisur në greminën e thellë.

Qëllimi dhe dëshirajonë fisnike është që njerëzve t' u japim informata burimore dhe mundësi që të njihen me pasqyrën reale të këtyre gjendjeve, me ngjarjet e para me sy dhe paraprakisht të profetizuara dhe të shkruara në Bibël, me qëllim që të mos befasohen, që të përgatiten me kohë dhe me lehtë të ballafaqohen me situatat, të qëndrojnë esull edhe gjatë goditjeve më të fuqishme të cilat do t' i sjellin “ditët e fundit”, pragun e të cilave tani më e kemi kaluar, që t' u ndihmojmë që njerëzit të gatshëm të ballafaqohen me të ardhmen e afërt kur “t' u thonë maleve: bini mbi ne! E kodrave na mbuloni!” (Luka 21,26; 23,30)

Lexuesti tanë janë tepër të shtrenjtë që të mos ua tërheqim vër-jejtën dhe t' i lëmë të papërgatitur për t' u ballafaquar me ortiqet e mëdha të cilët janë duke u rrokullisur gjithkrah nëpër botën tonë dhe gjithënjë e më tepër janë duke u rrokullisur rreth nesh duke lënë prapa vetes shkretëtira, duke shkatërruar një numër jashtëzakonisht

të madh të jetërave njerëzore si dhe ekonomitë jo vetëm të shteteve të caktuara por edhe të tërë rajoneve e bile edhe më gjerë—këto janë ortiqe të cilat nuk janë duke u qetësuar dhe duke u tërhequr as para forcës së më të pasurëve dhe më të fuqishmëve dhe nuk janë duke u ndalur as para kasollave dhe lutjeve të më të varfërve për të cilët askush në këtë botë nuk është duke u kujdesur e as është duke i mbështetur, këto janë ortiqe para të cilave kanë mbetur të nemitura shkenca, teknika, ekonomia—para të cilave njeriu është i tmerruar.

Po! Lexues i nderuar, ju nuk jeni kashtë në lamë apo pupël në erë për të ju çuar orkanët fishkëllima e të cilëve është duke u dëgjuar gjithnjë e më fuqishëm, për të mos gjetur vend askund, për të ju humbur çdo gjurmë, për t’u zhdukur, për të mbetur në harresë dhe për të shkuar në pakthim, për t’u humbur kujtimi për ju. Ju jeni pjesëtarë i familjes njerëzore me vlera dhe dinjitet njerëzor dhe për ju është paguar çmimi jashtëzakonisht i lartë. Zoti ju don pa masë pasi që para syve të tij jeni më të shtrenjtë.

Rëndom, njerëzit vështirësitë e pritura i stërmadhojnë, por ky nuk është rast me hallet të cilat janë në horizont. Ato nuk mund t’i përshkruaj as imagjinata më e bujshme, as pena më e shkathët njerëzore. Këto janë ditët të cilat do të na i heqin dhe qërojnë lusprat tona me të cilat me vite kemi qenë të mbështjellur dhe të strehuar në shtruhëra në të cilat në dukje jemi ndjerë të qetë dhe të sigurtë dhe kemi osciluar në do farë pozitash baraspeshuese të cilat i kemi zgjedhur vetë. Duke bërë hapa përpara—prapa, të vetëbindur në përcaktimet tona të drejta politike, nacionale, fetare dhe në përkatësitë dhe përcaktimet e të gjitha llojeve të tjera.

Në stuhinë e cila së shpejti do të na përfshijë do të dëshmohet dhe do të zbulohet se shtyllat në të cilat është mbështetur përkatësia e jonë nuk janë kurrfarë garancie e as shtylla të cilat mund të na ndihmojnë për të qëndruar në këmbë pas goditjeve të këtyre stuhive por kallam i thyeshëm në të cilin nëse edhe më tutje mbështetemi—do të rrëzohemi.

Në qoftë se feja jonë nuk është fe e vërtetë—fe e Zotit—ajo do të shkatërrohet pas goditjeve të para të kohës së “ditëve të fundit” sepse

[11]

“Sepse Zoti Hyji i ushtrive e dha urdhërin e shkatërrimit kundër mbarë botës, për ta kryer punën e vet veprën e jashtëzakonshme, për ta bërë punën e vet të mrekullueshme” dhe më tutje: “Arrinë zëri luftarak deri në skaje të botës: Zoti ka gjyq kundër të gjithë popujve,

e hap gjykimin kundër çdo njeriu, fajtorët shpatës ia lëshon.” (Isaia 28,21; Jeremiu 25,31)

Zëri luftarak deri në fund të botës që deri tani nuk është parë do të jetë arenë e paparë dhe e papërjetuar e përplasjeve më të përgjakshme dhe më të tmerrshme ndërmjet popujve, nga zemra e të cilëve do të shpërthejë mllafi i pafrenueshëm, si vullkan, si urrejtje e nxitur nga shtypja shekullore për të kërkuar hakmarrje. Ky është armagedoni apokaliptik!

Kështu thotë Zoti ynë: “Po e dëgjojmë një britmë tmerri; është klithmë tmerri e jo paqeje. Pyetni e shqyrtoni a thua mund të lind mashkulli, pse atëherë çdo mashkull duart në të hollë i ka vënë por si gruaja kur do të lind? Pse çdo fytyrë është përçudnuar, mërrolur e krejtësisht zbehur? Vaj, sa e madhe është kjo ditë, jo një e tillë nuk pati.” “Kjo do të jetë kohë e një ngushtice të madhe. E tillë nuk qe qysh se jetojnë popujt.” (Jeremiu 30,5-7; Danieli 12,1)

Koha e pashpresë, errësira dhe shkatërrimi për ata që nuk janë të përgatitur, që janë pa kurrfarë mburoje për detin e vëluar, që janë të ekspozueshëm ndaj ngjarjeve jashtë dhe që janë jashtë çdo strehimi, të pambrojtur, drejtpërsëdrejti do të ballafaqohen dhe do të rrëzohen në tehun e skenave të tmerrshme të fundit, të cilët do të bëhen pupla që do të fluturojnë nga erërat me stuhi për të rënë në harresë dhe për të shkuar në pakthim!

Mirëpo, në librin “Beteja e madhe ndërmjet Zotit dhe djallit”, Elen Vajt na e sjellë nga Bibla edhe mesazhin i cili do të na ndihmojë për t’u orientuar në kohën e pesimizmit ekstrem të shekullit tonë që delë nga pritjet e fuqishme ambicioze që nuk janë plotësuar, në kohën kur e tërë bota do ta humb orientimin dhe do të bjerë në zhgënjim dhe apati, në një situatë të mundimshme dhe të pikëllueshme pa rrugëdalje, ajo na sjellë mesazh i cili do të na shpiej drejt ardhmërisë së shkëlqyeshme, të dëshirueshme dhe të lavdishme.

Duhet theksuar se profetizimet apokaliptike nuk janë vetëm profetizime fatale. Jo! Edhe pse ato i bartin mesazhet për errësirën totale, për botën e shformësuar dhe për njerëzit e shformësuar, për greminat dhe për shkatërrimin e miliona njerëzve, për fundin fatal të konfliktit kozmik prapa të cilit nuk qëndron fillimi i ri, porosia për kohën e pashpresë dhe të errët kur “njerëzit do të vdesin nga frika duke e pritur atë që do t’i ndodhë botës”—por këto profetizime në të njëjtën kohë i bartin edhe mesazhet për kohën e shpresave të

mëdha, për kohën e lavdishme dhe më të lavdishmen, për agimin e amshueshëm dhe për dritën e ardhmërisë, për ata të cilët me kohë do të strehohen nën hijen e Zotit, kur Zoti do të ngritet për t’i mbrojtur, për t’ua siguruar vendstrehimin e sigurtë nga stuhitë e tmerrshme të cilat do të vërsulen dhe do ta rrafshojnë tokën; ato profetizime i bartin mesazhet për rrugëdaljen ose për tunelin i cili errësirën më të dendur dhe greminat e skëterrës i lidhë me dritën e fuqishme të shkëlqyeshme para të cilës do të zhduken dhe do të mbeten në harresë të amshueshme dhe në pakthim të këqijat më të tmerrshme, ankthet dhe tmerret nëpër të cilat kanë kaluar dhe i kanë përjetuar njerëzit në këtë botë tonë të vjetër dhe të stërmunduar; premtimi i Zotit se të gjitha fatkeqësitë dhe kataklizmat të cilat totalisht do t’ia ndërrojnë pamjet planetit tonë, të cilat të gjitha së bashku—të krahasuara dhe të matura me lavdinë, me përparsistë dhe me bekimet e kohës së re—nuk vlejnë as të përmenden.

Të nderuar lexues, Zoti na e dërgon mesazhin me të cilin na fton dhe na jepë mundësi që të mos jemi si shpezët që fluturojmë ulët dhe mbeten nëpër kaçuba, por të jemi shqiponja me mundësi që të ngritemi lartë mbi stuhinë e tmerrshme të rrufeve të “ditëve të fundit” të cilat do t’i vërsulen botës sonë; siç theksuam ai e ka paraparë rrugëdaljen, tunelin nëpër të cilin do të kalojmë dhe do ta kapërcejmë pragun e botës së re, pragun e amshimit dhe të jetës së amshueshme, agimet e së cilës tanimë janë në horizont dhe janë duke u skuqur që me rrezet e veta përpiqen të na përkdhelin këndshëm. Po! Kur të kalohet tuneli është një përjetim i cili zemrën e mbushë me gëzim, diçka “çka syri nuk pa e veshi nuk dëgjoi dhe në zemër të njeriut nuk hyri” diçka që “ua bëri Zoti gati atyre që e duan.” (1 Korintasve 2,9) Kjo është jeta e re, një fillim i ri dhe pa fund; kjo është jeta e re e pasosur për ata që e duan jetën e amshueshme dhe për ata që janë përgatitur për të.

[13] Shenjat gjithnjë e më fuqishëm janë duke arritur, duke i paralajmëruar ngjarjet e fundit dhe fundin tragjik por edhe të lavdishëm — përfundimin e lavdishëm dhe zgjidhjen madhështore të konfliktit kozmik shumëshekullor në shtigjet e vështira, të ndërlikuara dhe tejet të mbyllura në të cilat vazhdiinisht gjithnjë e më thellë është duke batisur njerëzimi; duke theksuar shenjën e zbardhjes së agimit të amshueshëm, të jetës së amshueshme të dëshiruar nga zemrat dhe nga shpirtarat e miliona njerëzve dhe ditën e lavdishme të shpejtë me

shenjën e njohur të cilën zemrat e të shpëtuarëve në vend të zhgënjimit dhe frikës do t'i mbushë me galdim dhe gëzim të amshueshëm, me paqe, lumturi dhe me qetësi kur “Zoti do të fshijë çdo lotë nga sytë e tyre, as vdekje më s’do të ketë, as vaj, as ofshamë, as dhimba më s’do të ketë, sepse bota e mëparshme mori fund” (Zbulesa 21,4).

Ne, do të jemi shumë të gëzuar dhe të kënaqur në qoftë se lexuesit tanë të nderuar, vërtetë kohën tonën do ta indentifikojnë si “kohë të fundit”, si “ditët e fundit” por edhe si çast dhe rast të tyrin që me kohë të rirreshtohen dhe të dalin jo në anën e gabueshme por në anën e vërtetë—nën flamurin e Zotit që të mos rrëzohemi para stuhisë së “krizës së shekujve” para të cilës gjendet planeti ynë dhe të jemi të gatshëm ta kapërcejmë pragun e amshimit dyert e të cilit Zoti i hapë gjërësisht për ne dhe na fton që të hyjmë nëpër to.

Prof. Nikolla Tasevski

[14]

PËRSE DUHET TA LEXONI KËTË LIBËR

Për miliona njerëz jeta duket e parëndësishme dhe e marrë.

Shkenca, teknologjia si dhe filozofia dhe teologjia e kanë paraqitur njeriun si një krijesë të rëndomtë të rastit. Mirëpo, me apo pa vetëdije, qeniet njerëzore vështirë e pranojnë ekzistencën e paqëllimtë si të tillë. Eksperimentimi me droga, protestat dhe rebelimet apo dhuna, në shumë raste e manifestojnë luftën e pakuptimët njerëzore nga ndjenja e tyre e tmerrshme se janë të humbur. Si bonjakë vajtojnë në vetminë dhe zhgënjimin e tyre duke pyetur “Kush jam unë? Cilët kanë qenë prindërit e mij? Përse më kanë braktisur?”

I drejtohem shkencës për të marrë përgjigje, duke i drejtuar radio-teleskopët e mëdhenjë drejt fokusit të yjeve sikur duam të pyesim: vallë a ekziston dikush atje i cili më njeh mua? A kujdeset ndokush për mua? Por shkenca nuk ka përgjigje? Shkenca është e konstituuar ashtu që edhe vet shtron pyetje. Si është krijuar atomi? Në çka ndahet? Si punon mendja e jonë? Si është formuar gjithësia?

Nuk mund të na përgjigjet se si është krijuar atomi, përse ekzistojnë njerëzit dhe në përgjithësi përse ekziston gjithësia? Gjithashtu nuk mund të na përgjigjet në pyetjet më të rëndomta që kanë të bëjnë me njeriun i cili e ka forcën e meditimit.

Në qoftë se ekziston qëllimi dhe drejtësia në gjithësi, përse atëherë njerëzit e këqijë përparojnë kurse të mirët vuajnë? A ekziston jeta pas vdekjes? A mbetet edhe më tutje karakteri ynë që të jetojë? A flasin udhëheqësit fetarë të sotëm vërtetë për Zotin? Cila është e vërteta?

Cila është ardhmëria e botës sonë? A do të zhduket si vaji e dënësja e fëmijës së vogël i cili lufton për frymëmarrjen e fundit në atmosferën e ndotur të së nesërme apo do të asgjësohet nga eksplozimi i madh kur ferri atomik të çlirohet nga grykat e kuqe të shisheve ICMB (Bombat atomike)? Apo, njeriu i cili kurrë gjatë historisë nuk ka qenë në gjendje ta kontrollojë armikun më të madh të tij—VETEN—do ta zhvillojë edhe ndonjë plan më të madh të

[15]

zhvillimit përmes të cilit do t'ia arrijë të shkaktojë ekzode, të keqen, luftën, varfërinë e ndoshta edhe vdekjen?

Ky libër për këto çështje jep përgjigje dhe ato janë kurajuese. Ekziston qëllimi jetësor. Në gjithësi nuk jemi të vetëm. Ekziston Dikush i cili kujdeset. Dikush i cili e ka inkuadruar vetën në historinë njerëzore i cili edhe vetë është bërë njeri, në mënyrë që ne të mund t'i afrohem Atij dhe Ai neve. Dikush dora e fuqishme e të cilit ka qenë mbi këtë planet dhe i cili përsëri do ta vendosë paqen dhe qetësinë në te dhe këtë do ta bëjë së shpejti.

Por ka qenë prej fillimit Dikush i cili ka vendosur ta marrë kontrollin mbi këtë botë dhe ta çrregullojë planin hyjnor për lumturinë njerëzore. Në gjuhën grafike—kurse mijëra njerëz e quajnë gjuhë frymëzuese, autori i këtij libri i then barrierat e së panjohurës, të së mjegulluarës dhe të pasqyrimin të tmerrshëm të kurtheve në një personalitet të fuqishëm por të padukshëm dora e të cilit shtrihet drejt sundimit të kësaj bote. Ndërsa sipas pikëpamjeve njerëzore, princi pagan dhe ekzistimi religjioz njësoj manifestohen si fajtorë në këtë luftë.

Që nga rebelimi ndaj pushtetit hyjnor, në vetë zemrën e kozmosit e deri te lufta e pamëshirshme kundër banorëve të kësaj bote nga ana e princit të errësirës; që nga Këshilli i Qiellit të cilit iu bashkangjit inteligjencia e botërave të tjera e deri te engjujt të cilët kishin kënduar nën çerdhet e Betlehemit; që nga dinakëria tinzare e luftës së armikut të zhgënjyer të ekzaltuar e përmes të gjithë shekujve të ekzaminimit dhe errësirës e deri te dështimi i kumbueshëm nga ana e princit të dritës; autori i këtij libri nxjerrë konkluzione të fuqishme e me kuptim të thellë, prandaj ky libër është bërë njëri ndër librat më të mëdhenjë polemik dhe thuhet se ky është libër religjioz i cili e ka qarkullimin më të madh në kohën moderne, botimet e të cilit shtypen në shumë gjuhë.

Në të vërtetë, vetëm në kohën e lirisë së religjionit ky libër mund të shtypet dhe të përhapet me të madhe, për arsye se thellësisht depërton në shumë institucione të fuqishme të ditëve tona. Përse ka qenë i nevojshëm Reformacioni? Dhe, përse përparimi i tij është ndalur? Rrëtimi i pikëllueshëm i kishave të rëna, i ekzodeve, ndjekjeve, bashkimi i kishave dhe i shtetit i cili edhe më tutje përpiqet ta luaj rolin e turpshëm para se të përfundojë lufta ndërmjet të së

mirës dhe të keqes; Të gjitha këto gjenden në këtë libër. Dhe në këtë konflikt të gjithë njerëzit janë pjesëmarrës.

Këtu shkrimtarja flet për gjërat të cilat ende nuk kanë ekzistuar në ditët e saja. Ajo flet me sinqeritet dhe nuk i friksohet askujt përveç Zotit. Çështja e konfliktit është aq e madhe kurse rrezikimi aq i lartë sa që dikush është dashur t'i dërgojë këto fjalë që tërheqin vërejtjen dhe që udhëzojnë.

Asnjë lexues i cili i shpalosë faqet e Betej së Madhe nuk do të mund ta heq nga dora e që të mos mendojë—a ka qenë diçka më e lartë që e ka drejtuar kah ky libër.

Botuesi

LIBËR I KOHËS SONË

Me botimin e librit “Beteja e madhe ndërmjet Zotit dhe djallit” lexuesit shqiptar i hapen horizontet dhe pikëpamjet në shumë fusha të dijes sepse autorja Ellen G. White e ka krijuar me vetmohim, dashuri dhe përkushtim. Në këtë vepër gjejmë meditime të frymëzuara njerëzore lidhur me Fjalën e Zotit. Duke depërtuar në mënyrë dijakronike dhe sinkronike në kohët e shkuara, përmes artikulimit të fuqishëm të lëvizjeve bashkëkohore religjioze dhe sekulariste, duke ndjerë dhe duke anticipuar transcendencën hyjnore, fuqinë, afërsinë, drejtësinë dhe kujdesin jetik të Zotit për njeriun ajo njëherit i thekson detyrat dhe përgjegjësitë e njeriut për t’iu nënshtruar urdhërave dhe për ta pranuar dashurinë e tij duke i ftuar në mënyrë të drejtpërdrejtë dhe simbolike për përtëritjen shpirtërore, devotshmërinë religjioze dhe spastrimin e besimit nga formalizmi.

Ne mendojmë se autorja i ka dhënë kontribut të jashtzakonshëm personalizimit, humanizimit dhe orientimit të përgjithshëm të njeriut, përtëritjes së vetëdijes dhe ndërgjegjes për rreziqet që i kanosen civilizimit bashkëkohor për shkak të braktisjes gjithënjë e më të madhe të ligjeve dhe parimeve hyjnore të jetës si dhe të përvetsimit jokritik të mënyrës dhe koncepteve jetësore sekulariste, pseudoshkencore, materialiste dhe të rrymimeve e filozofive të ndryshme spekulative të cilat shkaktojnë dilema, lajthitje dhe largim nga kjo rrugë ndërsa në instancën e fundit e shpiejnë njeriun në erodimin e moralit, të besimit dhe të humbjes së jetës së tanishme dhe të amshueshme.

Është fakt se njeriu e synon amshimin. Struktura përmbajtësore e këtij libri në mënyrë të qartë e anticipon kuptimin e amshimit dhe të arritjes së lumturisë njerëzore. Ai sublimon përvojën hyjnore, mitologjike, historike dhe bashkëkohore të njerëzimit përmes të gjitha rrugëve të devotshme të profetëve dhe martirëve apo mëkatare të heretikëve dhe renegatëve të kohëve historike.

Me lëndën shumë të begatshme, interesante, shkencorisht të argumentuar dhe të frymëzuar nga forca hyjnore, në pikëpamje stilistike të përshtatur për lexuesin tejet të sofistikuar por edhe për lexuesin e

[18] rëndomtë, ky libër krijon mundësi të jashtzakonshme për të fituar dije dhe për të lëvizur rrugëve jetësore për jetë të denjë dhe për sigurimin e amshimit.

Jemi të mendimit se cilido lexues që nuk e shfrytëzon rastin për ta lexuar do të mbetet i mangët për ato dije e njohuri pa të cilat shpirtërisht do të jetë më i varfër, në jetë më i shqetësuar dhe i privuar nga shpresa e optimizmi. Ky libër na mbushë me besim për të jetuar dhe për t'u shpëtuar, ai na mëson si duhet vepruar dhe jetuar, në çka duhet shpresuar dhe në Cilin duhet të mbështetemi, si t'u përballojmë halleve dhe sprovave të rënda në frymën e dashurisë së besimtarëve si dhe për shpëtimin e shpirtërave të humbur.

Në këto kontekste libri "Beteja e madhe ndërmjet Zotit dhe djallit" me figura të fuqishme, në pikëpamje stilistike tejet qartë përfshin periudhën e gjatë kohore prej filleve të përfytyrimit të jetës së tanishme dhe të përjetëshme, të dashurisë së së flakët të krishter duke u nisur që nga i afërmi e deri te urdhëri që ta duam edhe armikun.

Ky libër i dedikohet të gjithë besimtarëve të vërtetë, por edhe shpirtërave të lajthitur, individëve dhe popujve, judaistëve, të krishterëve, myslimanëve dhe të tjerëve që i besojnë Një dhe të vetmit Zot, të cilët u besojnë ligjeve dhe shumicës më të madhe të profetëve dhe martirëve të Tij. Ai gjithashtu i dedikohet dhe u drejtohet me argumente edhe të gjithë njerëzve të tjerë, shkencëtarëve, filozofëve me pikëpamje materialiste e bile edhe ateistëve që t'i rishqyrtojnë pikëpamjet e veta, t'i akceptojnë parimet dhe ligjet e pandryshueshme hyjnore dhe të lëvizin shtigjeve të jetës së vërtetë.

Në këto pikëmbështetje pasqyrohet vlera e patjetërsueshme e saj veprë dhe kontributi i jashtzakonshëm për fisnikërimin e shpirtit të individit dhe të civilizimeve si dhe për shpëtimin e të gjithë atyre që janë në rrugë të gabuar.

Nisur nga këto cilësi kjo vepër ka përjetuar qindra përkthime gati në të gjitha gjuhët standarde të qytetërimeve botërore.

Lexuesve të sferës gjuhësore shqiptare me këtë vepër u hapen horizontet e reja të dijeve për të cilat kanë qenë të mangët, vetëm në saje të përpjekjeve dhe angazhimit të jashtëzakonshëm të Kishës Adventiste Krishtere në Republikën e Maqedonisë si dhe të Shtëpisë së saj botuese "Znaci na vremeto", të cilëve u përket mirënjohja dhe

falënderimi që ky libër u dhurohet lexuesve shqiptarë. Prof. dr. Nebi
Islami

[19]

HYRJE

Para se në botë të paraqitej mëkati, Adami ka mundur personalisht të bisedojë me Krijuesin e tij, mirëpo kur njeriu për shkak të mëkatit u nda nga Zoti, kjo përparësi e lartë iu shkurtua. Me planin e shpëtimit, përndryshe përsëri është hapur rruga përmes të cilës banorët e botës sonë përsëri mund të kenë lidhje me qiellin. Zoti me Frymën e tij e ka mbajtur lidhjen me njerëzit dhe ia ka dërguar botës dritën hyjnore nëpërmjet profetëve të vet. “Të frymëzuar prej Shpirtit Shenjt folën nga ana e Hyut.” (2 Pjetrit 1,21)

Gjatë 2.500 vjetëve të para të historisë njerëzore nuk ka ekzistuar zbulesa e shkruar Hyjnore. Atyre të cilëve Zoti ua ka dhënë zbulesat e veta, ia kanë kumtuar dijen e vet të tjerëve dhe kështu ajo ka kaluar nga ati në të birin gjatë brezave të ardhshëm. Vetëm në kohën e Moisiut Zbulesa Hyjnore ka filluar të shkruhet dhe këto zbulesa të Shpirtit të Shenjt janë palosur në një libër të frymëzuar. Kjo punë është kryer gjatë tërë kohës së gjashtëmbëdhjetë shekujve—duke filluar nga Mojsiu, historiani i krijimit të botës dhe i dhënies së Ligjit Hyjnor e deri te Gjoni “Autori i të vërtetave madhështore ungjillore”.

Bibla na drejton nga Zoti si nga autori i saj—kurse atë megjithatë e ka shkruar dora njerëzore. Stili i librave të ndryshëm i mbanë veçoritë e autorëve të ndryshëm. Në to janë zbuluar të vërtetat të gjitha “të frymëzuara nga Zoti” (2 Timoteut 3,16), edhepse të gjitha janë shprehur me fjalët njerëzore. Zoti me Shpirtin e vet të Shenjtë ua ka ndriçuar mendjen dhe zemrën shërbëtorëve të vet. Ai ua ka dhënë ëndërrat dhe realitetin, simbolet dhe pamjet kurse ata të cilëve në këtë mënyrë u janë zbuluar, vetë e kanë veshur mendimin në gjuhë njerëzore.

[20] Dhjetë urdhërat të cilat i ka shprehur vetë Zoti mandej i ka shkruar me dorën e vet. Ato i ka përpiluar Zoti e jo njeriu. Mirëpo, Bibla me të vërtetat e dhëna nga Zoti të shprehura me gjuhën njerëzore e sublimon sintezën e hyjnores dhe njerëzores. Ky bashkim ka ekzistuar edhe në natyrën e Mesisë, sepse Ai ka qenë biri i Zotit dhe Biri i Njeriut. Kështu për Biblën mund të thuhet e njëjta që është

shkruar për Krishtin: “E Fjala u bë njeri dhe banoi ndër ne.” (Gjoni 1,14)

Bibla është shkruar gjatë shumë shekujve dhe e kanë shkruar njerëzit të cilët janë dalluar shumë nga njëri tjetri për nga pozita, profesioni dhe aftësitë—prandaj librat e saj shprehin një llojllojshmëri të madhe të stileve si dhe llojllojshmëri të lëndës e cila mbarshtrohet në të. Autorët e ndryshëm i kanë përdorur shprehjet e ndryshme dhe shpeshherë të vërtetën e njëjtë, autori i caktuar e ka shprehur më qartë se tjetri. Pasi që më tepër autorë e shprehin lëndën dhe shkencën e njëjtë nga pikëpamjet dhe raportet e ndryshme, kjo gjë lexuesit të sipërfaqshëm dhe të pakujdesshëm, me paragjykime, mund t’i duket se ndërmjet autorëve të Biblës ekzistojnë papajtueshmëri dhe kundërthënie, ndërsa hulumtuesi i arsyeshëm, i sinqertë dhe i paanshëm në to e shehë një harmoni të përsosur.

Pasi që të vërtetën e kanë pasqyruar autorë të ndryshëm, ajo është shprehur nga anët e veta të ndryshme. Një autor më tepër nën mbresat e një ane të lëndës i përpunon ato pika të cilat përputhen me përvojën e tij dhe me aftësinë e tij për ta kuptuar dhe vlerësuar. Përndryshe, autori tjetër mund ta vështrojë nga ana tjetër; në këtë mënyrë secili i prirur nga Shpirti i Shenjt e pasqyron atë e cila në të ka lënë mbresa më të fuqishme. Autorët e Biblës i kanë pasqyruar të vërtetat nga anët e ndryshme por të gjithë së bashku e kanë krijuar një harmoni të përsosur. Të vërtetat e zbuluara në këtë mënyrë e përbëjnë një tërësi të përsosur e cila mund t’i plotësojë nevojat e njerëzve në të gjitha rrethanat dhe përvojat jetësore.

Zoti ka dashur që të vërtetën e vet t’ia kumtojë botës përmes njerëzve dhe Ai, këta përmes Shpirtit Shenjt i ka aftësuar dhe ua ka bërë të mundshme që këtë vepër ta përfundojnë. Ai e ka drejtuar mendjen e tyre dhe i ka mësuar çka të shkruajnë apo çka të flasin. Ky thesar i është besuar “gjyqeve tokësore”, por megjithatë ai është me prejardhje hyjnore; dëshmia është kumtuar me shprehjen e papërsosur të gjuhës njerëzore; por kjo megjithatë është dëshmi hyjnore; edhe besimtarët e devotshëm dhe besnikë në të i shohin forcat hyjnore, përplotë mëshirë dhe të vërteta.

Në fjalën e Tij, Zoti e ka dhënë dijen e nevojshme për shpëtim. Ne duhet ta pranojmë Shkrimin Shenjt si zbulesë të sigurtë dhe të pagabueshme të vullnetit të tij. Ajo është kriter i karakterit, rregull e besimit dhe jetës. “I tërë Shkrimi Shenjt—hyjnisht i frymëzuar

është i dobishëm për të mësuar, për të bindur, për të ndrequr, për të edukuar me drejtësi, që njeriu i Hyut të jetë i përsosur, i përshtatur për të kryer çdo vepër të mirë.” (2 Timoteut 3,16.17)

Por fakti se Zoti ia ka zbuluar vullnetin e vet njeriut nuk e përjashton nevojën e pranisë së përhershme dhe të prirjes së Shpirtit hyjnor. Përkundrazi Shpëtimtari ua ka premtuar Shpirtin Shenjt nxënësve të tij që të mund ta kuptojnë fjalën e tij, që t’i ndriçojë dhe t’ua vulosë shkencën e tij në zemrat e tyre. E pasi që fryma hyjnore e ka frymëzuar Biblën për këtë arsye nuk mund të ketë kundërthënie ndërmjet Frymës dhe Fjalës së shkruar.

Fryma nuk është dhënë—e as që do të jepet ndonjëherë për ta zëvendësuar Biblën. Shkrimi Shenjt në mënyrë decidive thotë se Fjala Hyjnore është kriter me të cilin duhet të analizohet çdo shkencë dhe çdo përvojë. Apostulli Gjoni thotë: “Mos i besoni çdo shpirti por veni në provë shpirtërat për t’i vërtetuar a janë të Hyut sepse shumë profetë të rrejshëm janë shpëmdarë nëpër botë.” (1 Gjonit 4,1) Edhe Isaia ka deklaruar: “Në ligj mbështetuni, në dëshmi! Ata që nuk do të thonë kështu agimin nuk do ta presin.” (Isaia 8,20)

Njerëzit të cilët konsiderojnë se janë të ndriçuar nga Shpirti Shenjt dhe deklarojnë se më nuk u nevojitet Fjala hyjnore si prijëse, turpërohen nga Shpirti Shenjt. Ata priren nga mbresat të cilat i konsiderojnë zë hyjnor në shpirtin e tyre. Mirëpo Shpirti i cili i drejton ata nuk është Shpirti Shenjt. Të udhëhiqesh nga mbresat e ta lësh pas dore Shkrimin Shenjt kjo shpie vetëm në habi, lajthitje, mashtrime dhe në shkatërrim. Kjo vetëm i ndihmon tinarit. Pasi që shërbimi i Shpirtit Shenjt ka rëndësi vendimtare për besimtarët, ky është njëri ndër planet dinake të satanit që me ndihmën e lajthitjeve të ekstremistëve dhe të fanatikëve ta turpërojë veprën e Shpirtit dhe ta detyrojë popullin e Zotit që ta lë pas dore këtë burim të fuqisë të cilin ia ka dhuruar vet Zoti.

Në pajtim me Fjalën e Zotit, Shpirti i Tij duhet ta vazhdojë veprën e vet gjatë tërë kohës së mëshirës. Gjatë periudhës së shekujëve në të cilën është shkruar Shkrimi Shenjt—Besëlidhja e Vjetër dhe Besëlidhja e Re—Shpirti Shenjt nuk ka pushuar t’i ndriçojë zemrat e njerëzve pavarësisht nga zbulesat të cilat është dashur të përmbliohen në Kanunin e Shenjt. Vetë Bibla na informon se njerëzit përmes Shpirtit Shenjt kanë marrë vërejtje, qortime, këshilla dhe udhëzime, pavarësisht se janë thënë në Shkrimin e Shenjt. Përmenden profetët

që kanë jetuar në kohë të ndryshme dhe për fjalët e të cilëve nuk thuhet asgjë. Gjithashtu pasi që është përmbyllur Kanuni i Shenjt, Shpirti Shenjt është dashur edhe më tutje ta vazhdojë veprën e vet: të arsimojë, të tërheq vërjejtjen dhe t'i ngushëllojë fëmijët e Zotit.

Jezusi u ka premtuar nxënësve të vet: “E Shpirti Shenjt—Mbrojtës të cilin do t’ua dërgoj Ati në Emër tim, Ai do t’jua mësojë të gjitha dhe do t’ju përkujtojë gjithçka (unë) ju thash.” “E kur të vij Ai—Shpirti i së Vërtetës—Ai do t’ju udhëzojë ta njihni tërë të vërtetën. Ai s’do të flasë prej vetëvetes por do të flas çka të dëgjojë dhe do t’ju zbulojë të ardhmen.” (Gjoni 14,26; 16,13)

Shkrimi Shenjt na mëson qartë se këto premtime nuk kufizohen vetëm për kohën e apostujve por kanë të bëjnë me besimtarët të të gjitha kohërave. Shpëtimtari u ka thënë të gjithë nxënësve: “Mësoni të zbatoni gjithçkajë kam urdhëruar! Dhe, ja, unë jam me ju gjithmonë—deri në të sosur të botës.” (Mateu 28,20) Apostulli Pali ka deklaruar se dhuratat e Shpirtit Shenjt do t’ia jap kishës që “Shenjtrit t’i bëjë të aftë për veprën e shërbesës, për ndërtimin e trupit të Krishtit, deri që të gjithë t’ia arrijmë njësisë së fesë dhe njohjes së Birit të Hyut deri në gjendjen e njeriut të përsosur, deri në masën që i përket pjekurisë së plotë të Krishtit.” (Efesianëve 4,12.13)

Apostulli është lutur për besimtarët në Efes: “që Hyu i Zotit tonë Jezu Krishtit, Ati i Lavdisë t’ju jap Shpirtin e dijes e të zbulesës për ta njohur Atë; T’ju jap syve të zemrës (suaj) dritë që të mund të kuptoni shpresën e madhe që e jep thirrja e tij, begatinë e pakufijshme të trashëgimit të tij ndër shënjtër, dhe madhërinë e pa masë të fuqisë së tij kundrejt nesh që besojmë të matur sipas veprimtarisë së pushtetit dhe forcës së tij.” (Efesianëve 1,17-19) Apostulli Pali ka kërkuar nga besimtarët në Efes që Shpirti Shenjt t’ua ndriçojë mendjen dhe zemrat dhe t’i aftësojë për kuptimin e mistereve të thella Hyjnore.

Pas zbulesës së mrekullueshme të Shpirtit Shenjt, në ditën e shpirtërave, Pjetri e ka thirrur popullin për pendesë dhe pagëym në emër të Krishtit, për faljen e mëkateve dhe ka thënë: “Kthehuni dhe secili prej jush le të pagëzohet në emër të Jezu Krishtit, që t’ju falen mëkatet e atëherë do ta merrni dhuratë—Shpirtin Shenjt. Sepse ky premtim u bë për ju, për fëmijët tuaj e për të gjithë ata prej së largu, të gjithë ata që Zotëria, Hyu ynë do t’i thërrasë.” (Veprat 2,38-39) Lidhur me skenat e ditës së madhe të Zotit, drejtpërsëdrejti Ai na premtim përmes profetit Joelit derdhjen e veçantë të Shpirtit

Shenjt (Joeli 2,28). Ky profetizim pjesërisht është plotësuar në ditën e Rrëshajave, por ai do ta arrijë realizimin e plotë me zbulesën e Mëshirës Hyjnore e cila do ta përcjellë përmbylljen e veprës ungjillore në botë.

Lufta e madhe ndërmjet të mirës dhe të keqes do të zgjasë deri në fund dhe do të jetë gjithënjë më e ashpër. Mllef i satanit kundër kishës së Krishtit është pasqyruar gjatë gjithë shekujve. Zoti ia ka dhënë popullit të vet mëshirën dhe Shpirtin e Shenjt për ta forcuar dhe për t'ju kundërvënë fuqisë së të keqes. Kur apostujve është dashtur t'ia zbulojnë ungjillin botës dhe për ta shënuar për brezat e ardhshëm, ata në veçanti janë dhuntuar nga urtia e Shpirtit Shenjt. Mirëpo, kur kisha t'i afrohet çlirimit të vet të plotë atëherë satani do të veprojë me forcë gjithnjë e më të madhe: “Sepse Djalli ra ndër ju, tepër i hidhur sepse e di se nuk i mbetet por pak kohë.” (Gjoni 12,12) Ai do të veprojë “me tërë forcën, me simbole dhe mrekulli të rrejshme” (2 Selanikasve 2,9). Ka 6.000 vjetë që vepron kjo frymë tinëzare e cila dikur ka qenë njëri ndër engjujt më të lartë që sot me tërë forcën vepron me qëllim që t'i përçajë dhe t'i shkatërrojë njerëzit. Tërë shkathtësinë sataniste dhe tërë dinakrinë e vet do ta shfrytëzojë në luftën e fundit kundër popullit të Zotit. Pikërisht në këtë kohë të rreziqeve, populli i Zotit duhet t'ia tërheq vëmendjen botës për ardhjen e shpejtë të Krishtit për ta përgatitur një popull i cili pa të meta “i pastër dhe në qetësi” do të dalë para fytyrës së Zotit (2 Pjetrit 3,14). Në këtë kohë kishës do t'i nevojitet forca e veçantë e Zotit si edhe në kohën e apostujve.

E ndriçuar nga Shpirti Shenjt, autores së këtij libri i janë zbuluar skenat e luftës së gjatë botërore ndërmjet të mirës dhe të së keqës. Shumë herë më kanë dalur para syve skenat e tmerrshme të luftës ndërmjet Krishtit, princit të jetës, krijuesit të shpëtimit tonë dhe satanit, princit të së keqes, shkaktarit të mëkatit dhe shkelësit të parë të Ligjit Hyjnor. Armiqësinë e njëjtë të cilën satani e ka shprehur ndaj Krishtit (Mesisë) e ka shprehur edhe ndaj vijuesve të tij. Gjatë tërë historisë së njerëzimit vërehet urrejtja e njëjtë e satanit ndaj parimeve të Ligjit Hyjnor, teoria e njëjtë e gënjeshtarave e cila përpiket ta tregojë lajthitjen si të vërtetë, ligjet njerëzore si ligje Hyjnore, adhurimin e natyrës si adhurim të Krijuesit. Gjatë të gjithë shekujve satani është përpjekur që në mënyrë të shtrembër ta paraqesë karakterin Hyjnor me qëllim që njerëzit ta fitojnë mbresën

e shtrembër për Zotin, që t'i frikohen edhe ta urrejnë në vend se ta duan; synohet që të suprimohet Ligji Hyjnor dhe që popullit të besojë se është çliruar nga obligimet e tij; që të ndiqen ata të cilët e kanë guximin t'i kundërvihen mashtrimeve të satanit. Të gjithë këtë do ta shohim në qoftë se e studjojmë historinë e patrikëve, të profetëve, të martirëve dhe të reformatorëve.

Në luftën e fundit të madhe, satani do të shërbehet me taktikën e njëjtë, do ta shprehë frymën e njëjtë dhe do ta synojë qëllimin e njëjtë si dhe në të gjithë shekujt e kaluar. Kurthet e satanit do të jenë edhe më të rafinuara ndërsa sulmet e tij edhe më të vendosura. Ai do të përpiket t'i mashtrorë në qoftë se ka mundësi edhe të zgjedhurit (Marku 13,22).

Kur Shpirti Shenjt m'i zbuloi të gjitha të vërtetat dhe fjalët e mëdha dhe m'i tregoi skenat e së kaluarës dhe të së ardhmes, më është urdhëruar që edhe të tjerëve t'ua zbuloj ate që më është treguar: ta përshkruaj luftën e madhe gjatë shekujëve dhe ta pasqyroj në mënyrë që ajo të ndriçojë edhe luftën e ardhshme e cila është duke u afruar. Duke synuar ta arrijë këtë qëllim jam përpjekur që t'i zgjedh dhe rradhis ngjarjet nga historia kishtarë në mënyrë që të pasqyrohet zhvillimi i të vërtetave të mëdha të cilat nëpër kohë të ndryshme i janë dhënë botës dhe që të dëshmoj se si e kanë shkaktuar këto të vërteta mllëfin e satanit dhe armiqësinë nga ana e një kishe e cila e don botën, por janë ruajtur nga dëshmia e atyre të cilët "nuk janë frikësuar për jetën e tyre as me çmimin e vdekjes".

Nga këta rreshta mund të shihet skena e luftës e cila ndodhë para nesh. Në qoftë se i vështrojmë në frymën e Fjalës Hyjnore dhe me ndriçimin e Shpirtit Shenjt mund t'i shohim të demaskuara kurthet e satanit dhe rreziqet të cilat duhet t'i tejkalojnë ata që dëshirojnë të mbeten "pa të meta" kur të vijë Shpëtimtari.

Ngjarjet e mëdha të cilat e kanë shënuar përparimin e Reformacionit në shekujt e kaluar dhe janë shënuar në histori, janë të njohura mirë. Këto janë fakte të cilat askush nuk mund t'i mohojë. Këtë histori e kam paraqitur shkurtimisht në pajtim me qëllimin dhe vëllimin e këtij libri. Faktet janë të përmbledhura në një numër faqesh sa është e domosdoshme për kuptimin e tyre. Në disa raste ku historiani i ka radhitur ngjarjet ashtu që ato shkurtimisht ta pasqyrojnë esencën e çështjeve apo i ka paraqitur në detaje që janë në pajtim me planin e këtij libri, unë i kam cituar fjalët e tij; mirëpo në

disa raste nuk janë përmendur emrat, sepse citatet nuk janë theksuar për ta shquar autorin si autoritet por për arsye se deklaratat e tij e japin një pasqyrë të qartë dhe bindëse për ngjarjet historike. Duke pasqyruar përvojën dhe pikëpamjet e atyre të cilët në kohën tonë e përparojnë veprën e Reformacionit ngjashëm i kam shfrytëzuar veprat e tyre të botuara.

Qëllimi i këtij libri nuk është ekskluzivisht t'i paraqesë të vërtetat e reja për luftat në të kaluarën por t'i theksojë faktet dhe parimet të cilat mund të jenë të rëndësishme për ngjarjet e ardhshme. Të vështruara si pjesë të luftës ndërmjet forcave të dritës dhe errësirës, këto raporte nga e kaluara e fitojnë një kuptim të ri. Nga ato rrezaton drita që e ndriçon ardhshmërinë dhe rrugën e fëmijëve të Zotit të cilët janë të thirrur si dikur Reformatorët që të dëshmojnë për fjalët e Zotit dhe për dëshminë e Jezusit, bile edhe pranë rrezikut që ta humbin tërë pasurinë e kësaj bote.

Qëllimi i këtij libri është që t'i tregojë skenat e luftës së madhe ndërmjet të vërtetës dhe lajthitjes; që t'i zbulojë mashtrimet e satanit dhe mjetet me të cilat mund t'i kundërvihemi me sukses; që ta ofrojë zgjidhjen e vërtetë të problemit të madh të së keqes; që ta ndriçojë prejardhjen dhe fundin e mëkatit në mënyrë që të shihet drejtësia dhe madhështia e Zotit në të gjitha veprimet e tij ndaj krijesave të veta; dhe më në fund ta dëshmojë shenjtërinë dhe pandryshueshmërinë e Ligjit Hyjnor. Përndryshe është e sigurtë lutja e autores që ky libër të ndihmojë që shpirtrat të shpëtojnë nga fuqia e errësirës dhe “të bëhen pjesëmarrës në trashëgiminë e shenjtërve në dritë” në lavdinë e Atij i cili na ka dashur dhe që veten e ka dorëzuar për ne.

E. G. White

1. SHKATËRRIMI I JERUSALEMIT

“O po ta kuptoje edhe ti në këtë ditë çka ta sjell ty paqen! Por tashti është e fshehur për sytë tu! E do të vijë dita, kur armiqtë tu do të rrethojnë me llogore, do të bëjnë rrethim e do të shtrëngojnë nga çdo anë. Do të përplasnin për tokë ty e fëmijët e tu në ty dhe s’do të lanë në ty as gur mbi gur, sepse nuk e bëre për send kohën kur Hyu erdhi të të ndihmojë.” (Luka 19,42-44)

Nga maja e Malit të ullinjëve Jezusi po e vështronte Jerusalemin. Para tij shtrihej pamja që shquhej me bukuri dhe qetësi. Ishte koha e Pashkëve nga të gjitha anët ishin tubuar fëmijët e Jakobit për ta kremtuar festën e madhe popullore. Në mes të kopshteve, vreshtave dhe çukave të gjelbëruara, të mbushura me çadrat e pelegrinëve, ngriheshin brigjet nga tarracat, pallatet e mrekullueshme dhe kështjellat masovike të kryeqytetit të Izraelit. Dukej sikur e bija e Sionit po fliste në krenarinë e vet: “Qëndroj si mbretëreshë dhe nuk do të shoh pikëllim”; ishte aq e bukur dhe e sigurtë në animin qiellor si në kohën kur këndonte këngëtari: “I madhërishtëm është Zoti, tejet lavdishëm në qytetin e Hyut tonë! Mali i tij i Shenjtë, kodrinë e bukur, gëzimi i mbarë botës. Mali Sion në veriun e skajshëm. Qytet i mbretit të madh.” (Psalmi 48,2) Para syve të tij ngriheshin ndërtesat e mëdha me tempuj. Rrezet e diellit në perëndim i ndriçonin muret e bardha si dëborë të mermerta dhe theheshin nga dyert e floririt, nga kullat dhe pyrgjet. “Në bukurinë e përsosur” qëndronte tempulli—krenaria e popullit hebrej. Cili Izraelit do ta shikonte këtë pamje e të mos e ndjente gëzimin dhe galdimin e thellë! Kurse Jezusin po e përshkonin mendime krejtësisht të tjera. “Dhe kur u afrua dhe e shikoi qytetin dhe qau mbi të.” (Luka 19,41) Në çastin e galdimit të përgjithshëm të cilin e kishte ndezur hyrja e tij triumfale kur të gjithë rreth tij i valonin degët e palmave, kur Hosana e gëzuar jehonte nga brigjet dhe kur mijëra zëra e shpallnin Jezusin mbret, Shpëtimtari i botës pëmjëherë u përshkua nga një pikëllim misterioz. Ai, biri i Zotit, shpresa e Izraelit forca e të cilit ngadhnjente mbi vdekjen dhe

[27]

i nxirrte sklevërit nga varret, qau por jo nga pikëllimi i rëndomtë por nga vuajtja e madhe e pashpjegueshme shpirtërore.

Ai nuk derdhi lotë për shkak vetes edhe pse e dinte se ku e shpiente rruga e vet. Para tij shtrihej Getesemani, vendi i martirizimit të tij të afërt. Shiheshin edhe dyert e deleve nëpër të cilat me shekuj silleshin flijimet për prerje dhe të cilat duhej të hapeshin për të, kur të “dërgohej si qengj për therrje” (Isaia 53,7). Jo larg dukej Golgota vendi i kryqëzimit. Errësira e tmerrshme e dendur duhet të lëshohej në rrugën të cilën Krishti duhej së shpejti ta kalonte për ta dhënë shpirtin e tij si flijim për mëkatin. Mirëpo, në këtë çast të galdimit të përgjithshëm nuk e pikëllonte meditimimi për këto skena e as parandjenjat për mundimet e tija mbinjerëzore, atë e pikëllonte shpirti i tij joegoist. Ai qante pranë mijëra Jerusalemasve për shkak të verbërisë dhe mospendesës së atyre të cilët kishte ardhur t’i bekonte dhe t’i shpëtonte.

Para syve të Jezusit kalonin skenat e historisë prej më tepër se 1.000 vjetësh të mëshirës së posaçme Hyjnore dhe të kujdesit atëror ndaj popullit të zgjedhur. Aty gjendej kodra Moria në të cilën Isaku i ri, biri i premtimit, flijimi vullnetar kishte qenë i lidhur për altarë—simbolin e flijimit të birit të Zotit. Aty gjithashtu premtimi i lavdishëm për ardhjen e Mesisë iu dëshmuat Atit të besimtarëve (1 Moisuat 22,1618). Aty u pa edhe tymi i flijimit të cilin e kishte bërë Davidi nga Lama e Omanit kur e kishte kthyer shpatën e engjullit i cili vriste (1 Ditarit 21) që ishte simbol i flijimit të Krishtit dhe i ndërmjetësimit për njerëzit mëkatarë. Zoti kishte vlerësuar se Jerusalemi ishte më tepër se një shtet. Zoti e kishte “zgjedhur Sionin” dhe “ia kishte ëndja të jetonte në të” (Psalmi 132,13) Aty profetët e shenjtë gjatë shekujve i kishin shpallur vërejtjet e tyre. Aty klerikët valvisnin me tamianët e tyre, ndërsa një re e tymit me lutje të besimtarëve ngrihej drejt Zotit. Aty çdo ditë derdhej gjaku i qengjave të cilët e simbolizonin qengjin e Zotit. Aty, Jehova e kishte zbuluar praninë e vet në renë e lavdishme në shenjtërorën mbi shenjtërore. Aty më në fund ishte rrëza e shkallëve misterioze të cilat e bashkonin tokën me qiellin—e atyre shkallëve nëpër të cilat engjujt e Zotit zbritnin dhe hipnin dhe të cilët njerëzve ua tregonin rrugën drejt shenjtërorën mbi shenjtërore. Sikur Izraeli t’i qëndronte besnik Zotit të vet, Jerusalemi si i zgjedhur i Zotit do të qëndronte përgjithmonë (Jeremiu 17,21-25). Mirëpo historia e këtij populli të zgjedhur

është raport për rebelime dhe kryengritje të pandërprera. Ata iu kanë kundërvënë mëshirës Hyjnore i kanë keqpërdorur privilegjet dhe i kanë urrejtur përparësitë e veta.

Edhe pse Izraeli ishte shpëtitur me kasnecët e Zotit i kishte urruer fjalët e tij dhe i kishte përqeshur profetët e tij (2 Ditarit 36,16). Zoti edhe më tutje u zbuloj atyre si “Zoti, Zoti, Hyji i mëshirshëm e i butë, i durueshëm e shumë i mëshirshëm dhe i vërtetë.” (Dalja 34,6) Përkundër refuzimit të tyre të pandërprerë mëshira Hyjnore i thërriste, përplotë dashuri, edhe më të butë se atë që babai e tregon ndaj të birit të cilin e don. Zotit vazhdimisht i dërgonte lajmëtarët me vërejtje sepse dëshironte ta kursente popullin e tij dhe vendin e tyre (2 Ditarit 36,16). Kur nuk ndihmuan thinjet, lutjet dhe qortimet ua dërgoi dhuratën më të vlefshme të qiellit! Në atë dhuratë të vetme ua fali tërë qiellin!

Vet, Biri i Zotit erdhi që të angazhohej për qytetin e pabindur. Krishti është ai i cili e përtriti popullin e Izraelit si një farë të mirë nga Egjipti në tokën e Kananit (Psalmi 80,8). Dora e tij i përzuri paganët para tij. Ai këtë vreshtë e mbolli në një bregore të plleshme (Isaia 5,14). E rrethoi me taraba. I dërgoi shërbëtorët e tij për ta kultivuar. “Edhe çka është dashur të bëj për vreshtën time”—klithi Ai—“çka nuk kam bërë për të?” Kur është dashur të piqet rrushi, ka dhënë frute të egra. Me shpresë se një ditë do të japë fryte, Ai personalisht kishte ardhur në vreshtë ndoshta për ta shpëtuar nga shkatërrimi. E ka prashitur vreshtën e tij, e ka kitur dhe ka kultivuar. Është përpjekur në mënyrë të palodhshme ta shpëtojë vreshtën të cilën e ka mbjellur vetë.

Zoti i dritës dhe i lavdisë tre vjetë kishte jetuar me popullin e vet “vinte duke bërë mirë dhe duke i shëruar të gjithë ato në të cilët ishte futur djalli” i shëronte ata që kishin zemra të thyera, i çlironte të robëruarit, u jepte dritë të verbërve, shëndet të sëmurëve dhe dëgjim të shurdhërve; i pastronte leprozët, i ringjallte të vdekurit kurse të varfërve ua predikonte ungjillin (Veprat 10,38; Luka 4,18; Mateu 11,5). Të gjithëve pa dallim ua dërgonte thirrjen e mëshirueshme: “Ejani tek unë ju të gjithë që jeni të lodhur dhe të ngarkuar dhe unë do t’ju çlodhë.” (Mateu 11,28)

Edhe pse ia kthenin të mirën me të keq, dashurinë me urrejtje, Ai megjithatë në mënyrë të paluhatshme e vazhdonte shërbesën e mëshirës (Psalmi 109,5). Asnjëherë nuk i kthente ata të cilët e

kërkonin mëshirën e tij. Edhe pse ishte vet udhëtar, pa shtëpi dhe për çdo ditë e përballonte urrejtjen dhe skamjen, jetonte për të bërë mirë, për t'ua lehtësuar mjerimin hallexhinjëve, duke i lutur njerëzit që ta pranonin dhuratën e jetës së tij. Valët e mëshirës të cilat refuzoheshin nga të mllefosurit me këmbëngulje, ktheheshin në formë të dashurisë më të fuqishme, më të ndjeshme dhe më të madhe. Mirëpo, Izraeli ia ktheu shpinën mikut më të madh dhe ndihmësit të vetëm. I urrente thinjet e tij të dashurisë, i refuzonte këshillat e tij dhe i përqshte vërejtjet e tij.

Ora e mëshirës dhe e faljes ishte në përfundim; gota e mllefrit Hyjnor aq shumë përmbajtur gati ishte mbushur. Retë e zeza të cilat në shekujt e rebelimeve dhe të kryengritjeve ishin grumbulluar tani në mënyrë rrënjëthënëse kërcënoheshin dhe në çdo moment mund të shpërthenin kundër një populli të padëgjueshëm; kurse Atë i cili do të kishte mundur t'i shpëtonte nga fatkeqësia e ardhshme e urrenit, e shëmtonin, e përqseshnin, e hudhnin dhe përgatiteshin që ta vënin në Kalvar. Kur Jezusi do të flijohet në Golgotë atëherë do të kalonin ditët e këtij populli i cili e kishte pasur simpatinë e Zotit dhe bekimin e tij. Humbja bile qoftë edhe e vetëm e një shpirti është fatkeqësi e cila i kapërcen dhuratat dhe thesarin e tërë botës. Por në këtë moment kur Jezusi po e shikonte Jerusalemin fatkeqësia e një populli të tërë dukej para syve të tij—fatkeqësia e atij qyteti, e atij populli i cili dikur kishte qenë i zgjedhuri i Zotit, dhurata e tij e veçantë.

Profetët qanin për shkak të rënies së Izraelit dhe shkretërimeve të tmerrshme që kishin ardhur për shkak të mëkateve të tyre. Jeremia dëshironte që sytë e tij të ishin burim i lotëve që të mund të qante ditë e natë për bijat e vrara të popullit të vet, për grigjen e Zotit cila dërgohej në robëri (Jeremiu 9,1; 13,17). Sa ka qenë atëherë e madhe dhimbja e Atij, pamja profetizuese e të cilit i kishte përfshirë jo vetëm vitet por edhe shekujt! Ai e shihte engjullin e vdekjes me shpatën e ngritur mbi qytet i cili aq gjatë kishte qenë vendqëndrim i Jehovës nga maja e Kodrës së Ullinjëve nga vendi të cilin më vonë e kishte pushtuar Titi dhe ushtria e tij, e shikonte përmes rrafshinës tempullin e shenjtë dhe oborrin me shtylla dhe me lotë në sy e vështronte pamjen e tmerrshme: muret e qytetit të rrethuara me ushtrinë armiqësore. E dëgjonte marshin e ushtrisë që po vinte; i dëgjonte zërat e nënave dhe vajin e fëmijëve për kurorë në qytetin e rrethuar. E shihte në flakë tempullin e shenjtë dhe të mrekullueshëm,

pallatet dhe kullat e tij, e mandej i pa të shndërruara në gërmadha që nxirrnin tym.

Duke shikuar përpara me shekuj, po e shihte popullin e Besëlidhjes të shpërndarë në të gjitha vendet si mbeturina të anijes në bregun e shkretë. Në këtë ndëshkim i cili duhej të vinte së shpejti kundrejt fëmijëve të Izraelit, Jezusi shihte pikat e para të gotës së mllefrit e cila në gjykimin e fundit do të derdhej deri në fund. Ngushëllimi Hyjnor shprehej përmes fjalëve përplot dhimbje: “Jerusalem, Jerusa-lem vrastar i profetëve e që me gurë i vret ata që Zoti i dërgoi tek ti! Sa herë desha t’i bashkojë fëmijët tu sikurse këlluka i bashkon zogjët e vet nën krah por ju nuk deshët.” (Mateu 23,37; Luka 19,41-44) “O po ta kuptoje edhe ti në këtë ditë çka ta sjell ty paqen! Por tashti është e fshehur për sytë tu! E do të vijë dita, kur armiqët e tu do të rrethojnë me llogore, do të bëjnë rrethim e do të shtrëngojnë nga çdo anë. Do të përplasnin për tokë ty e fëmijët e tu, dhe s’do të lanë në ty as gur mbi gur, sepse nuk e bërë për send kohën kur Zoti erdhi të ndihmojë! Unë e kam penguar engjëllin e hakmarrjes; unë të kam thirrur të pendohesh por më kot. Ti i ke kthyer dhe flakur jo vetëm shërbëtorët, të dërguarit dhe profetët, por bile edhe Shenjtin e Izraelit, Shpëtimtarin tënd. Në qoftë se shkatërrohesh vetë je shkaktar. E ju prapsepap nuk doni te vin tek unë që ta keni jetën (Gjoni 5,40).

Jezusi në Jerusalem e kishte parë simbolin e botës të rrënjosur në pabesi dhe rebelim të cilat me shpejtësi po e shpënie drejt gjyqit Hyjnor. Mjerimi i popullit të rënë po e lëndonte shpirtin e tij dhe po ia nxirte nga goja këtë klithje aq shumë të hidhur. Ai po e shihte historinë e mëkatit dhe të pësimit njerëzor të shkruar me lot dhe me gjatë. Zernra e tij këputej nga pikëllimi për shkak të fatkeqësive dhe vuajtjeve të njerëzve. Ai dëshironte tu ndihmonte të gjithëve, por kishte pak asish të cilët në të e kërkonin burimin e vetëm të ndihmës. Ai ishte i gatshëm ta jepte shpirtin e tij për t’i dalë për t’ua dhënë shpëtimin, por pak sish kishin ardhur te Ai që ta siguronin jetën e amshueshme.

Madhështia e qiellit në lotë! Biri i Zotit të amshueshëm i pikëlluar shpirtërisht, i prekur nga dhembja shpirtërore! Kjo skenë e cila e kishte mbushur tërë qiellin me habi na e zbulon tmerrin e paskajshëm të mëkatit; ajo na tregon se sa është e vështirë bile edhe për Plotëfuqishmërinë hyjnore detyra për ta shpëtuar mëkatarin nga pasojat e shkeljes së Ligjit Hyjnor. Duke i vështruar para vetes shekujt

[31] deri në brezin e fundit Jezusi e kishte parë botën të përfshirë nga mashtrimi, të ngjashëm me atë që kishte qenë shkak i shkatërrimit të Jerusalemit. Mëkati i madh i hebrenjëve ishte refuzimi i Krishtit; mëkati i madh i botës së krishterë do të jetë refuzimi dhe hudhja e Ligjit të Zotit i cili është themel i pushtetit Hyjnor në qiell dhe në tokë. Urdhërat e Zotit do të urrehen dhe do të flaken. Miliona skllëvër të mëkatit dhe të satanit janë të gjykuar që ta pësojnë vdekjen e dytë sepse nuk duan ta dëgjojnë Fjalën e së vërtetës në ditën e rilindjes. Ky është një verbërim i tmersëm! Çmenduri e tmershme.

Dy ditë para pashkëve pasi që e kishte zbuluar hipokrizinë e farisenjëve, Jezusi duke dalur nga tempulli për herë të fundit u drejtua me nxënësit e tij kah maja e Malit të Shenjtë. U ulë me ta në një monopat të mbushur me bari i cili ngrihej mbi qytet dhe kështu edhe një herë qëndroi t'i shikonte muret, kullat dhe pallatet e tij. Edhe një herë e vështroi tempullin në shkëlqimin e vet të mrekullueshëm, kulmin e bukurisë me të cilën maja e shenjtë ishte e kurorëzuar.

Para 1.000 vjetësh autori i psalmeve e kishte madhëruar mëshirën Hyjnore ndaj Izraelit që shtëpmë e tij të shenjtë e kishte zgjedhur për vendqëndrim. “Në Salem është tenda e tij, vendbanimi i tij në Sion.” (Psalmi 76,2) “E zgjodhi fisin e Judës, Malin e Sionit që e ka në zemër të lartë si qiellin, e ndërtoi Shenjtoren porsit tokën e themeloi për amshim.” (Psalmi 78,69) Tempulli i parë ishte ndërtuar në periudhën më të lavdishme të Izraelit. Davidi për këtë qëllim e kishte grumbulluar një thesar të jashtëzakonshëm. Projekti për ndërtimin e tij ishte bërë në bazë të frymëzimeve hyjnore (1 Ditarit 12,19). Solomoni mbreti më i mençur i Izraelit e kishte përfunduar këtë vepër. Ky tempull ka qenë ndërtesa më madhështore të cilën e ka parë ndonjëherë bota. Por duke folur për tempullin e dytë, Zoti përmes profetit Ageit kishte deklaruar kësajsoj: “Lavida e kësaj shtëpie të fundit do të jetë shumë më e madhe se e të parës, thotë Hyu para ushtrive.” “Dhe do t'i trondisë të gjithë popujt sepse do të vijë i Dëshiruari i të gjithë popujve dhe do ta mbushë këtë shtëpi me lavdi, thotë Hyu para ushtrive.” (Ageu 2,9.7)

I shkatërruar gjatë kohës së Nabukodonozorit, tempulli i Solomonit është ngritur përsëri rreth 500 vjet para erës sonë; këtë e kishte bërë populli i cili ishte kthyer në vendin e plaçkitur dhe të shkretëruar nga robëria e cila kishte zgjatur afro një jetë njerëzore.

[32] Ndërmjet tyre kishte pasur edhe pleqë të cilët e kishin parë lavdinë

e tempullit të Solomonit dhe të cilët kishin qarë duke e vështruar vendosjen e themelit të ri i cili ishte shumë më i vogël se i pari. Profeti kështu e ka përshkruar ndjenjën e cila kishte mbretëruar atëherë: “Kush mbeti prej jush që e pa këtë tepmpull në lavdinë e vet të parë? Çfarë tempulli po shihni tani? A nuk është ndaj tij si një hiç në sytë tuaj.” (Ageu 2,3; Esteri 3,12) Atëherë ishte dhënë premtimi se lavdia e tempullit të dytë do të ishte më e madhe se e të parit.

Tempulli i dytë nuk mund të krahasohej për nga bukuria me të parin; as nuk ishte i përkushtuar me shenjat e njëjta të dukshme të pranisë së Zotit si i pari; në të nuk zbuloheshin fuqia mbinatyrore për ta shënuar bekimin e tij. Asnjë re e lavdisë nuk shihej që e plotësonte Shenjtëroren e ndërtuar. Kurrfarë zjarri nuk kishte rënë me qëllim për ta ndezur flinë në altar. Lavdia hyjnore më nuk qëndronte ndërmjet Kerubineve në shenjtëroren e shenjtërore; arka e Besëlidhjes, froni i mëshirës dhe pllakat e dëshmimeve nuk gjendeshin në të. Kurrfarë zëri nga qielli nuk i përgjigjej pyetjes së klerikut për ta zbuluar vullnetin e Jehovës.

Gjatë shekujve hebrejët më kot ishin përpjekur të dëshmonin se ishte plotësuar premtimi i Zotit i dhënë përmes profetit Agei. Mllefë dhe besëthyerja e kishin errësuar mendjen e Izraelit në pikëpamje të kuptimit të vërtetë të fjalëve të profetit. Tempulli i dytë nuk ishte gostitur me renë e lavdisë hyjnore por me praninë e gjallë të Atij në të cilin fizikisht qëndronte plotësia hyjnore—i cili ishte vetë Zoti i mishëruar në trup. “I dashuri i të gjithë popujve” kishte ardhur vërtetë në tempullin e tij kur njeriu nga Nazareti kishte mësuar dhe kishte shëruar në hyijen e tempullit të shenjtë. Me praninë e Krishtit, dhe vetëm për shkak të pranisë së tij, tempulli i dytë e kishte tejkaluar lavdinë e të parit. Mirëpo Izraeli e kishte hedhur dhuratën të cilën ia kishte dhënë qielli. Kur Mësuesi i përulur duke dalur atë ditë nga tempulli e kishte kapërcyer pragun e dyerve të arta, lavdia hyjnore tempullin e kishte braktisur për gjithmonë. Ishin plotësuar fjalët e Shëlbuesit: “Qe shtëpia e juaj po ju lihet juve—e shkretë!” (Mateu 23,38)

Nxënësit kishin qenë të habitur dhe të mrekulluar me profetizimin e Krishtit. Kishin dëshiruar që më mirë ta kuptonin domethënëien e fjalëve të tija që kishin të bënë me shkatërrimin e tempullit. Paratë, punët dhe shkakthësitë e ndëitimitarisë gjatë 40 vjetëve—asgjë nuk ishte kursyer për të arritur shkëlqimin e tij.

[33] Herodi i Madh e kishte shpenzuar për të pasurinë romake dhe hebreje, kurse imperatori botëror e kishte begatuar me dhuratat e veta. Bllokët e mëdhenjë të mermerit me dimensione magjike ishin sjellur nga Roma dhe ishin bërë pjesë e arkitekturës së tij dhe nxënësit duke i shikuar ato i thanë Jezusit: “Mësues! Shih çfarë gurësh e ç’ndërtesa!” (Marku 13,1)

Pas këtyre fjalëve Jezusi ua dha përgjegjen solemne dhe dështuese: “A po i shihni të gjitha këto? Për të vërtetë po ju them: Këtu s’do të mbesë as gurë mbi gurë, secili do të rrëzohet.” (Mateu 24,2)

Nxënësit shkatërrimin e Jerusalemit e lidhën me themelimin e mbretërisë së Mesisë. Atëherë ai do t’i ndëshkojë Hebrenjë të papenduar dhe do ta çliroje popullin nga zgjedha romake. Jezusi u tha se do të vijë për herë të dytë; prandaj gjatë përmendjes së Jerusalemit menduan edhe për ardhjen e tij; dhe kur në Malin e Shenjtë u tubuan rreth Shpëtimtarit e pyetën: “Na trego kur do të ndodhin këto dhe cila është shenja e ardhjes sate e i mbarimit të botës?” (Mateu 24,3)

Ardhmëria nxënëve iu fsheh me përkëdhelje. Sikur në atë kohë t’i kishim kuptuar plotësisht dy fakte tmerruese—pësimin dhe vdekjen e Shëlbuesit si dhe shkatërrimin e tempullit dhe qytetit të tyre—ata do të ishin shashtisur nga tmerrri. Jezusi ua tha vetëm në vijat kryesore ngjajet e rëndësishme të cilët do të ndodhnin para përmbajtjes. Kështu ata plotësisht edhe nuk mundën t’i kuptonin fjalët e tij; por domethënia e tyre u desht t’u zbulohet kur duhej t’u jepeshin udhëzimet që ai ua dha. Profetizimin që e kishte bërë ka pasur kuptim të dyfishtë: ai kishte të bëjë me shkatërrimin e Jerusalemit dhe me tmerret e ditës së madhe të fundit.

Jezusi ua zbuloi nxënësve të cilët e përcillnin me kujdes se çfarë gjyqesh do ta godisnin Izraelin mëkatar dhe sidomos se çfarë ndëshkimi do të përjetonin për shkak të refuzimit të vënies në krye të Mesisë. Shenjat e pagabueshme i paraprinë fundit. Çasti i tmerrit erdhi befasisht dhe shpejtë. Shpëtimtari ua tërhoqi vërejtjen vijuesëve të tij: “Kur pra të shihni se në vendin e shenjtë hypi në fron Shkretuesi i Urrejtur për të cilin foli profeti Daniel—kush lexon le ta kuptojë: Atëherë ata që do të ndodhen në Jude le të ikin në male.” (Mateu 24,1.15,16; Luka 21,20.21) Kur flamujt paganë të Romës do të ngriteshin në tokën e Shenjtë e cila shtrihet disa qindra

metra jashtë mureve të Jerusalemit atëherë pasuesit e Krishtit duhet ta braktisnin qytetin. Kur ta hetonin shenjën e vërejtjes ata të cilët dëshirojnë të shpëtojnë më nuk bënë të luhaten. Në tërë Judenë si dhe në Jerusalem ishin të detyruar ta shfrytëzonin shenjën për arrati, ai i cili do të ndodhej në kulm nuk do të guxonte të hynte në shtëpi për ta shpëtuar thesarin e vet më të vlefshëm. Ata të cilët do të punonin në fushë apo në vreshtë, nuk do të guxonin të ndaleshin aty dhe të ktheheshin për ta marrë palltën të cilën e kishin lënë me një anë deri sa kishin punuar në zhegun e ditës. Nuk kanë guxuar të luhaten asnjë moment që të mos e pësonin në shkatërrimin e plotë.

[34]

Gjatë kohës së pushtetit të Herodit Jerusalemi jo vetëm që ishte zbukuruar shumë por me ndërtimin e kullave, të mureve dhe të kështjellave duke pasur pozitën natyrore të atillë ishte bërë në dukje i papushtueshëm. Ai i cili në atë kohë do ta predikonte shkatërrimin e tij do të ishte konsideruar i pakuptueshëm dhe shkatërrues i paqes, si Noehu në kohën e tij. Mirëpo Jezusi kishte thënë: “Qielli dhe toka do të zhduken por fjalët e mia nuk do të bien poshtë.” (Mateu 24,35) Mëkatet e bijëve të Izraelit e kishin shkaktuar në Jerusalem mllëfin e Zotit kurse pabesia e tyre kokëfortë e kishte vulosur fatin e tyre.

Zoti e kishte shpallur përmes profetit Mikeut: “Dëgjojeni këtë, krerë të shtëpisë së Jakobit dhe princër të shtëpisë së Izraelit, ju që e urreni të drejtën dhe çdo gjë që është e drejtë e përmbysni, që e ndërtoni Sionin me gjak dhe Jerusalemin me anarki. Krerët e tij janë duke gjukuar me ryshfet, kurse klerikët mësojnë për para, edhe profetët e tyre bëjnë short për para, kurse në Hyun mbështeten duke thënë: “A nuk është Zoti në zemrën tonë? E keqja nuk do të vijë ndër ne.” (Mikeu 3,9-11)

Këto fjalë e përshkruajnë mirë korrupsionin dhe drejtësinë e rrëzueshme të banorëve të Jerusalemit. Edhe pse pohonin se me përpikëri iu përmbaheshin rregullave të Ligjit të Zotit ata i shkëlnin të gjitha parimet e tij. E urrenin Krishtin, shenjtëria dhe pastëria e të cilit i zbulonte krimet e tyre; dhe ata e akuzonin se Ai ishte shkaktar i të gjitha të këqijave që binin mbi ta për shkak të mëkateve të veta. Edhe pse e pranonin se ai nuk gabonte, deklararin se vdekja e tij u duhej për sigurinë e kombit. “Nëse e lëmë kështu, të gjithë do të besojnë në të, atëherë do të vijnë romakët e do të na e rrënojnë vendin e shenjtë dhe popullin.” (Gjoni 11,48) Në qoftë se e vrasin

Krishtin, mendonin ata, sërish populli do të bëhej i fuqishëm dhe i bashkuar. Kështu ata pajtoheshin me mendimin e parisë së klerikëve e cila pohonte se është më mirë të vdiste një njeri se të shkatërrohej i tërë populli.

[35] Në këtë mënyrë prijësit e popullit hebre “e ndërtonin Sionin me gjak dhe Jerusalemin me anarki”. (Mikeu 3,10) Edhe pse Shpëtimtarin e vunë në kryq i cili i qortonte për shkak të mëkateve të tyre, edhe më tutje mashtroheshin me drejtësinë e vet duke u konsideruar popull i zgjedhur i Zotit dhe prisnin që Zoti do t’i çlironte nga armiqtë e tyre. “Prandaj” vazhdon profeti “i tërë Sioni do të lëvrohet si arë dhe Jerusalemi do të bëhet grumbull dhe mal nga shtëpitë si pyll i lartë”. (Mikeu 3,12)

Zoti e kishte shtyrë gjyqin e tij ndaj qytetit dhe popullit gati edhe 40 vjetë nga dita kur Jezusi e kishte shpallur shkatërrimin e Jerusalemit. I çuditshëm ka qenë durimi i Zotit ndaj atyre që e kishin hedhur Ungjillin e tij dhe e kishin vrarë Birin e tij. Shembëlltyra për fikun jopjellor e dëshmonte veprimin e Zotit me popullin hebre. Urdhëri ishte këssoji: “Të prehet, përse t’i pengojë tokës?” (Luka 13,7) Mirëpo mëshira hyjnore e kishte kursyer edhe për një kohë. Ndër hebrenjë kishte shumë asish të cilët nuk e kishin përfytyrimin e vëretetë për karakterin e Shpëtimari dhe veprën e tij. Fëmijët nuk kishin rast ta pranonin dritën të cilën e urrenin prindërit e tyre, edhe pse Shpëtimtari dëshironte që atyre t’ua jepte dritën e vet. Ai dëshironte t’ua jepte rastin ta shohin plotësimin e profetizimit jo vetëm në lindjen por edhe në vdekjen dhe në ringjalljen e tij. Fëmijët nuk gjykoreshin për shkak të mëkateve të prindërve; por pasi që ta njihnin dritën e cila u ishte dhënë prindërve të tyre dhe pasi ta hidhnin ashtu siç e hidhnin edhe dritën që u jepej personalisht atyre duke u bërë kështu hisenikë në mëkatën e prindërve të tyre dhe duke e plotësuar kriterin e anarkisë së tyre.

Durimi i Zotit ndaj Jerusalemit edhe më tutje i dëshmoi hebrenjë në mospëndimin e tyre këmbëngulës. Në urrejtjen dhe vrazhdësinë e tyre ndaj nxënësve të Jezusit e kishin hedhur dhe dhuratën e fundit të mëshirës. Prandaj, Zoti ua tërhoqi mbrojtjen e vet, pushoi ta frenojë fuqinë e satanit, dhe kështu populli mbeti në duart e prijësit të cilin e zgjodhi. Hebrenjë e urrenin mëshirën e Mesisë e cila do të kishte mundur t’i aftësonte për t’i përballuar epshet e tyre mëkatore, kështu që ato tani kishin ngadhnjyer mbi ta. Satani në ta kishte zgjuar

epshet më të tmerrshme dhe më të ulëta. Më nuk kishin gjykuar, ishin bërë të çmednur; me ta kishte sunduar pasioni dhe mllefi i verbër. Ishin bërë në mënyrë satanike të vrazhdët. Në familje si dhe në popull; në shtresat e larta si dhe në ato të ulëtat gjithkund mbizotëronin mosbesimi, e keqja, egoizmi, përçajja, rebelimi dhe vrasjet. Askund nuk kishte siguri. Miqët dhe farefisi tradhtoheshin reciprokisht. Prindërit i vrisnin fëmijët e tyre kurse fëmijët prindërit e tyre. Drejtuesit e popullit nuk kishin forcë që ta sundonin veten. Epshtet e tyre i bënë tiranë. Hebrejët mermin dëshmi të rrejshme për ta gjykuar Birin e pafajshëm të Zotit. Tani akuzat e rrejshme e kishin bërë jetën e tyre të pasigurtë. Me verpat e tyre ata shumë kohë flisnin: “Le të zhduket para nesh Shenjti i Izraelit.” (Isaia 30,11) Dëshira e tyre u plotësua. Frika nga Zoti më nuk i shqetësonte. Në krye të popullit ishte vendosur satani dhe pushteti më i lartë qytetar dhe fetar ishte nën drejtimin e tij. [36]

Prijësit e palëve armike, nganjëherë bashkoheshin për t’i plaçkitur viktimat e tyre fatkqija kurse mandej përlesheshin një me tjetren dhe vriteshin pa mëshirë. Bile as Shenjtëria e tempullit nuk mund ta pushtonte vrazhdësinë e tyre. Besimtarët vriteshin para flitores kurse flija gjakosej me trupat e të vrrarëve. Në verbërinë dhe lajthitjen heretike nxitësit e këtyre veprave me krenari deklarorin se nuk frikoheshin se Jerusalemi do të shkatërrohet sepse ai ishte qyteti i Zotit. Me qëllim që ta forconin dhe më tepër fuqinë e tyre blenin profetë të rrejshëm të cilët i thonin në të njëjtën kohë kur legjionet romake e rethonin qyteti se shpëtimi nga Zoti do të vinte me siguri. Deri në momentin e fundit populli besonte fuqishëm se i Gjithfuqishmi do të përzihej dhe do t’i shkatërronte armiqët. Mirëpo Izraeli e kishte hedhur mbrojtjen hyjnore dhe tani nuk kishte kurrfanë mbrojtje. Jerusalemi fatkeq ishte përçarë nga zënkat e brendshme; rrugët e tij ishin larë me gjakun e fëmijëve të vet të cilët mbyteshin reciprokisht ndërsa ushtria armike i shkatërronte istikamet dhe i vraste ushtarët e tij!

Të gjitha profetizimet e Krishtit për shkatërrimin e Jerusalemit u realizuan me përpikëri dhe hebrejët e sprovuan vërtetësinë e fjalëve që tërhiqnin vërejtjen. “Sepse me çfarë gjykimi të gjykoni, me atë do të gjykoheni!” (Mateu 7,2)

Si kasnecë të fatkeqësisë dhe të gjyqit u paraqitën edhe shenjat edhe mrekullitë. Natën paraqitej një dritë jo e natyrshme mbi tempull

dhe mbi altar. Gjatë perëndimit të diellit në re dukeshin karroca luftarake dhe ushtarë të gatshëm për betejë. Klerikët të cilët natën shërbenin në tempull ishin tmerruar nga një zhurmë misterioze. Toka dridhej dhe një shumësi zërash dëgjoheshin duke jehuar: “Të ikim prej këtu!” Dyert e mëdha të lindjes, aq të rënda sa që 20 veta mezi mund t’i mbyllnin, të siguruara me shufra jashtëzakonisht të mëdha të hekurta, të ngulura thellë në bazën e fortë prej guri hapeshin vetë në mesnatë.¹

[37]

Gjatë 7 vjetëve një njeri nëpër rrugët e Jerusalemit i shpallte fatkeqësitë të cilat do ta godisnin qytetin. Ditë e natë ai e këndonte këngën e çuditshme pikëlluese: “Zëri nga lindja! Zëri nga perëndimi! Zëri nga të katër anët! Zëri kundër Jerusalemit dhe kundër tempullit! Zëri i dhëndërrit dhe i nuses! Zëri kundër tërë popullit!”²

Këtë qenie tepër të çuditshme e kishin futur në burg dhe e kishin rrahur por prej gojës së tij nuk e kishin nxjerrë asnjë zë. Ndaj fytyrëve dhe mundimeve ai ishte përgjigjur: “Vështirë, vështirë për Jerusalemin; vështirë për banorët e tij!” Nuk kishte pushuar me vërejtjet e veta deri sa nuk e kishin vrarë gjatë kohës së rrethimit të cilin e kishte profetizuar.

Asnjë i besimtarë nuk ishte vrarë me rastin e rrethimit. Jezusi ua kishte tërhequr vërejtjen nxënësve të tij dhe të gjithë që i kishin besuar e kishin shikuar shenjën e premtuar.

“Kur të shihni se ushtria e rrethoi Jerusalemin, dinie se shkatërrimi i tij është afër! Kush të gjendet atëherë në Jude, le të ikë në male! Kush të gjendet në Jeruslaem, le të dalë prej tij! Kush ndodhë në fushë, mos të kthehet në qytet!” (Luka 21,20.21)

Romakët me Cestin e kishin rrethuar qytetin. Befasisht kur çdo gjë ishte dukur e gatshme për një sulm të shpejtë ata e kishin tërhequr rrethimin. Të rrethuarit të cilët e kishin humbur shpresën për mbrojtje të mirë, kishin qenë të gatshëm të dorëzoheshin, por ushtaraku romak e kishte tërhequr ushtrinë pa kurrfarë shkakut të dukshëm. Zoti në mëshirën e vet i kishte drejtuar ngjarjet në favor të popullit. Shenja e premtuar u ishte shpallur besimtarëve të cilët e kishin pritur dhe tani u ishte ofruar mundësia të gjithë atyre që kishin dashur ta dëgjojnë vërejtjen e Shpëtimtarit. Ngjarjet kishin rrjedhur ashtu që as hebretët e as romakët nuk i kishin penguar të krishterët të arratiseshin. Duke parë se Cestie po tërhiqej, hebrenjtë ishin vërsulur nga Jerusalemi dhe kishin filluar ta ndjekin ushtrinë e tij. Tani të

krishterët e kishin pasur rastin që ta braktisnin qytetin. Në ato kohë edhe rrethina ishte pastruar nga armiku i cili do të mund t'i ndalte. Gjatë kohës së rrethimit hebrejët ishin grumbulluar në Jerusalem për ta kremtuar festën e hijeve dhe kështu besimtarët në tërë vendin kishin pasur mundësi të iknin të papenguar. Ata kishin ikur në një vend të sigurtë—në qytetin Pelu, në krahinën e Perejes në anën e kundërt të Jordanit.

[38]

Ushtria hebreje duke e ndjekur Cestin edhe ushtrinë e tij ishte hudhur me një ashpërsi të atillë në pararojet e tij sa që ishte dukur se do ta shkatërronin plotësisht. Romakët me vështirësi kishin arritur të tërhiqen. Hebrejët humbjet e të cilëve kishin qenë tejet të vogla u kthyen në Jerusalem në mënyrë triumfale të ngarkuar me prenë e luftës. Mirëpo, ky sukses i tejdukshëm u solli vetëm të këqija. Ai i nxiti që me këmbëngulje t'u kundërvihen romakëve, gjë që qytetit të gjykuar për shkatërrim i solli vuajtje të paparamendueshme.

Fatkeqësia e tmerrshme e gjeti Jerusalemin kur Titi përsëri e rrethoi. Qyteti u rrethua ditëve të Pashkëve kur një numër i madh i hebrejëve ishte tubuar brenda mureve të tij. Artikujt ushqimor të cilit do të kishin mjaftuar për banorët me vite sikur t'i kishin ruajtur me kujdes ishin shkatërruar nga hakmarrja e palëve në konflikt të cilat luftonin për pushtet dhe popullsia së shpejti ishte gjetur para urisë së tmerrshme. Një shinik grur shitej për një talanat. U shkaktua uri aq e madhe sa që njerëzit i hanin rripat e vet, sandalet dhe mbështjellësit e lëkurës së myllave. Shumë kush natën zbriste nga muret për të mbledhur bimë të egra që rriteshin jashtë mureve të qytetit. Disa ziheshin dhe vriteshin në mundime të tmerrshme, ndërsa ata që arrinin të ktheheshin shpeshherë e humbnin atë që e mbledhnin me aq rrezik sepse ua merrnin njerëzit. Prijësit shkaktonin dhunë të tmerrshme duke ua marrë ushqimin atyre për të cilët mendonin se kishin. Këtë dhunë e ushtronin njerëzit të cilët vërtetë kishin ushqim, por dëshironin të grumbullonin stoqe për të ardhmen.

Me mijëra njerëz vdisnin nga uria dhe kolera. Edhe lidhjet më intime duket se ishin shkatërruar. Burrat vidhnin prej grave të tyre kurse gratë prej burrave. Mund të shihej se si fëmijët ua merrnin ushqimin prej gojës prindërve të vjetër. Pyetja e profetit: “A mund ta harroj gruaja pjellën e vet?” (Isaia 49,15) e mori përgjigjen brenda mureve të këtij qyteti të gjykuar për shkatërrim. “Me duart e tyre gratë e pikëllueshme i zienin fëmijët e vet; dhe këtë e kishin ushqim

në vdekjen e bijave të popullit tim.” (Vajtimi i Jeremiut 4,10) Përsëri u plotësua profetizimi i dhënë para 14 shekujve: “Gruaja e cila ishte shumë e butë dhe shumë e brishtë ndërmjet jush e cila nga butësia dhe nga brishtësia nuk kishte mundur të qëndronte me këmbët e veta në tokë, do të mllefoset ndaj burrit të vet të dashur dhe ndaj birit të vet edhe ndaj bijës së vet edhe ndaj fëmijëve të cilët i lind; sepse [39] do t’i hajë me lugë në çdo skamje nga halli dhe nga skamja të cilën do ta shkaktojë armiku i yt në të gjitha vendet tua.” (Ligji Përtrirë 28,56.57)

Romakët donin të shkaktonin panik ndër hebrejët në mënyrë që t’i detyronin të dorëzoheshin. Të zënë robë të cilët u kundërviheshin kur ishin të robëruar kamçikoseshin, u nënshtroheshin torturave dhe kryqëzoheshin nën muret e qytetit. Çdo ditë në këtë mënyrë romakët vrisnin qindra hebrejë dhe kjo vepër e tmerrshme vazhdoi deri sa në luginën e Jozafatit dhe në Golgotë nuk u ngritën aq shumë kryqe sa që njeriu mezi mundte të lëvizte ndërmjet tyre. Kështu u plotësua mallkimi i tmerrshëm të cilin hebrejët e patën thënë para Fronit gjyqësor të Pilatit: “Gjaku i tij raftë mbi ne e mbi fëmijët tanë!” (Mateu 27,25)

Titi ishte i gatshëm t’i jepte fund skenës së këtillë të tmerrshme dhe ta ruaj Jerusalemin nga shkatërrimi i plotë. Ai ishte tmerruar kur kishte parë grumbuj të trupave të vdekur nëpër luginë. I entuziazmuar nga pamja e tempullit të cilin e shikonte nga maja e Malit të Shenjtë, kishte dhënë urdhër që të mos preket asnjë gurë i tempullit. Para se të vendoste ta bënte sulmin në këtë kështjellë u dërgoi thirrje prijësve hebrejë që të mos e detyronin që me gjak ta shëmtojë vendin e shenjtë. U premtoi se asnjë ushtarë romak nuk do ta shëmtojë tempullin, në qoftë se ata e braktisin dhe e bartin luftën në një vend tjetër. Jozef Flavije, bashkombasi i tyre ua dërgoi thirrjen më të qartë për t’u dorëzuar në mënyrë që ta shpëtonin veten, qytetin dhe vendin e shenjtë. Mirëpo ndaj këtyre fjalëve ata u përgjigjen me mallkime të hidhura. Me shigjeta iu vërsulën edhe ndërmjetësit të fundit njerëzor i cili vinte para tyre që t’i luste. Hebrejët i kishin refuzuar thirrjet e Birit të Zotit; dhe tani të gjitha thirrjet dhe lutjet i hudhnin edhe më me këmbëngulje. Vendosën që të luftonin deri në fund. Përpjekjet e Titit për ta ruajtur tempullin qenë të kota. Dikush më i Madh se ai e kishte shpallur se atje nuk do të mbetë gurë mbi guri.

Kokëfortësia e verbër e prijësve hebrenjë dhe krimet e paskrupullta që ndodhën në qytetin e rrethuar shkaktuan tmerr dhe mllef ndër romakët. Më në fund, Titi vendosi që ta pushtonte tempullin me sulm. Urdhëroi në qoftë se është e mundur të mos shkatërohet. Mirëpo, urdhërat e tij nuk u zbatuan. Një natë ai posa u tërhoq në çadrën e tij hebreje dolën nga tempulli dhe i sulmuan romakët. Gjatë luftës njëri ndër ushtarët nëpër një dritare e kishte hudhur një flakadan në oborr dhe së shpejti të gjitha hallat e murgëve të cilat ishin përreth tempullit u gjenden në flakë. Titi kishte vrapuar në atë vend dhe u kishte urdhëruar legjionarëve që ta shuanin zjarrin. Mirëpo fjalët e tij ata nuk i dëgjuan. Në mllef të tyre, ushtarët kishin hudhur flakadanet e ndezur në tempull dhe me shpata e kishin vrarë një shumësi njerëzish që aty kishin gjetur strehim. Një lum gjaku kishte njedhur nëpër shkallët e tempullit. Mijëra e mijëra hebrenjë ishin vrarë ndërsa klithmat e vdekjes i kishin mbizotëmar zërat e tmerruar “ishabod!” që domethënë shkoi lavdia.

[40]

“Titi e kishte parë se është e pamundshme të frenohej mllefi i ushtarëve. Mandej kishte hyrë me oficerët e tij në brendësinë e tempullit të shenjtë. Bukuria e tij i kishte tmerruar dhe mrekulluar; dhe deri sa ende flaka nuk e kishte përfshirë Shenjtëroren e kishte bërë përpjekjen e fundit për ta shpëtuar. Duke dalur përjashta përsëri u kishte urdhëruar ushtarëve që ta ndalnin zgjerimin e flakës. Kapiteni Liberalisi ishte përpjekur që me skeptrin e tij ta realizojë atë dëgjueshmëri. Mirëpo bile as autoriteti i imperatorit nuk kishte mundur ta ndërprejë armiqësinë ndaj hebrenjëve, shqetësimin e egër të shkaktuar me luftën dhe ndjenjën e pangopshme për të plaçkitur. Ushtarët kishin parë se çdo gjë rreth tyre shkëlqente në flori i cili në dritën e egër të flakës duke blenduar shkëlqente; ata supozonin se një thesar i paçmueshëm gjendej në Shenjtrore. Njëri nga ushtarët pa hetuar e kishte hudhur flakadanin e ndezur në brendësi: për një çast çdo gjë ishte mbuluar nga flaka. Të verbuar nga tymi dhe zjarri, oficerët ishin detyruar të tërhiqeshin; tempulli i lavdishëm iu nënshtrua fatit të vet.

Për romakët kjo ishte një skenë e tmerrshme kurse për hebrenjtë edhe më tepër! Tërë maja e zabeleve që dominonte qytetin digjej flakë si vullkan. Ndërtesat njëra pas tjetrës rrënoheshin dhe zhdukeshin në greminën e zjarrtë. Kulmet e kedrit i përngjanin detit të zjarrtë; pyrgjet e pramara ndriçonin si gjuhë të zjarrta; ndërsa

[41] nga kullat mbi dyer ngriheshin shtyllat e larta të flakës dhe tymit. Brigjet dhe zabelet e përafërta të tëra shkëlqenin; nëpër errësirë grupe njerëzish vështronin me frikë tmerruese këto shkretëtime. Në muret dhe vendet e ngritura më lartë, në pjesën e sipërme të qytetit masa e njerëzve e shtrydhte njëri tjetrin: disa të zbehtë nga dëshprimi i tmerrshëm kurse të tjerët të mllëfosur nga ndjenja e paafatësisë për t'u hakmarrë. Ulurimat e ushtarëve romakë dhe gjëmet e kryengritësve të cilët vdisnin në zjarr përziheshin me hukamën e zjarrit dhe me kërcitjen e trerëve që rrëzoheshin. Jehona e maleve i përsëriste ulurimat dhe klithmat e popullit që ndodhej në vendet më të larta. Njerëzit që vdisnin nga uria e mblidhnin forcën e fundit për ta nxjerrë klithmën e frikës dhe të dëshprimit.

Në brendësi zhvillohej një skenë edhe më e tmerrshme. Burra dhe gra, të rinjë e pleqë, kryengritës dhe klerikë, ata që kishin luftuar dhe ata që kishin kërkuar mëshirë therreshin pa dallim. Numri i të vrrarëve e kishte kaluar numrin e vrrarësve. Legjionarët ishin detyruar të hipnin mbi grumbullin e të vdekurve për ta vazhduar veprën shkatërrimtare.³

Pas rrënimit të tempullit i tërë qyteti kishte rënë në duart e romakëve. Prijësit e hebregëve i kishin braktisur kullat e papushuara kurse Titi i kishte gjetur të shkreta. Pasi që me habi i kishte vështruar, kishte deklaruar se vet Zoti ia kishte dorëzuar në dorë sepse kurrfarë veglash luftarake sado që të ishin të fuqishme nuk do të kishin mundur t'i pushtonin ato kështjella. Qyteti dhe tempulli ishin shkatërruar me themel dhe toka në të cilën qëndronte shtëpia e shenjtë ishte "lëvruar si arë". (Jeremiu 26,18) Gjatë kohës së rrethimit dhe ployës ishin vrrarë mbi një milion njerëz. Ata që kishin mbetur gjallë u zunë dhe u shpurën në robëri u shitën si skllëvër u sollën në Romë për ta stolitur triumfin e ngadhjimitarëve, iu hodhën egërsirave në amfiteatra ose u shpëmdanë si të pa plang nëpër tërë vendin.

Hebregët vetvetës ia kishin farkuar prangat; vet e kishin mbushur kupën e hakmarrjes. Në shkatërrimin e tyre si popull me të gjitha hallet që i gjetën pas shpërndarjes e kishin korrur ate që e kishin mbjellur. Profeti ka thënë: "O Izrael, ti vetveten e ke shkatërruar", "sepse u shkatërrove nga mëkatet..." (Ozeu 13, 9; 14,1) Pësimi i tyre shpeshherë përmedet si ndëshkim i cili ka ardhur me urdhërin e Zotit. Në këtë mënyrë mashtruesi i madh përpiqet ta fshehë veprën

e vet. Mirëpo, me hudhjen këmbëngulëse të mëshirës hyjnore hebrejët vet bënë që t'i braktisë mbrojtja hyjnore, kështu që satani arriti t'i sundojë sipas dëshirës së vet. Masakrimet e panjohura që ndodhën me rastin e shkatërrimit të Jerusalemit u bënë dëshmi e fuqisë hakmarrëse të Satanit ndaj atyre që i nënshtrohen udheheqjes së tij.

Nuk mund ta kuptojmë sa duhet, se sa i kemi borxh Krishtit për paqen dhe mbrojtjen të cilën e gëzojmë. Fuqia hyjnore pengon që njerëzimi të bjerë plotësisht nën pushtetin e satanit. Të padëgjueshmit dhe të pandershmit do të kishin bërë mirë sikur të falënderoheshin për mëshirën dhe durimin hyjnorë që e pengojnë fuqinë e vrazhdët dhe të shëmtuar të satanit. Mirëpo, kur njerëzit e kalojnë kufirin e durimit e Zotit atëherë edhe mbrojtja e tij i braktisë. Zoti nuk qëndron para mëkatit si ekzekutor i aktgjykimit për shkak'ë mëkatit, Ai atëherë i lë vet ata që e kanë hudhur mëshirën e tij që ta korrin atë që e kanë mbjellur. Çdo rreze e refuzuar e dritës, çdo vërejtje e urrejtur apo e papërfillur, çdo pasion mëkatar të cilin e kultivojmë, me një ijalë, çdo shkelje e ligjit hyjnor është farë e cila me siguri e sjellë korrjen. Në qoftë se njeriu i kundërvihet Frymës hyjnore, ajo më në fund do ta braktisë dhe atëherë ai mbetet pa fuqi me të cilën do të mund t'i mbizotëronte pasionet e shëmtuara dhe do të mbetet pa mbrojtje nga krimet dhe armiqësitë e satanit. Shkatërrimi i Jerusalemit është një vërejtje solemne për të gjithë ata të cilët nuk frikësohen nga vërejtjet e dhuntive hyjnore dhe që u kundërvihen lutjeve të mëshirës së Zotit. Kur nuk jepen dëshmi të fuqishme dhe të vendosura për urrejtjen ndaj mëkatit dhe për pashmangshmërinë e ndëshkimit, ai patjetër një ditë do t'i arrijë mëkatarët.

[42]

Profetizimi i Shpëtimtarit për shkatërrimin e Jerusalemit duhet ta ketë njërin dhe plotësimin tjetër në bazë të të cilit kjo ngjarje është vetëm hije e dobët. Në fatin e qytetit të zgjedhur mund ta shohim fatin e botës e cila e ka hudhur mëshirën e Zotit dhe e ka shkelur Ligjin e tij. Janë të errëta raportet për mjerimin njerëzor, dëshmitare e të cilit ka qenë bota gjatë shekujve të krimeve. Zemra coptohet dhe shpirti dobësohet gjatë meditimit për këto çështje. Të tmerrshme kanë qenë pasojat e refuzimit të mëshirës së Zotit. Mirëpo një skenë edhe më të errët e fshehtë ardhmëria. Raportet e së kaluarës—një varg i madh i rebelimeve, i konflikteve dhe i revolucioneve janë

“petk i Iyer me gjak” (Isaia 9,5)—dhe nuk janë asgjë në krahasim me tmerret e asaj dite kur Fryma hyjnore do t’i braktisë mëkatarët dhe më nuk do ta pengojë as eksplodimin e pasioneve njerëzore as mllefin e satanit. Atëherë e tërë bota do ti shohë si kurrë më parë pasojat e pushtetit të satanit.

Mirëpo, atë ditë si dhe në kohën e shkatërrimit të Jerusalemit populli i Zotit do të jetë i shpëtuar “kush do të mbetet gjallë” (Isaia 4,3). Jezusi ka premtuar se do të vijë përsëri për t’i shpëtuar besimtarët e tij. “Atëherë do të duket në qiell shenja e Birit të Njeriut: atëbotë të gjitha fiset e dheut do të qajnë dhe do ta shohin Birin e Njeriut duke ardhur mbi retë e qilellit me fuqi dhe me madhëri të madhe ai do t’i dërgojë engjëjt e vet me bori kumbuese për t’i bashkuar të zgjedhurit e tij nga të katër anët e botës prej një skaji të qiellit në tjetrin.” (Mateu 24,30.31) Atëherë te të gjithë ata të cilët kanë qenë të shurdhër ndaj Ungjillit do të shfaqet i paudhi të cilin [43] Zoti do ta mbysë me frymën e gojës së vet dhe me shkëlqimin e [44] ardhjes së vet të dukshme” (2 Selanikasve 2,8). Si dhe Izraeli antik mëkatarët do ta shkatërrojnë veten; ata do të jenë thërror i padrejtësisë së vet. Jeta e tyre mëkatore i ka ndarë aq shumë nga Zoti dhe ata janë prishur aq shumë sa që paraqitja e lavdisë hyjnore për ta do të jetë flakë e cila do t’i gëlltisë.

Sikur njerëzit të shikonin që të mos e lenin pas dore mësimin të cilin na e ka dhënë Jezusi me fjalët e tija do të ishte mrekulli! Siç ua kishte tërhequr vërejtjen nxënësve të tij lidhur me shkatërrimin e Jerusalemit dhe ua kishte dhënë shenjat e shkatërrimit i cili po afrohej që të mund të shpëtojnë, ashtu ia ka tërhequr vërejtjen edhe botës për shkatërrimin e saj dhe i ka dhënë shenjat për afrimin e asaj dite të madhe në mënyrë që të gjithë ata që e dëshirojnë këtë të mund t’i shmangen mllefit të ardhshëm. Jezusi na bind se: “Do të ketë shenja në diell, në hënë dhe në yje. Mbi tokë popujt do të gjenden ngushtë, të tmerruar prej gjëmës së detit dhe prej valëve të tija.” (Luka 21,25; Mateu 24,29; Marku 13,24-26; Zbulesa 6,12-17)

Njerëzit të cilët do t’i shohin këto shenja që janë pararendëse të ardhjes së tij duhet ta dijnë se “Ai është te dera.” (Mateu 24,33) “Pra bëni roje”—janë fjalët e tij që tërheqin vërejtjen (Marku 13,35). Ata të cilët e dëgjojnë këtë vërejtje nuk do të lihen në errësirë që dita t’i gjejë të papërgatitur; por për të gjithë ata të cilët nuk do të bëjnë roje “Dita e Zotit vjen shih si vjen vjedhësi natën.” (1 Selanikasve 5,2)

Bota as sot nuk është e gatshme ta pranojë lajmin për kohën tonë ashtu siç nuk ishin të gatshëm hebrejët ta pranonin vërejtjen e Shpëtimarit për Jerusalemin. Kurdo që të vijë, dita e Zotit, do të vijë për paganët papritmas. Jeta do të rrjedhë me rrjedhën e rëndomtë, njerëzit do të jenë të zënë me kënaqësi, me punë, me tregti, me fitimin e thesarit tokësor; prijësit religjioz do ta madhërojnë përparimin dhe arsimimin e botës dhe populli do të mashtrohet nga siguria e rrejshme—atëherë, ashtu siç përvidhet hajni natën në shtëpinë e pambrojtur, ashtu befasisht do të shkarkohet ndëshkimi ndaj mëkatarit dhe paganëve “dhe nuk do të kenë ku të ikin” (1 Selanikasve 5,3).

[45]

2. NDJEKJET NË SHEKUJT E PARË

Kur Jezusi ua zbuloi nxënësve të vet fatin e Jerusalemit dhe skenën e ardhjes së vet të dytë i profetizoi gjithashtu vështirësitë nëpërmes të cilave do të kalojë populli i tij nga çasti kur do të ngritet deri në kthimin e tij me fuqi dhe lavdi, kur do t'ua sjellë shpëtimin. Nga maja e Malit të Shenjtë, Shpëtimtari e kishte vështruar stuhinë e cila do të vinte në kishën apostullike. Duke shikuar në ardhmëri Ai e kishte parë stuhinë e ashpër të shkretërimit e cila do të vërsulej në pasuesit e tij në shekujt e ardhshëm të errësirës dhe të ndjekjes. Në disa fjali të shkurtëra përplotë kuptime të tmerrshme ai kishte profetizuar se çfarë qëndrimi do të merrnin prijësit e kësaj bote ndaj kishës hyjnore (Mateu 24,9.21.22). Pasuesit e Zotit duhet të shkojnë rrugës së njëjtë të nënshtrimit, të turp-it dhe të pësimit në të cilën kishte shkuar mësuesi i tyre. Armiqësia e cila kishte shpërthyer kundër Shpëtimtarit të botës do të manifestohet edhe kundër të gjithë atyre të cilët do të besojnë në emrin e tij.

Historia e kishës së parë të krishterë e dëshmon plotësimin e fjalëve të Shpëtimtarit. Fuqitë tokësore dhe fuqitë satanike janë ngritur kundër Krishtit duke i ndjekur pasuesit e tij. Paganizmi kishte parashikuar se me ngadhënjimin e ungjillit tempujt dhe altaret e tij do të rrafshoheshin me tokë, prandaj i kishte tubuar të gjitha fuqitë e veta për ta shkatërruar krishterimin. Zjarri i ndjekjeve ishte ndezur. Të krishterët ishin privuar nga pasuria dhe ishin ndjekur nga shtëpitë e veta. “Ata e përballuan një luftë të madhe durimesh.” (Hebrenjëve 10,32) “Sprovuan poshtrime, frushkullime, madje edhe pranga edhe burgje.” (Hebrenjëve 11,36) Një numër i madh i tyre e kishte vulosur dëshminë e vet me gjak. Fisnikët dhe sklleverit, të pasurit dhe varfërit, të arsimuarit dhe të paarsimuarit qenë vrarë pa mëshirë.

[46]

Këto ndjekje të cilat filluan në kohën e Neronit, përafërsisht atëherë kur Pali e kishte pësuar me vdekjen martire u vazhduan me një ashpërsi më të hovshme apo më të vogël gjatë shekujve. Të krishterët qenë akuzuar në mënyrë të rrejshme për krimet më të

tmerrshme duke u paraqitur si shkaktarë të fatkeqësive të mëdha: të urisë, të kolerës dhe të tërmeteve. Pasi që u bënë objekt i urrejtjes dhe dyshimeve të përgjithshme, lehtë u gjetën edhe spiunët të cilët për të nxjerrë qelepire i tradhtonin të pafajshmit. Ata u gjykuan si rebeluesë kundër perandorisë, si armiq të religjionit dhe si mortajë për popullin. Shumë sish u hodhën para egërsirave ose u ndezën të gjallë nëpër amfiteatra. Disa i kryqëzuan, disa të tjerë i veshën në lëkura të bishave dhe i hudhën në arenë për t'i shqyer egërsirat. Ndëshkimet e tyre shpeshherë qenë mjet kryesor i argëtimit me rastin e kremteve popullore. Një shumësi e madhe e botës grumbullohej për t'u kënaqur me ato skena duke i përshëndetur mundimet e tyre të vdekjes me buzqeshje dhe duartrokitje.

Kudo që kërkonin vendstrehim, pasuesit e Krishtit ndiqeshin si egërsira. Detyroheshin të kërkonin strehim nëpër shkretëtira dhe në vende të izoluar. “Ishin të sprovuar në poshtrime, frushkullime madje edhe në pranga dhe burgje—endeshin nëpër shkreti, nëpër male, nëpër shpella dhe nëpër gropa dheu.” (Hebrenjëve 11,37-38)

Mijëra prej tyre kishin gjetur vendstrehim nëpër katakombe. Nëpër brigjet jashtë Romës ishin hapur korridore të gjata nën tokë dhe nëpër kreshta; rrjeta e errët dhe e pshtjelluar e korridoreve shtrihej me kilometra jashtë qytetit. Nëpër ato vendstrehime nëntokësore pasuesit e Krishtit i varrosnin të vdekurit e tyre. Këtu gjithashtu gjenin vendstrehime kur ndiqeshin apo kur mbi ta binte dyshimi. Kur ndonjë dhuntues i jetës i zgjonte ata të cilët luftonin në luftën e mirë të fesë, shumë martirë për shkak të Krishtit dilnin nga këto shpella të errëta.

Këta dëshmitarë të Krishtit e ruajtën fenë e tyre të panjolllosur edhe gjatë kohës së ndjekjeve më të tmerrshme. Edhe pse të privuar nga çdo komoditet, larg nga drita e diellit, duke e gjetur shtëpinë në gjirin e errët por miqësor të tokës ata megjithatë nuk u ankuan. Me fjalët e besimit, të durimeve dhe të shpresës e kurajonin njëri tjetrin që t'i përballonin skamjen dhe fatkeqësitë. Humbja e çfarëdo lumturie tokësore nuk mundë t'i detyronte që të hiqnin dorë nga besimi në Krishtin. Sprovat dhe ndjekjet qenë vetëm shkallë me të cilat i afroheshin paqjes dhe dhuratës së tyre.

[47]

Si edhe shërbëtorët e Zotit, në të kaluarën shumë prej tyre “të vënë në mundime nuk e pranuan faljen, që të fitonin një ngjallje më të mirë” (Hebrenjëve 11,35). Atyre u kujtoheshin fjalët e Jezusit

se duhej të gëzoheshin kur t'i ndiqnin për hir të tij, sepse paga e tyre do të ishte e lartë në qiej; sepse edhe profetët para tyre i kishin ndjekur njësoj. Aq shumë gëzoheshin që ishin të denjë për të pësuar për Krishtin sa që këngët e ngadhnjimit jehonin edhe në vllugun e shpërthimit të flakës së turrave. Duke shikuar në lartësi me besim ata i shihnin Krishtin e engjëjt se si lakoheshin drejt tyre dhe si shikonin me bashkëndjenjë më të sinqertë, duke miratuar besimin e tyre. Një zë nga Froni hyjnor u fliste “qëndro besnik deri në vdekje dhe do ta jap kezën e jetës” (Zbulesa 2,10).

Më kot satani është përpjekur që me dhunë ta shkatërrojë kishën hyjnore. Lufta e madhe në të cilën nxënësit i kishin dhënë jetërat e tyre nuk ishte ndërprerë kur këta bartës besnikë të flamurit kishin rënë në pozitat e tyre. Me rëniet e tyre ata kishin ngadhjyer. Bashkëpunëtorët e Zotit ishin vrarë, por vepra e tyre ishte avansuar. Ungjilli edhe më tutje ishte përhapur kurse numri i ithtarëve të tij ishte shtuar vazhdimisht. Ungjilli kishte depërtuar edhe në viset e papërshekueshme bile edhe për shqiponjat romake. Një i krishterë duke diskutuar me pushtetarët paganë të cilët e kishin ndezur ndjekjen kishte thënë: “Ju mund të na vrisni, të na torturoni, të na gjykoni ... padrejtësia e juaj është dëshmi se ne jemi të pafajshëm ... brutaliteti i juaj nuk bën kurrfarë pune. Ai është vetëm thirrje e fuqishme që besimit tonë t'i bashkangjiten edhe të tjerët. Ne po bëhemi gjithënjë e më shumë, sa më shumë që na vrisni: gjaku i të krishterëve është fara e krishterizimit”.⁴

Mijëra e mijëra u futën nëpër burgje dhe u vranë, por të tjerët u afroheshin dhe i zinin vendet e tyre. Ata që kishin vdekur si martirë për fenë e tyre janë të sigurt në Krishtin dhe Ai i konsideron ngadhjyhtarë. Ata kanë luftuar në luftën e mirë dhe do ta pranojnë kurorën e lavdisë kur të vijë Krishti. Pësimet nëpër të cilat kanë kaluar të krishterët i kanë bashkuar edhe më tepër reciprokisht edhe me Krishtin. Shembulli i jetës së tyre dhe dëshmia e vdekjes së tyre kanë qenë dëshmitarë të qëndrueshëm në favor të së vërtetës; dhe atje ku më së paku është pritur, ithtarët e satanit e kanë braktisur shërbimin e tij dhe kanë hyrë nën flamurin dhe në gjirin e Krishtit.

Satani, për këtë arsye ka bërë plan që më me sukses të luftojë kundër pushtetit hyjnor: ka vendosur që flamurin e tij ta ngrisë brenda vet kishës së krishterë. Në qoftë se arrin t'i mashtrijë pasuesit e Krishtit dhe në këtë mënyrë të shkaktojë që ta humbin përkarahjen

e Zotit, atëherë forcat e tyre do të asgjësohen, do të humbet guximi dhe do të thehet paluhatshmëria dhe në këtë mënyrë do të bëhen lehtë pre e tij.

Tani kundërshtari i madh është përpjekur që me dinakëri ta arrijë atë që nuk e ka arritur me forcë. Ndjekja është ndërprerë, kurse në vend të ndjekjes janë paraqitur ndjenjat e rrezikshme të vrapimit pas kënaqësive, lumturisë botërore dhe të respektit tokësor. Idhujtarët e kanë pranuar një pjesë të besimit të krishterë, por i kanë hedhur të vërtetat tjera kryesore. Ata kanë pranuar ta akseptojnë Birin e Zotit, ta besojnë vdekjen dhe ringjalljen e tij, por nuk i kanë parë mëkatet e veta, nuk e kanë ndjerë nevojën për t'u penduar dhe për ta ndryshuar zemrën. Të gatshëm për t'i bërë nga ana e vet disa lëshime, u kanë propozuar të krishterëve që edhe ata ta bëjnë të njëjtën gjë nga ana e tyre dhe që të gjithë së bashku të bashkohen në fenë e Krishtit.

Atëherë Kishës i është kërcënuar një rrezik i tmershëm. Burgimet, torturat, zjarri dhe shpata kanë qenë bekim në krahasim me këtë rrezik. Disa të krishterë kanë qëndruar në deklaratat se nuk mund të pranojnë asnjë kompromis. Disa të tjerë kanë qenë të gatshëm të bëjnë kompromise ose t'i ndryshojnë disa pika të fesë së tyre për t'u bashkuar me këta të krishterë gjysmakë, me shpresë se në këtë mënyrë do të bëhet një katarzë e plotë. Ky për pasuesit e Krishtit ka qenë një çast i frikës së madhe. Nën maskën e krishterimit të dukshëm, vetë satani është futur në kishë për ta prishur fenë e tyre dhe për t'i kthyer mendimet e tyre kundër fjalëve të së vërtetës.

Më në fund, shumica e të krishterëve ka pranuar që në një masë të caktuar të largohet nga parimet e veta të fesë dhe kështu është bërë sinteza ndërmjet të krishterëve dhe paganëve. Edhe pse idhujtarët kanë pohuar se janë kthyer në fenë e vërtetë dhe formalisht i janë bashkangjitur kishës, megjithatë, ata edhe më tutje i janë përmbajtur idhujtarisë, përveç se i kanë zëvendësuar objektet e adhurimit të tyre me figurat e Krishtit bile edhe të Marisë dhe të shenjtrëve. Tharmi i papastër i idhujtarisë i futur në këtë mënyrë në kishë e ka vazhduar veprën e vet të krimit. Pseudo—shkenca, ritet bestypte dhe ceremonialet pagane hynë në besimin e tyre dhe në shërbesën hyjnore. Kur pasuesit e Krishtit u bashkuan me idhujtarët u prishë feja e Krishtit kurse kisha e humbi pastërtinë dhe fuqinë e vet. Megjithatë, pati edhe të krishterë të cilët nuk iu nënshtruan këtyre

[49]

[50]

mashtimeve. Ata edhe më tutje i mbetën besnik Autorit të së vërtetës dhe iu falën vetëm Zotit.

Ndër të krishterët gjithënjë kanë qenë dy grupe njerëzish; disa që me kujdes e studiuuan jetën e Shpëtimtarit dhe bënë përpjekje serioze për t'i korigjuar të metat e tyre dhe për të jetuar në pajtim me idealin e vërtetë; disa të tjerë që iu shmangën të vërtetave të qarta dhe të thjeshta të cilat do t'i zbulonin lajthitjet e tyre. Bile edhe në gjendjen e vet më të mirë kisha nuk është përbërë vetëm prej anëtarëve të besueshëm, të pastër e të singertë. Shpëtimtari ka thënë se ata të cilët me vetëdije bëjnë mëkat nuk bënë të pranohen në kishë por megjithatë i kishte lidhur me veten njerëzit me karakter të papërsosur dhe u kishte dhënë përparësi që ta dëgjonin shkencën e tij dhe ta merrnin atë si shembull me qëllim që t'u krijohej rasti për t'i parë gabimet e veta dhe për t'u korigjuar. Ndërmjet dymbëdhjetë apostujve njëri kishte qenë tradhtar. Juda Iskarioti ishte pranuar jo për shkak të mangësive të karakterit të tij, por megjithë këto magësi, ai ishte i bashkuar me nxënësit me qëllim që nga mësimet dhe nga shembulli i Krishtit të mësonte se ku qëndron karakteri i krishterë dhe që në këtë mënyrë t'i shihte gabimet e veta, të pendohej dhe që me ndihmën e mëshirës hyjnore ta pastronte shpirtin e tij “duke iu nënshtruar të së vërtetës”. Mirëpo Juda nuk kishte ecur nëpër dritën e cila me mëshirë e kishte shëndritur rrugën e tij. Duke lëshuar pe para mëkatit, ai kishte lejuar që ta sprovonte satani. Linjat e shëmtuara të karakterit të tij kishin mbizotëruar. Ai kishte lejuar që në shpirtin e tij të mbizotronin fuqitë e errëta, hidhërohej kur e qortonin për mëkatet e tij dhe kështu arriti deri në gjendjen që ta bënte një krim të tmerrshëm: ta tradhtonte mësuesin e tij. Gjithashtu të gjithë ata të cilët tregohen të devotshëm kurse e duan të keqen, i urrejnë ata të cilët e prishin qetësinë e tyre i urrejnë të mirat. Posa tu ofrohet rasti i përshtatshëm si Judës, ata do t'i tradhëtojnë të gjithë njerëzit që i kanë qortuar për të mirën e tyre.

Apostujt në Kishë i kanë gjetur edhe anëtarët të cilët janë treguar të devotshëm por që fshehtas kanë bërë mëkate. Anania dhe Safira [51] kanë qenë mashtuesë sepse pohonin se po ia kushtojnë flinë Zotit ndonëse një pjesë e ruanin për vete. Fryma e së vërtetës, apostujve ua kishte zbuluar karakterin e vërtetë të këtyre besimtarëve të rrejshëm, kurse gjyqi i Zotit e kishte çliruar kishën nga kjo njollë e papastër e cila e kishte prishur pastërtinë e saj. Kjo dëshmi e qartë e pranisë së

Frymës së Zotit në kishë e cila e zbulon çdo mëkat ka qenë tmerr për dyfytësit dhe për delikuentët. Ata nuk kanë mundur shumë kohë të qëndrojnë në bashkësi me njerëzit që kanë qenë përfaqësuesë besnik të Krishtit në shprehje dhe në shpirt. Kur për pasuesit e Krishtit kishin ardhur sprovat dhe ndjekjet, atëherë vetëm ata kishin dëshiruar të mbeteshin nxënës të cilët kanë qenë të gatshëm të mbeten vetëm për shkak të së vërtetës. Kështu deri sa kishin zgjatur ndjekjet, kisha kryesisht kishte mbetur e pastër. Mirëpo, posa kanë pushuar ndjekjet, kanë ardhur lajkatarët e rinjë të cilët nuk kanë qenë të sinqertë dhe të përkushtuar kështu që përsëri satanit i është hapur rruga që në kishë t'i arrijë qëllimet e veta.

Ndërmjet princit të dritës dhe princit të errësirës nuk ka kurrfarë lidhje, prandaj nuk mund të ketë lidhje as ndërmjet pasuesëve të tyre. Kur të krishterët pranuan të bashkohen me ata të cilët vetëm pjesërisht u tërhoqën nga paganizmi dhe të cilët u penduan vetëm pjesërisht, dolën në sipërfaqe ata të cilët gjithnjë e më tepër ndaheshin nga e vërteta. Satani kishte triumfuar pasi që kishte arritur ta mashtronte një numër aq të madh të pasuesve të Krishtit. Atëherë ai i kishte orientuar të gjitha fuqitë në drejtim të asaj që sa më tepër të ndikojë në të mashtruarit dhe t'i nxisë që t'i ndjekin ata të cilët i kishin mbetur besnik Zotit. Askush nuk kishte mundur më mirë ta kuptonte se si duhet më së miri t'i kundërvehen religjionit të krishterë se sa ata që dikur kishin qenë mbrojtësit e tij. Këta të krishterë të devijuar duke u bashkuar me miqët e tyre gjysëm paganë i drejtuan përpjekjet e tyre kundër pikave më të ndritshme të mësimëve të Shpëtimtarit.

Ata të cilët kishin dëshiruar të mbeten besnikë u detyruan ta përballonin luftën e pamëshirëshme për t'u ngritur mbi mashtrimet dhe veset të cilat duke u maskuar në petkun klerikal qenë futur në kishë. Bibla më nuk vlente si rregull e fesë. Shkenca për lirinë fetare ishte njollosur si heretizëm, kurse mbrojtësit e saj u bënë të urrejtur dhe ndiqeshin.

Pas lufës së gjatë dhe të ashpër, një numër i vogël i besimtarëve vendosi që ta shkëpusë çdo lidhje me kishën e devijuar, në qoftë se ajo edhe më tutje do të refuzonte të çlirohej nga gënjeshtret dhe idhujtaria. Ata e kishin vërejtur se patjetër duhet të ndahen në qoftë se dëshirojnë ta dëgjojnë zërin e Zotit. Nuk kishin guxuar më tutje t'i durojnë lajthitjet të cilat kanë mundur të jenë të rrezikshme për

shpirtrat e tyre dhe nuk kishin guxuar ta japin shembullin i cili do t'i shpiente në fe të rrezikshme fëmijët dhe nipërit e tyre. Me qëllim që ta ruanin paqjen dhe unitetin ishin të gatshëm t'i bëjnë të gjitha lëshimet të cilat nuk i kundërveheshin lojalitetet ndaj Zotit, por e ndjenin se paqja do të paguhej shumë shtrenjtë në qoftë se do të detyroheshin ta blenin me çmimin e sakrifikimit të parimeve. Në qoftë se për ta ruajtur unitetin e rrejshëm do të detyroheshin ta sakrifikonin unitetin dhe drejtësinë atëherë më mirë kishin pranuar të shkëputeshin dhe të luftonin. Do të ishte mirë për kishën dhe botën sikur parimet që i kishin entuziazmuar këta shpirtëra besnikë përsëri të ngjallehin në zemrat e atyre të cilët pohonin se janë populli hyjnor. Në bazë të mësimeve të cilat janë shtyllat e besimit të krishterë vërehet një indiferencë që shqetëson. Ekziston mendimi se ato nuk kanë rëndësi aq të madhe. Ky bastardim i jep hov veglave të satanit. Sot me mijëra njerëz që pohojnë se janë pasuesit e Krishtit i shikojnë me simpati teoritë e rrejshme dhe mashtrimet e rrezikshme, ndërsa besimtarët e shekujve të kaluar i patën sakrifikuar jetërat e tyre për t'i zbuluar dhe për t'i thyer.

Të krishterët e parë vërtetë kanë qenë një popull i veçantë. Sjellja e tyre shembullore dhe besimi i paluhatshtëm janë bërë qortim i përhershëm i cili e ka prishur qetësinë e mëkatarëve. Edhe pse numerikisht pak, pa pasuri, pa pozita dhe pa tituj nderi ata megjithatë kudo kanë qenë tmerr për kriminelët, kudo që karakteri dhe besimi i tyre kanë qenë të njohur. Për këtë arsye mëkatarët i kanë urrejtur, ashtu siç e ka urrejtur Kaini pagan Abelin. Ata të cilët kanë dëshiruar të çlirohen nga kufizimet e Shpirtit Shenjt i kanë vrarë fëmijët e Zotit për arsye të njëjta për të cilat Kaini e kishte vrarë Abelin. Për arsyet e njëjta hebregët e kishin refuzuar dhe e kishin sakrifikuar Shpëtimtarin—sepse pastërtia dhe shenjtëria e karakterit të tij ishin qortim i vazhdueshëm për egoizmin dhe papastërtinë e tyre. Që nga ditët e Krishtit e deri më sot, nxënësit e tij besnik e kanë shkaktuar urrejtjen dhe kundërshtimin e atyre të cilët e ndjekin rrugën e mëkatit dhe ecin nëpër të.

[53] Prandaj si mund të quhet Ungjilli lajm i paqjes? Kur Isaia e kishte profetizuar Lindjen e Mesisë e kishte quajtur si Princ i Paqjes, kur engjejt ia kishin shpallur barinjëve lindjen e Jezusit kishin kënduar mbi rrafshin e Betlehemit “Lavdi Hyut në më të lartin qiell e paqe mbi tokë njerëzve që i ka në zemër!” (Mateu 2,14) Ekziston një

kundërthënie e tejdukshme ndërmjet këtyre deklaratave profetike dhe fjalëve të BCrishtit: “Nuk erdha ta bie paqen por shpatën.” (Mateu 10,34) Mirëpo në qoftë se kuptohem drejtë këto dy shprehje janë në harmoni të përsosur. Ungjilli është lajm i paqjes. Krishterimi është shkencë e cila në qoftë se pranohet dhe dëgjohej e përhapë paqjen, harmoninë dhe lumturinë në tërë botën. Religjioni i Krishtit i bashkon në vëllezëri të dashur të gjithë ata të cilët e pranojnë mësimin e tij. Misioni i Krishtit ka qenë që t’i pajtojë njerëzit me Zotin reciprokisht. Mirëpo pjesa më e madhe e njerëzve është nën kontrollin e satanit, armikut më të madh të Zotit. Ungjilli ua tërheqë vërejtjen njerëzve për parimet jetësore të cilat janë në kundërshtim me shprehitë dhe dëshirat e tyre; prandaj ata ngriten kundër tij. Ata e urrejnë pastërtinë e cila zbulohet dhe i gjykon mëkatet e tyre, prandaj i ndjekin dhe i shkatërrojnë të gjithë ata që i predikojnë parimet e drejta dhe të shenjta. Në këtë kontekst—sa më madhështore të jenë të vërtetat që i sjellë ungjilli ato e shkaktojnë urrejtjen dhe luftën—ungjilli quhet shpatë. Parashikimi misterioz i cili lejon që dora e të këqijëve t’i ndjekë të drejtit ka qenë shkak i lajthitjes së madhe për shumë besimtarë të dobët. Disa bile janë të gatshëm që ta refuzojnë besimin në Zotin, për arsye se Ai lejon që të këqijët të përparojnë kurse më të mirët dhe më të ndershmit të martirizohen dhe të shtypen nga forcat e këqija. Disa pyesin se si Ai që është i drejtë, i mëshirshëm dhe me forcë të pakufishme mund ta durojë këtë padrejtësi dhe dhunë? Kjo është pyetje e cila nuk na përket ne. Zoti na ka dhënë mjaft dëshmi për dashurinë e tij dhe në qoftë se ne nuk i kuptojmë rrugët e tij, kjo nuk duhet të jetë shkak i dyshimit tonë në mirësinë e tij. A nuk u ka thënë Shpëtimtari nxënësve të vet duke i vërejtur që më parë dyshimet të cilat do t’i shqetësonin shpirtërat e tyre në ditët e sprovave dhe të errësirës: “T’ju bjerë ndër mend fjala që jua thash: nuk është shërbëtori më i madh se zotëria i tij. Nëse mua më salvuan edhe ju do t’ju salvojnë.” (Gjoni 15,20) Jezusi ka pësuar më tepër për ne se që ka mundur cilido prej pasuesëve të tij ta pësonte prej njerëzve të këqijë. Ata të cilët janë të atillë që i përballojnë mundimet dhe vdekjen martire vetëm shkojnë hapave të Birit të përkdhelur të Zotit.

[54]

“Nuk vonohet Zoti me premtim.” (2 Pjetrit 3,9) Ai nuk harron dhe nuk i lë pas dore fëmijët e vet; por ai ua lejon të këqijëve ta zbulojnë karakterin e vet në mënyrë që secili që dëshiron ta plotësojë

vullnetin e tij të mos jetë i lajthitur në pikëpamje të karakterit të tyre. Të drejtit hyjnë në mokrën e fatkeqësive në mënyrë që të pastrohen, me qëllim që me shembullin e tyre t'i bindin edhe të tjerët në vërtetësinë e besimit dhe të devotshmërisë dhe me qëllim që qëndrueshmëria e tyre t'i gjykojë ata që nuk besojnë si dhe paganët.

Zoti lejon që të këqijët të përparojnë dhe ta dëshmojnë urrejtjen e tyre ndaj tij, në mënyrë që kur ta mbushin kupën me të keqen e tyre ta shohin drejtësinë dhe mëshirën e tij në shkatërrimin e vet të plotë. Dita e hakmarrjes së tij po afrohet kur të gjithë ata të cilët e kanë shkelur ligjin e tij dhe e kanë shtypur popullin e tij ta marrin pagën e drejtë për veprat që kanë bërë. Atëherë çdo vrazhdësi dhe padrejtësi ndaj shërbëtorëve besnikë të Zotit do të ndëshkohet sikur të ishte bërë kundër vet Krishtit.

Mirëpo, ekziston edhe një pyetje e rëndësishme e cila sot duhet ta tërheqë vëmendjen e kishave. Apostulli Pali ka thënë se të gjithë “ata që dëshirojnë të jetojnë të denjë në Jezu Krishtin do të ndiqen” (2 Timoteut 3,12). Atëherë, përse duket se ndjekja gati është ndërprerë? Arsyeja e vetme është se kisha po i përshtatet botës, kështu që nuk shprehë kurrfarë kundërshtimi. Feja e ditëve tona nuk e ka më atë karakter të pastër e të shenjtë i cili e kishte shënuar fenë e krishterë në kohën e Jezusit dhe të apostujve. Krishterimi duket aq i popullarizuar në botë, vetëm për arsye të kompromisit me mëkatën, për arsye se në të vërtetat e mëdha të fjalës hyjnore shikohet me indiferencë dhe për arsye se ka pak devotshmëri të vërtetë në besim

Posa t'i kthehen besimtarët fesë dhe forcës së kishës apostullike, përsëri do të ngjallet fryma e ndjekjeve ndërsa zjarri i ndjekjes përsëri do të ndezet.

3. DEVIJIMI NGA FEJA

Në letrën e dytë Selanikasve apostulli Pali e ka profetizuar devijimin e madh nga feja i cili do të shpinte në vendosjen e pushtetit të papatit. Ai ka thënë “Krishti nuk do të vijë pa u shfaqur njeriu i fajit, i biri i Bjerrjes, kundërshtari, ai që e ngrit veten kundër çdo qenieje që quhej Hy dhe gjë e shenjtë sa që ta vërë veten edhe në tempull të Hyut duke e paraqitur veten për Zotë”. Më tutje apostulli ua tërheq vërejtjen vëllezërve se “vërtetë misteri i paudhësisë është tashmë në veprim” (2 Selanikasve 2,4.7). Qysh në atë kohë apostulli e kishte parë se në kishë ishin futur lajthitjet të cilat do t’ia hapnin rrugën zhvillimit të papatit.

Misteri i paudhësisë është zhvilluar dalngadalë së pari në mënyrë tinzare dhe të heshtur ndërsa kur është forcuar dhe e ka marrë pushtetin mbi mendjet njerëzore e ka dëshmuar gjithnjë e më publikisht veprën e rrejshme dhe blasfemiste. Doket pagane gati në mënyrë të pahetushme janë futur në religjion. Ndjekjet mëdha të cilat i kishte përballuar kisha nga paganët kishin thyer për një kohë frymën e kompromisit dhe i ishin bashkuar botës. Mirëpo, kur ndjekja kishte pushuar dhe krishterimi kishte hyrë në oborret dhe pallatet mbretërore, atëherë e kishte zëvendësuar thjeshtësinë modeste të Krishtit dhe të apostujve me shkëlqimin dhe krenarinë e klerikalizmit paganë dhe të pushtetarëve. Ai në vend të kërkesave hyjnore kishte futur teori dhe tradita njerëzore. Shenjtërimi në dukje i Konstantinit në fillim të shekullit IV kishte krijuar një kënaqësi të madhe; dhe kështu bota kishte hyrë në kishën e mbuluar me velin e drejtësisë. Mirëpo amoraliteti ishte zhvilluar shpejtë. Paganizmi i cili në dukje kishte dështuar, në të vërtetë kishte ngadhjyer. Fryma e tij e kishte mbizotëruar kishën. Mësimet e tij, ceremonialet dhe bestytnitë ishin futur në fe dhe në shërbesën fetare të atyre të cilët ishin konsideruar pasuesë të Krishtit.

Ky kompromis ndërmjet paganizmit dhe krishterimit e ka pasur pasojë paraqitjen “e njeriut të paudhësisë” i cili në profetizime është paraqitur si ai i cili do t’i kundërvehet dhe do të ngrihet mbi Zotin.

[56]

Ky sistem jashtëzakonisht i madh i religjionit të rrejshëm është një vepër madhështore e fuqisë sataniste—përmendore e përpjekjeve të tij që të ulet në fron dhe ta qeverisë botën sipas dëshirës së vet.

Satani së pari ishte përpjekur të bëjë kompromis me Shpëtimtarin. Ai iu kishte afruar Birit të Atit në shkretërinë e sprovimit duke ia treguar të gjitha mbretëritë e kësaj bote dhe lavdinë e tyre dhe i kishte propozuar që t’ia falte të gjitha në qoftë se do t’ia pranonte pushtetin suprem princit të errësirës. Krishti e kishte qortuar sprovuesin arro-gant dhe e kishte detyruar të largohej. Mirëpo, satani kishte pasur sukses më të madh kur me sprovë të njëjta iu kishte afruar njeriut. Për t’i siguruar vetes thesare dhe lavdi të kësaj bote, kisha ka filluar ta kërkojë përkrahjen e të mëdhenjëve të kësaj bote; dhe duke e refuzuar në këtë mënyrë Krishtin ajo ka rënë në gjendjen që t’i premtojë besnikëri përfaqësuesit të satanit—peshkopit romak.

Njëra ndër shkencat kryesore të kishës së Romës predikon se është pikërisht papa, koka e dukshme e kishës së përgjithshme të Krishtit dhe se ai e ka pushtetin suprem ndaj peshkopëve dhe klerikëve të të gjitha pjesëve të botës. Papës bile i jepen tituj të vërtetë hyjnor. Është i quajtur “Hyu, Zoti Papa”, është shpallur i pagabueshëm dhe ai kërkon që të gjithë ta respektojnë. (Shih: Shtojca historike). Kërkesën e njëjtë të cilën satani e kishte paraqitur në shkretëtirën e sprovës ai vazhdon ta paraqesë përmes kishës së Romës dhe një numër njërëzëve është gatshëm që t’i përkulet.

Mirëpo ata që i frikësohen Zotit dhe e respektojnë, do ta refuzojnë këtë propozim arrogant me fjalët me të cilat Krishti e kishte refuzuar sprovën e armikut tinzar: “Adhuro Zotin, Hyun tënd dhe vetëm atij shërbej.” (Luka 4,8) Zoti askund në fjalën e tij nuk e ka përmendur se cilin njeri do ta vendosë në fronin e kishës së vet. Shkenca mbi sundimin e papatit është e kundërt me shkencën e Shkrimit Shenjt. Papa nuk mund ta ketë në kishën e Krishtit pushtetin, përveç nëse e uzurpon në mënyrë të paligjshme.

[57]

Kisha e Romës me këmbëngulje i akuzon protestantët për shkak të “heretizimit” dhe i akuzon se janë shkëputur tinëzisht nga kisha e vërtetë. Mirëpo kjo akuzë së pari mund të vlejë për vetë kishën e Romës. Ajo e ka çnderuar flamurin e Krishtit dhe ka devijuar nga feja e vërtetë “e cila njëherë i është dorëzuar shenjtërve” (Juda 3).

Satani e ka ditur mirë se Shkrimi Shenjt do t’ua mundësojë njerëzve që t’i vërejnë mashtrimet e tij dhe do t’i kundërvehen

fuqisë së tij. Vet Shpëtimtari i botës i është kundërvënë sulmeve satanike me ndihmën e Shkrimit Shenjt. Çdo sulm, Krishti e kishte pritur me mburojën e së vërtetës së amshueshme duke thënë: “Është e shkruar!” Çdo atakimi të armikut Ai ia kishte kundërvënë uratën dhe fuqinë e Fjalës hyjnore. Mënyra e vetme për satanin që ta vendos pushtetin e vet mbi njerëzit dhe ta përforcoje pushtetin e papatit është që ta mbajë botën në padije dhe injorancë në pikpamje të Shkrimit Shenjt. Bibla e madhëron Zotin dhe njeriut ia përcakton vendin e tij të vërtetë; për këtë arsye është dashur që të vërtetat e saja të shenjta të mbeten të fshehura dhe të ndaluara. Këtë taktikë e ka pranuar kisha e Romës. Qindra vite përhapja e Biblës ka qenë e ndaluar. Popullit nuk i është lejuar që ta lexojë dhe ta ketë në duar; klerikët e pandërgjegjshëm dhe peshkopët e tillë e kanë interpretuar ashtu që t’i kundërvehen përvetsimit të saj. Kështu është arritur deri aty që papa përgjithsisht të jetë i njohur si zëvendës i Zotit në tokë i cili e ka pushtetin mbi kishën dhe shtetin.

Pasi që është mënjeluar Libri i cili i zbulon lajthitjet, satani ka mundur të punojë sipas dëshirës. Profetizimi e ka shpallur se papati do të përpiquej “t’i ndryshonte kohët dhe Ligjin” (Danieli 7,25). Papati nuk ishte luhatur ta fillojë veprën e vet. Me qëllim që të konventuarëve nga paganizmi t’u afrohej zëvendësimi për adhurimin e idhujve, në mënyrë që më shpejt t’i kthejë në krishterim, në kishë gradualisht e ka futur kultin e figurave dhe relikteve. Një kuvend i përgjithshëm kishtar e kishte përligjur këtë idhujtari të re. (Shih: Shtojca historike). Për ta përfunduar veprën blasfemiste, Roma kishte marrë guximin që nga Ligji hyjnor ta shlyejë urdhërin e dytë i cili ndalon adhurimin e fotografive, por me qëllim që numri i urdhërave të mbetet i njëjtë, urdhërin e dhjetë e kishte ndarë në dy.

Fryma e kompromisit me paganizmin ia ka hapur rrugën urrejtjes së pushtetit hyjnor. Duke u shërbyer me prijësit e papërkushtuar të kishës, satani e kishte drejtuar shigjetën e tij kundër urdhërit të katërt; ishte përpjekur që ta mënjanojë të shtunën e lashtë të cilën Zoti e kishte bekuar dhe shenjtëruar (Zanafilla 2,2.3), dhe që në vend të saj ta ngrisë kremten të cilën paganët e kishin shenjtëruar si “ditë nderi të diellit”. Ky ndryshim në fillim është bërë në mënyrë të fshehtë. Në shekujt e parë të gjithë të krishterët e kanë kremtuar të shtunën e vërtetë. Ata me zell e kremtonin për nder të Zotit sepse ishin të bindur në pandryshueshmërinë e Ligjit të tij dhe me zili i ruanin

parimet e tija të shenjta. Mirëpo për ta arritur qëllimin e vet satani me dinakëri kishte punuar përmes veglave të veta me qëllim që popullit t'i tërhiqej vemendja në të dielën, dhe ajo është shpallur kremte për nder të ringjalljes së Krishtit. Në atë ditë mbahej shërbesa fetare apo konsiderohej vetëm ditë e argëtimit kurse e shtuna edhe më tutje konsiderohej e shenjtë.

Për ta përgatitur rrugën për veprën e vet të cilën synonte ta zbatonte, satani i kishte nxitur hebregjët qysh para erë sonë që të shtunën ta ngarkonin me aq shumë rregulla sa që kremtimi i saj ishte bërë barrë. Duke u shfrytëzuar me dritën e rrejshme në të cilën tani e tregonte të shtunën, ai kishte bërë që ajo të shikohej me urrejtje si një dekret hebraikë. Deri sa të krishterët kishin vazhduar ta kremtonin të dielën si ditë gëzimi, satani i kishte nxitur me qëllim që të shprehin urrejtje ndaj çdo gjëje që është hebreje që nga e shtuna ta krijojnë një ditë të agjirimit, të pikëllimit dhe të zisë.

Në fillim të shekullit IV perandori Konstantini e kishte lëshuar dekretin me të cilin të dielën e kishte shpallur kremte të përgjithshme të tërë perandorisë romake. (Shih: Shtojca historike). Ditën e diellit e respektonin ithtarët e paganizmit kurse e kremtonin edhe të krishterët; politika e perandorit ishte që në këtë mënyrë t'i bashkonte interesat e kundërta të paganëve dhe të të krishterëve. Lidhur me këtë te ai kishin ndikuar peshkopët e kishës të cilët të etur me ambicje dhe dëshirë për pushtet e kishin parë se në qoftë se të krishterët dhe paganët e shenjtrojnë të njëjtën ditë kjo do t'i detyronte paganët që formalisht ta pranonin krishterimin kurse kjo do t'ia rriste fuqinë dhe lavdinë e kishës. Edhe pse shumë të krishterë të devotshëm kishin fdluar gradualisht ta respektonin të dielën, si ditë deri diku të shenjtë, megjithatë edhe më tutje e shenjtronin të shtunën e vërtetë si të shenjtë për Zotin dhe e kremtonin në bazë të urdhërit të katërt.

[59]

[60]

Mashtruesi i madh ende nuk e kishte kryer punën e vet. Kishte vendosur që ta tubojë botën e krishterë nën flamurin e vet dhe që pushtetin e vet ta realizojë përmes përfaqësuesit të vet, Pontifeksi i krekosur pohonte se është zëvendës i Krishtit. Ai synimin e vet e zbatonte përmes paganëve gjysmë të konvertuar, peshkopëve dhe klerikëve të etshëm për nder dhe krenari të cilët i donin kënaqësitë e kësaj bote. Kohë pas kohe mbaheshin tubime të mëdha në të cilat merrnin pjesë prijësit e lartë kishtarë nga e tërë bota. Gati në secilin prej këtyre kuvendeve, e shtuna të cilën e kishte shënuar Zoti gjithnjë

e më tepër shtyhej në plan të dytë, kurse e diela gjithnjë e më tepër madhërohej. Kështu më në fund kremtja pagane filloi të respektohet si institucion hyjnor, ndërsa e shtuna biblike u shpallë mbeturinë e hebraizmit kurse shenjtëruesit e saj u mallkuan.

Renegati i madh ia kishte arritur “ta ngrisë veten kundër çdo qenie që quhet Zot dhe gjë e shenjtë” (2 Selanikasve 2,4). Kishte marrë guximin që ta ndryshonte pikërisht atë urdhër të Ligjit Hyjnor i cili qartë ia tërheq vërejtjen tërë njerëzimit për jetën e vërtetë dhe jetën hyjnore. Në urdhërin e katërt, Zoti zbulohet si krijues i qiellit dhe i tokës në ç‘mënyrë dallohet nga të gjithë zotrat e tjerë të rrejtshëm. Si kujtim për krijimin, dita e shtatë u shenjtërua si ditë e pushimit për tërë njerëzimin. Ajo ishte e caktuar që vazhdimisht t’ia përkujtonte njerëzve Zotin si burim i jetës të cilit obligohemi t’i lutemi dhe ta adhurojmë. Satani lufton për t’i bërë njerëzit të pabesueshëm ndaj Zotit dhe të padëgjueshëm ndaj urdhërave të tij; për këtë arsye përpjekjet e veta i kishte drejtuar në veçanti kundër atij urdhëri i cili e thekson Zotin si Krijues.

Protestantët sot pohojnë se ngjallja e Krishtit të dielën e kishte bërë atë, ditë—të shtunë të krishterë. Mirëpo, për këtë pohim nuk ka dëshmi në Shkrimin Shenjt.

As Jezusi as apostujt e tij kësaj dite nuk ia kishin dhënë nderin e tillë. Shenjtërimi i së dielës si dekret i krishterë, burimin e vet e ka në “misterin e paligjësisë” i cili e kishte filluar veprën e vet qysh në ditët e Palit (2 Selanikasve 2,7). Kur, dhe ku Zoti e kishte bërë bir shpirti këtë fëmijë të papatit? Çfarë dëshmie e vlefshme mund të gjendet për një ndryshim të cilin Shkrimi Shenjt nuk e lejon.

Në shekullin VI, papati më ishte përforcuar. Froni i fuqisë së tij ishte vendosur në qytetin e Perandorit kurse Kryepeshkopi romak ishte shpallur kokë e tërë kishës. Paganizmi ia kishte lëshuar vendin papatit. Dragoi ia dha egërsirës “fuqinë e vet, fronin dhe pushtetin e madh” (Zbulesa 13,2). Tani kishte filluar viti 1260 i dhunës papiste të parashikuar në profetizimin e Danielit dhe në Zbulesë (Danieli 7,25; Zbulesa 13,5-7). Të krishterët qenë detyruar të zgjidhnin a t’i braktisnin parimet e tyre dhe t’i pranonin ceremonitë e papës dhe shërbesën papiste të Zotit, apo jetën e tyre ta përfundonin nëpër burgje, në vegla për shqyerje, në turrën e ndezur të drurëve, apo t’u prehej koka. Tani plotësoshin fjalët e Krishtit: “Do t’ju padisin madje edhe prindërit, vëllezërit, farefisi e miqët dhe disa prej jush do t’i vrasin.

Gjithëve do t'ju urrejnë për shkak të emrit tim.” (Luka 21,16.17) Kishte filluar ndjekja e madhe e besimtarëve, më e tmerrshmja se kurdoherë më parë dhe bota ishte bërë fushëbetejë jashtëzakonisht e madhe. Gjatë qindra vjetëve besimtarë e Krishtit e kishte gjetur vendstrehim në vetmi dhe në errësirë. Lidhur me këtë profeti thotë kështu: “Kurse gruaja iku në shkreti, ku Zoti ia përgatiti një vend që atje të ushqehet për njëmijë e dyqind e gjashtëshjetë ditë.” (Zbulesa 12,6)

Ardhja e kishës së Romës në pushtet e shënon fillimin e mesjetës së errët. Sa më e madhe që bëhej fuqia e saj aq më e dendur bëhej errësira. Feja e Zotit, i cili është themel i vërtetë u bart në papën e Romës. Në vend të që luteshin për faljen e mëkateve dhe për shpëtimin e amshueshëm t'i drejtohen Birit të Zotit, njerëzit i shikonin papën, klerikët dhe peshkopët e autorizuar të tij. Klerikalizmi i thoshte popullit se papa është përfaqësuesi i tyre në botë dhe se vetëm përmes tij mund t'i afrohen Zotit; se ai është zëvendës i Zotit prandaj janë të obligueshëm që t'i nështrohen pa kusht. Refuzimi i urdhërave të tij ishte arsye e vetme për të cilën fajtori ndëshkohej me dënimin më të rëndë shpirtëror dhe fizik. Kështu mendimet njerëzore ishin tërhequr nga Zoti dhe ishin drejtuar nga njerëzit që janë të prirur për mëkate, për mllef dhe lajthitje, pra ishin drejtuar në vet princin e errësirës i cili përmes tyre e ushtronte pushtetin. Mëkati ishte mbuluar me velin e dritës. Kur shkilet Shkrimi Shenjt dhe kur njeriu fillon ta shpallë veten qenie supreme, atëherë si pasojë të kësaj mund t'i presim vetëm mashtrimin, gënjeshtrenë dhe anarkinë turpshme. Me ngritjen e ligjeve dhe predikimeve njerëzore u paraqit amoraliteti si pasojë e refuzimit të Ligjit hyjnor. Këto kanë qenë ditët e rrezikut për kishën e Krishtit. Ithtarë të bësueshëm të Krishtit vërtetë kishte pak. Edhe pse e vërteta nuk kishte mbetur pa dëshmitarë, ndonjëherë dukej se lajthitjet dhe bestytnitë do ta mbizotëronin plotësisht dhe se religjioni i vërtetë do të zhdukej nga toka. Ungjilli ishte lënë pas dore ndërsa ritualet fetare ishin shumëfishuar kurse njerëzit ishin ngarkuar me zbatimin e përpikët të rregullave formale të devotshmërisë.

[62]

Klerikët i mësonin njerëzit që jo vetëm ta shikonin papën si ndërmjetësues të tyre por edhe të mbështeten në veprat e veta si mjete për pastrimin e mëkatit. Pelegrinazhet e gjata, veprat e pendimit, adhurimi i relikteve, ngritja e kishave, e tempujve dhe e altareve,

dhënia e shumave të mëdha kishës—veprat e këtilla të ngjashme kërkoheshin si mjete të cilat mund ta ulnin mllëfin e Zotit dhe ta siguronin përkrahjen e tij; si të ishte Zoti i ngjashëm me njeriun i cili mllëfoset për imtësira dhe mund të mëshirohet me dhurata dhe me vepra të pendesës!

Edhe pse vesi kishte mbizotëruar bile edhe ndër prijesit e kishës së Romës, ndikimi i saj megjithatë përhapej gjithnjë e më tepër. Nga fundi i shekullit VIII ithtarët e papës pohonin se peshkopët romak në shekujt e parë e kishin pasur pushtetin e njëjtë shpirtëror të cilin tani papët e kishin përvetësuar. Me qëllim që pohimeve të tyre t'u jepnin pamje të së vërtetës, detyroheshin të gjenin mjete për realizimin e këtyre pohimeve; babai i gënjeshtreve ishte kujdesur për këtë. Murgët kishin trilluar shkrime të rrejshme të vjetra. Ishin zbuluar deri atëherë dekrete të panjohura të kuvendeve kishtarë të cilët e dëshmonin pushtetin suprem botëror të papës që nga kohë më të hershme. Kurse kisha ishte ajo që e hudhte të vërtetën dhe me dëshirë e pranonte gënjeshtren. (Shih: Shtojca historike).

Një numër i vogël i besimtarëve të cilët e ndërtonin fenë në themelet e vërteta ishte habitur dhe penguar sepse bërllogu i mësimave të rrejshme e pengonte veprën e tyre. Ngjashëm me arkitektët e mureve të Jerusalemit në kohën e Nehemisë disa ishin të gatshëm të thoshin: “I ka lënë fuqia bartësit, kurse rrënoja ka shumë, nuk mund të ndërtojmë mure.” (Nehemiu 4,10) Të lodhur nga lufta e pandërprerë kundër ndjekjeve, mashtrimeve, padrejtësive dhe të gjitha pengesave të tjera të cilat satani i kishte trilluar për ta penguar përparimin e tyre, disa nga arkitektët besimtarë ishin dekurajuar; për hir të qetësisë, sigurisë së jetës dhe pasurisë së vet e kishin braktisur themelin e vërtetë. Ndërsa disa të tjerë të guximshëm pa u frikësuar para sulmeve të armikut kishin thënë trimërisht: “Mos u frikësoni! Kujtojeni Zotin e madh dhe të tmershëm” dhe vet e vazhdonin punën secili me shpatë në dorë (Nehemiu 4,14; Efesianëve 6,17).

Fryma e njëjtë e urrejtjes dhe e kundërshtimit të së vërtetës i kishte inspiruar në çdo kohë armiqtë e Zotit kurse nga ithtarët e tij ishte kërkuar besimi dhe vigjilenca e njëjtë. Fjalët e Shpëtimtarit dërguar apostujve vlejné edhe për ithtarët e tij të kohës së fundit: “Çka po ju them juve, ua thëm të gjithëve, rrini zgjuar!” (Marku 13,37)

Dukej se errësira po bëhej gjithnjë e më e dendur. Adhurimi i figurave ishte bërë diçka e rëndomtë. Para figurave ndezeshin qirinjë dhe atyre u dërgoheshin lutjet. Kishin mbizotëruar doket më të pakuptueshme dhe më bestypte. Mendimet njerëzore ishin përshkuar aq shumë me sugjestionë dhe bestytini sa që dukej se edhe arsyeja e kishte humbur forcën e vet. Pasi që vet klerikët dhe peshkopët i dëshironin përjetimet dhe kënaqësitë dhe ishin të pamoralshëm, a nuk ka mundur dhe të pritej diçka tjetër që edhe populli të cilit i prinin ata të mos binte në injorancë të thellë dhe të mos bëhej pre e veseve.

Hapi i dytë në ngritjen e pandershme të papizmit është bërë kur në shekullin XI Papa Gërguri VII e kishte shpallur kishën e Romës të përsosur. Përveç tjerash ai kishte deklaruar se kisha kurrë nuk kishte gabuar ndaj Shkrimit Shenjt dhe kurrë nuk do të gabonte, mirëpo ky pohim nuk mund të argumentohej me Shkrimin Shenjt. Pontifeksi i krekosur gjithashtu pohonte se e ka të drejtën dhe pushtetin për t'i rrëxuar dhe ngritur perandorët dhe se askush nuk mund ta ndryshojë vendimin e tij ndërsa se ai kishte të drejtë t'i ndërronte vendimet e të tjerëve. (Shih: Shtojca historike)

[64] Një shembull eklatant i karakterit tiranik të këtij përfaqësuesi të pacenueshmërisë ishte veprimi i tij me Perandorin gjerman Henrikun IV. Pasi kishte marrë guximin që të mos e rrespektonte autoritetin papist, ky pushtetar ishte përjashtuar nga kisha dhe ishte privuar nga froni. I frikësuar nga qëndrimi dhe kërcënimet e princërve të tij, të cilët papa i kishte kurajuar të rebelohen kundër sunduesit të vet, perandori ishte detyruar të pajtohet me Romën. Në mes të dimrit i kishte kaluar Alpet në përcjellje të gruas së tij dhe të një shërbëtori besnik për t'u përkuluar para Papës. Kur kishte hyrë në oborrin ku gjendej papa e kishin futur pa përcjelljen e tij në një oborr të jashtëm dhe aty duke iu nënshtruar një acari të madh, me kokë të zbuluar, me këmbë të zbatshura, i veshur në rroba të dobëta e kishte pritur lejen e papës se kur do të guxonte të dilte para tij. Vetëm pas tri ditë agjërimi dhe pendese papa kishte pranuar t'ia falte. Bile edhe këtë e kishte bërë me kusht që perandori ta priste lejen e posaçme të papës para se të stolisej me shenjat e denjësisë perandorake dhe të fillonte ta ushtronte pushtetin e perandorit. Gërguri i krekosur nga suksesi i tij lavdërohej se obligimi i tij është që ta përulte krenarinë e perandorëve.

Ja se çfarë dallimi të dukshëm kishte ndërmjet krekosjes arrogante të këtij pontifeksi të fryer dhe Shpëtimtarit të brishtë e të butë i cili e tregonte veten se si qëndron para dyerëve të zemrës dhe lutet që të hyjë për ta sjellur faljen dhe paqjen, dhe i cili i mësonte nxënësit e tij: “Cili prej jush do të jetë i pari, të ju bëhem shërbëtor.” (Mateu 21,27)

Shekujt e ardhshëm kishin dëshmuar për rritjen e vazhdueshme të lajthitjeve që përhapte Roma. Qysh para ngritjes së papizmit, shkenca e filozofëve paganë ka qenë e çmuar dhe ka ndikuar në kishë. Shumë të kthyer në të krishterë formalë, edhe më tutje u përmbaheshin parimeve të filozofisë pagane dhe jo vetëm që vazhdonin ta studjonin por ia impononin edhe të tjerëve si mjet për përhapjen e ndikimit të saj ndër paganët. Në fenë e krishterë ishin futur lajthitje serioze. Njëra ndër lajthitjet kryesore ishte besimi në pavdekshmërinë e njeriut dhe në gjendjen e tij të vetëdijshme pas vdekjes. Ky mësim është themeli në të cilin Roma e kishte ngritur kultin e shenjtërve dhe adhurimin Mërisë virgjër. Prej kësaj ka dalur mësimi i rrejshëm për mundimin e amshueshëm të të papenduarëve i cili ishte rrënjësor herët në besimin e papatit.

Në këtë mënyrë është përgatitur rruga për aplikimin edhe të një trillimi pagan të cilin Roma e kishte quajtur Purgator dhe e kishte përdorur për të tmerruar shumë njerëz naiv, sugjestivë dhe bestytë. Ky mësim i rrejshëm pohon se ekziston një vend i mundimeve në të cilin shpirtat e përveuajtur të atyre të cilët nuk e kanë merituar shkatërrimin e amshueshëm nga i cili ata mund të shkojnë në parajsë pasi që më parë të pastrohen nga mëkatet. (Shih: Shtojca historike).

Edhe një trillim i nevojitej Romës për t’i shfrytëzuar frikën dhe mëkatet e ithtarëve të vet. Kjo është doktrina mbi faljen e mëkateve me ndihmën e faltoreve të caktuara. Falja e plotë e mëkateve të kaluara, të tashme dhe të ardhme dhe çlirimi nga të gjitha mundimet dhe dënimet e merituar i janë premtuar atyre të cilët kanë marrë pjesë në luftërat e parisë klerikale me qëllim të përhapjes së pushtetit të saj, për ndëshkimin e armiqëve dhe vrasjen e të gjithë atyre të cilët kanë marrë guximin ta mohojnë dominimin e tyre shpirtëror. Njerëzit gjithashtu janë mësuar se mund të çlirohen nga mëkati, në qoftë se i japin para kishës dhe se gjoja gjithashtu mund t’i çlirojnë shpirtërat e miqve të vdekur që janë duke vuajtur në zjarrin e purgatorit. Në këtë mënyrë Roma i kishte mbushur arkat e veta dhe

e kishte ndihmuar luksin, shkëlqimin dhe vesin e përfaqësuesve të ashtuquajtur të atij i cili nuk ka pasur ku ta strehojë kokën.

Mësimi biblik për darkën e Zotëriut është zëvendësuar me flinë e meshës së idhujtarisë. Klerikët papistë kishin deklaruar se me llo-motitjeve e pakuptueshme i shndërrojnë bukën dhe verën e rëndomtë në “trup dhe gjak të vërtetë të Krishtit”.⁵ Me krekosjen blasfemiste kishin pohuar se mund “ta krijojnë” Zotin, Krijuesin e botës. Prej të krishterëve ishte kërkuar me kërcënim të ndëshkimit me vdekje të besojnë në këtë iluzion të rrejshëm që është blasfemi kundër Zotit. Shumë njerëz të cilët e kishin refuzuar këtë, u ndëshkuan me vdekje në turrën e ndezur të drurëve.

Në shekullin XIII u inagurua inkuizicioni, njëra ndër armët më të tmerrshme të papatit. Këtu princi i errësirës kishte punuar së bashku me prijësit e klerikëve papiste. Në mbledhjet e tyre të fshehta satani dhe engjejt e tij i kishin dirigjuar mendjet e këtyre njerëzve të këqijë ndërsa mes tyre i padukshëm kishte qëndruar engjëlli hyjnor i cili i kishte shënuar konkluzionet e tmerrshme të vendimeve të tyre blasfemiste dhe e kishte shkruar historinë e veprave të cilat kanë qenë tepër të tmerrshme për t’u paraqitur para syve njerëzorë. “O Babilon i madh je i dehur nga gjaku i shenjtërve”. Trupat e sakatosur dhe gjaku i miliona martirëve kishin gjëmuar pranë Zotit për t’u hakmarrë kundër kësaj fuqie të bjerrur.

Papati u bë tiran botëror. Mbretërit dhe perandorët përulëshin para vendimeve të peshkopit të Romës. Dukej se fati aktual dhe i amshueshëm i njerëzve gjendej në duart e tij. Me qindra vite mësimet e Romës ishin pranuar pa kusht dhe tërësisht, ritualet e tij kryheshin me nderime, kurse kremtet shenjtëroheshin gjithkund. Klerikalizmi i tij respektohej dhe mbështetej pa kusht. Kurrë më vonë kisha e Romës nuk e arriti nderë, shkëlqim dhe forcë më të madhe.

Mirëpo “Zeniti i papës ishte mesnatë për botën”.⁶ Shkrimi Shenjt kishte mbetur i panjohur jo vetëm për popullin por edhe për klerikët. Ngjashëm me farisejt e dikurshëm, prijësit e papatit e urrenin dritën e cila do t’i zbulonte mëkatet e tyre, Pasi që e kishin mënjanuar Ligjin hyjnor, kriterin e drejtësisë dhe e kishin përvetsuar fuqinë e pakufizueshme, atëherë iu kishin dhënë amoraltetit të pafrenueshëm. Mashtrimet, komplotet dhe veset kishin dominuar gjithkund. Njerëzit nuk trembeshin nga kurrfarë krimi, vetëm në qoftë se me ndihmën e tij do të mund të krijonin pasuri dhe pozitë. Pallatet e papës dhe

të peshkopëve ishin bërë vendet e amoralitetit më të tmerrshëm. Disa papë iu kishin qasur krimeve aq të ulëta, sa që pushtetarët botëror ishin përpjekur për t'i rrëxuar këta prijës të lartë kishtarë si monstrumë të tmerrshëm të cilët më nuk mund të duroheshin. Evropa me shekuj nuk kishte arritur kurrfarë përparimi në shkencë, në art dhe në qytetërim. Krishterimi ishte goditur nga paraliza morale dhe intelektuale.

Pozita e botës nën sundimin e Romës ishte bërë simbol i plotësimit të tmerrshëm dhe të dështuar të fjalëve të profetit Oseja: “Populli im po mbaron prej padijes. Pse ti e përbuze dijen, do të të për buzë për priftërinë time, e pse e ke harruar Ligjin e Zotit tënd, bijt e tu dhe unë do t'i harrojë”. “Sepse mbaroi besa, dashuri më s'ka përmbi tokë, s'ka më njohje të Zotit! Mallkim e rrenë, vrasje, vjedhje e pabesnikërivërshuan, e gjaku gjakun e zë.” (Oseu 4,6.1.2) Të këtilla kanë qenë pasojat e refuzimit të Fjalës hyjnore.

[67]

4. VALDENZIANËT

Në mes të errësirës e cila e mbuloi botën gjatë një periudhe të madhe të pushtetit suprem të papatit, pasqyra e së vërtetës megjithatë nuk u shua plotësisht. Në secilin shekull Zoti i pati dëshmitarët e vet besnikë dhe këta ishin njerëzit që i besonin Krishtit, ndërmjetësuesit të vetëm ndërmjet Zotit dhe njeriut, të cilët Biblën e konsideronin rregull të vetme jetësore dhe të cilët e shejtëronin të shtunen e vërtetë. Se sa bota u ka borxh këtyre njerëzve, brezat e ardhshëm kurrë nuk do të mund ta dijnë. Ata kanë qenë të njollosur si besimtarë të lajthitur, motivet e tyre janë paraqitur rrejshëm, karakteri i tyre është pasqyruar keq, shkrimet e tyre janë asgjësuar, janë shtrembëruar apo janë gjymtuar. Megjithatë ata kanë mbetur të paluhatshëm dhe prej brezi në brez e kanë ruajtur fenë në pastërtinë e saj si trashëgimi të shenjtë për brezat e ardhshëm.

Historia e popullit të Zotit gjatë shekujëve të errësirës nën pushtetin e Romës është shkruar në qiell. Ajo ka pak vend në shkrimet njerëzore. Për ekzistimin e popullit të Zotit gjejmë pak gjurmë përveç në akuzat e ndjekësve të tyre. Politika e Romës ka ecur në drejtim që ta shlyejë çdo gjurmë të mospajtimit me besimin dhe vendimet e saj. Ajo është përpjekur që të shkatërroj çdo gjë që e ka konsideruar besim të lajthitur, qoftë të njerëzve qoftë të shkrimeve. Shprehja e dyshimit apo një pyetje në pikëpamje të autoritetit të dogmave të Romës, kanë qenë arsye e mjaftueshme që t'u merret jeta të pasurëve apo të varfërve, njerëzve me prestigj apo pa prestigj. Roma është përpjekur që të asgjësojë çdo raport për brutalitenin e vet ndaj atyre që kanë besuar ndryshe. Në kuvendet e papatit është vendosur të ndezen librat dhe shkrimet që ngërthenin raporte të tilla. Para shpikjes së shtypit ka pasur pak libra dhe ato [68] për shkak të formës së vet kanë qenë të papërshtatshme për t'ua ruajtur; prandaj ithtarët e Romës nuk e kanë pasur vështirë ta zbatonin vendimin e papatit.

Asnjë kishë e cila është ndodhur në kufinjët e pushtetit të Romës nuk është lënë që për kohë më të gjatë ta gëzojë lirinë e ndërgjegjes.

Posa do të forcohej, papati menjëherë e zgjaste dorën për ta shkatërruar secilin që nuk dëshironte ta pranonte pushtetin e tij. Kishat njëra pas tejtresë i nënshtroheshin pushtetit të tij.

Në Britaninë e Madhe krishterimi ishte rrënjësor shumë herët. Ungjillin të cilin e kishin pranuar britanikët në shekullin e parë ende nuk ishte prishur nga bjerrja e Romës. Ndjekjet e perandorëve paganë të cilat kishin arritur edhe deri në brigjet e largëta qenë dhurata e vetme të cilën kishat britanike e kishin marrë nga Roma. Shumë të krishterë duke ikur nga ndjekjet në Angli kishin gjetur vendstrehim në Skoci; prej aty e vërteta ishte bartur në Irlandë, dhe në të gjitha këto vende ishte pranuar me gëzim.

Kur Sasët e kishin pushtuar Anglinë paganizmi kishte mbi-zotëruar. Pushtuesit kishin refuzuar ta pranonin shkencën e Shpëtimtarit nga skillervërit e tyre, kurse të krishterët qenë detyruar të kërkonin vendstrehime nëpër kodra dhe nëpër vendet e shkreta moçalike. Megjithatë, edhe pse për një kohë e fshehur, e vërteta edhe më tutje kishte ndriçuar. Pas një shekulli e vërteta kishte ndriçuar fuqishëm në Skoci, kurse rrezet e saja kishin depërtuar në vendet më të largëta. Nga Irlanda kishte ardhur Kolumbo i devotshëm me bashkëpunëtorët e vet. Ata i kishin tubuar rreth vetes besimtarët e shpërndarë nëpër ishullin e shkretë Jon dhe prej kësaj ujdhese e kishin krijuar qendrën e veprimtarisë së tyre misionare. Ndër përhapësit e ungjillit ishte edhe një adhures i të shtunës biblike i cili me të i kishte njohtuar të tjerët rreth vetes. Në ishullin Jon që themeluar shkolla nga e cila misionarët shkuan jo vetëm në Skoci dhe Angli por edhe në Gjermani, Zvicër bile edhe në Itali.

Mirëpo Roma e kishte hedhur syrin në Britani dhe kishte vendosur ta nënshtrojë nën pushtetin e vet. Në shekullin e VI misionarët e Romës e ndërmorën një aksion për t'i bërë të krishterë sasët paganë. Pushtetarët krenarë me ëndje i pranuan misionarët e Romës dhe këta me mijëra njerëz i bindën që ta pranonin fenë e Romës. Sa e sa përhapej vepra e tyre, të dërguarit e papatit dhe të konvertuarit e tyre ranë në kontakt me ithtarët e të krishterëve të parë. Ndërmjet atyre të krishterëve dhe konvertitëve të rinjë kishte dallim të madh. Pasardhësit e krishterëve të parë ishin të thjeshtë, të butë dhe për nga karakteri me edukatë Biblike, të prirur për të mësuar dhe me mirësjellje, ndërsa të kthyerit e rinjë në çdo hap tregonin sugjestivitet, shkëlqim dhe e glorifikonin papatin. Misionari i

Romës kërkonte që kishat e krishtera ta pranonin pushtetin e papatit. Britanikët me përujje iu përgjegjën se i donë njerëzit e tyre por se papa nuk ka të drejtë në pushtetin suprem në kishë dhe se këta mund t'ia pranonin vetëm përujjen e cila duhet t'i pranohet çdo pasuesi të Krishtit. U bënë edhe tendenca të reja për ta arritur nënshtrimin e tyre ndaj Romës, por këta të krishterë të përujulur, të habitur nga fodullëku i të dërguarëve të Romës u përgjigjen me vendosshmëri se nuk pranojnë Zot tjetër përveç Krishtit. Atëherë u zbulua karakteri i vërtetë i papatit. Përfaqësuesi i Romës u tha: “Në qoftë se nuk i pranoni vëllezërit të cilët po ua sjellin paqjen do t'i pranoni armiqët të cilët do t'ua sjellin luftën. Në qoftë se nuk doni të bashkoheni me ne që sasëve t'ua tregojmë rrugën jetësore, prej tyre do të mermi goditje vdekjeprurëse”.⁷ Këto nuk qenë kërcënime boshe. Kundër këtyre dëshmitarëve të fesë biblike u përdorën luftëra, intriga dhe mashtrime, derisa kishat Britanike nuk u shkatërruan apo nuk u detyruan ta pranonin autoritetin e papatit.

Në vendet jashtë pushtetit të Romës gjatë shumë shekujëve ekzistonin grupe të krishterësh të cilat ishin gati plotësisht të mbrojtur nga amoraliteti papist. Të rrethuar nga paganët, ata gjatë shekujve i pranonin disa nga lajthitjet, por edhe më tutje e konsideronin Biblën rregullë të vetme të fesë dhe i ruanin shumë të vërtetat e saj. Këta të krishterë besonin në amshueshmërinë e Ligjit hyjnor dhe e shenjtonin të shtunën të cilën e përcakton urdhëri i katërt. Kishat të cilat e ruanin këtë fe dhe këto doke ekzistonin në Afrikën Qendrore dhe ndër armenët në Azi. Ndërmjet atyre të cilët i kundërviheshin pushtetit të papatit në rend të parë kanë qenë valdenzianët pikërisht në vendin ku papati e kishte vendosur fronin e vet. Gënjeshtrat dhe amoraliteti i tij kishin hasur në rezistencën më të fuqishme. Me shekuj kishat e Piemontit e ruajtën pavarësinë e tyre; mirëpo më në fund erdhi koha kur Roma deshti që edhe ato t'i nënshtroheshin. Pas luftërave të pasuksesshme kundër tiranisë së Romës, prijësit e këtyre kishave kundër vullnetit të vet e pranuan pushtetin e papës të cilin siç dukej e pat pranuar e tërë bota. Megjithatë, pati disa që refuzuan ta pranonin pushtetin e papës dhe të prelatëve të tij. Ata vendosën që t'i mbeten besnikë Zotit dhe ta ruajnë pastërtinë dhe thjeshtësinë e fesë së tyre. U shkaktuan përçarje. Ata të cilët e ruanin fenë e vjetër u detyruan të tërhiqeshin; disa duke i braktisur Alpet e veta e ngritën flamurin e së vërtetës në vendet e huaja; të tjerët u

[70]

tërhoqën në luginat e vetmuara dhe në shpellat e maleve ku e ruajtën lirinë për t'i shërbyer Zotit.

Feja të cilën e predikonin me shekuj dhe sipas të cilës kishin jetuar të krishterët valdenzianë ishte në kundërshtim të ashpër me shkencën e rrejtshme të Romës. Feja e tyre mbështetej në Fjalën e Zotit e cila është burim i vërtetë i krishterimit. Mirëpo këta fshatarë të përulur të cilët jetonin në vendstrehimet e tyre jashtë botës, të zënë me punë rreth grigjeve të tyre dhe vreshtave nuk kishin arritur vetvetiu deri te e vërteta e cila ishte në kundërshtim aq të madh me dogmat dhe besimin e gabuar të kishës së bjerrur. Feja e tyre nuk ishte as kreaturë e re. Ata e kishin trashëguar nga etërit e tyre. Ata luftuan për fenë e kishës apostullike, për “fenë e cila njëherë u ishte dhënë shenjtërve” (Juda 3). “Kisha e shkretirës” dhe jo klerarkia fodull me fronin në qytetin e madh botëror, ka qenë kisha e vërtetë e Zotit, roja e thesarit të së vërtetës të cilën Zoti ia kishte besuar popullit të vet për ta predikuar në botë.

Njëri ndër shkaqet kryesore i cili e solli ndarjen e kishës së vërtetë nga Roma që urrejtja e Romës ndaj të shtunës biblike. Ashtu siç e kishte predikuar profetizimi, fuqia e papatit e kishte shkelur të vërtetën. Ligji hyjnor ishte shkelur, kurse tradita dhe doket njerëzore ishin madhëruar. Kishat të cilat ishin nën pushtetin e papatit ishin detyruar herët që ta shenjtëronin të dielen si ditë të shenjtë. Për shkak të lajthitjeve dhe bestytnive që mizotëronin, shumë njerëz bile edhe nga gjiri i popullit me fe të vërtetë ishin habitur aq shumë sa që edhe pse e shenjtëronin të shtunën në të njëjtën kohë nuk punonin të dielën. Mirëpo kjo nuk u mjaftonte prijësve të papizmit. Ata nuk kërkonin që e diela vetëm të shenjtërohej dhe të kremtohej por që edhe e shtuna të shëmtohej; ata me fjalët më të ashpra i sulmonin ata që merrnin guximin për ta rrespektuar. Vetëm ai që arrinte të arratisej nga territori i fuqisë së Romës mundej në qetësi ta mbante Lgjin hyjnor.

Valdenzianët, të parët ndër popujt e Evropës e fituan përkthimin e Shkrimit Shenjt (Shih: Shtojca historike). Qindra vite para Reformacionit ata e kishin dorëshkrimin e Biblës në gjuhën e tyre. Në këtë mënyrë ata e fituan të vërtetën e pandryshueshme dhe kjo i bënte objekt të veçantë të urrejtjes dhe të ndjekjes. Ata e patën shpallur se kisha e Romës është Babiloni i rënë nga Zbulesa dhe duke e rrezikuar jetën ngritëshin për t'iu kundërvënë lajthitjeve të

asaj kishe. Deri sa, disa prej tyre nën presionin e ndjekjeve afatgjata hoqën dorë nga feja e tyre dhe dalëngadalë hoqën dorë nga parimet e veta të caktuara, të tjerët fuqishëm e ruajtën të vërtetën. Gjatë periudhës së shekujëve më të errët të devijimeve ka pasur valdenzianë të cilët e patën refuzuar pushtetin suprem të Romës, e patën refuzuar lutjen para figurave duke e konsideruar këtë idhujtari dhe e mbanin të shtunën e vërtetë. Në stuhitë më të rënda të armiqtë ata e ushtronin fenë e tyre. Edhe pse therreshin nga shtizat e savojasëve dhe ndizeshin në turrët e zjarra të drurëve, në mënyrë të paluhatshme e mbrojtën Fjalën e Zotit dhe nderin e saj. Prapa kështjellave të larta malore—që u bënë vendstrehime të të ndjekurëve dhe të të shtypurëve në të gjithë shekujt—valdenzianët i gjetën vendstrehimet e mira. Aty ndriçonte drita e së vërtetës në mes të errësirës mesjetare. Aty gjatë njëmijë vjetëve dëshmitarët e së vërtetës e ruajtën fenë e tyre të vjetër.

Zoti ia përgatiti popullit të vet këtë shenjtërore madhështore e cila i përgjigjej të vërtetave të mëdha të cilat ia besoi. Për këta të persekutuarë besnikë malet u bënë simbol i drejtësisë së paluhatshme të Zotit. Valdenzianët ua treguan fëmijëve të tyre lartësitë të cilat ngriheshin mbi ta në madhësinë e pandryshueshme dhe u flisnin për Atë, në të cilën nuk ka asnjë fije ndryshimi, Fjala e të cilit ishte e bazuar fuqishëm si dhe malet e amshueshme. Zoti i kishte forcuar malet dhe i kishte rrethuar me fuqi. Asnjë dorë përveç fuqisë së pakufishme nuk mund t'i lëvizte nga vendet e tyre. Në të njëjtën mënyrë Ai e përcaktoi ligjin e vet, bazën e pushtetit të vet në qiell dhe në tokë. Dora njerëzore mund t'i kapë njerëzit dhe t'ua shkatërrojë jetën por nuk mund t'i lëvizë malet nga vendet e tyre dhe t'i hedhë në det siç nuk mund të ndryshojë asnjë urdhër të Ligjit hyjnor e as ta shlyejë asnjë premtim për ata që e ushtrojnë vullnetin e tij. Në besimin e tyre ndaj Ligjit të tij, shërbëtorët e Zotit duhet gjithashtu të jenë të fuqishëm si dhe malet e palëvizshme.

[72] Malet që i rrehtonin luginat e tyre të qeta ishin dëshmitarët e përhershëm të fuqisë krijuese të Zotit dhe garanci e sigurtë e kujdesit të tij atëror. Këta udhëtarë i-dashuruan simbolet e heshtura të pranisë së Zotit. Ata kurnjëherë nuk u ankuan për shkak të pozitës së vështirë të tyre; kurrë nuk u ndienë të vetmuar në mes të vetmisë së maleve. E falenderonin Zotin që ua kishte përgatitur vendstrehimin nga mllefi dhe vrazhdësia njerëzore. Ata gëzoheshin që mundnin të lirë

t'i faleshin dhe ta lutnin. Shpeshherë, deri sa armiqët i ndiqnin, malet e fuqishme ua ofronin mbrojtjen e sigurtë. Nga maja e shumë kreshtave të papërshtatshme i këndonin këngë lavdie Zotit, ndërsa ushtarët e Romës nuk mund ta heshtnin këngën e tyre të falënderimit.

Devotshmëria e këtyre të besimtarëve ka qenë e pastër, e thjeshtë dhe e përzemërt. Parimet e së vërtetës për ta ishin më të vlefshme se shtëpitë, se toka, se miqët, e farefisi e bile më të vlefshme edhe se vetë jeta. Ata me kujdes përpiqeshin që këto parime t'i mbillnin në zemrat e rinisë. Që nga fëmijëria më e hershme i mësonin fëmijët me Shkrimin Shenjt dhe i mësonin që kërkesat e Ligjit hyjnor t'i konsiderojnë të shenjta. Kopjet e Shkrimit Shenjt kanë qenë të rralla prandaj i mësonin përmendësh fjalët e shtrenjta të tij. Shumë prej tyre i mësonin përmendësh fragmentet e Besëlidhjes së Vjetër dhe të Besëlidhjes së Re. Mendimet për Zotin bashkoheshin me skenat madhështore të natyrës dhe me bekimet modeste të jetës së përditshme. Fëmijët e vegjël i mësonin që me falënderim ta shikonin Zotin, dhuruesin e çdo bekimi dhe ngushëllimi.

Prindërit edhe pse të butë dhe me plotë dashuri megjithatë, me mençuri ishin kujdesur që t'i mësonin fëmijët e tyre për të mos u lazruar. Para tyre shtrihej një jetë përplot sprova dhe vështirësi e ndoshta edhe vdekja martire. Nga fëmijëria ata edukoheshin për t'u ballafaquar me vështirësi, për t'iu nënshtruar urdhërave e megjithatë, të mendonin dhe punonin të pavamr. Qysh nga fëmijëria ata mësoheshin të ishin të përgjegjshëm të kujdesshëm në fjalët e tyre dhe ta kuptonin urtinë e heshtjes. Një fjalë e pakujdesshme të cilën do ta dëgjonte veshi i armikut mund ta sillte në rrezik jo vetëm jetën e atij i cili e kishte thënë por edhe jetërat e qindra vëllezërve të tij; sepse ashtu siç e ndjekin ujëqit prenë e tyre ashtu armiqët e së vërtetës i ndiqnin ata të cilët e merrnin guximin për ta kërkuar lirinë e fesë.

Valdenzianët e sakrifikonin mirëqenien e tyre botërore për dashurinë e së vërtetës dhe me durim këmbëngulës luftonin për bukën e tyre të përditshme. Çdo pjesë të tokës së punueshme ndërmjet maleve e punonin me kujdes; luginat dhe kodrinat me plleshmëri të vogël i bënë të plleshme. Kursimi dhe vetmohimi i ashpër u bënë pjesë përbërëse e edukatës të cilën fëmijët e pranonin si trashëgimi të vetme. Ata mësoheshin se Zoti e kishte caktuar që jeta të ishte shkollë dhe që nevojat e veta mund t'i plotësonin vetëm me punë personale, me mendjeprehtësi dhe me besim. Kjo mënyrë e edukimit

ishte e vështirë dhe e mundimshme por e shëndoshë; ishte pikërisht ajo që njeriut i duhej në gjendjen e vet mëkatore—shkolla të cilën Zoti e kishte caktuar për arsimimin dhe edukimin e tij. Deri sa rinia kështu i fitonte shprehinë e punës dhe të përpjekjeve, nuk lehej pas dore as zhvillimi mendor. Rinia mësohej se të gjitha aftësitë e saj i përkasin Zotit dhe se duhet të përsoseshin e të zhvilloheshin për t'i shërbyer atij.

Kishat valdenziane, për nga pastërtia dhe thjeshtësia kanë qenë të ngjashme me kishën apostullike. Duke e refuzuar pushtetin suprem të papës dhe të peshkopëve ato e mbanin Shkrimin Shenjt si autoritet më të lartë dhe të vetëm të pagabueshëm. Predikuesit e tyre përkundër klerit të Romës e pasonin shembullin e Mësuesit të tyre i cili kishte ardhur “jo për t'i shërbyer, por për t'u shërbyer”. Ata e kullosnin grigjen e Zotit duke e shpënë në kullosat e gjelbra dhe në burimet e gjalla të Fjalës së shenjt hyjnore. Larg nga përmendoret e shkëlqimit dhe të krekosjes njerëzore njerëzit tuboheshin jo në kishat jashtëzakonisht të mëdha dhe në katedralet madhështore por në hijet e kodrave, në luginat e Alpeve ose në kohën e rreziqeve në kështjellat kreshtore për ta dëgjuar fjalën e shërbëtorëve të Zotit. Predikuesit nuk e predikonin vetëm ungjillin por i vizitonin të sëmurët, i mësonin fëmijët, i qortonin të lajthiturit, përpiqeshin t'i pajtonin mosmarrëveshjet dhe ta përsosnin bashkimin dhe dashurinë vëllazërore. Në kohën e paqjes ata jetonin nga ndihmat vullnetare por si edhe Pali i cili i bënte qilimat, secili prej tyre e kishte ndonjë zeje apo profesion me të cilin në rast të nevojës mund ta mbante veten.

Predikuesit e mësonin rininë. Shkrimi Shenjt ishte lënda kryesore e mësimin, por krahas tij nuk i anashkalonin as degët e ndryshme të shkencës së përgjithshme. Ungjillin sipas Mateut dhe Gjonit e mësonin përmendësh por edhe shumë nga letrat e apostujve. Rinia gjithashtu e kopjonte Shkrimin Shenjt. Disa kopje e përfshinin tërë Shkrimin Shenjt kurse të tjerat vetëm fragmentet e shkurtëra me shpjegime të shkurtëra të atyre të cilët ishin të aftë për ta interpretuar Shkrimin Shenjt. Në këtë mënyrë nxirrej në pah thesari i së vërtetës i cili aq shumë kohë ishte fshehur nga ana e atyre që ishin përpjekur të ngriheshin mbi Zotin.

Me përpjekjet e mundimshme dhe të palodhshme, ndonjëherë edhe në shpellat e errëta e të thella nëntokësore, në dritën e

flakadanëve kopjoheshin shkrimet e shenjta varg për vargu, kaptinë për kaptinë. Kështu vepra ecte përpara dhe e vërteta e zbuluar hyjnore shkëlqente si flori; shtrohet pyetja se sa ishte vepra e lavdishme dhe e madhe për ata të cilët e kishin pësuar për shkak të saj dhe kishin marrë pjesë në të! Engjëjt qiellorë i rrethonin këta punëtorë besnikë.

Satani i kishte nxitur klerikët e papatit dhe peshkopët që ta mbulonin fjalën e së vërtetës nën rrënojat e lajthitjeve, të mësimëve të rrejshme dhe të bestytnive; por megjithatë e vërteta në mënyrën më të mrekullueshme u ruajtë e paprishur nëpër të gjithë shekujt e erësirës. Ajo nuk e bartëte vulën e njeriut, por vulën e Zotit. Njerëzit përpiqeshin në mënyrë të palodhshme ta errësonin kuptimin e qartë dhe të thjeshtë të Shkrimit Shenjt dhe ta tregonin se gjoja ai ishte në kundërshtim me veten. Mirëpo në mënyrë të ngjashme me barkën në detin e shqetësuar, Fjala hyjnore u përballoi të gjitha stuhive të cilat i kanoseshin që ta shkatërrojnë. Siç përmban xeherori fije të pasura të floririt dhe të argjendit nën sipërfaqen e tokës dhe të gjithë ata që dëshirojnë ta zbulojnë thesarin e tij të shtrenjtë duhet të mihin, ashtu edhe Shkrimi Shenjt e përmbanë thesarin e së vërtetës të cilin mund ta zbulojnë vetëm ata që e kërkojnë seriozisht, të përkulur dhe me lutje. Zoti e ka caktuar që Shkrimi Shenjt të jetë tekst i tërë njerëzimit; tekst në fëmijëri, në rini, në vitet e pjekurisë kur gjithnjë duhet të studjohet, ai njerëzve ua ka dhënë Fjalën e vet si zbulesë të vetvetes. Çdo e vërtetë e re të cilën e kemi njohur është zbulesë e re e karakterit të Autorit të saj. Studimi i Shkrimit Shenjt është mjet i caktuar nga Zoti i cili ka për qëllim që njerëzit t'i sjellë në lidhje të ngushtë me Krijuesin e tyre dhe t'ua sqarojë vullnetin e tij. Ai është mjeti i lidhjes ndërmjet Zotit dhe njeriut.

Valdenzianët e konsideronin frikën nga Zoti fillim të urtisë, por kanë qenë të vetëdijshëm edhe për rëndësinë e mbajtjes së lidhjes me botën, të njohjes së njerëzve dhe të jetës reale për zhvillimin e aftësive të veta intelektuale. Nga shkollat e maleve ata i dërgonin të rinjtë e zgjedhur në universitete në France dhe në Itali ku i kishin fushat më të gjera për studime, për meditime dhe për vështrime se sa në gjirin e Alpeve të tyre ku kishin lindur. Këta djelmosha u nënshtroheshin sprovave të ndryshme, ata ishin dëshmitarë të bjenjeve dhe takoheshin me veglat e shkathta të satanit të cilat dëshironin t'i fusnin në lajthitjet më të mëdha dhe në mashtrimet më të rrezikshme.

[75]

[76]

Mirëpo edukata e tyre në fëmijëri i kishte përgatitur që të mund t'u kundërvesheshin të gjitha këtyre rreziqeve.

Në shkollat në të cilët shkonin nuk guxonin me askë të ishin të besueshëm. Rrobat e tyre qepeshin në atë mënyrë që në to të mund ta fshehnin thesarin e vet më të madh—dorëshkrimet e vlefshme të Shkrimit Shenjt. Këto dorëshkrime, frytin e mundimeve shumëmu- jore dhe shumëvjeçare ata e bartnin me vete kudo që kishin mundësi, duke u kujdesur që të mos shkaktonin dyshim, duke e vënë me kujdes një pjesë të këtyre dorëshkrimeve në duart e atyre, zemrat e të cilëve u dukeshin të hapura për pranimin e së vërtetës. Qysh nga gjiri i nënës, rinia valdenziane edukohej me këtë pikëpamje ndaj detyrës së vet jetësore. Në këto qendra shkencore, ata shumëkë e kthyen në fenë e vërtetë dhe parimet e saj shpeshherë e përshkonin tërë shkollën. Prijësit e papatit nuk mund të hynin në gjurmët e heretizmit të ashtuquajtur për ta, edhe pse i bënin hetimet më të ashpra.

Fryma e Krishtit është fryma misionare. Synimi i parë i zemrës së transformuar është që edhe të tjerët t'i shpiejë te Shpëtimtari. Këtë frymë e kanë pasur besimtarët valdenzian. Ata e kanë ndjerë se Zoti prej tyre pret diçka më tepër se sa ta ruajnë të vërtetën e pastër në kishën e tyre. Në të qëndronte përgjegjësia serioze që drita e së vërtetës të shkëlqente edhe ndër ata që ishin në errësirë. Me forcën e fuqishme të Fjalës hyjnore përpiqeshin që t'i shkëpusnin vargojtë të cilat Roma ua kishte vënë të gjithëve. Predikuesit valdenzianë përgatiteshin për shërbimin misionar. Secili që e kishte ndërmend të hynte në shërbimin e predikimit së pari duhej të arrinte përvojë si përhapës i ungjillit. Secili ishte i detyruar të shërbente tri vjet në ndonjë fushë misionare para se që mund të pranohej në shërbim në ndonjë shërbim në atdhe. Ky shërbim i cili qysh në fillim kërkonte vetëmohim dhe flijim, ishte një përgatitje e denjë për thirrjen e predikuesit në ato kohë të vështira të sprovave. Djelmoshat të cilët i përkushtoheshin këtij shërbimi të shenjtë nuk e kishin para vetës synimin për të arritur pasuri dhe nder në këtë botë, por jetën e punës dhe të rreziqeve e ndoshta edhe vdekjen martire. Misionarët shkonin dy nga dy, ashtu siç i dërgonte Jezusi nxënësit e vet. Me secilin që ishte më ri, rëndom shkonte një përcjellës më i moshuar dhe më me përvojë i cili i shërbente si prijës të riut dhe ishte përgjegjës për edukimin e tij, ndërsa këtij, i riu detyrohej t'i nënshtrohej. Këta bashkëpunëtorë nuk ishin gjithënjë së bashku por

[77]

shpeshherë takoheshin gjatë lutjeve dhe këshillimeve dhe në këtë mënyrë reciprokisht e forconin besimin.

Ta zbulosh qëllimin e misionit tënd asokohe nënkuptonte ta shkaktosh dështimin e vetvetes. Për këtë arsye ata me vëmendje e fshehnin detyrën e vet të vërtetë. Çdo predikues e dinte ndonjë zeje dhe kishte ndonjë profesion; këta misionarë e kryenin punën nën velin e ndonjë thirrjeje botërore. Rëndom vinin si tregtarë apo mjeshtër shtëpiak “shitnin mëndafsh, stoli dhe mjete tjera të cilat mund të gjendeshin vetëm në qendrat më të largëta dhe si tregtarë pranoheshin mirë edhe aty ku si misionarë do të ishin dëbuar”.⁸ Ata vazhdimisht ia hapnin zemrat Zotit duke kërkuar urtinë e nevojshme që të mund ta zbulonin thesarin edhe më të vlefshëm se floriri dhe margaritarët. Në fshehtësi i bartnin kopjet e Biblës në tërësi ose fragmetet e saj dhe kudo që u ofrohej rasti ua tërhiqnin vëmendjen blerësve të tyre lidhur me këto dorëshkrime. Shpeshherë në këtë mënyrë e zgjonin interesimin për leximin e Fjalës hyjnore dhe me ëndje ua lenin ndonjë pjesë të Biblës atyre që e dëshironin këtë.

Veprimitaria e këtyre misionarëve fillonte në rrafshina dhe lugina në rrëzën e maleve të tyre por përhapej larg këtyre kufijëve. Me këmbë të zbatshura, të veshur me rroba të varfëra, të pluhurosur nga udhëtimi, ngjashëm me Mësuesin e vet, këta udhëtarë kalonin nëpër qytete të mëdha dhe arrinin në vende të largëta. Kudo e mbillnin farën e shtrenjtë. Kishat lindnin në shtigjet e tyre dhe gjaku i martirëve ishte dëshmi në favor të së vërtetës. Dita e Zotit e zbulonte korrjen e begatshme të shpirtërave si fryt i përpjekjeve të këtyre njerëzve me besë. E fshehur dhe e heshtur, Fjala hyjnore udhëtonte nëpër krishterim duke hasur në pranimin e gëzueshëm në shumë shtëpi dhe me shumë zemra.

Për valdenzianët Fjala hyjnore nuk ishte vetëm raport për veprimet e Zotit me njerëzit në të kaluarën dhe zbulesë për detyrat dhe përgjegjësitë aktuale; ajo i zbulonte rreziqet dhe lavdinë e ardhmërisë. Ata besonin se po afrohet fundi i të gjitha gjërave. Duke e studiuar Biblën me lutje dhe lotë ata prekeshin edhe më tepër nga mendimet e saja tepër të vlefshme dhe e shihnin edhe më qartë obligimin e tyre që edhe të tjerëve t’ua shpjegonin të vërtetat shpëtimtare. Në faqet e shenjta të Shkrimit ata e shihnin qartë të zbuluar planin e shpëtimit dhe me besë në Jezusin e gjenin ngushllimin, shpresën dhe paqen. Sa më tepër që drita e së vërtetës e ndriçonte

arsyen e tyre dhe u sillte gëzim në zemra aq më tepër synonin që rrezet e saj t'i përhapnin edhe te ata që ishin në errësirën e lajthitjeve të papatit.

Ata e kishin vërejtur se nën ndikimin e papës dhe të klerikëve populli me kot po përpiqej ta merrte faljen për mëkatet duke i munduar trupat e tyre. Të mësuar që ta kërkojnë shpëtimin në veprat e tyre të mira, njerëzit vazhdimisht e shikonin veten; duke e parë gjendjen e tyre mëkatore, mendonin se i janë nënshtruar mllefrit hyjnor, kështu që e mundonin trupin dhe shpirtin e vet, por nuk gjenin kurfarë lehtësimit. Kështu shpirtërat e ndërgjegjshëm qenë lidhur për shkencën e Romës. Me mijëra sish i braktisnin miqët dhe familjet dhe i kalonin ditët e tyre nëpër vetmitë e manastireve. Me agjërimet, kamçikosjet e vazhdueshme dhe me netë të tëra të zgjuar, duke rënë në gjunjë në gurët e ftohtë dhe të lagështë të qelizave të tyre të mjera, me pelegrinazhet e gjata, me vuajtjet poshtruese dhe me mundimet e tmershme, mijëra prej tyre më kot kërkonin ta qetësonin ndërgjegjen e vet.

Nën presionin e ndjenjave të mëkateve të veta, duke u dridhur pranë mendimit për mllefin e Zotit, shumë prej tyre kishin vuajtur deri në momentin e rënies dhe të vdekjes as pa një rreze drite dhe shprese dhe kështu ishin varrosur.

Valdenzianët synonin që këtyre shpirtërave të uritur t'ua ofronin bukën e jetës, tua zbulonin lajmin e paqjes të cilin e përmbajnë premtimet hyjnore që t'i sillnin te Zoti, në shpresën e tyre të vetme të shpëtimit. Ata e konsideronin lajthitje shkencën që me vepra të mira mund të pendohet shkelja e Ligjit hyjnor. Mbështetja në meritat njerëzore e pengon pikëpamjen e dashurisë të paskajshme të Krishtit. Jezusi ka vdekur si flijim për njerëzit, sepse njerëzimi i rënë në mëkate nuk ka mundur të bëjë asgjë që të mund të arsyetohej para Zotit. Meritat e Shpëtimtarit të flijuar dhe të ngjallur nga të vdekurit janë themel i fesë. Varësia e shpirtit nga Zoti është aq e vërtetë dhe lidhja me të patjetër duhet të jetë aq e ngushtë ashtu siç është lidhja ndërmjet organeve të caktuara të trupit ose lidhja ndërmjet hardhisë dhe kalaveshit.

Mësimet e papës dhe të klerikëve i kishin shtyrë njerëzit të mendonin se karakteri i Zotit e bile edhe karakteri i Krishtit janë të vrazhdët, të errët dhe të pamëshirshëm. Shpëtimtari është pasqyruar se është aq i pandjenja ndaj njeriut të rënë dhe mëkatar sa që patjetër

duhet të thirren në ndihmë klerikët dhe shenjtërit si ndërmjetsuesë. Ata, zemrat e të cilëve kanë qenë të ndriçuara me Fjalën hyjnore synonin që këta shpirtëra t'ia dërgonin Jezusit i cili i don dhe bashkëndjenë me ta dhe i cili me krihë të hapur i thërret të gjithë që të vijnë te Ai me barrën e mëkateve të veta, me hallet dhe vështirësitë e tyre. Ata synonin t'i mënjanonin pengesat të cilat i kishte grumbulluar satani në mënyrë që njerëzit të mos i shihnin premtimet dhe të mos vinin drejtpërsëdrejti te Zoti, t'ia rrëfenin mëkatet e veta dhe ta pranonin faljen dhe qetësinë.

Misionari valdenzian me gëzim ua zbulonte shpirtërave të interesuar të vërtetat e shtrenjta të ungjillit. Me kujdes i paraqiste pjesët e kopjuara të Shkrimit Shenjt. Gëzimi i tij më i madh ishte që ta zgjonte shpresën në shpirtin e ndërgjegjshëm dhe të lënduar nga mëkati i cili deri atëherë e kishte njohur vetëm Zotin e hakmarrjes i cili pret ta zbatojë drejtësinë e vet. Me buzë të dridhura, me lot në sy, shpesh në gjunjë valdenziani ia zbulonte vëllezërve premtimet e shtrenjta të cilat janë shpresë e vetme e mëkatarit. Kështu drita e së vërtetës depërtoi nëpër shumë zemra të errëta, i shpërndau retë e errëta, ndërsa në zemra lindte dielli i drejtësisë me rrezet që shërojnë. Shpeshë ndodhte që ndonjë pjesë të caktuar të Shkrimit Shenjt ta lexonte disa herë sepse dëgjuesi dëshironte t'i përsëritej sikur donte të bindej se e ka dëgjuar mirë. Sidomos me dëshirë kërkonin që të përsëriteshin fjalët: “Gjaku i Jezu Krishtit, Birit të tij, na pastron nga çdo mëkat.” (1 Gjonit 1,7) “Dhe sikurse Moisiu e lartësoi gjarpërin në shkreti poashtu duhet të lartësohet edhe Biri i njeriut, që kush do të besojë në të, ta ketë jetën e pasosur.” (Gjoni 3,14.15)

Shumëkujt në këtë mënyrë iu bënë të qarta kërkesat e Romës. Ata e panë se sa është e kotë të mbështetesh në ndërmjetësimin e njerëzve apo të engjëjve në favor të mëkatarëve. Kur drita e vërtetë e ndriçoi mendjen e tyre ata klithën me gëzim: “Krishti është prifti im; gjaku i tij është flija ime; altari i tij është vendrrëfimi im”. Plotësisht u mbështetën në meritat e Krishtit duke i përsëritur fjalët: “Pa fe nuk është e mundshme t'i pëlqehet Hyut.” (Hebrenjëve 11,6) “S'ka asnjë person në këtë kupë qielli që Zoti ua dha njerëzve me anë të cilit do të mund të shëlbohem.” (Veprat 4,12)

Shumë nga këta të mjerë, me shpirtëra të thyer gati nuk mundnin ta kuptonin dashurinë aq të madhe të shpëtimtarit. Aq shumë lehtësim u sollën këto njohuri, aq shumë dritë i ndriçoi shpirtërat

e tyre, sa që ndjeheshin si në parajsë. Ata me besim e venin dorën në Krishtin dhe me këmbët e tyre qëndronin fuqishëm në shkrepat e shekujëve. U zhdukë çdo frikë nga vdekja. Ata tani më ishin të gatshëm për burg apo për t'u ndezur në turrë vetëm në qoftëse në këtë mënyrë e lavdëronin Shpëtuesin e tyre.

Fjala hyjnore ndonjëherë lexohej në vendet e fshehta para një njeriu, ndonjëherë para ndonjë grupi të vogël që digjej për dritën e së vërtetës. Shpeshherë në këtë mënyrë u kaluan netë të tëra. Entuziazmi dhe mrekullia e dëgjuesve ishte aq e madhe sa që lajmëtari i ungjillit ishte i detyruar shpeshherë ta ndërprente leximin në mënyrë që dëgjuesit ta kuptonin lajmin e shpëtimit. Shpeshherë shtroheshin këso pyetjesh: “A dëshiron Zoti, vërtetë të pranojë flinë time? A do të më shikojë me mëshirë? A do të ma falë? Këtyre pyetjeve iu jepej përgjegjja: “Ejani tek unë të gjithë ju që jeni të lodhur prej barrës së rëndë e unë do t’ju çlodhë.” (Mateu 11,28)

Dëgjuesi më besim e pranonte premtimin e mandej përgjigjej me gëzim: “Nuk ka më pelegrinazhe të gjata, nuk ka më udhëtime të mundimshme deri në vendet e shenjta; unë mund të arrij te Jezusi ashtu çfarë jam: mëkatar, i papërsosur; as Ai nuk do ta refuzojë lutjen time të pendesës. “Të falen mëkatet” edhe të miat, edhe të miat, gjithashtu mund të më falen!” Vala e Gëzimit të shenjtë i plotësonte zemrat kurse emri i Jezusit lavdërohej përmes këngës së lavdërimit dhe të falënderimit. Këta shpirtëra të lumtur ktheheshin nëpër shtëpitë e tyre për ta përhapur dritën, për t’u shpjeguar të tjerëve se sa dinin, për t’ua sjellë përvojat e reja; për t’u thënë se e kishin gjetur rrugën e vërtetë të jetës. Një fuqi e mrekullueshme dhe madhështore fshihej në fjalët e Shkrimit Shenjt të cilat drejtpërsërdrejt u flisnin zemrave të atyre që digjeshin për të vërtetën. Zëri i Zotit ishte ai i cili i dëshmonte ata që e dëgjonin.

[81]

Lajmëtari i së vërtetës e vazhdonte rrugën e vet; kurse përkushtimi, zelli dhe sinqeriteti ishin subjekt i shumë bisedave. Në shumë raste dëgjuesit nuk e pyesnin prej nga vjen dhe ku shkon. Ishin aq të preokupuar së pari me habinë e mandej me falënderimin dhe gëzimin sa që as nuk u binte në mend për të pyetur për këtë. Kur e lusnin që të shkonte me ta në shtëpi ai u përgjigjej se detyrohej t’i vizitonte delet e humbura të grigjes. Atëherë shumë prej tyre pyesnin: “A nuk është vallë engjëll nga qielli”.

Në shumë raste, ata më kurrë nuk do ta shihnin lajmëtarin e së vërtetës, ai shkonte në ndonjë vend tjetër, apo e kalonte jetën në ndonjë burg të panjohur; apo ndoshta eshtrat e tij kalbeshin në ndonjë vend ku kishte dëshmuar për të vërtetën. Mirëpo, fjalët që i kishte lënë askush nuk mund t'i asgjësonte. Ata e kryenin veprën e vet në zemrën njerëzore. Vetëm në ditën e gjyqit do të zbulohen plotësisht frytet e tyre të bekuara.

Misionarët valdenzian kishin depërtuar edhe në mbretërinë e satanit dhe në këtë mënyrë e kishin nxitur pushtetin e errësirës që të jetë më i kujdesshëm. Princi i së keqes e vështronte çdo përpjekje të përhapjes së të vërtetës dhe i nxiste veglat e veta që të frikësohen prej kësaj. Në punën e këtyre udhëtarëve modest prijësit e papatit e shihnin shenjën e rrezikut për çështjen e vet. Në qoftë se do të lejonin që drita e së vërtetës të ndriçonte lirisht, ajo do t'i shpërndante retë e rënda të lajthitjeve në të cilat jetonte populli; atëherë mendimet e njerëzve do të shkonin te vet Zoti dhe në fund do ta shkatërronin pushtetin suprem të Romës.

Edhe vet ekzistimi i këtij populli i cili e ruajti fenë e kishës apostullike ishte qortim i përhershëm për Romën e bjerrur dhe për këtë arsye ajo i urrente dhe i ndiqte në mënyrë tepër të vrazhdët. Refuzimi i tyre që ta dorëzonin Shkrimin Shenjt gjithashtu ishte fyeije të cilën Roma nuk mund ta përballonte. Prandaj ajo vendosi që t'i shfaroste nga faqja e dheut. Atëherë filluan marshimet më të tmerrshme të kryqzatave kundër popullit të Zotit në shtëpitë e tyre malore. Inkuizitorët i kërkonin gjithkrah dhe shpeshherë përsëritej skena e dikurshme kur Abeli i pafajshëm pat rënë në nduart e vrasësit Kainit.

Shumë herë fushat e tyre pjellore u shkretëruan, shtëpitë dhe kasollat e tyre u rrafshuan me tokë dhe toka e tyre e cila dikur ishte vend pjellor i këtij popullit të zellshëm u shëndërrua në shkretëtirë. Ashtu siç egërsohet bisha kur e shijon gjakun, ashtu edhe ithtarët e Roinës u bënë edhe më të tmerrshëm duke i parë mundimet e viktimave të tyre. Shumë nga këta dëshmitarë me fe të pastër u ndoqën si bisha nëpër male dhe u shtynë në shpellat e maleve për të gjetur vendstrehim të mbuluar me pyje të larta dhe me maje kreshtore.

Kurrfarë faji nuk mund të gjendej brenda këtij populli me moral të lartë të gjykuar me vdekje. Bile edhe armiqët e tyre dëshmonin

se ky ishte një popull paqëndashës, i qetë dhe devotshëm. Faji i tyre i vetëm i madh ishte se ata nuk dëshironin t'i shërbenin Zotit në mënyrë siç kërkonte papati. Për këtë faj detyroheshin t'i përballonin poshtërimin, fyerjet dhe mundimet të cilat vetëm njerëzit dhe djalli mund t'i trillojnë.

Kur Roma kishte vendosur ta shfaroste sektën e urrejtur ajo e lëshoi ediktin me të cilin pjesëtarët e saj i gjykoi si heretikë dhe i dorëzoi që të vriten (Shih: Shotjca historike). Ata nuk u akuzuan si dembelë, të pandershëm apo të pamoralshëm por u tha se kanë asil lloji të devotshmërisë dhe të shenjtërimit të cilët i përçajnë “delet e grigjes së vërtetë”. Prandaj Papa udhëroi: “Në qoftë se kjo sektë e keqe dhe e neveritshme refuzon të heq dorë nga feja e vet duhet të shtypet si gjarpëri i helmueshëm”.⁹ A thua ky pushtetar fodull ka menduar se njëherë duhet të japë llogari për këto fjalë? A e ka ditur se ato janë të shkruara në librat qiellorë dhe se do të dëgjohen në ditën e gjyqit? “Çkado bëtë për njërin ndër këta vëllezër të mi më të vegjël, e bëtë për mua”, ka thënë Jezusi (Mateu 25,40).

Ky edikt i papatit i ftonte të gjithë anëtarët e kishës të bashkohen në luftën e kryqëzatave kundër heretikëve. Për t'i nxitur që të merrnin pjesë në këtë vepër të tmerrshme ai “i kishte liruar nga të gjitha qortimet dhe ndëshkimet kishtarë, kolektive dhe individuale, i kishte falur ata që i bashkohen këtij marshi të kryqëzatave nga çdo mallkim; ua kishte pranuar si të plotëfuqishme të gjithë atë që e kishin fituar në mënyrë të paligjshme dhe ua kishte premtuar faljen e të gjitha mëkateve atyre që do ta vrisnin ndonjë heretik. I kishte shpallur të pavlefshme të gjitha kontratat në favor të valdenzianëve, u kishte urdhëruar shërbëtorëve të tyre që t'i braktisin, ua kishte ndaluar të gjithëve t'u ofrojnë çfarëdo ndihme dhe i kishte autorizuar të gjithë se mund t'i merrnin pasuritë e tyre”.¹⁰ Ky dokument e zbulon qartë se me idenë e kujt ishte frymëzuar kjo vepër. Kjo ishte një ulurimë e kulçedrës e jo zëri i Shpëtimtarit.

[83]

Prijësit e papatit nuk dëshironin ta përshtatnin karakterin e vet me parimet e Ligjit hyjnor, por i shtronin kriteret që u pëlqenin atyre dhe vendosën që ta detyrojnë secilin t'u përshtatej sepse kështu i pëlqente Romës. Ndodhnin tragjeditë më të tmerrshme. Klerikët e prishur, pa moral dhe blasfemist dhe papët e sendërtonin veprën që ua kishte dhënë satani. Në zemrat e tyre nuk kishte mëshirë. Fryma e këtillë e njëjtë që e kishte kryqëzuar Krishtin dhe i kishte

vrarë apostujt, ajo e kishte nxitur Neronin kundër të krishterëve të devotshëm të asaj kohe, po kjo frymë tani ishte ngritur edhe t'i zhdukte nga dheu ata të cilët i donte Zoti.

Këta njerëz të devotshëm i përcollën ndjekjet nëpër shumë shekuj, por ata i përballuan me durim dhe qëndruan në synimet për ta lavdëruar Shpëtimtarin e tyre. Ata vazhduan ta përhapin të vërtetën e çmueshme krahas luftërave të kryqëzatave që u ngritën kundër tyre dhe vrasjeve brutale me të cilat qenë të gjykuar. Ata i ndoqën deri në vdekje por gjaku i tyre që e vaditi farën e mbjellur nuk mbeti pa fryt. Kështu, valdenzianët e dëshmuan Zotin me shekuj para lindjes së Martin Luterit. Të shpërndarë nëpër vendet e ndryshme ata e mbollën farën e Reformacionit e cila filloi në kohën e Viklifit u përhapë dhe u forcua në kohën e Luterit dhe duhet të vazhdohet në kohën e fundit me punën e atyre që janë të gatshëm të përballojnë çdo gjë për “Fjalën Hyjnore dhe për dëshminë e Jezu Krishtit”.

5. GJON VIKLIF

Në kohën para Reformacionit kishte shumë pak ekzemplarë të Shkrimit Shenjt, por Zoti nuk kishte lejuar që Fjala e tij të zhdukej plotësisht. Të vërtetat e Biblës nuk kanë mundur të mbeten të fshehura përgjithmonë. Zoti gjithashtu ka mundur shumë lehtë ta çliroje fjalën e jetës ashtu siç ka mundur t’i hapë dyert e errësirës dhe t’i heq prangat për t’i çliruar shërbëtorët e vet. Në vendet e ndryshme evropiane Shpirti Shenjt i kishte zgjuar njerëzit ta kërkojnë të vërtetën si thesar i fshehur. Providenca i kishte sjellur te Shkrimi Shenjt dhe ata me intersim të gjallë i kishin studjuar faqet e tij të shenjta. Ishin të gatshëm ta marrin dritën pa marrë parasysh çmimin e saj. Edhe pse nuk kanë mundur t’i shohin qartë të gjitha pikat e së vërtetës megjithatë i kanë kuptuar shumë të vërteta të cilat ishin fshehur për shumë kohë. Si të dërguar qiellor ata ishin nisur rrugës që t’i shkëpusin hallkat e zinxhirit të lajthitjeve dhe të bestytive dhe t’i thërrasin ata të cilët shumë kohë kishin qenë të robëruar që të ngriten dhe ta forcojnë lirinë e vet.

Përveç te valdenzianët, Fjala hyjnore me shekuj kishte qenë nën dry sepse ajo ekzistonte në gjuhët të cilat ishin të njohura vetëm për të dijshtmit. Mirëpo tani kishte ardhur koha që Shkrimi Shenjt të përkthehet dhe që popujve të ndryshëm tu jepet në gjuhën e tyre amtare. Bota e kishte përballuar kohën e vet të mesnatës. Orët e errësirës kishin kaluar dhe në shumë vende ishin paraqitur shenjat e para të mëngjesit që po agonte. Në shekullin XIV në Angli u paraqit “Ylli i mëngjesit i reformacionit”. Gjon Viklif ishte lajmëtarë i reformacionit jo vetëm për Anglinë por për tërë krishterimin. Protesta e madhe të cilin ai e ngriti kundër Romës kurr nuk ka mundur të heshtet. Kjo protestë e shkaktoi luftën që e solli lirinë e individit të kishave dhe të popujve.

Viklifi kishte arritur një edukatë të mirë. Frika prej Zotit për të ishte fdlimi i urtisë. Qysh në shkollë shquhej për nga devotshmëria e sinqertë, aftësitë e jashtëzakonshme dhe nxënia e madhe. Në dëshirën e vet për dije synonte që të njihej me çdo degë të

shkencës. Ai e kishte studjuar thellësisht filozofinë skolastike, të drejtën kishtare dhe civile e sidomos ligjet e vendit të vet. Në punën e tij të mëvonshme ishte manifestuar arsimimi i tij i mëhershëm. Njohuritë bazike të filozofisë të kohës së vet ia kishin bërë të mundshme që t'i zbulojë gabimet e saj, kurse njohuritë për ligjet shtetërore dhe kishtare ia kishin bërë të mundshme të merrte pjesë në luftën e madhe për liritë qytetare dhe religjioze. Ai shërbehej jo vetëm me armën e Fjalës së Zotit por edhe me përgatitjen intelektuale që e kishte arritur nëpër shkolla ndërsa kjo i ndihmonte që ta kuptonte taktikën e njerëzve të ditur. Gjenialiteti dhe arsimimi i tij i gjerë dhe bazik kishin bërë që të respektohej si nga miqët ashtu dhe nga armiqët. Ithtarët e Vikliferit e shikonin me kënaqësi kur heroi i tyre qëndronte në vendin e parë ndër mendjet prijëse të popullit të tij, kurse armiqët e tij nuk mund ta inkriminonin veprën e reformacionit duke akuzuar për mosdije apo për dobësi të prijësit.

Qysh në shkollë Vikliferi i qe përkushtuar studimit të Shkrimit Shenjt. Në atë kohë kur Shkrimi Shenjt ekzistonte vetëm në gjuhët e vjetra, vetëm njerëzit e arsimuar mund ta gjenin rrugën deri te burimi i së vërtetës, ndërsa për të paarsimuarit e vërteta mbetej e fshehur. Kështu u përgatit rruga për veprën e ardhshme reformatore të Vikliferit. Njerëzit e arsimuar e studionin Fjalën hyjnore dhe në të e gjenin mëshirën hyjnore e cila u zbulohet. Në ligjëratat e tyre e përhapnin dijen për këtë të vërtetë dhe kështu i nxisnin edhe të tjerët për t'iu kthyer Fjalës së gjallë hyjnore.

Kur Vikliferi iu përkushtua Shkrimit Shenjt filloi ta studijonte atë në mënyrë të thelluar ashtu siç i kishte studjuar lëndët shkollore. Deri atëherë e kishte ndjerë një zbrastësi të cilën nuk kishte mundur t'ia plotësonte as shkenca skolastike, as shkenca kishtare. Në Fjalën hyjnore gjeti atë që më parë e kërkonte më kot. Aty u njohtua me planin e shpëtimit dhe me Krishtin, ndërmjetësuesin e vetëm për njeriun. Iu përkushtua shërbesës së Krishtit dhe vendosi që t'ia shpallë të vërtetat që i kishte zbuluar.

Si dhe reformatorët e mëvonshëm Vikliferi në fillimin e veprës së tij nuk e kishte parashikuar se ku do ta shpiente ajo. Ai nuk iu kishte kundërvënë Romës me paramendim. Mirëpo lojaliteti ndaj të së vërtetës e kishte shpënë drejtë konfliktit me lajthitjen. Sa më qartë që i shihte lajthitjet e papatit, atë më me zell e publikonte mësimin e Shkrimit Shenjt. Ai e kishte parë se Roma e kishte braktisur Fjalën

hyjnore për hirë të traditës njerëzore. Pa frikë i qortonte klerikët të cilët e kishin përzënë Shkrimin Shenjt dhe dëshironte që ai përsëri t'i jepej popullit dhe që autoriteti i këtij shkrimi përsëri të ngritej në besim. Ishte mësues i aftë dhe i zjarrtë dhe predikues i shquar; jeta e tij e përditshme dëshmonte në favor të së vërtetës të cilën e predikonte. Njohja e Shkrimit Shenjt, fuqia e gjykimit, pastërtia e jetës së tij, guximi i paluhatshtëm dhe drejtësia që i flente në zemër ia siguronin respektin dhe besimin e përgjithshëm. Shumë njerëz nga populli ishin të pakënaqur me besimin e tyre të përparëm kur e shihnin anarkinë që mbizotëronte në kishën e Romës kështu që me gëzim të hapur i pranonin të vërtetat të cilat ua zbulonte Viklifi; mirëpo prijësit e papatit dridheshin nga mllëfi kur e shihnin se ky reformator kishte ndikim më të madh se ata.

Viklifi ishte i shkathtë në zbulimin e lajthitjeve dhe pa ngurruar i sulmonte keqpërdorimet të cilat i lejonte Roma. Si kapelan mbretor, ai ishte ngritur me guxim kundër pagesës së tatimit të cilin e kërkonte papa nga mbreti i Anglisë dhe kishte dëshmuar se përvetsimi i autoritetit nga ana e papës ndaj pushtetarëve botëror është në kundërshtim jo vetëm me arsyen por edhe me Zbulesën. Kërkesat e papës në Angli kishin shkaktuar pezmatim të madh kurse mësimet e Vikliferit kishin ndikësë të fuqishme në prijësit e kombit. Mbreti dhe princërit u bashkuan në refuzimin e pushtetit suprem të papës dhe refuzuan që atij t'i paguanin tatim. Kështu në Angli iu dha goditje e fuqishme mbisundimit të papatit.

E keqja e dytë kundër të cilët reformatori e zhvilloi një luftë të gjatë dhe të vendosur ishte rendi i murgëve—lypësve, këta murgë e kishin vërshtuar Anglinë dhe ishin bërë pengesë e madhe për përparimin dhe dinjitetin e popullit. Prodhimtaria, edukata, morali të gjitha këto e kishin ndjerë ndikimin e dëmshëm të tyre. Jeta e murgëve të dembelisë dhe të lypjes ishte bërë jo vetëm barrë e rëndë për të ardhurat popullore por kishte shkaktuar edhe urrejtje ndaj punës së dobishme. Rinia ishte demoralizuar dhe prishur. Nën ndikimin e murgëve shumë sish shkonin në manastire dhe i kushtoheshin jetës aty kurse këtë e bënin pa lejen prindërve bile pa dijen dhe kundër vullnetit të tyre. Njëri ndër etërit e parë të kishës së Romës, duke e madhëruar jetën e murgëve mbi detyrën e dashurisë dhe dëgjueshmërisë fëmijërore kishte deklaruar: “Në qoftë se babai yt do të shtrihej para dyerëve tua duke qarë dhe duke gjëmuar dhe në

[87]

[88]

qoftë se nëna jote do të tregonte trupin i cili të ka bartur dhe gjinjët të cilët të kanë ushqyer mos ngurro që t’i shtyesh dhe të nisesh drejt Krishtit. “Këtij akti të tmerrshëm antinjerëzor”, siç e kishte quajtur më vonë Luteri “i cili më tepër i përgjigjet ujkut dhe tiranit se sa besimtaritë dhe njeriut, zemrat e fëmijëve janë ngurrosur ndaj prindërve të vet”.¹¹ Kështu prijësit e papatit si farisejët e dikurshëm i shkelnin urdhërat e Zotit për shkak të traditave të veta. Prandaj shtëpitë mbetën të shkreta kurse prindërit pa bijët dhe bijat e veta.

Bile edhe studentët e universitetit mashtroheshin nga përfytyrimet e rrejshme dhe nxiteshin që të hyjnë në radhët e murgëve. Shumë prej tyre duke e parë se e kishin humbur lumturinë personale dhe se u kishin shkaktuar pikëllim prindërve më vonë ishin penduar; mirëpo njerherë të zënë në rrjetë për ta ishte e pamundëshme që përsëri ta fitonin lirinë e tyre. Shumë prindër duke iu friksuar ndikimit të murgëve më nuk i dërgonin bijtë e tyre në universitet. Si pasojë e kësaj erdhi zvogëlimi i numrit të studentëve të cilët duhet të shkonin në qendrat e mëdha të shkencës. Shkollat po zvogëloheshin ndërsa injoranca po mbizotronte.

Papa u kishte dhënë të drejtë murgëve që të pranenin rrëfimet dhe të bënin falje. Kjo ishte bërë burim i së keqes së madhe. Duke dëshiruar t’i shtojnë të ardhurat e tyre, murgët—lypsit u jepnin faljet aq lehtë njerëzve kështu që te ata vinin kriminelët e llojeve të ndryshëm për ta marrur faljen ndërsa si pasojë e kësaj shumë shpejtë filluan të shumëzohen veset më të tmerrshme dhe krimet më të ndryshme. Të sëmuret dhe të varfërit leheshin të pësonin, kurse dhuratat të cilat do t’i plotësonin nevojat e tyre shkonin në duart e murgëve të cilat me frikësime nga populli nxirrnin dhurata duke i shpallur si të pa fe të gjithë ata që refuzonin ta shpërblenin rendin e tyre. Megjithë varfërinë e tyre të proklamuar, pasuria e këtij rendi të lypësve vazhdimisht shtohet. Pallatet e tyre madhështore dhe gostit luksoze edhe më tepër e nxjermin në shesh varfërinë e popullit e cila nga dita në ditë shtohet gjithnjë e më tepër. Dhe, derisa ata e kalonin kohën e tyre në luks dhe në kënaqësi, në botë i dërgonin njerëzit e padijshëm të cilët e argëtonin popullin me tregime të bukura, me legjenda dhe shaka duke i mashtruar që edhe më tepër t’u besonin murgëve. Krahas kësaj rendi i lypësve ndikonte në grumbullin bestyt që të besonte se e tërë detyra e tyre religjioze qëndronte në pranimin e pushtetit suprem të papatit, në respektimin e shenjtërve dhe në

dhënien e lëmoshës murgëve dhe se të gjitha këto mjaftonin që ata vetes t'ia siguronin vendin në qiell.

Njerëzit e dijshtëm dhe të devotshme më kot përpiqeshin që ta reformojnë këtë rend të murgëve, mirëpo Viklifi në saje të mendjemprehtësisë së jashtëzakonshme e kishte kuptuar rrënjën e së keqes dhe kishte deklaruar se ky sistem është i gabueshëm dhe se duhet të suprimohet. U shkaktua debat i madh dhe lindën shumë pyetje. Shumë njerëz duke parë se murgët po silleshin nëpër tërë vendin dhe se po i shitnin faljet e papës filluan të dyshonin se falja mund të blehet për para dhe parashtruan pyetjen se a do të duhej më parë të kërkonin falje nga Zoti se sa nga peshkopi i Romës. Të tjerët ishin trishtuar ndaj pangopsisë së murgëve të cilët nuk mund të ngopeshin. Ata thoshin: “Murgët dhe klerikët e Romës do të na hanë si kanceri. Zoti na çliroftë sepse përndryshe populli do të shkatërrohet”.¹¹ Për ta arsytuar pangopsinë e vet këta murg-lypës deklarorin se po e ndiqnin shembullin e Shpëtimtarit sepse Ai dhe nxënësit e Tij kishin jetuar nga lëmosha e popullit. Ky pohim ishte në dëm të tyre sepse i kishte nxitur shumë njerëz që ta studjonin Shkrimin Shenjt dhe që vet ta mësonin të vërtetën, gjë e cila Romës nuk i përgjigjej. Njerëzit ecën drejt Burimit të së vërtetës, të cilin Roma donte ta fshihte.

Viklifi filloi të shkruante dhe të publikonte shqyrtime kundër murgëve jo aq me qëllim për t'u zënë me ta por për t'ua tërhequr vërejtjen njerëzve lidhur me mësimin e Shkrimit Shenjt dhe me Autorin e tij. Ai deklaronte se papa nuk ka pushtet më të madh në pikëpamje të dhënies së faljeve apo të përjashtimeve nga kisha, se sa klerikët dhe se askush nuk mund të përjashtohet në mënyrë të plotëfuqishme në qoftë se vet e ka tërhequr mbi vete mllëfin e Zotit. Asnjë mënyrë tjetër nuk do të mund të ishte më e sukseshme se kjo me të cilën Viklifi e kishte ndërmarrë aksionin për ta rrënuar arkitekturën jashtëzakonisht të madhe të pushtetit shpirtëror dhe sekularist të cilin papa e kishte ngritur me të cilin i mbante në skllavëri miliona njerëz.

Viklifi përsëri u ftua t'i mbronte të drejtat e kurorës së Anglisë kundër përzierjes së Romës. Si i dërguar i mbretit i kaloi dy vjet në Holandë ku negocionte me përfaqësuesit e Romës. Aty vendosi

[90]

lidhje me klerikët e Francës, të Italisë dhe të Spanjës; pati mundësi të shihte se çka ndodhte prapa perdes dhe të njihet me shumë gjëra të cilat ia kishin fshehur deri sa ishte në Angli. Mësoi shumë çka që i

ndihmoi në punën e tij të mëvonshme. Përmes atyre përfaqësuesve të oborrit të papatit, ai pati mundësi të njihej me natyrën dhe qëllimin e vërtetë të klerarkiksë. Duke u kthyer në Angli filloi të predikonte në mënyrë më të hapët dhe më me zjarr; ai deklaroi se lakmia, krekosja dhe gënjeshttrat janë zotëra të Romës.

Në njërën nga debatet e tija ai u shprehë kësisoji për papën dhe mbledhësit e tatimeve të tij: “Ata i tërheqin nga vendi ynë mjetet që i destinohen të varfërve; për një vit shkojnë mijëra marka të parave të mbretit për sakramente dhe përshtirtje kurse kjo nuk është asgjë tjetër pos heretizëm i mallkuar—simoni, në të cilën ata e shtyejnë tërë krishterimin. Dhe, vërtetë sikur vendi ynë ta kishte një kodër të madhe me flori dhe askush të mos merrte përveç mbledhësve të pangopshëm dhe Pontifeksit botëror, për një kohë kjo kodër do të zhdukej; sepse ata e marrin nga vendi ynë paranë kurse nuk na japin asgjë tjetër, përveç mallkimit hyjnor për shkak të simonisë”.¹²

Së shpejti pas kthimit në Angli mbreti e emëroi Viklifin zhupan në Latervor. Kjo ishte një dëshmi se mbreti nuk ishte i pakënaqur me fjalimin e tij të hapët. Ndikimi i Viklifit ndjehej në marrjen e vendimeve të oborrit dhe në formimin e besimit të popullit.

Roma së shpejti filloi ta gjuante me re. Në Angli u dërguan tri letra të papatit: universitetit, mbretit dhe klerikëve të lartë; të tri letrat urdhëronin që menjëherë të ndërmerren masa dhe t’i mbyllet goja mësuesit të heretizmit.¹³ Para ardhjes së këtyre letrave peshkopët nga zelli i tyre e thirrën Viklifin të paraqitej para tyre për ta marrë në pyetje. Mirëpo, dy princërit më të fuqishëm në mbretëri e dërguan Viklifin në gjyq; populli i cili e kishte rrethuar ndërtesën dhe që e hapi me dhunë gjykatën aq shumë i tmerroi gjykatësit sa që hetimet qenë ndërprerë, kurse Viklifi mundi të shkonte i qetë. Pak më vonë vdiq Eduardi III të cilin në pleqërinë e tij peshkopët e nxisnin kundër Reformatorit kurse regjent mbretëror u bë mbrojtësi i dikurshëm i Viklifit.

Letra e papës e ftonte Anglinë që ta burgoste heretikun (Shih: Shtojca historike). Këto masa e shpienin drejt e në turrën e zjarrit. Dukej se ai do të bëhej pre e hakmarrjes së Romës. Mirëpo, ai që dikur kishte deklaruar: “Mos u friko: unë jam mburoja e jote” përsëri ia zgjati dorën e mbrojtjes shërbëtorit të tij.” (Zanafilla 15,1) Erdhi vdekja, jo e reformatorit por e papës i cili kishte urdhëruar që

Viklifi të zhdukej. Gërguri XI vdiq, kurse klerikët që u mblodhën ta gjykonin Viklifin u shpëmdanë.

Profetizimi i Zotit edhe më tutje e mbronte reformationin i cili po lindte. Pas vdekjes së Gërgurit u zgjodhën dy kundër-papa. Dy fuqi kundërshtare të cilat e quanin veten të pagabueshmë kërkonin dëgjueshmëri. Secili papë i ftonte besimtarët që t'i ndihmonin në luftë kundër kundërshtarëve të tij duke i formësuar kërkesat e veta me anatema të tmershme kundër kundërshtarit dhe me premtimet e dhuratave qiellore për të gjithë ndihmësit e tij. Këto ngjarje e dobësuan shumë pushtetin e papatit. Palët kundërshtare qenë zënë në luftë ndërmjet tyre, ndërsa Viklifi një kohë ishte lënë në qetësi. Anatemat dhe akuzat reciproke fluturonin nga papa te papa, ndërsa rrëkejt e gjakut qenë dërdhur në luftën për ngadhënjimin e interesave të tyre kundërshtare. Krimet dhe skandalet e vërshuan kishën. Mirëpo, reformatori në qetësinë e komunës së tij kishtarë në Latervort punonte me zell në mënyrë që ta tërhiqte vëmendjen e njerëzve nga papët të cilët luftonin ndërmjet vete dhe këtë vëmendje e orientonte drejtë Jezusit, princit të paqes. Përçarja në kishë me të gjitha zënkat dhe amoralitetin ia hapën rrugën reformationit duke ia mundësuar popullit ta njihnte natyrën e vërtetë të papatit. Në një shqyrtim “Për përçarjen e papëve” Viklifi i ftonte lexuesit e vet që seriozisht të mendonin se a po e flisnin të dy papët të vërtetën kur njëri tjetrin e quanin antikrisht. “Zoti” thoshte ai “nuk ka dashur më gjatë të durojë që armiku të ketë pushtet vetëm përmes një kleriku të tillë . . . por lejoi që ndërmjet tyre të shkaktohet përçarje në mënyrë që besimtarët në emrin e Zotit më lehtë të mund të ngadhënjenin mbi të dy”.

Viklifi si dhe Mësuesi i tij ua predikonte ungjillin të varfërve. Ishte i pakënaqur që drita e së vërtetës të përhapet vetëm në shtëpitë modeste të komunës së tij kishtarë në Latervort dhe për këtë arsye vendosi që të vërtetën ta dërgonte në të gjitha pjesët e Anglisë. Me qëllim që ta arrinte këtë ai e organizoi një grup të predikuesëve prej njerëzve të thjeshtë dhe të devotshëm të cilët e donin të vërtetën dhe asgjë nuk dëshironin më tepër se ta përhapnin atë. Këta njerëz shkonin në të gjitha anët, e predikonin të vërtetën nëpër sheshe, nëpër rrugët e qyteteve të mëdha dhe nëpër fshtara. Ata i vizitonin pleqët, të varfërit dhe të sëmurët dhe ua shpallnin lajmet e gëzuara të mëshirës hyjnore.

Si profesor i teologjisë në Oksford, Viklifi e predikonte Fjalën hyjnore në sallat e universitetit. Ai në mënyrë aq besnike ia paraqiste të vërtetën studentëve të vet sa që ata e quajtën “Mësues i ungjillit”. Mirëpo vepra më e madhe e jetës së tij është përkthimi i Shkrimit Shenjt në gjuhën angleze. Në këtë vepër “Për të vërtetëtn dhe kuptimin e Shkrimit Shenjt” kishte deklaruar se e ka ndërmend ta përkthejë Shkrimin Shenjt në mënyrë që secili anglez të mund të lexonte në gjuhën e vet për veprat e mrekullueshme hyjnore.

Mirëpo rruga e tij papritmas ishte ndërprerë. Ndonëse nuk i kishte ende 60 vjet, mësimi i tepruar, puna e pandërprerë dhe sulmet e armiqëve ia kishin dobësuar fuqinë dhe ai ishte mplakur para kohës. Ishte sëmurë nga një sëmundje e rrezikshme. Lajmi për këtë i kishte gëzuar murgët. Ata kishin menduar se ky do të pendohej hidhur, për të keqen që ia kishte bërë kishës dhe ishin ngutur në dhomë ku lëngonte për ta dëgjuar rrëfimin e tij. Katër rende fetare i kishin dërguar të dërguarit e tyre të cilët së bashku me katër nëpunës sekularistë shtetëror e kishin rrethuar këtë njeri për të cilin mendonin se ishte para vdekjes. Ata i kishin thënë: “Vdekjen e keni në buzë, pendohuni për mëkatet tuaja në praninë tonë dhe mohojeni ate që e keni thënë kundër nesh”. Reformatori i kishte dëgjuar qetë e mandej e kishte lutur shërbëtorin e tij ta ngrisë nga shtrati dhe duke e drejtuar shikimin e vendosur në ata që e prisnin mohimin e tij u kishte thënë me zë të fuqishëm dhe të prerë i cili shpeshherë i kishte bërë të dridhen: “Unë nuk do të vdes, por do të jetoj edhe më tutje dhe do t’i njollos veprat e këqija të murgëve—lypësve”. Të trullosur dhe të trishtuar me përgjegjjen e këtillë murgët kishin ikur nga dhoma.

Fjalët e Viklifit ishin plotësuar. Ai kishte jetuar edhe më tutje për t’iu ofruar bashkëqytetarëve të vet mjetin më të fuqishëm kundër Romës—Shkrimin Shenjt, mjet ky i caktuar nga qielli për çlirimin, arsimimin dhe shenjtërimin e popullit. Me qëllim që kjo vepër të kryhej nevojitej të përballoheshin shumë pengesa. Viklifi ishte dobësuar shumë me trup. Ai e dinte se për punë i mbeten vetëm edhe disa vjetë. E shihte rrezistencën me të cilën do të binte në konflikt por i kurajuar nga premtimet e Fjalës hyjnore shkonte guximshëm përpara. Profetizimi i veçantë hyjnor ia kishte ruajtur të padobësuar forcën intelektuale dhe përvojën e pasur kështu që e kishte përgatitur pikërisht për veprën e tij më të madhe. Deri sa në tërë krishterimin mbizotëronin shqetësimet, reformatori në komunën e tij kishtare

në Latervort, duke mos e përfillur stuhinë e cila përjashta ishte e tmerrshme, iu përkushtua tërësisht veprës së zgjedhur.

Më në fund puna ishte përfunduar—përkthimi i parë i Biblës në gjuhën angleze ishte përfunduar. Reformatori tani nuk frikësohej as nga burgu e as nga turra e zjarrit. Ia dorëzoi në dorë popullit anglez dritën e cila kurrë nuk guxon të shuhet. Duke ua dhënë bashkëkombasëve të tij Shkrimin Shenjt ai ndikoi që edhe më tepër të shkëputen vargojt e injorancës, të padijes dhe veseve dhe që popullin e tij ta çlirojë dhe ta ngrisë se sa që kishin bërë fitoret më të lavdishme në fushëbeteja.

Pasi që shkathtësia e shtypit ende ishte e panjohur atëherë kopjet e reja të Biblës mund të fitoheshin vetëm me punë të qëndrueshme dhe të mundimshme. Interesimi për këtë libër ishte aq i madh sa që shumë njerëz vullnetarisht iu përkushtuan kopjimit të saj, por megjithatë nuk mund të plotësoheshin kërkesat e të gjithë atyre që e kërkonin. Disa blerës më të pasur dëshironin që ta kishin tërë kopjen e Shkrimit Shenjt. Disa të tjerë i blenin vetëm pjesët e caktuara të Fjalës hyjnore. Shpeshherë bashkoheshin nga disa familje për ta siguruar një kopje të përbashkët. Kështu përkthimi i Biblës nga Viklifi së shpejti e gjeti rrugën për në shtëpitë e popullit anglez.

Duke iu drejtuar arsyes së shëndoshë njerëzore, Viklifi e zgjoi popullin nga nënshtrimi pasiv dogmave të papës. Ai e predikonte shkencën me të cilën më vonë u cilësua protestantizmi: shpëtimi me besim në Zotin dhe pagabueshmëria e Shkrimit Shenjt. Predikuesit të cilët ai i kishte dërguar e përhapën Shkrimin Shenjt dhe shrimet reformatore me aso suksesi sa që fenë e re e pranoi gati gjysma e popullit anglez.

Paraqitja e Shkrimit Shenjt i frikësoi prijësit kishtarë. Tani ata ballafaqoheshin me një kundërshtar më të fuqishëm se Viklifi, me kundërshtarin kundër të cilit arma e tyre nuk ndihmonte shumë. Në atë kohë në Angli nuk ekzistonte ligji i cili do të ndalonte Shkrimin Shenjt, sepse ai kurrë më parë nuk ishte publikuar në gjuhën e popullit. Ligjet e tilla u miratuan më vonë dhe u zbatuan me përpikëri. Megjithatë, përkundër rrezistencës së klerikëve, Fjala e Zotit përhapej. Prijësit e papatit përsëri thurrën plane se si ta heshtin zërin e reformatorit. Tri herë e ftuan në gjyq por pa sukses. Së pari një sinod i peshkopatit i kishte shpallur shkrimet e tija heretike dhe duke e përfituar për vete mbretin e ri Rikardin II ia kishin arritur që të

lëshohej dekreti mbretëror në bazë të të cilit detyrohej të burgoseshin të gjithë ata që i përkrahnin mësimet e ndaluara.

Pas këtij vendimi të sinodit, Viklifi iu drejtua parlamentit. Ai me guxim para kuvendit popullor e akuzoi klerarkinë dhe e kërkoi reformën për shumë keqpërdorime të cilat i lejonte kisha. Ai me një forcë bindëse e përshkruajti dhunën dhe bjerrjen e fronit papist. Armiqët u habitën. Pasi që miqët dhe ndihmësit e Vikliffit qenë detyruar të tërhiqen, me siguri pritej se edhe vetë reformatori në moshën e pleqërisë së thellë kur të mbetej vet dhe pa miq do t'i nënshtrohet autoritetit të bashkuar të kurorës mbretërore dhe fronit të papës. Mirëpo, në vend të kësaj ithtarët e Romës qenë të mundur. Parlamenti i shqetësuar dhe i habitur nga fjalimi i Vikliffit e tërhoqi ediktin për ndjekjen e tij dhe reformatori përsëri u gjend në liri.

Edhe për herë të tretë ai u muar në pyetje bile para gjykatës më të lartë kishtarë në vend. Aty nuk kishte kurrfarë mëshire për heretizëm. Më në fund, Roma do të triumfonte dhe vepra e reformatorit do të ndalohej. Kështu mendonin ithtarët e papës. Në qoftë se do t'ia arrinin qëllimit, Viklifi do të detyrohej të hiqte dorë nga mësimet e tij ose ta braktiste sallën e gjyqit dhe t'i dorëzohej flakës së turrës së zjarrit.

Mirëpo Viklifi nuk u tërhoq nga mësimi i tij; ai nuk deshti të mbetej dyftyrësh. Me shumë guxim i mbrojti mësimet e tij dhe i rrëzoi intrigat e ndjekësve të tij. Duke e harruar veten dhe pozitën e vet ai i ftoi dëgjuesit para Gjyqit të Zotit duke i matur dinakëritë dhe mashtrimet e tyre në terazinë e së vërtetës së amshueshme. Në sallën e gjykatës ndjehej fuqia e Shpirtit Shenjt. Të pranishmit dukeshin si të gozhduar për vendet e tyre nga fuqa hyjnore. Dukej se ishin të pafuqishëm për ta braktisur vendin. Fjalët e reformatorit depërtonin në zemrat e tyre si shigjeta nga Harku hyjnor. Akuzat për heretizëm të cilat i kishin ngritur armiqtë kundër tij, Viklifi me bindje të fuqishme i drejtoi kundër tyre. I pyeti të pranishmit për ç'arsye kishin marrë guxim që t'i përhapnin mashtrimet e tyre.—Për përfitime, për të tregtuar me Mëshirën hyjnore.

“Çka mendoni, me kë po luftoni” i pyeti më në fund, “A po luftoni me një plak i cili është me një këmbë në varr? Jo! Ju po luftoni kundër të vërtetës e cila është më e fuqishme se të gjithë ju dhe e cila do të ngadhnjejë!”¹⁴Pasi e tha këtë doli nga salla e gjykatës dhe askush nga armiqtë e tij nuk mori guxim që ta ndalte.

Vepra e Viklfit gati ishte përfunduar. Flamuri i së vërtetës të cilin ai atë kohë e kishte bartur, së shpejti do të binte nga duart e tij. Mirëpo edhe një herë ishte detyruar të dëshmonte për ungjillin. E vërteta duhej të predikohej patjetër në vet kështjellën e lajthitjes. Viklifi u thirr para gjyqit të papës në Romë i cili aq shpesh e derdhte gjakun e të shenjtëve. Reformatori e dinte se çfarë rreziku i kanosej dhe përkundër kësaj ai do t'i përgjigjej thirrjes sikur paraliza të mos ia pamundësonte këtë udhëtim. Mirëpo, edhe pse zëri i tij nuk mundi të dëgjohej në Romë, ai mundi të fliste përmes letrave dhe menjëherë vendosi që kështu dhe të bënte. Nga zhupa e tij në Latervort ia dërgoi një letër papës e cila edhe pse ishte përpiluar me një ton të butë dhe në frymën e krishterë megjithatë, ishte qortim i ashpër kundër egoizmit dhe fodullëkut të fronit të papës.

Viklifi shkruante: “Vërtetë gëzohem që mund t’ia zbulojë dhe t’ia shpallë çdo njeriu dhe në veçanti peshkopit të Romës fenë time të cilën e konsideroj të shëndoshë dhe të vërtetë dhe besoj se ai do të jetë i gatshëm ta dëshmojë fenë të cilën e paraqes apo ta përmirësojë në qoftë se është e gabueshme.

Së pari, unë besoj se ungjilli i Krishtit e përfshin tërë Ligjin hyjnor. Mendoj se peshkopi i Romës në qoftë se e konsideron veten zëvendës të Krishtit në tokë është i lidhur më shumë se të gjithë njerëzit për këtë ligj të ungjillit. Sepse madhështia e nxënësve të Shpëtimtarit nuk qëndronte në dinjitetin dhe nderin sekular, por me faktin se plotësisht dhe me saktësi i kishin për bazë jetën dhe veprat e Krishtit... Jezusi gjatë kohës së qëndrimit në botë qe shumë i varfër. Ai e hudhi dhe e refuzoi çdo pushtet dhe nder të kësaj bote ...

Asnjë besimtar nuk bën të shikohet në papën apo në cilindo shenjt përveç në Zotin Jezu Krishtin. Pjetri dhe bijët e Zabedeit kishin gabuar duke e synuar nderin kësaj bote, sepse nuk kishin shkuar gjurmëve të Krishtit; kurse këtë gabim nuk bën ta bëjmë edhe ne.

Papa duhet që pushtetit botëror—sekular t’ia lë çdo pasuri dhe pushtet tokësor, kurse tërë klerit të tij duhet t’ia bëjë me dije dhe t’ia tërheq vërejtjen për këtë; sepse kështu kishte bërë Jezusi sidomos përmes apostujve të vet. Në qoftë se jam gabim në ndonjërin nga këto pika, me përlulje do ta pranoj qortimin bile edhe vdekjen në qoftë se është e nevojshme. Sikur të kisha mundur të veproj sipas vullnetit dhe dëshircs me siguri se personalisht do të kisha ardhur

para peshkopit të Romës; por Zoti më ka vizituar në mënyrë tjetër dhe më ka mësuar që më tepër t’i nështrohem atij se sa njerëzve”. [96]

Duke e përfunduar kishte shkruar: “T’i lutemi Zotit që të ndikojë në papën tonë Urbanin VI, në mënyrë që ai së bashku me klerikët e tij të shikohet në Zotin Jezu Krishtin, në jetën dhe në karakterin e tij për t’ia dhënë popullit shkencën e shëndoshë në mënyrë që të gjithë së bashku me besim të shkojmë hapave të tij”.¹⁵

Kështu ua kishte treguar Viklifi papës dhe kardinalëve të tij bekimin dhe përlësinë e Krishtit në ç’mënyrë jo vetëm atyre, por tërë krishterimit ia kishte treguar dallimin ndërmjet tyre dhe Mësuesit, përfaqësues të të cilit ata konsiderohen.

Reformatori ishte i sigurt se besimin e tij do ta paguante me jetë. Mbreti, papa dhe peshkopi u pajtuan që ta shkatërronin dhe dukej e sigurt se për disa muaj do ta përfundonte jetën në turrë. Mirëpo, guximi i tij ishte i paluhatsëm. “Nuk është e nevojshme që njeriu të shkoj larg për ta kërkuar kurorën e martirit”—thoshte ai—“Predikojua ungjillin e Krishtit peshkopëve të krekosur dhe martirizimi nuk do të anashkalojë. Te jetoj dhe të heshtë? ... kurrsesi! Le të bijë goditja! Unë po e pres!”¹⁶

Mirëpo profetizimi hyjnor edhe më tutje e mbronte shërbëtorin e vet. Njeriu i cili gjatë tërë jetës qëndroi guximshën duke e mbrojtur të vërtetën, jeta e të cilit gjithnjë ndodhej në rrezik, nuk bënte të binte si viktimë e urrejtjes së armiqëve të vet. Viklifi kurrë nuk u përpoq ta mbronte veten, por Zoti ishte mbrojtës i tij. Në çastin kur armiqët e tij e ndjenin se viktima nuk do të mund t’u ikte, dora e Zotit e largonte nga kthetrat e tyre. Pikërisht kur Viklifi bëhej gati ta ndante darkën e Zotit në kishën e Latervortit, papritur u goditë nga pika dhe së shpejti vdiq.

Zoti ia caktoi Vikliferit veprën e tij. Ai e la fjalën e së vërtetës në gojën e tij dhe e vuri rojën rreth tij me qëllim që kjo fjalë të mund të arrinte në popull. Zoti e mbrojti jetën e tij dhe e zgjati punën e tij deri sa nuk u vendosë baza e veprës së madhe të Reformacionit.

Viklifi erdhi nga errësira e mesjetës. Para tij nuk pati njeri puna e të cilit do ta nxiste veprën reformatore. Ai u ngrit si Gjoni pagëzuesi për ta kryer një mision të veçantë për të qenë kasnec i shekullit të ri. Sistemi i së vërtetës të cilin e paraqiste ai ishte unik dhe i plotë, kështu që as reformatoret e mëvonshëm nuk arritën ta tejkalonin; kurse shumë nga ata të cilët u paraqitën afro njëqind vjetë më vonë [97]

nuk mund të mateshin me të. Ai e kishte vendosur një themel aq të gjërë dhe të thellë, e kishte ngritur një liman aq të fuqishëm dhe të sigurtë sa që trashëgimtarët e tij më nuk kishin nevojë përsëri ta ngrisinin.

Lëvizja e madhe të cilën e filloi Viklifi me qëllim të çlirimit të mendjes dhe të ndërgjegjes si dhe me qëllim të çlirimit të popujve të cilët aq kohë të gjatë ishin lidhur në zgjedhën e karrocës triumfale të Romës e kishte rrënjën në Bibël. Prej saj kishin buruar bekimet të cilat si lum i jetës kishin rrjedhur prej shekullit XIV e këtej. Viklifi e kishte përqaftuar Shkrimin Shenjt si zbulesë të frymëzuar të Vullnetit Hyjnor si rregull të sigurtë të fesë dhe të jetës. Ai ishte i edukuar që ta rrespektonte kishën e Romës si institucion hyjnor kurse autoritetin e saj si të pagabueshëm dhe që me besimin e vërbër t'i pranojë shkencën dhe doket mijëvjeçare. Mirëpo, të gjitha këto ai i kishte braktisur për ta dëgjuar vetëm Fjalën e Zotit. E mësonte popullin për ta pranuar Shkrimin Shenjt si autoritet suprem. Në vend se ta dëgjonte zërin e kishës i cili fliste nëpërmjet papës deklaronte se autoriteti i vetëm është Zëri i Zotit i cili na flet përmes Fjalës së tij. Ai mësonte se Bibla është zbulesë e përsosur e vullnetit hyjnor kurse Shpirti Shenjt interpretuesi i vetëm i tij dhe që me mësimin personal të shkencës së tij, secili duhet të njihet me obligimet e veta. Në këtë mënyrë ai i kthente zemrat e njerëzve prej papës dhe kishës duke i drejtuar drejt Fjalës së Zotit.

Viklifi ka qenë njëri ndër reformatorët më të mëdhenj. Pak njerëz e kanë arritur aftësinë e tij intelektuale në qartësinë e mendimit, në forcën për ta mbrojtur të vërtetën dhe në guximin me të cilin e ka mbrojtur. Pastërtia jetësore, zelli jashtëzakonisht i madh në studime dhe në punë, ndershmëria e paprekur, dashuria e ngjashme me atë të Krishtit dhe lojaliteti në shërbim, kanë qenë veçoritë e këtij reformatori të parë. Këto tipare ai i zhvilloi përkundër errësirës shpirtërore dhe bjerrjes morale të shekullit në të cilin jetonte.

Karakteri i Vikliferit është dëshmi e fuqisë edukative dhe transformuese të Shkrimit Shenjt. Shkrimi Shenjt e bëri prej tij atë që ai u bë. Përpjekjet për t'i kuptuar të vërtetat e mëdha të zbulesave hyjnore ua japin të gjitha aftësive freskinë dhe fuqinë. Shkrimi Shenjt e zhvillon arsyen, e kthjellon shpirtin dhe i jep forcë e pjekuri gjykimit.

[98]

Studimi i Shkrimit Shenjt e fisnikëron çdo mendim, çdo ndjenjë dhe çdo synim më tepër se çdo studim tjetër. Ai u jep forcë vendimeve,

durim, guxim dhe gjakim shpirtëror; Ai fisnikron karakterin dhe e shenjon shpirtin. Studimi serioz dhe i thelluar i Shkrimit Shenjt e sjellë kërkimtarin në lidhje të drejtpërdrejt me mendjen e paskajshme. Studimi i tillë do t'ia jepte botës njerëzit me arsye më të fuqishme dhe më aktive dhe me parime më fisnike se sa çfarëdo arsimimi më i mirë që mund të ofrojë filozofia njerëzore. “Kur zbulohen fjalët tua”—thotë Davidi—“ndriçojnë mendjen ...” (Psalmi 119,130).

Të vërtetat të cilat i kishte paraqitur Viklifi u përhapën për një kohë të caktuar. Pasuesit e tij të njohur me emrin Viklitistët dhe Lolardët e përshkuan jo vetëm Anglinë por edhe vendet e tjera duke predikuar lajmin e Ungjillit. Tani pasi që prijësi i tyre nuk ishte më ndër të gjallët, predikuesit punonin me zell edhe më të madh se sa dikur dhe një shumësi njerëzish vinin ta dëgjonin shkencën e tyre. Ndër të kthyerit ka qenë një numër i madh i fisnikëve e bile edhe bashkëshortja e mbretit. Në shumë vende vërehej reforma në doke kurse simbolet e idhujtarisë së kishës së Romës u mënjanuan nga kishat. Mirëpo, së shpejti stuhia e pamëshirëshme e ndjekjes u ngritë kundër atyre që kishin marrë guxim ta pranonin Biblën si prijëse të tyre. Mbretërit anglezë duke dëshiruar ta forconin fronin me ndihmën e Romës, nuk hezitonin t'i sakrifikonin reformatoret. Për herë të parë në historinë e Anglisë ishte caktuar vdekja në turrën e zjarrit për nxënësit e ungjillit. Martiriumet renditeshin njëri pas tjetrit. Mbrojtësit e së vërtetës të ndjekur dhe të munduar mund t'i qaheshin vetëm Zotit të ushtrive. Të ndjekur si armiqë të kishës dhe trahetarë të mbretërisë, ata megjithatë vazhduan të predikonin në fshehtësi duke u fshehur në banesat modeste të të varfërve por shpeshherë edhe në ndonjë shpellë.

Përkundër tërbimit të ndjekjes edhe me shekuj tjerë vazhdoi rezistenca e qetë, e urtë, serioze dhe me durim kundër bjerrjes së fesë. Besimtarët e asaj kohe të hershme nuk e njihnin plotësisht të vërtetën, por u mësuan ta duanin Fjalën hyjnore, të jetojnë në frymën e saj dhe që me durim të sakrifikohen për të. Shumë njerëz për veprën e Krishtit e sakrifikuan thesarin e vet të kësaj bote, ashtu siç bënë nxënësit e kohëve apostulike. Ata të cilët nuk qenë të ndjekur nga shtëpitë e tyre, me gëzim u ndihmonin vëllezërve në ekzil; ndërsa kur edhe vet përziheshin, me gëzim e ndanin fatin e të ndjekurve. Vërtetë, me mijëra sish të frikësuar nga tërbimi i ndjekësve e blenin

lirinë e tyre me sakrificimin e fesë dhe e braktisnin burgun të veshur në rroba të pendesës, në mënyrë që kështu të dëshmonin se kishin hequr dorë nga feja. Mirëpo, nuk ka qenë numri i vogël i atyre—ndër të cilët kishte njerëz si të prejardhjes fisnike ashtu edhe me prejardhje modeste—të cilët pa u frikësuar e dëshmonin të vërtetën prandaj burgoseshin në vetmitë e burgjeve në “kullat e Lolardëve” në mes të mundimeve dhe flakës duke u gëzuar që janë të denjë ta njohin “bashkësinë e mundimeve të Krishtit” (Filipianëve 3,10).

Ithtarët e Romës nuk patën rast t’i realizojnë qëllimet e tyre ndaj Viklfit deri sa ishte gjallë kurse urretja e tyre nuk mund të heshte deri sa trupi i Viklfit pushonte i qetë në varr. Me vendimin e kuvendit kishtar në Konstancë, dyzet vjet pas vdekjes së tij i ia ndezën eshtrat dhe pluhurin e hudhën në prroin e afërt. Një shkrimtar i vjetër thot: “Prroi e mori pluhurin e tij në Avon, Avoni në Severn, Severni në gjirin e Bristolit kurse ky në oqean. Kështu pluhuri i Viklfit u bë simbol i mësimave të tija të cilat u përhapën nëpër tërë botën”.¹⁷ Armiqët e tij nuk e kuptuan domethënien simbolike të kësaj veprë të ndyer.

Në saje të shkrimeve të Viklfit, Jan Husi nga Çekia hoqi dorë nga shumë lajthitje të kishës së Romës dhe e filloi Reformacionin. Kështu u mbollë fara e së vërtetës në këto dy vende reciprokisht të largëta. Nga Çekia vepra u përhapë në vendet e tjera kurse kujdesi i njerëzve ishte drejtuar nga Fjala e Zotit e cila shumë kohë ishte harruar. Dora e Zotit ia kishte përgatitur rrugën Reformacionit të madh.

6. HUSI DHE JERONIMI

Ungjilli kishte dëpërtuar në Çeki qysh në shekullin IX. Shkrimi Shenjt ishte përkthyer kurse shërbesa e Zotit bëhej në gjuhën e popullit. Mirëpo, sa më tepër që rritej pushteti i papës aq më shumë Fjala e Zotit nëpërkëmbej. Gërguri VII i cili kishte për qëllim ta rrëronte krenarinë e mbretërve gjithashtu nuk përpiquej më pak për ta futur popullin nën zgjedhë. Për këtë qëllim e kishte lëshuar një dekret me të cilin e ndalonte kryerjen e shërbesës në kishë në gjuhën çeke. Papa kishte deklaruar se të “Plotëfuqishmit i pëlqen që shërbesa e Zotit të bëhet në një gjuhë të panjohur ahe se mosrespektimi i kësaj rregulle kishte shkaktuar shumë të këqija dhe heretizëm”.¹⁸ Kështu Roma e caktoi që të shuhet drita e Fjalës së Zotit dhe që populli të mbetet në errësirë. Mirëpo qielli kishte paraparë mjete tjera për ruajtjen e kishës. Shumë valdenzianë dhe albinzianë të ndjekur nga Franca dhe Italia kishin ardhur në Çeki. Edhe pse nuk kishin marrë guximin të predikonin haptas ata megjithatë punonin me zell. Dhe në këtë mënyrë feja e vërtetë u ruajt nga shekulli në shekull.

Qysh para Jan Husit në Çeki u paraqitën njerëzit të cilët në mënyrë të hapët i gjykonin bjerrjen e kishës dhe veset e popullit. Protestat e tyre tërhiqnin vëmendjen në veçanti. Kierarkia e Romës duke u frikësuar për pushtetin e vet filloi t’i ndiqte nxënësit e ungjillit. Kjo i detyroi besimtarët që shërbesat e Zotit t’i kryenin nëpër male dhe pyje mirëpo, edhe atje ndiqeshin dhe shumë prej tyre qenë vvarë. Më vonë erdhi dekreti që të gjithë ata të cilët e braktisin religjionin e Romës të ndizen. Edhe pse të krishterët i flijonin jetërat e tyre, megjithatë besonin në ngadhjimin e çështjes së vet. Njëri ndër ata që kishin mësuar se shpëtim mund të fitohet vetëm me besimin në Shpëtimtarin e flijuar kishte deklaruar duke vdekur: “Mllef i armikut të së vërtetës tani e ka pushtetin mbi ne, por kështu nuk do të jetë gjithmonë; do të ngrihet Njëri nga populli i rëndomtë, pa shpatë dhe pushtet, kundër të cilit ata do të jenë të pafuqishëm”.¹⁹ Koha e Luterit ishte ende e largët, mirëpo qysh tani ishte paraqitur një zë dëshmia e të cilit kundër Romës do ta trondiste botën.

[101]

Jan Husi ishte me prejardhje modeste; pas vdekjes së babait kishte mbetur herët jetim. Nëna e tij e devotshme e kishte konsideruar edukimin në frikën e Zotit trashëgiminë më të shtrenjtë, prandaj ishte përpjekur që këtë trashëgimi t'ia siguronte birit. Husi së pari i ndoqi mësimet në shkollën e provincës e mandej si nxënës i mirë u pranua në Universitetin e Pragës. E ëma e përcolli në rrugë; ajo si vejushë e varfër nuk kishte mundësi që birit të saj t'i jepte çfarëdo dhurate apo para, mirëpo kur arritën afër qytetit të madh, iu përkulë të birit të pa baba dhe e luti Atin qiellor që atij t'ia jepte bekimin. Kjo nënë nuk ka mundur të paramendojë se si do të pranohej lutja e saj!

Në universitet Husi së shpejti u shqua me punën e tij të palodhshme dhe me përparimin e shpejtë kurse jeta e tij shumë e devotshme dhe mirësjellja që e kishte e bënë që të ishte i respektuar. Si bir lojal i kishës së Romës, me zell i kërkonte bekimet shpirtërore të cilat ia premtonte ajo. Me rastin e një solemniteti jubilar ai u rrëfye duke i dhënë disa monedha të tija të fundit dhe iu bashkangjitur procesionit për ta marrë faljen e premtuar. Pas studimeve të kryera, hyri në radhën e klerikëve ku së shpejti arriti përvojë të lartë. Së shpejti u ftua në oborrin mbretëror; u emrua profesor e mandej rektor i universitetit në të cilin i kishte kryer studimet. Për disa vite nxënësi i vartër i cili kishte studiuar me shpenzimet e universitetit ishte bërë krenari e vendit të tij kurse emri i tij ishte bërë i lavdishëm në tërë Evropën.

Në një rajon tjetër, Husi përndryshe kishte filluar veprën e reformacionit. Disa vjet pas shugurimit të tij në shërbimin e klerikut ishte emruar predikues në kapelën e Betlehemit. Themeluesi i kësaj kapele e përfaqësonte si shumë të rëndësishme çështjen e predikimit të Shkrimit Shenjt në gjuhën e popullit. Kjo rregullë u ruajt në Çeki përkundër kundërshtimit të Romës. Megjithatë, mosnjohja e Fjalës së Zotit ishte tejet e madhe kurse ndërmjet njerëzve të të gjitha shtresave mbizotëronin veset më të liga. Husi pa u frikësuar u ngrit kundër të gjitha këtyre të këqijave duke u shërbyer me Fjalën e Zotit për t'i theksuar parimet e pastërtisë dhe të së vërtetës dhe për t'i futur në zemrat e dëgjuesve të vet.

[102]

Një qytetar i Pragës, Jeronimi i cili më vonë u lidhë ngusht me Husin ia solli gjatë kthimit nga Anglia shkrimet e Viklifit. Mbretëresha e Anglisë e cila i kishte pranuar mësimet e Viklifit ishte priceshë

çeke dhe me ndikimin e saj shkrimet e reformatorit ishin përhapur në atdheun e saj. Husi i kishte lexuar me interesim të madh; i bindur se autori i tyre ishte besimtarë i sinqert, reformat që i kishte përfaqësuar Viklifi i kishte shikuar me simpati dhe në këtë mënyrë Husi pa vërejtur ishte nisur rrugës e cila do ta shpiente larg nga Roma.

Përafërsisht në atë kohë në Pragë kishin ardhur dy të huaj të dijshtë nga Anglia të cilët e kishin pranuar dritën dhe kishin ardhur për ta përhapur në këtë vend të largët. Pasi që në mënyrë të hapët e sulmonin pushtetin e papës së shpejti pushteti i urdhëroi që të heshtnin; mirëpo pasi që nuk kishin dashur të ndërprenin punën e tyre ata e kishin vazhduar në një mënyrë tjetër. Pasi që kishin qenë jo vetëm predikuesë por edhe artistë të mirë e kishin shfrytëzuar talentin e tyre. Në një mur të dukëshem për popullin i kishin vizatuar dy piktura. Njëra kishte treguar se si Jezusi po hynte në Jerusalem “i butë, ulur në gomar” (Mateu 21,5) i përcjellur nga nxënësit e vet të veshur me rrobat të shqyera udhëtarësh dhe këmbëzbathur. Piktura e dytë e tregonte procesionin e papës; Papa ishte i veshur në rrobat më luksoze me kurorë të trefishtë në kokë hipur në kalin e stolisur në mënyrë madhështore para të cilit shkonin borizanët dhe e përciellnin kardinalët e peshkopët në petka luksoze.

Ky ishte një predikim që tërhiqte vemendjen e të gjitha shtresave të popullit. Grumbuj njerëzit tuboheshin para këtyre pikturave porosinë e të cilës e kuptonte secili. Shumë njerëz ishin prekur thellë nga kundërshtia ndërmjet butësisë dhe përrullësisë së Mësuesit të madh dhe krekosjes së papës, shërbëtorit të ashtuquajtur të tij. Në Pragë kishte mbretëruar një shqetësim i madh kurse pas një kohe të shkurtër të huajt ishin bindur se ishte në interesin e sigurisë së tyre që të largoheshin. Mirëpo mësimet të cilën ata kishin lënë nuk ishin harruar. Pikturat e tyre kishin lënë gjurmë të thella në Husin dhe e kishin nxitur në studimin e kujdesshëm të Shkrimit Shenjt dhe të shkrimeve të Viklfit. Edhe pse ende nuk ishte i gatshëm që t’i pranonte të gjitha reformat që i kishte përfaqësuar Viklifi, ai megjithatë e kishte parë qartë karakterin e vërtetë të papatit dhe me një zell edhe më të madh e qortonte krenarinë, egozimin dhe bjerrjen e klerikalizmit.

Nga Çekia drita ishte përhapur në Gjermani. Për shkak të shqetësimit në universitetin e Pragës, qindra studentë gjermanë e kishin braktisur Pragën. Shumë prej tyre nga Husi e kishin marrë

mësimin e parë për Biblën dhe ishin kthyer në atdheun e tyre për ta përhapur ungjillin.

Lajmi për ngjarjet në Pragë kishte arritur edhe në Romë dhe së shpejti Husi ishte ftuar të dilte para papës. T’i përgjigjeshe kësaj thirrje nënkuptonte që t’i nështrohesh vdekjes së sigurtë. Mbreti dhe mbretresha çeke, universiteti, anëtarët e klasës së fisnikëve dhe funksionarët shtetëror ia kishin dërguar papës një lutje që Husit t’i lejohej të mbetej në Pragë dhe Romës t’i përgjigjej përmes një përfaqësuesi. Në vend që kjo lutje të aprovohet, papa e kishte gjykuar Husin kurse qytetin e Pragës e kishte vënë nën mallkim.

Ky gjykim në atë kohë kishte shkaktuar shqetësim të madh. Ceremonitë që e përcillnin shqiptimin e këtij gjykimi ishin të atilla sa që shkaktonin tmerr në popull i cili te papa e shikonte zëvendësin e Zotit i cili i ka çelësat e parajsës dhe të ferrit dhe i cili e ka pushtetin që të shqiptonte si ndëshkime sekulare ashtu dhe dënime shpirtërore. Besohej se dyert e qiellit i mbylleshin atij visi apo vendi që ishte nën mallkim dhe se të vdekurit pëjjashtoheshin nga banesat e bekimit deri sa papa të mos e heqte anatemen. Në shenjë të kësaj fatkeqësie të madhe qenë ndërprerë të gjitha shërbesat religjioze. Kishat qenë mbyllur. Martesat kurorëzoheshin në oborrin e kishës. Të vdekurit, varrosja e të cilëve ishte e ndaluar në vendin e përkushtuar varroseshin pa ritet e rëndomta të varrimit nëpër proje ose në fusha të ndryshme. Duke vepruar me imagjinatë përmes këtyre masave Roma përpigje që ta pushtonte ndërgjegjen e njerëzve.

Në Pragë u shkaktuan turbullira. Shumë njerëz e akuzuan Husin si shkaktar të të gjitha fatkeqësive dhe kërkuan që t’i dorëzohej hakmarrjes së Romës. Për ta heshtur stuhinë reformatori për një kohë u tërhoq në katundin e lindjes. Prej aty u shkruante miqëve të vet në Pragë: “Jam tërhequr nga mjedisi i juaj për ta dëgjuar këshillën e Krishtit, për ta ndjekur shembullin e tij dhe për të mos iu dhënë rast të këqijëve që ta marrin mbi vete shkatërrimin e amshueshëm si dhe për të mos u bërë shkak për njerëzit e devotshëm që t’i nështrohen vuajtjes dhe ndjekjes. Jam tërhequr gjithashtu me qëllim që klerikët e pa fe të mos e ndalojnë plotësisht predikimin e Fjalës së Zotit dhe që ju për shkak meje të mos privoheni nga e vërteta hyjnore, për të cilën jam me ndihmën e Zotit i gatshëm edhe të vdes”.²⁰ Husi nuk kishte pushuar të punojë por kishte udhëtuar nëpër rrethinë dhe u kishte predikuar atyre të cilët dëshironin ta dëgjonin. Në këtë mënyrë masat

të cilat i kishte ndërmarrë papa për ta penguar përhapjen e ungjillit ishin bërë shtysë për përhapjen e tij edhe më të madhe. “Sepse asgjë nuk mund të bëjmë kundër të vërtetës, por për të vërtetën.” (2 Korintasve 13,8)

“Në këtë fazë të jetë së tij Husi duket se kalonte nëpër një luftë të vështirë shpirtërore. Edhe pse kisha me sulmet e veta dëshironte ta shkatërronte, ai megjithatë nuk e refuzonte autoritetin e saj. Për të, ajo ende ishte nusja e Krishtit kurse papa përfaqësues dhe zëvendës i Zotit. Husi luftonte kundër keqpërdorimit të autoritetit e jo edhe kundër autoritetit. Kjo ia shkaktonte një luftë të tmershme ndërmjet asaj që ia thoshte arsyeja dhe asaj që kërkonte ndërgjegja e tij. Në qoftë se autoriteti është i drejtë dhe i pagabueshëm ashtu siç e besonte, përse atëherë diçka e shtynte që të mos i nënshtrohej? Ta dëgjosh, e shihte qartë se do të thoshte të gabosh; por përse dëgjueshmëria një kishe të pagabueshme ia sillte pasojën e tillë? Ky ishte problemi që nuk mund ta zgjidhte; ky ishte dyshimi i cili e mundonte vazhdimisht. Megjithatë, iu duk se e kishte gjetur zgjidhjen duke iu kujtuar se si në kohën e Shpëtimtarit, klerikët e kishës duke u bërë heretikë e shfrytëzonin autoritetin e vet ligjor për qëllime antiligjore. Ky mendim e nxiti që ta pranonte dhe të tjerëve filloi t’ua shpjegonte parimin se vetëm mësimet e Shkrimit Shenjt të pranuar me arsye duhet të shërbejnë si prijëse të ndërgjegjes sonë; apo me fjalë tjera, vetëm Zoti është prijës i pagabueshëm i cili flet me Fjalën e vet e jo kisha e cila flet përmes klerikëve të vet”.²¹

Pas një kohe shqetësimi në Pragë ishte fashitur dhe Husi ishte kthyer në kapelën e Betlehemit ku kishte vazhduar ta predikonte Fjalën e Zotit me zell dhe guxim edhe më të madh. Armiqët e tij këtë nuk e shikonin me sy të mirë. Ata ishin të fuqishëm; mirëpo mbretëresha, shumë princër dhe shumë njerëz nga populli ishin në anën e tij. Duke e krahasuar shkencën e tij të pastër dhe jetën e tij të shenjtë me dogmat e ulëta të cilat i predikonin klerikët e Romës dhe jetën e tyre tahmaqare të bjerrur, shumë njerëz e konsideronin për nder të qëndronin me reformatorin.

Deri tani Husi ishte vetëm; kurse prej këtij çasti bashkëpunëtor i tij u bë Jeronimi i cili në Angli i kishte marrë mësimet e Viklifit. Ata prej tani ishin bërë të pandashëm e bile edhe në vdekje nuk do të ndaheshin. I dhuntuar me talent të shkëlqyeshëm, me retorikë të rrallë dhe me njohuri të thella, Jeronimi kishte të gjitha ato tipare

që ishin të nevojshme për ta përfitur zemrën e popullit; mirëpo për nga tiparet prej të cilave përbëhej karakteri i vërtetë Husi ishte më i madh se ai. Gjykimi i tij i qetë e frenonte shpirtin e shqetësuar të Jeronimit i cili me një përulje të vërtetë e pranonte vlerën e tij dhe i nënshtrohej këshillave të Husit. Me përpjekjet e bashkuara të të dyve reformacioni përhapej edhe më shpejtë.

Zoti ua kishte ndriçuar mendjen këtyre njerëzve të zgjedhur kështu që shumë mashtrime të Romës iu bënë të qarta. Mirëpo, ata nuk e pranuan tërë dritën e cila duhej t'i shpallej botës. Përmes këtyre dy shërbëtorëve të vet Zoti e nxorri popullin nga errësira e lajthitjeve romake, mirëpo hap pas hapi duke pasur kujdes për shumë pengesa serioze të cilat duhej të kaloheshin. Ashtu siç i verbon shkëlqimi i plotë i diellit të zenitit ata të cilët shumë kohë kanë qenë në errësirë, ashtu do t'ua kishte verbuar pamjen në qoftë se përnjëherë do t'u zbulohej drita në plotësinë e vet. Për këtë arsye këtyre dy prijësve Zoti ua zbulonte të vërtetën pak nga pak, aq sa populli të mund ta pranonte. Në shekujt e ardhshëm kanë pasur për të ardhur punëtorët e tjerë lojalë të cilët do ta shprienin popullin dhe më tutje në rrugën e reformës.

Përçarja në kishë vazhdonte të zgjaste edhe më tutje. Tre papë luftonin për supremacion dhe luftërat e tyre e plotësonin krishterimin me rebelime dhe krime. Pasi që këta ishin të pakënaqur me dhënien e mallkimeve si mjet për luftë reciproke atëherë iu qasën armëve botërore. Secili prej tyre përpiquej të siguronte armë dhe të grumbulloste ushtarë, mirëpo pasi që kjo kërkonte shumë para, për këto qëllime i shitnin pozitat kishtare, privilegjet dhe bekimet kishtare. Edhe klerikët duke u mbështetur në shembullin e eprorëve të vet shërbeheshin me simoni dhe në luftë për t'i poshtëruar oponentët e tyre dhe për ta forcuar pushtetin e vet. Husi nga dita në ditë, gjithënjë e më tepër vetëtinte kundër veseve të cilat përhapeshin në emër të religjionit; edhe populli haptazi i akuzonte prijësit e Romës si shkaktarë të mjerimit i cili e kishte vërshtuar krishterimin.

[106]

Përsëri dukej se qyteti i Pragës gjendej në pragun e konfliktit të përgjakshëm. Si edhe më parë, shërbëtori i Zotit akuzohej si ai “i cili përsëri i sjellë kob Izraelit” (1 Mbretërve 18,17). Në qytet përsëri kishte arritur interedikti, kurse Husi përsëri ishte tërhequr në katundin e vet të lindjes. Kishte ardhur fundi i predikimeve të cilat ai aq besnikërisht i kishte dhënë në kapelën e tij të dashur të

Betlehemit. Tani duhej t'i fliste nga një predikatore më e madhe tërë krishterimit, para se që ta jepte jetën e vet si dëshmitar i së vërtetës.

Me qëllim që të mënjanohet e keqja e cila atëherë e mundonte Evropën ishte thirrur Kuvendi i Përgjithshëm në Konstancë. Kuvendin sipas kërkesës së Perandorit Sigismundi e kishte thirrur papa Gjoni XXIII, njëri ndër tre papat rivalë. Thirrja e Kuvendit nuk i kishte shkuar për levërdie papës Gjonit, karakteri, politika dhe jeta private e të cilit nuk mund ta përballonin kritikën qoftë edhe nëse do të vinte ajo nga prelatët me moral aq të dobët ashtu çfarë në përgjithsi ishte kleri i asaj kohe (Shih: Shtojca historike). Megjithatë nuk kishte pasur guxim t'i kundërvehej vullnetit të Sigismundit.

Qëllimi kryesor i këtij kuvendi ishte që t'i jepej fund përçarjes së kishës dhe që të çrrënjosej feja e rrejshme. Për këtë arsye në Kuvend qenë thirrur dy papat rivalë dhe agjitorori kryesor i fesë së re, Jan Husi. Dy të parët duke u firkësuar për sigurinë e tyre nuk kshin ardhur personalisht në kuvend por i kishin dërguar të autorizuarit e tyre. Papa Gjoni XXIII edhe pse vetë e kishte thirrur kuvendin, kishte ardhur në Konstancë me shqetësim të madh. Ai kishte parandjerë se perandori fshehtazi po e përgatiste një plan për mënjanimin e tij dhe frikësohej se do të thirrej për t'u përgjigjur për veset me të cilat e kishte çnderuar fronin e papatit dhe për krimet me të cilat ai këtë e kishte arritur. Mirëpo, megjithatë kishte hyrë në Konstancë me një shkëlqim të madh në përcjelljen e klerikëve të lartë dhe të suitës së oborrtarëve. Të gjithë klerikët dhe etërit e qytetit me një numër të madh të popullsisë kishin dalur para tij për t'ia dëshiruar mirëseardhjen. Mbi kokën e tij, katër nëpunës të lartë e bartnin kurorën e artë. Para tyre bartej nafora, kurse rrobat e pastra të kardinalëve dhe të fisnikëve më tepër e rrisnin shkëlqimin e përcjelljes.

Në të njëjtën kohë Konstancës i afrohej edhe udhëtari tjetër. Jan Husi i vetëdijshëm për rrezikun që i kanosej. Duke u falë me shëndet me miqët e vet si njeri i cili llogariste se më nuk do t'i shihte ishte nisur rrugës së vet duke e ndjerë se do ta venin në turrën e zjarrit. Edhe pse e kishte marrë një letër garancie nga mbreti i Çekisë dhe gjithashtu një letër garancie nga mbreti Sigismund gjatë kohës së udhëtimit megjithatë, të gjitha punët e veta i kishte kryer ashtu sikur ta dinte se e priste vdekja. Në një letër të cilën ua dërgonte miqve të vet në Pragë shkruante si vijon: “Vëllezër, unë po nisem me një letër

garancie nga mbreti për t'i takuar armiqët e panumërt për vdekje ... unë plotësisht mbështetem dhe shpresoj në Zotin e plotëfuqishëm dhe në Shpëtimtarin tim dhe shpresoj se Ai do t'i dëgjojë lutjet tuaja të devotshme dhe se do të ma japë arsyen dhe urtinë në mënyrë që të mund t'u përballoj sfidave, se do t'ma falë Shpirtin e Shenjt të vet që të më forcojë në të vërtetën e tij, në mënyrë që me guxim të mund t'i përballoj sprovat, burgun dhe në qoftë se ka nevojë edhe vdekjen martire. Jezu Krishti e ka pësuar për shkak të të zgjedhurëve të vet, prandaj a duhet të habitemi që na ka dhënë shembull se për shpëtimin tonë duhet të përballojmë çdo gjë me durim. Ai është Zot, kurse ne jemi krijesat e tij; Ai është Zoti kurse ne shërbëtorët e tij; Ai është Mësuesi i botës kurse ne vdekatarë të rëndomtë; atij nuk i duhej asgjë, kurse në na duhet çdo gjë; Ai ka pësuar, e përse të mos e pësojmë edhe ne, sidomos në qoftë se ai pësim është për pastrimin tonë. Për këtë arsye miq të dashur, në qoftë se vdekja e ime do t'i bënte lavdi, atëherë lutuni që ajo të vijë sa më parë dhe që Zoti të më ndihmojë që të mund t'i përballoj të gjitha fatkeqësitë. Mirëpo, në qoftë se është më mirë të ju kthehem juve, t'i lutemi Zotit që të mund të kthehem pa njolla nga ky kuvend, përkatësisht që të mos e shkelë asnjë të vërtetë të ungjillit, në mënyrë që t'ia jap një shembull vëllezërve të mi. Ndoshta, ju më nuk do ta shihni fytyrën time në Pragë, mirëpo në qoftë se vullneti i Zotit të gjithëfuqishëm lejon që të ju kthehem, atëherë do të ecim përpara me zemër më të fuqishme drejt njohjes së Ligjit të tij dhe me dashuri ndaj Zotit".²²

[108] Në një letër tjetër dërguar një kleriku i cili ishte bërë nxënës i ungjillit, Husi flet me bindje të thellë për dobësitë e veta, duke akuzuar veten se "me kënaqësi kishte bartur rroba të pasura dhe se shpeshherë e kishte shpenzuar kohën në çështje të pavlefshme". Mandej e thekson këtë këshillë prekëse: "Lavdia e Zotit, shpëtimi i shpirtarëve dhe puna qofshin kujdesi yt kryesor e jo të mendosh për pronën e të mirave dhe pasurinë kishtarë. Kij kujdes që të mos e stolisish më shtëpinë tënde por shpirtin tënd; bëni përpjekjet më të mëdha për arkitekturën tënde shpirtërore. Bëhu i butë dhe i përlurur ndaj të varfërve dhe mos i shpenzo begatitë tua për gosti. Në qoftë se nuk e përmirson jetën tënde dhe nuk përmbahesh prej asaj që është e tepërt kam frikë se do të ndëshkohesh rëndë si unë që i kam bërë këto gjëra, i mashtruar nga shprehia dhe i habitur nga shpirti krenar ... ti e njeh shkencën time, sepse i ke marrë mësimet e mia që

nga fëmijëria, për këtë nuk ka nevojë që të shkruaj më; mirëpo unë të përbetoj me mëshirën e Shpëtimtarit tonë që të mos shikohesh në mua në kurrfarë krekosje në të cilën e ke parë se kam rënë”. Në mbështjellësin e letrës kishte shtuar: “Të përbetoj miku im që të mos e shqyesh këtë vulë deri sa të mos jesh i sigurt se unë jam i vdekur”.²³

Në rrugën e tij Jan Husi gjithkrah i kishte parë shenjat se shkenca e tij ishte përhapur kudo dhe mund të bindej se sa interesim kishte mbretëruar për çështjen e tij. Populli kudo që e takonte tubohej për ta përshendetur, kurse nëpër disa qytete nëpunësit e lartë të bashkive të qyteteve e përcillnin nëpër rrugë.

Kur kishte arritur në Konstancë, Jan Husi fillimisht e kishte gëzuar lirinë e plotë. Përveç letrës garantuese të mbretit, papa ia kishte premtuar edhe mbrojtjen e tij personale. Mirëpo përkundër të gjitha këtyre deklaratave të shumëta solemne, reformatori së shpejti u arrestua me urdhërin e papës dhe të kardinalëve dhe u futë në një burg të neveritshëm. Më vonë u transferua në një kështjellë të fuqishme në bregun e kundërt të Rajnës edhe kështu mbahej i burgosur. Papës aspak nuk i interesonte heretizmi i tij, sepse së shpejti edhe vet kishte rënë në burgun e njëjtë. Kuvendi e kishte shpallur fajtor për krimet e tmerrshme siç ishin: vrasja, simonia, amoraliteti dhe “për mëkatet që është e pahijshme të përmenden”. Ky ishte vendim i Kuvendit kurse papa Gjoni XXIII u privua nga kurora dhe burgosë. Kundërpapat gjithashtu u hoqën dhe në vendin e tyre u zgjodh papa i ri.

Ndonëse vet papa akuzohej për krime shumë më të mëdha se ato të cilat Jan Husi i akuzonte klerikët për ç’arsye kishte kërkuar reformën, megjithatë Kuvendi i njëjtë i cili e kishte rrëzuar papën kishte vendosur që ta zhdukte edhe reformatorin. Arrestimi i Jan Husit shkaktoi mllef të madh në Çeki. Fisnikët e fuqishëm i dërguan Kuvendit protestë të ashpër kundër kësaj fyerje. Edhe vet Perandori i cili nuk kishte dashur të lejonte që të shkelej letra e tij garantuese iu kishte kundërvënë intrigave të armiqëve të reformatorit. Mirëpo, armiqët e reformatorit qenë shumë të vendosur dhe përplotë urrejtje. Ata i shfrytëzuan paragjykimet e perandorit Sigismund, frikën e tij dhe lidhjen shpirtërore për kishën. Ata kishin sjellë dëshmi të gjëra se “nuk është e detyrueshme të mbahet fjala që i jepet heretikut ose

personit të dyshuar për heretizëm, qoftë edhe atëherë kur kihet letër garancie e perandorit apo e mbretit”.²⁴

I dërmuar nga sëmundja dhe burgu—sepse ajri i lagësht dhe jo i pastër i kazamatit ia kishte shkaktuar ethet të cilat gati e kishin shtrirë, Jan Husi më në fund ishte nxjerrë para Kuvendit. I lidhur me zinxhirë kishte qëndruar para perandorit i cili ishte betuar me fenë ë tij të ndershme dhe të shenjtë se do ta mbronte. Gjatë marrjes së gjatë në pyetje, reformatori fuqishëm e kishte mbrojtur të vërtetën dhe në praninë e funksionarëve të tubuar kishtarë dhe shtetërorë e kishte bërë një protestë solemne dhe serioze kundër amoralitetit të klerikalizmit. Kur e kishin thirrur të deklarohet se a do të hiqte dorë nga mësimet dhe bindjet e veta apo do ta pranonte vdekjen, ai e kishte zgjedhur vdekjen martire.

Mëshira hyjnore e kishte mbështetur gjatë disa javëve të pësimit të cilat i kishin paraprirë aktgjykimit final duke ia plotësuar shpirtin paqja qiellore. “Këtë letër po e shkruaj në burg dhe në zinxhirë” i shkruante një miku të tij, “duke e pritur aktgjykimin e nesërm me vdekje, me besim të plotë se Zoti nuk do të më lerë dhe nuk do të lejoj që të heq dorë nga Fjala e tij, apo t’i pranojë gabimet të cilat më përshkruhen nga dëshmtitarët e rrejshëm. Kur të takohemi në jetën e lumtur të amshimit, do ta shihni se me çfarë mëshire më ka shpërblyer Zoti në sprovat e mia të tmerrshme”.²⁵

Në kazamatine errët Jan Husi e kishte paraparë ngadhënjimin e fesë së vërtetë. Ai kishte ëndërruar se ishte kthyer në kapelën e Betlehemit ku e predikonte ungjillin dhe i kishte parë papën dhe peshkopët e tij se si i shlyenin pikturat e Krishtit të cilat ai i kishte vizatuar në muret e saj. “Kjo ëndërr ia kishte hequr pikëllimin. Mirëpo, në ditën e nesërme kishte parë shumë artistë duke vizatuar edhe më shumë piktura dhe me ngjyra më të bukura. Posa e kishin kryer punën, të rrethuar nga masa e entuziazmuar, artistët kishin klithur: le të vijnë tani papat dhe peshkopët! Ata këtë kurrë nuk do ta shlyejnë!” Duke menduar për këtë ëndërr reformatori kishte shkurar: “Unë mendoj se vërtetë figurën e Krishtit askush nuk mund ta shlyejë. Ata dëshirojnë ta mënjanojnë, por predikuesit më të mirë se unë përsëri do ta vizatojnë në të gjitha zemrat”.²⁶

Jan Husi u nxorr për herë të fundit para Kuvendit. Ky ishte një kuvend i madh dhe plot shkëlqim—perandori, princërit shtetëror, të dërguarit e mbretit, kardinalët, peshkopët dhe klerikët si dhe një

numër i madh i njerëzve të popullit kishin ardhur për të parë se çka do të ndodhte. Nga të gjitha anët e krishterimit ishin tubuar dëshmitarët e kësaj viktime të parë të madhe në luftën e gjatë me të cilën ishte dashur të fitohej liria e ndërgjegjes.

I thirrur që edhe një herë të deklarohet për vendimin e tij të fundit, Jan Husi nuk kishte hequr dorë dhe duke drejtuar shikimin e tij depërtues nga Perandori i cili fjalën e vet të dhënë e kishte shkëlur në mënyrë të turpshme, kishte deklaruar: “Unë kam ardhur në këtë kuvend me dëshirën time por me mbrojtjen publike dhe me fjalën e nderit të perandorit i cili këtu është i pranishëm”.²⁷ Të gjithë të pranishmit i kishin drejtuar shikimet në Sigismundin dhe e kishin parë se si iu kishte skuqur fytyra.

Pasi ia shqiptuan aktgjykimin me vdekje, filloi ceremonia mortore. Peshkopët ia veshën të burgosurit të tyre rrobat e klerikut. Duke i marrë rrobat e klerikut Jan Husi kishte thënë: “Zoti ynë, Jezu Krishti ishte mbështjellur me një pëlhurë të bardhë në shenjë të përkuljes kur e kishte sjellur Herodi para Pilatit”.²⁸ Kur e thirrën përsëri që të hiqte dorë ai u përgjigjë duke iu drejtuar popullit: “Me çfarë fytyre do ta shikoja qiellin? Me çfarë syri do të mund ta shikoja popullin të cilit ia kam predikuar ungjillin e pastër? Jo! Unë mendoj se shpëtimi i tyre është më i vlefshëm se trupi im i mjerë tani i gjykuar me vdekje”. Atëherë fdluan t’ia hiqnin pjesët e rrobave dhe çdo peshkop ia jepte nga një mallkim duke e kryer pjesën e vet të cermonisë. Në kokë ia vunë një kapelë prej letre në formë të mitrës me mbishkrimin “arkiheretiku”, në të cilën ishin vizatuar djajtë e tmerrshëm. Jan Husi kishte brohoritur: “Me gëzim do ta bartë këtë kurorë për shkak teje o Jezus, ti që për shkak meje e ke bartur kurorën me therra”.

Kur e kishin veshur kështu peshkopët kishin thënë: “Tani po ia dorëzojmë shpirtin tënd djallit”. “Ndërsa unë”—u kishte thënë Jan Husi duke e ngritur shikimin lartë në qiell—“Po ta dorëzoj shpirtin në duart e tua o Jezus, ti që më ke blerë”.²⁹

Atëherë Jan Husin ia dorëzuan pushtetit edhe e dërguan në vendin e ekzekutimit. Pas tij shkonte një numër i madh i ushtarëve të armatosur i klerikëve dhe i peshkopëve të veshur në mënyrë luksoze të cilëve iu bashkoheshin edhe banorët e Konstancës. Kur e lidhën për shtylle të turrës dhe kur çdo gjë ishte e gatshme që zjarri të ndezej, edhe një herë e ftuan martirin që ta shpëtonte jetën e

tij duke hequr dorë nga lajthitjet e veta. Jan Husi u përgjigj: “Nga cilat lajthitje të heq dorë? Nuk e ndjej aspak veten fajtor. E kam Zotin dëshmitar se çdo gjë që kam predikuar dhe shkruar e ka për qëllim që ta nxjerr shpirtin nga mëkati dhe shkatërrimi; prandaj me gëzim të madh, me gjakun tim do t’i vulosë të vërtetat të cilat i kam predikuar dhe për të cilat kam shkruar”—ndërsa kur e mori flaka filloi të këndonte: “O Jezus Biri i Davidit kij mëshirë për mua!”—duke e përsëritur këtë deri sa zëri i tij nuk u heshtë përgjithmonë.

Bile edhe armiqët e tij kishin mbetur të mrekulluar nga heroizmi i tij. Një skrib i zjarrtë i papës duke e përshkruar vdekjen martire të Jan Husit dhe të Jeronimit i cili kishte vdekur pak më vonë kishte shkruar: “Që të dy shkuan me guxim në vdekje. U përgatitën për zjarr sikur të shkonin në një gazmend dasme. Nuk e lëshuan asnjë klithmë të dhimbjes, kur u ngritë flaka filluan të këndonin hymne dhe mezi që fuqia e zjarrit mundi ta heshtëte këngën e tyre”.³⁰

Kur u ndezë plotësisht trupi i Jan Husit, pluhurin e tij së bashku me dheun në të, e mblodhën dhe e hudhën në Rajnë e cila e shpuri në oqean. Më kot armiqët e tij besonin se e kishin çrrënjësuar të vërtetën të cilën ai e kishte predikuar. As që e kishin marrë me mend se pluhuri i dërguar në deti do të bëhej fara e mbjellur në të gjitha vendet dhe se në vendet e largëta do t’i sillte frytet për nder të së vërtetës. Zëri që u dëgjua në sallën e Koncilit në Konstancë e kishte shkaktuar jehonën e cila do të dëgjohej nëpër shekujt e ardhshëm. Jan Husi nuk ishte më, por e vërteta për të cilën kishte vdekur nuk mundi të zhdukej. Shembulli i tij i besimit dhe i qëndrueshmërisë kurajoi shumë njerëz që fuqishëm të qëndrojnë pranë së vërtetës përkundër mundimeve dhe vdekjes. Vrasja e tij ia zbuloi tërë botës brutalitetin e tmerrshëm të Romës. Armiqët e së vërtetës pa vetëdije e ndihmuan përparimin e veprës të cilën më kot mundoheshin ta shkatërronin.

[112]

Edhe një turrë e zjarrit u deshtë të ngrihej në Konstancë. Gjaku edhe i një dëshmitari të moralit u deshtë të dëshmonte për hirin e së vërtetës. Duke u përshëndetur me Jan Husin para shkuarjes së tij, Jeronimi e kishte këshilluar që të ishte i guximshëm dhe i qëndrueshëm duke e bindur se do t’i vinte në ndihmë në qoftë se do të binte në çfarëdo rreziku. Duke mësuar se reformatori ishte arrestuar, nxënësi besnik ishte përgatitur menjëherë që ta plotësonte premtimin e dhënë. Pa kurrfarë letre garancie i përcjellur nga një

shok ishte nisur për në Konstancë. Me të arritur në qytet kishte konstatuar se vetëm i ishte ekspozuar rrezikut të madh dhe se për çlirimin e Jan Husit nuk mund të bënte asgjë. Kishte ikur nga qyteti por duke u kthyer në shtëpi e kishin zënë dhe në pranga e kishin kthyer prapa me roje të ushtrisë. Kur e kishin nxjerrë për të parën herë para Koncilit, duke u përpjekur të mbrohej nga akuzat e ngritura kundër tij fjalët e tija heshteshin nga klithmat shurdhuese: “Në flakë së bashku me të! Në flakë!³¹ E futën në burg të lidhur me pranga në pozitën që i shkaktonte dhimbje të mëdha. I jepnin vetëm bukë dhe ujë. Pas disa muajësh të vuajtjeve të rënda në burg Jeronimi ishte sëmurë rëndë, kurse armiqët e tij duke u frikuar se do të vdiste e zbutën vrazhdësinë e burgut por aty e mbajtën edhe një vit.

Vdekja e Jan Husit nuk e pati veprimin të cilin e prisnin ithtarët e papës. Shkelja e letrës garantuese e kishte shkaktuar një stuhi reagimesh dhe për këtë arsye koncili kishte konkluduar se do të ishte më mirë në qoftë se Jeronimin do të mund ta detyronin të hiqte dorë nga feja e tij se sa ta ndiznin. E nxorrën para koncilit dhe i propozuan që të zgjidhte: ose të hiqte dorë nga feja ose të vdiste në turrë. Në fillim të burgimit të tij vdekja për të do të ishte bekim në krahasim me torturat e tmerrshme që i kishte përjetuar, por tani i dobësuar nga sëmundja nga kushtet e burgut dhe vuajtjet nga frika dhe pasiguria, i ndarë nga miqët e vet dhe i dekurajuar nga vdekja e Jan Husit, Jeronimi e kishte humbur guximin dhe kishte pranuar që t’i nënshtrohet Koncilit Kishte premtuar se do t’i përmbahej fesë katolike dhe kishte pranuar t’i rrespektonte vendimet e Koncilit në pikëpamje të gjykimit të mësimëve Viklifit dhe të Husit, me përjashtim të “të vërtetave të shenjta” të cilat ata i predikonin.

Në këtë mënyrë Jeronimi ishte përpjekur ta heshtëte zërin e ndërgjegjes së vet dhe t’i shmangej gjykimit. Mirëpo në vetminë e burgut iu kishte bërë e qartë se çka kishte bërë. Atij i binin ndërmend guximi dhe besimi i Jan Husit dhe mandej i binte ndërmend sjellja e vet e mohimit të së vërtetës. I kujtohej Mësuesi hyjnor të cilit i kishte premtuar se do t’i shërbente dhe i cili për hir të tij e kishte pranuar vdekjen në kryq. Para mohimit të tij, në mes të të gjitha vuajtjeve, e kishte gjetur ngushëllimin duke menduar në përkrahjen e Zotit; mirëpo tani dyshimi dhe brejtja e ndërgjegjës ia mundonin shpirtin. Ai e dinte se do të duhej të mohonte edhe shumë gjëra tjera para se të pajtohej me Romën. Rrugës të cilës ishte nisur ai mund të

[113]

[114]

përfundonte vetëm me bjerrjen e plotë nga feja. Prandaj vendosi që të mos hiqte dorë nga Zoti i vet vetëm për hir të asaj që t’i shmangej kohës së shkurtër të pësimit.

Së shpejti e kishin nxjerrë përsëri para Koncilit. Gjykatësit e tij ende nuk ishin të kënaqur me nënshtrimin e tij. Etja e tyre për gjak pas vrasjes së Jan Husit kërkonte viktimë të reja. Vetëm me heqjen dorë të pakusht nga e vërteta, Jeronimi mund ta shpëtonte jetën. Mirëpo, ai kishte vendosur të mos e mohonte fenë e vet dhe të shkante gjurmëve të vëllait të tij—martirit në flakën e turrës.

Hoqi dorë nga mohimi i mëparshëm dhe si çdo njeri i gjykuar me vdekje e kërkoi të drejtën që të mbrohej. Duke u frikësuar nga ndikimi i fjalëve të tij, peshkopët kërkuan që ta pranonte vetëm vërtetësinë e akuzave të cilat bëheshin kundër tij apo t’i mohonte. Jeronimi e kundërshtoi këtë padrejtësi dhe brutalitet “Ju më keni mbajtur në një burg të tmerrshëm 340 ditë” kishte thënë ai “në pa pastërti, në kundërmim dhe në baltë, të privuar nga gjërat më të nevojshme; tani po më nxirrni para Koncilit dhe po i dëgjoni akuzat e armiqëve të mi për vdekje, ndërsa nuk dëshironi ta dëgjoni mbrojtjen time ... në qoftë se vërtetë jeni njerëz të mençur dhe drita e botës, kini kujdes të mos gaboni ndaj drejtësisë. Për sa më përket mua, unë jamë vdekatar i dobët; jeta ime ka pak vlerë dhe në qoftë se jua tërheq vërejtjen që të mos e merrni aktgjykimin e padrejtë, këtë e bëj më tepër për ju, se sa për vete”.³²

[115] Më në fund lutja e tij u aprovua. Jeronimi ra në gjunj para gjyqtarëve të tij duke kërkuar nga Zoti që t’i drejtonte mendimet dhe fjalët e tija dhe të mos lejonte të thoshte diçka në kundërshtim me të vërtetën apo që nuk është e denjë për Mësuesin e tij. Atë ditë në të u plotësua premtimi të cilin Shpëtimtari ua kishte dhënë nxënësve të pare: “Per shkak timin do t’ ju qesin para sundimtarëve e mbretërve, që të dëshmoni para tyre dhe para paganëve. E kur t’ju dorëzojnë, mos u shqetësoni se çka dhe si do të flisni, sepse në atë moment do t’ju jepet çka duhet të thoni, sepse nuk do të jeni ju që do të flisni, por Shpirti i Atit tuaj do të flasë në ju.” (Mateu 10,18-20)

Fjalët e Jemomit shkaktuan habi dhe adhurim bile edhe te armiqët e tij. Një vit të tërë kishte qenë në kazamtin e errët ku nuk kishte mundur të lexojë as të shohë gjë, në mundime të mëdha trupore dhe në frikë të madhe shpirtërore dhe megjithatë dëshmitë e tija i jepte me qartësi dhe fuqi sikur ta kishte rastin të bënte studime

më të thella. Ua kishte tërhequr vemendjen dëgjuesve të vet për një varg njerëzish të shenjtë që i kishin gjykuar gjykatësit e padrejtë. Duke e përmendur një gjeneratë pas tjetrës ai i kishte përmendur njerëzit të cilët ishin përpjekur ta avansonin popullin e kohës së vet por se ishin sulmuar dhe gjykuar, kurse më vonë ishin nderuar me respektin më të madh. Bile edhe vet Krishtin e kishte gjykuar si kriminel një gjykatës i padrejtë.

Me rastin e mohimit Jeronimi e kishte denoncuar drejtësinë e aktgjykimit i cili i ishte shqiptuar Jan Husit. Duke u penduar për dobësitë e veta ai tani dëshmonte për pafajsinë dhe shenjtërinë e martirit. “Unë e njoh që nga fëmijëria” duke vazhduar se ai ka qenë njeri mrekullueshëm dhe i shenjtë. Ai është gjykuar përkundër pafajsisë së vet... unë jamë gjithashtu i gatshëm të vdes nuk dua të zbrapsem nga torturat që janë duke m’i përgatitur armiqët dhe dëshmitarët e rrejshëm të cilët një ditë do të përgjigjen për intrigat dhe akuzat para Zotit të madh të cilin askush nuk mund ta mashtrojë”.³³

Duke e fajësuar veten që e kishte mohuar të vërtetën, Jeronimi kishte vazhduar: “Nga të gjitha mëkatet që i kam bërë që nga fëmijëria, asnjëri nuk ka qenë aq i rëndë dhe nuk më ka shkaktuar aq vuajtje shpirtërore se sa ai të cilin e kam bër në këtë vend fatal kur e kam pranuar aktgjykimin e pandershëm që iu shqiptua Viklifit dhe martirit të shenjtë Jan Husit, mësuesit dhe mikut tim. Po! Këtë e pranoj nga thellësia e zemrës dhe deklaroj se i tmerruar nga frika prej vdekjes e kam gjykuar shkencën e tyre. E lus Zotin e plotëfuqishëm që të m’i falë mëkatet, sidomos këtë më të rëndin nga të gjithë të tjerët”. Duke u drejtuar nga gjykatësit kishte thënë me zë të prerë: “Ju i gjykuat Viklifin dhe Husin, jo përse e tronditën shkencën e kishës, por për arsye se i kishin nxjerrë në pah veprat e turpshme të klerikalizmit, amoralitetin dhe fodëllukun e tyre dhe të gjitha veset e peshkopëve dhe të klerikëve. Mirëpo atë që e kanë pohuar ata është e pamohueshme dhe unë mendoj kështu duke deklaruar si ata”.

[116]

Fjalët e tij u ndërprejnë. Peshkopët duke u dridhur nga mëria e mllefi filluan të ulurisnin: “Çfarë dëshmie na duhet?! Me sytë tonë po e shohim se ai është heretiku më këmbëngulës!”

Jeronimi nuk lejoi që ta pengonte kjo protestë por vazhdoi: “Çka! Ju po mendoni se unë i frikohem vdekjes! Ju më keni mbajtur një vit në pranga, në një burg të tmerrshëm, më të tmerrshëm se vet vdekja; ju jeni sjellur ndaj meje më brutalisht se ç’do të kishte bërë një turk,

një hebre apo një pagan kurse trupi im është kalbur në eshtrat e mi. Mirëpo unë nuk po ankojem, sepse vajtimi nuk i ka hije njeriut që ka zemër dhe guxim; unë vetëm po çuditem me brutalitetin aq të madh ndaj një të krishteri.”³⁴

Mirëpo, protestat përsëri e heshtën zërin e tij dhe Jeronimin e dërguan në burg. Megjithatë, ndër dëgjuesit pati edhe njerëz në të cilët këto fjalë lanë mbresa të thella dhe të cilët dësnironin ta shpëtonin jetën e tij. Prijësit kishtarë kishin ardhur në burg dhe ishin vërsulur mbi të duke e bindur që t’i nënshtrohej Koncilit. Ia premtinin ardhmërinë e shkëlqyeshme si shpërblim në qoftë se heq dorë nga mësimet e veta dhe nga kundërshtimi Romës dhe nëse e miraton vendimin që ishte marrë kundër Jan Husit. Mirëpo, si dhe mësuesi i tij të cilit i ishte ofruar i tërë thesari i kësaj bote edhe ky mbeti i paluhatshtëm duke thënë: “Do të heq dorë në qoftë se me Shkrimin Shenjt ma dëshmoni se jam në lajthitje.”

Njëri ndër hetuesit e tij, pas këtyre fjalëve uluriti: “Shkrimi Shenjt! Vallë a duhet të gjykohet çdo gjë në bazë të tij? Kush mund ta kuptojë Shkrimin Shenjt, në qoftë se kisha nuk e shpjegon?”

“Çka po dëgjoj? A thua trillimeve të njerëzve duhet t’i besohet më tepër se Ungjillit të Shpëtimtarit tonë?” Ia ktheu Jeronimi. “Pali nuk i kishte këshilluar ata të cilëve u kishte shkruar që t’i dëgjonin trillimet e njerëzve por kishte thënë: “Studjoni Shkrimet.”

“O heretik! Kishte klithur njëri ndër të pranishmit, duke e hedhur shikimin e rrept mbi të, “pendohem që aq gjatë të kam mbrojtur këtu. Po shoh se djalli është në zemrën tënde”.³⁵

[117] Jeronimi u gjykua me vdekje dhe u dërgua në vendin e njëjtë ku e kishte dhënë jetën Jan Husi. U nisë duke kënduar kurse fytyra e tij shkëlqente nga gëzimi dhe qetësia. Shikimi i tij qe drejtuar në Shpëtimtarin, kurse për të vdekja e kishte humbur kuptimin tmerrues. Kur erdhi xhelati pas tij për ta ndezur turrën e zjarrit, martiri i tha duke bërëtitur: “Eja lirisht; ndeze para meje! Sikur t’isha frikuar tani këtu nuk do të isha.” Fjalët e fundit që i kishte thënë kur e kishte përfshirë flaka, kishin qenë fjalët e lutjes: “O Zot, At i gjithëfuqishëm, bëhu i mëshirshëm dhe m’i fal mëkatet, sepse ti e din se gjithnjë e kam dashur të vërtetën tënde.”³⁶ Zëri i tij u heshtë por buzët ende ia shqiptonin lutjen. Kur zjarri e përfundoi veprën e vet, u mblodh hiri i martirit së bashku me dheun ku qëndronte dhe u hodh si dhe hiri i Jan Husit në Rajnë.

Kështu vdiqën bartësit besnik të dritës. Mirëpo drita e së vërtetës të cilën e kishin predikuar, si dhe drita e shembullit të tyre të guximshëm nuk u shua. Më lehtë to të ishte të ndalej dielli në rrugën e tij se sa të pengohej agimi i ditës i cili kishte lindur qysh atëherë.

Vrasja e Jan Husit në Çeki e kishte shkaktuar një stuhi protestash dhe hidhërimesh. I tërë populli e kishte ndjerë se reformatori ishte viktimë e krimit klerikalist dhe e heretizmit të perandorit. Për Jan Husin flitej si për një bartës besnik të së vërtetës kurse Koncili i cili e kishte gjykuar me vdekje shpallej fajtori për vrasjen e tij. Tani shkenca e Jan Husit e tërhiqte vëmendjen më tepër se kurrë më parë. Me ediktet e papës u gjykuan shkrimet e Viklifit për t'u ndezur; por ato që kishin shpëtuar nga shkatërrimi, tani nxirreshin nga vendet e fshehta dhe studioheshin lidhur me Shkrimin Shenjt ose me pjesët e tij me të cilat populli mund të njihej. Në këtë mënyrë shumë njerëz e pranuan fenë e reformuar.

Vrasësit e Jan Husit nuk e shikonin të qetë lavdinë e veprës së tij. Papa dhe perandori i bashkuan forcat e veta për ta shkatërruar lëvizjen, kurse ushtria e Sigismundit e goditi Çekinë.

Mirëpo, u paraqit një çlirues. Jan Zhishka i cili së shpejti pas fillimit të luftës ishte verbuar plotësisht, por megjithatë ishte njëri ndër ushtarakët më të aftë të kohës së vet, ishte prijës i Çekëve. Duke u mbështetur në ndihmën e Zotit dhe në drejtësinë e çështjes së vet ky popull u përballonte ushtrive më të fuqishme të cilat ngriheshin kundër tij. Shumë herë perandori e sulmoi Çekinë me forca të reja, por gjithnjë pësoi disfata. Husitët qëndronin mbi frikën e vdekjes, dhe asgjë nuk mund t'u delte përpara. Disa vite pas fillimit të luftës kishte vdekur Zhishka i guximshëm dhe atë e kishte zëvendësuar Prokopi, një ushtarak gjithashtu i guximshëm dhe i shkathët kurse në një njëfarë pikëpamje edhe prijës më i aftë.

[118]

Kur kishin dëgjuar anniqët për vdekjen e ushtarakut të verbër kishin konsideruar se është rast i përshtatshëm që ta kthenin ate që e kishin humbur dikur. Papa kishte shpallur luftë kryqëzatash kundër Husitëve; dhe përsëri ushtritë e mëdha e kishin vërshtuar Çekinë, por vetëm për ta përjetuar edhe një humbje tejet të tmershme. Më vonë u organizua edhe marshi i dytë i kryqëzatave. Në të gjitha vendet katolike u mblodhën para, armë dhe njerëz. Shumë njerëz kishin vrapuar nën flamurin e papës duke konsideruar se më në fund do të shpartallohej populli heretik. Kjo shumësi njerëzish e sulmonte

Çekinë duke besuar në fitore të sigurtë. Populli ishte mbledhur për t'i refuzuar. Dy ushtri po i afroreshin njëra tjetrës derisa më në fund nuk i ndante vetëm një lum. "Ushtarë kryqëzatash për nga numri ka pasur shumë, por në vend që ta kalonin lumin dhe ta fillonin luftën kundër husistëve, për ç'arsye kishin ardhur nga vendet e largëta, ata qëndronin të qetë dhe i shikonin luftëtarët."³⁷ Atëherë përnjëherë i përfshiu një frikë misterioze. Pa kurrfarë sulmi kundër tyre, kjo ushtri e fuqishme u thye dhe u shkapërderdhë si të ishte e mundur nga një fuqi e padukshme. Një numër i madh ishte vrarë nga husitët të cilët i ndiqnin të arratisurit kurse në duart e ngadhnjimtarëve ra një pre e madhe. Kështu që lufta Çekët i pasuroi në vend se t'i varfëronte.

Disa vite më vonë, në papë tjetër e kishte filluar edhe një luftë tjetër kryqëzatash dhe tani si dhe në marshet e mëparshme u mblodhen shumë njerëz dhe mjete nga vendet evropiane katolike. Shumë privilegje iu premtuan atyre që do të merrnin pjesë në këtë aventurë të rrezikshme. Çdo ushtar i kryqëzatës do ta merrte faljen edhe për krimet më të rënda, ndërsa të gjithë ata që do të vdisnin në luftë do të kishin shpërblime të mëdha në qiell. Kurse ata që do të mbesnin gjallë do ta fitonin nderin dhe pasurinë në fushëbetejë. Përsëri ushtria e madhe e kaloi kufirin dhe e sulmoi Çekinë. Husitët u tërhoqën para saj dhe kështu e tërhoqën armikun në brendësi të vendit, duke ua bërë kurthin për të menduar se tani më e kishin arritur fitoren. Më në fund ushtria e Prokopit u ndal, u kthye drejt armikut dhe u përgatit për ta sulmuar. Armiqët duke e kuptuar gabimin, qëndruan në llogore duke e pritur sulmin. Kur u dëgjua zëri i ushtrisë e cila afrohej, bile para se husitët të dukeshin në horizont, përsëri ndër luftëtarët e kryqëzatës u shkaktua panik. Princërit, ushtarakët dhe ushtarët i hodhën armët e tyre dhe ikën në të gjitha drejtimet. Më kot i dërguari i papës, prijësi i marshit u përpoq për ta tubuar ushtrinë e tmerruar dhe të shpërnarë. Përkundër përpjekjeve të tija, më në fund edhe atë e tërhoqi vala e të arratisurëve. Humbja që e plotë dhe përsëri një plaçkë e madhe ra në duart e ngadhnjimtarëve.

[119]

Kështu edhe për të dytën herë pa një goditje shpate iku para një populli të vogël një ushtri e dërguar nga popujt më të fuqishëm të Evropës e cila përbëhej nga njerëz të guximshëm dhe luftarakë, të ushtruar mirë dhe të armatosur për luftë. Ishte e qartë se këtu ishte përzier forca hyjnore. Sulmuesit ishin mposhtur nga një frikë e

jashtëzakonshme. Ai i cili e kishte shkatërruar ushtrinë e faraonit në detin e kuq; ai i cili i kishte detyruar njerëzit të iknin në Madijanë para Gedeonit dhe treqind njerëzve të tij; ai i cili për një natë e kishte shkatërruar fuqinë e asirasëve krenarë, tani përsëri e kishte ngritur dorën për ta shkatërruar fuqinë e sulmuesëve. “Do të dridhën nga frika ku nuk ka frikë. Sepse Zoti do t’i shpërndajë eshtrat e atyre që ngrihen kundër teje. Ti do t’i turpërosh, sepse Hyu i ka lidhur.” (Psalmi 53,5)

Pasi që e kishin humbur shpresën për fitore me fuqi të armatosur, prijësit kishtarë iu kishin qasur diplomacisë. Më në fund ishte arritur marrëveshja e cila Çekëve ua kishte dhënë lirinë e ndërgjegjes, por në esencë i kishte nënshtruar nën pushtetin e papës. Çekët i kishin paraqitur katër pika si kusht për paqe me Romën si vijon: predikim-ilirë i Shkrimit Shenjt dhe ushtrimi i shërbesës në gjuhën e popullit; e drejta që e tërë kisha të mund të marrë shpërblim në formë të bukës dhe verës; përjashtimi i klerit nga të gjitha shërbesat sekulare dhe nga pushteti sekular; në rast të fajit përgjegjësia të jetë para gjyqit si për laikë ashtu edhe për besimtarë. Përfaqësuesit e pushtetit të papës “më në fund pranuan që t’i miratojnë dhe t’i nënshkruajnë që të katër kushtet por kërkuan që e drejta e interpretimit të kësaj kontrate t’u takojë atyre, përkatësisht Koncilin—me fjalë tjera papës dhe perandorit.”³⁸ Në këtë bazë u lidhë kontrata dhe kështu Roma me dredhi dhe shkathtësi e fitoi atë që nuk kishte mundur ta arrinte me forcë; sepse pasi që e kishte fituar të drejtën ta interpretojë domethënien e pikës së kontratës si dhe të Shkrimit Shenjt kishte munësi që sipas vullnetit të vet ta rrotullojë kuptimin e tyre.

[120]

Një pjesë e madhe e popullit në Çeki duke e parë se liria e tij ishte në rrezik nuk mundi ta pranonte nënshkrimin e kësaj kontrate. U shkaktuan mospajttime dhe përçarje që shkaktuan konflikte dhe gjakderdhje të brendshme. Në atë luftë ra Prokopi fisnik kurse së bashku me të humbi edhe liria e Çekisë.

Sigismundi, vrasësi i Husit dhe i Jeronimit tani u bë mbret i Çekisë. Përkudër betimit se do t’i mbronte të drejtat e këtij vendi ai përpiquej që në të ta vendoste pushtetin e papës. Mirëpo, përpjekjet që t’i vardisej Romës ishin pak të levërdishme. Njëzet vjetë jeta e tij u përfshi nga luftrat dhe rreziqet. Ushtritë e tij shkatërroheshin, arkat e tij shterreshin nga luftërat e gjata dhe të pasuksesshme. Ndërsa tani pas sundimit njëzetvjeçarë vdiq duke e lënë mbretërinë e vet në

kufirin e luftës qytetare kurse pasardhësve ia la emrin e shënuar me njollën e turpit.

Kryengritjet, luftërat dhe gjakëderdhjet vazhduan edhe më tutje. Ushtritë e huaja përsëri u vërsulen mbi Çekinë, kurse përçarjet e brendshme vazhduan ta shqetësonin popullin e Çekisë. Ata që i mbeten lojal ungjillit iu nënshtruan ndjekjes së përgjakshme.

Pasi që vëllezërit e tyre të mëparshëm kishin lidhur kontratë me Romën dhe i kishin pranuar lajthitjet e saj, ata të cilët i mbetën besnikë fesë së vjetër e organizuan kishën e veçantë të cilën e quajtën me emrin “Vëllezërit e bashkuar”. Me këtë akt e tërhoqën mbi vete mallkimin e të gjitha shtresave por vendosshmëria e tyre mbeti e paluhatshme. Ata u detyruan të kërkonin vendstrehime nëpër pyje dhe shpella, por megjithatë tuboheshin për t’iu lutur Zotit dhe për ta lexuar Fjalën hynore.

Nga lajmtarët të cilët fshehtazi i dërgonin në vendet e ndryshme u njohtuan se në disa vende “ekzistojnë disa pasuesë të së vërtetës, disa në këtë qytet disa në atë qytet, se ata gjithashtu i nënshtroheshin ndjekjeve dhe se në mes të alpeve ekziston kisha e vjetër e bazuar në Shkrimin Shenjt, e cila gjithashtu ngrihej kundër amoralitetit të Romës”.³⁹ Këtë lajm e pranuan me gëzim të madh dhe menjëherë i filluan kontaktet korresponduese me besimtarët valdenzianë.

[121] Lojal ndaj ungjillit Çekët netët e gjata të ndjekjeve dhe orët më të errëta i kalonin me sy të drejtuar nga qielli si njerëz të cilët i pritnin rrezet e para të ditës. “Basti i tyre kishte rënë në një orë të ligë ... por atyre iu kishin kujtuar fjalët e Jan Husit të cilat më vonë i kishte përsëritur Jeronimi, se duhet të kalojë një shekull para se të agojë dita. Këto fjalë për taborritët (husitët) ishin si fjalët e Jozefit për dymbëdhjetë fiset në kohën e robërisë së tyre: “Unë po vdes, por Zoti me siguri do t’ju përcjellë dhe do t’ju nxjerrë nga ky vend”⁴⁰ “Vitet e fundit të shekullit XV e dëshmojnë shtimin e ngadalshëm por të sigurtë të numrit të “vëllezërve të bashkuar”. Edhe pse nuk kishin liri, megjithatë në një farë mënyre e përjetonin qetësinë. Në fillim të shekullit XVI i kishin afro dyqind kisha në Çeki dhe Moravi.⁴¹ “E madhe ishte mbetja që kishte shpëtuar nga mllefi shkatërrimtar i zjarrit dhe i shpatës e cila mund ta shihte se si po agonte dita të cilën e kishte parashikuar Jan Husi.”⁴²

[122]

7. LUTERI NDAHET NGA ROMA

Martin Luteri kishte qëndruar në krye të atyre të cilët ishin thirrur ta nxirrnin kishën nga errësira e papës në dritën e fesë së pastër. I zellshëm, entuziast, i devotshëm duke iu frikuar vetëm Zotit, duke e pranuar si bazë të fesë vetëm Shkrimin Shenjt, Luteri kishte ardhur në kohën e caktuar prej Zotit për ta reformuar kishën dhe për ta ndriçuar botën.

Si edhe lajmëtarët e parë të ungjillit Luteri kishte lindur në varfëri. Vitet e para i kishte kaluar në një shtëpi modeste të një katundi gjerman. I ati i tij si minator me punë të përditshme të rëndë i fitonte mjetet për arsimimin e tij. Ai kishte dëshiruar që i biri të bëhej jurist, por Zoti kishte vendosur që ky të bëhej arkitekt i tempullit të madh i cili ngadal ngrihej gjatë shekujve. Jeta e vështirë, vetëmohimi dhe disiplina e ashpër qenë shkollë në të cilën urtia e paskajshme e përgatiste Luterin për veprën e rëndësishme të jetës së tij.

I ati i Luterit ishte njeri me intelekt të fuqishëm dhe aktiv, me karakter të fortë, i ndershëm, i vendosur dhe i sinqertë, gjithnjë besnik i ndjenjës ndaj obligimeve duke mos u frikësuar nga pasojat. Arsyeja e tij e shëndoshë e shihte me dyshim jetën e murgëve. Prandaj qe tëpër i hidhëruar kur i biri hyri në manastir pa lejen e tij; kishin kaluar dy vite deri sa i ati ishte pajtuar me të birin, por edhe atëherë kishte qëndruar në bindjet e veta.

Prindërit e Luterit i kishin kushtuar kujdes të madh edukimit dhe arsimimit të fëmijëve të tyre. Ata përpiqeshin që t'i mësojnë ta njohin Zotin dhe t'i ushtrojnë detyrat e krishtera. Djaloshi shpeshherë e dëgjonte të jatin se si në lutje kërkonte që i biri i tij ta kujtonte emrin e Zotit dhe që një ditë të punonte për përparimin e së vërtetës. Prindërit e tij e shfrytëzonin çdo rast që u jepej gjatë jetës për shkak të punës së mundimshme për ngritjen morale dhe intelektuale të fëmijëve të vet. Me përpjekjet serioze dhe të vazhdueshme ata i përgatitën fëmijët e tyre për jetë të dobishme dhe të devotshme. Në vendosshmërinë dhe forcën e karakterit të tyre, shpeshherë ishin

[123]

tepër të ashpër; por edhe vetë reformatori edhe pse i vetëdijshëm se ata nga ndonjë herë gabonin, më tepër e miratonte se sa e gjykonte disiplinën e tyre.

Në shkollë të cilën filloi ta ndiqte shumë herët me Luterin u veprua shumë ashpër dhe gati brutalisht. Varfëria e prindërve të tij ishte aq e madhe sa që duke e lënë shtëpinë e prindërve për ta ndjekur shkollën në një qytet tjetër ai ishte i detyruar që me këngë nga dera në derë të fitonte diçka për ushqim, por shpeshherë mbetej i uritur. Botëkuptimet e errëta dhe bestypte për fenë të cilat mbizotëronin atëherë i shkaktonte frikë. Në mbrëmje shtrihej me zemër të pikëlluar, duke shikuar me frikë ardhmërinë e errët dhe duke u dridhur kur i kujtohej Zoti të cilin e njihte më tepër si gjykatës të ashpër të pamëshirshëm dhe si tiran brutal se sa si At të mirë qiellor.

Mirëpo, përkundër dekurajimeve të shumta dhe të mëdha Luteri megjithatë e synonte me vendosshmëri idealin më të lartë moral dhe shpirtëror i cili e tërhiqte aq shumë. Ishte i etur për dituri dhe shpirti i tij serioz dhe praktik e kërkonte më tepër atë që është e përhershme dhe e dobishme se atë që është e dukshme dhe e cekët. Kur në moshën 18 vjeçare hyri në universitetin e Erfurtit e kishte pozitën dhe perspektivën më të volitshme për një ardhmëri më të ndritshme se sa viteve të mëhershme. Pasi që prindërit e tij me punë dhe kursim i kishin siguruar për vete mjetet e nevojshme për jetë, tani mund t'i jepnin edhe atij të gjitha gjërat e domosdoshme; ndikimi i miqve të arsyeshëm e kishte zbutur deri diku mbresën e errët të prindërve për edukimin e tij të mëhershëm. Luteri tani filloi me zell t'i studjonte shkrimtarët e mëdhenj duke e begatuar mendjen e vet me mendimet më të mira dhe duke e përvetësuar mençurinë e njerëzve të urtë. Edhe atëherë kur ishte nën shtangimet e vrazhdëta të mësuesëve të vet të dikurshëm ai jepte shpresë se një ditë do të shquhej; ndërsa tani në rrethanat më të volitshme mendja e tij zhvillohej shpejtë. Kujtesa e mirë, imagjinata e gjallë, gjykimet e shëndosha dhe puna e palodhshme së shpejti e ngritën në radhën e parë ndër shokët e tij. Shkolla i ndihmoi që të piqet intelektualisht dhe t'ia zgjojë aktivitetin dhe mendjemprehtësinë shpirtërore gjë që e përgatiti për luftën e mëvoshme në jetën e tij.

[124]

Frika nga Zoti e plotësonte zemrën e Luterit. Ajo e aftësonte ta ruante forcën e qëllimeve të veta dhe e shpiente në përkulje të thellë

para Zotit. Vazhdimisht e ndjente varësinë e vet nga ndihma e Zotit dhe çdo ditë e fillonte me lutje duke kërkuar prej Zotit që t'i printe dhe ta ndihmonte. E kishte zakon të thoshte: “Te lutesh me sinqeritet është me tepër se gjysma e studimeve.”

Kur Martin Luteri një ditë i kishte kontrolluar librat në bibliotekën universitare e kishte gjetur një Bibël latine. Kurrë më parë nuk e kishte parë një libër të tillë; bile nuk e kishte ditur se ekzistonte. Para kësaj i dëgjonte pjesët nga ungjilli dhe letrat të cilat i lexoheshin popullit në meshën publike dhe mendonte se kjo ishte e tërë përmbajtja e Fjalës hyjnore. Tani për herë të parë e shihte tërë Biblën. Me frikë dhe i mrekulluar i shfletoi të gjitha faqet e saja të shenjta; me puls të shpejtuar dhe me zemër që i rrahte më shpejt i lexonte vet fjalët e jetës, duke e ndërprerë leximin kohë pas kohe me klithjen: “Oh sikur Zoti të ma jepte një libër të këtillë”!⁴³ Engjejt qiellor gjendeshin para tij kurse rrezet e dritës nga Froni hyjnor ia zbulonin arsyen së tij thesarin e së vërtetës. Gjithnjë frikohej se do ta pikëllonte Zotin kurse tani si dhe më parë ishte i bindur thellësisht se ishte i mëkatshëm.

Synimi i sinqert për t'u çliruar nga mëkati dhe për tu pajtuar me Zotin e shtyri që të hynte në manastir dhe që t'i kushtohej jetës së murgut. Këtu prej tij kërkohej që t'i kryente punët më të ulëta dhe më të rënda dhe që të kërkonte lëmoshë nga shtëpia në shtëpi. Tani më ishte në moshë kur njeriu më së tepërmi synon të jetë i rrespektuar dhe i vlerësuar, kurse këto punë të ulëta ia fyenin rëndë ndjenjat e tija të lindura, por ai me durim e përballonte poshtërimin duke besuar se kjo i nevojitet për shkak të mëkateve që kishte.

Martin Luteri çdo moment e shfrytëzonte për mësim, çdo çast që mund ta ndante nga punët e tija të rëndomta të përditshme; ai e shkëpuste kohën para fjetjes bile edhe kohën e shujtave. Më tepër se çdo gjë e gëzonte kur e studionte Fjalën hyjnore. E gjeti një Bibël e cila kishte qenë e lidhur me zinxhirë për murin e manastirit dhe shpeshherë vinte te ajo. Sa më tepër që shqetësohej për mëkatet e veta, aq më tepër përpiquej që t'i faleshin dhe ta siguronte qetësinë e paqjen me veprat e veta. Ai bënte jetë tejet të disiplinuar duke u përpjekur që me agjërim, me pagjumësi dhe me kamçikosjen e vetvetes të ngadhënjente mbi pasionet e këqija të natyrës së vet, prej të cilave nuk mund ta çlironte as jeta e murgut. Ai pranonte çfarëdo sakrifice me dëshirë që ta arrinte pastërtinë e shpirtit e cila do ta

çlironte për të qenë i denjë për Zotin. Më vonë kishte shkruar si vijon: “Unë vërtetë kam qenë murg i devotshëm, i kam plotësuar të gjitha normat e rendit tim me aq përpikëri sa mund të them: në qoftë se ndonjëherë, ndonjë murg ka mundur ta fitojë parajsën me vepra të murgut, atëherë me siguri që për këtë unë do të kisha pasur të drejtë ... në qoftë se do të kisha vazhduar pak më gjatë, torturat e mia do të më kishin shpënë në vdekje”.⁴⁴ Si pasojë e agjërimeve dhe torturave ai e humbi fuqinë dhe u sëmurë nga shtangimet prej të cilave nuk u shërua kurrë plotësisht. Për kundër të gjitha përpjekjeve shpirti i tij i vuajtur nuk gjeti lehtësime. Më në fund atë e pushtoi zhgënjimi dhe dëshprimi.

Kur iu dukë Luterit se çdo gjë ishte e humbur, Zoti ia dhuroi një ndihmës dhe një mik. Shtaupici i devotshëm ia ndriçoi mendjes së Luterit Fjalën hyjnore dhe e këshilloi që drejtimin ta kthente nga vetvetja, që të pushonte të meditonte për ndëshkimin e pafund për shkak të shkeljes të Ligjit hyjnor, dhe të shikohej në Jezusin, Shpëtimtarin e tij i cili i falë mëkatet. “Në vend se ta mundosh veten për shkak të mëkateve, hudhu në kraharorin e Shpëtimtarit. Mbështetu në Të, në drejtësinë dhe në shpëtim përmes vdekjes së tij ... dëgjoje Birin e Zotit. Ai u bë njeri për të të bindur në mëshirën hyjnore. Duaje atë i cili i pari të ka dashur ty!”⁴⁵ Kështu i fliste ky lajmëtar i mëshirës. Fjalët e tij në Luterin lenin mbresa të thella. Pas luftërave të gjata kundër lajthitjeve të rrënjosura, më në fund u bë i aftë për ta kuptuar të vërtetën dhe paqja e mbizotëroi shpirtin e tij të shqetësuar.

Luteri iu përkushtua punës për klerik dhe u ftua nga manastiri që ta merrte katedrën e profesorit në Unviersitetin e Vytenbergut. Aty iu përkushtua studimit të Shkrimit Shenjt në gjuhët burimore. Filloi të mbante ligjërata për Biblën dhe dëgjuesve të entuziazmuar ua intepretonte Psalmet, Ungjillin dhe të Dërguarat. Shtaupici, miku dhe kujdestari i manastirit e këshilloi që të hynte në rrëfimtore për ta predikuar Fjalën hyjnore. Martin Luteri mëdyshej duke u konsideruar i padenjë për ta predikuar Fjalën Hyjnore në emër të Zotit. Pas refuzimeve të gjata më në fund i pranoi lutjet e mikut të tij dhe ia filloi punës. Ai ishte i shkathët në njohjen e Shkrimit, dhe mëshira hvjnore mbështetej në të. Oratoria e tij i mrekullonte dëgjuesit; qartësia dhe fuqia me të cilat i mbarshtronte të vërtetat e bindte arsyen e tyre, kurse devotshmëria e tij ua pushtonte zemrat.

Martin Luteri edhe më tutje ishte bir lojal i kishës së papës dhe nuk mendonte se ndonjëherë do të ishte diçka tjetër. Providenca hyjnore ia ofroi rastin që ta vizitonte Romën. Udhëtoi në këmbë kurse në rrugë flinte nëpër manastire. Duke arritur në një manastir Italian ai u habit nga pasuria, shkëlqimi dhe luksi që i pa atje. Të furnizuar me të ardhura princore, murgët jetonin në banesat e shkëlqyeshme, visheshin me rroba më të shtrenjta dhe më luksoze dhe ushqeheshin nga tryezat e begatshme. Luteri me një shqetësim të dhimbshëm i krahasonte këto skena me jetën e tij plot vetëmohim dhe punë të mundimshme. Kjo që e pa këtu e habiti plotësisht.

Më në fund në horizont e pa qytetin e shtatë brigjeve. I prekur thellë, ra në gjunjë në tokë dhe klithi: “Të përshëndes o Romë e shenjtë!” Hyri në qytet, i vizitoi kishat, i dëgjoi rrëfimet e çuditshme që i përsëritnin priftërinjtë dhe murgët dhe i kreu të gjitha ritualet e parapara. Kudo sytë e tij hasnin në skena të cilat e mbushnin me habi dhe tmerr. Ai e shihte anarkinë që mbizotronte në të gjitha rradhët e klerit. Dëgjonte shaka të pahijshme nga klerikët e lartë dhe gërditej nga blasfemia e tmerrshme që e shprehnin bile edhe gjatë meshës. Kur u përzie me priftërinjtë dhe qytetarët gjithkund u ndesh me batakçillëk dhe amoralitet. Nga do që kthehej haste në blasfemi në vend të shenjtërisë. Më vonë shkruante: “Askush nuk mund ta paramendojë se çfarë mëkatesh dhe çfarë veprash blasfemie bëhen në Romë; njeriu këtë duhet ta shohë dhe ta dëgjojë që të mund ta besojë. Prandaj, me të drejtë disa thonë: “Në qoftë se ekziston ferri, atëherë Roma është e ndërtuar në të; ajo është një greminë prej nga dalin të gjitha mëkatet”.⁴⁶

Një dekret i ri i papës ua premtonte faljen e mëkateve të gjitha atyre të cilët në gjunjë do të hipnin në majën e “shkallëve të Pilatit” për të cilat thuhej se nëpër to kishte zbritur Shpëtimtari ynë kur e kishte braktisur gjyqin e Romës dhe të cilat në mënyrë të mrekulueshme ishin bartur nga Jerusalemi në Romë. Martin Luteri një ditë me devotshmëri ishte ngritur nëpër ato shkallë kur paptrituri e kishte dëgjuar një zë të ngjashëm me rrufenë i cili i kishte thënë: “I drejti jeton nga besimi.” (Romakëve 1,17) U ngritë në këmbë dhe u largua nga ky vend i turpëruar dhe i trishtuar. Këto fjalë kurrë nuk i dolën nga shpirti. Prej atij çasti e kuptoi më qartë se kur më parë se çfarë është lajthitja në qoftë se njeriu mbështetet në veprat njerëzore për ta fituar shpëtimin dhe e konstatoi domosdoshmërinë e besimit të

paluhatshtëm në meritat e Krishtit. Iu hapën sytë dhe më kurrë nuk i mbylli para lajthitjeve të papatit. Duke e kthyer fytyrën nga Roma e ktheu prej saj edhe zemrën dhe që nga ajo kohë ndarja nga Roma u bë gjithnjë e më e madhe deri sa nuk e ndërpreu çdo lidhje me papatin.

Pas kthimit nga Roma, Martin Luteri nga Universiteti i Vytenbergut e mori diplomën e doktorit të teologjisë. Tani si kurrë më parë mund t'i përkushtohet studimit të Shkrimit Shenjt të cilin e donte aq shumë. Ai u betua solemnisht se të gjithë jetën e tij do t'i përkushtohet studimit të kujdesshëm dhe predikimit besnik të Fjalës hyjnore e jo llafeve dhe mësimëve të papës. Martin Luteri më nuk ishte murg i rëndomtë dhe profesor por lajmëtar i autorizuar i Biblës. Ishte i thirrur që si bari ta ushqente grigjen hyjnore që ishte e uritur dhe e etur për të vërtetën. Ai deklaronte me vendoshmëri se të krishterët nuk duhej t'i pranonin shkencat tjera pos atyre që mbështeten në autoritetin e Shkrimit Shenjt. Me këto fjalë ai e godiste bazën e pushtetit të papatit. Këto fjalë i përmbanin parimet kryesore të Reformacionit.

Martin Luteri e shihte se është e rrezikshme të ngriten teoritë njerëzore mbi Fjalën e Zotit. Ai pa ngurruar e sulmonte besimin e rrejshëm të mbrojtur me shkakthtësi të njerëzve të ditur dhe i kundërvijë filozofisë dhe teorisë të cilat një kohë të gjatë kishin ndikim vendimtar në popull. Studimet e tilla ai i shpallte jo vetëm të padobishme por edhe të dëmshme dhe përpiqej që mendimet e lexuesve të vet t'i kthente nga konkluzionet e rrejshme të filozofëve dhe teologëve dhe t'i shpiente në të vërtetat e amshueshme të cilat i kishin sjellur profetët dhe apostujt.

Ishin tejet të çmueshme lajmet të cilat ai ua sillte shpirtërave të etur. Kurrë më parë shkenca e tillë nuk kishte depërtuar në veshët e tyre. Lajmi i gëzueshëm për dashurinë e Shpëtimtarit dhe sigurinë e faljes dhe të paqjes përmes gjakut të tij të derdhur i gëzonte zemrat e tyre dhe ua zgjonte shpresat e pavdekshme. Në Vytenberg u ndezë drita, rrezet e së cilës depërtuan deri në viset më të largëta të vendit, shkëlqimi i së cilës do të rritet deri në përfundim të botës.

[128] Mirëpo drita dhe errësira nuk mund të pajtohen. Ndërmjet të vërtetës dhe gënjeshtërisë ekziston konflikti i papajtueshëm. Që ta ruash dhe ta mbrosh njerën duhet ta hudhësh dhe ta shkatërrosh tjetrën. Vetë Shpëtimtari ynë ka thënë: “Nuk erdha ta bie paqën po shpatën”.

(Mateu 10,34) Disa vjet pas fillimit të reformacionit Luteri pat thënë: “Zoti jo vetëm që më prinë, por edhe më nxit përpara. Ai më bartë; unë nuk jam zot i vetvetes. Unë do të kisha dashur të jetoj në paqe; por jam hudhur në mes të rebelimeve dhe revolucioneve”.⁴⁷ Ai tani ndodhej para luftës së hapët.

Kisha e Romës tregtonte me mëshirën hyjnore. Pranë altareve ishin vendosur tavolinat e këmbimeve, ajri jehonte nga zhurma e blerësve dhe e shitësve. Me pretekstin se po grumbulloheshin ndihma për ndërtimin e kishës së shën Pjetrit në Romë publikisht shiteshin me urdhërin e papës letrat me të cilat faleshin mëkatet. Me çmimin e krimit ndërtohej tempull Zotit, gurthemeli i të cilit mbështetej në anarki! Pikërisht mjetet me të cilat shërbehej Roma me qëllim të ngritjes i shkaktonin goditje vdekjeprurëse fuqisë dhe madhështisë së saj. Pikërisht ky tregtim me fletë-faljet e lindi njërin ndër armiqët me të vendosur dhe më të sukseshëm të papatit; ky tregtim e shkaktoi betejën e cila e tronditi fronin e papës dhe kurorën e trefishtë në kokën e Pontifeksit.

Murgu i quajtur Tecel, i caktuar që në Gjermani t’i shiste fletë-faljet ishte akuzuar për krime më të rënda kundër shoqërisë dhe Ligjit Hyjnor; mirëpo duke iu shmangur ndëshkimit të merituar për krimet e veta ishte caktuar që t’i përfaqësonte planet qelepërëse dhe të pandërgjegjshme të papës. Ai me një arrogancë të madhe i përsëriste gënjeshttrat e kulluara dhe rrëfimet e mrekullueshme me të cilat i mashtronte të padijshmit, naivët dhe popullin bestyt. Sikur ta kishin Fjalën Hyjnore nuk do të ishin mashtruar aq lehtë. Mirëpo Shkrimi Shenjt ishte i ndaluar për popullin që të mbetej nën kontrollin e papatit me qëllim që në këtë mënyrë ai ta shtonte fuqinë dhe pasurinë e udhëheqësve të pangopshëm.⁴⁸

Kur Teceli hynte në ndonjë qytet, para tij shkonte lajmëtari i cili thoshte: “Mëshira e Zotit dhe e Atit të shenjt është para dyerve tuaja”. Populli e përshëndeste blasfemistin dinak, sikur Zoti vet të kishte zbritur nga qielli ndër ta. Tregtia e paskrupullt kishte hyrë në kishë, kurse Teceli nga rrëfimtoria e shenjtronte shitjen e fletë-faljeve si një dhuratë më të shtrenjtë hyjnore. Ai u thoshte se në bazë të dëshmimeve që i lëshonte për blerjen e faljeve do t’u falen të gjitha mëkatet, qoftë nëse i kishin bërë më parë apo në qoftëse do t’i bënë më vonë, dhe se “as pendesa nuk është domosdo e nevojshme”.⁴⁹ Aq më tepër, ai bindëte dëgjuesit se fletë-faljet e kanë fuqinë jo vetëm

që t'i shpëtojnë të gjallët por edhe të vdekurit; dhe që në momentin e njëjtë kur në fundin e arkës të tingëllojë monedha, shpirti për të cilin shfrytëzohet paraja e dhënë do të dalë nga purgatori dhe do të shkojë në parajsë.⁵⁰

Kur Simoni, magjistari u kishte ofruar apostujve para, për ta fituar pushtetin për të bërë mrekulli, Pjetri iu kishte përgjigjur “të hollat e tua dhe ty me to u marrtë e zezëdita, kur të shkojë mendja se me të holla mund të blehet dhurata e Zotit” (Veprat 8,20). Mirëpo ofertën e Tecelit e pranoni mijëra njerëz me dëshirë. Floriri dhe argjendi hynte pandërprerë në arkën e tyre. Shpëtimi që mund të fitohej për para kërkohej më tepër se ai për të cilin nevojiteshin pendesa, besimi dhe përpjekja këmbëngulëse që njeriu ta kundërshtojë mëkatit dhe të ngadhënjë mbi të.

Shkenca për fletë-faljet hasi në rrezistencën e njerëzve të devotshëm dhe të ditur në kishën e Romës. Kishte shumë njerëz që nuk u besonin këtyre gënjeshtreve që ishin në kundërshtim me arsyen dhe me Zbulesën hyjnore. Asnjë peshkop nuk mori guxim që ta ngriste zërin kundër kësaj tregtie të fliqur: mirëpo filloi të ndjehet shqetësimi kurse shumë sish me frikë pyesnin: a mos vallë Zoti do ta ngrisë një shuplakë për ta pastruar kishën e vet?

Martin Luteri, ndonëse ende katolik i zellshëm ishte tmerruar nga këto deklarata blasfemiste të tregtarëve me fletë-falje. Shumë prej nëpunësve të parohisë së tij që i kishin blerë dëshmitë mbi faljen së shpejti kishin filluar të vinin te bariu i tyre shpirtëror për t'ia rrëfyer mëkatet e tyre të shumta dhe duke kërkuar zgjidhje, jo sepse ishin penduar dhe se dëshironin ta përmirësonin jetën e tyre, por për shkak të dëshmive të blera për faljen. Luteri kishte refuzuar t'u thoshte se u ishin falur mëkatet dhe ua tërhiqte vërejtjen se do të ngulfateshin në mëkatet e tyre në qoftë se nuk pendohen dhe nuk e korrektojnë jetën e tyre. Ata shumë të shqetësuar ktheheshin te Teceli dhe i thoshin se misionari nuk ua pranonte vërtetimet e tij; disa bile morën guximin t'i kërkonin t'iu ktheheshin paratë gjë që murgun e tmerronte dhe e mbushte plotë mllef. Ai mandej ua jepte mallkimet më të tmerrshme dhe kishte urdhëruar që në një shesh publik të ndezej zjarri duke thënë se nga papa e kishte marrë pushtetin që t'i ndezte si heretikë të gjithë ata të cilët e merrnin guximin që t'i kundërshtonin fletë-faljet e tija të shenjta.⁵¹

Atëherë, Martin Luteri kishte vendosur t'ia fillonte veprës së tij si luftëtar i së vërtetës. Zëri i tij jehoi nga rrëfimtoria si vërejtje serioze dhe solemne. Ai ia shpjegoi popullit tmerrin e mëkatit dhe u tha se për njeriun është e pamundshme që me veprat e veta ta zvogëlojë fajin e vet apo t'ia shmanget ndëshkimit. Vetëm me pendesë dhe me besim në Zotin njeriu mund të shpëtohet. Mëshira hyjnore nuk mund të blihet; ajo është dhuratë e lirë. Ai e këshilloi popullin që të mos i blente fletë-faljet por që me besim ta shikonin Shpëtimtarin e vënë në kryq. Ai ua rrëfente përvojën e tij të dhimbshme se si më kot ishte përpjekur që vetes t'ia siguronte shëlbimin me poshtërime dhe me vepra të pendesës dhe i bindëte dëgjuesit se qetësinë dhe gëzimin e kishte gjetur vetëm atëherë kur e kishte kthyer shikimin nga vetja dhe i kishte besuar Krishtit.

Pasi që Teceli edhe më tutje vazhdonte me tregtinë dhe pohimet e tija heretike, Luteri kishte vendosur që në mënyrën më energjike të protestonte kundër këtyre keqpërdorimeve arrogante. Për këtë së shpejti iu ofrua rasti. Kisha e oborrit në Vytenberg kishte shumë relikte të cilat në ditët e caktuara solemne ekspozoheshin para popullit dhe të gjithë ata që atëherë e vizitonin kishën dhe rrëfesheshin e merrnin faljen e plotë të mëkatit. Për këtë arsye populli ato ditë me shumicë e vizitonte kishën. Po afrohej njëra ndër festat më të mëdha, kremtja e të gjithë të shenjtërve. Në prag të kësaj kremteje, Luteri duke iu bashkangjitur atyre të cilët ishin në rrugë për në kishë, e ngjiti në dyert e kishës një listë e cila i përmbante 95 pika kundër shkencës për faljen. Deklaroi se është i gatshëm që të nesërmen në universitet t'ia mbronte këto teza para të gjithë atyre të cilët mendojnë se ato duhet të atakohen.

Tezat e tij e tërhoqën vemendjen e përgjithshme. Populli i lexonte dhe për to debatohej në tërë rajonin. Në universitet u shkaktua interesim i madh si dhe në tërë qytetin. Këto teza dëshmonin se e drejta për faljen e mëkatit dhe për çlirim nga ndëshkimi nuk i është dhënë asnjë njeriu e bile as papës. Shitja e fletë-faljeve është një komedi, një mjet për t'u nxjerrë paratë nga populli për t'u shfrytëzuar naiviteti i tij—dinakëri e satanit i cili ka për qëllim t'ia shkatërrojë shpirtërat e atyre që besojnë në premtimet e rrejshme. Luteri e kishte thënë edhe këtë —ungjilli i Krishtit është thesari më i çmueshëm i kishës dhe mëshira hyjnore e zbuluar në të faljen ja jep pa pagesë secilit që e kërkon me pendesë dhe me besim.

Tezat e Luterit nxitnin meditare për debat, por askush nuk pati guxim që ta pranojë këtë sfidë. Çështjet që i kishte shtruar për disa ditë e përfshinë tërë Gjermaninë kurse për disa javë kishin jehuar në tërë botën e krishterë. Shumë katolikë të devotshëm të cilët në kishë e kishin parë anarkinë dhe e kishin gjykuar por nuk kishin ditur se si t'ia ndërprenin rrugën, tani po i lexonin këto teza me gëzim të madh dhe e pranonin se përmes tyre e dëgjonin zërin e Zotit. Ata e ndjenin se Zoti me mëshirë e kishte zgjatur dorën për ta penguar vërshimin e amoralitetit që e kishte burimin në fronin e Romës. Princërit dhe krerët fshehtas gëzoheshin se më në fund do të frenohej fuqia arrogante e cila pohonte se askush nuk guxon ta ngrisë zërin e kundërshtimit ndaj vendimeve të saj.

Mirëpo shumë sish që e donin mëkatën dhe bestytninë u frikësuan kur e panë se po shembeshin lajthitjet dhe gënjeshttrat të cilat e qetësonin frikën e tyre. Klerikët dinakë, të penguar në veprën e tyre të lejimit të delikteve dhe duke e parë se të ardhurave të tyre u kërcënohej rreziku, plot mllef u bashkuan për t'i mbrojtur pohimet e veta. Reformatori duhej të mbrohej kundër akuzuesëve të ashpër. Disa e akuzonin se është duke punuar pa menduar dhe me nguti. Të tjerët pohonin se nuk është duke e ndjekur Zotin por se është duke vepruar i nxitur nga krenaria, krekosja dhe arroganca. Ai u përgjigjej: “Njeriu rrallë mund ta shprehë ndonjë mendim të ri e që kjo të mos duket si fodullëk dhe që të mos jetë i akuzuar se e nxitë konfliktin. Përse Krishti dhe të gjithë martirët e tij u gjykuan me vdekje? Për arsye se dukej se me krekosje e urrenin mençurinë e kohës së vet dhe se përhapnin inovacione, duke mos i pyetur të përkulur për këshilla përfaqësuesit e pikëpamjeve të vjetra”.

Mandej kishte shtuar: “Çdo gjë që bëj dëshiroj ta bëj jo sipas mençurisë njerëzore por në pajtim me këshillat e Zotit. Në qoftë se kjo është vepër e Zotit kush do ta ndalojë? Në qoftë se nuk është e Zotit kush mund ta përparojë? Le të mos jetë as vullneti im, as i tyre, as i yni por le të jetë vullneti yt o Atë i shenjt që je në qiell!”⁵²

[132] Edhe pse Luteri e kishte filluar këtë vepër i nxitur nga Shpirti Shenjt megjithatë, nuk mundi ta vazhdojë pa luftëra të tmerrshme. Akuzat e armiqëve të tij, shtrembërimi i qëllimeve të tij, vërejtjet e padrejta me qëllime të këqija në llogari të karakterit dhe motiveve të tij erdhën si vërshim dhe nuk qenë të pa sukses. Ai shpresonte se prijësit e popullit në kishë dhe në shkolla do t'i bashkoheshin në

favor të reformacionit. Fjalët e kurajimit të personaliteteve të larta e mbushnin me gëzim dhe shpresë. Ai gati po e shihte se si po agonte dita e ndritshme për kishën. Mirëpo kurajimi më tutje shndërrohej në qortime dhe akuzime. Shumë prijës kishtarë dhe shtetërorë ishin të bindur në vërtetësinë e tezave të tij, por së shpejti e shihnin se pranimi i këtyre të vërtetave do të shkaktonte ndryshime të mëdha. Ta arsimosh dhe ta reformosh popullin kjo e nënkuptonte rrënimin e autoritetit të Romës, ndaljen e mijëra përrockave që derdheshin në thesarët e saj, kurse kjo do ta zvogëlonte bataçillëkun dhe luksin e prijësve të papatit. Mandej t’i mësosh njerëzit që të mendojnë dhe të veprojnë si qenie me përgjegjësi dhe ta presin shpëtimin e tyre vetëm nga Jezusi nënkuptonte rrënimin e fronit të kryepeshkopit dhe më në fund rrëzimin e mbrojtësve të autoritetit të tij. Për këtë arsye ata e kishin refuzuar njohurinë që ua ofronte Zoti dhe duke e kundërshtuar njeriun që e kishte dërguar Ai për t’i iluminizuar, prandaj ngriheshin kundër Krishtit dhe të vërtetës së tij.

Duke menduar për veten, Luteri ishte dridhur i vetëdijshëm se ishte duke qëndruar vet përballë fuqive më të mëdha botërore. Ndonjëherë binte në dilema se a është duke i prirë vërtetë Zoti për t’iu kundërvënë autoritetit të Kishës. Ai shkruante: “Kush jam unë për t’iu kundërvënë madhësisë së papës, para të cilit dridhen princërit dhe e tërë bota? ... askush nuk e di se sa ka vuajtuar zemra e ime gjatë këtyre dy viteve dhe në çfarë dyshimi e bile edhe dëshpërimi kam rënë”.⁵³ Mirëpo ai nuk u dekurajua plotësisht. Kur i mungonte mbështetja e njerëzve mbështetj në Zotin dhe mësohej që të mbështetej në dorën e tij të fuqishme.

Një miku të reformacionit Luteri i shkruante: “E kam të qartë se Shkrimi Shenjt nuk mund të kuptohet as me studim as me arsye. Detyra jote e parë është t’ia fillosh me lutje. Lutju Zotit që me mëshirën e vet të madhe ta japë të drejtën për t’ia kuptuar fjalët. Nuk ka interpret tjetër të Fjalës hyjnore, përveç Autorit të asaj fjale i cili vet ka thënë: “Të gjithë do të mësohen prej Zotit”. Mos prit asgjë nga mundi yt, nga arsyeja jote; mbështetu vetëm në Zotin dhe në ndikimin e Frymës së tij. Besoj fjalëve të njeriut i cili e ka sprovuar këtë”.⁵⁴ Ky është mësim me rëndësi të madhe për të gjithë ata që e ndjejnë se Zoti i ka ftuar që tjerëve t’ua shpallin të vërtetën solemne të kësaj kohe. Këto të vërteta do ta nxisin armiqësinë e satanit dhe të atyre që i duan rrëfimet që i ka trilluar ai. Në luftë

[133]

[134]

me forcat e së keqes duhet diçka më tepër se forca e arsyes dhe e mençurisë njerëzore. Kur kundërshtarët thirrreshin në zakone ose në traditë, në deklarata dhe në pushtetin e papës, Luteri u përgjigjej duke u thirrë në Shkrimin Shenjt, vetëm në Shkrim Shenjt. Ai aty i gjente dëshmitë të cilat nuk mund të atakoheshin; për këtë arsye skillervërit e formalizmit dhe të fesë së rrejshme e kërkonin gjakun e tij, ashtu siç e kishin kërkuar hebregjët gjakun e Krishtit. “Ai është heretik!”—ulursinin ithtarët e Romës. “T’i lejohet heretikut të tillë të jetojë edhe një orë më tepër është tradhtia më e madhe kundër kishës. Menjëherë le të bëhet gati turra e zjarrit për të!”⁵⁵ Mirëpo, Luteri nuk u bë pre e mllefrit të tyre. Zoti atij ia kishte caktuar veprën të cilën duhej ta përfundonte dhe ia kishte dërguar engjëjt qiellorë që ta mbronin. Shumë sish të cilët nga Luteri e kishin pranuar dritën aq të çmueshme, përndryshe u bënë objekt i mllefrit të satanit dhe për shkak të së vërtetës me guxim i pranuan pësimet dhe vdekjen.

Shkenca e Luterit në tërë Gjermaninë ua tërhoqi vëmendjen njerëzve të ditur. Nga predikimet dhe shkrimet e tij buronin rrezet e dritës të cilat zgjuan dhe ndriçuan shumë zemra. Besimi i gjallë e zëvendësoi formalizmin e vdekur në të cilin kisha aq shumë kishte dremitur. Populli gjithnjë e më tepër e braktiste besimin e rrejshëm të Romës. U rrëzuan paragjykimet. Fjala hyjnore me të cilën Luteri e sfidonte çdo shkencë dhe çdo pohim u bë shpatë e ashpër në të dy tehat që ia hapte vetes rrugën për në zemrat e njerëzve. Kudo vërehej zgjimi dhe dëshira për ngritje shpirtërore. Kudo ndjehej uri dhe etje e atillë për drejtësi si edhe më parë. Sytë e popullit aq gjatë të drejtuar në ritet njerëzore dhe në ndërmjetsuesit botëror, tani u drejtuan nga pendesa dhe besimi në Zotin, në Mesinë e flijuar.

Ky interesim i madh për shkencën e shpëtimit edhe më tepër e zgjoi frikën e përfaqësuesëve të papës. Luteri e kishte marrë thinjen për të shkuar në Romë që atje të përgjigjej ndaj akuzave për shkak të fesë së rrejshme. Ky urdhër i frikësoi shumë miqët e tij. Ata e dinin shumë mirë se çfarë rreziku i kanosej në atë qytet të bjerrur i cili më ishte i dehur nga gjaku i martirëve të Krishtit. Për këtë arsye e kundërshtuan shkuarjen e tij në Romë, duke kërkuar që të merret në pyetje në Gjermani.

[135]

Ky propozim më në fund u pranua dhe papa e emroi një legat i cili do ta kryesonte debatin. Në udhëzimet të cilat ia kishte dhënë përfaqësuesit të vet, papa kishte theksuar se Luteri tani më ishte

shpallur heretik. Legatit për këtë arsye i ishte urdhëruar “që ta ndiqte me e çdo kusht dhe ta detyronte për t’u nënshtruar”. Në qoftë se Luteri do të mbetej këmbëngulës kurse i dërguari i papës nuk do të mund ta nënshtronte nën pushtetin e tij ishte i autorizuar që “ta ndiqte në të gjitha viset e Gjermanisë; ta mallkonte dhe t’i përjashtonte të gjithë ata të cilët do t’i qëndronin lojale”.⁵⁶ Dhe më tutje, për ta çrrënjësuar plotësisht këtë heretizëm infektues, papa ia kishte dhënë udhëzimet të dërguarit të vet që përveç perandorit t’i përjashtojë të gjithë pa marrë parasysh dinjitetin e tyre shtetëror dhe kishtar në qoftë se nuk do të shprehnin vullnet për ta kapur Luterin dhe ithtarët e tij dhe për t’ua dorëzuar hakmarrjes së Romës.

Këtu ishte zbuluar fryma e vërtetë e papatit. Në tërë këtë dokument nuk kishte asnjë gjurmë të parimeve të krishtera e bile as të drejtësisë së rëndomt njerëzore. Luteri ishte larg nga Roma dhe nuk kishte rast që qëndrimin e tij ta shpjegonte apo ta mbronte; megjithatë para se çështja e tij të shqyrtohej ishte shpallur heretik dhe në të njëjtën ditë i ishte tërhequr vërejtja, ishte akuzuar dhe ishte gjykuar dhe gjithë kjo prej atij që quhej At i shenjtë, autoriteti suprem dhe i pagabueshëm i kishës dhe i shtetit.

Në atë kohë kur Luterit i duhej më së tepërmi këshilla dhe dashuria miqësore, providenca hyjnore e dërgoi Melanhtonin në Vyttemberg. I ri, modest, i përmbajtur në sjellje, me gjykime të shëndosha, me dituri të thella, me dhunti të theksuar të oratorisë dhe krahas kësaj me karakter të pastër dhe të ndershëm, Melanthoni me këto tipare të karakterit e kishte përfituar adhurimin dhe respektimin e përgjithshëm. Natyra e tij fisnike nuk theksohej më pak nga talentet e tija të shkëlqyeshme. Së shpejti ishte bërë nxënës serioz i ungjillit, miku dhe ndihmësi më besnik i Luterit; mirësjellja, arsyeja dhe përpikëria e tij e plotësonin guximin dhe energjinë e Luterit në punë. Bashkëpunimi i tyre reformacionit i jepte forcë të re dhe për Luterin ishte burim i madh i kurajimit.

[136]

Augsburgu ishte zgjedhur si vend i marrjes në pyetje dhe reformatori atje u nis në këmbë. Disa njerëz ishin frikësuar seriozisht për jetën e tij. Dëgjoheshin kërcënime publike se ai do të zihej në rragë dhe do të vritej, prandaj miqët e tij e lusnin që të mos i ekspozoheshin rrezikut. Bile e lusnin që për një kohë ta braktiste Vyttembergun dhe ta kërkonte mbrojtjen e atyre që ishin të gatshëm të mbronin. Mirëpo ai nuk dëshironte ta braktiste vendin të cilin ia kishte caktuar

Zoti. Përkundër stuhisë e cila ishte tërbuar me tërë fuqinë e vet, ai ndjehej i obliguar për ta mbrojtur të vërtetën. Ai thoshte: “Unë jam si Jeremia, njeri kundër të cilit secili bërtet, por sa më tepër që më kërcënohen armiqët, gëzimi im është më i madh ... ata tani më ia kanë nxjerrë zërin e zi nderit tim dhe emrit tim të mirë. Më mbetet edhe një: trupi im i mjerë; le ta marrin edhe atë, në këtë mënyrë do të ma shkurtojnë jetën për disa orë, por shpirtin nuk do të mund të ma marrin. Ai që dëshiron që botës t’ia shpallë Fjalën e Zotit në çdo çast duhet të jetë i gatshëm të vdesë”.⁵⁷

Lajmi për ardhjen e Luterit në Augsburg e plotësoi zemrën e të dërguarit të papës me kënaqësi të madhe. Heretiku i rebeluar i cili ia tërhoqi vemendjen gati tërë botës, ishte tani në pushtetin e Romës dhe legati i papës kishte vendosur që të mos lejojë t’i dilte dore. Reformatori nuk ishte kujdesur që ta siguronte letrën e garancisë. Miqët e tij e kishin lutur që të mos paraqitej para legatit të papës pa letër garantuese dhe vet i kishin ndërmarrë të gjitha masat që t’ia siguronin nga perandori. Qëllimi i legatit ishte që Luterin në qoftë se në çfarëdo mënyre ishte e mundur ta detyronte të pranojë, dhe në qoftë se nuk do t’ia dilte të shpiente në Romë në mënyrë që atje ky ta përjetonte fatin e Jan Husit dhe të Jeronimit. Për këtë arsye legati përmes të dërguarve ta vet u përpoq ta bindëte Luterin që të vinte para tij pa letër garantuese kështu që në këtë mënyrë t’i nënshtrohej mëshirës së tij. Luteri këtë e refuzoi me vendosshmëri dhe nuk u paraqit para të dërguarit të papës deri sa nuk e mori dokumentin me të cilin perandori ia garantonte mbrojtjen e vet.

[137] Qëllimi i katolikëve ishte të përpiqeshin ta përfitonin Luterin me një simpati të tejdukshme. Në bisedat e veta me Luterin legati u tregua shumë i sjellshëm, por kërkoi që Luteri pa kusht t’i nënshtrohet pushtetit të kishës së Romës dhe ta braktisë çdo pikë të mësimëve të tij pa kurrfarë dëshmi apo pyetjesh. Ai ende nuk e njihte njeriun me të cilin duhej të debatonte. Në përgjigjen e vet Luteri e theksoi respektin e vet ndaj kishës, synimet për të vërtetën, gatishmërinë për t’u përgjigjur të gjitha vërejtjeve në pikëpamje të mësimëve të tij dhe që shkencën e vet t’ia nënshtrohte vendimit të universiteteve të caktuara kryesore. Në të njëjtën kohë ai e kundërshtoi kërkesën e të dërguarit të papës i cili kërkonte që ta mohonte mësimin e tij pa kurrfarë dëshmie se gjoja ishte i mashtruar.

Përgjigjen e vetme që e mori ishte: “Mohoje, mohoje!” Reforma—tori dëshmoi se pikëpamjet e tij janë të mbështetura në Shkrimi Shenjt dhe deklaroi me vendosshmëri se nuk mund të heq dorë nga e vërteta. Legati, i paafte për t’iu përgjegjur dëshmive të Luterit e vërshoi me një mori qortimesh, shpotishë dhe vardisjesh të përziara me citate nga predikimet e etërve kishtarë, duke mos i dhënë mundësi reformatorit që ta merrte fjalën. Duke e parë se biseda e zhvilluar në këtë mënyrë ishte plotësisht e padobishme, Luteri më në fund e mori lejen për ta paraqitur përgjigjen me shkrim.

Ai më vonë i shkruante mikut të tij: “E pash se më e arsyeshme është t’iu përgjigjem me shkrim; së pari ajo që është shkruar mund të jetë e hapët për gjykimin e njerëzve të tjerë; së dyti në këtë mënyrë më lehtë mund të ndikohet në frikën në qoftë se jo në ndërgjegjen e një tirani lomotitës dhe të krekosur i cili përndryshe do të mund të ngadhjente me zërin e tij urdhërues”.⁵⁸

Në mbledhjen e ardhshme Luteri e paraqiti qartë, thuktë dhe fuqishëm shpjegimin e pikëpamjeve të veta të mbështetura me shumë citate nga Shkrimi Shenjt. Pasi që këtë hartim e lexoi me zë ia dha kardinalit i cili me urrejtje e hudhi në një anë, duke i thënë se këto janë fjalë boshe dhe citate të pavlefshme. Luteri, të cilit iu hapën sytë tani e pranoi luftën me kardinalin e krekosur në sferën e tij—duke u shërbyer me predikimin dhe mësimin e kishës—dhe në këtë mënyrë i rrëzoi plotësisht pohimet e tij.

Kur e pa i dërguari i papës se dëshmitë e Luterit janë të pamohueshme e humbi çdo kontroll mbi veten dhe me mllef uluriti: “Mohoje ose do të dërgoj në Romë ku do të vish para gjykatësve të cilët kanë urdhër që të njihen me veprën tënde. Do të përjashtoj nga kisha ty, ithtarët tu dhe të gjithë ata që janë duke të ndihmuar dhe që do të ndihmojnë në të ardhmen”. Më në fund bërtiti me zë plot mllef dhe me krenari: “Mohoje! Ose më kurrë mos më dil para syve!”⁵⁹

[138]

Reformatori u tërhoq menjëherë me miqt e vet në ç’mënyrë ia bëri të qartë se prej tij nuk mund të kërkohet kurrfarë heqje dorë nga pikëpamjet e veta. Këtë, kardinali e kishte pritur më së paku. Ai kishte menduar se me ashpërsi do ta detyronte Luterin që të hiqte dorë. Tani pasi që kishte mbetur vet me bashkëmendimtarët e shikonte herë njërin e herë tjetrin tepër i padisponuar për shkak të dështimit të papritur të planeve të veta.

Përpjekjet e Luterit në këtë konflikt nuk dështuan. Shumë njerëz që morën pjesë në këtë debat e patën rastin t'i krahasonin këta dy njerëz dhe të gjykonin se çfarë fryme u printe dhe ku qëndronte fuqia e vërtetësisë së pikëpamjeve të tyre. Çfarë dallimesh esen- ciale! Reformatori, i thjeshtë, i devotshëm, i vendosur mbështetej në fuqinë Hyjnore, me të vërtetën në anën e vetë; ndërsa përfaqësuesi i papës, mendjemadh, arrogant, i krekosur dhe i paarsyeshëm, pa asnjë dëshmi nga Shkrimi Shenjt ulurinte me zë: “Mohoje! Ose do të dërgoj në Romë për të ndëshkuar!”

Duke injoruar letrën garantuese të cilën e kishte reformatori, armiqt e tij e kishin ndërmendë ta zinin dhe ta hudhnin në burg. Pasi që qëndrimi i tij i mëtejshëm në Augsburg do të ishte i padobishëm, miqt e tij përpiqeshin që ai menjëherë të këthehej në Vyttemberg por me një kujdes tejet të madh dhe në fshehtësinë më të madhe. Luteri, për këtë arsye e braktisi Augsburgun para agimit, në kalë në përcjellje të vetëm një njeriu të cilin ia kishte dhënë kryetari i bashkisë së qytetit. I mbushur me parandjenja të errëta ai kalonte në qetësi nëpër rrugët e errëta dhe të qeta të qytetit. Armiqët vigjilentë dhe brutal e donin kokën e tij. A thua do t'u shmangej kurtheve të vendosura? Këto ishin orët e frikës dhe të lutjes serioze. Kur arriti te muret e qytetit i shikoi dyert e vogla të cilat u hapën para tij dhe ai pa pengesa me përcjellësin e tij doli nga qyteti. Kur dolën jashtë mureve të qytetit, të arratisurit u ngutën dhe para se legati të njohtohej për shkuarjen e Luterit ai më gjendej jashtë rrezikut nga ndjekësit e tij. Kishin dështuar planet e satanit dhe të të dërguarëve të tij. Njeriu të cilin e konsideronin se është në pushtetin e tyre kishte ikur si zogu nga kurthi i pronarit të kafazit.

Ky lajm e kishte mllefosur dhe tmerruar tepër legatin. Ai kishte pritur që të ishte i dekoruar për shkak të urtisë dhe vendosshmërisë në pikëpamje të veprimeve ndaj këtij prishësi të qetësisë kishtare; mirëpo shpresa e tij ishte thyer. Mllefën e tij e kishte shfryer në një letër dërguar Fridrihut, princit të zgjedhur të Sasit me të cilën Luterin e akuzonte rëndë duke kërkuar nga Fridrihu që reformatorin ta dërgonte në Romë ose ta dëbonte nga Sasia.

Luteri në mbrojtjen e tij kishte theksuar se ishte i gatshëm të hiqte dorë nga mësimet e tij në qoftë se legati apo papa nga Shkrimi Shenjt ia dëshmonin lajthitjet dhe i tregonin se shkenca e tij ishte në

kundërshtim me Fjalën hyjnore. Gjithashtu ai i falënderohej Zotit që e kishte bërë të denjë të pësonte për një vepër aq të shenjtë.

Princi Fridrih deri tani pak i kishte njohur mësimet e reformatorit, por kishte qenë thellë i prekur me sinqeritetin, fuqinë dhe qartësinë e fjalëve të Luterit. Deri sa të mos dëshmohej se reformatori është në lajthitje Fridrihu kishte vendosur të ishte mbrojtësi i tij. Ai duke iu përgjigjur kërkesës së legatit kishte shkruar: “Pasi që doktor Martin Luteri është paraqitur para jush në Augsburg, me këtë fakt duhet të jeni të kënaqur. Ne nuk kemi pritur se do ta detyroni që ta mohonte veprën e vet pa ia dëshmuar lajthitjet. Asnjë nga njerëzit e ditur në principatën time nuk më ka informuar se mësimet e Martinit janë heretike, antikrishtera dhe të rrejshme!” Princi kishte refuzuar që Luterin ta dërgonte në Romë apo që ta dëbonte nga shteti i vet.

Princi e kishte parë se morali në shoqëri kishte rënë shumë. Ishte e nevojshme një reformë e madhe. Ai e kishte konstatuar se ishte e kotë çdo përpjekje që të evitohen apo të ndëshkohen krimet në qoftë se secili nuk i pranon dhe nuk i nënshtrohet urdhërave të Zotit dhe kërkesave të një ndërgjegje të iluminizuar. Ai e kishte vërejtur se Luteri po punonte pikërisht në këtë drejtim dhe fshehtas ishte gëzuar që në kishë kishte filluar të ndjehej një frymë më e mirë.

Princi gjithashtu e kishte vërejtur se Luteri po arrinte suksese të mëdha edhe si profesor i universitetit. Kishte kaluar vetëm një vit nga koha kur reformatori i kishte ngjitur tezat e veta në dyert e kishës dhe që tani mund të vërehej se ishte zvogëluar dukshëm numri i pelegrinëve të cilët në rastin e kremtes së të gjithë Shenjtëve e vizitonin kishën. Roma më nuk kishte aq adhurues dhe nuk merrte aq shumë dhurata si më parë, por në vend të kësaj paraqiteshin njerëz të tjerë të cilët vinin në Vytenberg jo si pelegrinë për t’i adhuruar reliket por si studentë për t’i plotësuar sallat universitare. Shkrimet e Luterit gjithkund zgjonin interesim të ri për Shkrimin Shenjt, sepse jo vetëm nga Gjermania por edhe nga vendet tjera arrinin studentët në universitetin e Vytenbergut. Djelmoshat, duke e parë për herë të parë Vytenbergun “i ngrenin duart drejt qiellit dhe e lavdëronin Zotin që kishte bërë që drita të ndriçonte nga ky qytet, ashtu si nga Sioni në kohën antike dhe që prej aty të përhapej deri në vendet më të largëta”.⁶⁰

[140]

Luteri deri tani vetëm pjesërisht i kishte braktisur lajthitjet e Romës. Mirëpo kur e krahasoi Shkrimin Shenjt me vendimet dhe

urdhërat e papës u tmerrua. “Po i lexoj dekretet e papës” i shkruante Spalatinit “dhe po të them se nuk e di a është vet papa antikrishti apo i dërguari i tij, Krishti në ato dekrete është i pasqyruar tepër rrejshëm e bile edhe i gozhduar në kryq”.⁶¹ Megjithatë, Luteri në atë kohë ende ishte bir lojal i kishës së Romës dhe nuk mendonte se ndonjëherë do të ndahej.

Shkrimet e reformatorit dhe shkenca e tij më tutje u përhapën në tërë botën e krishterë. Vepra depërtoi në Zvicër dhe në Holandë. Disa ekzemplarë të shkrimeve të Luterit ia hapën rrugën vetes për në Francë dhe Spanjë. Në Angli mësimi i tij u pranua si fjalë jetësore. E vërteta depërtoi në Belgjikë dhe në Itali. Mijëra njerëz zgjoheshin nga vdekja shpirtërore në jetë gëzimi, të cilën na e ofron shpresa dhe besimi.

Roma gjithnjë e më tepër hidhërohej nga sulmet e Luterit kurse disa nga kundërshtarët e tij fanatikë, bile edhe disa profesorë të universiteteve katolike deklaruan se ai që do ta vriste këtë murg rebel nuk do të bënte kurrfarë mëkati. Një ditë reformatorit iu afrua një i huaj me revole të fshehur nën pallton dhe e pyeti përse lëvizë gjithkund vet. Luteri iu përgjigj: “Unë jam në duart e Zotit. Ai është fuqia dhe mburoja ime. Çka mund të më bëjë njeriu!” Pas këtyre fjalëve i huaji u zverdhë dhe iku si nga prania e ndonjë qenie qiellore.

Roma dëshironte ta shkatërronte Luterin, mirëpo Zoti ishte në mbrojtje të tij. Shkenca e tij dëgjohej gjithkrah: “Nëpër kasolle dhe manastire, në oborret e fisnikëve, në universitete dhe në pallatet e perandorit”. Nga të gjitha anët ngriheshin njerëzit fisnikë për t’i mbështetur përpjekjet e tij.

Përafrësisht në atë kohë Luteri duke i lexuar veprat e Jan Husit e kishte konstatuar se reformatori i Çekisë e kishte zhvilluar të vërtetën e madhe për t’u arsyetuar në besim të cilin edhe ky vet e theksonte dhe e predikonte. “Të gjithë ne”—kishte klithur ai—“Pali, Augustini dhe unë jemi husitë, pa e ditur këtë!” “Zoti me siguri do ta ndëshkojë botën sepse e vërteta i është zbuluar para një shekulli, por ajo e ka ndezur”.⁶²

[141]

Në një shkrim dërguar perandorit dhe princërve Gjermanë Luteri për papën kishte shkruar: “Është e tmershme të shikohet ai që veten e konsideron zëvendës të Krishtit se si jeton në luks edhe më të madh se vet perandori. A i përngjet në këtë mënyrë Jezusit të varfër apo Pjetrit të devotshëm? Ai, thonë disa njerëz është pushtetar i

botës! Mirëpo Krishti zëvendës i të cilit e konsideron veten ka thënë: “Mbretëria ime nuk është e kësaj bote” a mund të jetë pushteti i zëvendësit më i madh se i zotërisë së tij!”⁶³

Për universitetet Luteri shkruante: “Kam frikë se universitetet do të bëhen dyer të ferrit në qoftë se atje me përkujdesje dhe në mënyrë të thelluar nuk shpjegohet Shkrimi Shenjt dhe nuk mbillet në zemrat e të rinjëve. Askujt nuk ia rekomandoj që ta dërgojë fëmijën e vet atje ku Shkrimi Shenjt nuk është kriter jetësor. Çdo isntitucion në të cilin vazhdimisht nuk studjohet Fjala Hyjnore do të barstardohet”.

Ky shkrim me shpejtësi rrufeje u përhapë nëpër tërë Gjermaninë dhe la mbresa të fuqishme në popull. I tërë populli u ngrit si valë dhe shumë njerëz filluan të tubohen nën flamurin e reformacionit. Duke u djegur nga dëshira për hakmarrje armiqt e Luterit e nxisnin papën që kundër tij të ndërmernte masa energjike. Ishte vendosur që menjëherë të gjykohej shkenca e tij. Luterit dhe ithtarëve të tij iu lanë 60 ditë kohë për të hequr dorë prej mësimëve të tyre; në të kundërtën të gjithë do të përjashtoheshin nga kisha.

Ky ishte një çast i tmerrshëm për reformacionin. Me shekuj gjykimet e Romës me përjashtime ishin bërë tmerr për shumë shtetarë të fuqishëm; ato u shkaktonin fatkeqësi dhe dëshprim perandorive të mëdha. Ata që ishin viktime të përjashtimeve shikoheshin me tmerr. Me ta veprohej si me njerëzit që ishin nxjerr jashtë ligjit, njerëzit i shmangeshin çdo kontakti me ta dhe ndiqeshin deri në vdekje. Luteri e kishte vërejtur mirë stuhinë e cila i përgatitej për ta shkatërruar, por ishte i qëndrueshëm, përplot shpresa se Jezusi ishte ndihmës dhe mbrojtës i tij. Me këtë besim dhe guxim të martirit ai shkruante: “Çka do të ndodhë, nuk e di as që dua ta di ... le të bijë goditja kudo qoftë, unë nuk ia kam frikën. Asnjë gjeth nuk bie nga pema pa vullnetin e Atit tonë; sa shumë Ai kujdeset për ne! Është lehtë të vdiset për Fjalën kur Fjala e cila është bërë trup, ka vdekur për ne. Në qoftë se vdesim me Te, me Te do të jetojmë; kur të kalojmë nëpër ate që Ajo ka kaluar para nesh, do të jemi atje ku është Ajo dhe do të jetojmë përgjithmonë me Te”.⁶⁴

[142]

Kur i arriti letra e papës Luteri pat thënë: “Unë e urrej dhe e refuzoj si heretike dhe të rrejshme ... në të gjykohet vetë Krishti. Gëzohem që mund t’i përballoj këto të këqija për avansimin e veprës. Tani jam më i qetë, sepse e di se papa është antikrisht dhe se është duke qëndruar në vet fronin e satanit.”⁶⁵

Megjithatë, aktgjykimi i papës nuk mbeti pa pasoja. Burgimet, torturat dhe shpatat qenë vegla të fuqishme me të cilat i detyronte njerëzit të nënshtroheshin. Njerëzit e dobët dhe bestytë dridheshin para dekretit të tij. Megjithëse shumica ishte me Luterin prapëseprapë shumë njerëz e çmonin aq tepër jetën e tyre që ta sakrifikonin për veprën e reformacionit. Sipas të gjitha gjasave dukej se reformacioni ishte në fundin e vet.

Mirëpo, Luteri ende ishte i pathyeshëm. Roma i hudhi mbi të mallkimet dhe bota ishte e bindur se ai ose do të detyrohej të nënshtrohej ose do të vdiste. Mirëpo, reformatori me një ashpërsi të stuhishme ia refuzoi gjykimin e mallkimit autorit të saj dhe publikisht e shpalli vendimin se përgjithmonë shkëputet nga Roma. Në praninë e shumë studentëve, profesorëve dhe qytetarëve të të gjitha shtresave, Luteri e ndezi dokumentacionin e papës së bashku me ligjet e tija kanonike, dekretaliet dhe disa shkresa të cilat e mbështetnin pushtetin e papës. Ai tha: “Armiqët e mi duke i ndezur shkrimet e mia kanë mundur ta dëmtojnë një pjesë të së vërtetës në mendimet e njerëzve të rëndomtë dhe t’i shkatërrojnë shpirtërat, prandaj edhe unë tani po i ndez librat e tyre. Filloi lufta serioze. Deri tash vetëm kam luajtur me papën. Këtë vepër e kam filluar në emër të Zotit; ajo do të kryhet pa mua, me forcën e Tij”.

Ndaj qortimeve të armiëve të cilët e përqeshnin dobësinë e kauzës së tij Luteri u përgjigj: “Kush e din se a më ka zgjedhur dhe a më ka thirrur Zoti për ta kryer këtë vepër? A nuk do të duhej të frikoheshin se duke më urrejtur mua e urrejnë edhe vetë Zotin. Moisiu ka qenë vet me rastin e Daljes nga Egjipti. Eliseu ka qenë vet gjatë kohës së pushtetit të perandorit Ahabit; Isaia ka qenë vet në Jerusalem; Ezekieli vet në Babilon ... Zoti kurrë nuk e ka zgjedhur profet ndonjë prijës të klerikëve ose ndonjë personalitet tjetër të madh; ai rëndom i ka zgjedhur njerëzit e thjeshtë dhe të urrejtur e bile njëherë bariun Amosin. Në të gjithë shekujt, të shenjtit u detyruan t’i qortojnë të mëdhenjët, perandorët, princërit, klerikët dhe njerëzit e ditur duke e rrezikuar jetën e tyre .. unë nuk them se jam profet, por them se duhet aq më tepër të frikohen për arsye se unë jam vet, e ata shumë. Jam i sigurtë se me mua është Fjala e Zotit e jo me ata”.⁶⁶

[143]

Megjithatë, Luteri nuk e kishte marrë këtë vendim pa një luftë të tmerrshme të brendshme me veten për t’u shkëputur nga kisha.

Në atë kohë ai shkruante: “Çdo ditë e më tepër e ndjej se sa vështirë është t’i braktisësh zakonet që i kemi marrë që nga fëmijëria. Oh, sa dhimbje më kanë shkaktuar kur e kam marrë qëndrim të kundërt me papën dhe ta shpallë antikrisht, ndonëse e kam mbështetjen në Shkrimin Shenjt ... se sa ka vuajtur zemra e ime! Sa herë ia kam shtruar vetes pyetjen e hidhur të cilën aq shpesh e kanë përsëritur ithtarët e papës: “A thua vetëm ti je i mençur? A thua është e mundshme që të gjithë tjerët të jenë të lajthitur? Çka do të ndodhë pas të gjitha këtyre gjërave në qoftë se je i lajthitur dhe në këto mashtrime i ke futur aq shumë shpirtëra të cilët më në fund do të shkatërrohen përgjithmonë? Kështu kam luftuar me vetveten dhe kundër satanit, deri sa Krishti nuk ma ka kurajuar zemrën me Fjalën e tij të pagabueshme kundër të gjitha këtyre dyshimeve”.⁶⁷

Papa i qe kërcënuar Luterit me përjashim nga kisha në qoftë se nuk hiqte dorë dhe tani ky kërcënim u plotësua. U shpallë letra e re e papës e cila e shpalli Luterin të përjashtuar përgjithmonë nga kisha, të mallkuar nga qielli dhe i njëjti mallkim u hodhë edhe mbi të gjithë ata që i pranonin mësimet e tij. Filloi lufta e madhe me tërë ashpërsinë e vet.

Të gjithë ata të cilëve u shërben Zoti për ta shpallur të vërtetën në kohën e vet, gjithmonë do të hasin në kundërshtim. Në ditët e Luterit, një e vërtetë kishte rëndësi të veçantë për atë kohë; edhe sot ekziston e vërteta për kohën tonë. Ai i cili çdo gjë bën sipas këshillës së vullnetit të vet e ka parë të nevojshme që t’i vëjë njerëzit në situata të ndryshme dhe t’ua besojë detyrat të cilat i përgjigjen kohës në të cilën jetojnë dhe situatave në të cilat gjenden. Në qoftë se ata e vlerësojnë dritën që u jepet, atyre do t’u shkëlqejë më tepër. Mirëpo, sot shumica e njerëzve gjithashtu pak ecin pas të vërtetës, si dhe ithtarët e papës të cilët qenë ngritur kundër Luterit. Si në shekujt e kaluar edhe sot ka prirje që të akseptohen traditat dhe teoritë njerëzore. Ata që e paraqesin të vërtetën për kohën e sotme nuk duhet të presin se do të jenë të pranuar më mirë se reformatorët në shekujt e mëparshëm. Lufta e madhe ndërmjet të vërtetës dhe gënjeshtres, ndërmjet Zotit dhe satanit do të ashpërsohet gjithnjë e më tepër deri në fund të historisë botërore.

[144]

Jezusi nxënësve të tij u ka thënë: “Po të ishit të botës, bota do t’i donte të vetët, e pasi nuk jeni të botës,—pse unë ju zgjodha prej botës—për këtë arsye bota ju urren. T’ju bjerë ndër mend fjala që

ju thash: nuk është shërbëtori më i madh se zotëria e tij. Nëse mua më salvuan edhe ju do t'ju salvojnë; nëse fjalën time e mbajtën edhe të tuajën do ta mbajnë.” (Gjoni 15,19.20) Në anën tjetër Zoti ynë thotë qartë: “Vajë për ju kur të githë njerëzit do t'ju lëvdojnë, sepse ashtu vepruan edhe etërit e tyre me profetët e rrejshëm!” (Luka 6,26) Fryma e botës së sotme nuk është në masën më të madhe në pajtim me frymën e Zotit se sa në kohët e mëparshme. Ata që sot e predikojnë Fjalën hyjnore me pastërtinë e vet nuk do të pranohen me dashuri më të madhe se ata në kohët e kaluara. Kundërshtimi i së vërtetës mund ta ndryshojë formën e vet; armiqësia nuk është e thënë të jetë aq e hapët sepse është më dinake; por kundërshtimi i njëjtë ekziston dhe do të ekzistojë deri në fund.

[145]

8. LUTERI PARA KUVENDIT SHTETËROR

Perandori i ri, Karli V hipi në fronin e Gjermanisë. Të dërguarit e Romës u ngutën që t’ia urojnë dhe ta bindin për ta përdorur tërë fuqinë kundër reformacionit. Në anën tjetër princi i zgjedhur i Sasëve të cilit Karli në masë të madhe ia kishte borxh kurorën e tij e luste perandorin që të mos ndërmerete asgjë kundër Luterit pa e marrë në pyetje. Perandori në këtë mënyrë kishte rënë në zgrip dhe në halle. Ithtarët e papës nuk kërkonin asgjë më pak pos që perandori me edikt ta gjykonte Luterin me vdekje. Princi i zgjedhur deklaronte me vendosshmëri se “as Lartëmadhëria e tij e as kushdo qoftë tjetër nuk e kanë dëshmuar se shkrimet e Luterit janë të pasakta”,—prandaj ai kërkonte—“që doktor Martinit t’i jepet letër garantuese që të mund të paraqitej para gjyqit të gjykatësve të dijshëm, të devotshëm dhe të paanshëm”.⁶⁸

Vëmendja e të gjitha palëve tani ishte përqëndruar në Kuvendin e shteteve gjermane i cili ishte thirrur në Worms menjëherë pas marrjes së fronit nga Karli V. Në këtë kuvend duhej të debatohej për çështjet e rëndësishme politike dhe të tjera. Për herë të parë duhej që princërit gjermanë të takoheshin me shtetarin e tyre të ri në kuvendin këshilldhënës. Nga të gjitha anët e shtetit kishin ardhur prijësit kishtarë dhe shtetërorë.

Prijësit sekularist, të shtresave të larta të fuqishëm dhe xhelozë ndaj të drejtave të tyre të trashëguara; krerët kishtarë të vetëdijshëm për pozitën superiore dhe për fuqinë e tyre; fisnikët oborrtarë me përcjelljen e tyre të armatosur; të dërguarit e vendeve të huaja dhe të largëta—të gjithë ishin mbledhur në Worms. Megjithatë, objekti kryesor i vëmendjes së këtij kuvendi të madh ishte çështja e reformatorit të sasëve.

Karli V paraprakisht i kishte urdhëruar princit të zgjedhur ta sillte Luterin me vete në kuvend, duke ia premtuar mbrojtjen e tij dhe lirinë që të debatonte për çështjen kontestuese me personalitetet kompetente. Luteri me padurim priste që të dilte para perandorit. Shëndeti i tij, atëherë ishte keqësuar shumë; megjithatë, princit të

[146]

zgjedhur i shkruante: “Në qoftë se nuk mund të vij i shëndoshë në Worms, le të më bartin atje të sëmurë çfarë jam. Sepse, në qoftë se më thërret perandori, nuk bën të dyshoj se më thërret vet Zoti. Në qoftë se e kanë ndërmend që kundër meje ta përdorin forcën, gjë që është e besueshme (sepse nuk më thërrasin për të marrë mësim), ta dorëzojmë veprën në duart e Zotit. Ende jeton dhe sundon Ai i cili tre djelmossa i ka shpëtuar nga stufa e zjarrtë. Në qoftë se Ai nuk më shpëton, jeta ime nuk vlen shumë. Duhet vetëm ta pengojmë që ungjilli të mos i nënshtrohet shpotitjes së të këqijëve dhe të jemi të gatshëm që për te ta derdhim gjakun tonë në mënyrë që ata të mos triumfojnë. Nuk mund ta di se a më tepër jeta apo vdekja ime do t’i shërbejë shpëtimit të të gjithëve ... prej meje mund të prisni çdo gjë vetëm jo arratinë dhe heqjen dorë. Të arratisem nuk mundem kurse të heq edhe më pak.”⁶⁹

Lajmi se Luteri do të vinte në kuvend në Worms kishte zgjuar në qytet interesim të madh. I dërguari i papës, Aleandri të cilit në mënyrë speciale iu kishte besuar detyra për ta thyer reformacionin ishte shqetësuar dhe mllëfosur tepër. Ai e dinte se ardhja e Luterit në kuvend do të kishte pasoja fatale për papatin. T’i zhvillosh hetimet për rastin të cilin tani më papa e kishte gjykuar kjo do të thoshte ta urresh autoritetin e papës. Ai më tutje frikësohej se dëshmitë e fuqishme dhe të qarta të Luterit do të mund t’i kthenin shumë princër kundër papës. Për këtë arsye te Karli V në mënyrë energjike e mbarshtri një kundërshtim kundër ardhjes së Luterit në Worms. Në atë kohë përafërsisht ishte shpallur dekreti për përjashtimin e Luterit nga kisha. Kjo ngjarje dhe insistimet e legatit të papës e kishin detyruar perandorin që të lëshonte pe. Ai i shkruajti princit të zgjedhur se Luteri në qoftë se nuk dëshiron të heq dorë patjetër duhet të mbetet në Vyttemberg.

I pakënaqur me këtë fitore, Aleandri kishte manevruar me tërë fuqinë e vet dhe me dinakëri që ta realizonte gjykimin e Luterit. Me qëndrueshmërinë, e cila do të ishte e denjë për një qëllim më të mirë e akuzonte Luterin para princërve, prelatëve dhe anëtarëve të tjerë të kuvendit për kryengritje, për turbullira, për heretizëm dhe blasfemi. Mirëpo ashpërsia dhe pasioni të cilin legati e shprehte e zbulonin se nga çfarë fryme përshkohej. “Urrejtja dhe hakmarrja e nxisin” thoshin të gjithë “dhe jo zelli dhe devotshmëria”.⁷⁰ Shumica e kuvendit më tepër se kurrë më parë ishte në anën e çështjes së

[147]

Luterit. Aleandri me energji të dyfishuar insistonte te perandori që ta zbatonte aktgjykimin e papës. Mirëpo, në bazë të ligjeve gjermane kjo nuk ishte e mundur të bëhej pa pranimin e princërve. Në fund i mundur nga imponimi i legatit, perandori urdhëroi që ky ta parashtronte çështjen e tij para kuvendit. “Kjo për nuncin e papës ishte ditë e kremtes. Kuvendi ishte i madh, por edhe më e madhe ishte lënda e debatimit. Aleandri e mbronte Romën, ... nënën dhe zojën e shtëpisë së të gjitha kishave”. Ajo duhej ta përfaqësonte pushtetin suprem të Pjetrit para princërve të tubuar të krishterimit. “I dhuntuar me oratori, ky dëshmoi se ishte i denjë për madhësinë e situatës së caktuar. Providenca kishte dashur që Roma, para se të gjykohej ta ketë rastin për ta paraqitur çështjen e vet para gjyqit më madhështor përmes gojës së oratorit të vet më të aftë”.⁷¹ Ata që ishin në anën e reformatorit e shikonin me një dozë frike ndikimin e fjalës së Aleandrit. Princi i zgjedhur i sasëve nuk ishte i pranishëm por i dërgoi disa nga këshilltarët e vet ta dëgjonin të dërguarin e papës dhe që t’i merrnin shënimet për fjalimin e tij.

Me tërë forcën e dijes dhe të oratorisë, Aleandri mudohej ta atakonte të vërtetën. Ai kundër Luterit ngriti akuzë pas akuze duke e quajtur armik të hapët të kishës dhe të shtetit, armik të të gjallëve dhe të të vdekurve, të klerikëve dhe të sekularistëve, të koncilit dhe të të krishterëve veç e veç. “Në shkrimet e Luterit ka aq mashtrime e lajthitje për shkak të të cilave do të mund të ndezeshin njëqind mijë heretikë”.

Në fund të fjalimit ai u përpoq që t’i përqueshte dhe t’i turpëronte të gjithë ithtarët e reformës. “Kush janë këta diletantë? Një grumbull i mësuesve të paturpshëm, të klerikëve amoralë, të murgëve të shpërndarë, të juristëve të pakuptueshëm, të fisnikëve të bjerrur, të popullit të mashtruar dhe të degjeneruar. Sa është ana katolike më e shumtë, më e aftë dhe më e fuqishme! Vendimi i njëzëshëm i këtij kuvendi të shkëlqyeshëm do t’i ndriçojë primitivët, do t’ua tërheqë vërejtjen të pakuptueshmëve, do t’u ndihmojë të pavendosurëve dhe do t’i forcojë të dobët.”⁷²

Me armë të tilla u akuzuan mbrojtësit e së vërtetës së të gjithë shekujve. Kjo armë e njëjtë edhe sot përdoret kundër atyre që marrin guximin t’i kundërvehen mashtrimeve të qarta duke u shërbyer me mësimin e thjeshtë dhe të qartë të Fjalës hyjnore. “Kush janë këta predikuesë të shkencave të reja?”—bërtasin ata të cilët e dëshiro-

jnë një religjion të popullarizuar. “Ata janë të paarsimuar, të paktë dhe nga shtresat më të varfëra por megjithatë pohojnë se e kanë të vërtetën dhe se janë popull i zgjedhur hyjnor. Ata janë të padijshëm dhe të mashtruar. Sa e madhe është kisha e jonë dhe sa ndikim të madh ka! Sa njerëz të mëdhenj dhe ditur ka ndënnjet nesh! Sa është forca e madhe në anën tonë!” Këto dëshmi kanë ndikim të madh në botë, por as sot nuk janë më logjike se ç’kanë qenë në ditët e reformatorit.

Reformacioni nuk përfundoi me Luterin, siç mendojnë disa njerëz. Ai duhet të vazhdohet deri në përfundimin e historisë së botës. Vepra e Luterit përbëhet nga fakti se i shkëlqeu të tjerët me dritën me të cilën Zoti ia ndriçoi shtigjet; megjithatë, ai nuk e kishte pranuar të gjithë atë dritë e cila është dashur t’i zbulohet botës. Prej asaj kohe e deri më sot një dritë e re i ka shkëlqyer faqet e Shkrimit Shenjt dhe gjithnjë janë zbuluar të vërtetat e reja.

Fjalimi i legatit kishte lënë mbresa të thella në kuvend. Luteri nuk qe i pranishëm që me të vërtetat e qarta dhe bindëse të Fjalës Hyjnore ta mposhtë luftëtarin e papës. Shumica në kuvend ishte e prirur jo vetëm ta gjykojë Luterin dhe mësimet e tij por edhe ta çrrënjoste fenë e rrejshme. Roma e kishte rastin më të mirë për ta mbrojtur çështjen e vet. Çdo gjë që mund të thoshte për mbrotjen e vet e kishte thënë. Mirëpo fitorja e saj e dukshme ishte një shenjë e dështimit. Prej tani dallimi ndërmjet të vërtetës dhe gënjeshtërisë do të jetë edhe më i qartë sepse lufta ndërjetme tyre do të jetë më e hapur. Kurrë më, pas kësaj dite Roma nuk qëndroi aq e sigurtë si deri atëherë.

Deri sa shumica e anëtarëve të kuvendit ishte e gatshme t’ia dorëzonte Luterin hakmarrjes së Romës, pjesa tjetër e shihte dhe e gjykonte të keqen e cila ekzistonte në kishë dhe dëshironte që të çrrënjoseshin keqpërdorimet prej të cilave e pësonte populli gjerman kurse ato shkakttoheshin nga amoraliteti i klerikalizmit. Legati e paraqiti papatin në ngjyrat më të bukura. Në atë çast Shpirti Shenjt e lëvizi një anëtar të kuvendit që ta pasqyronte pamjen e vërtetë të tiranisë së papës. Me një vendosshmëri fisnike u ngrit princi sas Georgi në këtë kuvend të princërve dhe me një përpikëri të hatashme i përshkruajti mashtrimet dhe veset e papatit dhe pasojat e tyre të këqija. Në fund tha: “Këto janë vetëm disa nga keqpërdorimet të cilat flasin kundër Romës. Ata e kanë harruar çdo turp dhe të

vetmin qëllim i kanë ... paratë, paratë, paratë! Kështu predikuesit të cilët duhet ta predikojnë të vërtetën në fakt flasin vetëm gënjeshtër, dhe jo vetëm që qortohen por shpërblehen, sepse sa më shumë që gënjejnë aq më të mëdha janë fitimet e tyre. Nga këto burime të bjerrura rrjedhin ato ujëra të ndotura. Amoraliteti ia ofron dorën tahmaqarllëkut... fatkeqësisht klerikalizmi krijon blasfemi e cila aq shpirtëra të mjerë i hedh në greminën e amshueshme. Patjetër duhet të bëhet reforma e përgjithshme.⁷³

[149]

As vet Luteri nuk do të kishte mundur të paraqiste akuza më të theksuara dhe më të fuqishme kundër bjerrjes së papës. Ndërsa fakti se oratori ishte armik i vendosur i reformatorit, fjalëve të tij i jepte rëndësi edhe më të madhe.

Sikur sytë e anëtarëve të kuvendit të kishin qenë të çelur, ata në mjedisin e tyre do t'i kishin parë engjëjt e Zotit se si i derdhnin rrezet e ndritshme në errësirën e mashtrimeve duke i hapur mendjet dhe zemrat për ta marrë të vërtetën Hyjnore. Bile edhe te armiqtë e reformationit kishte ndikuar fuqia e Zotit të së vërtetës dhe mençurisë dhe në këtë mënyrë ishte hapur rruga për veprën e madhe e cila duhej të kryhej. Martin Luteri nuk ishte i pranishëm, por zëri i Dikujt që ishte më i Madh se ai u dëgjua në kuvend.

Kuvendi popullor mandej, menjëherë e zgjodhi një komision i cili duhej ta hartonte listen e të gjitha tatimeve të papës të cilat aq shumë e ndrydhnin popullin gjerman. Kjo listë i përmbante 101 pika dhe iu paraqit perandorit me lutje që t'i ndërmerre hapat e nevojshëm që këto keqpërdorime të mënjanoheshin. “Sa shpirtëra janë të humbur!” Thanë anëtarët e komisionit. “Çfarë plaçkitjesh, imponimesh dhe ryshfetesh ndodhin për çka?—sepse i lejon kreu suprem i krishterimit. Është obligim ynë që t'ia ndërpresim hovin shkatërrimit dhe turpit të popullit tonë. Për këtë qëllim ju lutemi në mënyrë më të përkulur që ta caktoni reformën e përgjithshme, ta zhvillonin dhe ta zbatoni”.⁷⁴

Mandej kuvendi kërkoi që të sillej reformatori. Përkundër lutjeve, protestës dhe kërcënimeve të Aleandrit, delegatit të papës, perandori më në fund pranoi dhe Luteri u thirrë që të dilte para kuvendit. Me thirrje iu dorëzua edhe letra me të cilën i garantohej kthimi i sigurtë. Thirrjen ia dërgoi në Vytenberg një lajmëtar të cilit iu urdhërua që Luterin ta përcillte deri në Vorms.

[150] Miqët e Luterit u frikësuan dhe u pikëlluan. Duke i njohur paragjykimet dhe urrejtjen ndaj tij, frikësoheshin se nuk do të respektohej letra garantuese dhe e lusnin që jetën e tij të mos ia ekspozonte rrezikut të sigurtë. Ai iu përgjigjej: “Ithtarët e papës nuk e dëshirojnë shkuarjen time në Vorms, por gjykimin dhe vdekjen time. S’ka gjale! Mos u lutni për mua por lutuni për Fjalën e Zotit... Krishti tani do të ma japë frymën e tij për të ngadhnjyer mbi predikuesit e mashtrimeve. Unë i kam urrejtur në jetën time dhe do t’i mposhtë me vdekjen time. Qëllimi i tyre në Vorms është që të më detyrojnë të heq dorë; dhe ja çfarë do të jetë prapësimi im: “kam thënë përpara se papa është zëvendës i Krishtit, kurse tani them se ai është kundërshtar i Zotit dhe apostull i djallit”.⁷⁵

Luteri nuk guxoi të udhëtonte vet në këtë rrugë të rrezikshme. Përveç të dërguarit të perandorit, tre miq të tij më të mirë vendosën që ta përcillnin. Melanhtoni e luste ngrohtë që t’i bashkangjitej. Zemra e tij ishte i lidhur për Luterin dhe ai dëshironte ta përcillte, në qoftë se ishte e nevojshme në burg por edhe në vdekje. Mirëpo, lutjen e tij ky e refuzoi. Në rast se Luteri do të vritej, bashkëpunëtori i tij i ri do të duhej ta bartëte peshën e reformacionit. Duke u përshëndetur me Melanhtonin reformatori i kishte thënë: “Në qoftë se nuk kthehem dhe në qoftë se armiqët më vrasin vazhdo të predikosh dhe qëndro fuqishëm në të vërtetën. Për hir timin ... në qoftë se ti jeton, vdekja ime nuk do të jetë humbje e madhe”.⁷⁶ Studentët dhe qytetarët që ishin tubuar për të marrë pjesë në përcjelljen e Luterit ishin thellësisht të prekur. Shumë prej tyre zemrat e të cilëve ishin prekur nga ungjilli përshëndeteshin me të duke qarë. Kështu reformatori dhe përcjellësi i tij e braktisën Vyttembergun.

Në rrugë u dëshmuar se populli ishte i shqëtësuar për shkak të parandjenjave të këqija. Në disa qytete nuk iu shprehën kurrfarë nderimesh. Në një hotel ku fjetën, një klerik mik i Luterit e shprehu frikën e tij për reformatorin duke ia treguar fotografinë e Savonarollës, të reformatorit italian i cili ishte vrarë për shkak të besimit të tij. Në ditën e dytë u muarr vesh se shkrimet e Luterit ishin gjykuar në Vorms. Të dërguarit e perandorit e përhapnin dekretin e perandorit dhe e ftonin popullin që t’ia dorëzonte pushtetit librat e ndaluar. Përcjellësi i Luterit duke u frikësuar për sigurinë e tij në kuvend dhe duke menduar se edhe ky ishte luhatur në vendimin e vet e pyeti se [151] “A dëshironte edhe më tutje ta vazhdonte rrugën”. Luteri iu përgjigj:

'Edhe pse më kanë mallkuar dhe këtë e kanë shpallur në çdo qytet mëgjithatë do të shkoj'.⁷⁷

Në Erfurt Luterin e pranuan me nderime të mëdha. I rrethuar nga adhuruesë të shumtë shkante rrugëve të cilave dikur kishte kaluar aq shpesh me trastën e tij të lypësit. E vizitoi dhomën e vet të manastirit dhe iu kujtua lufta nëpër të cilën kishte kaluar për ta pranuar në zemrën e vet dritën e cila tani e ndriçonte tërë Gjermaninë. E ftuan që të predikonte. Në fakt këtë e kishte të ndaluar, por i dërguari i perandorit ia lejoi dhe murgu i cili dikur ishte shërbëtor në këtë manastir tani u ngrit në rrëfimtare.

Para një auditori të madh të dëgjuesve ai i predikonte fjalët e Krishtit: "Paqja me ju! Ai tha: "Të gjithë filozofët, doktorët, shkrimtarët janë përpjekur që t'i mësojnë njerëzit se si ta fitojnë jetën e amshueshme por nuk ia kanë arritur ... unë tani dëshiroj t'ua them këtë ... Zoti e ka ngjallur nga të vdekurit një njeri, Zotin Jezu Krishtin, me qëllim që ai ta mposhtë vdekjen, ta çrrënjosë mëkatet dhe t'i thejë dyert e ferrit. Kjo është vepër e shpëtimit ... Krishti ka ngadhnyer, ja lajmi i gëzueshëm dhe ne jemi shpëtimit me veprën e tij dhe jo me veprat tona ... Zoti ynë, Jezu Krishti ka thënë: "Paqja me ju; shikoni duart e mia, kjo domethënë shiko o njeri, unë, vetëm unë jam ai që ua marr mëkatet dhe ju shpëtojë. Edhe tani rrini në paqe thot Zoti".

Vazhdoi më tutje duke u shpjeguar se besimi i vërtetë zbulohet me jetën e shenjtë. "Pasi që Zoti na ka shpëtuar, le të jenë veprat tona sipas dëshirës së tij. Në qoftë se je i pasur, pasuria jote le t'i shërbejë të varfërve, në qoftë se je i varfër, shërbimi i yt le të jetë i dobishëm për të pasurit. Në qoftë se puna jote është e vlefshme vetëm për vete, atëherë shërbimi të cilin mendon se ia bën Zotit është e rrejshme".⁷⁸

Njerëzit e dëgjonin si pa frymë. Buka e përditshme thehej në shpirtërat që vdisnin nga uria. Krishti u ngritë para tyre mbi papët, mbi legatët, perandorët dhe mbretërit. Luteri asgjë nuk tha për pozitën e tij të rrezikshme. Nuk donte që për vete ta tërhiqte vëmendjen dhe të shkaktonte mëshirë. Duke e shikuar Krishtin e kishte harruar veten. Ai fshihej prapa Martirit nga Golgota duke u përpjekur që ta paraqiste Krishtin si Shpëtimtar të mëkatarëve.

Duke e vazhduar rrugën e vet, reformatori më tutje ishte kudo subjekt i interesimit më të gjallë. Grumbujt e kureshtarëve ndryd-heshin rreth tij. Zërat miqësor ia tërhiqnin vërejtjen për synimet e

[152] katolikëve të Romës: “Do të ju ndezin”—thoshin disa—“trupi i juaj do të shndërrohet në hi siç kanë bërë me Jan Husin” ai u përgjigjej: “Edhe sikur për gjatë tërë rrugës prej Vormsit e deri në Vytenberg ta ndezin zjarrin, flaka e të cilit do të depërtonte deri në qiell, unë megjithatë do të shkoj në atë rrugë në emër të Zotit. Do të dal para tyre, do të hyj në gojën e asaj kulçedre, do t’ia thej dhëmbët dhe do ta predikoj Zotin, Jezu Krishtin”.⁷⁹

Lajmi për arritjen e tij në Vorms shkaktoi shqetësim të madh. Miqët e tij frikësoheshin për sigurinë e tij. Ata përpiqeshin me çdo forcë ta kthenin që të mos hynte në qytet. Me nxitjen e ithtarëve të papës e kishin këshilluar të tërhiqet në oborrin e një princi mik, ku mund t’i zgjidhte të gjitha çështjet në mënyrë miqësore. Miqët përpiqeshin t’ia zgjonin frikën duke ia përshkruar rreziqet që i kanoseshin por çdo gjë ishte e kotë. Luteri në mënyrë të paluhatshme u përgjigjej: “Në qoftë se në Vorms ka aq djajë sa edhe tjegulla nëpër kulme prapëseprapë do të hyj në qytet”.⁸⁰

Me rastin e ardhjes së tij në Vorms një numër i madh njerëzish ishin nisur drejt dyerve të qytetit për t’i dëshiruar mirëseardhje. Aq shumë njerëz nuk ishin tubuar as për ta përshëndetur perandorin. Entuziazmi ishte i madh; përnjërherë në mes të gjithë atyre njerëzve këndoi një zë depërtues dhe i pikëllueshëm një këngë funebër me qëllim që Luterit t’ia përkujtonte fatin i cili e priste. “Zoti është mburoja ime”—tha ai duke zbritur nga qerrja.

Ithtarët e papës nuk besonin se Luteri do ta merrte guximin të vinte në Vorms. Ardhja e tij i mbushi me frikë. Perandori i thirri menjëherë këshilltarët e tij për t’u këshilluar rreth veprimeve që duhej t’i bënte. Një peshkop ithtar i madh i papës kishte deklaruar: “Lidhur me këtë ne kemi debatuar gjatë. Le të çlirohet Lartmadhëria e juej nga ky njeri. A nuk e dorëzoi Sigismundi Jan Husin për ta ndezur? Obligimi i ynë nuk është që ta japim e të mos e respektojmë letrën garantuese për një heretik”. “Jo!”—kishte thënë Karli, “ne duhet t’i mbajmë premtimet tona!”⁸¹ Vendimi ishte marrë: Luteri duhet të dilte para kuvendit.

I tërë qyteti dëshironte ta shihte këtë njeri jo të rëndomtë. Së shpejti shumë vizitorë e mbushën banesën e tij. Luteri posa i kishte marrë këmbët nga sëmundja e tij e mëparshme; ishte i lodhur nga rruga e cila kishte zgjatur plot dy javë. Ai ishte i detyruar të përgatitej për shkuarjen e tij të nesërmen para kuvendit prandaj i duhej pushim

[153]

dhe qetësi. Mirëpo, dëshira për ta parë ishte aq e madhe sa që fisnikët, princërit, klerikët dhe qytetarët shtrydheshin rreth tij për ta parë kështu që për pushim i mbetën vetëm disa orë. Ndërmjet tyre disa fisnikë me guxim e kërkonin nga perandori reformën e kishës për shkak të keqpërdorimeve, për të cilat siç kishte thënë Luteri “të gjithë ishin të çliruar me ungjillin tim”.⁸² Miqt dhe armiqët vinin ta shihnin murgun sypatrembur kurse ai i pranonte me qetësinë e njëjtë dhe të gjithëve u përgjigjej me dinjitet dhe mençuri. Qëndrimi i tij ishte i fortë dhe i guximshëm. Fytyra e tij e zbetë dhe e dobësuar nga mundimet dhe sëmundja megjithatë kishin një shprehje të butë e bile edhe të gëzueshme. Solemniteti dhe serioziteti i thellë i fjalëve të tij ia jepnin forcën të cilën as armiqët e tij nuk mund t’ia mohonin. Edhe miqët edhe armiqët e adhuronin. Miqët në te e shikonin fuqinë hyjnore kurse armiqët e përsërisnin fjalën e fariseut për Krishtin: “Djali është në të”.

Të nesërmen kur Luteri ishte thirrur që të dilte para kuvendit, një nëpunës i perandorit ishte caktuar që ta sillte në sallën e kuvendit, mirëpo ai këtë mezi e arriti sepse të gjitha rrugët ishin përplot njerëz të cilët dëshironin ta shihnin monahun që kishte marrë guxim t’i kundërvehej autoritetit të papës.

Kur u nisë Luteri të dilte para gjykatësve të tij, një gjeneral i vjetër, hero i shumë betejave i tha me dashuri: “O murg i mjerë, murg i mjerë është duke të pritur beteja të cilën as unë, as cilido prijës ushtarak nuk e ka parë as në luftën më të përgjakshme. Por në qoftë se vepra e jote është e drejtë dhe në qoftë se je i sigurtë në të ec përpara në emër të Zotit dhe mos iu frikëso askujt. Zoti nuk do të lërë vet”.⁸³

Më në fund Luteri po qëndronte para kuvendit shtetëror. Perandori ishte i ulur në fron i rrethuar me personalitetet më presitigjioze të perandorisë. Kurrë, asnjë njeri nuk ishte paraqitur para kuvendit madhështor siç ishte paraqitur Luteri i cili duhej të përgjigjej për shkak të besimit të tij. “Vet fakti i paraqitjes së tij në kuvend shënonte një fitore të shkëlqyeshme ndaj papatit. Papa e kishte gjykuar këtë njeri, dhe tani i njejti gjendej para gjyqit i cili pikërisht me këtë procedure ngrihej mbi papën. Papa e kishte mallkuar Luterin, e kishte përjashtuar nga çdo shoqëri njerëzore por ai tani në mënyrë shumë dinjitoze ishte ftuar dhe ishte pranuar para kuvendit më madhështor të botës. Papa e kishte gjykuar për të heshtur gjatë tërë jetës, kurse

[154] ai tani duhej të fliste para mijëra dëgjuesve të kujdesshëm, të tubuar nga vendet më të largëta të krishtera. Në këtë mënyrë me meritën e Luterit u bë një kthesë e madhe. Roma tani më kishte filluar të zbriste nga froni, kurse shkak i kësaj ishte zëri i një murgu”⁸⁴

Para kuvendit aq të fuqishëm dhe të lavdishëm, reformatori me prejardhje modeste dukej sikur u habit dhe u frikësua. Disa princër duke e parë shqetësimin e tij iu afruan me dashuri, kurse njëri prej tyre i pëshpëriti: “Mos u frikësoni prej atyre që e vrasin trupin kurse shpirtin nuk mund ta vrasin”. Një tjetër i tha: “Kur të ju sjellin para udhëheqësve dhe perandorëve, pasha mua, shpirti i Atit tuaj do t’u tregojë se çka të flisni”. Kështu njerëzit e mëdhenj të kësaj bote i përdomin fjalët e Zotit për ta kurajuar shërbëtorin e Zotit në çastin sprovave.

Luterin e sollën në një vend të caktuar përballë fronit të perandorit. Në sallën e kuvendit mbretëroi heshtje. Atëherë u ngritë një nëpunës i perandorit, e tregoi përmbledhjen e shkrimeve të Luterit dhe e ftoi reformatorin të përgjigjej në dy pyetje: a e pranon se ato janë shkrimet e tij dhe a është i gatshëm që të heq dorë nga mendimet të cilat i ka paraqitur në to. Pasi që u lexuan titujt e librave Luteri u përgjigj që sa i përket pyetjes së parë e pranon se ato janë librat e tij. “Për sa i përket pyetjes së dytë”—tha ai—“pasi që kjo është çështje e besimit dhe e shpëtimit e shpirtërave dhe pasi që i përket Fjalës hyjnore e cila është thesari më i madh dhe më i çmueshëm në qiell dhe në tokë, do të kisha vepruar në mënyrë jo të arsyeshme në qoftë se do të isha përgjigjur para se të mendoj sepse do të pohoja më pak se që lejojnë rrethanat ose më tepër se që kërkon e vërteta dhe në këtë mënyrë do të gaboja dhe mëkatnoja kundër fjalëve të Krishtit: “E atij që më mohon para njerëzve edhe unë do ta mohoj para Atit tim qiellor.” (Mateu 10,33) Për këtë arsye e lus i përkulur lartëmadhërinë e perandorit që të më japë kohë për të menduar me qëllim që të përgjigjem dhe që të mos mëkatnoj kundër Fjalës hyjnore”⁸⁵

Duke paraqitur këtë kërkesë, Luteri veproi me mençuri. Në këtë mënyrë ai e bindi kuvendin se nuk vepron i nxitur nga pasioni apo nga motivet personale. Qetësia e këtillë dhe ngritja mbi vetveten e cila nuk ishte prituri nga njeriu i cili ishte dëshmuar aq i guximshëm dhe i pakompromis i dha fuqi dhe e aftësoi që më vonë të përgjigjej me arsye dhe vendosshmëri, me mençuri dhe me dinjitet në ç’mënyrë

i befasoi dhe i habiti kundërshtarët e tij dhe e kritikoi krekosjen dhe arrogancën e tyre.

[155]

Ditën e nesërme duhet të dilte para kuvendit dhe ta jepte përgjigjen e tij definitive. Reformatori për një çast e kishte humbur guximin duke i parë forcat të cilat ishin bashkuar kundër të vërtetës. Siguria e tij ishte luhatur; e kishte kapluar frika dhe dridhej duke ndjerë një tmerr. Rreziqet shumëzoheshin para tij, i dukej se armiqët do të triumfonin dhe fuqitë e errësirës do të mbizotëronin. Para tij ishin grumbulluar retë dhe dukej se do ta ndanin nga Zoti. Ai ndjeu një njevojë të madhe për t'u mbështetur në Zotin e gjithfuqishëm i cili dëshironte të ishte me te. Nga frika shpirtërore ra me fytyrë në tokë dhe nga zemra e tij e thyer u shkëputën gjëmat të cilat vetëm Zoti ka mundur t'i kuptoj plotësisht.

“O Zot i gjithfuqishëm dhe i amshueshëm” tha ai “sa e tmershme është kjo botë! Ja i ka hapur fuqitë e veta që të më gëlltisë kurse unë e kam mbështetur vetëm në ty ... në qoftë se jam i detyruar të mbështetm vetëm në forcën e kësaj bote, atëherë për mua është e humbur çdo gjë ... erdhi ora e ime e fundit, gjykimi i im u shqiptua ... o Zot, më ndihmo Ti kundër tërë mençurisë së kësaj bote. Bëje Ti këtë vet... sepse kjo nuk është vepra ime por e Jotja. Unë nuk kam kurrfarë pune personale këtu; nuk kam çka të debatoj me viganët e kësaj bote ... por kjo vepër është Jotja, ajo është e drejtë dhe e amshueshme. O Zot më ndihmo! O Zot i besueshëm dhe i pandryshueshëm, unë nuk mbështetem në asnjë njeri ... kjo do të ishte e kotë. Çdo gjë njerëzore është jo e sigurtë. Krejt çka vjen nga njeriu shkatërrohet... Ti më ke zgjedhur për këtë vepër ... qëndro Ti pranë meje për hir të emrit të Birit Tënd të dashur Jezu Krishtit i cili është mburoja dhe kështjella ime e fortë”.⁸⁶

Për ta ruajtur reformatorin që të mos u mbështetur në forcën e vet dhe që papritur të mos shkojë në shkatërrim, Zoti me mençurinë e vet ia lejoi Luterit që ta njohë se çfarë rreziku i kërcënohej. Tmerrri i cili e kaploi nuk vinte nga frika për shkak të pësimit personal ose vdekjes e cila dukej e pashmangëshme. Erdhi çasti kritik dhe ai ndjehej i paaftë për ta pritur. Për shkak të dobësisë së tij, vepra e së vërtetës do të kishte mundur të pësonte disfatë. Ai luftonte me Zotin jo për sigurinë personale por për ngadhnjimin e së vërtetës. Ai e ndjente frikën e njëjtë dhe luftën e njëjtë shpirtërore si Izraeli natën para prrockës së vetmuar. Dhe si Izraeli ai ngadhnjeu në luftë

[156] me Zotin. Në pafuqinë e vet të plotë u kapë fuqishëm me besim për Krishtin Çliruesin e fuqishëm. Ai u kurajua nga siguria se nuk do të dilte vet para kuvendit. Qetësia përsëri ia pushtoi shpirtin dhe u gëzua që i ofrohej rasti për ta ngritur Fjalën Zotit para pushtetarëve të popullit.

Me besim të fuqishëm në Zotin, Luteri u përgatitë për luftën e cila e priste. Ai e krijoi planin për përgjigjen e vet, i verifikoi disa vende nga shkrimet e veta dhe kërkoi në Bibël dëshmi të përshtatshme për argumentimin e pohimeve të veta. Atëherë duke e vënë dorën e majtë në Librin e shenjtë i cili ishte hapur para tij dhe duke e ngritur dorën e djathtë nga qielli premtoi se do t'i mbetej besnik ungjillit dhe se do ta rrëfente në mënyrë të lirë besimin e tij qoftë edhe nëse e vulosë me gjakun e vet.

Kur përsëri u paraqit para kuvendit shtetëror, fytyra e tij më nuk jepte kurrfarë shenje të frikës apo të habitës. I qetë dhe stabil, me guxim dhe fisnikëri të lartë qëndronte si dëshmitar i Zotit para viganëve të këtij vendi. Nëpunësi i perandorit kërkoi ta dëgjonte vendimin e tij se a është i gatshëm të hiqte dorë nga mësimet e veta. Luteri u përgjigj me vendosshmëri dhe përkulje, pa ashpërsi dhe pa u shqetësuar. Qëndrimi i tij ishte i urtë dhe i vendosur, por megjithatë shprehte një besim dhe gëzim gjë që e befasoi kuvendin.

“Lartëmadhëria e juaj perandor, princër të shkëlqyer dhe zotërinj të lavdishëm”, tha Luteri “po dal sot para jush me urdhërin që më është dhënë dje dhe me mëshirën hyjnore e lus lartëmadhërinë e perandorit që me mëshirë ta dëgjojnë mbrojtjen e veprës për të cilën jam i sigurt se është e drejtë dhe e vërtetë. Në qoftë se, nga mosdija i cënoj zakonet dhe normat e oborrit, ju lutem që të ma falni sepse nuk jam rritur në pallatin mbretëror por në vetminë e manastirit”⁸⁷

Duke kaluar menjëherë në ligjërim ai tha se të gjitha veprat e tij nuk kanë karakter të njëjtë. Në disa shqyrtohen çështjet e besimit dhe të veprave të mira, kështu që bile edhe armiqët e tyre e kanë pranuar se jo vetëm që nuk janë të rrezikshme por edhe të dobishme. Të heqësh dorë prej tyre domethënë ta hudhësh të vërtetën të cilën të gjithë e pranojnë. Librat e tjerë përbëhen nga shkrimet që zbulojnë bjerrjen dhe keqpërdorimin e papatit. Të heqësh dorë nga këto vepra domethënë ta forcosh tiraninë e Romës dhe t’ia hapësh derën të këqijave edhe më të mëdha. Në llojin e tretë të këtyre librave flitet kundër disa personaliteteve të cilat i kanë mbrojtur të këqijat publike.

Për sa i përket këtyre shkrimeve e pranoj se shpeshherë kam qenë më i ashpër se që duhet. Nuk them se nuk ka gabime, por as prej këtyre librave nuk mund të heq dorë sepse veprimi i tillë do t'i kurajonte armiqët e së vërtetës dhe ata do ta shfrytëzonin rastin që popullin e Zotit ta shtypin në mënyrë dhe më brutale.

“Por unë jam vetëm njeri e jo Zot”—vazhdoi ai—“dhe, prandaj do të mbrohem ashtu siç është mbrojtur Krishti”: “Në qoftë se kam folur keq më tregoni se ku kam gabuar ... për këtë arsye ju përbetoj me mëshirën hyjnore perandor lartëmadhërishtëm, princër të shkëlqyeshëm dhe të gjithë ju që jeni të pranishëm pa marrë parasysh shtresën, që nga shkrimet e profetëve dhe apostujve të më tregoni se ku kam gabuar. Posa të bindem për këtë, do të heq dorë nga lajthitjet e mija dhe i pari do t'i rrëmbej shkrimet dhe do t'i hedh në zjarr”.

“Këtë që e thash pikërisht tregon qartë, se me kujdes i kam analizuar dhe matur rreziqet të cilave u ekspozohem; por unë nuk frikohem, por gëzohem që ungjilli edhe sot si dhe dikur është shkak i shqetësimeve dhe luftërave. Ky është karakteri dhe fati i Fjalës Hyjnore. Jezusi ka thënë: “Unë nuk erdha që tua sjellë paqen në tokë, por shpatën” Zoti është i mrekullueshëm dhe i tmerrshëm në këshillat e tij; të frikohemi në mënyrë që nën pretekstin se dëshirojmë ta pengojmë jounitetin, ta dëbojmë Fjalën hyjnore dhe për të mos e tërhequr mbi vete vërshimin e tmerrshëm të rreziqeve të papërballueshme, hallet e tashme dhe shkretërimin e amshueshëm ... do të mund të përmendja shumë shembuj nga Fjala e shenjt hyjnore. Do të mund të flisja për faraonin, për perandorin e Babilonisë dhe për perandorët e Izraelit të cilët kurrë nuk kishin punuar më mirë për shkatërrimin e vet se pikërisht atëherë kur në dukje me këshilla të urta kishin menduar se po e forconin perandoritë e tyre. Zoti i lëvizë kodrat, kurse ata këtë nuk e dijnë”.⁸⁸

Luteri po fliste gjermanisht; por e lutën që fjalët e njëjta t'i përsëriste edhe në latinisht. Edhe pse i stërlodhur nga përpjekjet e kaluara ai iu përgjigj lutjes dhe të njëjtin fjalim e përsëriti me qartësi dhe energji të njëjtë. Këtu i printe providenca hyjnore. Mendja e shumë princërve ishte e verbuar aq shumë me mashtrime dhe bestytni sa që me rastin e fjalimit të parë nuk qenë në gjendje ta kuptonin fuqinë e dëshmive të Luterit, por pas përsëritjes së fjalimit i kuptuan qartë pikat e caktuara.

[158] Ata që me fanatizëm i mbyllnin sytë para dritës dhe që kishin vendosur të mos e dëshmonin të vërtetën qenë tmerruar nga fjalët e Luterit. Kur Luteri pushoi të fliste, oratori i kuvendit shtetëror me mllef i tha: “Ju nuk u përgjigjët në pyetjen e shtruar ... prej jush kërkohet që ta jepni përgjigjen e qartë dhe të caktuar ... a do të heqni dorë apo jo?”

Reformatori u përgjigj: “Pasi që lartmadhëria e perandorit kërkon prej meje përgjigje të qartë, të thjeshtë dhe të caktuar unë po ua jap e kjo është: nuk mund t’ia nënshtroj besimin tim as papës as kuvendit, sepse është e qartë si dita se ata shpeshherë kanë rënë në lajthitje dhe njëri tjertrin e kanë kundërshtuar. Pra, në qoftë se nuk më bindin me dëshmi nga Shkrimi Shenjt dhe me arsye të qarta, në qoftë se nuk më dëshmojnë me vendet e njëjta të cilat i kam cituar, dhe në qoftë se në këtë mënyrë nuk ia nënshtrojnë ndërgjegjen time Fjalës hyjnore, unë nuk mundem dhe nuk dua të heq dorë nga asgjë, sepse është e rrezikshme për të krishterin të flasë kundër ndërgjegjes së vet. Këtu qëndroj dhe nuk mundem ndryshe, Zoti më ndihmoftë! Amin!”

Kështu ky njeri i drejtë qëndroi në bazën e sigurtë të Fjalës hyjnore. Drita qiellore e shkëlqeu fytyrën e tij. Madhësinë dhe pastërtinë e karakterit të tij, qetësinë dhe gëzimin që buronin nga zemra e tij e panë të gjithë qartë kur i zbuloi forcat e lajthitjeve dhe dëshmoi në favor të besimit i cili ngadhnjen në botë.

I tërë kuvendi nga befasia për një çast heshti i nemitur. Me rastin e përgjegjes së vet të parë para kuvendit Luteri fliste qetë, rrjedhshëm dhe gati me një zë të nënshtuar. Katolikët e Romës këtë e konsideronin dëshmi se guximi i tij kishte filluar të luhatej. Lutjen e tij për ta shtyer debatin ata e konsideruan parashenjë të heqjes dorë. Vet perandori duke e vështuar shtatin e lakuar të Luterit, mbajtjen e tij të qetë dhe rrobat e thjeshta kishte thënë me gjysmë urrejtje: “ky murg kurrë nuk do të më bëj heretik”.⁸⁹ Mirëpo, guximi dhe vendosshmëria si dhe forca dhe qartësia e dëshmimit të tij e krijuan ndjenjën e adhurimit të të gjitha palëve. Perandori i mrekulluar klithi: “Ky murg po flet me zemër të patrembur, me guxim të pathyeshëm”. Shumë princër gjermanë e shikonin me kënaqësi dhe krenari këtë përfaqësues të popullit të tyre. Miqët e Romës pësuan disfatë; çështja e tyre ra në një pozitë shumë të pavoritshme sepse ata përpiqeshin ta mbanin pushtetin jo me dëshmi nga Shkrimi Shenjt por me kër-

cënime dhe me argumentet e rëndomta të Romës. Oratori i kuvendit shtetëror kishte thënë: “Në qoftë se nuk heq dorë, perandori dhe shteti do ta shohin çka duhet të bëjnë me këtë heretik kokëfortë”. [159]

Miqët e Luterit të cilët me gëzim të madh e dëgjuan mbrojtjen e tij fisnike u dridhën nga këto fjalë; mirëpo reformatori tha i qetë: “Më ndihmoftë Zoti, sepse unë nuk mund të heq dorë nga asgjë”.⁹⁰

Mandej e urdhëruan të dilte nga kuvendi deri sa të debatoni princërit. Ndjehej se kishte ardhur çasti vendimtar. Refuzimi i Luterit me këmbëngulje që të mos hiqte dorë nga asgjë do të mund të ndikonte në rrjedhën e historisë kishtare gjatë tërë shekujve të ardhshëm. Për këtë arsye vendosën që edhe një herë t’ia jepnin rastin që të hiqte dorë. E sollën në kuvend për herën e fundit. Përsëri iu shtrua pyetja se a dëshironte të hiqte dorë nga mësimet e tij. Ai u përgjigj: “Nuk kam çka të përgjigjem tjetër por siç jam përgjigjur.” Ishte e qartë se as me premtime as me kërcënime nuk do të mund ta detyronin që të lëshonte pe para kërkesave të kundërshtarëve të tij.

Ithtarët e papës u hidhëruan tepër kur e panë se një murg i rëndomët e urren pushtetin para të cilit dridheshin mbretërit dhe princërit. Ata ishin të padurueshëm dhe dëshironin që ai me mundimet e vdekjes ta ndjente mllëfin e tyre. Mirëpo, Luteri edhe pse i vetdijshtëm për rrezikun që i kanosej të gjithëve u fliste në mënyrë të qetë dhe dinjitoze ashtu siç i ka hije një të krishteri. Në fjalët e tija nuk kishte as fodullëk, as mëri, as dredhi. Ai e kishte injoruar plotësisht veten, i kishte harruar personalitetin e mëdha që e rrethonin dhe e ndjente vetëm një gjë: se gjendej në praninë e Atij që është më i madh se papa, se kardinalët dhe se mbretërit. Krishti kishte folur me gojën e shërbëtorit të vet, me fuqinë dhe madhësitinë e cila herë pas herë i mbushte si miqët dhe armiqët me frikë, me rrespekt dhe i mrekullonte. Shpirti Shenjt që ishte i pranishëm në këtë kuvend ndikoi në zemrat e prijësve shtetëror. Shumë princër me guxim e pranuan drejtësinë e çështjes së Luterit. Një numër i madh i tyre ishin bindur për të vërtetën, por te disa mbresat nuk ishin aq të fuqishme. Kishte edhe të atillë të cilët menjëherë nuk e shprehën mendimin e vet por të cilët më vonë pasi që e studjuan Shkrimin Shenjt u bënë ndihmësit e fuqishëm të reformacionit.

Princi i zgjedhur Ditrihu e pa me shumë shqetësim ardhjen e Luterit para kuvendit shtetëror dhe me interesim të madh e dëgjoi fjalën e tij. Me gëzim dhe kënaqësi e shikonte guximin, vendossh-

[160]

mërinë dhe maturinë e tij dhe vendosi që ta mbronte me energji edhe më të madhe. Duke i krahasuar taborret kundërshtare ai e pa se mençuria e papave, mbretërve dhe kardinalëve ishte turpëruar nga forca e së vërtetës. Papati e përjetoi dështimin pasojat e të cilit do të ndjeheshin në të gjithë shekujt e ardhshëm.

Kur legati i papës e pa se çfarë mbrese krijoi mbrojtja e Luterit, u frikësua si kurrë më parë për sigurinë e pushtetit të Romës dhe vendosi që t'i përdorte të gjitha mjetet që i kishte në dispozicion për ta shkatërruar reformatoren. Me tërë oratorinë dhe shkathtësinë diplomatike me të cilën cilësohej u përpoq që t'i tregonte perandorit të ri se do të ishte çmenduri dhe rrezik në qoftë se miqësia dhe fuqia e fronit të Romës do të sakrifikohej për kauzën e një murgu të parëndësishëm.

Fjalët e tij nuk mbetën pa jehonë. Të nesërmen pas përgjigjes së Luterit, perandori Karli në kuvend e shpalli se do ta vazhdonte politikën e pararendësve të tij dhe se do ta ndihmonte dhe mbronte besimin e Romës. Pasi që Luteri refuzoi të hiqte dorë nga lajthitjet e veta, kundër tij dhe mësimëve të tija heretike kishin për t'u ndërmarrë masat më të ashpra. “Një murg i mashtruar nga çmenduria e vet është ngritur kundër besimit të tërë krishterimit. Unë do t'i sakrifikoj mbretërit e mija, thesarin tim, miqt e mi, trupin tim, gjakun tim, shpirtin dhe jetën time për ta ndaluar këtë heretizëm. Unë, Luterin augustin do ta dërgoj në shtëpi dhe do t'ia ndalojë çdo punë në popull; mandej do të ngrihem kundër tij dhe ithtarëve të tij duke i përjashtuar, duke i mallkuar dhe me të gjitha mjetet tjera të mundshme do t'i shkatërroj. I thërras të gjith të shtetasit e vendeve të mija që të sillen si të krishterë të vërtetë”.⁹¹ Megjithatë, perandori deklaroi se letra garantuese që i është lëshuar Luterit do të rrespektohet dhe para se të ndërmerren masat kundër tij duhet t'i lejohet që shëndosh e mirë të kthehet në shtëpi.

Ndënnjet anëtarëve të kunvendit u paraqiten dy mendime të kundërta. Përfaqësuesit e papës kërkonin që të mos rrespektohet letra garantuese për reformatoren. Ata thoshin se Rajna do të duhej ta merrte hirin e tij ashtu siç e kishte marrë para njëqindë vjetësh hirin e Jan Husit.⁹² Mirëpo princërit gjermanë edhe pse ishin ithtarë të papës dhe armiqë të haptë të Luterit u deklaruan kundër shkeljes së tillë të fjalës së dhënë gjë që do ta njolloste nderin e kombit. Ata i përkujtuan fatkeqësitë të cilat erdhën pas vdekjes së Jan Husit, duke

deklaruar se nuk e merrnin guximin që Gjermanisë dhe perandorit të saj të ri t'i sillnin fatkeqësi të reja.

[161]

Vet Karli V u pëgjigjë ndaj propozimit tinzar duke thënë “në qoftë se nderi dhe feja do të ndiqeshin nga tërë bota, do të duhej të gjenin strehim në zemrat e princërve”⁹³ Armiqët më të hidhur të reformatorit u vërsulën mbi perandorin që ta detyronin të vepronte me te ashtu siç kishte vepruar perandori Sigismundi me Jan Husin dhe t'ia dorëzonte kishës në mëshirën e saj. Duke ua përkujtuar në kuvend Jan Husin se si me duar në pranga publikisht e gjykonte perandorin për shkak të shkeljes së fjalës së dhënë Karli V kishte deklaruar “nuk dëshiroj të skuqem nga turpi si Sigismundi”.⁹⁴

[162]

Mirëpo, Karli me vetëdije i refuzoi të vërtetat që i përfaqësonte Luteri. Perandori tha “kam vendosur fuqishëm të ecë hapave të të parëve të mi”.⁹⁵ Ai kishte vendosur që të mos lakonte nga shtigjet e zakoneve pa marrë parasysh se nga ishte drejtësia dhe e vërteta. Ai dëshironte që si edhe etërit e tij ta mbështeste papatin me të gjitha krimet dhe keqpërdorimet e tij. Duke marrë qëndrim të tillë ai refuzoi ta pranonte të vërtetën të cilën nuk e kishin pranuar as etërit e tij si dhe t'i plotësonte obligimet që as ata nuk i kishin plotësuar.

Edhe sot ka shumë të atillë që u përmbahen dokeve dhe zakoneve të etërve të tyre. Kur ua dërgon Zoti dritën e re ata refuzojnë ta pranojnë sepse nuk e kanë pranuar as etërit e tyre, pasi që ata as që e kanë njohur. Ne nuk jetojmë në kohën e etërve tanë, prandaj obligimet dhe përgjegjësitë tona nuk janë të njëjta. Zoti nuk do të na lavdojë në qoftë se në vend se ta kërkojmë Fjalën e së vërtetës e shikojmë shembullin e etërve tanë në mënyrë që sipas tyre t'i përcaktojmë obligimet tona. Përgjegjësia e jonë është më e madhe se e të parëve tanë. Ne jemi përgjegjës për dritën të cilën ata e kanë pranuar dhe na e kanë dorëzuar në trashëgimi, por gjithashtu edhe për dritën e re e cila tani na ndriçon nga Fjala hyjnore.

Jezusi për hebrejtë e pa fe ka thënë: “Mos të kisha ardhur e mos t'ju kisha folur nuk kishin mëkat, prandaj tani nuk kanë arsytim për fajin e vet.” (Gjoni 15,22) Fuqia e njëjtë hyjnore i kishte folur përmes Luterit perandorit dhe princërve gjermanë. Kur drita kishte ndriçuar nga Fjala e Zotit, Shpirti Shenjt për herë të fundit i kishte thirrur shumë anëtarë të kuvendit. Ashtu siç kishte lejuar Pilati shumë vite më parë që krenaria dhe fodullëku ta mbyllnin zemrën e tij nga fjalët e Shpëtimtarit të botës; ashtu siç e kishte lutur Feliksi i

[163] frikësuar lajmëtarin e së vërtetës: “Me pak mund po mundohesh të ma mbushësh mendjen se më bëre të krishterë” (Veprat 24,25;26,28); e megjithatë e kishte refuzuar lajmin e dërguar nga qielli—kështu edhe Karli V kishte vendosur ta refuzonte dritën e së vërtetës i përshkuar nga fodullëku botëror dhe duke menduar se këtë e kërkon urtia e shtetarit.

Zëri për planet kundër Luterit shumë shpejt ishte përhapur dhe kishte shkaktuar shqetësim të madh në qytet. Reformatori kishte bërë shumë miq të cilët kishin vendosur duke e njohur brutalitetin e heretizmit të Romës ndaj të gjithë atyre që merrnin guximin ta zbulonin amoralitetin e saj, ta mbronin në mënyrë që mos binte viktimë e saj. Qindra fisnikë u obliguan që ta mbronin. Shumë prej tyre vendimin e perandorit e njolloshën si shenjë të dobësisë së pushtetit perandorak dhe të nënshtrimit të tij Romës. Në dyert e shtëpive dhe në sheshet publike u paraqitën pllakatat; disa e mbronin kurse disa të tjerët e gjykonin Luterin. Në njërin prej tyre ishin shkruar fjalët: “I mjeri ti o vend kur e ke perandorin fëmijë.” (Predikuesi 10,16) Entuziazmi i përgjithshëm në tërë Gjermaninë ndaj Luterit e kishte bindur perandorin dhe kuvendin shtetëror se çdo padrejtësi që do t’i bëhej Luterit do ta vinte në rrezik paqen dhe qetësinë e perandorisë dhe vet sigurinë e fronit.

Fridrihu Sasku ishte dëshmuar i përmbajtur dhe i mençur duke i fshehur me kujdes ndjenjat e tij a të vërteta ndaj reformatorit, por në të njëjtën kohë me një kujdes të madh e kishte përcjellur çdo lëvizje të tij dhe çdo lëvizje të armiqëve të tij. Kishte shumë të atillë të cilët nuk e fshehnin simpatinë e tyre ndaj Luterit. E vizitonin princërit, grofët dhe personalitetet e tjera me ndikim të shtresave sekulariste dhe fetare. Spalatini shkruante: “Dhoma e vogël e reformatorit nuk mund t’i pranonte të gjithë ata të cilët dëshironin ta shihnin”.⁹⁶ Njerëzit e adhuronin si të ishte mbinjeri. Bile edhe ata që nuk i besonin shkencës së tij mrekulloheshin nga ndershmëria e tij fisnike e cila e shtynte që më me ëndje t’i nënshtrohet rrezikut për vdekje se sa të mëkatnonte me ndërgjegjen e vet.

U bën përpjekje serioze që Luterin ta detyronin të bënte marrëveshje me Romën. Fisnikët dhe princërit ia tërhiqnin vërejtjen se në qoftë se me këmbëngulje vazhdon t’i mbajë qëndrimet e tija të kundërta me mendimet e kishës dhe të kuvendit së shpejti do të ndiqej nga perandoria dhe do të mbetë pa mbrojtje. Të gjitha këtyre

Luteri u përgjigjej: “Ungjilli i Krishtit nuk mund të predikohet pa vështirësi... përse frika dhe kërcënimet të më ndajnë nga Zoti dhe nga Fjala hyjnore e cila është e vërteta e vetme? Jo, më mirë ta jap trupin, gjakun dhe jetën time”.⁹⁷ [164]

Ata përsëri i vërsuleshin që t’i nënshtrohej aktgjykimit të perandorit kështu që më nuk kishte përse të frikësohej. “Nuk kam asgjë kundër” ishte përgjigjur ai, “që perandori, princërit e bile edhe besimtarët më të rëndomtë t’i analizojnë dhe vlerësojnë librat e mija, por me kusht që këtë ta bëjnë në bazë të Fjalës së Zotit. Vetëm Ate janë të obliguar njerëzit ta dëgjojnë. Mos bëni violencë mbi ndërgjegjen time e cila i nënshtrohet Shkrimit Shenjt”.

Ndaj përpjekjes së ndytë që ta bindnin ai u përgjigj: “Pranoj të heq dorë nga letra e ime garantuese. Ia dorëzoi në duar perandorit personalitetin dhe jetën time, por Fjalën e Zotit—kurrë!”⁹⁸ Ai mandej kishte deklaruar se ishte i gatshëm t’i nënshtrohet vendimit të një kuvendi të përgjithshëm, por me kusht që ai kuvend të gjykonte në bazë të Shkrimit Shenjt. “Për sa i përket Fjalës së Zotit dhe besimit”—kishte shtuar ai—“çdo besimtarë për këtë vet mund të gjykoj po aq mirë sa edhe papa, qoftë kur këtë e mbështesim edhe milionë kuvende”.⁹⁹ Miqët dhe armiqtë më në fund u bindën se është e padobishme çdo përpjekje e mëtejshme për pajtim.

Në qoftë se reformatori do të kishte lëshuar pe vetëm në ndonjërin nga këto pika, satani dhe bashkëpunëtorët e tij do të kishin korrur fitore. Mirëpo, vendosshmëria e tij e paluhatshme ishte mjeti për çlirim të kishës dhe fillimi i një periudhe të re, më të mirë. Ndikimi i këtij njeriu i cili pati guxim që në çështjet religjioze të medojë dhe veprojë në mënyrë të pavarur ndikoi në kishë dhe në botë, jo vetëm në kohën e tij por edhe në brezat e ardhshëm. Vendosshmëria dhe besimi në kohën e fundit do t’i freskojë të gjithë ata të cilët do të detyrohen të kalojnë nëpër përvojën e ngjashme. Fuqia dhe madhështia hyjnore u ngritën mbi vendimet njerëzore, mbi fuqinë e forcës së satanit.

Së shpejti pas kësaj kohe Luteri mori urdhër nga perandori që të kthehej në shtëpi. Si e dinte se pas këtij urdhëri së shpejti do të vinte gjykimi i tij. Retë kërcënuese grumbulloheshin rreth shtigjeve të tij; megjithatë zemra e tij ishte përplot gëzim dhe lavdi kur e braktisi Vormsin. “Vet djalli”—tha ai—“e ka ruajtur kështjellën e papës,

[165] por Krishti në të bëri një depërtim të madh dhe satani u detyrua ta pranojë se Zoti është më i fuqishëm se ai”.¹⁰⁰

Pas shkuarjes, duke dëshiruar sinqerisht që vendosshmërinë e tij të mos e kuptonin si rebelim Luteri i shkroi perandorit: “Zoti i cili i ekzaminon zemrat është dëshmitar se jam i gatshëm t’i nënshtrohem lartëmadhërisë suaj qoftë në lavdi apo në turp, në jetë apo në vdekje, në çdo gjë përveç në Fjalën hyjnore nëpër të cilën jeton njeriu. Në çështjet e punës të kësaj jete, lojaliteti i im është i paluhatshëm, sepse humbja apo fitimi në çështjet e botës nuk ndikojnë në shpëtim. Por kur është fjala për interesat jetike, Zoti nuk dëshiron që t’i nënshtrohem njeriut. Sepse nënshtrimi në çështjet shpirtërore është shërbesa e vërtetë Zotit, kurse kjo i përket vetëm Krijuesit.”¹⁰¹

Në rrugë nga Vormsi Luteri pritej edhe më me entuziazëm se sa kur kishte udhëtuar drejt tij. Prijësit e ndryshëm fetarë e përshëndesnin murgun e përjashtuar kurse pushteti qytetar i shprehte rrespekt njeriut të cilin mbreti e kishte gjykuar. Ata e nxisnin që të predikonte edhe më tutje përkundër ndalesës së perandorit dhe ai përsëri hipte në rrëfimtoare: “Unë kurrë nuk jam obliguar që ta robëroj fjalën e Zotit”—kishte thënë ai—“E as që do ta marrë ndonjëherë obligimin e tillë”.

Së shpejti pas shkuarjes së tij nga Vormsi, ithtarët e papës ia kishin arritur ta bindnin perandorin që kundër tij ta lëshonte një edikt. Në atë edikt Luteri shpallej “satani në formë njerëzore, i veshur në petkun e murgëve”. Ishte dhënë urdhëri që të ndërmerren masat në mënyrë që të pengohet puna e tij posa të kalonte afati mbrojtjes së tij. Secilit i ndalohej që t’i jepte vendstrehim, ushqim apo pije, ta mbështeste apo ta ndihmonte, me fjalë apo me vepra, publikisht apo privatisht. Ai duhej të burgosej dhe t’i dorëzohej pushtetit. Edhe ithtarët e tij duhej të burgoseshin kurse pasuria e tyre të konfiskohej. Shkrimet e tij duhej të shkatërroheshin dhe më në fund të gjithë ata që do të merrnin guximin të punonin kundër këtij urdhëri do ta pëijetonin fatin e tij. Princi i zgjedhur i Sasit si dhe princërit tjerë të cilët kishin qëndrim miqësor ndaj Luterit e braktisën Vormsin së shpejti pas shkuarjes së tij, kurse kuvendi shtetëror e miratoi dekretin e perandorit. Tani ithtarët e papës kishin triumfuar. Ata kishin konsideruar se fati i reformacionit ishte vulosur.

Zoti në këtë çast të rrezikut e kishte përgatitur rrugën e shpëtimit për shërbëtorin e vet. Një sy i zgjuar e kishte përcjellur lëvizjen e

Luterit dhe një zemër besnike e fisnike kishte marrë vendim që ta shpëtonte. Ishte e qartë se Roma do të kënaqej vetëm atëherë kur të dëgjonte se Luteri ishte i vdekur. Mjeti i vetëm për ta mbrojtur nga fulçitë e luanit ishte që ta fshehnin. Zoti ia kishte dhënë mençurinë Fridrihut të Sasit që ta krijonte planin se si ta shpëtonte reformatoren. Me bashkëpunimin e miqëve lojalë ishte zbatuar plani i princit të zgjedhur dhe Luterin e kishin fshehur edhe nga miqët edhe nga armiqët. Duke u kthyer në shtëpinë e vet, papritmas ate e kishin zënë, e kishin ndarë nga përcjellja e vet dhe e kishin shpënë shpejt nëpër pyll në kullën Vartburg—në një kështjellë të vetmuar të ndërtuar në majën e një mali. Rrëmbimi dhe fshehja e tij ishin bërë aq në mënyrë sekrete sa që edhe Fridrihu një kohë të gjatë nuk e dinte se ku e kishin shpënë. Ishte me rëndësi që kjo të mos dihej. Sa kohë që princi i zgjedhur nuk e dinte se ku ishte fshehur Luteri, ai nuk mund të jepte kurrfarë lajmi për të. Ai e dinte se reformatori është i sigurtë dhe kjo i mjaftonte.

Kishte kaluar pranvera, vera dhe vjeshta; kishte ardhur dimri, ndërsa Luteri ende ishte peng. Aleandri dhe ithtarët e tij kishin triumfuar, të bindur se drita e Ungjillit së shpejti do të shuhej. Mirëpo në vend të kësaj reformatori llambën e tij e mbushte nga rezervoari i së vërtetës në mënyrë që ajo të ndriçonte me shkëlqim më të fuqishëm.

Në një siguri miqësore në Vartburg, Luteri në fillim ndjehej i lumtur, duke e parë se kishte shpëtuar nga rreziku dhe nga sfidat luftarake. Mirëpo ai shumë kohë nuk kishte mundur ta përballonte qetësinë dhe pushimin. I mësuar me jetë aktive dhe me luftë të rëndë, nuk kishte mundur lehtë ta përballonte mosaktivitetin. Në këto ditë të vetmisë i vezullonte para syve gjendja e kishës dhe me dëshprim kishte klithur: “Vajë për mua! Vallë a edhe në këto ditë të fundit të mllëfit të Zotit nuk ka njeri që të ngritet si digë para Zotit dhe ta shpëtojë Izraelin!” Mandej filloi të meditojë për veten dhe u frikësua se ndoshta për shkak të tërheqjes nga lufta do të akuzohej si frikacak. Përveç kësaj ia zinte vetes për të madhe për shkak të mungesës së zellit dhe për arsye se e donte rahatën. Megjithatë, në të njëjtën kohë bënte më tepër se që do të mund të pritej prej një njeriu. Pena e tij asnjëherë nuk pushonte. Armiqët e tij të cilët lavdoheshin se e kishin heshtur habiteshin dhe shqetësoheshin nga dëshmitë e qarta se ai edhe më tutje ishte aktiv. Shumë traktate dilnin

[167] nga pena e tij dhe qarkullonin nëpër tërë Gjermaninë. Përveç kësaj ai për bashkëkombasit e vet e kreu një vepër të madhe sepse e përktheu Besëlidhjen e Re në gjermanisht. Nga lartësitë e Patmosit kreshtor ai më tepër se një vit vazhdoi ta predikonte Ungjillin dhe t'i njolloste mëkatet dhe lajthitjet e kohës së tij.

Zoti e kishte larguar shërbëtorin e tij nga jeta publike jo vetëm për ta ruajtur nga mllefi i kundërshtarëve dhe për t'ia siguruar një kohë të qetë për këto punë të rëndësishme por këtë e kishte bërë për arsyeza edhe më të rëndësishme. Në vetminë e vendstrehimit të çerdhes malore Luteri ishte larg nga çdo mbështetje tokësore dhe nga çdo lavdi njerëzore. Në këtë mënyrë ai ishte ruajtur nga krekosja dhe siguria e madhe në vetvete të cilat shpeshherë e përcjellin suksesin. Ky pesim dhe ky poshtërim e kishin përgatitur që me hapa të sigurtë të ngrihej në lartësi marramendëse në të cilën papritur ishte bartur.

Kur njerëzit i gëzohen lirisë të cilën ua sjellë e vërteta janë të prirur t'i lartësojnë ata të cilëve u ka ndihmuar Zoti që t'i këpusin zinxhirët e lajthitjeve dhe të besimit të rrejshëm. Satani përpiqet që t'i kthejë mendimet dhe ndjenjat njerëzore kundër Zotit dhe t'i drejtojë nga njerëzit; në këtë mënyrë i nxitë që t'i respektojnë veglat dhe ta lënë pas dore Atë që i drejton të gjitha ngjarjet e parashikuara. Prijësit religjiozë shpeshherë në këtë mënyrë lavdohen dhe hymnizohen dhe kështu e harrojnë varësinë nga Zoti dhe gabimisht e krijojnë bindjen e vetësigurisë. Për këtë arsye përpiqen që ta sundojnë mendjen dhe ndërgjegjen e njerëzve të cilët janë të prirur t'i shikojnë si prijës e jo Fjaiën e Zotit. Vepra e reformës shpeshherë është dëmtuar për shkak të frymës së këtillë të ithtarëve të saj. Zoti ka dashur që veprën e reformacionit ta ruajë pikërisht nga këto rreziqe. Ai ka dashur që kjo vepër të mos e këtë shenjën e njeriut por ta marrë vulën e Zotit. Njerëzit e shikonin Luterin si interpretues të së vërtetës; për këtë arsye ai ishte larguar në mënyrë që të gjitha shikimet të ishin të drejtuara në Autorin e amshueshëm të së vërtetës.

[168]

9. REFORMATORI ZVICËRAN

Në zgjedhjen e mjeteve për ta zbatuar reformën në kishë e shohim planin e njëjtë hyjnor si dhe gjatë themelimit të kishave. Mësuesi hyjnor i ka iënë anash viganët botëror, fisnikët dhe të pasurit të cilët janë mësuar që nga njerëzit të kenë rrespekt dhe të marrin lavdata. Të plotësuar nga ndjenja e superioritetit ata nuk kanë mundur të bashkëndejnë me të afërmit e vet e as të bëhen bashkëpunëtorë të Nazaretasit të përulur. Peshkatarëve të padijshëm të Galilesë u ishte dërguar thirrja “Ejani mbas meje e unë do t’ju bëj peshkatarë njerëzish.” (Mateu 4,19) Ata qenë njerëz të përkulur që kishin vullnet për të mësuar. Sa më pak që ishin nën ndikimin e mësimeve të rrejshme të kohës së tyre aq më tepër Krishti me sukses i mësonte dhe i përgatiste për shërbesën e tij. Kështu ndodhi edhe në ditë e reformacionit të madh. Reformatorët kryesor qenë njerëz nga populli. Njerëz të cilët nuk gjakonin për të fituar nder dhe që nuk e gjakonin fanatizmin religjioz të kohës së tyre. Zoti i shfrytëzon mjetet e përshtatshme për t’i arritur sukseset e mëdha. Atëherë lavdia nuk i përshkruhet njerëzve por Atij i cili punon përmes tyre “të cilët duan dhe bëjnë atë që e dëshiron Ai”.

Disa javë pas lindjes së Luterit në kasollën e një minatori sas kishte lindur Urlin Cvingli në shtëpizën e një bariu në Alpe. Ambienti i Cvinglit në fëmijërinë e tij dhe hapat e parë të edukimit të qenë një përgatitje e mirë për misionin e tij të mëvonshëm. I edukuar në mes të skenave të bukurisë madhështore të natyrës atë e kishte përshkuar ndjenja e fuqisë, e madhësisë dhe e madhëstisë së Zotit. Historia e veprave heroike të bashkëkombasve të tij ia kishte ndezur aspiratat rinore. Ai nga gjyshja e tij e devotshme kishte dëgjuar rrëfime të shenjta të cilat i kishte nxjerrur nga historia biblike dhe nga legjendat kishtare. Me interesim të madh kishte dëgjuar për veprat e patrikëve dhe të profetëve, për barinj të cilët i kishin kullotur grigjet në brigjet e Palestinës ku engjëjt kishin biseduar me të, për Fëmijën nga Betlehemi dhe për njeriun nga Golgota.

[169]

Ashtu si edhe Hans Luteri edhe i ati i Cvinglit dëshironte ta shkollonte të birin dhe djaloshi u detyrua herët ta braktiste vendlindjen e tij. Përparimi i tij qe aq i shpejtë sa që filloi ta shtronte pyetjen: ku të gjendet për të mësuesi i cili do të ishte i aftë ta mësonte. Kur i mbushi trembdhejtë vjet shkoi në Bemë ku atëherë ekzistonte shkolla më e mirë në Zvicër. Mirëpo aty ekzistonte rreziku që kërcënohej t'ia prishte ardhmërinë. Murgët vazhdimisht kërkonin që të hynte në manastir. Dominikanët dhe françeskanët garonin se cilët do të përkraheshin më tepër nga populli. Këtë donin ta arrinin me pasuri dhe duke i stolisur kishat e tyre, me shkëlqimin e ceremonive të tyre, me atraktivitetin e relikeve të lavdishme dhe të pikturave të mrekullueshme.

Dominikanët e Bemës e kishin vërejtur se në qoftë se mund ta përfitojnë këtë nxënës të ri dhe të talentuar, do t'i sigurojnë vetes nder dhe fitime. Rinia e tij e jashtëzakonshme, prirja e lindur prej oratori dhe shkrimtari, talenti për muzikë dhe poezi ishin më me ndikim se i tërë shkëlqimi dhe luksi për ta tërhequr popullin në kishën e tyre dhe për t'i rritur të hyrat e radhës së tyre. Duke iu vardisur dhe përmes dinakërisë ata u përpoqën ta përfitonin Cvinglin që të hynte në manastirin e tyre. Luteri siç u theksua si student ishte ngulitur në vetminë e manastirit; ai do të ishte i humbur për njerëzimin po qe se Providenca hyjnore nuk do ta kishte shpëtuar prej aty. Cvingli nuk guxoi të shkonte rrugës së rrezikut të njëjtë. I ati i tij me ndihmën Providencës hyjnore ishte i informuar për qëllimet e murgëve. Ai nuk dëshironte që i biri të nisej në rrugën e jetës së pavlefshme dhe të përvuajtshme të murgëve. E kishte parë se ardhmëria e tij gjendej në rrezik prandaj i urdhëroi që menjëherë të kthehej në shtëpi.

Djaloshi e dëgjoi urdhërin por nuk mundi të mbetej gjatë në luginën e tij të vendlindjes; pas një kohe të caktuar shkoi për t'i vazhduar studimet në Bazel. Aty Cvingli për herë të parë e dëgjoi predikimin për dhuratën e vullnetshme të mëshirës hyjnore. Vitenbah, profesor i gjuhëve të huaja kishte ardhur përmes studimeve të

[170]

gjuhës hebreje dhe greke në lidhje me Shkrimin Shenjt, kështu që rrezet e së vërtetës hyjnore e ndriçuan mendjen e nxënësve të tij. Ai i mësonte se ekziston e vërteta më e vjetër, dukshëm më e vlefshme nga teoritë e shkencëtarëve dhe filozofëve. Kjo e vërtetë e vjetër

ishite njohuria se gjaku i Krishtit ishte paga e vetme për mëkatarët. Për Cvinglin këto ishin rrezet e para të cilat i paraprinin agimit.

Cvingli së shpejti u ftua që ta braktiste Bazelin dhe ta merrte thirrjen e tij jetësore. Vendi i parë i tij i punës qe një parohi në Alpe, jo larg nga lugina e tij e vendlindjes. Pasi u përkushtua si klerik “me tërë shpirtin iu përkushtua studimit të së vërtetës hyjnore, i vetëdijshëm”—thotë një bashkëpunëtor i tij,—“se sa shumë duhet të dijë ai të cilit i besohet grigja e Krishtit.”¹⁰² Sa më tepër që e studionte Shkrimin Shenjt aq më qartë e vërente dallimin ndërmjet të vërtetave biblike dhe mashtrimeve të Romës. Iu nënshtrua Biblës si Fjalës hyjnore, rregullës së vetme të plotë dhe të pagabueshme të besimit dhe jetës. Ndonëse, e kuptoi se Fjala hyjnore e shpjegon vetveten. Ai nuk e merrte guximin që të shërbehej me Shkrimin Shenjt në mënyrë që apriori ta mbështeste teorinë e trilluar, por e konsideronte obligim të vetin që ta njihte vet shkencën drejtpërsëdrejti dhe qartë. Shërbehej me të gjitha mjetet të cilat i kishte në dispozicion për ta kuptuar plotësisht dhe drejt Shkrimin Shenjt dhe e kërkonte ndihmën e Shpirtit Shenjt i cili siç thoshte do t’ia zbulonte kuptimin e vërtetë të Fjalës hyjnore secilit që e kërkonte këtë me lutje dhe sinqerisht.

“Shkrimi Shenjt” thoshte Cvingli “buron nga Zoti e jo nga njeriu. Zoti i cili ndriçon do të bëjë ta kuptosh se fjala e tij është prej Zotit. Fjala hyjnore ... nuk mund të gabojë; ajo arsimon, mëson, të ngritë, ta ndriçon shpirtin me shpëtim dhe mëshirë, të ngushëllon në Zotin, të bën të përkulur, kështu që e harron veten dhe e pranon Zotin”. Cvingli vet e kishte sprovuar vërtetësinë e këtyre fjalëve. Duke folur për përvojën e tij në atë kohë ai më vonë kishte shkruar: “Kur pata filluar ta studjoj Fjalën hyjnore vazhdimisht më shqetësonin filozofia dhe skolastika. Në fund e nxorra konkluzionin: Duhet çdo gjë të lë dhe ta kërkoj dritën e Zotit vetëm përmes Fjalës së tij. Atëherë pata filluar ta lus Zotin që të ma dërgojë dritën e vet dhe studimi i Shkrimit Shenjt për mua u bë shumë më i lehtë.”¹⁰³

Shkencën të cilën e predikonte Cvingli nuk e kishte marrë nga Luteri. Kjo ishte shkenca e Zotit. “Në qoftë se Luteri e predikon Zotin” kishte thënë reformatori Zvicëran “ai e bënë ate që e bëj edhe unë. Numri i atyre që ai i ka sjellur te Krishti është më i madh se numri i atyre që i kam sjellur unë. Mirëpo, kjo nuk është me rëndësi. Unë nuk do të barti emër tjetër përveç të Krishtit, ushtar i të cilit jam dhe Ai është prijësi im i vetëm. Asnjëherë nuk i kam shkruar

[171]

[172]

Luterit e as ai mua. E përse? Për ta parë se si Shpirti Shenjt është në harmoni me vetveten, sepse që të dy pa kurrfarë mospajtimi e mësojmë në mënyrë unike shkencën e Krishtit.”¹⁰⁴

Në vitin 1516 Cvingli ishte thirrur të bëhej predikues i manastirit në qytetin Ajnzidelln. Këtu iu dha rasti që më mirë të njihej me bjerren e Romës dhe ta bëjë ndikimin i cili do të ndjehej larg nga Alpet e tija të vendlindjes. Ndër atraktivitetet kryesore të Ajnzidellnit llogaritej një pikturë e Marisë për të cilën thuhej se ka fuqi mrekulluese. Mbi dyert e hyrjes së manastirit qëndronte mbishkrimi: “Po, këtu mund të fitohet falja e plotë e mëkatit”.¹⁰⁵ Në çdo stinë vjetore vinin pelegrinët për t’iu përkulur pikturës Marisë, por në kremten e madhe vjetore që i përkushtohej asaj, shumë pelegrinë vinin nga të gjitha viset e Zvicrës e bile edhe nga Franca e Gjermania. I pikëlluar tepër me këtë skenë Cvingli e shfrytëzoi rastin që të gjithë sklleverve të bestytnive t’ua predikonte lirinë të cilën e sjellë Ungjilli.

“Mos mendoni” u fliste ai nga salla e predikimit “se Zoti është më tepër në këtë tempull se sa në ndonjë vend tjetër. Kudo që banoni, Zoti është rreth jush dhe ju dëgjon ... a munden veprat e padobishme, pelegrinazhet e gjata, dhuratat, pikturat, thirrja e Mërisë Virgjër dhe e shenjtërve t’ua sigurojnë mëshirën hyjnore? Çka vlejné shumë fjalë me të cilat i stolisni lutjet tuaja? Çka vlejné rrobat e shkëlqyeshme, koka e rruar, fustani i gjatë dhe i thurrur apo tunikat e qëndisura me flori? Zoti e shikon zemrën, kurse zemra e jonë është larg prej tij.” “Krishti”—vazhdonte ai—“i cili njëherë ishte sakrifikuar është flijimi i ynë i pajtimit i cili është i mjaftueshëm për mëkatet e të gjithë besimtarëve për tërë amshimin.”¹⁰⁶

Për shumë ndëgjues ky mësim nuk ishte i pëlqyeshëm. Ata dëshproheshin me hidhërim kur dëgjonin se rruga e tyre e mundimshme ishte e kotë. Mandej nuk mund ta kuptonin faljen të cilën ua ofronte Zoti falas. Ata ishin të kënaqur me rrugën e vjetër drejt qiellit të cilën ua kishte vizatuar Roma. Ata frikësoheshin nga vështirësitë në të cilat do të hasnin gjatë kërkimit të rrugës më të mirë. E kishin më lehtë që shpëtimin e vet t’ia besonin klerit apo papës se sa ta kërkonin pastërtinë e zemrës.

[173]

Mirëpo të tjerët me gëzim e pranonin lajmin e shpëtimit në Zotin. Ritualet të cilat ua kishte përcaktuar Roma nuk u kishin sjellur qetësi shpirtërore prandaj këta me besim e pranonin gjakun e Shpëtimtarit si mjet për pastrimin e vet. Ata u kthyen në vendlindjen e tyre

që edhe të tjerëve t'ua zbulonin dritën aq të vlefshme që e kishin pranuar. Kështu e vërteta bartej nga lagja në lagje, nga katundi në katund, nga qyteti në qytet dhe gjithnjë e më tepër zvogëlohej numri i pelegrinëve të Marisë. Zvogëloheshin gjithashtu edhe dhuratat, dhe në këtë mënyrë dhe të hyrat e Cvinglit të cilat buronin nga këto dhurata. Mirëpo ai nuk pikëllohej për këtë, përkundrazi gëzohej kur e shihte se si po rrënohej fuqia e fanatizmit dhe e bestytnive.

Prijësit kishtarë nuk ishin të verbër që të mos e shihnin veprën që e krijonte Cvingli. Ata shpresonin se do ta përvetësonin duke iu vardisur dhe për këtë arsye për një kohë u përmbajtën nga konflikti. Në ndërkohë e vërteta i kishte përfituar zemrat e njerëzve.

Puna e Cvinglit në Ajnzidelln e përgatiti për një sferë më të lartë të veprimtarisë në të cilën së shpejti do të shkonte. Pas tre vjetësh, e thirrën për predikues të katedralës në Cyrih. Ky qytet atëherë ishte më i madhi në Federatën zvicërane dhe çdo gjë që ndodhte atje kishte ndikim të gjërë. Prijësit spiritualë me ftesën e të cilëve Cvingli kishte arritur në Cyrih u përpoqën t'ia shpjegonin se ata nuk donin risi dhe ia shpjeguan se cilat ishin obligimet e tij.

“Bëri të gjitha përpjekjet”—i thanë—“që t'ia rrisni të hyrat kishës dhe mos i leni pas dore imtësitat. Këshilloni besimtarët nga salla e predikimit dhe nga rrëfimtoria që t'i paguajnë të dhjetat dhe tatimet dhe që me dhurata ta dëshmojnë dashurinë e tyre ndaj kishës. Përpiquuni që t'i shtoni të ardhurat nga të sëmuret, nga mesha dhe në përgjithësi nga çdo veprimtari kishtare.” “Ju e keni obligim gjithashtu t'i ndani të shenjtat misterioze dhe ta predikoni edhe kujdesin për grigjën”, i kishte thënë mbikqyrësi i tij. “Mirëpo ju mund ta merrni një ndihmës për shërbesat e ndryshme e sidomos për predikime. Ju do t'i ndani të shenjtat misterioze vetëm për personalitetet me prestigj dhe atëherë kur të ju thërrasin ata; e keni të ndaluar që këtë ta bëni për të gjithë pa u mbështetur në pozitën e tyre”.¹⁰⁷

Cvingli e kishte dëgjuar i qetë dhe pasi që iu kishte falënderuar për respektin që ishte thirrur në këtë shërbim të rëndësishëm kishte filluar t'ua mbarshtronte planin të cilin mendonte ta zbatonte. “Jeta e Krishtit” kishte thënë ai “ka qenë shumë kohë e fshehur nga populli. Unë në veçanti do ta predikoj Ungjillin sipas Mateut, kaptinë pas kaptine duke e parashtruar në tërësi nga burimi i Shkrimit Shenjt, duke i analizuar thellësitë e tij dhe duke krahasuar fragment pas frag-

[174]

menti si dhe duke kërkuar që ta kuptojnë përmes lutjes së përhershme të singertë. Unë do t'ia përkushtoj shërbesën time Lavdisë së Zotit në lavdinë e Birit të Tij të vetëm për shpëtimin e vërtetë të shpirtërave dhe për përcaktimin e tyre për besimin e vërtetë”.¹⁰⁸ Edhe pse disa nga klerikët nuk ia aprovuan planin dhe u përpoqën që ta pengonin, Cvingli mbledhë i paluhatshtëm. Ai deklaroi se nuk e ka ndërmend që të shërbehet me ndonjë metodë të re, por vetëm me të vjetrën të cilën kisha e kishte përdorur në kohët e mëparshme më të pastra.

Tani më, të vërtetat të cilat i kishte predikuar kishin zgjuar interesim dhe populli me shumicë vinte për të dëgjuar predikimet e tij. Ndër dëgjuesit e tij kishte edhe të atillë të cilët shumë kohë nuk kishin ardhur në kishë. Ai shërbesën e vet e fillonte me hapjen e Ungjillit, duke u lexuar dhe duke ua interpretuar dëgjuesve të vet lajmet frymëzuese për jetën e Krishtit, për mësimet dhe vdekjen e tij. Këtu, si dhe në Ajnzidelln ai e theksonte Fjalën hyjnore si autoritetin e vetëm të pagabueshëm, kurse vdekjen e Shpëtimtarit si viktimën e vetme të plotë. “Dua t’ju shpiej te Krishti” u thoshte ai, “kah Krishti, burimi i vërtetë i shpëtimit”.¹⁰⁹ Rreth Cvinglit tuboheshin njerëzit e të gjitha shtresave duke filluar nga shtetarët dhe shkencëtarët e deri te zejtarët dhe katundarët. Me interesim të thellë ata i dëgjonin fjalët e tij. Ai jo vetëm që e predikonte dhuratën e shpëtimit e cila jepej falas por i njollose pa u frikësuar edhe veset e kohës së tij. Shumë njerëz duke u kthyer nga katedralja e lavdëronin Zotin duke thënë: “Ky njeri është predikues i mirëfdltë i së vërtetës”. “Ai do të jetë Mosiu i cili do të na nxjerrë nga errësira e Egjiptit”.¹¹⁰

Pas entuziazmit të këtyre çasteve filluan të vinin edhe kundërshtimet. Monahët u ngritën për ta penguar punën e tij dhe për t’i gjykuar mësimet e tij. Shumë prej tyre e përqeshnin dhe i kërcënoheshin mirëpo, Cvingli të gjitha këto i përballonte me durim duke u thënë: “Në qoftë se duam t’i përfitojmë të këqijët me Jezu Krishtin, atëherë duhet t’i mbyllim sytë para shumë gjërave”.¹¹¹

[175]

Përafërsisht në atë kohë kishte arritur një ndihmë e re për ta përparuar veprën e reformës. Një mik i fesë së reformuar e kishte dërguar nga Bazeli një far Luciani në Cyrih me shkrimet e Luterit. Ai kishte menduar se shitja e këtyre shkrimeve do të mund të ishte mjet i fuqishëm për përhapjen e dritës dhe i shkruante Cvinglit: “Shikoni se a është ky farë Luciani mjaft i arsyeshëm dhe i shkathhtë; në qoftë se është atëherë le t’i shpërndajë shkrimet e Luterit, prej qyteti në

qytet, prej katundi në katund, prej shtëpie në shtëpi sepse sidomos për laikët janë dhënë shpjegimet për lutjet Zotit. Sa më tepër që të njihen këto shkrime, aq më tepër blerës do të paraqiten për to, por të mos shpërndajë libra të tjerë. Në qoftë se i bartë vetëm librat e Luterit, atëherë aq më tepër do të shiten ato libra”.¹¹² Kështu drita ia përhapte vetes rrugën.

Kur përgatitet Zoti për t’i thyer prangat e padijes dhe të bestyt-nive, satani mundohet edhe më tepër që njerëzit t’i mbulojë me errësirë dhe që edhe më tepër t’ua shtrëngojë prangat. Në momentin kur Zoti në vendet e ndryshme i kishte ngritur njerëzit për ta shpallur faljen e mëkatit dhe arsyetimin përmes gjakut të Krishtit, Roma i kishte dyfishuar përpjekjet e veta që në të gjitha vendet e krishtera t’i hapte tregtitë e indulgencioneve duke u ofruar falje për para.

Çdo mëkat e kishte çmimin e vet të caktuar dhe në këtë mënyrë njerëzve u lejohej të bënin krime vetëm në qoftë se e mbushnin arkën e Romës. Kështu, dy lëvizje shkonin paralelisht: njëra ofronte falje për para, kurse tjetra faljen në Krishtin. Roma e lejonte mëkatin duke e bërë burim të të ardhurave për vete, kurse reformatoret e gjykonin mëkatin duke e theksuar Krishtin si Shpëtimtar.

Në Gjermani shitja e fletëfaljeve u besohej murgëve dominikanë: në krye të kësaj tregtie qëndronte Teceli. Në Zvicër tregtia me fletëfalje u besohej françeskanëve nën kontrollin e Samsonit, një murgu Italian. Samsoni tani më i kishte bërë kishës shërbime të mëdha duke sjellur nga Gjermania dhe Zvicëra shuma jashtëzakonisht të mëdha në arkën e papës. Tani po kalonte nëpër Zvicër; ai tërhoqte një numër të madh të njerëzve duke i privuar katundarët e varfër nga të ardhurat modeste dhe duke nxjerrë nga të pasurit dhurata të shtrenjta. Mirëpo ndikimi i reformacionit tani më po ndjehej. Edhe pse kjo tregti me fletëfalje nuk ishte penguar plotësisht megjithatë, ishte dobësuar dukshëm. Cvingli ende ndodhej në Ajnzindelln kur Samsoni e kishte filluar veprimtarinë në një qytet të afërt. Duke dëgjuar për misionin e tij, reformatori menjëherë ishte ngritur kundër. Këta dy kundërshtarë nuk qenë takuar, por sukcesi i Cvinglit në demaskimin e tregtisë së murgut ishte aq i madh sa që ky u detyrua të shkonte në një vend tjetër për ta kërkuar fatin.

Në Cyrih Cvingli predikonte në mënyrë të flaktë kundër tregtisë me fletëfalje dhe kur Samsoni po i afrohej qytetit, këshilli i qytetit e kishte dërguar para tij një deputet me lutjen që të mos hynte në

qytet. Ndonëse me dinakri ia kishte arritur ta merrte lejen për të hyrë në qytet, megjithatë ishte kthyer prapa duke mos e shitur asnjë fletëfalje dhe shpejtë pas kësaj e kishte braktisur Zvicrën.

Një nxitje të madhe reforma e mori kur u paraqit murtaja e quajtur “vdekja e zezë” e cila në vitin 1519 e kishte shkretëruar Zvicrën. Duke e parë vdekjen me sy, shumë njerëz e kishin ndjerë dhe parë hiçin dhe pavlefshmërinë e faljeve të cilat i kishin blerë për para dhe kishin dëshiruar që besimi dhe feja e tyre të mbështeteshin në themele më të fuqishme. Cvingli ishte sëmurë në Cyrih; ai e kishte një sëmundje aq të rëndë sa që shumë njerëz e kishin humbur shpresën se do të shërohej dhe aty këtu qarkullonin lajmet se bile kishte vdekur. Në atë çast kritik, shpresa dhe guximi i tij nuk e kishin lënë. Ai me besim e shikonte kryqin e Golgotës, duke shpresuar se flijimi i Krishtit ishte i mjaftueshëm për faljen e mëkateve. Duke shpëtuar nga vdekja filloi ta predikonte Ungjillin me zell dhe afsh edhe më të madh se kurrë më parë, kurse fjalët e tij kishin fuqi të jashtëzakonshme. Populli me zemër të gëzuar e përshëndeste këtë predikues të dashur i cili ishte kthyer nga bota e varrit. Pasi që vet qëndronin pranë shtretërve të të sëmurëve dhe të atyre që vdisnin, ata më mirë se kurrë me parë e ndjenin vlerën e Ungjillit.

Cvingli edhe më qartë e arriti kuptimin e së vërtetës dhe në vete e ndjeu më mirë forcën e saj rilindëse. Bjerrja e njeriut dhe plani i shpëtimit ishin dy tema të tija të preferuara. “Në Adamin”— thoshte ai—“të gjithë ne jemi të vdekur, të rënë në bjerrje dhe në mallkim”.¹¹³ “Krishti është njeriu i vërtetë dhe Zoti i vërtetë na e ka siguruar shpëtimin e amshueshëm ... pësimi i tij është flijimi i amshueshëm i cili sjellë shpëtim të amshueshëm. Flijimi i tij përgjithmonë e plotëson të drejtën hyjnore në favor të të gjithë atyre të cilët me besim të fuqishëm dhe të paluhatshtëm mbështeten në Të”. Mirëpo ai i mësonte njerëzit qartë se mëshira e Krishtit nuk na jepë të drejtë që dhe më tutje të jetojmë në mëkate. “Kudo që ekziston besimi në Zot, aty është Zoti; kurse ku është Zoti është edhe motivi që na shtyen të bëjmë vepra të mira”.¹¹⁴

[177]

Interesimi për predikimet e Cvinglit ishte aq i madh sa që katedralja mbushej plot dëgjuesë që vinin ta përcillnin. Dalgadalë aq sa ata mund ta kuptonin, ky ua zbulonte të vërtetën. Ishte i kujdesshëm, kështu që qysh në fillim nuk ua zbulonte pikat të cilat do të mund t'i habisnin dhe t'u krijonin paragjykime. Qëllimi i tij ishte që t'i

përfitonte zemrat për mësimet e Krishtit, që t'i prekte me dashurinë e tij dhe që para syve të tyre ta ngjallte shembullin e Krishtit. Kur do t'i aprovonin parimet e Ungjillit, sugjestiviteti dhe zakonet e tyre bestypte do të zhdukeshin.

Hap pas hapi reformacioni në Cyrih përparonte. Armiqët e kishin ngritur një digë të fuqishme të rrezistencës. Një vit më herët një murg nga Vytenbergu ia kishte thënë papës dhe perandorit në Vorms “jo—në” vendimtare kurse tani dukej se interesat e papës po balafaqoheshin me kundërshtimin e ngjashëm në Cyrih. Për këtë arsye Cvingli iu ekspozua sulmeve të vazhdueshme. Në kantonet e papatit kohë pas kohe nxënësit e Ungjillit ndizeshin në turrat e zjarrit, por kjo nuk mjaftonte: duhej që mësuesi heretik të heshtej plotësisht. Për këtë qëllim peshkopi nga Konstanca i kishte çuar në Cyrih tre të dërguar për ta akuzuar Cvinglin se po e mësonte popullin t'i shkelte ligjet kishtare dhe në këtë mënyrë po e rrezikonte qetësinë dhe sistemin e mirë shoqëror. Në qoftë se urrehet pushteti kishtar—porosiste ai—do të shkaktohet anarki e përgjithshme. Cvingli ishte përgjigjur se kishte 4 vite që po e predikonte Ungjillin në Cyrih por se ky qytet “ishte më i qeti dhe më paqësori se çdo qytet tjetër në Zvicër”. “A nuk është pra krishterimi”—konkludonte ai—“roja më e mirë e sigurisë së përgjithshme?”¹¹⁵

Të dërguarit e peshkopit i kishin lutur këshilltarët e qytetit që të qëndronin në kishë, jashtë të cilës siç kishin thënë ata nuk ka shpëtim. Cvingli ishte përgjigjur: “Kjo akuzë kundër meje le të mos ju shqetësojë! Themeli i kishës është Shkëmbi i njëjtë, Krishti i njëjtë i cili ia kishte dhënë Pjetrit emrin sepse ky e kishte pranuar me besnikëri. Cilido që me gjithë zemër i beson Krishtit kudo dhe në çdo popull, ai do të shpëtohet. Kjo është vërtetë kisha, jashtë të cilës nuk ka shpëtim”.¹¹⁶ Si rezultat i kësaj bisede njëri nga të dërguarit e peshkopit e kishte pranuar fenë e Ungjillit. [178]

Këshilli i qytetit nuk kishte dashur të ngritej kundër Cvinglit prandaj Roma ishte përgatitur për një sulm të ri. Duke u njohur lidhur me puçin e armiqëve të tij reformatori kishte klithur: “Le të vijmë! Unë u frikohem aq sa u frikësohet Shkëmbi valëve që gurgullojnë në rrëzën e tij”.¹¹⁷ E vërteta përhapej edhe më tutje. Ithtarët e reformacionit në Gjermani, të dekurajuar nga zhdukja e Luterit përsëri kishin marrë guxim duke dëgjuar për përparimin e Ungjillit në Zvicër.

Sa më tepër që forcohej reformacioni në Cyrih, ndikimi i tij në asgjësimin e veseve dhe në mbajtjen e rregullit dhe të bashkimit ndjehej më fuqishëm. “Paqja dhe qetësia janë vendosur në qytetin tonë”—shkruante Cvingli; “Nuk ka më zënka, egoizëm, hipokrizi dhe përçarje. Prej nga mund të vijë harmonia e tillë në qoftë se jo prej Zotit dhe prej shkencës sonë e cila na mbush me paqe dhe devotshmëri!”¹¹⁸

Fitoret që i arrinte reformacioni i shtynin ithtarët e Romës që të bënin përpjekje edhe më të vendosura për ta shkatërruar. Duke e parë se kishin arritur pak që me ndjekje ta shpartallonin veprën e Luterit, ata kishin vendosur ta shkatërronin reformacionin me armët e veta. Ishte caktuar debati me Cvinglin. Për të qenë të sigurtë në fitore ata ia dhanë të drejtën vetes që ta caktonin vendin se ku do të mbahej debati si dhe t’i caktonin gjykatësit që të vendosnin se kush kishte të drejtë. Ndërsa kur ta shtinin një herë Cvinglin nën pushtetin e vet do të kujdeseshin që më të mos u dilte dore. Posa të heshte prijësi—mendonin ata—lëvizja e reformacionit do të ngulfatej shpejtë. Përndryshe, kjo marrëveshje mbahej në fshehtësinë më të madhe.

Ishte caktuar që debati të mbahej në Baden mirëpo Cvingli atje nuk qe i pranishëm. Këshilli i qytetit të Cyrihut ia ndaloi predikuesit të vet që t’i ekspozojë në rrezikut të këtillë sepse nuk kishte besim në qëllimet e ithtarëve të papës duke përkujtuar turrat e drujëve dhe zjarrin që ata i ngritnin për pasuesit e Ungjillit në të gjitha kantonet e papatit. Cvingli ishte i gatshëm që t’i priste të gjithë të dërguarit të cilët Roma do t’i sillte në Cyrih, por të shkonte në Baden ku kohë më parë ishte derdhur gjaku i martirëve të së vërtetës nënkuptonte shkuarjen në ballafaqim me vdekjen e sigurtë. Ekollampadi dhe Halleri ishin zgjedhur që ta përfaqësonin reformacionin ndërsa dr.

[179] Ek i mbështetur nga shumë njerëz të doktoruar dhe klerikë ishte caktuar për mbrojtës të Romës.

Edhe pse Cvingli nuk qe i pranishëm në mbledhje, u ndie ndikimi i tij. Për skribë ishin zgjedhur vetëm ithtarët e papës ndërsa të tjerëve u ishte ndaluar që të merrnin shënime me kërcënime të ndëshkimit me vdekje. Përkundër kësaj, Cvingli çdo ditë e merrte raportin e saktë për atë që flitej në Baden. Një student që merrte pjesë në debate, për çdo mbrëmje shkruante raport për atë që kishte ndodhur gjatë ditës. Dy student të tjerë e kishin marrë për detyrë që këto

raporte t'ia dërgonin Cvinglit së bashku me letrat e përditshme të Ekollampadit. Reformatori u përgjigjej duke u dhënë këshilla dhe udhëzime. Letrat i shkruante natën kurse studentët ketheshin në mëngjes me to në Baden. Ata për të mos e shkaktuar dyshimin e rojtarëve në dyert e qytetit bartnin në koka sepete me zogj dhe në këtë mënyrë pa u penguar hynin në qytet.

Në këtë mënyrë Cvingli luftonte me armiqtë e tij dinakë. Ai bëntë më tepër—thotë Mikoni “me meditimet e veta, me netët pa gjumë, me këshillat dhe udhëzimet se sa të ishte vet i pranishëm në debat në mes të armiqtëve të tij”.¹¹⁹

Ithtarët e papës, të fryrë nga siguria për fitore erdhën në Baden me rrobat më të bukura dhe me stolitë e shkëlqyeshme. Ata jetonin në luks; ushqeheshin me ushqime të zgjedhura dhe të begatshme; tavolinat i kishin të mbushura me ëmbëlsirat dhe verërat më të shrenjta dhe më të zgjedhura. Peshën e obligimeve të tyre kishtarë e lehtësonin me argëtime dhe gosti. Reformatorët e jepnin një pasqyrë krejtësisht të kundërt. Me dukjen e jashtme të thjeshtë ata në sytë e popullit ishin pak më të mirë se lypsit, ndërsa ushqimi i tyre modest ishte i ngjashëm me ushqimin e asketëve. Nikoqiri ku banonte Ekollampadi e spiunonte atë dhe kur hynte në dhomën e mysafirit të vet gjithnjë e gjente duke studjuar dhe duke u lutur, kështu që me një habi kishte raportuar se “ky heretik ishte shumë besimtar i devotshëm”.

Me rastin e hapjes së konferencës, “Ek-u duke u krekosur hipi në foltoren e stolisur me shkëlqim ndërsa Ekollampadi modest dhe i devotshëm i veshur thjeshtë e mori vendin përballë kudërshtarit fodull në një karrigë të thjeshtë”.¹²⁰ Ek-u kishte zë kumbues dhe siguri të pakufishme. Floriri dhe lavdia e motivonin ta kishte këtë zell kurse për mbrojtjen e fesë shpresonte se do të shpërblehej begatshëm. Kur nuk kishte mjaft fakte shërbehej me qortime e bile edhe me akuza.

Ekollampadi për nga natyra i përmbajtur dhe modest një kohë të gjatë hezitoi të merrte pjesë në debat, por kur vendosi të fliste që më parë e dha deklaratën solemne: “Unë për rregull të fesë e pranoj vetëm Fjalën e Zotit”. I butë dhe njerëzishëm ai u dëshmuar gjithashtu edhe tejet i dijshtëm dhe i vendosur. Deri sa mbrojtësit e kishës thirreshin vazhdimisht në zakonet kishtarë, reformatori fuqishëm i përmbahej Shkrimit Shenjt. “Zakonet”—tha ai—nuk kanë vlerë në

Zvicër përveç në qoftë se janë në pajtim me kushtetutën; ndërsa në çështjen e besimit dhe të fesë Bibla është kushtetuta jonë”.

Dallimi ndërjmet këtyre dy oratorëve asnjëherë nuk mbeti pa ndikim. Dëshmimi i qetë dhe i qartë i reformatorit, mënyra e tij modeste dhe e butë e mbarshtrimit i përfituan dëgjuesit të cilët duke protestuar i hudhën pohimet krenare dhe përplotë lavdata të Ek-ut.

Debati zgjati tetëmbdhjetë ditë. Në fund ithtarët e papës e shpallën veten fitues. Pasi që shumica e delegatëve ishin ithtarë të Romës, kuvendi i shpalli reformatorët humbës dhe i përjashtoi nga kisha së bashku me prijësin e tyre Cvinglin. Mirëpo frytet e debatit dëshmuar se kush kishte të drejtë. Ky debat i dha nxitje edhe më të fuqishme veprës së reformacioni dhe së shpejti pas kësaj edhe qytetet e rëndësishme Berni dhe Bazeli u deklaruan për reformacion.

[181]

10. PËRPARIMI I REFORMACIONIT NË GJERMANI

Zhdukja misterioze e Luterit i kishte tmerruar njerëzit në tërë Gjermaninë. Nga të gjitha anët shtrohej pyetja se ku mund të ishte. Për të u përhapën lajme të ndryshme dhe shumëkush mendonte se ishte vrarë. U shkaktua një pikëllim i madh jo vetëm ndër miqët e tij të mirë por edhe ndër mijëra të tjerë të cilët ende nuk kishin marrë qëndrim të hapët ndaj reformacionit. Shumë njerëz betoheshin solemnisht se do të hakmerreshin për vdekjen e tij.

Prijësit e papatit e kishin konstatuar të tmerruar se në çfarë shkalle ishte rritur disponimi kundër tyre. Edhe pse në fillim kishin triumfuar duke supozuar se Luteri ishte i vdekur, së shpejti kishin dëshiruar që të fshiheshin nga mllefi i popullit. Armiqët e tij nuk shqetësoheshin aq shumë as nga veprat e tija më të guximshme deri sa ishte i pranishëm se sa tani pas zhdukjes së tij. Ata të cilët me mllef kërkonin ta shkatërronin reformatorin, tani kur ai ishte një i zënë rob i pafuqishëm i kishte kapluar frika. “Mjeti i vetëm që na mbetet për të shpëtuar”—kishte thënë njëri prej tyre—“është t’i ndezim flakadanët dhe ta kërkojmë Luterin nëpër tërë botën t’ia kthejmë popullit i cili po e kërkon”.¹²¹ Edikti i perandorit dukej i pafuqishëm. Përfaqësuesit e papës ishin të mllefosur për shkak se ky edikt tërhiqte shumë më pak vëmendjen se sa fati i Luterit. Lajmi se Luteri ishte në vend të sigurtë edhe pse i burgosur e kishte qetësuar ndërgjegjen e popullit duke shkaktuar entuziazëm edhe më të madh ndaj personalitetit të tij. Shkrimet e tij lexoheshin me interesim edhe më të madh se më parë. Një numër gjithnjë e më i madh i njerëzve i bashkangjitej veprës së këtij njeriu të guximshëm i cili edhe në situatat aq tragjike e kishte mbrojtur Fjalën e Zotit. Reformacioni nga dita në ditë bëhej më i fuqishëm. Farën të cilëne kishte mbjellur Luteri po mbinte kudo. Mosprania e tij e kishte bërë atë, që prania e tij nuk do të kishte mundur ta bënte. Bashkëpunëtorët e tij tani ndjenin përgjegjësi serioze për arsye se prijësi i tyre i madh ishte mënjanuar. Ata me besim dhe zell të madh shkonin përpara duke

[182]

bërë gjithçka mundnin që të mos pengohej vepra të cilën ai e kishte filluar në mënyrë të mrekullueshme.

Mirëpo, as satani nuk ishte dembel. Tani ai përpiquej ta bënte atë që kishte tentuar ta bënte kundër çdo levizje reformatore: që popullin ta mashtronte dhe ta shkatërronte duke ia imponuar reformacionin e rrejshëm në vend të atij të vërtetit. Ashtu siç kishte pasur në shekullin e parë krishta të rrejshëm, ashtu edhe në shekullin XVI u paraqitën profetët e rrejshëm. Disa njerëz të futur thellë në shqetësimet e botës religjioze, kishin paramenduar se nga qielli kishin marrë zbulesa të veçanta dhe pohonin se i kishte thirrur Zoti ta shpienin në fund veprën e reformacionit të cilën e kishte filluar Luteri. Në të vërtetë ata e shkatërronin atë që e kishte ndërtuar Luteri. Ata e hudhnin parimin kyç që ishte themel i reformacionit—Fjalën e Zotit si rregullë të vetme të fesë dhe të jetës dhe në vend të këtij prijësi të pagabueshëm e vendosnin kriterin e ndryshueshëm dhe të pasigurtë të ndjenjave dhe mbresave personale. Duke hudhur në këtë mënyrë mjetin për zbulimin e lajthitjeve dhe mashtrimeve ia hapnin rrugën satanit që sipas dëshirës t’i drejtonte mendjet njerëzore.

Njëri prej këtyre profetëve pohonte se i merrte udhëzimet nga engjëlli Gabrieli. Një student i cili i qe bashkangjitur i kishte braktisur studimet duke deklaruar se vet Zoti ia kishte dhënë mençurinë për ta interpretuar Fjalën e Zotit. Edhe disa të tjerë të cilët për nga natyra ishin fanatikë u qenë bashkangjitur. Puna e këtyre të humburëve nga imagjinata kishte shkaktuar shqetësim të madh. Predikimet e Luterit gjithkrah e zgjonin popullin që ta ndjente nevojën për reformë, por tani vërtetë edhe disa shpirtëra të ndershëm ishin mashtruar nga pohimet e këtyre “profetëve” të rinjë.

Pijësit e kësaj lëvizje kishin ardhur në Vytenberg dhe kishin provuar që mësimet e veta t’ia impononin Melanhtonin dhe bashkëpunëtorëve të tij. Ata u kishin thënë: “Ne jemi të dërguar nga Zoti që ta mësojmë popullin. Me Zotin jemi duke zhvilluar biseda sekrete dhe e dijmë ardhmërinë; me një fjalë, ne jemi apostuj dhe profetë dhe thirrmi në doktor Luterin”.¹²²

[183]

Reformatorët u habitën dhe u hutuan. Megjithkëtë kishte diçka që kurrë nuk e kishin përjetuar dhe nuk dinin se çka të ndërmernin. “Në këta njerëz”—kishte thënë Melanhtoni “Ka shpirtëra të çuditshëm; por çfarë shpirtërash janë këta? ... nga një anë duhet të kujdesemi të

mos e shuajmë Shpirtin Shenjt, por në anën tjetër duhet të kujdesemi të mos na mashtrojë fryma e satanit”.¹²³

Së shpejti dolën në shesh pasojat e këtij mësimi të ri. Shkrimi Shenjt filloi të lehej pas dore e bile edhe të hudhej plotësisht. Nëpër shkolla u shkaktua huti. Studentët duke urryer çdo rregull dhe rend i braktisnin studimet dhe universitetin. Njerëzit që mendonin se janë të thirrur për ta ngjallur dhe për t’i prirur veprës së reformacionit e kishin sjellur pikërisht buzë greminës. Ithtarët e Romës të kurajuar përsëri në mënyrë ngadhënjimtare ulurisnin: “Edhe një goditje dhe çdo gjë do të jetë e jona”.¹²⁴

Kur Luteri në vendstrehimin e tij në Vartburg kishte dëgjuar se çka po ndodhte kishte thënë i shqetësuar: “Gjithnjë kam pritur se satani do të na e dërgojë të keqen e tillë”.¹²⁵ Ai e kishte kuptuar karakterin e vërtetë të këtyre profetëve të vetëquajtur dhe e kishte parë rrezikun i cili i kërcënohej veprës së të vërtetës. Kundërshtimi i papës dhe i perandorit nuk i kishte shkaktuar aq shqetësime dhe halle sa tani këta profetë. Nga radhët e miqëve të ashtuquajtur të reformacioni ishin ngritur armiqët më të hidhur. Pikërisht ato të vërteta të cilat i kishin sjellë aq gëzime dhe ngushllime tani ishin bërë shkak i përçarjeve dhe i hutive në kishë.

Në veprën e reformacionit Luteri ishte nxitur nga Shpirti Shenjt dhe kishte ecur tej cakat që e kishte paraparë. Ai nuk kishte shpresuar se do të vinte në pozitën çfarë ishte tani dhe se do të zbatonte reforma aq të themelta. Ai kishte qenë vetëm mjet në duart e Zotit të plotëfuqishëm dhe shpeshherë ishte frikësuar nga pasojat e veprës së vet. “Sikur ta kisha ditur”—kishte thënë ai—“se shkenca ime do ta dëmtonte edhe një njeri të vetëm, sado që të kishte qenë i parëndësishëm dhe i padijshëm—gjë që në fakt nuk mund të ndodhë, sepse ajo është Ungjill i vërtetë—unë më me ëndje kisha pranuar që t’i pësojë 10 vdekje se sa të heqë dorë prej saj”.¹²⁶

Kurse tani Vytenbergu, qendra e reformacionit së shpejti kishte rënë nën ndikimin e fanatizmit dhe të anarkisë. Këtë gjendje të tmerrshme nuk e kishte shkaktuar shkenca e Luterit por megjithatë armiqët e tij nga e tërë Gjermania e fajësonin atë. Ai me dhimbje në shpirt shpeshherë pyeste: “Vallë a mund të jetë ky fundi i veprës së madhe reformatore?”¹²⁷ Mirëpo kur i lutej Zotit me përkulje, qetësia dhe paqja përsëri e mbizotëronin zemrën e tij. “Vepra është Jotja, e jo imja”,—i thoshe ai Zotit. “Dhe Ti nuk do të lejosh që ta

shkatërrojnë fanatizmi dhe bestytia”. Mendimi për të mbetur jashtë nga lufta në çastin aq kritik i bëhej i padurueshëm. Prandaj vendosi që të kthehej në Vytenberg.

Pa hezitim u nisë në këtë rrugë të rrezikshme. Armiqët kishin të drejtë ta vrisnin; kurse miqve i qe ndaluar ta përcillnin dhe ta mbronin. Pushteti i perandorit i kishte ndërmarrë masat më të ashpra kundër ithtarëve të tij. Mirëpo ai e kishte parë se vepra e Ungjillit ishte rrezikuar dhe ishte nisur me guxim në emër të Zotit që të luftonte për të vërtetën.

Në një letër dërguar princit të zgjedhur, duke ia shpjeguar qëllimin e vet për ta braktisur Vartburgun Luteri thoshte: “Lartëmadhëria e juaj duhet ta dijë se po kthehem në Vytenberg me mbrojtje edhe më të fuqishme se ç’është mbrojtja e princërve dhe e princërve të zgjedhur. Nuk mendoj ta kërkoj ndihmën dhe mbrojtjen tuaj. Më parë unë do të mund të ju mbroja. Sikur ta dija se lartëmadhëria e juaj do të donte dhe do të mund të më mbronte, nuk do të kisha shkuar në Vytenberg. Nuk ka shpatë e cila do të mund t’i ndihmonte kësaj vepre. Vet Zoti duhet të bëjë çdo gjë, pa ndihmën e bashkëpunimit e njerëzve. Ai që e ka besimin më të madh edhe mundet të mbrojë më së shumti”.¹²⁸

Në një letër tjetër të shkruar gjatë rrugës për Vytenberg Luteri kishte deklaruar: “Jam i gatshëm të përballem me pamëshirën e lartëmadhërisë suaj dhe me mllefin e tërë botës. A nuk janë banorët e Vytenbergut delet e mia? A nuk m’i besoi Zoti mua? A nuk duhet të jem i gatshëm të vdes për ta, në qoftë se kjo kërkohet prej meje? Përveç kësaj kam frikë se në Gjermani mund të shpërthejë revolucion i madh, me të cilin Zoti do ta ndëshkonte popullin tonë”.¹²⁹

Ai e filloi punën me kujdes dhe përkulje të madhe por i sigurtë dhe i vendosur. “Me Fjalën e Zotit—thotë ai—“duhet të rrëzojmë dhe të shkatërrojmë të gjithë atë që është ndërtuar me dhunë. Unë nuk dua të përdorë forcën kundër bestytve dhe të pafeve ... askush nuk duhet të detyrohet me forcë. Liria është esenca e fesë”.¹³⁰

[185] Së shpejti nëpër tërë Vytenbergun u përhap lajmi se Luteri ishte kthyer dhe se do të predikonte. Populli filloi të tubohej nga të gjitha anët dhe kisha ishte përplot. Duke hipur në sallën e predikimit me mençuri dhe butësi të madhe ai i mësonte, i qortonte dhe ua tërhiqte vërejtjen njerëzve. Duke folur për ata që ishin shërbyer me dhunë për ta suprimuar meshën kishte thënë:

“Mesha është gjë e keqe. Zoti është armik i saj; ajo duhet të hiqet dhe unë kam dëshirë që ajo në tërë botën të zëvendësohet me predikimin e lajmit Ungjillor. Mirëpo askë nuk duhet detyruar me dhunë që ta braktisë. T’ia dorëzojmë çështjen dorës së Zotit. Le të punojë Fjala e Zotit e jo ne. Po përse, do të pyesni ju? Sepse unë nuk i mbaj zemrat e njerëzve në dorën time, siç e mban argjilari në dorë argjilin. Ne kemi të drejtë të flasim por nuk kemi të drejtë të gjykojmë. Të predikojmë, kurse pjesa tjetër i përket Zotit. Në qoftë se do ta përdori forcën, çka do të arrij? Mashtrimin, formalitetin, majmunllëkun, dekretet njerëzore dhe hipokrizinë ... por këtu nuk do të ketë sinqeritet të zemrës, as fe, as besim, as dashuri. Ku mungojnë këto trija atje mungon çdo gjë dhe unë nuk e jap asnjë metelik për rezultatin e tillë ... Zoti bën më shumë me Fjalën e tij se sa kur unë, ju dhe e tërë bota i bashkojmë të gjitha forcat. Zoti i pushton zemrat dhe kur përfitohet zemra atëherë është pushtuar çdo gjë ...”

“Unë do të predikoj, do të flas, do të shkruaj; por askë nuk do ta detyroj sepse besimi është akt i vullnetit. Shikoni çka kam bër! Unë jam ngritur kundër papës, kundër shitjes së fletëfaljeve dhe ithtarëve të papës por pa zhurmë dhe dhunë. E kam madhëruar Fjalën e Zotit; kam predikuar dhe kam shkruar; tjetër nuk kam bërë. Dhe deri sa kam fjetur ... kjo Fjalë të cilën e kam predikuar e ka dobësuar papatin dhe i ka shkaktuar më tepër dëm se cili do princ apo perandor në të kaluarën. Megjithatë, unë asgjë nuk kam bërë. Të gjitha këto i ka bërë Fjala e Zotit. Sikur të kisha dashur të shërbehem me forcë, Gjermania me siguri do të vërshohej nga gjaku. Dhe cili do të ishte rezultati i kësaj? Shkatërrimi i trupit dhe shpirtit. Prandaj kam mbetur i qetë dhe e kam lënë që të veprojë Fjala e Zotit”.¹³¹

Ditë pas dite, gjatë tërë javës Luteri i predikonte shumë njerëzve të uritur për të vërtetën. Fjala e Zotit i thente prangat e fanatizmit. Forca e Ungjillit i kthente të humburit nga rruga e së vërtetës.

Luteri nuk dëshironte të takohej me fanatikët dhe shkaktarët e çdo gjëje të keqe. Ai e dinte se këta njerëz nuk kanë arsye të shëndoshë dhe se kanë pasione të pafrenueshme. Duke konsideruar veten në veçanti të arsimuar prej së larti, ata nuk mund ta përballonin as edhe kundërshtimin më të vogël, as qortimin më të butë, apo këshillën çfarëdo qoftë. Duke e shpallur veten për autoritetin më të lartë, kërkonin prej të gjithëve që pikëpamjet e veta t’ua pranonin pa kundërshtim. Mirëpo, pasi që kërkonin të takoheshin me Luterin,

ai u pajtua që t'i pranonte dhe me atë rast aq me sukses ua zbuloi qëllimet sa që mashtruesit së shpejti e braktisën Vytenbergun.

Fanatizmi për një kohë u shua; mirëpo, pas disa vitesh shpërtheu me ashpërsi edhe më të madhe dhe me pasoja të tmerrshme. Luteri duke folur për këta prijës ishte shprehur kësisoji: “Për ata Shkrimi Shenjt është fjalë e vdekur. Por të gjithë bërtasin: Shpirti! Shpirti! Por të jeni të bindur se unë nuk do të shkoj atje ku shpie shpirti i tyre. Le të më ruaj Zoti i mëshirëshëm nga kisha e atillë ku të gjithë konsiderohen shenjtër. Unë dëshiroj të mbetem këtu ku ka njerëz të devotshëm, të përkultur, të dobët, të sëmurë të cilët nuk i njohin dhe nuk i ndejnë mëkatet e tyre të cilët marrin frymë dhe vazhdimisht lutën që Zoti t'i ngushëllojë dhe tu ndihmojë”.¹³²

Toma Mincer, fanatiku më aktiv ndër ta ishte njeri me aftësi të mëdha i cili po të shërbehej drejt me to, do të mund të bënte mirë. Mirëpo, ai nuk i kishte mësuar as parimet e para të religjionit të vërtetë. “Ishte i preokupuar me dëshirën që ta reformonte botën, duke harruar si shumë të hutuar se me atë reformë duhet t'ia fillonte që nga vetja.¹³³ Ai synonte të arrinte pozitë dhe të kishte ndikim, dhe në atë drejtim nuk lëshonte pe para askuj e bile as para Luterit. Kishte deklaruar se reformatorët duke e vënë autoritetin e Shkrimit Shenjt në vend të papatit, e kishin ndrruar vetëm formën e papatit. Vet pohonte se ishte dërguar nga Zoti ta zbatonte reformën e vërtetë. “Ai që e ka atë frymë”—thoshte Mincer—“e ka fenë dhe besimin e vërtetë ndonëse në jetën e tij kurrë nuk e ka parë Shkrimin Shenjt”.¹³⁴

Këta mësuesë të hutuar, lodrat e mbresave të tyre dhe mendimet e veta i shpallnin Zë hyjnor; në këtë mënyrë ata kishin shkuar në ekstremizëm. Disa prej tyre bile i kishin ndezur Biblat e veta duke thënë: “Fjala vret, kurse Shpirti ngjallon!” Mësimet e Mincerit i kënaqnin ata që i kërkonin mrekullitë dhe në të njëjtën kohë u pëlqente që me krekosjen e vet kërkonin që idetë dhe mendimet njerëzore t'i venin mbi Fjalën e Zotit. Mijëra njerëz e pranonin shkencën e tij. Ai së shpejti e hudhi çdo rend dhe rregull në shërbesën publike drejtuar Zotit, duke deklaruar se t'i dëgjosh princërit domethënë në të njëjtën kohë është sikur të tentosh t'i shërbesh Zotit dhe Velijarit.

Kur këta njerëz filluan t'i hiqnin nga vetja prangat e papatit, më nuk dëshironin t'i duronin as kufizimet e pushtetit sekularist. Shkenca puçiste e Mincerit të cilën ithtarët e tij e konsideronin të frymëzuar nga Zoti kishte shpënë në urrejtjen e sistemit dhe të

ligjshmërive duke u dhënë hov paragjykimeve dhe pasioneve. Pasojat e gjithë kësaj qenë skenat e tmershme të rrebelimeve dhe të dhunës: fushat gjermane u vaditën me gjak.

Vuajtjet shpirtërore të cilat i kishte përjetuar Luteri në Erfurt tani e kishin kapluar me forcë të dyfishtë, për shkak të pasojave të rëndat të fanatizmit që i përshkruheshin reformacionit. Prijësit e Romës pohonin—ndërsa shumë njerëz ishin të prirur të besojnë—se këto turbullira ishin fryt i mësimëve të Luterit. Megjithëse kjo akuzë ishte e pa bazë, reformatorin e shqetësonte shumë. Që vepra e reformacionit të shpallej fanatizmi më i vrazhdët kjo i dukej më tepër së që mund të përballonte. Në anën tjetër edhe prijësit e lëvizjes së re e urrenin Luterin sepse ai jo vetëm që i kundërshtonte mësimet dhe pohimet e tyre se gjoja u printe frymëzimi hyjnor por i shpallte bile edhe rebelues kundër pushtetit civil. Për t’iu hakmarrë e shpallën mashtrues tinzar. Dukej se reformatori e kishte tërhequr mbi vete edhe urrejtjen e princërve edhe të popullit.

Ithtarët e Romës ishin gëzuar duke pritur shkatërrimin e shpejtë të reformacionit. E sulmonin Luterin bile edhe për gabimet më të imëta të cilat ai me kujdesin më të madh përpiqej t’i korrigjonte. Pala fanatike duke pohuar se me të po veprohet në mënyrë të padrejtë kishte arritur ta fitonte simpatinë e një numri të madh të njerëzve; dhe siç ndodhë shpeshë me ata që nisen rrugës së gabuar filluan të konsiderohen martirë. Dhe kështu ata që ishin ngritur energjikisht kundër reformacionit përpiqeshin të shkaktonin dhimbje dhe paraqiteshin si viktima të brutalitetit dhe të dhunës. Kjo ishte një vepër sataniste e nxitur nga fryma rebeluese e cila dikur ishte paraqitur në qiell.

Satani vazhdimisht tenton që t’i mashtrojë njerëzit dhe t’i sjellë në pozitë që mëkatën ta quajnë drejtësi kurse drejtësinë mëkat. Sa e suksesshme ishte vepra e tij! Sa shpeshë shërbëtorët e Zotit vërshohen nga qortimet dhe kritikën sepse me guxim përpiqen ta mbrojnë të vërtetën! Njerëzit që janë mjete të satanit lavdohen dhe ngriten e bile ata edhe shikohen si martirë, ndërsa ata që do të duhej të rrespektoheshin dhe të ndihmoheshin për shkak të besimit ndaj Zotit lihen në mëshirën e vet dhe gjithnjë janë të dyshuar dhe shikohen me mosbesim. Shenjtëria e rrejshme dhe përkushtimi i rrejshëm edhe më tutje e kryen veprën e mashtrimeve. Në forma të ndryshme ajo edhe sot e dëshmon frymën e njëjtë si dhe në ditët e Luterit; ajo

edhe sot e tërheq vëmendjen nga Shkrimi Shenjt dhe i shpie që të shkojnë pas ndjenjave dhe mbresave të tyre më me ëndje se sa t'i nënshtrohen Ligjit të Zotit. Këtu qëndron njëra ndër shpikjet më të sukseshme të satanit me të cilën shërbehet për ta njetosur pastërtinë dhe të vërtetën.

Luteri me guxim e mbronte Ungjillin nga sulmet që vinin prej të gjitha anëve. Në të gjitha këto luftëra Fjala e Zotit dëshmohej si armë e fuqishme, me këtë fjalë ai luftonte edhe kundër papës edhe kundër filozofisë skolastike dhe falë saj mbetej i fuqishëm si një kreshtë kundër fanatizmit i cili tentonte të bashkohej me reformacionin.

Secila prej këtyre rrymave kundërshtare në mënyrën e vet e hudhte Shkrimin Shenjt dhe e madhëronte mençurinë njerëzore si burim të së vërtetës dhe të njohjes fetare. Racionalizmi i nënshtrohet arsyes dhe e bën themel të fesë. Kisha e Romës ia pranon papës frymëzimin i cili në linjën e pandërprerë ka ardhur nga apostujt dhe për të gjitha kohërat është i pandryshueshëm. Ky botëkuptim i jep mundësi çdo lloji të bjerrjes dhe amoralitetit për t'u mbuluar nën maskën e autorizimeve apostullike. Frymëzimi të cilin e theksonin Mincerit dhe bashkëpunëtorët e tij ishte fryt i mendjemadhësisë kurse ndikimi i tij ishte shkatërrues për çdo autoritet, atë njerëzor dhe hyjnor. Krishterimi i vërtetë, përkundrazi Fjalën hyjnore e konsideron thesarin më të madh të të vërtetave të frymëzuara dhe është gurëthemel i çdo frymëzimi.

[189] Pas kthimit nga Vartburgu Luteri e përfundoi përkthimin e Besëlidhjes së Re dhe së shpejti pas kësaj Ungjilli iu dorëzua gjermanëve në gjuhën e tyre. Këtë përkthim të gjithë njerëzit që e donin të vërtetën e pranuan me gëzim të madh, kurse ata që i gjakonin traditat dhe urdhërat njerëzore e hudhën me urrejtje. Klerikët shqetësoheshin edhe nga vet mendimi se prej tani edhe populli i rëndomtë do të mund të debatonte me ta për parimet e Fjalës hyjnore dhe se kështu do të zbuloheshin injoranca e tyre. Arma e arsyes së tyre trupore ishte e pafuqishme kundrejt shpatës shpirtërore. Roma e përdori tërë autoritetin e vet për ta penguar përhapjen e Shkrimit Shenjt. Mirëpo, dekretet, anatemat dhe torturat u dëshmuan të kota. Sa më shumë që Roma e gjykonte dhe e ndalonte Biblën, aq më tepër populli gjakonte të njohtohej se çka i mëson ajo. Të gjithë ata që mund të lexonin u bënë studjues të zellshëm të Biblës. Ata e bartnin me vete dhe e lexonin vazhdimisht deri sa pjesë të mëdha të saj nuk i

mësonin përmendësh. Duke e parë se me çfarë dashurie ishte pranuar Besëlidhja e Re, Luteri menjëherë iu përkushtua përkthimit të Besëlidhjes së Vjetër dhe e botoi në pjesë ashtu siç i kryente.

Shkrimet e Luterit u pranuan me entuziazëm nëpër qytete dhe katunde. “Ato që i shkruanin Luteri dhe miqt e tij, të tjerët i përhapnin. Monahët që u bindën në paqëndrueshmërinë e besëlidhjeve të manastireve, u bindën se jetën e tyre të pavlefshme të mëparshme duhej ta zëvendësonin me jetën e punës, por pasi që vet nuk ishin të aftë për ta predikuar Fjalën e Zotit udhëtonin nëpër krahina, nëpër katunde dhe lagje për t’i shitur shkrimet e Luterit dhe shkrimet e miqëve të tij. Gjermania shumë shpejt u vërshua nga kolporterët e guximshëm”.¹³⁵ Këto shkrime studjoheshin me intersim të madh edhe nga të pasurit edhe nga të varfërit, edhe nga të diturit edhe nga ata që dinin më pak. Natën, mësuesit e fshatit me zë ua lexonin këto shkrime grupeve të vogla të grumbulluara rreth vatrave. Me rastin e çdo përpjekje të tillë shumë shpirtëra të bindur në të vërtetën me gëzim e pranonin Fjalën e Zotit, kurse më pastaj edhe vet të tjerëve ua transmetonin lajmin e gëzueshëm.

Kështu u plotësuan fjalët e frymëzuara “Zbulesa e fjalëve të tua ndriçon: të miturit i bën të urtë” (Psalmi 119,130). Studimi i Shkrimit Shenjt i ndryshoi zemrat dhe mendjet. Pushteti i papës e mbante popullin në zgjedhën e hekurt të injorancës dhe të poshtrimit. Me përpikëri ruheshin zakonet e jashtme heretike dhe bestypte, por në tërë këtë shërbesë mendja dhe zemra merrnin pak pjesë. Përkundrazi predikimi i Luterit i cili kishte për qëllim t’i zbulonte të vërtetat e thjeshta të Fjalës së Zotit, mandej vet kjo Fjalë duke iu dhënë popullit në duar i zgjoi energjitë e fjetura, e pastroi dhe e fisnikëroi natyrën shpirtërore dhe i dha mendjes forcë dhe vlerë të re.

Mund të shiheshin njerëzit e të gjitha shtresave se si me Bibël në dorë e mbronin shkencën e reformacionit. Ithtarët e papës të cilët studimin e Shkrimit Shenjt iu kishin lënë në dorë klerikëve dhe murgëve tani e lëshonin kushtrimin që të përgënjeshtrohej ky mësim. Mirëpo, duke mos e njohur as Shkrimin Shenjt as fuqinë e Zotit, klerikët dhe murgët kishin pësuar dështim të plotë prej atyre që i kishin konsideruar keqbërës dhe injorantë. “Fatkeqësisht”—kishte thënë një skrib katolik — “Luteri i ka bindur pasuesit e tij se nuk duhet të mbështeten në asgjë tjetër përveç në Shkrimin Shenjt”. Populli tubohej për të dëgjuar se si njerëzit me arsim modest e

mbronin fjalën e Zotit e bile edhe si debatonin me teologët e ditur. Mosdija e turpshme e këtyre njerëzve të mëdhenj kishte dalur në shesh, kur dëshmitë e tyre rrëzoheshin nga shkenca e thjeshtë e Fjalës hyjnore. Punëtorët, ushtarët, gratë dhe fëmijët e njihnin më mirë Shkrimin Shenjt se sa klerikët dhe teologët e arsimuar.

Dallimi ndërmjet nxënësve të Ungjillit dhe mbrojtësve të besimit të rrejshëm të Romës vërehej si në rradhët e të të arsimuarëve, ashtu edhe ndër popullin e paarsimuar. “Përkundër përfaqësuesve të klerarkisë së vjetër të cilët e kishin lënë pasdore mësimin e gjuhës dhe të letërsisë ... u paraqit rinia e entuziazmuar dhe fisnike e përkushtuar në studimet e Shkrimit Shenjt me gjakimet që të njihej me veprën madhështore poetike të antikës. Të dhuntuar me mendje të mprehtë, me shpirt fisnik dhe me zemër të guximshme, këta njerëz të rinjë së shpejti arritën aso njohurishë sa që shumë kohë askush nuk mund të matej me ta. Kur këta mbrojtës të rinjë të refomacionit ranë në konflikt në një tubim me mësuesit e Romës, i atakuan me aq lehtësi dhe siguri sa që teologët romanë menjëherë u luhatën, u hutuan dhe para të gjithëve u turpëruan”.¹³⁶

Kur klerikët e Romës e panë se ishte zvogëluar numri i besimtarëve të tyre e thirrën për ndihmë administratën e qytetit dhe me të gjitha mjetet u përpoqën që t’i kthejnë besimtarët e vet. Mirëpo populli me mësimet e reja i kishte plotësuar nevojat e veta shpirtërore dhe i kishte refuzuar ata të cilët me vite i kishin ushqyer me lusprat e ritualeve bestypte dhe të legjendave njerëzore.

Kur filloi ndjekja e mësuesve të së vërtetës këta u mbështetën në urdhërat e Zotit: “Kur t’ju salvojnë në njërin qytet ikni në tjetrin!” (Mateu 10,23) Drita dëpërtoi në të gjitha vendet. Të të arratisurëve gjithnjë u hapej ndonjë derë mikpritëse ku mund të banonin dhe ata e predikonin Ungjillin jo rrallë edhe në kishë në qoftë se këtë nuk e kishin të ndaluar, por edhe në shtëpitë private, apo nën qiellin e hapur. Çdo vend ku tubohej populli për ta dëgjuar Fjalën e Zotit ishte tempull i bekuar. E predikuar me fuqinë e tillë, e vërteta përhapej me forcë të pandalshme.

Më kot pushteti shpirtëror dhe civil përpiquej ta thente “heretizmin”. Më kot u shërbyen me burgime, me vrasje, me zjarr dhe me shpatë. Mijëra besimtarë e vulosën fenë e tyre me gjak, por megjithatë vepra eci përpara. Ndjekjet vetëm ndihmuan që e vërteta të përhapej edhe më tepër kurse fanatizmi që dëshironte të bashohej

[191]

[192]

me ndjekjet, ndihmohej që në mënyrë edhe më të qartë të shquhet dallimi ndërmjet veprës së satanit dhe Veprës hyjnore.

[193]

11. PROTESTA E PRINCËRVE

Njëra ndër dëshmitë më fisnike e cila ndonjëherë është publikuar në favor të reformacionit ka qenë protesta e princërve të krishterë të Gjermanisë e paraqitur në Kuvendin shtetëror në Shpajer në vitin 1529. Guximi, besimi dhe vendosshmëria e këtyre njerëve të Zotit në shekujt e ardhshëm e sollën lirinë e mendimit dhe të ndërgjegjes. Protesta e tyre ua dha pjesëtarëve të kishës së reformuar emrin “protestantë” parimet e shprehura në të ishin bërthama e protestantizmit.¹³⁷

Për reformacionin kishin ardhur ditë të errëta e përplot kërcënime. Përkundër ediktit të Vorms-it i cili Luterin e nxorri jashtë ligjit dhe ia ndaloi mësimet e tij, megjithatë toleranca religjioze në perandori edhe më tutje ekzistonte. Providenca yjnore i ndalonte fuqitë të cilat e kundërshtonin të vërtetën. Karli V kishte vendosur ta ngulfaste reformacionin, por sa herë që e ngriste dorën kundër tij, rrethanat e detyronin që goditjen ta ndalte. Disa herë dukej se kërcënohej shkatërrimi i pashmangëshëm për ata që kishin marrë guximin t’i kundërveheshin Romës; mirëpo në momentet kritike herë paraqitej ushtria turke në kufirin lindor herë mbreti francez, e bile edhe vet papa xheloz për shkak të progresit të perandorisë gjermane e fillonin luftën kundër tij; dhe kështu këto konflikte dhe rrethana ndërkom-bëtare kontribuonin që reformacioni të forcohej dhe të përhapej.

Më në fund mbretërit e papës i zgjidhën konfliktet e tyre dhe kështu ata mund të ngriteshin bashkarisht kundër reformacionit. Kuvendi në Shpajer në vitin 1526 ia dha secilit shtet lirinë e plotë lidhur me çështjet fetare deri në thirrjen e kuvendit të ri të përgjithshëm. Mirëpo posa kaluan rreziqet të cilat e detyronin mbretin për ta bërë këtë koncesion ai në vitin 1528 e thirri Kuvendin tjetër në Shpajer me qëllim që ta çrrënjoste heretizmin. Princërit duhej që mundësisht në mënyrë miqësore të nxiteshin për t’iu kundërvënë reformacionit; mirëpo në qoftë se ky plan nuk do të realizohej, Karli V ishte i gatshëm ta përdorte shpatën.

[194]

Ndër itharët e Romës u krijua një disponim i përcjellur me gëzim të madh. Ata erdhën në numër të madh në Shpajër dhe haptazi e shprehnin urrejtjen e tyre ndaj protestantëve dhe mbrojtësve të tyre. Melanhtoni shkruante: “Ne jemi mjet për tallje dhe fundërrinë e tërë botës, por Krishti do të kujdeset për popullin e tij të varfër dhe do ta shpëtojë”.¹³⁸ Ata shkonin deri aty sa që princërve protestantë të cilët ishin të pranishëm në kuvend t’u urdhëronin që ta ndalonin predikimin e Ungjillit në vendbanimet e tyre. Mirëpo populli i Shpajërit ishte i etshëm për Fjalën e Zotit dhe përkundër ndalimit mijëra dëgjuesë vinin në shërbesë e cila mbahej në kapelën e princit të zgjedhur sas.

Kjo e përshpejtoi momentin vendimtar. Me një vendim të perandorit kuvendit iu komunikua se zgjidhja për lirinë fetare është duke shkaktuar shumë çregullira dhe se perandori për këtë kërkon që ky aktvendim të anulohet. Ky akt arbitrar e shkaktoi mllëfosjen dhe tmerrimin e rradhëve të të besimtarëve ungjillor. Njëri prej tyre kishte klithur: “Krishti përsëri ra në duart e Kajafës dhe të Pilatit”. Ithtarët e Romës u bënë edhe më të ashpër. Një ithtar fanatik i Romës kishte uluritur: ‘Turqit janë më të mirë se luteristët sepse turqit agjërojnë kurse luteristët e përdhosin. Në qoftë se duhet të zgjedhim ndërmjet Shkrimit Shenjt të cilin e ka dhënë Zoti dhe lajthitjeve kishtare ne do ta hudhim atë të parin’. Melanhtoni shkruante: “Çdo ditë, para kuvendit të mbushur plotë, Faberi është duke hedhur nga ndonjë gurë të ri në ne”.

Toleranca fetare ishte e vendosur me ligj dhe shtetet ungjillore kishin vendosur t’i mbronin të drejtat e tyre. Luteri i cili ende ndodhej nën mallkimin e ediktit të Vormsit as që mund të vinte në Shpajër; mirëpo atë e përfaqësonin bashkëpunëtorët e tij dhe princërit të cilët Zoti i kishte motivuar ta mbronin veprën e Ungjillit në ato raste. Fridrihu fisnik i sasëve mbrojtësi i dikurshëm i Luterit kishte vdekur por Konti Johani, i vëllai dhe trashëgimtari i tij me gëzim e kishte pranuar të vërtetën e Ungjillit; dhe ndonëse mik i paqës dhe i qetësisë ai manifestoi një energji dhe guxim të madh kur ishte fjala për çështjen e fesë. Klerikët kërkonin që shtetet të cilat e kishin pranuar reformacionin t’i nënshtroheshin administratës kishtare të Romës. Mirëpo reformatoret thirreshin në lirinë e cila u ishte dhënë më parë. Ata nuk mund të pranonin që Roma t’i fuste nën shtetin e vet, shtetet të cilat me aq gëzim e kishin përqaftuar Fjalën hyjnore.

Më në fund u propozua ky kompromis: “Aty ku reformati ende nuk është zbatuar, edikti i Vorms-it duhet të zbatohet me përpikëri; kurse atje ku ka refuzuar populli dhe aty ku mund të kishte rreziqe se do të shkaktoheshin kryengritje, le të pengohet përhapja e mëtejshme e reformatit, le të mos preken çështjet kontestuese, le të mos pengohet shërbimi i meshës dhe të mos u lejohet katolikëve romanë që ta pranojnë luterizmin”.¹³⁹ Këtë zgjidhje e aprovoi kuvendi ndërsa klerikët dhe prelatët e papës mbetën tejet të kënaqur.

“Në qoftë se ky edikt do të hynte në fuqi, reformati nuk do të mund të përhapej në vendet ku ende ishte i panjohur, e as që do të përforcohej aty ku ekzistonte”.¹⁴⁰ Liria e fjalës u ndalua. Konvertimet më nuk lejoheshin. Nga miqët e reformatit u kërkua që menjëherë t’i nënshtrohen këtyre ndalesave dhe kufizimeve. Dukej se shpresa e botës po shuhej. “Vendosja e sërishme e pushtetit të kishës së Romës ... domosdo do të shpiente në vendosjen e keqpërdorimeve të mëparshme” dhe lehtë do të krijoheshin rrethanat që të shkatërrohej vepra e cila që tani ishte luhatur nga fanatizmi dhe përçarjet.¹⁴¹

Kur pala ungjillore u takua në këshillim, të gjithë anëtarët e saj të hutuar e shikonin njëri tjetrin. Pyesnin: “Çka duhet të bëhet?” Shumë përparësi të rëndësishme për botën ishin në rrezik. “A të nënshtrohen prijësit e reformatit”. A ta pranojnë ediktin? Në këtë çast kritik lehtë do të mund të bëhej hapi i gabueshëm! Sa arsytetime të mira dhe të pranueshme do të mund të gjendeshin për vendimin që të nënshtrohen! Princërve luteranë u premtuhej garancia se lirisht do të mund ta ushtronin fenë e tyre. E njëjta e drejtë u premtuhej edhe shtetasëve të tyre që e kishin pranuar reformatin para këtij edikti. A thua nuk ishte kjo mjaft? Sa rreziqe do t’i kishin shmangur në qoftë se do të ishin nënshtroar? Por në sa rreziqe dhe konflikte do të mund t’i fuste rrezistenca! Kush e di se a do t’u ofrohej në të ardhmen rasti i tillë i volitshëm! Ta pranojmë paqen, ta marrim degën e ullirit të cilën po na e ofron Roma dhe në këtë mënyrë t’i shërojmë plagët e Gjermanisë. Me arsytetime të këtilla dhe të ngjashme reformatorët do të mund ta arsyetonin pranimin e kushteve të cilat së shpejti do ta shkaktonin shkatërrimin e plotë të kauzës së tyre.

[196]

“Mirëpo për fat, reformatorët e vërejtën parimin bazë të marrëveshjes së propozuar dhe vepruan në bazë të besimit. Çfarë ishte ky parim? Ishte e drejta e Romës për të bërë presion, për ta detyruar

ndërgjegjen dhe për ta ndaluar lirinë e kërkimeve. Por a nuk është liria e ndërgjegjes e garantuar për ta dhe për shtetasit e tyre? Po, por si mëshirë e jo si e drejtë. Dhe me që u përket atyre të cilët nuk janë përfshirë në këtë dispozitë, për ta edhe më tutje mbetet i drejtë parimi i fuqisë; ndërgjegja nuk u muarr parasysht. Roma u bë gjyaktës i pagabueshëm i besimit. Ta pranosh besëpaqen e propozuar nënkuptonte ta pranosh se liria i lejohet vetëm sasëve të reformuar ndërsa për tërë krishterimin tjetër kërkimi i lirë dhe ushtrimi i fesë së reformuar nënkuptonte delikt i cili ndëshkohej me burgim dhe me nderje në turra të zjarrit. A guxojnë ata t'i vendosin kufijet gjeografik në lirinë religjioze? A mund ta shpallin se reformacioni e ka fituar të konventuarin e fundit, se e ka pushtuar pëllëmbën e fundit të tokës! A duhet pushteti i Romës të mbetet i amshueshëm atje ku sot ekziston? A mund të konsiderohen reformatoret të pafajshëm për gjakun e qindra dhe mijëra të atyre të cilët do t'i godaste kjo marrëveshje dhe të cilët duhet të detyroheshin t'ia sakrifikojnë jetërat e tyre kokave të papatit? Kjo në çastin vendimtar nënkuptonte ta tradhtosh veprën e Ungjillit dhe lirinë e krishterimit.¹⁴² Më parë, ishin të gatshëm të sakrifikonin çdo gjë bile edhe principatat e tyre, kurorat dhe jetërat e tyre”...¹⁴³

“Ta hudhim këtë edikt” thanë princërit. “Në çështjen e ndërgjegjes shumica nuk mund të ketë kurrfarë pushteti”. Deputetët deklaruan: “Në saje të dekretit të vitit 1526 shteti përjetoi qetësi, por suprimimi i atij dekreti në Gjermani do të shkaktonte rebelime dhe konflikte. Kuvendi shtetëror nuk kishte të drejtë tjetër përveç ta ruante lirinë religjioze deri në thirrjen e kuvendit tjetër kishtar”.¹⁴⁴ Shteti është i obligueshëm që ta mbrojë lirinë e ndërgjegjes dhe aty është kufiri i autoritetit të tij në çështjet religjioze. Çdo pushtet sekular i cili përpiqet t'i caktojë apo t'i imponojë normat fetare e shkelë atë parim për të cilin me aq fisnikëri kishin luftuar të besimëtarët e ungjillit.

Ithtarët e papës vendosën që ta thenin atë që e quanin “kokëfrotësi arrogante”. Ata u përpoqën që të shkaktojnë përçarje ndërmjet ithtarëve të reformacionit dhe t'i frikësojnë të gjithë ata të cilët ende nuk ishin deklaruar hapët në favor të tij. Më në fund para kuvendit shtetëror u thirrën përfaqësuesit e qyteteve të lira dhe prej tyre kërkuan që të deklarohen se a i pranojnë propozimet e dhëna apo jo. Ata kërkuan që t'u jepej një afat por më kot. Kur u vunë në

këtë mënyrë në sprovë, gati gjysma e tyre u deklaruan për reformatorët. Ata të cilët në këtë mënyrë refuzuan ta sakrifikonin lirinë e ndërgjegjes dhe të drejtën e mendimit personal, e dinin mirë se në të ardhmen do të ishin objekt kritikash, gjykimesh dhe ndjekjesh. Njëri prej delegatëve kishte thënë: “Ne, ose patjetër duhet të heqim dorë nga Fjala e Zotit ose do të jemi të ndezur”.¹⁴⁵

Mbreti Ferdinandi, përfaqësuesi i perandorit në Kuvendin shtetëror e pa se edikti do të shkaktonte përçarje serioze në qoftë se nuk arrinte t’i bindte princërit ta pranonin dhe ta mbështesnin. Ai përpigjej që këtë ta arrinte me bindje, duke e ditur mirë se përdorimi i forcës këta njerëz do t’i bënte edhe më të vendosur. “Ai i luste princërit që ta pranojnë ediktin duke i bindur se perandori për këtë do t’u ishte mirënjohës”. Mirëpo këta njerëz të guximshëm e njihnin një pushtet më të lartë se të perandorëve botëror prandaj të qetë u përgjigjën: “Ne do t’i nënshtrohemi perandorit në çdo gjë që i shërben ruajtjes së qetësisë dhe lavdimit të Zotit”.¹⁴⁶

Mbreti më në fund deklaroi para tërë kuvendit se “Edikti definitivisht është pranuar dhe se do të lëshohet në formë të dekretit të perandorit. Mandej i tha princit të zgjedhur të sasëve dhe miqëve të tij se nuk u mbetet tjetër pos që t’i nënshtrohen shumicës”. Duke e thënë këtë e braktisi kuvendin, duke mos u dhënë rast reformatorëve që t’i përgjigjen. Më kot ata ia dërguan mbretit një delegacion me lutje që të kthehet. “Çështja është e kryer”—tha mbreti—“mbetet që vetëm t’i nënshtroheni”.

Pala e perandorit e dinte se princërit e krishterë kishin vendosur t’i përmbaheshin Shkrimet Shenjt si autoritet më i lartë se shkenca dhe normat njerëzore; kjo palë e dinte edhe faktin se pranimi i këtij parimi në fund do ta rrëzonte papatin. Mirëpo “duke e parë vetëm atë që mund të shihet” siç bën mijëra të tjerë para dhe pas tyre, ata e ngrisin veten duke menduar se fuqia ishte në anën e papës dhe të perandorit dhe se reformatorët ishin të dobët. Në qoftë se protestantët do të kishin llogaritur në mbështetjen njerëzore, vërtetë do të kishin qenë të dobët ashtu siç mendonin ithtarët e papës. Mirëpo, edhe pse numerikisht më pak dhe në konflikt me Romën, ata megjithatë ishin të fuqishëm. Kundër “vendimit të Kuvendit shtetëror thirrreshin në Fjalën e Zotit kurse kundër perandorit Karlit V në Fjalën e Jezu Krishtit, perandorit të perandorëve dhe zotërisë së zotërinjëve”.¹⁴⁷

Pasi që Ferdinandi refuzoi ta miratonte bindjen e ndërgjegjes së tyre, princërit vendosën, pa marrë parasysh mungesën e tyre, menjëherë t'ia paraqesin Kuvendit shtetëror protestën e vet.

“Ne me këtë letër protestojmë para Zotit, Krijuesit tonë të vetëm, Mbrojtësit, Shpaguesit dhe Shpëtimtarit i cili një ditë do të na gjykojë dhe deklarojmë para të gjithë njerëzve dhe krijesave se ne dhe ithtarët tanë në asnjë mënyrë nuk e pranojmë dekretin e propozuar në pikat që janë kundër Zotit, kundër fjalës së tij të shenjtë, kundër ndërgjegjes sonë të pastër dhe kundër shpëtimit të shpirtërave tanë”.

“Çka? Vallë a ta aprovojmë këtë dekret! Si ta pranojmë kur Zoti i gjithfuqishëm e thërret një njeri që ta njoh atë e që ky njeri të mos e kenë lirinë për ta pranuar atë njohtim?” Nuk ka shkencë tjetër më të shëndoshë përveç asaj që pajtohet me Fjalën e Zotit... Perëndia e ndalon predikimin e shkencave tjera ... Shkrimi Shenjt patjetër duhet të shpjegohet me ndihmën e veprave të tija tjera të shkëlqyeshme. Ky libër i shenjtë është qartë i kuptueshëm për të krishterin në çdo gjë që i nevojitet dhe është dhënë për ta shpërndarë errësirën. Për këtë arsye kemi vendosur që me mëshirën e Zotit ta ruajmë predikimin e pastër të Fjalës së tij, ashtu çfarë shkruhet në librat Biblike të Beslidhjes së Vjetër dhe Belidhjes së Re duke mos shtuar asgjë që do të ishte kundër saj. Kjo Fjalë është e vërteta e vetme. Ajo është rregullë e sigurt e shkencës jetësore. Ajo nuk mund të gabojë as të mashtrojë. Kush ndërton në themelin e saj do t'u përballojë të gjitha fuqive të ferrit; të gjitha dobësitë njerëzore që e kundërshtojnë Fjalën e Zotit nuk mund të dalin para fytyrës së Zotit”.

“Për këtë arsye e refuzojmë zgjedhën e cila na imponohet”. “Në të njëjtën kohë presim që lartmadhëria e tij e perandorit të veprojë me ne ashtu siç i ka hije princërve të krishterë të cilët e adhuronjë Zotin mbi të gjitha. Nga ana e jonë deklarojmë se si ndaj tij, ashtu edhe ndaj nesh, zotërinjë fisnikë do ta kultivojmë tërë dashurinë dhe kujdesin të cilin e konsiderojmë obligim tonin të drejtë dhe ligjor”.¹⁴⁸

Kjo deklaratë që u bë në Kuvendin shtetëror la mbresa të fuqishme. Guximi i princërve të cilët protestuan shkaktoi habi dhe shqetësim te shumica e të pranishmëve. Ardhërmia e tyre dukej e errët dhe e pasigurtë. Përçarjet, zënkat dhe gjakderdhja dukeshin të

jes së tyre dhe duke u mështetur në dorën e Zotit të plotëfuqishëm “ishin frymëzuar dhe mbushur me guxim e vendosshmëri”.

“Parimet e kësaj proteste të njohur e ngërthejnë esencën e protestantizimit... kjo protëstë ishte e drejtuar kundër dy keqpërdorimeve njerëzore në çështjet e fesë: kundër përzierjes së pushtetit civil në çështjet e fesë dhe kundër autoritetit arbitrar të kishës. Në vend të këtyre keqpërdorimeve, protestantizmi e ngriti forcën e ndërgjegjes mbi pushtetin sekularist kurse autoritetin e Fjalës së Zotit rhibi autoritetin e kishës. Protestantizmi para së gjithash e refuzon përziejen e pushtetit civil në çështjet hyjnore dhe thotë siç kanë thënë apostujt dhe profetët: “Më parë duhet nënshtruar Zotit se sa njerëzve”. Duke mos iu kundërvënë kurorës perandorake ai e ngritë mbi të kurorën e Jezu Krishtit. Por shkon edhe më tutje: protestantizmi pohon se çdo mësim njerëzor duhet t’i nënshtrohet Fjalës hyjnore”.¹⁴⁹

Protestantët nuk e kërkonin vetëm të drejtën që të mund të besonin dhe ta ushtronin fenë e tyre por që të mund ta predikonin lirisht ate që e konsiderojnë të vërtetë. Ata ia mohonin të drejtën klerikëve dhe pushtetit sekularist që t’i pengonin në këtë drejtim. Protesta në Shpajër ishte deklaratë solemne kundër shtypjes religjioze dhe mbrojtje e vendosur e të drejtave të çdo njeriu që të mund t’i shërbejë Zotit sipas ndërgjegjes së tij.

Deklarata ishte dhënë. Ajo më tutje u gravua në kujtesën e mijëra njerëzëve dhe u shënua në librat qiellor, prej nga kurrfarë dhune njerëzore nuk mund ta shlyente. E tërë Gjermania ungjillore e pranoi këtë protestë si shprehje të besimit të vet. Secili në këtë deklaratë e shihte premtimin për një kohë të re dhe më të mirë. Njëri nga princërit protestantëve në Shpajër tha: “Le t’ju ruaj Zoti i plotëfuqishëm i cili ju mëshiroi që ta pranoni publikisht, në mënyrë të lirë dhe pa frikë dhe le t’ju bekoj në këtë vendosshmëri deri në ditën e amshimit”.¹⁵⁰

Në qoftë se reformati, pas arrijtes së suksesit gjysmak do të kishte pranuar t’u përshtatej situatave për hir të barazpeshave, do ta tradhtonte Zotin dhe vetveten dhe në këtë mënyrë do ta shkatërronte vetveten. Përvoja e këtyre reformatoreve fisnikë e përmbante mësimin për të gjithë shekujt e ardhshëm. Taktika e satanit kundër Zotit dhe Fjalës së Tij nuk ka ndryshuar; satani edhe sot si dhe në shekullin XVI kundërshton që fjala e Zotit të jetë rregull e fesë dhe jetës. Edhe në ditët tona ka prirje të mëdha që të braktiset shkenca

biblike dhe normat e saj prandaj është e nevojshme që t’i kthehemi parimit të madh protestant: Bibla dhe vetëm Bibla duhet të jetë rregullë e fesë dhe e obligimeve. Satani përpiqet që me të gjitha mjetet ta ngulfasë lirinë religjioze. Fuqia antikrishterë të cilën protestantët në Shpajjer e refuzuan tani është duke vepruar me një forcë të re që përsëri ta vendosë pushtetin e vet suprem të humbur. Lojaliteti i njëjtë ndaj Fjalës së Zotit të cilin e shprehën reformatorët në atë periudhë të krizës për reformacionin është shpresa e vetme për reformë në kohën tonë.

Pati shenja të rrezikut për protestantët; por pati edhe shenja që dëshmuar se është zgjatur dora e Zotit për t’i mbrojtur besimtarët. Në atë kohë “Melanhtoni ngutej me mikun e tij Grineusin rrugëve të Shpajjerit drejt Rajnës dhe nxitonte që sa më parë ta kalonte lumin. Pasi që Grineusi habitej me këtë nguti Melanhtoni i tha: “Një plak me pamje serioze dhe solemne, i panjohur për mua, u paraqit para meje dhe më tha: për një çast do të vij nëpunësi i gjykatës i dërguar nga Ferdinandi për ta arrestuar Grineusin”.

Atë ditë Grineusi ishte trishtuar nga një predikim i Faberit, mësuesit prijës të katolikëve; kishte shkuar te ai dhe e kishte qortuar që po i mbronte “disa lajthitje të mbrapshta”. Faberi e kishte fshehur mllefin e tij por menjëherë pas kësaj kishte shkuar te mbreti dhe e kishte marrë autorizimin për ta arrestuar profesorin e Hajderlbergut. Melanhtoni besonte fuqishëm se vet Zoti e kishte shpëtuar mikun e tij duke ia dërguar njërin nga engjëjt e tij të shenjtë për t’ia tërhequr vërejtjen.

“Duke qëndruar i palëvizshëm në bregun e Rajnës, Melanhtoni priti deri sa lumi nuk e shpëtoi Grineusin nga ndjekësit e tij. “Më në fund!” Klithi Melanhtoni, kur e pa në bregun tjetër—“T’iu shkëpute nga dhëmbët e atyre që janë të etshëm për gjak të pafajshëm”. Kur u kthye në shtëpi Melanhtoni mori vesh se gardianët duke e kërkuar Grineusin ia kishin bastisur shtëpinë nga themeli e deri në kulm”.¹⁵¹

Reformacioni u deshtë të paraqitej para viganëve të këtij vendi në mënyrë edhe më madhështore. Mbreti Ferdinandi refuzoi t’i dëgjonte princërit protestantë; mirëpo atyre u dha mundësia që çështjen e vet ta paraqisnin para perandorit dhe para prijësve të tubuar kishtarë dhe shtetërorë. Me qëllim që t’i heshtëte mospajtimet Karli V një vit pas protestës në Shpajjer e thirri Kuvendin shtetëror në Augsburg duke deklaruar se e kishte ndërmend ta kryesonte vet. Në të u thirrën edhe

[201]

[202]

prijësit protestantë. Reformacionit i kanoseshin rreziqe të mëdha, por mbrojtësit e tij veprën e vet e lanë në duart e Zotit dhe u betuan se me vendosshmëri do ta mbronin Ungjillin. Princin e zgjedhur të sasëve këshilltarët e udhëzonin që mos shkonte në kuvend. I thanë se perandori po i thërret princërit për t'i futur në kurth. “A nuk domethënë që të rrezikosh çdo gjë në qoftë se shkon dhe mbyllesh ndërmjet mureve të qytetit të një armiku të fuqishëm?” Kurse disa të tjerë i thoshin: “Le të jenë princërit të guximshëm dhe vepra e Zotit do të shpëtohet”. “Zoti është besnik: Ai nuk do të ju braktisë” i tha Luteri. Princi i zgjedhur me përcjelljen e tij u nisë në rrugë për në Augsburg. Të gjithë e dinin se çfarë rreziqesh i kërcënoheshin këtij princi dhe shumë prej tyre kishin ardhur me zemra të shqetësuara dhe me parandjenja të errëta. Mirëpo, Luteri i cili i kishte përcjellur deri në Koburg ua kishte përforcuar besimin e luhatur duke ua kënduar këngën e njohur të cilën e kishte shkruar në atë rrugë: “Qyteti i jonë i fortë është Perëndia—Zot!” Shumë parandjenja të errëta ishin zhdukur dhe shumë zemra të luhatura ishin ngjallur nga melodia e kësaj kënge të pavdekshme.

Princërit protestantë kishin vendosur ta paraqisnin besimin e tyre në kuvend me një mbarshtim sistematik të pikëpamjeve të tyre të argumentuara me vargjet nga Shkrimi Shenjt. Përpilimi i kësaj ijale u ishte besuar Luterit, Melanhtonit dhe bashkëpunëtorëve të tyre. Këtë fjalë protestatnët e pranuan si shprehje të bindjes së tyre fetare dhe u tubuan që ta firmosnin këtë dokument të rëndësishëm. Ky ishte një çast solemn dhe kritik. Reformatorët kishin dëshiruar në veçanti që vepra e tyre të mos përzihej me politikë duke theksuar se reformacioni duhet ta ushtrojë vetëm atë ndikim i cili delë nga Fjala e Zotit. Kur princërit e krishterë filluan ta nënshkruanin deklaratën mbi besimin edhe fenë e tyre, Melanhtoni intervenoi duke thënë: “Teologët dhe predikuesit duhet t’i propozojnë këto gjëra, kurse autoritetin e prijësve sekularist duhet ta ruajmë për çështjet tjera”. “Ruejna Zot që ju të më përjashtoni!”—tha princi i zgjedhur Johani sas. “Unë kam vendosur ta bëj atë që është e drejtë, pa marrë parasysh kurorën; unë dua ta ndjek Krishtin. Uniforma e ime zgjedhore dhe helmelina për mua nuk janë aq të çmueshme sa kryqi i Jezu Krishtit. Këto shenja të madhësisë sime do t’i lë në tokë, por kryqi i Krishtit do të më përcjellë deri në yje”. Pasi e tha këtë e vuri nënshkrimin e tij në dokument. Një princ tjetër duke e marrë penën në dorë tha: “Në

qoftë se këtë e kërkon nderi i Jezu Krishtit, Shpëtimtarit tim, jam i gatshëm të heq dorë nga pasuria dhe jeta e ime”. “Më me ëndje do të heq dorë nga shtetasit dhe principatat e mija, më parë do të shkoj nga atdheu im me shkop në dorë, më me ëndje do t’i fitoj mjetet për ekzistencën time duke hequr pluhurin nga këpucët e të huajve se sa ta pranoj ndonjë mësim tjetër nga kjo që e përmban kjo deklaratë”. I tillë ishte besimi dhe guximi i këtyre njerëve të Zotit.

Më në fund erdhi momenti për të dalë para perandorit Karlit V i cili qëndronte në fronin e tij i rrethuar me princër të zgjedhur dhe kontë, i cili i pranoi reformatoret protestantë. U lexua deklarata për besimin e tyre. Në kuvendin e lavdishëm u dëshmuar qartë të vërtetat e Ungjillit dhe u zbuluan lajthitjet e kishës së papatit. Me të drejtë kjo ditë u quajt “Dita më e madhe e reformacionit dhe njëra ndër ditët më të lavdishme në historinë e krishterimit dhe të njerëzimit”.¹⁵²

Kishin kaluar vetëm disa vite nga koha kur murgu nga Vyttenbergu kishte qëndruar vet para kuvendit në Vorms. Tani në vendin e tij qëndronin princërit më të fuqishëm të perandorisë. Luteri e kishte të ndaluar të vinte në Augsburg, por ai ishte i pranishëm me fjalët dhe lutjet e tij. “Gëzohem shumë”—shkruante ai—“që e përjetova këtë çast kur Krishti u lavdërua nga ana e ushtruesëve aq autoritarë të besimit dhe nga një kuvend aq të lavdishëm”.¹⁵³ Kështu u plotësua ajo që ishte thënë në Shkrimin Shenjt: “Para mbretërve do të flas, për dëshmitë e tua e nuk do të më vijë turp.” (Psalmi 119,46)

“Falë prangave të apostullit Palit, në kohën e tij Ungjilli u ishte zbuluar princërve dhe fisnikëve të qytetit perandorak. Kështu ndodhi edhe në këtë rast monumental: pasi që mbreti e kishte ndaluar predikimin e Ungjillit në sallat e predikimit ai u predikua në palat; ate që shumë kush e kishte konsideruar si të pakëndshme për ta dëgjuar shërbëtorët, e dëgjonin me habi njerëzit e mëdhenj dhe princërit e perandorisë. Mbreti dhe prijësit e tjerë ishin dëgjues; princërit me kurora predikuesë, ndërsa predikim ishte e vërteta madhështore e Zotit. “Që nga ditët e apostujve”—thoshte një shkrimtar—“nuk ka pasur ngjarje më të madhe e as predikim më madhështor të fesë”.¹⁵⁴

“Të gjitha ato që i thanë ithtarët e Luterit janë të vërteta; këtë nuk mund ta mohojnë”—tha një peshkop i papës. “A mund ta mohoni me dëshmi të arsyeshme besimin dhe fenë të cilën e kanë mbarështruar

princi i zgjedhur dhe aleatët e tij?”—e pyeti tjetri dr. Eku-n. “Me shkrimet e apostujve dhe të profetëve—jo”—iu përgjegj ky—“por me shkrimet e etërve dhe të kuvendit—po!” “E kuptova”—tha ai që kishte pyetur—“Luteristët sipas fjalëve tuaja janë në Shkrimin Shenjt, kurse ne jashtë tij”.¹⁵⁵

Disa nga princërit Gjermanë u pëfituan në favor të reformacionit. Vetë perandori deklaroi se dëshmitë e protestantëve janë e vërtetë e pastër. Feja e tyre u përkthye në shumë gjuhë, u përhapë në tërë Evropën dhe miliona njerëz në brezat e ardhshëm e pranuan si fe të tyre.

Shërbëtorët besnikë të Zotit nuk punuan vetëm. Deri sa krerët e ndryshëm, pushtetet dhe shpirtërat e këqijë nën qiell u bashkuan kundër tyre, Zoti nuk e harroi popullin e vet. Sikur të kishin qenë të çelur sytë e tyre, ata do të kishin mund t’i shihnin shenjat aq të qarta të pranisë dhe ndihmës së Zotit ashtu siç i kishte parë profeti i vjetër. Kur shërbëtori i Elizeut ia tregoi mbretit të tij ushtrinë armike e cila i rrethonte dhe ia ndërprente çdo mundësi të largimit, profeti iu drejtua Zotit me lutje: “Hapja o Zot sytë që të shoh.” (2 Mbretërve 6,17) “Dhe shih, mali qe plotë kuaj dhe qerre në flakë”. Çetat qiellore qëndronin aty për ta mbrotjur njeriun e Zotit. Poashtu engjëjt qëndronin pranë vepruesëve në veprën e reformacionit.

Njëri ndër parimet të cilin e theksonte Luteri në veçanti ishte: “Nuk duhet të shërbehemi me fuqinë sekulariste e as ta përdorim armën për mbrojtjen e Veprës hyjnore. Gëzohej që princërit e perandorisë i bashkangjiteshin ungjillit, por kur i propozuan të lidhnin një alenacë mbrojtëse ai deklaroi se “shkencën e Ungjillit duhet ta mbrojë vet Zoti. Sa më pak që njerëzit të përzihen aq më qartë do të ndërmjetësojë Zoti. Të gjitha masat politike të përkujdesjes i konsideronte si pasojë të qyqarllëkut dhe të mosbesimit mëkatar”.¹⁵⁶

Kur u bashkuan forcat armiqësore për ta rrëzuar fenë e reformuar dhe kur dukej se mijëra shpata ishin nxjerrur nga myliet për ta shkatërruar Luteri kishte shkruar: “Satani është tërbuar; Pontifeksi heretik ka bërë puç; na kërcënohen me luftë. Këshillojeni popullin që të luftojë me trimëri për Fronin hyjnor me besim dhe lutje në mënyrë që armiqët tanë të mposhtur me Shpirtin Shenjt të detyrohen për paqe. Nevoja jonë kryesore, detyra jonë e parë është lutja; le ta dijë populli se tani i është ekspozuar tehtë të shpatës dhe mllëfit të satanit dhe le të lutet”.¹⁵⁷

Më vonë duke menduar për aleancën e propozuar të shteteve ungjillore Luteri kishte thënë se arma e vetme të cilën duhet përdorur në atë luftë është “shpata e shpirtit”. Princit të zgjedhur sas i shkruante: “Ne nuk mund ta lejojmë kundër ndërgjegjes sonë aleancën e cila na propozohet. Më mirë të vdesim dhjetë herë se ta shohim veprën tonë të Ungjillit si shkak të gjakderdhjes. Pjesa e jonë është që të jemi si delet e caktuara për therretore. Duhet ta bartim kryqin e Krishtit. Lartëmadhëria juaj le të mos ketë frikë. Ne do të bëjmë shumë më tepër me lutje se sa armiqtë tanë me lavdëratat e tyre. Vetëm të mos përlyhen duart tuaja me gjakun e vëllezërve tanë. Në qoftë se perandori kërkon që të dalim para gjyqit, ne jemi të gatshëm të dalim. Ju nuk mund ta mbronni fenë tonë. Secili duhet t’i ekspozohet rreziqeve për hirë të fesë së vet”.¹⁵⁸

[205]

Nga vendi i fshehtë i lutjes kishte ardhur forca e cila në kohën e reformacionit të madh e kishte tronditur botën. Atje në mbështetjen e shenjtë qëndronin shërbëtorët e Zotit në murin e premtimeve të tij. Gjatë kohës së luftës në Augsburg Luteri nuk kishte mbetur asnjë ditë pa ia kushtuar tri orë lutjes pikërisht në kohën e cila ishte më e përshtatëshme për mësim. Në fshehtësinë e dhomës së vet ai e derdhte shpirtin para Zotit me fjalët përplot besim dhe shpresë si njeriu kur flet me mikun e vet. “Unë e ndiej që Ti je Ati ynë dhe Zoti”—thoshte reformatori—“dhe se Ti do t’i shpëmdash persekutuesit e fëmijëve Tu, sepse Ti së bashku me ne je në rrezik. Kjo është vepra e Jote dhe ne e filluam sepse ishte dëshira e Jote. Prandaj na mbroj o At!”¹⁵⁹

Melanhtonit të shqetësuar nga pesha e halleve dhe nga frika i shkruante: “Mëshira dhe paqja në Krishtin!—në Krishtin them e jo në botë. Amin. I urrej me një urrejtje të tmerrshme këto fatkeqësi të rënda që po të brejnë. Në qoftë se vepra është e padrejtë ta lëmë; por në qoftë se është e drejtë, përse të dyshojmë në premtimet e Atij i cili na urdhëron të flegjëm të qetë? Krishti nuk do të heqë dorë nga veprat e drejtësisë dhe të së vërtetës. Ai jeton dhe sundon; prandaj prej kujt duhet të frikësohemi!”¹⁶⁰

Zoti i dëgjoi gjëmët e shërbëtorëve të vet. Ai ua dha princërve dhe predikuesëve fuqinë dhe guximin për ta mbrojtur të vërtetën kundër princit të errësirës së kësaj bote. “Ja, po vë në Sion një gurë këndi, të zgjedhur, të çmueshëm. Kush beson në të, jo nuk do të mbetet i turpëruar.” (1 Pjetrit 2,6) Reformatorët protestantë ishin

[206] mbështetur në Krishtin, prandaj nuk mund të mposhteshin nga dyert e ferrit.

12. REFORMACIONI NË FRANCË

Shpallja e protestës në Shpajer dhe e fesë në Augsburg u bën dëshmi të ngadhnjimit të reformacionit në Gjermani, mirëpo mandej erdhën vitet e luftës dhe të errësirës. I dobësuar nga përçarjet e pasuesëve të vet dhe i sulmuar nga armiqtë e fuqishëm dukej se protestantizmi ishte i gjykuar të shkatërrohej plotësisht. Mijëra njerëz dëshminë e lojalitetit të vet e vulosën me gjak. Shpërtheu lufta qytetare; protestantizmin e tradhtoi njëri ndër ithtarët e vet prijës perandori; princërit më fisnik, ithtarët e reformacionit ranë në duart e perandorit u bartën prej një qyteti në tjetërin si të arrestuar. Mirëpo në momentin e triumfit të tij të dukshëm perandori përjetoi dështim. Ai e pa se preja po i delte prej dore dhe më në fund u detyrua ta garantojë tolerimin e shkencës, shkatërrimin e së cilës e kishte marrë si detyrë jetësore. Ai e rrezikoi perandorinë dhe thesarët e bile edhe jetën e vet vetëm për ta çrrënjosur heretizmin. Mirëpo tani po e shihte se ushtritë e tija ishin lodhur nga luftimet, se pasuria iu kishte shterruar, shumë krahina ishin rrezikuar nga kryengritjet, ndërsa se feja të cilën më kot përpiquej ta ndalonte përhapej në të gjitha anët. Karli V luftonte kundër fuqisë së pathyeshme hyjnore. Zoti ka thënë: “Le të bëhet dritë” por perandori dëshironte ta mbante errësirën. Planet e tij u shkatërruan; ai u mplak para kohe u shterrua nga lufta e gjatë, hoqi dorë nga fronti dhe u tërhoq në një manastir ku pas dy vjetësh vdiq.

Për reformacionin në Zvicër si dhe në Gjermani erdhën ditët e vështira. Deri sa shumë kantone e pranonin fenë e reformuar të tjerët me këmbëngulje të verbër i përmbaheshin fesë së Romës. Persekutimi i atyre të cilët i bashkëngjiteshin fesë së reformuar më në fund e shkaktoi luftën qytetare. Cvingli dhe shumë bashkëpunëtorë të tij ranë në fushën e përgjakshme pranë Kapelës. Ekolampadi i goditur nga fatkeqësia e tmerrshme vdiq shpejtë pas kësaj. Roma triumfoi; u duk se përsëri e përvetsoi tërë atë që e kishte humbur më parë. Mirëpo, Ai i cili i ka synimet e amshueshme nuk e braktisi

[207]

veprën dhe popullin e vet. Shpëtimi duhej të vinte nga dora e tij. Ai në vendet e tjera i zgjoi veprimtarët për ta vazhduar reformacionin.

Në Francë agimi i reformacionit filloi të zbardhte para se që ishte dëgjuar për Luterin. Njëri ndër të parët që filloi ta kuptonte dritën e së vërtetës qe Lefevri i moshuar, një njeri shumë i ditur, profesori i Universitetit të Parisit, një katolik i zellshëm dhe i sinqertë. Duke studjuar letërisnë antike, vëmendja e tij ishte përqëndruar në Bibël dhe ai e kishte futur si lëndë mësimi për studentët e vet.

Lefevri ishte adhures i entuziazmuar i shenjtërve dhe kishte vendosur që t'i shkruante biografite e shenjtërve dhe të martirëve në bazë të legjendave kishtarë. Kjo punë kërkonte shumë përpjekje dhe ai kishte përparuar dukshëm në këtë drejtim kur papritur filloi ta studjonte Biblën duke menduar se ajo mund t'i ndihmonte në punën e tij. Në të vërtetë i gjeti përshkrimet e shenjtërve, por jo të atilla si në kalendarin romak. Një tufë e dritës qiellore e ndriçoi mendjen e tij. Tani me averzion e braktisi punën që ishte duke e bërë dhe iu përkushtua studimit të Fjalës së Zotit. Së shpejti filloi t'i predikojë të vërtetat e vlefshme që i gjeti aty.

Në vitin 1512 para se që Luteri dhe Cvingli e kishin filluar veprën reformatore, Lefevri kishte shkruar: “Vetëm Zoti është ai që me mëshirën e tij, nëpërmes fesë na arsyeton për jetën e amshueshme.”¹⁶¹ Duke medituat për fshehtësinë e shpëtimit ai kishte klithur: “Oh, çfarë zëvendësimi i mrekullueshëm: i pafajshmi është gjykuar kurse fajtori arsyetohet; i bekuari është mallkuar kurse i mallkuari është bekuar; jeta vdes, ndërsa i vdekuri e merr jetën; lavdia mbulohet me turp, kurse i turpëruari mveshet me lavdi.”¹⁶²

Dhe, derisa predikonte se nderi për shpagim i përket vetëm Zotit, theksonte se është obligim i njeriut që të jetë i dëgjueshëm. “Në qoftë se je anëtar i kishës së Krishtit”—thoshte ai—“atëherë je gjymtyrë e trupit të tij dhe si i tillë i plotësuar nga natyra hyjnore ... oh, sikur njerëzit të mund ta kuptonin këtë përparësi, oh sa e pastër dhe e virgjër do të bëhej jeta, ndërsa bota tërë lavdinë e vet do ta konsideronte turp në krahasim me bukurinë e brendshme e cila është e fshehur në sytë trupor.”¹⁶³

[208]

Ndër nxënësit e Lefevrit ishin disa të cilët me interesim të madh i dëgjonin fjalët e tij dhe atëherë kur zëri i mësuesit ishte heshtur qëmoti vazhduan ta shpallnin të vërtetën. I tillë ishte Gjon Farel. I edukuar nga prindërit e devotshëm ai ishte mësuar që shkencës së

kishës t’i nënshtrohej në mënyrë të verbër. Ai do të kishte mund të thoshte për veten së bashku me apostullin Palin: “Ata më njohin që-moti e nëse duan mund ta dëshmojnë se kam jetuar sipas mënyrës më të ashpër të fesë sonë si farisej.” (Veprat 26,5) Si katolik i zellshëm digjej nga dëshira që ta shkatërronte secilin që do t’i kundërvehej kishës “unë i kam kërcëlluar dhëmbët si ujk i çartur”—kishte thënë ai më vonë duke rrëfyer për atë pjesë të tjetës së tij—“kur dëgjoja se dikush fliste kundër papës.”¹⁶⁴ Ai ishte i palodhshëm në adhurimin e shenjtërve, dhe së bashku me Lefevrin i vizitonte kishat e Parisit, gjunjëzohej para altarëve dhe para relikeve lente dhurata. Mirëpo kjo devotshmëri në shpirtin e tij nuk kishte sjellur qetësi. Përkundër të gjitha veprave të devotshmërisë dhe pendesës në të mbizotronte ndjenja e fajësisë. Si zë nga qielli i kishte dëgjuar fjalët e reformatorit: “Shpëtimi është dhuratë e mëshirës.” “I pafajshmi është gjykuar kurse fajtori është arsyetuar.” “Vetëm sakrifica e Krishtit i hapë dyert qiellore dhe i mbyllë dyert e ferrit.”¹⁶⁵

Fareli me gëzim e kishte pranuar të vërtetën. Përmes kthjellimit ngjashëm me Palin ishte kthyer nga skllavëria e traditave në lirinë e bijve të Zotit. “Zemra e tij pirateske e ujkut të etur për gjak ishte shndërruar në zemër të qengjit të butë dhe të urtë pasi që plotësisht ishte ndarë nga papa dhe iu kishte dorëzuar Jezu Krishtit.”

Derisa Lefevri vazhdonte ta përhapte të vërtetën ndër studentët e vet, Fareli i cili tani gjithashtu ishte i zjarrtë për veprën e Krishtit po aq sa kishte qenë më parë ithtar i papës filloi ta predikonte të vërtetën publikisht. Një prijës i lartë kishtar, peshkop nga Moa së shpejti iu kishte bashkangjitur. Mësuesit e tjerë të cilët kishin gëzuar prestigj të lartë për aftësitë dhe dijet e tyre gjithashtu iu kishin bashkëngjitur predikimit të Ungjillit. Feja e re i kishte fituar ithtarët në të gjitha shtresat, që nga zejtarët dhe katundarët e deri te fisnikët dhe princërit. Motra e Fransoa I i cili atëherë sundonte, Margareta Naverska e pranoi fenë e reformuar. Vetë mbreti dhe mbretresha nënë duket se një kohë e shikonin me miradi fenë e re kurse reformatorët përplot shpresa e prisnin kohën se kur Franca do të përfitohej për veprën e Ungjillit.

Mirëpo shpresat e tyre nuk u plotësuan. Nxënësit e Krishtit i prisnin sprovat dhe persekutimet. Mirëpo kjo në mënyrë perfide fshihej prej syve të tyre. Erdhi një kohë e paqës kur ata mund t’i tubonin forcat për luftën e ardhshme; dhe reformati filloi të

përparonte shpejt. Peshkopi Moa punonte me zell në peshkopatën e vet, duke i arsimuar si klerikët ashtu dhe popullin. Klerikët e padijshëm dhe të pamoralshëm mënjanoreshin nga shërbimi dhe aq sa ishte e mundshme zëvendësoheshin me njerëz të arsimuar dhe të devotshëm. Peshkopi kishte dëshirë të zjarrtë që populli i tij ta kishte të afërt Fjalën e Zotit dhe kjo dëshirë së shpejti iu plotësua. Lefevri filloi ta përkthente Besëlidhjen e Re dhe gati në të njëjtën kohë kur Luteri e kishte botuar Biblën në gjuhën gjermane në Vyttemberg, Besëlidhja e Re u shtyp në frengjisht në qytetin Mou. Peshkopi nuk i kishte kursyer as mjetet as përpjekjet që ta përhapte në të gjitha parohitë e veta; në këtë mënyrë së shpejti katundarët nga rajoni i qytetit Moa e fituan Shkrimin Shenjt.

Ashtu siç udhëtari kur është duke vdekur nga etja që gëzohet nga burimi i ujit të gjallë ashtu edhe këta shpirtëra e pranonin lajmin qiellor. Punëtorët nëpër fusha si dhe zejtarët në punëtoritë e tyre e lehtësonin punën me biseda për të vërtetat e shtrenjta të Biblës. Në vend se në mbrëmje të lakonin nëpër mehane tuboheshin në shtëpitë e tyre për ta lexuar Shkrimin Shenjt, për t'iu lutur dhe për ta lavdëruar Zotin. Së shpejti nëpër ato vende u shkaktua një ndryshim i madh. Ndonse i përkisnin shtresës më të ulët, edhe pse ishin punëtorë të paarsimuar dhe të angazhuar me punë të rënda fizike, megjithatë në jetën e tyre u zbulua fuqia e mëshirës hyjnore e cila i ngritë dhe i transformon zemrat njerëzore. Modestë, të këndshëm dhe të Shenjt ata qëndronin si dëshmitarë të gjallë të asaj që Ungjilli e bën në shpirtërat e sinqertë të cilët e pranojnë.

Drita e ndezuar në Mou i përhapte larg rrezet e veta. Numri i besimtarëve shtohet vazhdimisht. Mbreti një kohë e frenoi mllëfin e prijesve kishtarë sepse e urrente fanatizmin shpirtëngushtë të murgëve. Mirëpo prijësit e papatit më në fund mbizotëruan. U ngrit turra e drurëve të zjarrit. Peshkopi nga Moa u detyrua të zgjidhte ndërmjet zjarrit dhe heqjes dorë dhe e zgjodhi rrugën më të lehtë; mirëpo megjithse prijësi u dorëzua, grigja e tij qëndroi fuqishëm. Shumë njerëz ne mes të zjarrit e dëshmonin të vërtetën. Me guximin dhe besimin e tyre në mes të turrës së zjarrit këta nxënës të përkulur të Krishtit u flisnin mijëra njerëzve të cilët në kohën e paqës ndoshta kurrë nuk do t'i kishin dëgjuar dëshmitë e tyre.

[210]

Nuk e morën guximin vetëm të varfërit dhe të përkulurit për të dëshmuar për Krishtin në mes të përqeshjeve dhe halleve. Edhe nëpër

sallat e princërve nëpër kështjella dhe pallate pati shpirtëra fisnik të cilët më tepër e vlerësuan të vërtetën se sa pasurinë dhe pozitat e bile edhe më tepër se vetë jetën. Pajisja fisnike e mbulonte shpirtin edhe më fisnik dhe më të guximshëm se që gjendej nën mantelat dhe nën pektun e peshkopëve: njeri prej të tillëve që dhe Lui Berken, me prejardhje fisnik, princ i guximshëm i oborrit i përkushtuari shkencës, me tipare mira dhe me moral të pacënueshëm. “Ai ishte” — thot një shkrimtar—“mbrojtës i madh i dekreteve të papatit dhe vizitues i zellshëm i të gjitha meshave dhe predikimeve;... dhe mbi të gjitha e urrente thellësisht mësimin e Luterit.” Mirëpo si dhe shumë të tjerë ai nga Providenca hyjnore ishte nxitur që ta studjonte Biblën dhe ishte mrekulluar kur në të nuk e kishte gjetur “shkencën e Romës, por shkencën e Luterit.”¹⁶⁶ Prej atij momenti plotësisht iu përkushtua veprës së Ungjillit.

I quajtur “fisniku më me nam i Francës” mbrojtës i vet mbretit, shumëkujt i ishte dukur se ai për shkak të prirjeve të tija, oratorisë, guximit të paluhatshtëm, zellit heroik dhe ndikimit në oborr do të ishte reformatori i vendit të tij. Teodor Beza për te ka thënë: “Berkeni do të ishte Luteri i dytë në qoftë se Fransoa I do ta kishte gjetur princin e dytë të zgjedhur.” “Ai është edhe më i zi se Luteri”— ulurisinin ithtarët e papës. Dhe vërtetë për ithtarët e papës në Francë ishte më i rrezikshëm se Luteri. Atë e hudhën në burg për shkak të heretizmit, mirëpo mbreti e liroi. Lufta pat zgjatur me vite. Fransoa I luhatej ndërmjet Romës dhe reformacionit; herë e mbronte herë e kufizonte zjarrin e mllefrit të murgëve. Tri herë pushteti i papës e kishte burgosur Berkenin, kurse tri herë mbreti e kishte liruar sepse ishte mrekulluar nga karakteri fisnik dhe gjenialiteti i tij kështu që kishte refuzuar që prijësve kishtarë t’ua dorëzojë në mëshirën e tyre.

Berkenit shumë herë ia kishin tërhequr vërejtjen nga rreziku që i kanosej në Francë dhe miqët e kishin këshilluar që të ndiqte rrugën e atyre të cilët sigurinë e kishin gjetur në ekzilin e vullnetshëm. Erazmo frikacak dhe i paqëndrueshëm të cilit përkundër dijes së shkëlqyeshme i mungonte ajo fuqi morale e cila nderin dhe jetën ia nënshtron të vërtetës i shkrunate Berkenit: “Kërko që të dërgojnë si emisar në ndonjë vend të huaj; udhëto në Gjermani. Ti e njeh Bedën dhe atë që është e ngjashme me të: ai është monstrum me njëmijë koka i cili e hedh helmin në të gjitha anët. Ti ke një legjion armiqësh. Edhe sikur të ishte vepra e jote bile më e mirë se e Jezusit ata nuk

do të kishin kurrsyer deri sa të mos të kishin vrarë. Mos u mbështet shumë në mbrojtjen e mbretit. Kurrsesi mos më llogarit ndër teolog, sepse kjo zërin tim të mirë do ta vinte në rrezik.”¹⁶⁷

Sa më tepër që grumbulloheshin rreziqet, zelli i zjarrtë i Berkenit shtohej edhe më tepër. Ai nuk donte ta përkapte politikën e maturisë të cilën ia këshillonte Erazmo, por kishte vendosur të bënte vepra edhe më të guximshme. Jo vetëm që e mbronte të vërtetën por i godaste edhe lajthitjet. Akuzën për heretizëm të cilën e kishin ngritur ithtarët e papës kundër tij ai e kishte kthyer kundër tyre. Armiqët e tij më këmbëngulës dhe më të hidhur qenë teologët dhe monahët nga fakulteti teologjik i Universitetit të Parisit, njërit ndër autoritetet më të larta kishtare si në qytet ashtu dhe në shtet. Berkeni nga shkrimet e këtyre teologëve i kishte nxjerrë dymbëdhjetë fjali të cilat publikisht i kishte shpallur, “të kundërta me Biblën, prandaj edhe heretike”, dhe iu kishte drejtuar mbretit që të ishte gjykatës në këtë debat.

Mbreti i cili nuk ishte kundër që prijësit e palëve të kundërta ta ballafaqonin fuqinë e vet të gjykimit dhe i lumtur se do të mund ta poshtronte krekosjen dhe fryjjen e këtyre monahëve u kishte urdhëruar ithtarëve të Romës që ta mbronin çështjen e vet me Bibël. Mirëpo këta e dinin se kjo armë do t’u sillte pak dobi; burgjet, torturat dhe turrat e zjarrit ishin armët me të cilat këta manipulonin më së miri. Situata u ndryshua; atyre u dukej se gjendeshin buzë greminës të cilën e kishin përgatitur për Berkenin. Të hutuar dhe të tmerruar kishin kërkuar rrugëdalje nga kjo situatë.

“Pikërisht në këtë kohë, skaj një rruge ishte gjetur shtatorja e gjymtuar e Marisë. Në qytet kishte mbizotëruar shqetësim i madh. Shumë njerëz kishin vrapuar në atë vend për të shprehur protestën dhe pikëllimin e vet. Edhe vet mbreti kishte qenë shumë i prekur. Tani ishte ofruar rasti të cilin monahët mund ta shfrytëzonin dhe këtë nuk e lanë pa e shfrytëzuar. “Këto janë frytet e mësimeve të Berkenit”, — kishin bërë titur ata. “Kjo tradhti e luteristëve synon që të shkatërrojë çdo gjë: religjionin, ligjin dhe vet fronin.”

[212]

Berkeni u zu përsëri. Pasi që mbreti kishte udhëtuar nga Parisi monahët kishin mundur të punonin sipas dëshirës së tyre. Reformatori ishte marrë në pyetje dhe ishte gjykuar me vdekje ndërsa nga frika se mbreti përsëri do të ndërhynte për ta shpëtuar, aktgjykimi ishte ekzekutuar të njëjtën ditë kur ishte shqiptuar. Në mes-

ditë Berkeni ishte nxjerrë në vendin e ekzekutimit. Një shumësi njerëzish ishin tubuar për të marrë pjesë në vrasjen e tij. Shumë njerëz me habi dhe me tmerr e konstatuan se viktima ishte zgjedhur ndërmjet njerëzve më fisnik dhe më autoritativ të Francës. Në shumë fytyra vërehej trishtimi, protesta, mllëfi dhe urrejta ndaj këtij akti, mirëpo në asnjë fytyrë nuk ishte asnjë hije. Mendimet e martirit ishin shumë larg nga kjo skenë shqetësuese; ai ishte i vetëdijshëm vetëm për praninë e Zotit. Nuk i kushtonte kujdes karrocës së tmerrshme në të cilën qëndronte, as fytyrave të mërrolura e të stërkequra të persekutesëve të vet, as vdekjes së tmerrshme me të cilën ballafaqohej. Para tij gjendej Ai i cili është i gjallë dhe ka qenë i vdekur, i cili jeton gjithmonë dhe i cili i ka çelësat e varrit dhe të vdekjes.

Fytyra e Berkenit shndërste me shkëlqim dhe paqe qiellore. Ai i kishte veshur rrobat më të bukura: “gunën nga kadifeja, jelekun nga atlasia dhe damasti ndërsa pantollonat nga pëlhura e praruar”.¹⁶⁸ Ishte i gatshëm që besimin e tij ta dëshmonte në praninë e Mbretit mbi mbretërit dhe të tërë gjithësisë dhe për këtë arsye asnjë shenjë pikëllimi nuk kishte mundur t’ia mjegullonte gëzimin.

Kur funerali ngadalë lëvizte rrugëve përplot njerëz ata habiteshin nga qetësia dhe triumfi i gëzueshëm i shikimit dhe i qëndrimit të tij. “Ai duket si Ai i cili qëndron në tempull dhe mediton për çështjet e Shenjta”—thoshin ata.¹⁶⁹

Në turrën e zjarrit Berkeni u përpoq t’ia thoshte disa fjalë popullit, por monahët duke u frikësuar nga pasojat filluan të ulurisinin kurse ushtarët aq shumë vringëlluan me armë sa që vringëllima e tyre e ngulfati zërin e martirit. Kështu në vitin 1529 Sorbona, autoriteti më i lartë kulturor dhe kishtar i Parisit iluminist “ia la popullit prej vitit 1793 një shembull të ulët duke i heshtur në vend të ekzekutimit fjalët e Shenjta të martirit duke vdekur.”¹⁷⁰

Berkeni ishte i mbytur dhe trupi i tij ishte djegur. Lajmi mbi vdekjen e tij kishte shkaktuar pikëllim të madh në mesin e miqëve të Reformacionit në tërë Francën. Por, shembulli i tij nuk ishte i kotë. “Edhe ne jemi të gatshëm”, thonin dëshmitarët e së vërtetës, “me gëzim do të shkojmë në vdekje, duke e drejtuar shikimin e tyre në jetën e ardhëshme.”¹⁷¹

Gjatë kohës së ndjekjes në Mou, mësuesve të fesë së reformuar iu ndalua e drejta për të predikuar kështu që u detyruan të largohen në vende tjera. Lefevri kishte shkuar në Gjermani. Fareli ishte kthyer në

[213]

[214]

vendlindje në pjesën lindore të Francës; ai e predikonte Fjalën e Zotit në Gapu dhe në rrethinë ku e kishte kaluar fëmijërinë. Edhe këtu kishte arritur lajmi se çka kishte ndodhur në Mou dhe e vërteta të cilën kishte filluar ta predikonte reformatori me zell të zjarrtë i kishte gjetur dëgjuesit e vet. Mirëpo, pushteti i qytetit ishte ngritur për ta heshtur edhe Farelën dhe e kishte përzënë nga qyteti. Pasi që nuk kishte mundur më të punojë publikisht kishte udhëtuar nëpër fusha e katunde dhe e kishte predikuar Fjalën e Zotit nëpër shtëpi private dhe livadhe të largëta. Kur edhe këtu filloi të kërcënohej rreziku, vendstrehimin e gjeti nëpër pyje, shpella dhe kreshta të rrezikshme të cilat i njihte mirë që nga rinia. Zoti e përgatiste për sprovë edhe më të mëdha. “Hallet, ndjekjet dhe kurthet satanike për të cilat që më parë ma kishin tërhequr vërejtjen nuk më mungonin”—kishte thënë ai—“vështirësitë ishin aq të mëdha sa që unë vetë nuk do të kisha mundur t’i përballoja; mirëpo Zoti është Ati im; Ai ma dha forcën e nevojshme dhe përsëri do të ma jep.”¹⁷²

Si dhe në ditët e apostujve ndjekjet i kontribuan “përparimit të ungjillit” (Filip. 1,12). Të ndjekur nga Parisi dhe Moa shkuan “ata të cilët u shpërndanë”—kudo—“duke predikuar Fjalën” (Veprat 8,4). Në këtë mënyrë kjo fjalë doli në shesh në shumë krahina të largëta të Francës.

Zoti i kishte përgatitur edhe punëtorët e tjerë për veprën e vet. Në një shkollë të Parisit gjendej një i ri serioz dhe i qetë me shpirt të fuqishëm dhe të depërtueshëm i cili dallohej si për nga pastërtia e jetës së vet, si për nga zelli i zjarrtë për të studjuar ashtu dhe për nga devotshmëria. Talenti dhe zelli e kishin bërë krenari të shkollës dhe të gjithë kishin shpresuar se Zhan Kalvini do të bëhej njëri ndër mbrojtësit më të aftë dhe më të qëndrueshëm të kishës. Mirëpo rrezja e dritës hyjnore kishte depërtuar edhe nëpër muret e skolastikës dhe të bestytnive me të cilat ishte i rrethuar Kalvini. Ai me tmerr dëgjonte për shkencën e re duke mos dyshuar aspak se heretikët e kishin merituar zjarrin në të cilin ishin hudhur. Duke mos e ditur as vet se si, përnjëherë ishte ballafaquar sy më sy me “heretizmin” dhe ishte detyruar që ta analizonte fuqinë e teologjisë së papës për ta atakuar shkencën protestante.

[215]

I nipi i Kalvinit—i biri i motrës—i cili e kishte pranuar fenë e reformuar jetonte në Paris. Këta dy të afërm takoheshin shpesh dhe së bashku debatonin për çështjet të cilat e shqetësonin Krishterimin.

“Ekzistojnë dy religjione në botë”, ka thënë Olivetani, “Por vetëm njëri është i vërtetë. I rrejshëm është ai religjion të cilin njerëzit e kanë trilluar dhe sipas të cilit na shpëtojnë veprat tona personale; ndërsa, i vërtetë është ai religjion i cili është zbuluar në Bibël që na mëson se shpëtimi është dhuratë dhe mëshirë hyjnore ...”

“Nuk më nevojitet shkenca e jote e re”—kishte klithur Kalvini: “a mendon ti se unë gjatë tërë jetës kam jetuar në lajthitje?”¹⁷³

Mirëpo, në shpirtin e tij ishin zgjuar mendime të cilat nuk kishte mundur sipas vullnetit t’i shuante. Në vetminë e dhomës së tij kishte meditaruar për fjalët e nipit të vet. Përnjëherë ishte bërë i vetëdijshëm për natyrën e vet mëkatore. Ai e kishte parë veten pa ndërmjetësues në praninë e një Gjykatësi të Shenjt dhe të drejtë. Ndërmjetësimi i shenjtërve, veprat e mira, ceremonitë kishtare—të gjitha këto ishin të pafuqishme ta çlironin nga mëkatet. Para vetes ai shihte vetëm errësirën e vuajtjeve të amshueshme. Më kot mësuesit e tij përpiqeshin që ta kurajonin. Më kot kërkonte ngushëllim në rrëfime dhe në pendesa — asgjë nuk mund ta pajtonte shpirtin e tij me Zotin.

Deri sa Kalvini në këtë mënyrë e përjetonte luftën e vështirë të brendshme, një ditë rastësisht kishte arritur në sheshin publik ku tubohej populli për ta parë ndezjen e një heretiku. Ai u tmerrua me shprehjen e paqes dhe qetësisë në fytyrën e martirit. Në mundimet e kësaj vdekje të tmerrshme si dhe në gjykimin edhe më të tmerrshëm të kishës—martiri shprehte besim dhe guxim ndërsa ky si student i ri me dhimbje i krahasonte me vuajtjen dhe errësirën e vet edhe pse në mënyrë më të përpikët e përcillte kishën. Ai e dinte se heretikët e mbështesin besimin e tyre në Bibël dhe vendosi që ta studionte me qëllim që mundësisht ta zbulonte sekretin e gëzimit të tyre.

Në Bibël Kalvini i gjeti Shpëtimtarit. “O At” kishte klithuar ai — “viktima e tij e ka qetësuar mllëfin tënd; gjaku yt i tij i ka pastruar mëkatet e mija; sakrifica e tij e ka bartur mallkimin tim, kurse vdekja e tij ma ka sjellur arsyetimin. Ne kemi trilluar shumë marrëzira të panevojshme, mirëpo Ti para meje e ke vënë Fjalën tënde si flakadan. E ke prekur zemrën time për ta urrejtur çdo meritë tjetër përveç meritës Tënde të Shpëtimtarit.”¹⁷⁴

Kalvini përgatitej për profesionin e klerikut. Kur i kishte mbushur 12 vjet ishte emruar kapelan në një kishë të vogël dhe në bazë të rregullave kishtare peshkopi solemnisht ia kishte qethur

kokën. Nuk ishte emëruar dhe nuk e ushtronte detyrën e klerikut por megjithatë ishte bërë anëtar i klerikëve dhe e bartëte titullin e shërbesës së vet për të cilën e merrte rrogën.

Pasi që e ndjente se kurr nuk do të mundte të bëhej klerik, një kohë iu përkushtua studimit të drejtësisë, mirëpo më në fund hoqi dorë edhe prej kësaj pune dhe vendosi plotësisht t’i përkushtojë Ungjillit. Megjithatë luhatej për t’u bërë predikues. Ai për nga natyra ishte i frikshëm prandaj përgjegjësia e madhe e pozitës së tillë e shqetësonte shumë. Për këtë arsye vendosi që t’i vazhdonte studimet. Më në fund i pranoi lutjet e miqve të tij. “Është mrekulli”—kishte thënë ai—“kur një qenies së tillë me aq prejardhje të ulët i jepet nder aq i madh.”¹⁷⁵

Kalvini i qetë e kishte filluar veprën dhe fjalët e tij u bënë si vesa që bie për ta freskuar tokën. Ai e kishte lënë Parisin dhe ishte vendosur në një qytet provincial nën mbrojtjen e princshës Margareta e cila nga dashuria ndaj Ungjillit ua kishte ofruar mbrojtjen atyre që e pranonin Ungjillin. Kalvini ishte ende djalosh i ri; ishte modest dhe shumë i sjellshëm. Punën me njerëzit e filloi nëpër shtëpitë e tyre. I rrethuar nga anëtarët e familjes, ua lexonte Shkrimin Shenjt dhe ua interpretoonte të vërtetat e shpëtimit. Ata që e dëgjonin lajmin e shpëtimit ia transmetonin edhe të tjerëve, kështu që Ungjilli së shpejti u përhap nga qyteti i madh në vendet dhe fshatrat përreth. Kalvini mund të hynte si nëpër oborre ashtu edhe nëpër kasolle; ai me guxim ia hapte rrugën Ungjillit duke vendosur themelin e kishave nga të cilat dilnin dëshmitarët e pathyeshëm të së vërtetës.

Pas disa muajsh, përsëri shkoi në Paris. Në qarqet e njerëzve të dijsëm dhe të arsimuar mbretëroi një shqetësim i madh. Mësimi i gjuhëve antike njerëzit i kishte afruar me Biblën dhe shumë prej tyre zemrat e të cilëve ende nuk ishin prekur me të vërtetat e saj i studionin me zell e bile edhe vet luftonin kundër mbrojtësve të papatit. Edhe pse Kalvini në fushën e debateve teologjike ishte luftëtar i mirë ai e kishte një detyrë më të lartë se teologët zhurmashinjë. [217] Zemrat e njerëzve ishin zgjuar dhe tani kishte ardhur koha që t’u zbulohet e vërteta. Deri sa sallat e universiteteve jehonin nga bërtimat e debateve teologjike, Kalvini shkante nga shtëpia në shtëpi, ia hapte popullit Biblën dhe i fliste për Krishtin e kryqëzuar.

Falë Providencës së Mëshirës Hyjnore, Parisi ishte dashur ta dëgjonte edhe thirrjen e dytë për ta pranuar Ungjillin. Ai e kishte

hedhur thirrjen e Lefevrit dhe të Farelit por megjithatë ishte e caktuar që në këtë qytet të madh të gjitha shtresat ta dëgjonin lajmin e Ungjillit. Mbreti për arsye politike nuk kishte qëndruar plotësisht në anën e Romës në luftë kundër Reformacionit. Margareta edhe më tutje shpresonte se protestantizmi në Francë do të fitonte. Ajo kishte vendosur që në Paris të predikohej feja e reformuar. Gjatë kohës së mungesës së mbretit i kishte urdhëruar një predikuesi protestant që të predikonte në kishat e qytetit. Kur e ndaluan këtë prijësit e lartë të papës, atëherë princesha e hapi oborrin. Një dhomë ishte rregulluar si kapelë; u shpall se çdo ditë në kohën e caktuar do të mbahej predikimi në të cilin ftoheshin njerëzit e të gjitha shtresave. Shumë njerëz vinin në predikime. Jo vetëm kapela por edhe paradhoma dhe hapësirat përreth mbusheshin me popull. Mijëra njerëz tuboheshin çdo ditë në shërbesën e Zotit: shtetarët fisnik, avokatët, tregtarët dhe zejtarët. Në vend që këto tubime t'i ndalonte, mbreti e kishte caktuar që të hapeshin dy kisha për predikime. Kurrë më parë qyteti nuk kishte qenë aq shumë i motivuar dhe i lëvizur nga Fjala e Zotit. Dukej se nga qielli kishte fryer në popull fryma e jetës. Maturia, pastërtia, rregulli dhe zelli i zëvendësuan dehjen me alkool, veset, zënkat dhe dembelinë.

Mirëpo klerikalizmi nuk qëndroi duar kryq. Mbreti edhe më tutje hezitonte ta ndalonte predikimin, prandaj ata u vërsulen mbi popullin. I përdorën të gjitha mjetet për të shkaktuar frikë, paragjykime dhe fanatizëm të padijshmit dhe bestytët. Duke iu nënshtruar në mënyrë të verbër mësimëve të rrejshme, Parisi si dikur Jerusalemi antik nuk e shquajti kohën e ngritjes së vet dhe as atë që i shërbente qetësisë së vet. Gjatë dy viteve sa Fjala e Zotit predikohej në kryeqytet, shumë njerëz e pranuan ungjillin, por më shumë e refuzuan. Mbreti Fransoa I, për qëllime presonale politike shprehu një farë tolerance fetare, mirëpo më vonë ithtarët e papës megjithatë dominuan. Kishat përsëri u mbyllën kurse turrët e drurëve për ndezje u përgatitën përsëri.

Kalvini ende gjendej në Paris duke u përgatitur përmes studimit, meditimit dhe lutjeve për punën e vet të ardhshme dhe në të njëjtën kohë vazhdoi ta përhapte dritën. Më në fund u bë i dyshimt dhe pushteti vendosi që ta ndezte në turrën e drurëve. Duke e konsideruar veten të sigurt në sjelljet e tija, as që mendonte për rrezikun kur papritur në dhomën e tyre kishin hyrë miqt me lajmin se që tani ishin

[218]

dërguar gardianët për ta burgosur. Në momentin e njëjtë u dëgjuan krismat në dyert e jashtme të hyrjes. Më nuk bënte të luhatej. Disa nga miqt e tij i mbajtën rojet në dyer ndërsa të tjerët e ndihmuan reformatorin që të lëshohej nëpër dritare. Mandej së shpejti u nisë drejt periferisë ku e gjeti vendstrehimin në kasollën e një punëtori i cili ishte mik i reformacionit. Kalvini aty u bë tebdil me rrobat e të zotit të shtëpisë dhe me shatë në krah vazhdoi më tutje. Udhëtoi për në jug ku përsëri gjeti vendstrehim në rajonin e priceshës Margareta.

Aty qëndroi disa muaj nën mbrojtjen e sigurt të miqve të tij të fuqishëm duke u marrë si dhe më parë me studime. Mirëpo zemra e tij gjakonte ta përhapte Ungjillin në Francë; prandaj nuk mund të qëndronte për kohë të gjatë pasiv. Posa u qetësua stuhia ai e kërkoi një fushë të re të punës në Poatje, ku gjendej universiteti dhe ku shkenca e re akceptohej mirë. Njerëzit nga të gjitha shtresat me gëzim e dëgjonin Ungjillin. Pasi që nuk kishte sallë publike në të cilën do të predikonte, Kalvini e përhapte Fjalën e Zotit në shtëpinë e kryetarit të bashkisë së qytetit, në banesën e vet private apo në ndonjë park. Kur numri i dëgjuesve rritej ata konsideronin se ishte më i sigurtë të takoheshin jashtë qytetit. Për vend të tubimit u zgjodh një shpellë në një kanjon të ngushtë dhe të thellë malor të mbuluar me lisa dhe me kreshta të pjerrta të cilat vetminë e bënin edhe më të plotë. Grupet e vogla, duke e braktisur qytetin nëpër rrugë të ndryshme shkonin atje pa u vërejtur. Në atë vend të izoluar lexohej dhe shpjegohej Bibla. Këtu protestantët e Francës për herë të parë e kremtuan darkën e Zotëriut. Nga kjo kishë e vogël më vonë dolën shumë përhapës besnik të Ungjillit.

[219] Kalvini edhe një herë u kthye në Paris. As tani nuk mund të mos shpresonte se e tërë Franca si komb do ta pranonte reformacionin. Në punën e tij gati kudo i kishte dyert e hapura. Ta predikoshë ungjillin atëherë don të thoshte të shkosh drejt në turrë të zjarrit. Prandaj këto rrethana e shtynë të vendoste që të shkonte në Gjermani. Posa e kaloi kufirin, në Francë përsëri shpërtheu persekutimi i protestantëve. Po të kishte qëndruar më gjatë në atdheun e vet me siguri se do të ishte ballafaquar me shkatërrimin e tij të plotë.

Ja se çka kishte ndodhur. Refomratorët Françez, duke dëshiruar sinqerisht ta shihnin se vendi i tyre po ecte paralelisht me Gjermaninë dhe Zvicrën kishin vendosur që kundër zakoneve bestypte të Romës ta zhivllonin luftën vendimtare e cila do ta trondiste tërë popullin.

Për këtë qëllim një natë kishin ngjitur pllakate me të cilat e sulmonin meshën. Mirëpo në vend që ta përparonte reformacionin, ky hap i guximshëm por i llogaritur keq ua kishte sjellë shkatërrimin jo vetëm autorëve të tij por edhe miqve të fesë së reformuar në tërë Francën. Ky hap ua kishte ofruar njerëzve të Romës atë që e kishin dëshiruar shumë kohë: pretekstin për ta kërkuar shkatërrimin e plotë të heretikëve si rebelë të rrezikshëm kundër sigurisë së fronit dhe qetësisë së kombit.

Një dorë e panjohur—e ndonjë miku naiv apo e ndonjë armiku dinak gjë që mbeti sekret—e kishte ngjitur një pllakat në dyert e dhomës private të mbretit. Mbreti ishte tmerruar. Në këtë pllakat pa mëshirë sulmoheshin zakonet bestypte të cilat ishin rrespektuar me shekuj. Guximi i pashembullt i cili kishte bërë akuza aq të hapta dhe të tmerrshme para syve të mbretit e kishte shkaktuar mllefin e tij. Ai kishte qëndruar disa çaste i tmerruar para pllakatit duke u dridhur dhe duke heshtur. Atëherë mllefi i tij kishte shpërthyer me fjalët e tmerrshme: ‘le të arrestohen të gjithë ata që janë të dyshuar se janë luterist. Dua t’i zhduk!’¹⁷⁶ Vendimi ishte marrë: mbreti ishte përcaktuar për anën e Romës.

Mandej, menjëherë u ndërmoren të gjitha masat që të burgosej çdo luterist në Paris. Një zejtar i mjerë, ithtar i reformacionit i cili e kishte pasur për detyrë t’i ftonte besimtarët në mbledhjet e tyre të fshehta ishte arrestuar dhe me kërcënim të vdekjes së pashmangëshme në turrë i kishin urdhëruar që ta çonte të dërguarin e papës në shtëpinë e çdo protestanti në qytet. Ai në momentin e parë me averzion refuzoi ta bënte këtë, mirëpo i shtrënguar nga frika prej zjarrit pranoi t’i tradhëtonte vëllezërit e vet. Gjakësori i mbretit—Morini—i përcjellur nga tradhëtari para të cilit bartej nafora, i rrethuar nga përcjellja e klerikëve, me bartësit e timjanit, me murgë dhe ushtarë kalonte ngadalë dhe duke heshtur nëpër rrugë e qytetit. Defilimi duhej të dukej se ishte i organizuar për nderë të “sakramenteve të shenjta” si dhe për pastrim për shkak të fyërjeve që protestantët ia kishin shkaktuar meshës; mirëpo prapa kësaj pamje solemne fshihej qëllimi satanist. Posa arrinte pranë shtëpisë së ndonjë protestanit tradhëtari jepte shenjë duke mos e thënë asnjë fjalë. Atëherë marshi ndalej; njerëzit hynin në shtëpi, i nxjermin njerëzit përjashta, i lidhnin në zinxhirë dhe funerali i tmerrit vazhdonte më tutje për t’i kërkuar viktimat e reja. “Nuk e

kurseu asnjë shtëpi, as të madhe as të vogël, as Universitetin e Parisit ... para Morinit u drodhë i tërë qyteti ... kjo qe koha e terrorit të tmerrshëm.”¹⁷⁷

Viktimat vdisnin në mundimet më të tmerrshme; kjo për arsye se ishte dhënë urdhëri që zjarri të ndezej ngadalë me qëllim që mynxyrat e tyre të vdekjes të ishin sa më të gjata. Mirëpo ata vdisnin si ngadhnjimitarë. Vensosshmëria e tyre ishte e pathyeshme ndërsa qetësia e tyre e paprishur. Ndjekësit dhe persekutuesit të pafuqishëm për ta luhatur forcën e tyre të pathyeshme e ndjenin veten të mposhtur. Turrët e drurëve ishin ngritur në të gjitha pjesët e Parisit ndërsa ndezja e viktimave bëhej në ditë e ndryshme me qëllim që duke i vazhduar torturat të shkaktohej paniku te heretikët. Mirëpo fitorja në fund prap ishte në anën e Ungjillit. I tërë Parisi kishte mundur ta shihte se çfarë njerëzish kishte krijuar feja e re. Nuk ka vend predikimi i cili do të mund të ishte aq i qartë si turrët e zjarrit për martirët! Gëzimi i heshtur i cili i kaplonte fytyrat e këtyre njerëzve kur shkonin në vdekje, guximi i tyre në mes të flakës, falja e tyre e mëshirshme e fyerjeve shpeshherë e shndërronin mllefin në mëshirë, urrejtjen në dashuri dhe me qartësi të paparë dëshmonin në favor të ungjillit.”¹⁷⁸

Klërikët duke dëshiruar ta nxisnin mllefin e popullit përhapnin për protestantët akuza më të tmerrshme. I akuzonin se janë duke e përgatitur plojën e katolikëve, rrëzimin e qeverisë dhe vrasjen e mbretit. Mirëpo në favor të këtij pohimi nuk mund ta gjenin asnjë dëshmi. Këto profetizime për fatkeqësinë e ardhshme duhej të plotësoheshin por në rrethana krejtësisht tjera dhe për shkaqe krejtësisht të kundërta. Tmerret të cilat i bënë katolikët ndaj protestantëve të pafajshëm thirrnin për hakmarrje dhe në shekujt e mëvonshëm ia sollën pikërisht atë fat të cilin me profetizimet e tyre i kërcënoheshin mbretit, qeverisë dhe shtetasve të tij. Shkaktarët kryesor të kësaj katastrofe të mëvonshme qenë pikërisht heretikët dhe vet ithtarët e papës. Jo forcimi por shtypja e protestantizmit Francës pas tre shekujve ia solli atë katastrofë të tmerrshme.

[221]

Tmerri dhe dyshimet i kapluan të gjitha shtresat shoqërore. Për shkak të shqetësimit të përgjithshëm u bë e qartë se sa rrenjë të thella kishte zënë shkenca e Luterit në zemrat e njerëzve të cilët tipizoheshin për nga edukata, ndikimi dhe karakteri i pathyeshëm i tyre. Pozitat e besueshme dhe nderimet papritur mbetën të zbrazëta.

Zejtaret, punëtorët grafikë, shkencëtarët dhe profesorët e universitetit, shkrimtarët e bile edhe vetë nëpunësit e oborrit u zhdukën. Qindra sish u arratisën nga Parisi duke e braktisur me vullnet atdheun e tyre, në ç' mënyrë në shumë raste për herë të parë lanë të kuptohet se i përkisnin fesë së reformuar. Itharët e papës të befasuar trishtoheshin edhe pranë mendimit se aq shumë heretikë të pazbuluar kishin jetuar në mjedisin e tyre. Millefin e tyre e shkarkonin në shumë viktime modeste që ishin nën pushtetin e tyre. Burgjet ishin përplotë dhe dukej se edhe qielli ishte errësuar nga tymi i turrëve të drurëve që ndezeshin për përhapësit e Ungjillit.

Fransoa I lavdërohej se ishte njëri ndër prijësit e lëvizjes së madhe të renesansës, rilindjes kulturore e cila e shënonte fillimin e shekullit XVI. Ai kishte dëshirë që në oborrin e tij t'i tubonte njerëzit e ditur nga të gjitha vendet. Toleranca ndaj reformacionit deri diku mund t'i përshkruhet dashurisë së tij ndaj shkencës dhe urrejtjes ndaj injorancës dhe të bestytnisë së monahëve. Mirëpo i preokupuar në mënyrë të zjarrët për ta shkatërruar heretizmin, ky mbrojtës i shkencës e kishte lëshuar një dekret me të cilin e kishte suprimuar lirinë e shtypit në tërë Francën. Fransoa I është njëri ndër shumë shembujt historik që dëshmojnë se i arsimuari edhe nuk është mbrojtje kundër intolerancës fetare dhe kundër persekutimeve. Me një ceremoni solemne dhe publike, Franca e kishte filluar ndjekjen dhe shkatërrimin e plotë të protestantizmit. Klerikët kërkonin që fyerja që i ishte bërë qiellit me refuzimin e meshës patjetër të lahej me gjak dhe se mbreti në interes të popullit të tij patjetër duhej ta lejonte këtë vepër barbare.

Data 21 janar 1535 që caktuar për këtë ceremoni të tmerrshme. Për këtë qëllim u nxitën frika bestynte dhe urrejtja e verbër e tërë popullit. Rrugët e Parisit ishin përplot njerëz që kishin ardhur nga tërë rrethina. Dita duhej të fillonte me një procesion madhështor dhe të shkëlqyeshëm. “Shtëpitë skaj të cilave duhej të kalonte procesioni qenë stolisur me flamuj të zinjë ndërsa aty këtu ishin ngritur edhe altaret”. Para secilës derë ndizeshin flakadanët për nder të “sakramentit të shenjt.” Qysh para agimit ishte formuar marshi funebër para oborrit mbretëror. “Në krye të procesionit valviteshin flamujt dhe kryqet e krahinave të caktuara. Pas tyre shkonin qytetarët në rresht nga dy me flakadanë të ndezur në duar.” Më pas shkonin katër rende monahësh secili me veshje të posaçme. Mandej vinte kolek-

sioni i madh i relikteve të njohura. Pas tyre vinin kalëruar prijësit e lartë kishtarë me mantelat e tyre të purpurta të stolisuara me gurë të çmueshëm—procesioni funebër i shkëlqyeshëm dhe madhështor!

“Naforën e barte peshkopi i Parisit me një baldakinë madhështore të cilën e mbanin katër princër të Francës ... prapa naforës shkonte mbreti ... Fransoa I atë ditë nuk i mbante as kurorën e as rrobat mbretërore. “Kryeshtruar me shikim të drejtuar poshtë, me qiririn e ndezur në dorë”, mbreti i Francës paraqitej si “pendestar”.¹⁷⁹ Para çdo altari përkulej me devotshmëri jo për shkak të mëkateve që e kishin kapluar shpirtin e tij, jo për shkak të gjakut të pafajshëm që i përlyente duart e tij, por për shkak të mëkatit vdekatar të shtetasëve të vet të cilët kishin marrë guximin të ngriteshin kundër meshës. Pas tij shkonte mbretëresha e mandej prijësit e lartë shtetëror, gjithashtu nga dy në radhë dhe secili me qiririn e ndezur të dylltë.

Si pjesë të shërbesës së kësaj dite, vetë mbreti e mbajti një fjalim në sallën e madhe të pallatit të peshkopatit para nëpunëve të lartë të mbretërisë së tij. Ai para tyre foli me fytyrë të pikëlluar dhe me një oratori prekëse e vajtoi “bastardimin e njerëzve blasfemist, ditën e pikëllimit dhe të turpit” e cila kishte ardhur. Më tutje e ftoi çdo shtetas lojal të ndihmonte për ta çrrënjosur heretizmin e rrezikshëm dhe të dëmshëm që kanosej për ta shkatërruar Francën. “Si ç’është e vërtetë zotërinjë se unë jam mbreti juaj”—tha ai—“ashtu sikur ta dija se njëra nga gjymtyrët e mija është e infektuar me këtë kalbësirë të ndotur do t’ua jepja që ta prenin ... bile edhe më shumë: sikur ta shihja njërin prej fëmijëve të mij të infektuar me këtë nuk do ta kisha kursyer ... unë vet do t’ia kisha dorëzuar dhe sakrifikuar Zotit.” Lotët e heshtën zërin e tij ndërsa i tërë tubimi ia filloi vajit dhe njëzërit klithi: “do të jetojmë dhe do të vdesim për religjionin katolik!”¹⁸⁰

[223] Errësira e tmerrshme u lëshua mbi popullin i cili po e flakte të vërtetën. Mëshira hyjnore, burimi i shpëtimit për të gjithë njerëzit u zbulua; mirëpo, Franca pasi që e pa forcën dhe ndikimin e saj bekues, pasi që mijëra njerëz u pushtuan nga bukuria e saj hyjnore, pasi që qytetet dhe katundet shkëlqyen nga drita e saj, e refuzoi të vërtetën, sepse banorët e saj më tepër e deshtën errësirën se sa dritën. E refuzuan dhuratën hyjnore e cila iu ofrua. Të keqen e morën për të mirë, kurse të mirën për të keqe deri sa su bënë viktima të vetmashtimit kokëfortë. Më kot konsideronin se Zotit po i bëjnë shërbim duke e persekutuar popullin e tij; sinqeriteti i tyre nuk e

zvogëloi fajësinë e tyre. Ata pa vetëdije e refuzuan dritën e cila ka mundur t’i mbronte nga mashtrimi dhe shpirtërat e tyre nga gjaku.

Në katedralën e madhe Notre—Dame u bë betimi solemn se heretizmi do të çrrënjosej. Po aty, diç më pak se tre shekuj më vonë populli i cili e kishte harruar emrin e Zotit e kishte ngritur në fron “Perendeshën e arsyes.” Përsëri ishte formuar marshi funebër dhe përfaqësuesit e Francës e kishin filluar veprën për të cilën ishin betuar se do ta sendërtonin. “Në distanca të shkurtëra ishin gritur turrët e drurëve për nderjen e heretikëve. Ishte rregulluar ashtu që disa turrë të ndizeshin kur të kalonte mbreti, në mënyrë që ky të ishte dëshmitar i ekzekutimeve.”¹⁸¹ Detajet e torturave të pësura të këtyre dëshmitarëve të Krishtit janë tepër rrënjëthse që të mund t’i theksonim, mirëpo viktimat megjithatë nuk manifestonin kurrfarë luhatje. Kur ishin vërsulur në një besimtar që të mohohej ai ishte përgjigjur: “besoj vetëm në atë që dikur e kanë predikuar profetët dhe apostujt dhe në atë që kanë besuar bashkësitë e të shenjtërve. Besimi im mbështet në Zotin dhe do t’u kundërvihet të gjitha forcave të ferrit.”¹⁸²

Kështu marshi ndalej nga një vend i tortuarave në vendin tjetër. Duke u kthyer në pikënisje afër pallatit të mbretit, populli u shpërnda ndërsa mbreti dhe peshkopët u tërhoqën të kënaqur me ngjarjet e ditës. U vendos që vepra e filluar të vazhdohet deri në asgjësimin e heretizmit.

Ungjillin e paqjes të cilin e refuzoi Franca duhej të çrrënjosej mirëpo çfarë do të ishin pasojat! Më 21 janar 1793, dyqind e pesëdhjet e tetë vjet nga dita kur Franca e kishte shpallur vendimin për shkatërrimin e protestantëve, rrugëve të Parisit vinte një marsh tjetër funebër, me karakter plotësisht tjetër. “Përsëri mbreti ishte personaliteti kryesor; përsëri dëgjohej ulurima e popullit i cili kërkonte viktima të reja; përsëri ngriteshin vendekzekutime të tjera për persekutime të tmerrshme. Mbreti Luigji XVI më kot u përpoq të shkëputej nga guardianët dhe gjakësorët e tij por u soll para gijotinës dhe aty u mbajt me fuqi deri sa sëpata nuk ia këputi kokën e cila u rrokullis nëpër tokë.”¹⁸³ Mbreti i Francës nuk qe viktimë e vetme; jo larg nga ky vend u ekzekutuan afro dymijë e tetëqind burra dhe gra gjatë ditëve të përgjakshme të krimeve të tmerrshme.

Reformacioni e kishte zbuluar Biblën e Shenjt; ai kishte theksuar Ligjin e Zotit duke shpallur se ende vlenin kërkesat dhe të drejtat

e tija për ndërgjegjen njerëzore. Dashuria e madhe ua zbulonte njerëzve dekretet dhe parimet qiellore. Zoti ka thënë: “Ti mbani e t’i vemi në zbatim. Kjo do t’ju bëjë të dijsëm dhe të urtë në sytë e popujve kur t’i kenë ndëgjuar të gjitha këto urdhërime do të thonë: Ja një popull i dijsëm e i kuptuesëm! Ky qenka popull madhor.” (Ligji Përtrirë 4,6) Duke e refuzuar dhuratën qiellore, Franca e kishte mbjellur farën e anarkisë dhe të shaktërrimit gjë që në mënyrë të pashmangshme kishte shpënë në revolucion dhe dhunë.

Shumë kohë para ndjekjes së shkaktuar nga pllakatat, Fareli i guximshën dhe i zjarrtë ishte detyruar ta braktiste atdheun e tij. Ai kishte shkuar në Zvicër ku me tërë forcën i kishte ndihmuar Cvinglit që reformacionit të ngadhënjente. Këtu i kishte kaluar vitet e fundit por megjithatë kishte ushtruar ndikim të dukshëm në reformacionin Françez. Gjatë viteve të para të jetës së tij në ekzil në veçanti përpiquej për ta përhapur Ungjillin në vendlindjen e tij. Shumë kohë kishte kaluar duke predikuar Ungjillin ndër vendasit në afërsi të kufirit, prej nga me kujdes të jashtëzakonshëm e përcillte luftën që zhvillohej në vendlindjen e tij duke u ndihmuar njerëzve me fjalët e kurajimit dhe me këshilla. Falë përpjekjeve dhe angazhimeve të tija dhe të të dëbuarëve të tjerë, shkrimet e reformatorëve gjermanë u përkthyen në gjuhën frenge dhe së bashku me Biblën në frengjisht u botuan në një numër të madh. Librat iu dhanë kolporterëve me çmime më të ulëta se çmimi i shitjes ndërsa fitimi u jepej kolporterëve të cilët jetonin prej kësaj, kështu që ata mund ta vazhdonin punën pa ndërprerje.

Fareli e kishte filluar punën në Zvicër si mësues modest. Duke u tërhequr në një rajon modest ai iu përkushtua edukimit të fëmijëve. Përveç lëndëve të rëndomta me kujdes i inkorporoi edhe të vërtetat Biblike duke shpresuar se kështu përmes fëmijëve do t’i përfitonte edhe prindërit. Dhe, vërtetë disa filluan të besonin, mirëpo klerikët u përzien me qëllim që ta pengonin veprën dhe i nxitën katundarët bestytë për t’iu kundërvën. “Ky nuk mund të jetë Ungjilli i Krishtit” — thoshte kleriku—“sepse predikimi i tij nuk sjellë paqe por luftë.”¹⁸⁴ Si edhe nxënësit e parë të Krishtit kur qe dëbuar nga një qytet, Fareli iku në qytetin tjetër. Udhëtoi këmbë nga një katund në tjetrin nga një qytet në tjetrin duke i përballuar skamjes, urisë, dimrit, lodhjes dhe jeta e tij gjithnjë ishte në rrezik. Ai predikonte nëpër sheshe, nëpër kisha e ndonjëherë edhe nga salla e predikimit

të katedraleve. Shpeshherë e gjente kishën pa dëgjues; ndonjëherë predikimet e tija ndërpreheshin nga bërtimat dhe përqeshjet; shpeshherë me dhunë e nxirrnin nga salla e predikimit. Disa herë grumbulli i njerëzve e zuri dhe e rrahu gati deri në vdekje. Megjithatë ai ecte përpara. Edhe pse shpeshher nxirrej nga lufta, megjithatë me një qëndrueshmëri të pathyeshme përsëri kthehej në të; mandej e pa se si qytetet dhe katundet që deri atëherë ishin kështjellat e papatit, njëri pas tjetri ia hapnin dyert Ungjillit. Krahina e vogël në të cilën ky punonte në fillim, së shpejti e pranoi fenë e reformuar. Qytetet Mora dhe Nojshatel i braktisën zakonet katolike romake dhe i hoqën pikturat e idhujtarisë nga kishat e tyre.

Fareli shumë kohë kishte dëshiruar që në Gjenevë ta ngriste flamurin e protestantëve. Sikur ky qytet të përfitohej, do të bëhej qendër e përshtatëshme për reformation në Francë, në Zvicër dhe Itali. Me këtë qëllim e vazhdoi punën deri sa nuk i përfitoi shumë qytete dhe katunde përreth. Më vonë u kthye në Gjenevë në përcjellje të njërit nga bashkëpunëtorët e vet. Atij iu lejua që t'i mbante vetëm dy ligjërata. Klerikët përpiqeshin që t'i bindnin autoritetet civile për ta gjykuar; kur nuk ia dolën në këtë drejtim e ftuan para Këshillit kishtar në të cilin kishin ardhur me armë të fshehura nën rrobat e tyre, të vendosur që ta vrisnin. Para sallës ishte tubuar një grumbull i njerëzve të tërbuar, të armatosur me shpata e dajakë të gatshëm për ta vrarë në qoftë se do të ikte nga kuvendi. Mirëpo në saje të pranisë së autoriteteve civile dhe një njësitit të ushtrisë së armatosur Fareli shpëtoi. Në mëngjesin e së nesërme herët në agim u larguan me shokun e tij përtej liqenit në një vend të sigurt. Kështu përfundoi përpjekja e tij e parë për t'ia shpallur Ungjillin Gjenevës.

Për përpjekjen e dytë ai e kishte zgjedhur një mjet më modest — ky ishte një djalosh i ri me pamje aq modeste sa që e pranoinin me ftohtësi bile edhe miqët e ashtuquajtur të reformationit. Mirëpo çka mund të bënte një njeri aq i papërvojë kur edhe vet Fareli ishte i refuzuar? Si mund t'i përballonte stuhisë njeriu i cili kishte aq pak guxim dhe përvojë kur edhe më i fuqishmi dhe më i guximshmi ishte detyruar të arratisesh? “Jo me ushtri as me fuqi por me shpirtin tim thotë Zoti i ushtrive.” (Zakariu 4,6) “Por Zoti, zgjodhi të marrët në sy të botës për t'i turpëruar të mençurit dhe të dobëtit; në sy të botës i zgjodhi Zoti për t'i turpëruar të fortit; sepse, çka në Hyun duket

marri është më dijjshme se njerëzit e çka në Zotin duket dobësi është më e fuqishme se njerëzit.” (1 Korintasve 1,27.25)

Fromeni—kështu quhej djaloshi—e filloi veprën e tij si mësues. Të vërtetat me të cilat i mësonte fëmijët në shkollë ata i përsërisnin në shtëpi. Së shpejti edhe prindërit filluanin të vinin për t’i dëgjuar shpjegimet e Biblës ndërsa salla e shkollës mbushej me dëgjuesë të kujdesshëm. Në një numër të madh ekzemplarësh shpërndaheshin Besëlidhja e Re dhe traktatet të cilat i lexonin shumë njerëz të cilët nuk e merrnin guximin që të vinin publikisht për ta dëgjuar shkencën e re. Së shpejti ky predikues i ri gjithashtu u detyrua të arratisesh; mirëpo të vërtetat që i kishte predikuar kishin zënë rrënjë të thella në zemrat e njerëzve. Reformacioni e kishte krijuar bazën, kishte filluar të forcohej dhe të përhapej. Predikuesit ktheheshin dhe më në fund, me punën e tyre në Gjenevë u aplikua shërbesa protestante e Zotit.

Qyteti tani më ishte deklaruar për reformacionin kur Kalvini pas rrugëtimeve dhe vështirësive të ndryshme kishte hyrë nëpër dyert e tij. Duke u kthyer nga vizita e fundit në vendlindjen e tij kishte qenë në rrugën për Bazel që atje t’i vazhdonte studimet e tija; mirëpo pasi që rruga ishte pushtuar nga ushtria e Karlit V ai ishte detyruar të shkonte rrugës së tërthortë përmes Gjenevës.

Në atë vizitë të Kalvinit Gjenevës, Fareli e kishte parë dorën e Zotit. Edhe pse Gjeneva e kishte pranuar fenë e reformuar, aty megjithatë duhej të bëhej punë e madhe. Shpirtërat i drejtoheshin Zotit si individë por jo edhe kisha të tëra kolektive; vepra e rilindjes duhet të kryhet në zemër dhe në ndërgjegje me fuqinë e Shpirtit Shenjt e jo me dekretet e kuvendit. Gjenevasit që e kishin refuzuar autoritetin e Romës ende nuk ishin aq të gatshëm për t’i flakur veset që kishin lulëzuar në gjirin e saj. Nuk ishte e lehtë puna për t’i vendosur parimet e pastërta të Ungjillit dhe populli të përgatitej që me dinjitet ta plotësonte detyrën në të cilën sipas të gjitha gjasave e thërriste Providenca.

[227] Fareli ishte i binduar se te Kalvini e gjente atë që duhej të ishte bashkëpunëtor në këtë vepër. Në emër të Zotit e përbetoi në mënyrë solemne përhapësin e ri të Ungjillit që të qëndronte këtu dhe të bashkëpunonte me të. Kalvini i frikësuar luhatej. Për nga natyra frikacak dhe paqësor ai hezitonte të ballafaqohej me qytetarët e guximshëm të pavarur bile edhe atakues të Gjenevës. Shëndeti i tij i

brishtë dhe shprehitë për studime e shtynin të kërkonte një jetë të tërhequr. Duke besuar se me penën e vet do të mund t'i shërbente më së miri reformacionit, Kalvini digjej nga dëshira që ta gjente një vend të qetë për studime, prej nga përmes shtypit do të ushtronte ndikim dhe do t'i ndërtonte kishat. Mirëpo, ftesa solemne e Farelit i erdhi si një thirrje nga qielli dhe ai nuk pati guxim që të mos e pranonte. Iu kishte dukur—kishte thënë ai—se po i shtrihej dora e Zotit nga qielli “dhe se e kishte kapur dhe e kishte vendosur në vendin të cilin me aq padurim kishte dashur që t' braktiste.”¹⁸⁵

Në atë kohë pjesës protestante i kërcënoheshin rreziqe të mëdha. Anatemat e papës murmuronin kundër Gjenevës ndërsa popujt e fuqishëm i kërcënoheshin se do ta shkatërronin. Si t'i kundërvehej ky qytet aq i vogël kierarkisë së fuqishme e cila i kishte futur nën zgjedhë aq mbretër dhe perandorë? Si t'i kundërvehej ushtrisë së pushtuesve më të mëdhenj botëror.

Në tërë krishterimin, protestantizmi ishte i rrethuar me armiqë të tmerrshëm. Fitoret e para të reformacionit kishin kaluar kurse Roma i grrumbullonte forcat e reja duke shpresuar se do ta shkatërronte fenë e re. Në atë kohë ishte themeluar rendi i jezuitëve—mbrojtësi më brutal, më i paarsyeshëm dhe më i fuqishëm i papatit. Duke mohuar lidhjet tokësore dhe arsyen njerëzore, të vdekur ndaj kërkesave të prirjeve natyrore, duke heshtur plotësisht arsyen edhe zërin e ndërgjegjes, jezuitët e njihnin vetëm pushtetin dhe rregullat e shoqërisë së tyre me detyrën e vetme për ta rritur fuqinë e vet. Ungjilli i Krishtit i kishte aftësuar ithtarët e vet që me guxim t'i kundërveheshin rreziqeve, që t'i përballonin pësimet, acarim, urinë, lodhjen, varfërinë dhe ta ngrisin flamurin e së vërtetës përkundër torturave në rrotë, përkundër kazamateve dhe turrëve të zjarra. Në luftë kundër reformacionit, jezuitët i nxitnin ithtarët e vet që të luftonin kundër tij me fanatizmin i cili i aftësonte që t'i përballonin rreziqet e njëjta dhe që forcës së vërtetës t'i kundërveheshin me të gjitha armët e mashtrimit. Asnjë krim nuk do të ishte aq i madh që ata të mos e bënë, asnjë mashtrim nuk do të ishte aq i ulët sa që të mos e bënë; asnjë gënjeshtër nuk do të ishte aq e poshtër sa të mos e përdomin. Ndonëse ishin betuar me betimin e përkuljes dhe të varfërisë së amshueshme ata përpiqeshin që të fitonin pasuri dhe forcë për t'i përdorur për shkatërrimin e protestantizmit dhe për të vendosjen e pushtetit suprem të papatit.

Kur u paraqitën si anëtarë të shoqatës ata u prezentuan nën maskën e dritës dhe filluan t'i vizitonin burgjet dhe spitalet, u shërbenin të sëmurëve dhe hallexhinjëve, pohonin se kishin hequr dorë nga bota dhe se e mbanin emrin e Shenjt të Jezusit hyjnor i cili kishte shkuar gjithkrah duke bërë mirë. Mirëpo, nën maskën e jashtme të virgjiritetit fshiheshin qëllimet e tyre kriminele dhe gjakësore. Parimi kryesor i shoqatës ishte se qëllimi i arsyeton mjetet. Sipas këtij ligji gënjeshttrat, hajnia, betimet e rrejshme dhe vrasjet nga pusia jo vetëm që faleshin por edhe rekomandoheshin, vetëm në qoftë se kjo i shërbente interesit të kishës. Në mënyra të ndryshme jezuitët futeshin në administratën shtetërore, bëheshin këshilltarë të mbretërve dhe drejtonin politikën e kombeve. Shërbenin edhe si shërbëtorë për t'i spiunuar zotërinjtë e tyre. Ata themelonin shkolla për edukimin e bijëve të princërve dhe të fisnikëve dhe shkolla për popullin e rëndomtë; kurse fëmijët e prindërve protestantë i detyronin t'u nënshtroheshin zakoneve të papatit. I tërë shkëlqimi dhe luksi i jashtëm i shërbesës zotit të Romës kishte për qëllim që popullit t'ia errësonte mendjen, që t'ia dehte dhe t'ia robëronte imagjinatën; dhe ndodhi që bijët e tradhtonin lirinë për të cilën luftonin etërit e tyre dhe për të cilën e kishin derdhur gjakun. Jezuitët së shpejti u përhapën nëpër tërë Evropën dhe kudo që u vendosën aty përsëri u ringjallë fuqia e papatit (Shih: Shtojca historike).

Për t'i pajisur me fuqi edhe më të madhe jezuitët, papa e kishte lëshuar një dekret me të cilin përsëri apkikohej inkuizicioni (Shih: Shtojca historike). Përkundër trishtimit të përgjithshëm me të cilin shikohej inkuizicioni bile edhe në vendet më katolike, prapsepapë gjyqi i tmerrshëm u vendos përsëri nga pushtetarët e papatit dhe tmerret edhe më të zeza të cilat nuk mund as të përshkruhen, sërish filluan në burgjet sekrete të inkuizicionit. Në shumë vende mijëra e mijëra njerëz, lulet e kombeve, njerëzit më të pastër dhe më fisnik, më të arsimuarit dhe më të edukuarit, më të devotshmit dhe predikuesit e përkushtuar, qytetarët e zellshëm dhe atdhedashës, shkencëtarët e shkëlqyeshëm, artistët e shquar dhe inventiv si dhe zejtarët e shkathët vriteshin ose detyroheshin të arratiseshin në vendet tjera.

[229]

Këto qenë mjetet të cilat i përdorte Roma për ta shuar dritën e reformacionit, për t'ua marrë njerëzve Biblën dhe përsëri për ta vendosur injorancën dhe bestytninë mesjetare. Mirëpo, në saje të bekimit të Zotit dhe përpjekjeve të njerëzve fisnikë të cilët i frymë-

zonte Zoti për ta vazhduar veprën e Luterit protestantizmi nuk u çrrënjos. Forca e tij nuk varej nga animet e princërve ose nga armët e tyre. Vendet më të vogla, popujt më modest dhe më të dobët u bënë kështjellat e tija mbrojtëse. Aty ishte Gjeneva e vogël në mes të armiqëve të fuqishëm të cilët punonin për ta shkatërruar; aty ishte Holanda në brigjet me rërë të Detit të Veriut që luftonte kundër tiranisë së Spanjës, atëherë mbretërisë më të madhe dhe më të pasur; aty ishte edhe Suedia e shkretë dhe jopjellore në të cilën ngadhnjeh reformacioni.

Kalvini në Gjenevë punoi afro tridhjet vjet, së pari për ta themeluar kishën e cila do ta ruante pastërtinë e moralit Biblik e mandej për ta përhapur reformacionin nëpër tërë Evropën. Jeta e tij publike nuk qe pa të meta, e as mësimet e tij pa lajthitje. Mirëpo ai ishte mjeti me të cilin shërbehej Zoti për t'i përhapur të vërtetat të cilat ishin aq të rëndësishme për atë kohë, për t'i ruajtur parimet e protestantizimit kundër ngritjes së vrullshme të papatit dhe që në kishat protestante të aplikohesh pastërtia dhe thjeshtësia e jetës në vend të fodullëkut dhe amoralitetit që i sillte mësimi i Romës.

Nga Gjeneva dilnin shkrime dhe predikuesë për ta përhapur fenë e reformuar. Të persekutuarit nga të gjitha vendet i drejtoheshin Gjenevës për të marrë mësim, këshilla dhe kurajime. Qyteti i Kalvinit u bë vendstrehim i protestantëve të ndjekur të tërë Evropës Perendimore. Duke ikur para stuhisë së tmerrshme që shkretëronte me shekuj, të arratisurit kërkonin vendstreim para dyerëve të Gjenevës. Të uritur, të plagosur, të shkëputur nga shtëpitë dhe familjet e tyre këtu gjenin vendstrehim të ngrohët dhe mikëpritje subtile. Si shpërblim për shtëpinë e re të cilën e gjenin këtu ata në qytetin që i pranonte e sillnin artin, dijen dhe devotshmërinë e tyre. Shumë njerëz që e gjetën vendstrehimin këtu, më vonë ktheheshin në vendet e tyre për të luftuar kundër tiranisë së Romës. Gjon Noks, reformatori i guximshëm skocez, një numër i madh i pulitanëve anglez, protestantët e Holandës dhe Spanjës si dhe hugenotët e Francës e morën nga Gjeneva flakadanin e së vërtetës për ta shpërndarë errësirën në atdheun e tyre.

13. HOLANDA DHE VENDET SKANDINAVE

Në Holandë tirania e papës edhe më parë kishte shkaktuar rrezistencë të vendosur. Shtatë shekuj para Luterit, dy peshkopë e kishin ngritur akuzën kundër papës si të dërguar në Romë sepse atje e kishin njohur karakterin e vërtetë të “Fronit të shenjt.” Ata me guxim ishin ngritur kundër pontifeksit të Romës duke thënë: “Zoti i ka dhënë kishës së vet, mbretëreshës dhe të fejuarës së vet, asaj dhe familjes së saj, pajë të begatshme dhe të amshueshme, trashigimi e cila nuk mund të shkatërrohet e as të venitet; Ai asaj ia ka dhënë kurorën dhe skeptrin e amshueshëm; të gjitha këto begati Ti i ke përvetsuar si ujk. Je ulur në tempullin e Zotit; ne vend se të jesh bari i grigjes, je bër ujk i deleve. Ti dëshiron të të konsiderojmë peshkop suprem por je tiran. Në vend që të jesh shërbëtor i shërbëtorëve, si quhesh, ti dëshiron të bëhesh zotëri mbi zotërinjtë ... i urren urdhërat e Zotit... Shpriti Shenjt është ai që i ngrit kishat kudo që gjenden ato ... qyteti i Zotit tonë, qytetarë të të cilit jemi ne i përfshinë të gjitha viset dhe është më i madh se qyteti të cilin profetët e kanë quajtur Babilon dhe i cili konsiderohet hyjnor, ngrihet deri në qiell dhe lavdërohet se ka mençurinë e pavdekshme, duke pohuar edhe pse jo saktësisht se kurrë nuk ka gabuar e as që mund të gaboj.”¹⁸⁶

Të tjerët u paraqitën gjatë shekujve me proteta të ngjashme. Mësuesit e parë qenë predikuesit e ngjashëm me misionarët valdenzian. Ata udhëtonin në vende të ndryshme dhe ishin të njohur me emra të ndryshëm; kudo e përhapnin njohjen e Ungjillit. Duke ardhur në Holandë, këtu mësimet e tyre u përhapën me shpejtësi. Ata e përkthyen Biblën valdenziane në gjuhën holandeze në vargje. Deklaruan se “përparësia e saj qëndron në faktin se në të nuk ka as shaka, as përrallëza, as truke, as mashtrime përveç fjalëve të së vërtetës; vërtetë aty këtu mund të gjendet ndonjë luspër e fortë por me to lehtë mund të arrihet në bërthamën dhe në mrekullinë e asaj që është e mirë dhe e shenjt”. Kështu në shekullin XII shkruanin miqët e fesë antike.

Atëherë filloi persekutimi nga Roma. Mirëpo përkundër turrëve të zjarrit dhe torturimeve, numri i besimtarëve shumëzohet gjithnjë e më tepër. Ata deklarorin me vendosshmëri se Bibla është autoriteti i vetëm i pagabueshëm i fesë dhe se “asnjë njeri nuk bën të detyrohet të besojë por duhet të përfitohet për të vërtetën përmes predikimit.”¹⁸⁷

Mësimi i Luterit në Holandë kishte gjetur truall të përshtatshëm. Njëri serioz dhe besimtarë ishin ngritur për ta predikuar Ungjillin. Nga një provincë e Holandës kishte dalur Meno Simons. I edukuar në kishën katolike të Romës dhe i shuguruar për klerik ai fare nuk e kishte njohur Biblën dhe kishte pasur frikë ta lexoj që të mos bjerrej në heretizëm. Kur kishte filluar ta mundonte dyshimi në pikëpamje të shkencës për transubstracionin, këtë e kishte konsideruar sprovë të satanit dhe ishte përpjekur që të çlirohej prej tij me lutje dhe rrëfime, mirëpo e tërë kjo kishte qenë e kot. Mandej ishte përpjekur që me përjetime të kënaqësive të kësaj bote ta heshtë zërin e arsyes, mirëpo edhe kjo kishte qenë pa sukses. Pas një kohe kishte filluar ta studjonte Besëlidhjen e Re dhe kjo së bashku me studimin e shkrimeve të Luterit e kishin sjellur në situatën që ta pranonte fenë e reformuar. Së shpejti pas kësaj, në një katund fqinj që dëshmitar i ekzekutimit të një njeriu për arsye se ky ishte pagëzuar për së dyti. Kjo e kishte nxitur ta studjonte Biblën në pikëpamje të pagëzimit të fëmijëve. Në të nuk kishte gjetur kurrfarë dëshmie në favor të pagëzimit të fëmijëve, por e kishte vërejtur se pendesa dhe besimi janë kushtet e domosdohsme për pranimin e pagëzimit.

Meno e kishte braktisur kishën e Romës dhe ia kishte përkushtuar jetën e predikimit të të vërtetave të cilat i kishte zbuluar. Si në Gjermani ashtu dhe në Holandë qenë paraqitur njerëz senil të cilët i përhapnin mësimet e rrejshme dhe spekulimet të cilët bile as nuk ngurrnin që të shërbeheshin me dhunë dhe rebelime. Meno i kishte paraparë pasojat e tmerrshme të cilat gjithsesi do t’i shkaktonin mësimet e këtilla prandaj me tërë fuqinë iu kishte kundërvënë mësimëve të këtyre spekulantëve. Kishte shumë njerëz të cilët ishin mashtruar nga këta fanatikë, por megjithatë kishin hequr dorë nga mësimet e tyre fatale; kishin mbetur edhe shumë pasardhës të të krishterëve të vjetër të cilët ishin frymëzuar nga mësimet e valdenzianëve. Meno punonte me ta me sukses dhe me afsh të zjarrtë.

Gjatë njëzet e pesë vjetëve ai udhëtoi me gruan dhe fëmijët duke i përballuar lodhjes e skamjes dhe shpeshherë binte në rreziqe jetësore.

Ai e kishte përshkuar Holandën dhe Gjermaninë Veriore duke punuar në pjesën më të madhe me shtresat e varfëra, por ndikimi i tij ishte i madh. Për nga natyra i qartë dhe orator, ndonëse me arsimim modest ai qe njëri me moral të pathyeshëm, me shpirt finsik, i butë në sjellje, i devotshëm në mënyrë të singertë dhe serioze. Ai bënte jetë parimesh të cilat i predikonte prandaj e fitonte besimin e popullit. Pasuesit e tij të dekoncentruar dhe të shtypur pësonin shumë, për arsye se i zëvendësonin me ithtarët fanatikë të Minsterit. Megjithatë, me punën e tij shumë sish u transformuan. Askund shkenca e reformuar nuk u përhapë aq shumë sa në Holandë. Mirëpo, në pak vende ithtarët e saj kishin pësuar aq persekutime. Në Gjermani Karli V e kishte ndaluar reformacionin dhe ai do të ishte gëzuar po të kishte mundur t'i shihte të gjithë ithtarët e tij në turrën e zjarrit, por princërit u ngritën si digë kundër tiranisë së tij. Në Holandë pushteti i tij ishte më i madh dhe ediktet për përndjekje vinin shpejt, njëri pas tjetrit. Të lexohej Bibla, të predikohej ose të dëgjoheshin të vertëtat e saj apo vetëm të flitej për Biblën konsiderohej krim për vdekje. T'i luteshe Zotit në fshehtësi, të mos i përkuleshe figurave, t'i këndosh psalmet gjithashtu nënkuptonte t'i ekspozohesh vdekjes. Bile edhe ata të cilët ishin të gatshëm t'i mohonin të gjitha gjykoheshin, burrat me vdekje nga shpata kurse gratë varroseshin të gjalla. Mijëra sish u vranë nën pushtetin e Karlit V dhe Filipit II.

Në një rast, një familje e tërë ishte sjellur para inkuizicionit me akuzën se nuk kishte marrë pjesë në meshë dhe se në shtëpi ia kishte bërë shërbesën e Zotit. I pyetur për mënyrën e ushtrimit të shërbesës së fshehtë Zotit, i biri më i ri ishte përgjigjur: “ne bijmë në gjuhë dhe i lutemi Zotit që t'i ndriçojë mendimet tona dhe të na i falë mëkatet; lutemi për mbretin tonë që pushteti i tij të jetë i sukseseshëm kurse jeta e tij e lumtur; lutemi për pushtetet e qytetit tonë që Zoti t'i ruaj.”¹⁸⁸ Disa nga gjykatësit ishin prekur thellë nga këto fjalë; megjithatë babai dhe njëri nga pesë bijët e tij ishin gjykuar me vdekje në turrën e zjarrit.

Besimi i martirëve kishte ngritur nivelin e mllëfit të persekutorëve. Jo vetëm burrat por edhe gratë e brishta dhe vajzat e reja shprehnin guxim të paluhatshëm. “Gratë qëndronin para turrëve të zjarra të burrave të tyre duke i ngushëlluar ose u këndonin psalme deri sa flaka i kaplonte trupat e tyre.” Vajzat e reja të gjalla shtriheshin në varret e tyre si të shkonin në gjumin e natës; ose shkonin

në vendin e persekutimit dhe në turrën e zjarrit me fustanet më të bukura sikur të shkonin për t'u kurorëzuar në martesë.”¹⁸⁹

Si dhe në kohën kur paganizmi dëshironte ta shkatërronte besimin, edhe tani gjaku i martirëve ishte farë.¹⁹⁰ Ndjekjet vetëm e shtonin numrin e besimtarëve. Vit pas viti, perandori e ushtronte veprën e tij brutale i mllfosur për shkak të vendosshmërisë së pathyeshme të popullit, por çdo gjë ishte e kotë. Revolucioni në krye me Vilhelm Oranskin fisnik, më në fund Holandës ia solli lirinë e ushtrimit të fesë.

Në malet e Piemontit, në rrafshet e Francës dhe në brigjet e Holandës përparimi i Ungjillit shënohej me gjakun e nxënësve të tij. Mirëpo në vendet e veriut Ungjilli hyri qetë. Studentët e Vytenbergut, duke u kthyer nga studimet në shtëpi e sollën Ungjillin në vendet e Skandinavisë. Përhapja e shkrimeve të Luterit gjithashtu i ndihmoi përhapjes së të vërtetës. Populli i thjeshtë dhe i fuqishëm i veriut e braktisi amoralitetin, luksin dhe bestytninë e Romës për t'i pranuar pastërtinë, thjeshtësinë dhe të vërtetat shpëtimtare të Shkrimit Shenjt.

Tauzeni, reformator danez ishte bir fshatari. Djaloshi shumë herët shprehte prirje intelektuale; ai synonte një arsimim më të lartë, por me që prindërit për shkak të varfërisë këtë nuk mund t'ia ofronin hyri në manastir. Aty me jetën e pastër, me zell dhe besim shumë shpejt e përfitoi përkrahjen e eprorit të vet. Në provim u zbulua talenti i tij, i cili për të ardhmen premtonte shërbime të mëdha për kishën. Eprorët kishin vendosur që t'ia mundësonin t'i vazhdonte mësimet në ndonjë universitet gjerman apo holandez. Djaloshi kishte mundësi vet ta zgjidhte vendin e shkollimit; kushti i vetëm që shtrohej ishte të mos shkonte në Vytenberg. Nuk bën—i thoshin murgët—që nxënësi i cili përgatitet për t'i shërbyer kishës t'i ekzpozohet helmit të heretizmit.

Tauzeni shkoi në Keln i cili në atë kohë si dhe sot ishte kështjellë e katolicizimit. Mirëpo aty shpejt iu gërdit misticizmi i mësuesve të tij. Në të njëjtën kohë atij për të parën herë i ranë në duar shkrimet e Luterit. I lexonte me habi dhe me entuziazëm dhe gjakonte që personalisht t'i dëgjonte ligjëratat e reformatorit. Mirëpo këtë mund ta arrinte vetëm në qoftë se ishte i gatshëm të binte në konflikt me eprorin e manastirit dhe të hiqte dorë nga ndihma e tij. Më në fund e mori këtë vendim dhe së shpejti pas kësaj u regjistrua në Universitetin e Vytenbergut.

Pasi i kthye në Danimarkë sërish hyri në manastrin e tij. Askush ende nuk dyshonte në të për luterizëm; ai menjëherë nuk ua zbuloi sekretin por përpiquej që shokët e tij ngadalë t'i tërhiqte drejt fesë më të pastër dhe jetës më të shenjt. Ua hapi Biblën, ua shpjegoi kuptimin e saj të vërtetë dhe më në fund filloi tua predikonte Krishtin si shpëtim të vetëm për mëkatarët dhe si shpresë e vetme e shpëtimit. Kjo aq shumë e tmerroi dhe e mlléfosi eprorin e manastirit i cili në të si në një mbrojtës të fuqishëm të Romës i kishte mbështetur shpresat më të mëdha. Së shpejti e transferuan në një manastir tjetër kur ruhej në një qelizë vetmie nën kontroll të ashpër.

Mirëpo për befasinë tmerruese të guardianëve të tij që ishin murgë më të lartë ai së shpejti u konvertua në protestantizëm. Përmes grilave të qelizës së vet Tauzeni, shokët e tij i shpuri në njohjen e së vërtetës. Sikur etërit danez t'i kishin njohur metodat e veprimit të kishës me heretikët, zëri i Tauzenit më kurrë nuk do të ishte dëgjuar; por në vend që ta varrosnin të gjallë në ndonjë kazamat nëntokësor ata e përjashtuan nga manastiri. Dhe, pasi që një edikt i ri i mbretit të Danimarkës u ofronte mbrojtje predikuesve të fesë së re, Tauzeni filloi të predikonte. Atij iu hapën kishat dhe populli vinte ta dëgjonte. Edhe të tjerët e predikonin Fjalën e Zotit. Besëlshja e Re e përkthyer në gjuhën daneze ishte shumë e përhapur. Përpjekjet e papistëve që veprën ta pengonin, dhanë efekte të kundërta, sepse përkundrazi e përhapnin më tepër dhe Danimarka e pranoi fenë e reformuar.

Edhe në Suedi njerëzit e rinjë të cilët ishin arsimuar nga burimet e Vytenbergut, qytetarëve të vet ua sollën ujin e jetës. Dy nga ithtarët e parë të Reformacionit Suedez, Ollaf dhe Laurencie Petri, bijë të një farkëtari nga Orebri kishin studjuar si nxënësit e Luterit dhe të Melanhtonit. Të vërtetat që i kishin njohur ua kishin predikuar shokëve. Ngjashëm me reformatorin e madh gjerman, Ollafi me zellin dhe retorikën e tij e zgjonte popullin, ndërsa Laurenci si Melanhtoni ishte i dijshtëm, i qetë dhe i prirur për meditim. Që të dy ishin njerëz me devotshmëri të thellë, me arsimim të lartë teologjik dhe me guxim të paluhatshëm për ta përhapur të vërtetën. Kundërshtimi nga Roma nuk mungoi. Klerikët katolik e alarmuan popullin e padijshtëm dhe bestyt. Turma disa here e sulmoi Ollaf Petrin dhe jeta e tij shpeshherë ndodhej në rrezik për vdekje. Megjithatë këta reformatorë e gëzonin përkrahjen dhe mbrojtjen e mbretit.

[235]

[236]

Nën pushtetin e kishës së Romës populli varfërohej dhe vuante nga dhuna. Ai ishte pa Shkrimin Shenjt; feja përbëhej vetëm nga ritet dhe ceremonitë e zbrazëta të cilat kursesi nuk mund ta ushqejnë shpirtin, prandaj populli i kthehej besimeve të rrejshme dhe zakoneve të idhujtarisë së të parëve të vet. Në këtë mënyrë populli u nda në dy tabore armiqësore që me lufta reciproke vetëm e shtonin mjerimin. Duke vendosur për ta zbatuar reformacionin në kishë dhe në shtet, mbreti i Suedisë me gëzim i përshëndeti këta ndihmës të aftë në luftë kundër Romës.

Në praninë e mbretit dhe sovranit të Suedisë Ollaf Petri me shkathtësi të madhe e mbrotji shkencën e fesë së reformuar kundër ithtarëve të Romës. Ai deklaroi se mësimet e etërve kishtarë mund të pranohen vetëm atëherë në qoftë se pajtohen me Shkrimin Shenjt; theksoi se pikat kryesore të fesë janë të zbuluara në Bibël aq qartë dhe thejstë sa që secili mund t'i kuptojë. Jezusi ka thënë: “Mësimi im nuk është i imi, por i Atij që më ka dërguar” kurse Pali ka deklaruar se në qoftë se dikush do ta predikonte ndryshe Ungjillin se Ai që e ka shpallur, qoftë i mallkuar (Gjoni 7,16; Galatasve 1,8). “Atëherë si e marrin guximin disa të vendosin dogma të reja dhe t'i imponojnë si kusht të shpëtimit?”¹⁹¹ Ai dëshmoi se dekretet kishtarë janë të pa vlerë kur i kundërshtojnë urdhërat e Zotit dhe e theksoi parimin e madh të protestantizmit: se Bibla dhe vetëm Bibla është rregull e fesë dhe e jetës.

Kjo luftë, ndonëse u zhvillua në një skenë relativisht të vogël, mund të na dëshmojë se “prej çfarë njerëzish përbehej ushtria e reformatorëve. Ata nuk ishin sektarist të padijshëm as zhurmaxhinjë që shkaktojnë zënka, larg kësaj! Ata ishin njerëz të cilët e studionin Fjalën e Zotit dhe që dinin ta përdornin armën nga thesari i Biblës. Ata ishin njerëzit më të arsimuar të kohës së vet. Në qoftë se vetëm i vështrojmë qendrat e shkëlqyeshme të shkencës siç ishin Vyttembergu dhe Cyrihu dhe emrat e ndritshëm siç janë Luteri, Melanhtoni, Cvingli dhe Ekolonapadi, atëherë mund të themi se këta njerëz, prijtës të reformacionit cilësoheshin për nga natyra me talente të mëdha dhe me dije të jashtëzakonshme, ndërsa oponentet e tyre nuk ishin si ata. Mirëpo në qoftë se i kthehemi skenës së izoluar të Suedisë ku i gjejmë emrat modest të Ollafit dhe Laurenc Petrit, në qoftë se nga mësuesit e mëdhenjë kthehemi drejt nxënësve çka mund të konstatojmë? I gjejmë shkencëtarët dhe teologët; njerëzit të cilët

plotësisht e njihnin tërë sistemin e të vërtetave të Ungjillit dhe të cilët me lehtësi ngadhënjenin kundër skolastikëve dhe prijësve të lartë kishtarë të Romës.”¹⁹²

Si rezultat të këtij debati mbreti i Suedisë e pranoi fenë protestante kurse pak më vonë edhe kuvendi popullor u deklarua për të. Ollaf Petri e përktheu Besëlidhjen e Re në gjuhën Suedeze; ndërsa sipas dëshirës së mbretit vëllezërit iu përveshën punës së përkthimit të tërë Biblës. Kështu për herë të parë Suedia e fitoi Fjalën e Zotit në gjuhën e vet amtare. Kuvendi vendosi që predikuesit në tërë vendin ta interpretojnë Shkrimin Shenjt kurse në shkolla fëmijët ta lexojnë Biblën.

Drita e bekuar e Ungjillit gradualisht e shpërndau errësirën e mosdijes dhe të bestytnive. Populli i çliruar nga tirania e papës u ngrit me forcën madhështore të cilën kurrë më parë nuk e kishte arritur. Suedia u bë kështjellë e protestantizmit. Një shekull më vonë, në momentin e rrezikut të madh ky popull i vogël dhe deri atëherë i dobët ishte i vetmi në tërë Evropën i cili e mori guximin që t’i ofronte ndihmë Gjermanisë në luftën e tmerrshme tridhjetë vjeçare. Dukej se e tërë Evropa Veriore serish do të binte nën tiraninë e papës. Ushtria suedeze ia mundësoi Gjermanisë që ta refuzojë avansimin katolik, që të arrijë ta realizojë tolerancën e protestantizmit—të Calvinistëve dhe Luteristëve—dhe t’ia kthejë lirinë e ndërgjegjes atyre vendeve të cilat e kishin pranuar reformacionin.

[238]

14. REFORMATORËT E MËVONSHËM ANGLEZË

Deri sa Luteri e përkthente Biblën në gjuhën gjermane, Tindali i frymëzuar nga Shpirti Shenjt ishte nxitur ta bënte të njëjtën gjë për Anglinë. Bibla e Viklifit që ishte përkthyer nga teksti latin përmbante shumë gabime. Ky përkthim nuk u shtyp kurrë, kurse shpenzimet e ekzemplarëve të kopjuar ishin aq të mëdha sa që vetëm disa njerëz të pasur ose fisnikë mund t'i siguronin; përveç kësaj Bibla nga kisha ndalohej rreptësisht dhe kjo ndikoi që ajo të përhapej dobët. Në vitin 1516, një vit para paraqitjes së tezave të Luterit, Erazmo e kishte publikuar botimin e tij grek dhe latin të Besëlidhje së Re. Tani për herë të parë Fjala e Zotit shtypej në gjuhën burimore. Në këtë botim shumë gabime nga përkthimi i mëparshëm ishin evituar kurse kuptimi ishte shprehur më qartë. Ky botim ua mundësoi shumë njerëzve të arsimuar që ta njohin më mirë të vërtetën dhe i dha hov të ri reformacionit. Mirëpo populli me shumicë ende ishte pa Bibël. Tindali që ai i cili e përfundoi veprën e Viklifit; ai vendasve të tij ua dhuroi Biblën në gjuhën popullore.

Si student i zellshëm, hulumtues i zjarrtë i së vërtetës ai e pranoi Ungjillin me ndihmën e Besëlidhje së Re të Erazmos. Duke predikuar guximshëm bindjet e veta ai deklaronte se çdo shkencë duhet të mbështetet në Shkrimin Shenjt. Ndaj pohimit të ithtarëve të papës se kisha e kishte dhënë Biblën dhe se vetëm ajo ka të drejtë ta interpretojë, Tindali përgjigjej: “a e dini se kush e ka mësuar shqiponjën ta gjej prenë e saj?—mirë, po ky i njëjti Zot i mëson fëmijët e vet të uritur që në Fjalën e Tij ta gjejnë Atin e tyre. Larg qoftë se ju na e keni dhënë Shkrimin Shenjt; ju na e keni fshehur; ju po i ndizni ata që e predikojnë; dhe ju sikur të mundnit do ta ndiznit edhe vet Shkrimin Shenjt.”¹⁹³

Predikimi i Tindalit kishte zgjuar interesim të madh; shumë njerëz e kishin pranuar të vërtetën. Mirëpo klerikët ishin tepër të kujdesshëm; sa herë që lihej pas dore një sferë e punës ata ishin aty që me kërcënime dhe me kthimin mbrapshtë të mësimëve të tij ta

[239]

shkatërronin frytin e punë së Tindalit. Ata shpeshherë kishin sukses. “Çka të bëj?” kishte klithur ai. “Derisa unë në një vend mbjellë, armiku sa mundet e shkatërron fushën të cilën sapo e braktis unë. Unë nuk mund të jem gjithkund në të njëjtën kohë. Oh, sikur të krishterët ta kishin Shkrimin Shenjt në gjuhën amtare atëherë vetë do të mund t’iu kundërviheshin gënjeshtarëve. Pa Bibël është e pamundshme që populli të mishërohet me të vërtetën.”¹⁹⁴

Në mendimet e tija kishte filluar të piqet vendimi i ri. Ai kishte thënë: “Izraelitët i këndonin në gjuhën e tyre psalmet në Tempullin e Jehovës. A nuk duhet që ne të na thuhet Ungjilli në gjuhën angleze? A duhet kisha të ketë më pak dritë në mesditë se që ka pasur në orët e para të agimit? Të krishterëve patjetër duhet t’u mundësohet që ta lexojnë Besëlidhjen e Re në gjuhën e tyre amtare.” Mësuesit dhe predikuesit e kishës nuk pajtohen ndërmjet vete. Vetëm me ndihmën e Biblës populli mund ta mësojë të vërtetën. “Disa i bashkëngjiten këtij mësuesi e të tjerët atij... secli prej këtyre mësuesve i kundërvihet tjetrit! Si mund ta dallojmë kush flet drejt e kush flet rrejshëm? ... Si? ... Vetëm me ndihmën e Fjalës së Zotit.”¹⁹⁵

Së shpejti pas kësaj një teolog i dijshtëm katolik kishte bërtitur gjatë një zënke me të: “Më mirë të jesh pa ligjet hyjnore se sa pa ligjet e papatit.” Kësaj Tindali iu përgjigj: “Unë e urrej papën dhe të gjitha ligjet e tij dhe në qoftë se Zoti ma ruan jetën do të bëj që për disa vite një shërbëtor i cili e drejton plugun ta njoh më mirë Shkrimin Shenjt se ju.”¹⁹⁶

I vendosur fuqishëm që Besëlidhjen e Re t’ia jepte popullit në gjuhën e vet ai menjëherë ia filloi punës. I përzënë nga vendlidja e tij shkoi në Londër dhe atje një kohë i papenguar e kryente punën e vet. Mirëpo dhuna e papës përsëri e detyroi që të arratisëj. Dukej se e tërë Anglia po i mbyllej, prandaj kishte vendosur të kërkonte vendstrehim në Gjermani. Aty filloi ta shtyp Besëlidhjen e Re në gjuhën angleze. Puna dy herë qe ndaluar. Mirëpo kur i ndalohej të shtypte në një qytet ai shkante në tjetrin. Më në fund shkoi në Vorms, ku disa vite më parë Luteri e kishte mbrojtur Ungjillin para Kuvendit Shtetëror. Në atë qytet kishte shumë miq të reformacionit dhe aty Tindali e vazhdoi punën pa pengesa. Së shpejti u përfunduan tre mijë ekzemplarë të Besëlidhjes së Re dhe në të njëjtin vit doli edhe botimi i dytë.

Me zell të madh dhe me qëndrueshmëri të palodhshme e vazhdoi punën më tutje. Edhe pse pushteti anglez me vigjilencë i ruante të gjitha limanet e veta, prapseprap Fjala e Zotit në mënyra të ndryshme fshehtë futej në Londër prej nga përhapej në të gjitha viset. Ithtarët e papës përpiqeshin ta ndalonin përhapjen e së vërtetës por më kot. Një ditë një peshkop nga Durhami e kishte blerë nga një librar, mik i Tindalit tërë stokun e biblave të tija me qëllim që t'i asgjësonte. Ai mendonte se kështu mund të bënte shumë për ta penguar reformatcionin. Por, përkundrazi me paratë që u morën nga biblat e shitura u ble materiali për një botim më të mirë i cili përndryshe nuk do të mund të botohej. Kur Tindali më vonë qe arrestuar iu ofrua liria, me kusht që t'i zbulonte emrat e atyre që i kishin ndihmuar për t'i mbuluar shpenzimet rreth shtypjes së Biblës së tij. Ai ishte përgjigjur se peshkopi i Durhamit kishte bërë më tepër se kushdo tjetër, sepse duke e paguar çmimin e lartë për biblat e para të shtypura ia kishte bërë të mundshme që me afsh edhe më të madh ta vazhdonte punën.

Tindali nga tradhëtia kishte rënë në duart e armiqëve të vet dhe disa muaj kishte qenë i burgosur. Më në fund e dëshmoi fenë dhe besimin e tij me vdekjen martire, por armën të cilën e kishte përgatitur u kishte ndihmuar luftëtarëve të tjerë që ta vazhdonin luftën deri në ditët e sotme.

Latimeri nga salla e predikimit thoshte se Bibla duhet të lexohet në gjuhën popullore. “Autori i Shkrimit Shenjt”—theksonte ai—“është vetë Zoti dhe ky Shkrim cilësohet nga fuqia dhe amshimi i autorit të vet. Nuk ka mbret, as perandor, as gjykatës, as administrator që nuk janë të obligueshëm t'i nënshtrohen ... të mos shkojmë rrugëve të gabuara por të na prijë Fjala e Zotit: të mos shkojmë rrugëve të etërve tanë dhe të mos e bëjmë atë që e bënë ata, por ta bëjmë atë që është dashur ta bëjnë ata.”¹⁹⁷

Bernsi dhe Friti dy miq besnikë të Tindalit ishin ngritur për ta mbrojtur të vërtetën. Ridli dhe Kramer i kishin ndjekur. Këta prijës të reformatcionit anglez ishin njerëz të arsimuar dhe shumica prej tyre shumë të rrespektuar në kishën e Romës për shkak të zellit dhe devotshmërisë së tyre. Ata u ngritën kundër papatit për arsye se i njihnin lajthitjet e “Fronit të Shenjt.” Duke i njohur sekretet e Babilonit e kishin forcën më të madhe për të dëshmuar kundër tij. [241]

“Unë tani do t'ua shtroj një pyetje të çuditshme”—kishte thënë Latimeri. “Kush është peshkopi dhe prelati më besnik në tërë An-

glinë? ... E ndjej se po e prisni që t'ua them ... Mirë do tua them: ai është djalli... Ai gjithnjë është në peshkopatën e vet... Sa herë ta kërkon gjithnjë do ta gjeni në punë ... Nuk do ta ndeshni të dembeluar, këtë ua garantoj ... Ku banon djalli parulla është: poshtë librat dhe lartë qirinjtë; poshtë biblat, lartë trespihët; poshtë drita e Ungjillit, lartë drita e dylltë qoftë edhe në mesditë; poshtë kryqi i Krishtit i cili i lanë mëkatet e botës, lartë purgatori që i zbrazë xhepat; anash kujdesi rreth veshmbathjes së të varfërve dhe të sëmurëve dhe rroftë stolisja me figura dhe stolisja e shtatoreve nga druri dhe guri; poshtë dekretet e Zotit, përkatësisht Fjala e Stërshenjt e Tij dhe le të rrojnë ligjet dhe traditat njerëzore. Oh! Përse prelatët tanë nuk janë aq të zellshëm për ta mbjellur farën e shkencës së mirë ashtu siç është satani i zellshëm me zjarr për ta mbjellur egjërën dhe barojën!”¹⁹⁸

Parimi i madh të cilin e përfaqësonin këta reformator—të njëjtin të cilin e përmbanin valdenzianët, Viklifi, Jan Husi, Luteri, Cvingli dhe bashkëpunëtorët e tyre ishte: Shkrimi Shenjt është autoriteti i pagabueshëm, rregull e fesë dhe e jetës. Ata e refuzuan të drejtën e papës, të kuvendeve, të etërve dhe të mbretërve për ta sunduar ndërgjegjen në çështjet e fesë. Bibla ishte autoriteti i tyre dhe me të e matnin çdo shkencë dhe çdo pohim. Besimi në Zotin dhe në Fjalën e Tij i kurajonte këta njerëz të shenjt kur e jepnin jetën e tyre në turrët e zjarrit. “Bëhu i guximshëm”—i tha Latimeri shokut të tij i cili me të e përjetonte vdekjen martire para se flaka ta heshtëte zërin e tyre—“me mëshirën e Zotit ne sot në Angli do ta ndezim atë dritë e cila nuk do të shuhet më kurrë.”¹⁹⁹

Në Skoci kurrë nuk ishte çrrënjësor plotësisht fara të cilën e kishin mbjellur Kolumba dhe bashkëpunëtorët e tij. Pasi që kishat angleze iu nënshtruan Romës, ato në Skoci me qindra vite e ruajtën lirinë e tyre. Mirëpo në shekullin XII papati u përforcua edhe në atë vend dhe aty më tepër se kudo e vendosi pushtetin e vet. Askund nuk qe errësira më e dendur se këtu. Megjithatë, rrezet e dritës arritën të depërtojnë dhe ta paralajmërojnë ardhjen e agimit. Lollardët të cilët vinin nga Anglia me Biblën dhe mësimet e Vikliferit kontribuan shumë që të ruhet njohja e Ungjillit dhe secili shekull i pati dëshmitarët dhe martirët e vet.

[242]

Në fillim të reformacionit të madh, në Skoci depërtuan shkrimet e Luterit dhe Besëlidhja e Re angleze e Tindalit. Të pa hetuarë nga klerikët, duke i përshkuar ngadalë kodrat dhe luginat, këta lajmëtarë

përsëri e kishin ndezur në Skoci flakadanin e së vërtetës i cili gati po e fiktte dhe shkatërronte atë që Roma e kishte vendosur gjatë katër shekujve të shtypjes.

Gjaku i martirëve i kishte dhënë hov të ri lëvizjes. Prijësit e papatit, të vetëdijshëm nga rreziku i paptritur që i kërcënohej veprës së tyre i ndezën në turra disa nga bijët më fisnik dhe më me prestigj të Skocisë. Mirëpo, me këtë e ngritën një Predikatore të re nga e cila fjalët e dëshmitarëve që vdisnin jehonin në tërë vendin duke e ftuar popullin për të marrë vendim të pathyeshëm për t'u çliruar nga prangat e Romës.

Hamiltoni dhe Visharti dy fisnikë për nga karakteri dhe lindja e kishin përfunduar jetën e tyre në turrën e zjarrit me një numër të madh të nxënësve modest. Mirëpo nga vendi ku ishte ndezur Visharti ishte ngritur trimi të cilin flaka nuk kishte mundur ta heshtëte, heroi i cili me ndihmën e Zotit duhej t'i jepte fund pushtetit të papës në Skoci.

Gjon Noksi i kishte braktisuar traditat dhe misticizmin për t'u ushqyer me të vërtetat e Fjalës së Zotit. Mësimet e Vishartit e kishin kalitur në vendimin për ta braktisur Romën dhe për t'iu bashkëngjitur reformatoreve të ndjekur.

I nxitur nga miqët e tij për ta pranuar detyrën e predikuesit ai i refuzonte thirrjet duke u frikësuar nga përgjegjësia aq e madhe. Këtë e pranoi pas disa ditësh vetmie dhe lufte të madhe me vetveten. Mirëpo kur e mori këtë detyrë punën e kryente me vendosshmëri të pathyeshme dhe me guxim të pashoq deri në vdekjen e tij. Ky reformator i guximshëm nuk ua kishte frikën njerëzve. Zjarri i martirizimit që ndizej rreth tij ia nxiste dhe më tepër zellin. Përkundër sëpatës së tiranit e cila i kërcënohej vazhdimisht ai qëndronte paluhatshëm duke luftuar me vendosshmëri për ta shkatërruar idhujtarinë.

Kur ishte thirrur para Mbretëreshës së Skocisë, nga prania e të cilës ishte zhdukur vlera e shumë prijësve të reformacionit Xhon Noksi pa frikë e dëshmoi të vërtetën. Atë nuk mund ta përfitonin as me vardisje e as me kërcënime. Mbretëresha e akuzonte për heretizëm. Ajo i tha se e mësonte popullin që ta pranonte fenë të cilën e ndalon shteti dhe se në këtë mënyrë e kishte shkëlur udhërin e Zotit i cili shtetasve u urdhëron që t'i nënshtrohen shtetarëve të tyre. Noksi ishte përgjigjur me vendosshmëri:

“Pasi që religjioni i vërtetë nuk ia ka borxh origjinën e as autoritetin e vet princërve botëror por vetëm Zotit të amshueshëm, atëherë shtetasit nuk janë të obligueshëm që fenë e tyre t’ia përsh-tatin princërve të vet. Sepse ndodhë shpesh që princërit më pak ta njohin fenë e vërtetë të Zotit se sa njerëzit e tjerë ... Sikur të gjithë pasardhësit e Abrahamit ta kishin pranuar fenë e Faraonit shtetasë të kujt do të ishin, ju pyes unë zonjë dhe çfarë do të ishte feja sot në botë? Apo, në qoftë të gjithë njerëzit në ditën e apostujve do ta kishin pranuar religjionin e perandorëve Romakë, çfarë religjioni do të kishte mbizotëruar sot në botë? Pra, ju zonjë e shihni se shtetasit nuk janë të obligueshëm ta ushtrojnë fenë e shtetarëve të tyre edhe pse janë të obligueshëm ndaj tyre të jenë të dëgjueshëm.”

“Ju e interpretoni Biblën në një mënyrë”—tha Maria “kurse ata (mësuesit e Romës katolike) në mënyrë tjetër; kujt t’i besoj dhe kush mund të jetë këtu gjykatës?”

“Besoni Zotit i cili na flet qartë përmes Fjalës së Tij”—iu përgjigj reformatori. “Jashtë asaj që është shkruar nuk duhet t’i besoni as këtyre as atyre. Fjala e Zotit e shpjegon veten; në qoftë se diku paraqitet diçka që nuk është e qartë, Shpirti Shenjt i cili kurrë nuk është në kundërtënie me vetveten e shpjegon këtë në vend tjetër, kështu që dyshimi u mbetet vetëm atyre që me kokëfortësi duan të qëndrojnë në injorancë.”²⁰⁰

Këto qenë të vërtetat të cilat reformatori i guximshëm pranë rrezikut për jetë ia tha mbretëreshës. Me pathyeshmëri dhe guxim të njëjtë ai ecte drejt qëllimit të vet, lutej dhe e zhvillonte luftën për Zotin deri sa Skocia nuk u çlirua nga papati.

Në Angli aplikimi i protestantizmit si religjion nacional i zvogëloi persekutimet por nuk i ndaloi tërësisht. Edhe pse populli tani më i flakte shumë mësimet e Romës, megjithatë mbante edhe shumë zakone të saj. U refuzua pushteti suprem i papës, por në vend të tij u ngrit mbreti si kokë e kishës. Shërbesat Zotit në kisha ende ishin larg pastërtisë dhe thjeshtësisë Ungjillore. Parimi i madh i lirisë fetare ende nuk ishte kuptuar. Pushtetarët protestantë më rrallë e aplikonin dhunën brutale të cilën e përdorte Roma kundër heretizmit por megjithatë nuk e pranonin të drejtën që secili t’i shërbejë Zotit sipas ndërgjegjes së vet. Prej të gjithëve kërkohet ta pranonin shkencën e kishës shtetërore dhe të merrnin pjesë në shërbesat të cilat i përcaktonte ajo. Disidentët përkatësisht ata të cilët

nuk pajtoheshin me kishën shtetërore, me shekuj i nështroheshin persekutimeve më të mëdha apo më të vogla.

Në shekullin XVII mijëra predikuesë u detyruan ta braktisnin shërbimin e tyre. Nën kërcënimin e dënimeve të mëdha me para, me burgime dhe me persekutime popullit i ndalohej të merrte pjesë në çfarëdo takimesh fetare, përveç në ato që i lejonte kisha. Besimtarët që dëshironin t'i shërbenin Zotit në mënyrë të vërtetë detyroheshin të tuboheshin në ndonjë vendkalim të errët, nëpër bodrumet e errëta kurse në disa stinë vjetore, natën dhe nëpër pyje. Të vendosur nëpër shtruhera të thella të pyjeve, në tempullin e natyrës tuboheshin fëmijët e shpërndarë të Zotit që me lutje dhe falënderime t'i hapnin shpirtërat para Zotit. Mirëpo përkundër kujdesit shumë njerëz pësuan për shkak fesë së tyre. Burgjet ishin përplot, familjet shkatërroheshin. Shumë njerëz dëboheshin në vende tjera. Mirëpo, Zoti ishte me popullin e vet dhe ndjekjet nuk mundën t'i heshtin dëshmitë e tyre. Shumë njerëz u detyruan të shkonin në Amerikë ku e vendosnin themelin e lirisë së dyfishtë; të lirisë qytetare dhe fetare e cila e formon fuqinë dhe lavdinë e këtij vendi.

Përsëri si në ditët e apostujve, ndjekjet i kontribuan përhapjes së Ungjillit. Në një brug të tmerrshëm, ndërmjet piratëve dhe hajnave, Gjon Bunjani e thithte atmosferën e qiellit. Ai aty e shkroi alegorinë e mrekullueshme për udhëtimin e udhëtarit të devotshëm nga Vendi i bjerrjes në qytetin qiellor. Më tepër se dyqind vjet ky zë nga burgu i Bedfordit u flet vazhdimisht zemrave njerëzore. “Udhëtimi i të Krishterit” dhe “Mëshira e Begatshme” të Bunjanit shumë mëkatarë i kthyen në rrugën jetësore.

Baksteri, Flaveli, Aleini dhe disa njerëz tjerë të shkencës, të talentit dhe të përvojës së thellë të krishterë u ngritën që me guxim ta mbronin fenë “e cila dikur u ishte dhënë të Shenjtve.” Veprën që e kryen këta njerëz u ndalua dhe u nxorrë jashtë ligjit nga pushtetarët e botës por ajo kurrë nuk mund të shkatërrohet. Veprat e Flavelit “Burimi i Jetës” dhe “Rruga e Mëshirës” u treguan mijëra njerëzve se si mund t'i dorëzohen Jezusit. “Bariu i Krishterë” i Baksterit u shërbeu si bekim shumë njerëzve të cilët e dëshironin përparimin e veprës hyjnore kurse “Pushimi i Amshueshëm i Shenjëtve” i njohtoi shumë njerëz me “pushimin i cili ende i mbetet Popullit të Zotit”. [245]

Njëqind vjetë më vonë, në kohën e errësirës së madhe shpirtërore u paraqitën Vajtfilldi dhe vëllezërit Veslej si bartës hyjnor të dritës.

Nën drejtimin e kishës anglikane populli anglez rrëgohej shpirtërisht, kështu që gati u barazua me paganizmin. Religjioni i natyrës u bë shkencë e adhuruar e klerikëve dhe ai e përbënte gati tërë teologjinë e tyre. Qarqet më të larta i përqeshnin të devotshmit dhe lavdëroheshin se janë mbi fanatizmin e tyre. Shtresat më të ulëta kishin rënë në injorancë dhe ishin kapluar nga veset, kurse kisha nuk kishte as guxim, as besim për ta frenuar shkatërrimin e mëtejshëm të së vërtetës.

E vërteta e madhe për arsyetim përmes besimit të cilin e kishte predikuar aq qartë Luteri, gati se ishte harruar kurse në vend të saj ishte futur shkencë e Romës për shpëtimin përmes veprave të mira. Vajtfildi dhe të dy vëllezërit Veslej, anëtarë të kishës anglikane me sinqeritet e kërkonin mëshirën hyjnore dhe besonin se këtë do ta fitonin përmes veprave të mira dhe duke i plotësuar ritet fetare.

Karl Veslej një ditë ishte sëmure rëndë kështu që kishte menduar se kishte ardhur fundi i jetës së tij. Një mik atëherë e kishte pyetur se ku e mbështet shpresën e tij në jetën e amshueshme. Ai ishte përgjigjur: “Unë i kam shërbyer Zotit ashtu siç kam ditur më së miri.” Kur u dukë se miku i cili ia kishte shtruar këtë pyetje nuk ishte i kënaqur me përgjigjen Vesleji i tha vetvetes: “Çka, a nuk janë përpjekjet e mija bazë e mjaftueshmë për shpresën time? Në qoftë se më privon nga meritat, atëherë nuk më mbetet asgjë në të cilën do të mund të shpresoja!”²⁰¹ Ishte aq e dendur errësira që e mbulonte kishën; ajo e fshehte shkencën për pastrimin, ia merrte Krishtit lavdinë dhe e kthente shikimin e njerëzve kundër shpresës së vetme të shpëtimit gjakut të Shpëtimtarit të gozhduar në kryq.

Vesleji dhe bashkëpunëtorët e tij e panë se feja dhe besimi i vërtetë jetojnë në zemër dhe se Ligji i Zotit i përfshinë jo vetëm fjalët dhe veprat por edhe mendimet. Ata ishin të bindur se nevojitet Shenjtëria e zemrës dhe sjellja e drejtë e jashtme, prandaj dëshironin ta jetonin një jetë të re. Përpiqeshin që me lutje dhe me agjirime të ngadhënjenin mbi prirjet natyrore të zemrës. Jetonin me vetmohime, me dashuri dhe përkulje dhe në mënyrë të përpikët e zbatonin të gjithë atë që do të mund t’u ndihmonte për ta arritur qëllimin—shenjtërinë e cila do tua siguronte përkrahjen e Zotit. Mirëpo, ata

[246]

nuk e arrinin atë që e gjakonin. Përpjekjet e tyre nuk i çlironin as nga gjykimi për mëkatin as nga fuqia e tij. Po kalonin nëpër të njëjtën përvojë, nëpër të cilën kishte kaluar Luteri në qelizën e tij në Erfurt.

Ata i mundonte e njëjta pyetje që e kishte munduar Luterin: “Si do të arsyetohet njeriu para Zotit?” (Jobi 9,2)

Flaka e së vërtetës hyjnore gati ishte shuar në altarin e protestantizmit. Ajo duhej sërish të ndizej me flakadanin e vjetër të cilin të krishterët çekë e kishin ruajtur dhe e kishin dorëzuar në trashëgimi nga gjenerata në gjeneratë. Pas reformacionit, protestantizmi në Çeki ishte shkëlur nga hordet romake. Të gjithë ata që refuzonin të hiqnin dorë nga e vërteta detyroheshin ta braktisnin atdheun e vet. Disa prej tyre kishin gjetur vendstrehim në Sasi ku e kishin ruajtur fenë e tyre të vjetër. Nga pasardhësit e këtyre të krishterëve e kishin pranuar dritën Vesleji dhe shokët e tij.

Gjon dhe Karl Veslej pasi që iu kishin përkushtuar shërbimit të predikimit qenë dërguar në Amerikë në një mision. Në anijen e tyre kishte ndodhur edhe një grup i vëllezërve nga Moravia. Gjatë kohës së këtij udhëtimi u shkaktua një stuhi e madhe. Gjon Veslej i ballafaquar me vdekje ndjehej se nuk ishte pajtuar me Zotin. Vëllezërit e Moravisë përkundrazi tregoheshin të qetë dhe mbështeteshin në Zotin gjë që, për të ishte plotësisht e huaj.

“Një kohë të gjatë”—shkruante ai më vonë—“e vështroja sjelljen e tyre serioze. Devotshmërinë e tyre vazhdimisht e dëshmonin në mënyrë që udhëtarëve të tjerë u bënë aso shërbimesh të cilat nuk do t’i kishte bërë asnjë anglez. Për këto shërbime nuk kërkonin dhe as nuk pranonin kurrfarë shpërblimi. “Mirë është” thoshin ata—“që zemrat tona fodull kështu të përkulen, sepse Shpëtimtari ynë i mirë ka bërë shumë më tepër për ne”. Çdo ditë atyre u ofronte rast që ta tregonin butësinë të cilën kurrfarë fyerje nuk ua dekurajonte. Në qoftë se dikush i shtyente, ua mëshonte apo i rrëzonte në tokë ngriteshin dhe largoheshin të qetë pa asnjë fjalë ankese. Tani u krijuan rrethanat që të dëshmonin se a ishin të lirë nga frika ashtu siç ishin të lirë nga krekosja, mllef i dhe hakmarrja. Gjatë kohës së këndimit të psalmeve me të cilat e fillonin shërbesën e Zotit, stuhia papritur e ngriti një valë e cila e këputi velin e madh, e mbuloi anijen dhe u përplas ndërmjet guvertës kështu që u duk se na gëlltiti thellësia e detit. Shumë anglez filluan të klithnin me të madhe të tmerruar. Vetëm vëllezërit e Moravisë mbetën të qetë bile nuk e ndërprejnë as këndimin e psalmeve. Më vonë e pyeta njërin prej tyre: “vallë a nuk u frikësuat?”—kurse ai mu përgjigj—“falë Zotit

jo!” “Po gratë e fëmijët tuaj nuk u frikësuan?”—kurse ai u përgjigj butë—“Jo, gratë dhe fëmijët tanë nuk frikësohen nga vdekja.”²⁰²

Me të arritur në Savanë Gjon Velsej një kohë të shkurtër qëndroi me vëllezërit e Moravisë ku ishte entuziazmuar dhe prekur thellë me sjelljen e tyre të krishterë. Për një shërbesë të tyre Zotit e cila aq shumë dallohej nga formalizmi i vdekur i kishës angleze ai kishte thënë: “Thjeshtësia e madhe dhe solemniteti i tërë shërbimit gati më detyruan që t’i harroj shtatëmbdhjetë shekujt e kaluar dhe që në mendime të bartur në mes të njërit nga ato tubime ku nuk ka pasur formalizëm as ceremoni të cilat i kryesonin Pali, qilimbërës ose Pjetri, peshkatar ku vepronte Shpirti Shenjt dhe fuqia e tij”.²⁰³

Me të kthyer në Angli Vesleji i mësuar nga një predikues moravias kishte arritur një kuptim më të qartë të besimit biblik. Ai e kishte kuptuar se për shpëtim duhet të hiqte dorë nga veprat e veta dhe plotësisht t’i dorëzohet “Qengjit të Zotit i cili i merr mbi vete mëkatet e botës.” Në një mbledhje të vëllezërve moravias në Londër u lexua një fragment i shkrimeve të Luterit ku përshkruhet ndryshimi të cilin e bën Shpirti Shenjt në zemrën e besimtarëve. Deri sa dëgjonte, Vesleji e ndjente se feja dhe besimi ndezeshin në zemrën e tij. E ndjeja se zemra e ime po ngrohej në mënyrë të mrekulluar—kishte thënë ai. “E ndjeja se për shpëtimin tim mbështetesh në Krishtin dhe e kisha dëshminë se ai i ka marrë mëkatet e mija, se më ka çliruar nga ligjet mëkatore dhe vdekja.”²⁰⁴

Gjatë kohës së viteve të gjata të punës së mundimshme, të poshtrimit dhe të vetmohimit, Vesleji e kishte vetëm një qëllim: që ta gjente Zotin. Tani e kishte gjetur. E kishte kuptuar se mëshira nuk fitohet me lutje, me agjërimi, duke dhënë lëmoshë dhe me veprat e vetmohimit por si dhuratë “pa para dhe gratis.” Kur u forcua dhe u zhytë në fenë e Krishtit, dëshira e vetme e Veslejit ishte që gjithkrah ta përhapte njohjen e Ungjillit të mrekullueshëm dhe për mëshirën hyjnore të falur “e tërë bota është parohija e ime”—kishte thënë ai. “Me këtë dëshiroj të them se në çdo vend kudo që gjendem e kam të drejtën dhe obligimin e Shenjt që të gjithëve të cilët dëshirojnë të më dëgjojnë t’ua shpallë lajmin e gëzueshëm të shpëtimit.”²⁰⁵

E vazhdoi jetën e tij të besimit dhe të vetmohimit e cila tani nuk ishte më themel por rezultat i fesë së tij, jo rrënjë, por fryt i shenjtërisë. Mëshira e Zotit, në Jezu Krishtin është themel i shpresës së krishterë dhe kjo mëshirë zbulohet me dëgjueshmëri. Vesleji

ja kishte përkushtuar jetën predikimit të së vërtetës së madhe të cilën e kishte pranuar: të vërtetën për arsytim me besim në gjakun e Krishtit që na pastron, dhe të vërtetën për rilindje me fuqinë e Shpirtit Shenjt fryti i të cilit është jeta e ngjashme me jetën e Krishtit.

Vajtfilldi dhe vëllezërit Veslej ishin përgatitur për misionin e tyre me dëshmitë e gjata dhe të thella personale për gjendjen e tyre vetanake të humbur. Për të qenë të aftë që të përballojnë çdo gjë si ushtarë të mirë të Krishtit është dashur të kalonin përmes furrës së zjarrtë të përqeshjes, të nënçmimit dhe të ndjekjes si në universitet ashtu edhe pas hyrjes në shërbimin e predikimit. Miqët e tyre paganë i quanin ata dhe një numër të vogël të miqve të tyre me emrin përqeshës “metodist”. Sot ky është një emër i respektuar i njërës nga bashkësitë e mëdha në Angli dhe në Amerikë.

Si anëtarë të kishës anglikane ata qenë shumë lojalë ndaj kishës së tyre, mirëpo Zoti në Fjalën e Tij ua tregoi një ideal më të lartë. Shpirti Shenjt i nxiti që ta predikonin Krishtin dhe atë, Krishtin e gozhduar në kryq. Forca e Plotëfuqishmit e përcillte punën e tyre. Me mijëra njerëz i pranonin mëkatet dhe sprovoheshin në konvertimin e vërtetë e të drejtë. Ishte e nevojshme që këto dele të mbroheshin nga ujërat e uritur. Mirëpo, Vesleji nuk mendonte ta themelonte kishën e re, por ato i organizoi si lidhje metodiste.

Vesleji dhe bashkëpunëtorët e tij u ballafaquan me kundërshtimin e rëndë dhe të jashtëzakonshëm të kishës shtetërore, por Zoti me mençurinë e vet i drejtoi ngjarjet ashtu që reforma filloi brenda vetë kishës. Sikur të ishte nxitur nga jashtë nuk do të kishte depërtuar pikërisht aty ku ishte aq e nevojshme. Mirëpo pasi që predikuesit e këtij zgjimi fetar ishin njerëz kishtarë dhe punonin në gjirin e kishës sa herë që u ofrohej rasti, e vërteta mund të vinte vetëm aty, ku përndryshe po të mos ishin këta, dyert do të ishin mbyllur. Disa klerikë të zgjuarë nga letargjia morale u bënë predikuesë të zjarrtë në parohitë e tyre. Kishat të cilat qenë të ngurëzuara nga formalizmi zgjoheshin për jetë shpirtërore.

Në kohën e Veslejit si dhe në të gjithë shekujt e historisë kishtarë njerëzit me aftësi të ndryshme e ushtronin veprën të cilën ua besonte Zoti. Ata nuk pajtoheshin në çdo pikë të shkencës, por të gjithë ishin të nxitur nga Shpirti Shenjt dhe të bashkuar në dëshirën e flaktë që t'i përfitonin njerëzit për Krishtin. Dallimet në mendime ndërmjet Vajtfilldit dhe vëllezërve Veslej një kohë kërcënoheshin

që të shkaktonin përçarje. Mirëpo pasi që në shkollën e Krishtit ishin mësuar të bëheshin të butë, toleranca reciproke dhe dashuria e krishterë i kishte pajtuar. Nuk kishin kohë të ziheshin deri sa në çdo anë mbretëronin lajthitjet dhe gabimet kurse mëkatarët shkonin drejt shkatërrimit.

Shërbëtorët e Zotit u detyruan të shkonin rrugëve lakore. Njerëzit me ndikim dhe të arsimuar i përdorën të gjitha forcat kundër tyre. Pas një kohe të caktuar një pjesë e madhe e klerikalizmit shprehte armiqësi të hapët ndaj tyre, kurse dyert e kishës u mbyllën për fenë e pastër dhe ata që e predikonin. Duke i akuzuar nga sallat e predikimeve klerikët i nxisnin kundër tyre forcat e errësirës, të injorancës dhe të anarkisë. Nga mrekullia e mëshirës hyjnore Gjon Vesleji disa herë shpëtoi nga vdekja. Kur mllefi i një grumbulli ishte ngritur kundër tij dhe kur ishte dukur se është e pamundur të shpëtonte, një engjëll në formë të njeriut qëndroi para tij dhe grumbulli u ngri në vend, kurse shërbëtori i Krishtit shkoi i palënduar nga vendi i rrezikut.

Për shpëtimin e vet nga ky truç i tërbuar me një rast Vesleji kishte thënë: “Kur u lëshuam rrugës së rrëshqitëshme në qytet shumë kush dëshironte të më shtyente teposhtë, me të drejtë duke menduar se nëse rrëzohem vështirë mund të ngrihem ndonjëherë. Por unë nuk rashë, nuk rrëshqita deri sa plotësisht shpëtova nga duart e tyre. Edhe pse shumë prej tyre dëshironin të më kapnin për jake apo për rroba për të më rrëzuar nuk ia arritën dhe vetëm njëri prej tyre arriti të më kapte për xhepin e jelekut i cili i mbeti në duar, kurse xhepi tjetër në të cilin e kisha kuletën m’u shqye për gjysmë. Një njeri i fuqishëm i cili ishte prapa meje, u mat disa herë të më godaste me një shkop bingu. Sikur të më kishte goditur një herë në kokë më, nuk do të kishte nevojë të më mëshonte; mirëpo secilën herë goditja i huqte, nuk e di as vet se si, sepse unë nuk mund të lëvizja as majtas as djathtas ... njëri nga grumbulli u vërsulë dhe e ngriti dorën për të më goditur, por përnjëherë e lëshoi dhe më përkëdheli në kokë duke më thënë: “Çfarë flokësh të lëmuara!” ... njerëzit e parë të cilët u kthyen në fe dhe në besim qenë piratë të rrugëve të cilët gjithnjë ishin të gatshëm për ta bërë ndonjë vepër të keqe dhe njëri prej tyre ishte mundës në kopshtin e ariut...

[250]

“Me çfarë butësie na përgatit Zoti për ta plotësuar vullnetin e tij! Para dy vitesh një copë tulle më kishte goditur në shpinë. Një vit më

pas një gurë më kishte goditur ndërmjet dy syve. Muajin e kaluar e mora një grusht kurse sot dy, njërin para hyrjes në qytet kurse tjetrin pas daljes, mirëpo të dy qenë asgjë. Një njeri me tërë fuqinë më goditi në gjoks kurse tjetri në gojë aq fuqishëm sa që menjëherë më rodhi gjaku. Por megjithatë nga asnjëra goditje nuk kam nxjerrë dhimbje më të madhe se sa të më kishin prekur me një kashtë.”²⁰⁶

Metodistët e asaj kohe—populli dhe predikuesit—përballeshin me nënçmime dhe ndjekje si nga anëtarët e kishës ashtu edhe nga jobesimtarët të cilët vërsuleshin kundër tyre. Shpeshherë thirreshin para gjyqeve të cilat vetëm emrin e kishin kështu sepse në atë kohë drejtësia ishte mysafir i rrallë në gjykatore. Shpeshherë pësonin nga dhuna e ndjekësve të tyre. Grumbuj rebelësh shkonin shtëpi për shtëpi, ua shkatërronin gjësendet dhe pronën, ua plaçkisnin çdo gjë që u pëlqente dhe i torturonin burrat, gratë dhe fëmijët. Në disa raste përmes shpalljeve publike thirreshin ata që dëshironin të merrnin pjesë në thyerjen e dritareve dhe në plaçkitjen e shtëpive metodiste duke ua caktuar kohën për t’u tubuar në vendin përkatës. Kjo shkelje e hapur e ligjeve njerëzore dhe hyjnore mbetej e pandëshkuar. Ndiqeshin në mënyrë sistematike të gjithë ata që si gabim të vetëm e kishin përpjekjen për t’i kthyer mëkatarët nga rruga e shkatërrimit dhe për t’i shpënë në rrugën e Shenjtërisë.

Gjon Veslej, shkruante kësajsoji për akuzat kundër tij dhe shokëve të tij: “Disa dëshmojnë se mësimet e këtyre njerëzve janë të rrejshme, të gabueshme dhe fanatike, se janë inovatorë dhe anonim, se janë zhurmaxhinjë, fanatikë dhe papistë. Paqëndrueshmëria e këtyre akuzave u dëshmuar shumë herë me faktin kurse u shpjegua qartë se çdo degë e kësaj shkence është mësim i saktë i Shkrimit Shenjt siç e interpreton kisha jonë. Prandaj në qoftë se Shkrimi Shenjt është i vërtetë ky mësim nuk mund të jetë as i rrejshëm, as i gabueshëm.” “Të tjerët thonë: mësimi i tyre është tepër i ashpër, ata rrugën për në qiell e ngushtojnë tepër.” Ky ishte vërtetë kundërshtimi i parë dhe për një kohë i vetmi, dhe ai u bë bazë për mijëra kundërshtime të tjera të cilat u paraqitën në forma të ndryshme. Mirëpo a nuk e bëjnë ata më të ngushtë rrugën për në qiell se të Shpëtimtarit tonë dhe të nxënësve të tij? A është shkenca e tyre më e ashpër se shkenca e Shkrimit Shenjt? T’i vështrojmë disa nga vargjet e qarta: “Duaje Zotin tend me gjith zemër, me të gjitha mendimet, me gjithë shpirtin dhe forcën tënde!” “Për çdo fjalë boshe që e thonë njerëzit do të

japin llogari në ditën e gjykimit!” “Kur hani ose kur pini, apo çkado tjetër që bëni të gjitha i bëni falë Zotit!”

“Në qoftë se mësimi i tyre është më i ashpër se ky atëherë duhet të qortohen, por ju në ndërgjegjen tuaj jeni të dëshmuar se kjo nuk është ashtu. A mund të jetë dikush për një grimë më pak i saktë e me këtë ta tradhëtojë Fjalën e Zotit? A mundet drejtuesi i fshehtësive të Zotit të jetë besnik në qoftë se e tradhëton një pjesë të këtij thesari të Shenjt të cilin Ai ia ka besuar? Jo! Ai nuk mund të heq asgjë, të zbusë, ai është i detyruar t’u deklarojë të gjithë njerëzve: “Unë nuk guxoj që Shkrimin Shenjt t’ia përshtas shijes suaj. Ju duhet t’i përshtateni atij ose do të shkatërroheni përgjithmonë!” Të tjerët thonë se këtyre njerëzve u mungon dashuria. A vërtetë u mungon dashuria? Në çfarë pikëpamje? A nuk i ushqejnë ata të uriturit dhe nuk i veshin të zdashurit? Jo—jo këtu; në këtë pikëpamje nuk u mungon asgjë, por ata janë aq të pamëshirshëm në gjykimin e tyre: mendojnë se askush nuk do të shëlbohet në qoftë se nuk shkon rrugës së tyre.”²⁰⁷

Bjerrja shpirtërore që u manifestua në Angli qysh para Veslejit ishte dukshëm pasojë e doktrinës së antinomive (mësimi se të krishterët nuk janë të obliguar t’i përmbahen ligjit). Shumë njerëz pohonin se Krishti e kishte suprimuar ligjin moral dhe se për këtë arsye të krishterët më nuk janë të obligueshëm ta respektojnë; se besimtari është i çliruar nga “skllavërimi me veprat e mira”. Të tjerët edhe pse e pranonin ligjin e amshueshëm delaronin se është e panevojshme që predikuesit t’i këshillojnë njerëzit për t’iu përmbajtur normave ligjore sepse ata të cilët i ka zgjedhur Zoti për t’i shpëtuar “me mëshirën e paskajshme hyjnore do të nxiten që të jetojnë me devotshmëri dhe me nder”, ndërsa ata të cilët janë të predestinuar për mallkim të amshueshëm “nuk do të kenë fuqi për t’iu nënshtruar ligjit të Zotit”.

Disa tjerët të cilët pohonin se besimtarët nuk mund të lehen anash nga mëshira e as ta humbin përkrahjen e Zotit kishin arritur në një konkluzion edhe më të tmerrshëm: “Se veprat e këqija të cilat i bëjnë në të vërtetë nuk janë mëkat dhe nuk mund të konsiderohen si shkelje e Ligjit hyjnor prandaj nuk kanë arsye që t’i pranojnë mëkatet dhe t’i braktisin të penduar.” Ata deklaronin se edhe mëkatet më të mëdha të cilat njerëzit i konsiderojnë si shkelje të tmerrshme të Ligjit hyjnor nuk janë mëkate në sy të Zotit në qoftë se këto i bën njëri nga të

zgjedhurit e tij “pasi që veçoria e të zgjedhurve është e atillë që nuk mund të bëjnë asgjë që nuk do t’i pëlqente Zotit ose që do ta ndalonte ligji i Zotit.”

Këto mësimë monstruoze janë të ngjashme me teoritë e disa teologëve modern të cilët e mohojnë ekzistimin e një ligji të pandryshueshëm hyjnor si kriter të drejtësisë dhe pohojnë se shoqëria vetes ia cakton kriterin e moralit i cili i nështrohet ndryshimit të vazhdueshëm. Të gjitha këto teori janë të frymëzuara me po atë frymë e cila qysh ndër banorët qiellor kishte synuar t’i mënjanojë kufizimet e drejta të Ligjit hyjnor.

Shkenca mbi predestinimin e cila thekson se vullneti hyjnor që më parë në mënyrë të pandryshueshme e përcakton karakterin e çdo njeriu i ka nxitur shumë njerëz që vërtetë ta flakin Ligjin e Zotit. Vesleji me vendosshmëri i kundërshtonte doktrinat e mësuesve të antinomive. Ai dëshmoi se shkenca e antinomive është në kundërshtim me shkencën e Shkrimit Shenjt. Çka na mëson Shkrimi Shenjt? Ai na mëson se “është dëshmuar mëshira hyjnore e cila i shëlbonte të gjithë njerëzit”, “sepse kjo është mirë dhe e pëlqyeshme para Shëlbuesit, Zotit tonë i cili dëshiron që të gjithë njerëzit të shëlbohen dhe ta arrijnë njohjen e së vërtetës. Sepse është një Zot dhe një ndër-mjetësues i Zotit dhe i njerëzve, njeriu Jezu Krishti i cili e flijoi veten si pagë për të gjithë” (Titit 2,11; 1 Timoteut 2,3-6). Fryma Shenjt jepet si dhuratë që secilit t’i bëhet e mundur ta pranojë mjetin e shpëtimit. Kështu, Krishti ka qenë “drita e vërtetë që shndritë çdo njeri që vjen në botë” (Gjoni 1,9). Shumëkush e humb shpëtimin sepse pa vetëdije refuzon ta pranojë dhuratën e jetës.

Ja se si ishte përgjigjur Vesleji në pohimin se Dekalogu së bashku me Ligjin ceremonial është suprimuar me vdekjen e Krishtit: “Jezusi nuk e ka hequr ligjin moral—dhjetë urdhërat të cilat i kanë predikuar dhe i kanë madhëruar profetët. Qëllimi i ardhjes së tij nuk ka qenë ta ndryshojë apo ta suprimojë ndonjë pjesë të tij. Ky është ligj i cili kurrë nuk mund të suprimohet i cili qëndron fuqishëm si dëshmitar besnik në qiell ... ai prej fillimit të botës ka qenë i shkruar jo në pllakat e gurit po në zemrat e njerëzve kur kanë dalur nga duart e Krijuesit. Dhe, ndonse këto fjalë në fillim janë shkruar me dorën e Zotit, më vonë për shkak të mëkateve në masë të madhe janë dëmtuar por ato megjithatë nuk mund të shlyhen plotësisht deri sa ta kemi vetëdijen për të mirën dhe për të keqen. Çdo pjesë e këtij

[253]

[254]

ligji mbetet i obligueshëm për të gjithë njerëzit dhe të gjitha kohërat. Ai nuk varet as nga koha, as nga vendi, as nga rrethanat përveç nga natyra hyjnore dhe njerëzore dhe nga raportet e tyre reciproke të pandryshueshme.

“Nuk erdha ta thej ligjin por ta përmbushë”... padyshim se kuptimi i këtyre fjalëve të Krishtit (sipas asaj që është thënë më vonë, dhe që pason) është: kam ardhur ta përforcoj Ligjin hyjnor në tërësinë e tij, përkundër të gjitha interpretimeve njerëzore. Kam ardhur të ndriçoj të gjithë atë që është e errët dhe e paqartë. Kam ardhur që ta shpjegojë drejtë dhe në mënyrë të plotë domethënien e çdo pjese të tij, ta pasqyrojë gjatësinë, gjërësinë dhe tërë rëndësinë e çdo urdhëri të tij, si dhe lartësinë, thellësinë dhe pastërtinë e pakuptueshme dhe shenjtërinë e çdo fjalie të tij.”²⁰⁸

Vesleji thoshte se ekziston harmoni e përsosur ndërmjet ligjit dhe Ungjillit. “Ndjermjet ligjit dhe Ungjillit ekziston lidhja më e ngushtë e cila mund të paramendohet. Nga një anë ligji e përgatit Ungjillin dhe na shpie në të; në anën tjetër Ungjilli na shpie drejt plotësimit të saktë të ligjit. Ligji për shembull kërkon prej nesh që ta duam Zotin dhe të afërmin, të jemi të butë, të devotshëm dhe të shenjtë. Ne e ndjejmë se jemi të paaftë për këtë dhe se kjo për njeriun është e pamudshme. Mirëpo, Zoti na ka premtuar se do t’na e falë këtë dashuri se do t’na bëjë të butë, të devotshëm dhe të shenjtë; ne e pranojmë këtë ungjill, këtë lajm të gëzueshëm dhe këtë e arrijmë me fe dhe besim; edhe drejtësia e ligjit plotësohet në ne me besimin i cili është në Jezu Krishtin ...”

Armiqët më të mëdhenj të Ungjillit të Krishtit janë ata që hapët dhe qartë e gjykojnë ligjin dhe flasin keq për të; ata që i mësojnë njerëzit ta shkelin tërë Ligjin, ta flakin, ta zhvlersojnë dhe ta mohojnë vlerën jo vetëm të njërit prej urdhërave më të vogla apo më të mëdha por të të gjitha urdhërave. Dhe më absurde në tërë këtë është fakti se viktimat e këtij mashtrimi mendojnë se e respektojnë Krishtin duke e shkelur ligjin e tij, mendojnë se e lartësojnë shërbesën ndaj tij duke e prishur shkencën e tij. Ata e respektojnë si Juda kur ka thënë: “Të falem mësues! Dhe e puthi.” (Mateu 26,49) Prandaj Jezusi me të drejtë mund t’i thojë secilit prej tyre: “A me puthje po e tradhëton birin e njeriut?” Tradhëtia është e vërtetë me puthje kur

të tij. Në të vërtetë nuk mund të çlirohen nga kjo akuzë ata të cilët drejtpërsëdrejti ose tërthorazi e predikojnë fenë në mënyrë që i nxisin njerëzit të mos e respektojnë qoftë edhe një urdhër, dhe që e paraqesin Krishtin si atë që lejon të suprimohet ose të zvogëlohet vlera e urdhërit më të vogël të Zotit.”²⁰⁹

Atyre që pohonin “se predikimin e Ungjillit e zëvendëson Ligji”. Vesleji u përgjigjej: “Këtë e hedhim në tërësi. Ungjilli nuk e zëvendëson qëllimin e Ligjit, në të vërtetë ta bindë njeriun në natyrën e tij mëkatore, t’i zgjojë ata të cilët ende flejnë në tehun e ferrit.” Apostulli Pali deklaroi se “përmes Ligjit njihet mëkati.” Derisa njeriu të mos e shoh natyrën e tij mëkatore nuk do ta ndjej nevojën për gjakun e Krishtit që pastron... ‘Të shëndoshët nuk kanë nevojë për mjek, por të sëmurët’ — ka thënë Zoti ynë. Është e pakuptimtë prandaj t’u rekomandohet mjeku atyre që janë të shëndoshë, apo që mendojnë se janë të shëndoshë. Së pari duhet të binden se janë të sëmurë sepse nuk do të jenë mirënjohës për mundimin tuaj. Gjithashtu është e pakuptimtë t’u zbulohet Krishti atyre të cilët mendojnë se i kanë zemrat e shëndosha, përkatësisht se nuk janë mëkatarë.”

Kështu përpiquej Vesleji, duke predikuar Ungjillin për mëshirën hyjnore që si edhe mësuesi i tij ta bënte Ligjin “madhështor dhe të lavdishëm”. Ai me besnikëri e zbatonte veprën të cilën ia kishte besuar Zoti dhe frytet që pati mundësi t’i shihte qenë të mrekullueshme. Në fundin e jetës së tij, prej mbi 80 vjetësh (mbi 50 vjet i kaloi si predikues udhëtarë) numri i pasuesëve të tij e shtua mbi gjysmë milioni njerëz. Mirëpo një numër i madh i atyre që me përpjekjet e tija u ngritën nga shkatërrimi dhe poshtrimi i mëkatit për të jetuar me jetë të pastër dhe të denjë dhe numri i atyre të cilët përmes shkencës së tij arrinin përvojë më të thellë të krishterë do të dihet vetëm atëherë kur e tërë familja e të shpëtuarve do të tubohet në mbretërinë hyjnore. Jeta e Veslejit për çdo të krishterë është mësim me vlerë të jashtëzakonshme. Oh, sikur besimi, devotshmëria, zelli i zjarrtë e i palodhshëm, vetmohimi dhe lojaliteti i këtij shërbëtori të Krishtit të ishte veçori e kishave të sotme!

15. BIBLA DHE REVOLUCIONI FRANCEZ

Në shekullin XVI reformati i cili popullit ia dha Biblën përipiqej të hynte në të gjitha vendet evropiane. Disa popuj e përshëndesnin me gëzim si lajmëtar qiellor. Në vendet tjera papati ia kishte arritur që në masë të madhe t'ia ndalonte hyrjen; kështu aty drita e njohjes biblike me ndikimin e bekuar ishte shuar gati plotësisht. Në një vend në të cilin kishte hyrë drita në mes të errësirës, nuk ishte pranuar. Me shekuj e vërteta edhe gënjeshtër kishin luftuar për supremacion. Më në fund kishte ngadhënyer e keqja kurse e vërteta qiellore ishte dëbuar: “E gjykimi është ky: drita erdhi në botë por njerëzit më tepër e deshtën terrin se dritën, sepse veprat i kishin të këqija.” (Gjoni 3,19) Mirëpo i tërë ky popull i korri pasojat e zgjedhjes së vet. Fuqia e madhe e mbrojtjes së Zotit e braktisi popullin i cili e urrejti dhuratën e mëshirës së tij. Zoti lejoi që e keqja të piquet dhe e tërë bota i pa pasojat e hudhjes së të vërtetës.

Lufta e cila u zhvillua në Francë me shekuj kundër Biblës e arriti kulmin në skenat e revolucionit. Kjo tronditje e tmerrshme ishte pasoja e pashmangshme e ngulfatjes së Fjalës së Zotit nga Roma (Shih: Shtojca historike). Ajo e paralajmëroi edhe përfundimin e politikës së papatit, pasojën e pashmangshme të doktrinës mijëvjeçare të kishës së Romës. Profetët e kishin paraparë se papati do ta ndalonte leximin e Shkrimit Shenjt, kurse Zbulesa njohton me pasojat e tmerrshme “të njeriut të bjerrur” i cili në veçanti do ta godaste Francën. Engjëlli i Zotit ka thënë: “Oborin që është përjashta tempullit lëre m’anë dhe mos e mat, sepse ajo u la paganëve që do ta shkelin qytetin e shenjtë për dyzetë e dy muaj. Unë do t’i dërgoj dy dëshmitarë të mi, të veshur me petk zie e pendese dhe do ta profetizojmë një mijë e dyqind e gjashtëdhjetë ditë. Ata janë dy ullinjë dhe dy shandana që qëndrojnë para Zotëruesit të dheut.

[257] Nëse ndokusht do t’u bëjë keq, nga goja e tyre del zjarr dhe i përpin armiqtë e tyre. Për të vërtetë, nëse ndokush do t’i dëmtojë, do të mbarojë në këtë mënyrë! Këta kanë pushtet ta mbyllin qiellin të mos bjerë shi ndër ditët kur ata profetizojnë; gjithashtu kanë pushtet ta

shndërrojnë ujin në gjak dhe të sjellin mbi dhe çdo plagë sa herë të duan. Kur ta kryejnë dëshmimin e vet, Egërsira që del nga Humnera, do të bëjë luftë me ta, do t'i mundë dhe to t'i vrasë. Kufomat e tyre do të rrinë mbi dhe në tregun e qytetit të madh që simbolikisht quhet Sodoma dhe Egjipti, ku edhe Zotëria i tyre që kryqëzuar. Njerëzit prej të gjithë popujve, prej të gjithë fiseve, prej të gjitha gjuhëve dhe prej të gjitha kombësive do t'i shikojnë kufomat e tyre për tri ditë e gjysmë; nuk do të lejojnë të varrosen kufomat e tyre. Banuesit e tokës do të gëzohen dhe do të galdojnë për të keqen e tyre dhe njëri-tjetrit do t'i ndajnë dhurata, sepse këta të dy profetë i munduan banuesit e tokës. Por mbas tri ditësh e gjysmë, shpirti që sjell jetën, i ardhur prej Hyut, hyri në ta dhe ata u ndreqën në këmbë. Atëherë një frikë e madhe i kapi të gjithë ata që i shihnin.” (Zbulesa 11,2-11)

Periudhat e përmendura kohore këtu “dyzet e dy muaj” dhe “njëmijë e dyqind e gjashtëdhjetë ditë” e shënojnë distancën e njëjtë kohore dhe e paraqesin kohën në të cilën Kisha e Zotit ka qenë e ndjekur nga Roma. Njëmijë e dyqind e gjashtëdhjetë vjet të sundimit të papatit fillojnë në vitin 1538 pas erë sonë dhe përfundojnë në vitin 1798. Në atë kohë ushtria franceze hyri në Romë, e zuri rob papën dhe e shpuri në ekzil ku dhe vdiq. Prej asaj kohe edhe pse papa i ri u zgjodh së shpejti, papati më kurrë nuk e ktheu pushtetin që e kishte pasur dikur.

Ndjekja e kishës së Zotit nuk ka zgjatur deri në fundin e prerjes kohore prej 1260 vjetëve. Nga mëshira ndaj popullit të vet, Zoti e shkurtoi kohën e sprovave të tija të tmershme. Në profetizimin e tij për “kohën e sprovës” e cila do të vinte për kishën, Jezusi ka thënë: “Dhe, po të mos shkurtoheshin ato ditë, askush nuk do të shpëtojë; por për hirë të të zgjedhurve do të shkurtohen ato ditë.” (Mateu 24,22) Falë ndikimit të Reformacionit ndjekja kishte pushuar pak para vitit 1798.

Për sa i përket dy dëshmitarëve, profeti më tutje deklaroi: “Këta janë dy ullinjë dhe dy shandane të cilat qëndrojnë para Zotëruesit të dheut”, “Fjala e jote”—ka thënë autori i psalmeve “qiri për këmbën time dhe dritë për shtegun tim” (Zbulesa 11,4; Psalmi 119,105). Dy dëshmitarë janë Shkrimi Shenjt i Besëlidhjes së Vjetër dhe Besëlidhjes së Re. Të dy janë dëshmi e rëndësishme në pikëpamje të origjinës dhe qëndrueshmërisë së Ligjit të Zotit. Të dy dëshmitarët janë në favor të planit të shpëtimit. Simbolet, viktimat dhe

profetizimet e Besëlidhjes së Vjetër shpiejnë te Shpëtimtari i cili është dashur të vijë. Ungjilli dhe letrat e Besëlidhjes së Re flasin për Shpëtimtarin i cili ka ardhur pikërisht ashtu siç e kanë paraparë profetizimet dhe simbolet. “Ata do të profetizojnë një mijë e dyqind e gjashtëdhjetë ditë, të veshur në thasë.” Pjesën më të madhe të kësaj prerje kohore dëshmitarët e Zotit janë detyruar ta kalojnë në errësirë. Pushteti i papës ka bërë përpjekje që ta fshehë nga populli Fjalën e së vërtetës duke i dhënë dëshmitarë të rrejshëm për ta mohuar dëshminë e saj. (Shih: Shtojca historike). Kur u ndalua Shkrimi Shenjt nga pushtetet civile dhe religjioze; kur dëshmitë e tij u bastarduan dhe kur u bashkuan njerëzit dhe demonët për t’i ndarë zemrat njerëzore nga Bibla; kur ata që morën guximin t’i predikojnë të vërtetat e saja të shenjta u ndoqën, u tradhtuan, u torturuan dhe u varrosën në qelizat e errëta të kazamateve, kur u martirizuan për shkak të besimit ose u detyruan të gjejnë vendstrehime nëpër male, kanjone dhe shpella—atëherë dy dëshmitarë të besueshëm profetizuan të veshur në thasë. Ata megjithatë e kryen shërbesën e vet gjatë tërë distancës kohore prej njëmijë e dyqind e gjashtëdhjetë vjetëve. Në periudhën më të errët pati dëshmitarë besnikë të cilët e përqaftuan Fjalën e Zotit dhe gjakuan lavdinë e Zotit. Këta shërbëtorë besnikë e pranuan mençurinë, fuqinë dhe pushtetin për ta shpallur të vërtetën e Zotit gjatë tërë periudhës së asaj kohe.

“Nëse ndokush do t’u bëjë keq, nga goja e tyre del zjarr dhe i përpin armiqët e tyre. Për të vërtetë, nëse ndokush do t’i dëmtojë do të mbarojnë në këtë mënyrë!” (Zbulesa 11,5) Njerëzit nuk mund ta shkelin Fjalën e Zotit pa u dënuar. Domethënia e këtij kërcënimi të tmerrshëm na zbulohet në kaptinën e fundi të Zbulesës. “Unë i dëshmoj secilit që i dëgjon fjalët e profecisë së këtij libri; kush t’i shtojë ndonjë send, Zoti do t’ia shtojë plagët e përshkuara në këtë libër. Kush ta heq ndonjë fjalë nga ky libër i profecisë, Zotit do t’ia heq pjesën në pemën e jetës dhe në qytetin e Shenjt—të përshkuar në këtë libër.” (Zbulesa 22,18.19)

Vërejtjet e këtilla Zoti i ka dhënë për t’i kthyer njerëzit nga tentimet që në çfarëdo mënyrë ta ndryshojnë ate që Ai e ka zbuluar ose e ka urdhëruar. Këto kërcënime solemne kanë të bëjnë me të gjithë ata të cilët me ndikimin e tyre i nxisin njerëzit për ta zhvlerësuar Ligjin e Zotit. Ato fjalë duhet t’i mbushin me frikë të gjithë ata që pohojnë se është krejt një se ai përmbahemi apo nuk i përmbahemi

Ligjit të Zotit. Përgjegjësinë e tmerrshme e marrin mbi vete të gjithë ata të cilët mendimin e tyre e ngrisin mbi zbuluesat hyjnore, të cilët e ndryshojnë kuptimin e qartë të Shkrimit Shenjt me qëllim që të përfitojnë për vete apo për t'iu përshtatur botës. Fjala e shkruar, Ligji i Zotit do të jenë kriter sipas të cilit do të matet karakteri i çdo njeriu; të gjithë ata të cilët ky kriter i pagabueshëm i gjen fajtorë do të gjykohen.

“Dhe kur e kryen dëshminë e vet”, periudha kohore në të cilën këta dy dëshmitarë kanë dëshmuar të veshur në thasë, përfundoi në vitin 1798. Nga fundi i dëshmisë së tyre në errësirë iu shpallë luftë nga ana “e egërsirës e cila doli nga shpella”. Satani përmes papatit me shekuj i ka sunduar pushtetet civile dhe kishtarë të shumë popujve të Evropës por këtu shprehet një formë e re fuqisë sataniste.

Politika e Romës gjithënjë ka qenë nën pretekstin se këtë e kërkon respektimi i Biblës, se i përmbahet Fjalës së Zotit të vulosur në një gjuhë të panjohur dhe të fshehur nga populli. Gjatë kohës së pushtetit të Romës dy dëshmitarë kanë profetizuar “të veshur në thasë”. Por është dashur të paraqitet egërsira tjetër—egërsira nga shpella—që të fillojë lufta e hapur kundër Fjalës së Zotit.

“Qyteti i madh” në rrugën e të cilit u vranë dy dëshmitarët dhe ku qëndronin trupat e tyre “u quajt në kuptim shpirtëror Egjipt”. Nga të gjithë popujt për të cilët na informon historia Biblike, Egjipti në mënyrë më të paskrupullt e ka mohuar ekzistimin e Zotit dhe i është kundërvënë urdhërave të tij. Asnjë mbret nuk ka marrë guxim që të rebelohet në mënyrë aq arrogante dhe të hapët kundër autoritetit të qiellit siç e kishte bërë faraoni egjiptas. Kur Mojsiu ia kishte sjellur porosinë nga Zoti, ai i krekosur iu kishte përgjigjur: “Kush është ai Zot që t’ia dëgjoj fjalën dhe ta lëshoj Izraelin? Unë nuk e pranoj atë Zot e as nuk e lëshoj Izraelin.” (Dalja 5,2) Ky është paganizëm; dhe populli i paraqitur këtu simbolikisht si Egjipt gjithashtu refuzoi t’i pranonte kërkesat e Zotit dhe e zbuloi frymën e njëjtë të mllefrit dhe të pabesisë. “Qyteti i madh” gjithashtu në kuptim metaforik është “Sodoma”. Amoraliteti i Sodomës në shkeljen e Ligjit të Zotit është zbuluar sidomos në bjerrjen morale. Ky mëkat do të jetë gjithashtu veçoria kryesore e popullit i cili do ta plotësonte këtë profetsi.

Nga fjalët e profetit mund të konkludojmë se diçka para vitit 1798 do të ngritej një pushtet me origjinë dhe karakter satanist i cili do t’i shpallte luftë Biblës. Në vendin ku dëshmia e dy dëshmitarëve

të Zotit do të heshtet do të shohim se si forcohet paganizmi i faraonit dhe bjerrja morale e Sodomës.

Ky profetizim në mënyrën më të sakët dhe më të qartë është plotësuar në historinë e Francës. Gjatë kohës së Revolucionit të vitit 1793 “bota për herë të parë kishte dëgjuar se një kuvend i njerëzve të lindur dhe të edukuar në një vend të qytetëruar e cili ia jepte vetes të drejtën për ta drejtuar njërin ndër popujt më të ngritur të Evropës, ta ngriste në mënyrë harmonike zërin e vet duke i mohuar në mënyrën më solemne të vërtetat hyjnore dhe ta hudhte fenë e Zotit dhe shërbesën që i bëhet Atij”.²¹⁰ Franca është kombi i vetëm në botë për të cilin janë ruajtur raportet autentike si kombi i parë i cili e ka ngritur dorën kundër Krijuesit të kozmosit... ka ekzistuar dhe ekziston edhe më tutje një numër i madh blasfemistësh dhe të pafeshë në Angli, në Gjermani, në Spanjë dhe në vendet e tjera, por Franca e zë vendin e veçantë në historinë botërore si shteti i vetëm i cili me vendimin e kuvendit të vet legjislativ e ka shpallur se Zoti nuk ekziston dhe ku pjesa më e madhe e popullsisë së kryeqytetit si dhe e provincës e ka pranuar këtë shpallje me gëzim të posaçëm.²¹¹

Franca gjithashtu e ka treguar karakterin i cili ka qenë tipik me Sodomën. Gjatë kohës së Revolucionit ka mundur të konstatohet gjendja e bjerrjes dhe e rënies morale e ngjashme me atë që e ka shkaktuar shkatërrimin e Sodomës dhe Gomorës. Historianët flasin për paganizmin dhe bjenjen morale të Francës saktësisht ashtu siç e ka paraqitur profecia. “Në lidhje të ngushtë me këto ligje kundër religjionit është edhe ligji i cili lidhjen bashkëshortore—besëlidhjen më të shenjt ndërmjet qy qenieve njerëzore qëndrueshmëria e të cilës është e domosdoshme për ruajtjen e shoqërisë e ka reduktuar në shkallën e një kontrate të përkohshme qytetare të cilën dy persona mund ta lidhin dhe ta shkëpusin sipas dëshirës... demonët që ia kanë shtruar vetes për qëllim të shkatërrojnë çdo gjë që është e ndershme, e bukur dhe e qëndrueshme në jetën familjare dhe ta vendosin të keqen e cila do të bartet nga brezi në brez, nuk do të kishin mundur ta gjenin një plan më të mirë se sa t’ia hiqnin nderin jetës bashkëshortore ... Sofia Arnold aktore me nam për nga spiritualitet i saj e ka quajtur martesën e lirë sakrament të amoralitetit”. “Ku edhe Zotëriu i tyre qe kryqëzuar.” (Zbulesa 11,8) Ky detaj i profecisë u plotësua në Francë. Në asnjë vend tjetër nuk është zbuluar në mënyrë më të qartë fryma e armiqësisë kundër Krishtit. Askund e vërteta nuk ka

[261]

[262]

hasur në kundërshtim më të hidhur se këtu. Me ndjekjet të cilat i filloi kundër dëshmitarëve të Ungjillit, Franca e kryqëzoi Krishtin në personalitetet e nxënësve të tij.

Me shekuj u derdh gjaku i shenjtërve. Deri sa valdenzianët në pyjet e Piemontit e jepnin jetën e tyre “për Fjalën e Zotit dhe dëshminë e Jezu Krishtit”, albigenzët francez i përballonin viktimat e njëjta për arsyet e njëjta. Në kohët e Reformacionit ithtarët e Fjalës së Zotit ekzekutoheshin në mundimet më të mëdha. Mbreti dhe fisnikët, gratë e shtresave të larta dhe vajzat e brishta, krenaria dhe heronjët e kombit, dërgoheshin në vuajtjet e vdekjes së martirëve të Krishtit. Huguenotët e guximshëm e derdhnin gjakun në shumë fushëbeteja duke luftuar për atë që është më madhështore për zemrën e njeriut; për lirinë e ndërgjegjes. Protestantët nxirreshin jashtë ligjit, kokat e tyre shpallehin në licitacion dhe ndiqeshin si bishat të egra.

“Kishë e shkretëtirës” quhej numri i vogël i pasardhsve të krishterëve antik që ekzistonin në Francë në shekullin XVIII dhe që fshiheshin në malet jugore për ta ruajtur fenë e etërve të tyre. Në qoftë se natën e mermin guximin për t’u takuar nëpër male apo në shkretëtirat e vetmuara, i ndiqnin ushtarët e Luigjit XIV dhe i dërgonin në burgun e përjetshëm nëpër Gali. Francezët më të mirë, më fisnikë dhe më të arsimuar shpeshherë lidheshin në pranga së bashku me piratët dhe vrasësit duke i pësuar torturat më të tmerrshme. Të tjerët me të cilët veprohej pak më njerëzishëm pushkatoheshin me gjakëftohësi, kur të paarmatosur dhe të pafuqishëm binin në gjunjë për t’u lutur. Qindra njerëz të vjetër, gra të pambrojtura dhe fëmijë të pafajshëm vriteshin nëpër vende ku tuboheshin. Kushdo që kalonte rrëzës së maleve apo nëpër pyje, ku rëndom tuboheshin, nuk ishte fare e parëndomtë “të haseshin në çdo katër hapa kufomat në barë ose trupat e vdekur të varur nëpër drunjë”. Vendi i tyre i shkretëruar nga shpata, sëpata dhe turrat e zjarrit “ishte shndërruar në një shkretëtirë të madhe të errët”. Këto tmerre nuk ndodhnin në ndonjë të kaluar të errët por në kohën e sundimit të shkëlqyeshëm të Luigjit XIV. Kjo ishte periudha kur dija përparonte, kur literatura lulëzonte dhe kur teologët e oborrit dhe të fronit ishin të arsimuar e të qartë dhe kur me ëndje dëshironin të prezentoheshin si të butë dhe të edukuar.

Mirëpo krimi më i zi në listen e zezë të krimeve, vepra më e tmerrshme sataniste të cilën e ka shënuar historia ka qenë Ploja e

Bartolomeut. Bota ende me trishtim e tmerr e përkujton këtë ployë tinzare dhe brutale. Duke qenë i nxitur nga klerikët dhe prelatët kishtarë mbreti i Francës e kishte lejuar krimin. Këmbana nga një kishë në mesnatë e kishte dhënë shenjën për ployë. Mijëra protestantë të cilët ishin duke fjetur qetë në shtëpitë e tyre duke pasur besim në fjalën e nderit të mbretit u nxorrën nga shtëpitë e tyre dhe u vranë me gjakëftohtësi.

Ashtu siç ka qenë Krishti prijës i padukshëm i popullit të vet kur e kanë nxjerrë nga skllëvëria e Egjiptit, ashtu edhe satani ishte prijës i padukshëm i njerëzve të vet në këtë ployë të tmerrshme. Në Paris masakra zgjati shtatë ditë kurse në tri ditët e para me një urrejtje të paparë. Kjo ployë nuk u kufizua vetëm në kryeqytet; me urdhërin e mbretit u përhapë nëpër të gjitha provincat dhe qytetet ku jetonin protestantët. Nuk u muarr në konsideratë as moshja as gjinia. Nuk u kursyen as fëmijët e pafajshëm e as pleqët e thinjur. Fisnikët dhe fshatarët, të rinjët dhe të moshuarit, nënat dhe fëmijët u vranë së bashku. Ploja zgjati në tërë Francën dhe vazhdoi plotë dy muaj. U vranë afro 70.000 njerëz—lulet e kombit.

“Kur arriti lajmi në Romë për këtë krim, klerikët uluritnin nga gëzimi. Kardinali Lorenit e shpërbleu lajmëtarin me 1.000 krana. Topi nga kështjella e Engjëllit të Shenjt bubulloi me përshëndetjen e gëzueshme. Jehuan këmbanat nga të gjitha kumbanaret, flakadanët e kremtes e shndërruan natën në ditë kurse Gërguri XIII në përcjellje të kardinalëve dhe prijësve të lartë kishtarë e zhvilloi një procesion të shkëlqyeshmë në kishën e Shën Luigjit, ku kardinali i Lorenit e këndoi “Te Deum”. U farkua medalja—përkujtimore si kujtim për ployën ndërsa në Vatikan edhe sot mund të shihen tri afreska të Vasarit të cilat e pasqyrojnë vrasjen e admiralit Kolinji, Mbretin në këshillin e oborrit duke përgatitur kurthin, dhe vet plojen. Gërguri XIII ia dërgoi Karlit IX drandofilen e artë ndërsa katër muaj më vonë ... e dëgjoi predikimin e një kleriku francez i cili fliste për atë ditë të Shenjt dhe të gëzueshme kur Ati i Shenjt e kishte pranuar lajmin për ployën dhe kishte shkuar në marshin solemn për t’i falënderuar Zotin dhe shën Luigjin.”²¹²

[264] Fryma e njëjtë sataniste e cila e kishte shkaktuar ployën e natës së Bartolomeut ka qenë prijës edhe në skenat e tmerrshme të Revolucionit. Jezu Krishti paraqitej si mashtrues ndërsa ulurima e përgjithshme e paganëve frances “ta shtypim të mjerin” përkatë-

sisht Krishtin! Blasfemia dhe bjerrja morale shkonin dorë për dorë kurse njerëzit më tinzarë, monstrumët e brutalitetit dhe të veseve tani ishin ngritur në pedestal. Në çdo aspekt satanit i shprehej respekti më i madh ndërsa Krishti mishërimi i së vërtetës, i pastërtisë dhe i dashurisë së pakufishme kryqëzohej në kalvar. “Egërsira që del nga shpella do të luftojë me ta, do të ngadhënjë dhe do t’i vrasë”. Fuqia e paganëve të cilët nuk e njohin Zotin e cila në Francë sundonte gjatë kohës së revolucionit dhe të pushtetit të terrorit e zhvilloi luftën e atillë kundër Zotit dhe kundër fjalës së tij të Shenjt çfarë bota kur nuk e ka parë. Kuvendi popullor e ndaloi shërbesën Zotit. Biblat u mblodhën dhe u ndezën publikisht me fyerjet më të mëdha. Ligji i Zotit u shkelë. Normat biblike u suprimuan. Dita e shtatë e pushimit u hoq ndërsa në vend të saj u aplikua çdo ditë e dhjetë si ditë e gëzimit, e argëtimit dhe e orgjive. Pagëzimi dhe tostongalet u ndaluan. Me mbishkrimet që u vunë në vendet e dukshme në varreza u shpall se vdekja është ëndërr e amshueshme.

Frika nga Zoti më nuk konsiderohej fillim i urtisë por fillim i marrëzisë. U ndalua çdo meshë, përveç meshës për lirinë dhe atdheun. Peshkopi i Parisit ishte ftuar që ta luante rolin kryesor në komedinë më të paturpshme dhe më shajnore e cila ndonjëherë ishte luajtur para një përfaqësie popullore ... kishte ardhur me rroba kleriku të deklaronte para Konventës se religjioni të cilin aq vite e kishte predikuar kishte qenë në çdo pikëpamje vetëm trillim i klerikalizmit i cili nuk ka kurrfarë baze, as në histori as në të vërtetën e Shenjt. Në mënyrë solemne dhe të vendosur e kishte mohuar ekzistimin e Zotit të cilit i qe përkushtuar për t’i shërbyer dhe kishte deklaruar se në të ardhmen do t’i shërbente vetëm lirisë, barazisë, virtytit dhe moralitetit. Mandej i kishte vënë në tavolin shenjat e tija të nderit të peshkopit dhe e kishte marrë nga kryetari i Konventës një puthje vëllazërore. Edhe disa klerikë të bjerrur kishin shkuar pas shembullit të këtij prelati.”²¹³

“Dhe ata që jetojnë në tokë do të galdojnë dhe do të gëzohen duke i dhënë dhurata njëri tjetrit sepse këta dy profetë i martirizuan ata që jetojnë në tokë”. Franca pagane e heshti zërin e qortimit të dy dëshmitarëve të Zotit. Fjala e së vërtetës mbeti e vdekur në rrugët e saj dhe ata që i urrenin kufizimet dhe kërkesat e Ligjit të Zotit tani gëzoheshin. Njerëzit tani e urrenin publikisht mbretin qiellor. Si

mëkatarët dikur edhe këta bërtisnin: “Si mund ta dijë Zoti? A mund të dij gjë Tejetlarti?” (Psalmi 73,11)

Me një arrogancë blasfemiste të pabesueshme një klerik i sistemit të ri kishte thënë: “O Zot në qoftë se ekziston hakmirru për emrin tënd të fyer. Unë po të hedh; unë të urrejë e ti po hesht. Ti nuk ke guxim ta lëshosh zërin e rrufesë sate. Pas gjithë kësaj edhe kush do të besoj në ekzistimin tënd?”²¹⁴ Kjo qe si jehona e fjalëve të faraonit: “Kush është Zoti që ta dëgjoj zërin e tij? Unë nuk e njoh Zotin!”

“Tha i marri në zemrën e vet: nuk ka perëndi.” (Psalmi 14,1) Zoti u thotë të gjithë atyre që e bastardojnë të vërtetën e tij: “Marrëzia e tyre do të bëhet e njohur për të gjithë.” (2 Timoteu .3,9) Pasi që refuzoi t’i shërbente Zotit i cili është “i lartë dhe madhështor” dhe “i cili jeton jetën e amshueshme”, Franca ra në një idhujtari poshtuese duke e adhuruar hyjneshën e arsyes në personalitetin e një gruaje amorale—të kuvendit të përfaqësuesve popullor dhe të pushteteve të saja më të larta civile dhe legjislative. Një historian ka thënë: “Njëra nga ceremonitë pagane të kësaj kohe të marrë ishte e patejkalueshme për nga marrëzia. Dyert e Konventës ishin hapur para një grupi muzikantësh pas të cilëve shkonin anëtarët e këshillit komunal në marrshin solemn duke e kënduar hymnin për nder të lirisë dhe duke e përcjellur objektin e adhurimit të ardhshëm një grua të mbështjellur me peçe të cilën e quanin “hyjnesha e arsyes”. Posa kishin arritur në sallë, menjëherë në mënyrë solemne ia kishin hequr peçen dhe ia kishin vënë nga ana e djathtë kryetarit, ndërsa në atë moment ne të gjithë e kishim shquar valltaren operistike të baletit... këtij personaliteti si përfaqësuesit më të përshtatshëm të arsyes, të asaj arsyeje të cilën të gjithë e respektonin, kuvendi popullor i Francës ia kishte shprehur tërë nderimin.

Kjo maskaradë pagane dhe komike u bë shprehi; përkushtimi ndaj hyjneshës së arsyes u përsërit dhe u imitua nëpër tërë vendin, sidomos në ato vende ku popullata dëshironte të dëshmonte se ishte e denjë për Revolucionin”.²¹⁴

Oratori i cili e kishte futur kultin e arsyes kishte thënë: “Anëtarë të kuvendit legjislativ! Fanatizmi ia liroi vendin arsyes. Sytë e tij të turbullt nuk kanë mundur t’i qëndrojnë shkëlqimit të dritës. Sot një masë jashtëzakonisht e madhe e botës është tubuar nën ato sfonde gotike të cilat për herë të parë tingëllojnë me zërin e së vërtetës. Atje francezët e kremtojnë shërbesën e vetme të vërtetë

të lirisë dhe arsyes. Atje e kemi bërë betimin se do të punojmë për suksesin e armës republikane. Atje i kemi braktisur idhujt e vdekur për dashurinë e arsyes, asaj figure të gjallë, veprës së shkëlqyeshme të natyrës.”²¹⁶

Kur hyjnesha ishte sjellur në Konventë, kryetari e kishte marrë për dore dhe duke iu drejtuar tubimit kishte thënë: “Vdekatarë, pushoni të dridheni para rrufesë së pafuqishme të Zotit të cilin e ka krijuar frika juaj. Prej tani mos e pranoni asnjë hyjni tjetër përveç hyjnisë së arsyes. Unë po ua prezentoj figurën e saj më fisnike dhe më të pastër; në qoftë se jeni të detyruar të keni zotëra, flijohuni vetëm për atë çfarë është ky. Oj mbulesë e arsyes gjunjëzohu para senatit madhështor të lirisë! ...

Hyjnesha pasi që e kishte përqaftuar kryetarin, kishte hyrë në karrocën e shkëlqyeshme dhe përmes një tollovi të madhe ishte shpënë në katedralën Notre Dame, që atje ta zinte vendin e hyjnisë, atje e kishin venë në altarin kryesor dhe të gjithë të pranishmit ishin gjunjëzuar para saj.”²¹⁷

Së shpejti pas kësaj u bë ndezja publike e Biblave. Në një rast të tillë, anëtarët e Shoqërisë së muzeut popullor kishin hyrë në kuvend me klithjen: “Rroftë arsyeja!” Në maje të shkopit i bartnin mbeturinat e librave nga të cilat ende dilte tym ndërmjet të cilëve kishte mesharë, breviariume, libra uratash, Besëlidhje të Vjetra dhe Besëlidhje të Reja të cilat siç u shprehë kryetari “në zjarrin e madh e pësuan për të gjitha marrëzirat me të cilat e mbushnin gjininë njerëzore.”²¹⁸

Papati e filloi veprën të cilën tani paganizmi po e përfundonte. Politika e papatit kishte krijuar rrethana të atilla shoqërore, politike dhe religjioze të cilat Francën e kishin sjellë buzë greminës. Shkrimtarët duke folur për tmerret e revolucionit theksonin se të gjitha këto delikte duhet të binin në ndërgjegjen e perandorisë dhe të kishës (Shih: Shtojca historike). Më saktësisht ato duhet t’i përshkrueheshin kishës e cila mbretërit i kishte ndezur kundër reformacionit të cilin e pasqyronte si armik të fronit mbretëror dhe shkaktar të konfliktit si lëvizje të rrezikshme për qetësinë dhe unitetin e popullit. Në këtë mënyrë Roma e nxiste brutalitetin më të ndyer dhe dhunën më të keqe e cila ndonjëherë kishte dalur nga fronti.

Fryma e lirisë ecte paralelisht me Biblën. Kudo që ishte pranuar Ungjilli, njerëzve u hapeshin sytë. Ata filluan t’i hiqnin prangat e

inJORANCËS, të veseve dhe të bestytnive. Filluan të mendojnë dhe të punojnë si njerëz. Mbretërit këtë e panë dhe filluan të tmerrohen që të mos e humbnin pushtetin e pakufizuar.

“Roma nuk e la pa i nxitur frikat e tyre egoiste. Në vitin 1525 papa i kishte thënë regjentit Francez: “Kjo mani (protestantizmi) nuk do ta prishë dhe shkatërrojë vetëm religjionin por edhe të gjitha paritë, fisnikërinë, ligjet, rendin dhe shtresat shoqërore.”²¹⁹

Disa vite më vonë nuncie e papatit ia kishte tërhequr vërejtjen mbretit: “Lartëmadhëria e juaj mos u mashtroni! Protestantizmi do ta rrëzojë tërë sistemin civil dhe fetar ... froni është në rrezikun e njëjtë si dhe altari. Aplikimi i religjionit të ri në mënyrë të pashmangshme do të sjellë një sistem të ri.”²²⁰ Edhe teologët i nxisnin paragjykimet e popullit duke thënë se shkenca protestante “i motivon njerëzit për inovacione dhe marrëzira; i privon nga dashuria e devotshme ndaj mbretit shtesatit e vet dhe e shkretëron kishën dhe shtetin.” Kështu Roma kishte arritur ta ngriste Francën kundër Reformacionit. “Shpata e ndjekjeve së pari ishte ngritur në Francë me qëllim që të ruheshin froni, ligjet dhe fisnikët.”²²¹

Pushtetarët nuk i kishin paraparë pasojat e politikës së këtillë fataliste. Shkenca e Shkrimit Shenjt do t’i rrënjoste në zemrat e njerëzve parimet e drejtësisë, të maturisë të së vërtetës, të barazisë dhe të mirësisë që janë gurëthemel i përparimit të popujve. “Drejtësia e lartëson popullin”, “me drejtësi forcohet froni”, “vepra e drejtësisë do të jetë paqja ndërsa fryti i drejtësisë qetësia dhe siguria e pasosur.” (Fjalët e Urta 13,34.; 16,12; Isaia 32,17) Kush i nështrohet ligjit të Zotit gjithashtu do t’i respektojë edhe ligjet e vendit të vet. Kush i frikësohet Zotit do ta respektojë edhe pushtetarin në zbatimin e pushtetit të drejtë dhe të ligjshëm të tij. Mirëpo Franca fatkeqë e ndaloi Biblën dhe filloi t’i ndjekë nxënësit e saj. Njerëzit e sinqertë dhe të ndershëm, të arsimuar dhe të ndërgjegjshëm, njerëzit e parimeve të cilët kanë pasur guxim ta rrëfejnë bindjen e tyre dhe të vuajnë për shkak të fesë — me shekuj kanë punuar si skllevër nëpër galia, kanë vdekur në turrat e zjarrit ose janë kalbur në qelizat e errëta. Mijëra prej tyre shpëtuan vetëm duke u arratisur; gjendja e tillë zgjati edhe dyqind e pesëdhjetë vjet pas fillimit të reformacionit.

“Ndoshta nuk ka pasur asnjë gjeneratë në Francë gjatë kësaj periudhe të gjatë kohore e cila nuk ishte dëshmitare e arratisjes së nxënësve të Ungjillit para mllëfit të persekutuesëve të tyre. Ata e

morën me vete dijen e tyre, shkathtësinë dhe zellin e tyre si dhe kuptimin për qetësi, paqe dhe rend në ç'drejtim vazhdimisht shquheshin dhe në këtë mënyrë i begatuan vendet të cilat u ofruan vendstrehim ndërsa e tërë kjo qe në dëm të Francës. Nëse të gjithë ata që ishin ndjekur do të kishin mbetur në Francë; nëse me aftësitë dhe mjeshtritë e tyre do ta pasuronin atdheun e vet; në qoftë se gjatë këtyre tre shekujve shkathtësia e tyre do të shfrytëzohej në degët e ndryshme të veprimtarisë në atdhe; nëse fryma e tyre kreative dhe mendja kërkimore do ta begatonin literaturën dhe shkencën e saj; në qoftë se mençuria e tyre do t'i drejtonte kuvendet e tyre kurse guximi i tyre do t'i udhëhiqte betejat, nëse drejtësia e tyre do t'i krijonte ligjet dhe nëse religjioni i Shkrimit Shenjt do ta forconte mendjen dhe do ta drejtonte ndërgjegjen e popullit të saj—çfarë do të ishte nami i Francës?! Ajo sot do të ishte vendi i madh, i përparuar dhe i lumtur — shembull për popujt e tjerë!

Mirëpo, hipokrizia dhe fanatizmi i errët e kishin dëbuar nga vendi çdo mësues të virtyteve, çdo luftëtar për rend dhe sistem, çdo mbrojtës të ndershëm të fronit; hipokrizia dhe fanatizmi u thoshin njerëzve që dëshironin dhe mund ta bënin vendin e tyre të madh dhe të lavdishëm: zgjidhni çka duani: turrën e zjarrit apo ekzilin! Më në fund shkatërrimi i vendit qe i plotë; nuk mbeti asnjë ndërgjegje që të gjykohej me vdekje; nuk kishte më religjion të cilin duhej ndezur në turrën e zjarrit e as atdhetar të cilin duhej ndjekur në ekzil.”²²² Në këtë mënyrë ishte shkaktuar revolucioni me të gjitha tmerret e tij. Pas arratisjes së hugenotëve u shkaktua një retardim i përgjithshëm në Francë. Qytetet industriale të cilat kishin lulëzuar filluan të shkatërroheshin; rajonet pjellore u shkretëruan; retardimi mendor dhe bjerrja morale dolën në sipërfaqe pas periudhës së progresit të jashtëzakonshëm. Parisi u bë një çerdhe jashtëzakonisht e madhe e varfërisë dhe mendohet se para shpërthimit të Revolucionit dyqind mijë të varfër kërkonin lëmoshë nga duart e mbretit. Vetëm rendi i jezuitëve lulëzonte në mes të kombit të rënë, duke sunduar me një tirani të tmerrshme në kisha dhe shkolla, në burgje dhe në galija.”

Ungjilli në Francë do ta kishte sjellë zgjidhjen e atyre problemeve politike dhe sociale të cilat i pengoi fodullëku i klerit, i mbretërve dhe i liëgjëdhënësve të cilët më në fund e futën popullin në anarki dhe e çuan drejt shkatërrimit. Fatkeqësisht, nën pushtetin

[269]

[270]

e Romës njerëzit e humbën shkencën e bekuar të Shpëtimtarit e cila i mësonte për vetëmohim dhe dashuri të paskajshme. Njerëzit e braktisën jetën e vetmohimeve për të mirën e të tjerëve. Të pasurit nuk ndjenin kurrfarë brejtje të ndërgjegjes për shkak të shtypjes së të varfërve, kurse të varfërit ishin të paaftë dhe të pafuqishëm në robërinë dhe poshtrimin e tyre. Egoizmi i të pasurëve dhe i të fuqishmëve bëhej gjithënjë e më i vrazhdët dhe më brutal. Me shekuj fisnikët e bjerrur moralisht dhe bataqinjët e shtypnin katundarin; i pasuri e plaçkiste të varfërin kurse i varfëri e urrente të pasurin.

Në shumë provinca pasuritë ishin në pronësi të fisnikëve ndërsa klasa punëtore ishte vetëm mëditore; ajo kishte mbetur në mëshirën e zotërinjëve të vet dhe detyrohej t'i nështrohej kërkesave të tyre të tepruara. Barra për bartjen e kishës dhe të shtetit binte në shpatullat e klasës së mesme dhe të ulët, të cilat ishin të stërngarkuara me taksat të rënda nga pushtetet civile dhe fetare. Arbitrarizmi i fisnikëve konsiderohej ligj suprem: bujqit dhe katundarët edhe mund të vdisnin nga uria kurse shtypësit e tyre të mos brengoseshin fare. Populli ishte detyruar që ekskluzivisht të kujdesej për interesat e zotërinjëve të vet. Jeta e bujqëve ishte jetë e mundimeve dhe e mjerimit; ankesat e tyre, nëse e merrnin guximin t'i paraqitnin refuzoheshin me urrejtje fyese. Gjyqi gjithnjë qëndronte në anën e aristokracisë dhe kundër katundarëve. Në sistemin e tillë të amoralitetit të përgjithshëm, gjykatësit korruptoheshin kurse arbitrarizmi i aristokracisë konsiderohej ligj. Mezi se gjysma e taksave që në mënyrë të dhunshme merrej nga populli arrinte në arka shtetërore dhe kishtare; pjesa tjetër shpenzohej në argëtimet përplot amoralitete. Njerëzit të cilët në këtë mënyrë i plaçkisnin bashkëkombasit e tyre ishin plotësisht të liruar nga të gjitha taksat dhe në bazë të ligjit apo të adeteve kishin të drejtë të hynin në çdo shërbim shtetëror. Pjesëtarë të shtresës së privilegjuar ishin njëqind e pesëdhjetë mijë, ndërsa për t'u plotësuar bataqillëku i tyre me miliona njerëz ishin të gjykuar me jetë të mjerë dhe të poshtruar (Shih: Shtojca historike).

Oborri jetonte në luks dhe në bataqillëk. Mosbesimi ndërmjet popullit dhe sunduesëve ishte gjithënjë i pranishëm. Të gjitha masat që i ndërmerre pushteti, populli i shikonte me mosbesim. Më se gjysmë shekulli para revolucionit në Francë sundonte Luigji XV i cili bile edhe në ato kohë të vështira karakterizohej me dembeli, naivitet dhe bjerrje morale. Pranë aristokracisë së atillë amorale, të

vrazhdët dhe brutale dhe shtresës së varfëruar dhe të padijshme të ulët, pranë rrëmujës në financat shtetërore dhe popullit të mllefosur nuk nevojitej syri profetik për t’u paraparë katastrofa e tmerrshme e cila po afrohej. Ndaj vërejtjeve të këshilltarëve të vet, mbreti rëndom përgjigjej: “Përpiquuni që e gjithë kjo të mbahet kështu si është derisa sa të jem gjallë; kurse pas vdekjes sime le të vijë çka të dojë.” Më kot shtrohej nevoja e reformës. Mbreti e shihte të keqen por nuk kishte as fuqi, as guxim për ta penguar. Fati që e priste Francën më së miri është paqyruar në përgjigjen e tij indiferente dhe egoiste: “Pas meje—përmbysja!”

Duke e shfrytëzuar smirën e mbretërve dhe të shtresës sunduese, Roma ndikoi në ta që ta mbanin popullin të skllavëruar, duke e ditur mirë se në këtë mënyrë shteti do të dobësohej dhe se kështu do të mund t’ua impononte pushtetin e vet sunduesëve dhe popullit. Duke zhvilluar politikë afatgjatë ishte mësuar se në qoftë se dëshironte t’i bënte njerëzi skllavër duhej t’i vente në pranga shpirtëriat e tyre: dhe se mënyra më e sigurtë për ta penguar çlirimin e tyre nga skllavëria ishte që t’i bënte të aftë ata për të jetuar në liri. Poshtrimi moral si pasojë e kësaj politike ishte njëmijë herë më i tmerrshëm se sa vuajtjet fizike. Pa Bibël, i edukuar në frymën e fanatizmit dhe egoizmit, populli gjithnjë e më tepër zhytej në injorancë, në bestytni dhe në vese duke u bërë kështu i paaftë për ta udhëhequr veten.

Megjithatë rezultati i tërë kësaj qe krejtësisht i ndryshëm nga ai që e priste Roma. Në vend që t’i mbante masat në një nënshtrim të verbër me dogmat e veta, prej tyre krijoi njerëz të pafe dhe revolucionarë. Këta e urrenin katolicizmin si trillim të papatit, kurse klerikalizmin e konsideronin përgjegjës për vuajtjet e tyre. Zoti i vetëm të cilin ata e njihnin ishte zoti i Romës. Shkenca e Romës ishte religjioni i tyre i vetëm. Tinzinë dhe brutalitetin e Romës e konsideronin fryt natyror të Biblës, prandaj as që donin të dëgjonin për të.

Roma e kishte pasqyruar rrejshëm karakterin e Zotit dhe i kishte bastarduar kërkesat e tij; për këtë arsye tani njerëzit e kishin hedhur Biblën dhe Autorin e saj. Në emër të Shkrimit Shenjt Roma kishte kërkuar besimin e verbër në dogmën e vet. Si reaksion ndaj kësaj, Volteri dhe ithtarët e tij e kishin hedhur plotësisht Fjalën e Zotit dhe e kishin përhapur gjithkrah helmin e mosbesimit. Roma e kishte shkelur popullin me këmbë të hekurta kurse tani masat e poshtuara

dhe të terrorizuara si përgjigje ndaj pushtetit të dhunës e hedhnin çdo kufizim. I mllëfosur për arsye se aq gjatë ishte gjuhëzuar dhe falur para një mashtrimi të shkëlqyeshëm, populli e kishte hedhur njësoj si të vërtetën ashtu edhe lajthitjen. Duke e konsideruar shfrenimin-liri, skllevërit e veseve e kremtonin kremten në gjoja lirinë e tyre.

Në fillim të Revolucionit me lejen e mbretit populli në kuvendin popullor e kishte fituar përfaqësimin i cili për nga numri e kishte tejkaluar klerikalizmin dhe aristokracinë. Kështu pushteti kishte kaluar në duart e popullit por ai nuk kishte ditur ta përdorte me maturi dhe urti. Duke dëshiruar që sa më parë t'i korrigjonte padrejtësitë të cilat i kishte pësuar, menjëherë kishte vendosur ta ndryshonte rregullimin shoqëror. Populli i fyer, mendimet e të cilit ishin plotë mllëf dhe kujtime për padrejtësitë e vjetëra kishte vendosur ta rrëzonte sistemin e padurueshëm dhe t'i hakmerrej atyre të cilët i konsideronte shkaktarë të pësimeve të veta. Të shtypurit i shfrytëzonin përvojat të cilat i kishin mësuar nga tiranët: ata u bën shtypës të atyre të cilët i kishin shtypur deri atëherë.

Franca fatkeqe e korrte me gjak farën që e kishte mbjellur. Pasojat e robërisë, Romës qenë të tmerrshme. Aty ku Franca nën ndikimin e papatit në fillim të reformës e kishte ndezur turrën e parë të zjarrit, pikërisht aty Revolucioni i mëvonshëm e kishte ngritur gijotinën e parë. Në vendin e njëjtë ku në shekullin XVI ishin ndezur martirët e parë të fesë protestante, në shekullin XVIII u prenë me gijotinë kokat e viktimave të para të hakmarrjes popullore. Duke e hedhur Ungjillin i cili do t'ia sillte shërimin, Franca i hapi dyert e mëdha për të pafetë dhe shkatërrimin. Kur u hodhën poshtë kufizimet e Ligjit të Zotit u dëshmuar se ligjet njerëzore janë të papërsosura për t'i frenuar valët e fuqishme të pasioneve njerëzore. Në popull mbizotëroi fryma e rebelimit dhe e anarkisë. Lufta kundër Biblës e shënoi një periudhë e cila në histori është e njohur si “pushtet i ierrorit.” Paqja dhe lumturia u dëbuan nga vatra dhe nga zemrat e njerëzëve. Askush më nuk ishte i sigurtë. Ai që triumfonte sot, që të nesërmen bëhej i dyshimtë dhe gjukehej. Dhuna dhe bjerrja morale mbizotëruan në mënyrë ekstreme.

“Mbreti, kleri dhe aristokracia u detyruan t'i nënshtroheshin gjakëpirësisë së popullit të mllëfosur dhe të çoroditur. Etja e popullit për hakmarrje u rrit edhe më tepër pas vrasjes së mbretit dhe ata që urdhëruan që mbreti të vritej, së shpejti pas tij hynë edhe vetë nën

gijotinë. U vendos që të vriteshin të gjithë ata që u akuzuan si armiq të revolucionit. Burgjet ishin plot e përplot; një kohë në to ishin mbi dyqind mijë të burgosur. Në qytetet e mbretërisë ndodhnin skena të tmerrshme. Një parti revolucionare ngrihej kundër tjetrës kurse Franca u shndërrua në front të gjerë të konflikteve të masave popullore në të cilat mbizotëronte mllefi i pasioneve. “Në Paris kryengritjet shpërthenin njëra pas tjetrës kurse qytetarët ishin të përçarë në parti të ndryshme të cilat siç dukej e synonin shfarosjen reciproke. Kurse, për të qenë e keqja edhe më e madhe Franca u implikua në luftë të gjatë dhe të rëndë me fuqitë e mëdha të Evropës. “Vendi ishte gati i shkatërruar, ushtria rebelohej për shkak të rrogave të papaguara. Parisienët vdisnin nga uria, provincat shkretëroheshin nga piratët, ndërsa qytetërimi gati shuhej në anarki dhe në amoralitet.”

Populli i kishte mësuar shumë mirë leksionet e brutalitetit dhe të torturimeve me të cilat Roma e kishte sprovuar aq me zell. Më në fund kishte ardhur ora e hakmarrjes. Tanimë nuk hidheshin nëpër burgje ose nuk dërgoheshin në vdekje nxënësit e Jezu Krishtit. Ata që moti kishin vdekur ose ishin dëbuar nga atdheu. Roma e vrazhdët dhe brutale tani e kishte ndjerë forcën vdekjeprurëse të atyre që i kishte mësuar të kënaqeshin me gjakëderdhje. “Shembulli i ndjekjeve të cilin e kishte dhënë kleri i Francës gjatë aq shekujve tani ishte kthyer me tërë fuqinë kundër tij. Gjaku i klerikëve derdhej në gijotinë. Galiat dhe burgjet, dikur përplot hugenotë tani ishin përplot me persekutuesit e tyre. Të lidhur në pranga për ulëset e tyre dhe duke lundruar në mundime, klerikët e Romës i përjetuan të gjitha vuajtjet të cilat me aq gëzim ua shkaktonin heretikëve të butë” (shih: Shtojca historike).

“Mandej erdhën ditët kur ligjet më të vrazhdëta u zbatuan nga ana e gjyqeve më jonjerëzore; kur njeriu nuk mund ta përshëndeste fqinun e tij ose të lutej dhe me këtë të mos i nënshtrohej rrezikut se ka bërë një krim për vdekje; kur spiunët qëndronin në çdo kënd të rrugës; kur për çdo mëngjes gijotina ishte e angazhuar me të madhe; kur kazamatet ishin aq të mbushura si hapësirat e anijeve të ngarkuara me skllevër; kur nëpër kanale derdhej në Senë gjaku njerëzor duke shkumbuar ... deri sa për çdo ditë rrugëve të Parisit kalonin qerret e ngarkuara me viktimat në vendekzekutime, vicekonzujt të cilët Konventa i dërgonte në departamente e ushtronin dhunën e cila e tejkalonte bile edhe atë të fronit. Thika e makinës vdekjeprurëse

[274] ngrihej dhe binte tejet ngadalë për veprën e vrasjes. Radhët e gjata të të burgosurëve vriteshin me plotuna. Anijet përplot viktima fatkqija përmyteshin. Lioni ishte shndërruar në shkretëtirë. Në Aras, të burgosurve ua kishin shkurtuar mëshirën brutale të vdekjes së shpejtë. Përgjatë lumit Luarës, që nga Somura e deri në deti, tufat e mëdha të korbave dhe të skifterëve e kremtonin gostinë mbi kufomat lakurique të sflitura në pozita që trishtonin. Kurrëfarë mëshire nuk tregohej as ndaj gjinisë as ndaj moshës. Numri i djelmoshave dhe vajzave shtatëmbdhjetëvjeçare që i kishte vrrarë ky pushtet brutal ishte me qindra sish. Jakobinët i ngulnin në hunjë fëmijët e vegjël të cilët i shkëpusnin nga gjinjët e nënave” (Shih: Shtojca historike). Në një periudhë të shkurtër prej dhjetë vjetësh vdiqën mijëra e mijëra qenie njerëzore.

E tërë kjo ndodhi ashtu siç deshti satani; ai me shekuj kishte synuar ta arrinte këtë. Taktika e tij që nga fillimi e deri në mbarim mbështetet në mashtrim kurse qëllimi i tij i pandryshueshëm është që familjen njerëzore ta fusë në mjerimin më të madh, ta turpërojë dhe ta përdhosë Veprën hyjnore, që t’i pengojë qëllimet e saj të mëshirës dhe dashurisë dhe në këtë mënyrë ta shkaktojë pikëllimin e qiellit. Më tutje ai me ndihmën e mashtrimeve tinzare e errëson mendjen e njerëzve duke i shpënë deri në pozitën që e keqja e cila është pasojë e veprimit satanist t’i përshkruhet Zotit, sikur të gjitha fatkeqësitë të ishin pasojë e planit të Krijuesit. Dhe, kur ata të cilët satani aq kohë i ka poshtuar dhe torturuar me fuqinë e tij brutale e arrin lirinë e vet, atëherë i nxitë të bëjnë krime dhe vepra shtazarake. Atëherë tiranët dhe shtypësit e manifestojnë skenën e shfrenimit të tmerrshëm për të treguar shembullin se çfarë pasojash sjellë gjoja liria.

Në qoftë se mashtrimi në një formë zbulohet atëherë satani e vesh me një petk tjetër dhe shumë njerëz e pranojnë për të vërtetë në mënyrë egoiste si dhe më parë. Kur populli e kishte kuptuar se mësimi i Romës ka qenë një mashtrim, kurse satani më nuk ka mundur me atë mjet t’i nxisë njerëzit për ta shkëllur Ligjin e Zotit, atëherë i ka nxitur që çdo fe ta konsiderojnë mashtrim kurse Biblën ta konsiderojnë përrallë. Populli e kishte hedhur poshtë Ligjin Hyjnor dhe e kishte përkapur anarkinë e shfrenuar.

Gabimi fatal i cili Francës i solli aq fatkeqësi ishte mosrespektimi i së vërtetës së madhe se liria e mirëfilltë qënron në respektimin e

Ligjit të Zotit. “Oh, sikur të kishe pasur kudjes për urdhërimet e mia! Do të të kishte qenë si lumi mirëqenia e jote, kurse drejtësia, por si valët e detit!” “Nuk ka qetësi për të pabesët thot Zoti”. “E kush do të më dëgjojë mua, i qetë do të pushoj edhe do të jetë në paqje pa frikën e së keqes.” (Isaia 48,18.22; Fjalët e Urtal,33) [275]

Paganët, të pafetë dhe të bjerrurit nga feja iu kundrëvunë Ligjit të Zotit dhe e hodhën poshtë, por pasojat e ndikimit të tyre dëshmuuan se përparimi i njerëzimit varet nga respektimi i ligjeve hyjnore. Ata që nuk duan ta mësojnë këtë të vërtetë nga Libri i Zotit janë të gjykuar ta mësojnë nga historia e popullit.

Kur satatni shërbehej me kishën e Romës për t’i rebeluar njerëzit, dora e tij ishte e fshehur me mjeshtri kurse puna e tij ishte aq e maskuar sa që bastardimi dhe mjerimi të cilët i shkaktonte nuk konsideroheshin fryt i shkeljeve. Por me punën e Shpirtit Shenjt fuqia e satanit ishte aq e kufizuar sa që qëllimet e tija nuk mund të piqeshin dhe të kishin rezultate të plota. Populli nuk i lidhi pasojat me shkakun, kështu që nuk qe në gjendje ta zbulojë se çka e solli në atë gjendje të pikëlluar. Gjatë revolucionit kuvendi popullor në mënyrë të hapët e hodhi Ligjin e Zotit. Ndërsa, nën pushtetin e terrorit i cili më tutje u vendosë secili ka mundur ta shohë lidhjen ndërmjet shkaqeve dhe pasojave.

Kur Franca publikisht hoqi dorë nga Zoti dhe e hodhi Biblën, paganët dhe engjëjt e errësirës u gëzuan se më në fund e arritën qëllimin aq kohë të dëshiruar; ta shihnin vendin e çliruar nga kufizimet e Ligjit të Zotit. “E pasi nuk jepet menjëherë vendimi i gjykatës kundër veprave të këqija, këndeje edhe zemra e njerëzve mbushet me ligësi.” (Pred. 8,11) Mirëpo shkelja e një Ligji të drejtë dhe të shenjt domosdo pas vete tërheq pësime dhe shkatërrime. Ndonse ndëshkimi nuk vjen menjëherë pas shkeljes, megjithatë është e sigurtë se ai nuk do të mungojë. Shekujt e bjenjes dhe të krimeve e kishin grumbulluar mllëfin për ditën e pagës, kurse kur u mbushë kupa e anarkisë urretësit e Zotit vonë e kuptuan se është gjë e tmerrshme kur merrë fund durimi i Zotit. Shpirti Shenjt i cili e frenon fuqinë brutale të satanit në masë të madhe ishte tërhequr dhe ai që kënaqet në pësimet e njerëzve kishte mundur të punonte sipas dëshirës. Ata që e kishin zgjedhur rrugën e rebelimit së shpejti i kishin korrur frytet e tij, ndërsa vendi ishte mbushur me aq krime të tmerrshme sa që vështirë mund të përshkruhen me penë. Nga krahi-

[276] nat dhe qytetet e shkretëruara dëgjoheshin klithma të tmerrshme të dëshprimit. Franca ishte tronditur sikur ta kishte dërmuar një tërmet. Feja, ligji, rendi shoqëror, familja, kisha dhe shteti—të gjitha këto qenë rrëzuar nga dora e të pafeve e cila ishte ngritur kundër Ligjit të Zotit. Është e vërtetë fjala e predikuesit të urtë: “Të këqijët do ta përpijnë për shkak të të ligave të veta”. “Edhe mëkatari që bën keq edhe njëqind herë jeton gjatë. Porse, prarpseprap e kam vrojtur se do të jenë mirë ata që e druan Zotin që e kanë frikë fytyrën e Tij, kurse nuk do të jetë mirë i ligu dhe s’do ti zgjasë, si hijen, ditët e veta ai që nuk e ka frikë fytyrën e Zotit.” (Fjalët e Urta 11,5; Pred. 8,12-13) “Pasi e kanë urryer disiplinën dhe nuk e zgjodhën frikën e Zotit, as s’e pranuan këshillin tim dhe i përbuzën të gjitha qortimet e mia do ta hanë frytin e sjelljes së vet, do të ngopen me rrjedhojat e këshillave të veta.” (Fjalët e Urta 1,29-31)

Edhe pse fuqia blasfemiste “që doli nga humnera” i atakoi dëshmitarët besnik të Zotit, ata megjithatë nuk heshtën për kohë të gjatë. “Por mbas tri ditësh e gjysmë shpirti që sjell jetën, i ardhur prej Zotit hyri në ta dhe ata u ndreqën në këmbë. Atëherë një frikë e madhe i kapi të gjithë ata që i shihnin.” (Zbulesa 11,11) Në vitin 1793 Kuvendi Popullor i Francës e votoi heqjen e fesë së krishterë dhe ndalesën e Shkrimit Shenjt. Tre vjet e gjysmë më vonë kuvendi i njëjtë e suprimoi vendimin e vet të mëhershëm dhe përsëri ia dha lirinë Biblës. Bota u tmerrua nga vërshimi i së keqes e cila u paraqit si pasojë e hudhjes së Fjalës së Zotit dhe njerëzit e panë nevojën për të besuar në Zotin dhe në Fjalën e tij si themel të vyrtetit dhe moralit. Zoti ka thënë: “Po kë hyjshmove, kë vure në lojë? Kundër kujt lartësive zërin, e i ngrite sytë me krenari? Kundër Shenjtit të Izraelit.” (Isaia 37, 23) “Ja, pra dua t’i joftoj, kësaj herë do t’ua dëftoj dorën time dhe fuqinë time: do ta kuptojnë se emri im është Zot.” (Jeremiu 16,21)

Për dy dëshmitarët profeti më tutje thotë: “Dëgjuan një zë të madh që prej qiellit u thoshte profetëve: Ngrituni këtu! Ata përmbire u ngritën në qiell në sytë e armiqëve të vet.” (Zbulesa 11,12) Prej kur Franca i shpalli luftë dy dëshmitarëve ata u respektuan më tepër se kurdoherë më parë. Në vitin 1804 u themelua Shoqëria e Jashtme Britanike Biblike. Shoqëri të ngjashme me filiala të shumta u themeluan në Kontinentin Evropian (Shih: Shtojca historike). Në vitin 1816 u themelua Shoqëria Amerikane Biblike. Kur u themelua

Shoqëria Britanike Biblike, Bibla atëherë ishte e përkthyer në pesëdhjetë gjuhë. Deri më sot është e përkthyer në disa qindra gjuhë dhe dialekte.

[277]

Gjatë pesëdhjetë vjetëve të cilat i paraprinë vitit 1792 pak kujdes iu kushtua misionit të huaj. Asnjë shoqëri e re nuk ishte themeluar dhe pak kisha kishin pasur kujdes për predikimin e Ungjillit për të pafetë. Mirëpo pas përfundimit të shekullit XVI u bën ndryshime të mëdha. Njerëzit më nuk kënaqeshin me rezultatet e racionalizmit dhe e ndjenin nevojën për Zbulesën hyjnore dhe besimin i cili mbështetet në përvojë. Prej asaj kohe misioni në vendet e huaja lëvizti përpara sikur më parë (Shih: Shtojca historike).

Perfeksionimi i shkathtësisë së shtypshkronjave i kontribuoi shumë përhapjes së Biblës. Rritja e mundësive të komunikimit ndërmjet vendeve të ndryshme, mënjanimi i pengesave të mëparshme qoftë të paragjykimëve, qoftë të nacionalizmit të tepruar, thyerja e pushtetit botëror të papatit—të gjitha këto ia hapën rrugën përhapjes së Biblës në botë. Ka shumë vite që Bibla shitet lirisht në rrugët e Romës kurse tani është bartur në të gjitha pjesët e banuara të globit tokësor.

Volteri ateist duke u lavdëruar në një rast kishte thënë: “Jam lodhur duke dëgjuar vazhdimisht se dymbëdhjetë veta e kanë themeluar religjionin e krishterë. Unë do të dëshmojë se mjafton një njeri që ta rrënojë”. Kaloi një shekull e gjysmë nga vdekja e tij dhe miliona njerëz iu bashkangjitën në luftë kundër Biblës, por nuk mundën ta shkatërrojnë. Aty ku në kohën e Volterit ka pasur pesëdhjetë kopje të Shkrimit Shenjt tani gjenden pesëdhjetë mijë e bile edhe njëqind mijë. Një reformator ka thënë: “Bibla është kudhra në të cilën janë shpenzuar shumë çekana”. Zoti thotë: “S’do të ketë sukses asnjë armë e farkuar kundër teje. Do të dënohet çdo gjuhë që do të ngrihet kundër teje në gjyq. Ky është fati i shërbëtorëve të Zotit, e tillë është drejtësia e tyre nga ana ime.” (Isaia 54,17)

“Fjala e Zotit tonë është e pasosur”. “Thahet bari e bie lulja kurse Fjala e Zotit qëndron për amshim.” (Isaia 40,8) “Veprat e duarve të tija janë drejtësi e besnikëri, urdhërimet e tija janë të vërteta, të qëndrueshme në jetë të jetëve, të thelluara mbi të vërtetën dhe drejtësinë.” (Psalmi 111,7.8) Çdo gjë që është ndërtuar me autoritetin e njeriut shkatërrohet; por ajo që është themeluar në shkëmbin e Fjalës së pandryshueshme të Zotit qëndron për jetë të jetëve.

[278]

16. UDHËTARËT E DEVOTSHËM

Reformatorët anglezë edhe pse kishin hequr dorë nga mësimet e Romës megjithatë i kishin mbajtur shumë forma të saj. Kisha anglikane e kishte hedhur autoritetin dhe religjionin e Romës, por në meshat e veta i ruante shumë doke dhe ceremoni të saj. Thuhej se këto çështje nuk ishin çështje të ndërgjegjes sepse nuk janë të përcaktuara në Shkrimin Shenjt prandaj edhe nuk ishin qenësore; dhe pasi që nuk ishin të ndaluara, konsiderohej se nuk ishin as të dëmshme. Theksohej se këto ceremoni ishin ruajtur me qëllim që të zvogëlohej ambisi i cili e ndante kishën e reformuar nga Roma dhe me qëllim që në këtë mënyrë të lehtësohej pranimi i Fesë Protestante nga ithtarët e Romës.

Për konservativët dhe për ata të cilët ishin për kompromis këto dëshmi dukeshin të logjikshme. Mirëpo, kishte edhe disa të tjerë që quheshin puritanë të cilët nuk mendonin kësisoji. Fakti se këto zakone “kishin për qëllim tejkalimin e humnerës ndërmjet Romës dhe reformacionit” për ta ishte arsye e mjaftueshme që të mos i pranonin. Në to, ata e shikonin shenjën e robërisë nga e cila ishin çliruar dhe në të cilën më nuk donin të ktheheshin kursesi. Ata thoshin se Zoti në Fjalën e tij i ka përcaktuar rregullat që janë të domosdoshme për shërbesë. Prandaj, njerëzit nuk mundën sipas dëshirës diçka të shtojnë apo të heqin. Fillimi i bjerrjes së madhe qëndronte pikërisht në faktin se bëheshin përpjekje që autoriteti i Zotit të zëvendësohej me autoritetin e kishës. Roma filloi ta urdhëronte atë që Zoti nuk e kishte ndaluar, por më në fund filloi ta ndalonte edhe atë që Zoti në veçanti e kishte urdhëruar.

[279] Shumë njerëz kishin dëshiruar seriozisht t’i ktheheshin pastërtisë dhe thjeshtësisë së kishës autentike të krishterë. Ata në shumë zakone të kishës anglikane i shihnin mbeturinat e idhujtarisë dhe nuk mund të merrnin pjesë me ndërgjegje të pastër në meshat e saj. Kisha, sërisht nga ana e vet e mbështetur nga autoriteti shtetëror nuk lejonte kurrfarë daljesh nga format e saja. Ligji kërkonte pjesëmarrje në mesha, përkatësisht në shërbesa Zotit, kurse mbledhjet e pale-

jueshme fetare ndaloheshin me kërcënimin e ndëshkimit me burgim, të persekutimit dhe të vdekjes.

Në fillim të shekullit XVII, mbreti i cili sapo ishte ulur në Fronin e Anglisë kishte deklaruar se do t'i detyronte të gjithë puritanët që “të nënshtroheshin ose do të dëboheshin nga vendi e ndoshta do t'i gjente e dhe e keqja më e madhe.”²²³ Të ndjekur, të persekutuar, të burgosur dhe duke mos parë se asgjë më e mirë nuk i pret në të ardhmen shumë njerëz ishin bindur se “Anglia më nuk ishte vend për të banuar ata që dëshirojnë t'i shërbejnë Zotit në bazë të ndërgjegjes.”²²⁴ Disa kishin vendosur që vendstrehim të gjenin në Holandë. Ata kishin përjetuar vështirësi të mëdha dhe humbje marteriale duke rënë nga tradhtia në duar të armikut dhe duke u burgosur, por qëndrueshmëria e tyre e fuqishme u kurorëzua me sukses dhe më në fund kishin gjetur vendstrehim në brigjet e republikës miqësore të Holandës.

Me rastin e arratisjes së tyre ata i kishin lënë shtëpitë, pasuritë dhe të gjitha mjetet për jetë. Si të huaj në vendin e huaj, në mes të një populli me gjuhë dhe zakone tjera, ishin detyruar të kërkonin profesione të reja për ta fituar bukën e gojës. Njerëzit e moshës së pjekur të cilët jetën e tyre e kishin kaluar duke e punaur tokën ishin detyruar ta mësonin ndonjë zeje. Mirëpo, ata e pranonin pozitën e tyre të re pa u ankuar, pa e humbur kohën në dembeli apo në pakënaqësi. Ndonëse shpeshherë vuanin nga varfëria, megjithatë e falendëronin Zotin për bekimin që ua kishte dhënë dhe i gëzoheshin bashkësisë së tyre shpirtërore me Zotin. “Ata e dinin se janë udhëtarë dhe për këtë arsye nuk shqetësoheshin por i drejtonin sytë drejtë qiellit, atdheut të tyre më të dashur dhe kështu ngushëlloheshin.”²²⁵

Ndjekja dhe vështirësitë ua kishin shtuar dashurinë dhe besimin. Ata mbështeteshin në premtimet e Zotit kurse Ai nuk i dëshpronte në rastet e nevojave. Engjëjt e tij qëndronin skaj tyre për t'i kurajuar dhe ndihmuar. Dhe kur dora e Zotit ua tregoi vendin përtej detit ku do të mund ta themelonin shtetin e tyre dhe që fëmijëve të vet t'ua lenin trashëgiminë e çmueshme të lirisë religjioze ata ecën përpara pa dilema rrugës së Providences.

Zoti lejoi që mbi popullin e tij të vijnë sprovat për ta përgatitur për plotësimin e qëllimeve të tij të mëshirës ndaj këtyre njerëzve. Kisha ishte poshtëruar aq, sa që përsëri të mund të ngritej. Zoti ishte i gatshëm t'ia zbulonte forcën e vet me qëllim që botës t'ia jepte

dëshiminë e re se nuk do t'i braktiste ata që mbështeteshin në Të. Ai i udhëheqte ngjaijet në mënyrë që mllefi i satanit dhe sulmet e njerëzve të këqijë edhe më tepër ta ngrisin lavdinë e Zotit, kurse popullin e tij ta shpienin në vend të sigurt. Ndjekjet dhe persekutimet ia hapën rrugën lirisë.

Kur për herë të parë u detyruan të ndaheshin nga kisha anglikane, puritanët reciprokisht u obliguan solemnisht se si popull i lirë i Zotit “do të marshonin unik në të gjitha rrugët të cilat ua zbulonte Zoti, apo të cilat do t’ua zbulonte në të ardhmen.”²²⁶ Po, kjo qe fryma e vërtetë e reformës, rruga jetësore e protestantizmit. Me këtë vendim këta njerëz të devotshëm arritën në Holandë për ta kërkuar në botën e re shtëpinë e re. Gjon Robinsoni, misionari i tyre të cilin Providenca e pengoi që t’i përcjellte u kishte thënë në fjalimin e tij lamtumirës:

“Vëllezër, ne tani do të ndahemi dhe Zoti e di se a do t’i shoh më ndonjëherë fytyrat tuaja. Pa marr parasysh se a ka vendosur kështu Zoti apo jo, unë ju përbetoj para Zotit dhe engjëjve të tij, që të mos më shikoni mua më tepër seq e kam shikuar unë Krishtin. Në qoftë se Zoti, përmes ndonjë mjeti tjetër do t’u zbulojë, të jeni të gatshëm që këtë ta pranoni njësoj siç e keni pranuar të vërtetën përmes predikimeve të mija; jam thellësisht i bindur se Zoti do të bëjë që nga Fjala e tij të ndriçojë e vërteta e re dhe drita e re.”²²⁷

“Për sa më përket mua unë nuk mund ta vajtoj sa duhet gjendjen e kishave të reformuara të cilat në pikëpamje të fesë kanë ardhur deri në një shkallë të caktuar por nuk duan të shkojnë më tutje se që kanë shkuar prijësit e reformacionit të tyre. Luteranët nuk mund të detyrohen ta bëjnë edhe një hap përtej asaj që e ka ditur Luteri ... ndërsa kalvinistët siç po e shihni janë duke qëndruar aty ku i ka lënë njeriu i madh i Zotit i cili megjithatë nuk i ka parë të gjitha. Kjo është fatkeqësi e cila nuk mund të vajtohet aq sa meriton; sepse edhe pse këta njerëz në kohën e tyre kanë qenë qirinjë të shkëlqyeshëm, ata megjithatë nuk i kanë njohur të gjitha këshillat e Zotit; sikur ata të jetonin sot, do të ishin gjithashtu të gatshëm ta pranojnë dritën e re, ashtu siç kanë qenë të gatshëm ta pranojnë dritën e parë.”²²⁸

[281]

“Përkujtojeni besëlidhjen tuaj me të cilën jeni obliguar se do të ecni nëpër të gjitha rrugët e Zotit që u janë zbuluar ose që do t’u zbulohen. Përkujtoni premtimet dhe betimet tuaja para Zotit dhe Besëlidhjen reciproke se do ta pranoni çdo dritë, çdo të vërtetë e cila do t’u zbulohet nga Fjala e Tij e shkruar. Mirëpo, kini kujdes,

ju lutem se çka do të pranoni si të vërtetë; krahasoni dhe matni ato me tekstet e tjera të së vërtetës para se t’i pranoni; sepse nuk është e mundshme që bota e krishterë e cila pak më parë doli nga errësira aq e thellë përnjëherë të arrijë në dritën e plotë.”²²⁹

Synimi për lirinë e ndërgjegjës i entuziazmoi këta udhëtarë të devotshëm që me guxim t’u përballojnë vështirësive të rrugës së gjatë përtej detit, t’u përballojnë rreziqeve të viseve të egra dhe që me bekimin e Zotit në brigjet e Amerikës t’i venin themelet e një kombi të fuqishëm. Megjithatë, përkundër sinqeritetit dhe devotshmërisë së tyre këta udhëtarë ende nuk e kishin kuptuar parimin e madh të lirisë religjioze. Nuk ishin të gatshëm që lirinë të cilën e gjakonin me çdo kusht ta realizonin për vete dhe tua jepnin edhe të tjerëve. “Bile edhe ndër mendimtarët edhe moralistët më të mëdhenj të shekullit XVII ka pasur pak të atillë të cilët e kanë pasur të qartë kuptimin e vërtetë të parimit të madh të Besëlidhjes së Re i cili e pranon Zotin si gjykatësin e vetëm të besimit njerëzor.”²³⁰ Shkenca që mëson se Zoti ia ka besuar kishës të drejtën për ta sunduar ndërgjegjen dhe për ta përcaktuar se çka është heretizëm dhe ta ndëshkojë është njëra ndër lajthitjet më të mëdha të papës e cila është rrënjësor shumë thellë. Edhe pse reformatorët e kishin hedhur shkencën e Romës, megjithatë nuk qenë çliruar plotësisht nga fryma e saj e intolerancës. Errësira e thellë me të cilën Roma e kishte mbështjellur tërë krishterimin gjatë sundimit të saj botëror ende nuk ishte shpërndarë plotësisht. Njëri ndër predikuesit kryesor të shtetit Masaçusets, Beji kishte thënë: “Toleranca është fajto e bota është bërë e antikrishterë; edhe kisha kurrë nuk duhet të pendohet që ka qenë e ashpër ndaj heretikëve.”²³¹ Kolonistët e pranuan ligjin se vetëm anëtarët e kishës kanë të drejtë vote për çështjet civile. Qe vendosur një lloj i shtetit kishtar dhe prej të gjithëve kërkohet ta ndihmonin mbajtjen e klerit ndërsa pushteti i vehej si obligim që ta evitonte dhe mënjanonte heretizmin. Kështu pushteti sekularist hyri në duart e kishës. Nuk zgjati shumë dhe këto masa i shkaktuan pasojat e pashmangshme—ndjekjet.

Njëmbëdhjet vjetë pas themelimit të kolonisë së parë në Botën e Re, erdhi Rogjer Vilijams. Si dhe të ardhurit e parë edhe ai kishte arritur për ta gëzuar lirinë e ndërgjegjes; mirëpo për dallim prej tyre ai e kuptonte—atë që pak njerëz të kohës së tij e kuptonin—se ajo liri është e drejtë e patjetërsueshme e të gjithëve çfarëdo që të ishte besimi i tyre. Ai ishte kërkimtar serioz i së vërtetës dhe së bashku me

Robinsonin e konsideronte të pamudshme se qysh tani ishte zbuluar e tërë drita e Fjalës së Zotit. Vilijamsi ka qenë “i pari në krishterimin e kohës së re i cili thoshte se pushteti civil duhet të mbështetet në lirinë e ndërgjegjes dhe në barazinë e mendimit para ligjit.”²³² Ai pat deklaruar se është obligim i pushtetit që t’i ndëshkonte krimet por jo edhe ta sundonte ndërgjegjen. “Populli ose pushteti”—pat thënë ai—“mund të vendosin se çka i ka borxh njeriu njeriut, por në qoftë se tentojnë ta caktojnë se cili është obligim i njeriut ndaj Zotit, atëherë ata bëjnë diçka që nuk është e drejtë e tyre, prandaj njeriu nuk mund të mbështetet në mënyrë të sigurtë në ta. Është e qartë se sikur paria ta kishte në atë pikëpamje pushtetin ajo sot do ta përcaktonte këtë mendim apo besim kurse nesër një tjetër ashtu siç kanë bërë në Angli mbretërit dhe mbretëreshat e ndryshme, kurse në kishën e Romës papat dhe koncilet e ndryshme, kështu që feja do të bëhej një grumbull konfuzionesh.”²³³

Pjesëmarrja në meshat e kishës shtetërore kërkohej nën kërcënimin e burgimit apo të dënimit me para. “Vilijamsi nuk e miratonte atë ligj. Dispozita më e keqe e këtij ligji ishte ajo me të cilën përcaktohej pjesëmarrja në shërbesat përkatësisht meshat e kishës së zhupës. Ta detyrosh dike që t’i bashkangjitet njerëzve të një besimi tjetërfare prej tij konsiderohej si shkelje e së drejtës së tyre natyrore; me fuqi t’i detyrosh të pafetë dhe indiferentët të shkojnë në mesha dhe në shërbesa Zotit, nënkupton të kërkosh prej njerëzve hipokrizi ... as kë nuk duhet kundër vullnetit të vet ta detyrosh të merr pjesë në meshë ose të paguaj taksa rreth shërbesës Zotit. “Çka!?”—bërtitnin kundërshtarët e tij—duke u trishtuar nga mësimet e tij—“a nuk është punëtori i denjë për rrogën e tij?”—“Po!—përgjigjej Vilijamsi—“Por prej atyre të cilët i inkuadrojnë në punë.”²³⁴

Roxher Vilijamsin njerëzit e duanin dhe e respektonin si një misionar dhe predikues të besueshëm, si njeri me aftësi të rralla, me karakter dhe ndershmëri të pathyeshme dhe me mirësi të mirëfilltë; mirëpo disa nuk mund ta përballonin që aq me vendosshmëri t’ia mohonte të drejtën pushtetit civil që ta sundonte kishën dhe që kërkonte liri religjioze. Aplikimi i kësaj shkence të re, thoshin ata “do ta përmbyste themelin e qeverisë së këtij vendi”.²³⁵ Mandej, atë e gjykuan duke e dëbuar nga kolonia kështu që ai më në fund për t’iu shmangur arrestimit u detyrua që në mes të dimrit të kërkojë vendstrehim në pyll.

[283]

[284]

“Gjatë katrëmbëdhjetë javëve” shkruante ai, nëpër kohën më të ligë bridhja i pikëlluar andej, këndeje pa vendstrehim dhe pa bukë, por korbat më ushqenin; një lis i zgavruar më shërbente më së shpeshti si vendstrehim.”²³⁶ Kështu ai e vazhdoi arratisjen e mundimshme nëpër borë dhe pyje të parrugë, deri sa më në fund nuk gjeti vendstrehim te një fis indian dashurinë dhe besimin e të cilëve e kishte fituar duke u përpjekur që t’i njoftonte me të vërtetat Ungjillore.

Pas bredhjeve disamujore më në fund kishte arritur te brigjet e gjirit të Naraganseckit ku ia kishte vënë themelin shtetit të parë të kohëve moderne i cili në kuptim të plotë e pranonte të drejtën e lirisë religjioze. Parimi themelor i kolonisë së Rogjer Vilijamsit ishte: “secili është i lirë t’i shërbejë Zotit në bazë të dritës së ndërgjegjes së vet.”²³⁷ Shteti i tij i vogël Rod Ajland u bë vendstrehim i të gjithë të përndjekurve; ai u rritë dhe lulëzoi deri sa parimet e tija themelore—liria qytetare dhe fetare—nuk u bënë gurëthemel i Republikës amerikane.

Në këtë dokument të vjetër të rëndësishëm të cilin këta njerëz e shpallën kushtetutë të drejtave të tyre—me deklaratën e pavarësisë — ata thonë: “Ne mendojmë se këto të vërteta vetvetiu janë të kuptueshme: se të gjithë njerëzit janë të krijuar të barabartë; se Krijuesi ua ka dhënë disa të drejta të patjetërsueshme në të cilat e llogarisin të drejtën për jetë, për liri dhe për arrijtjen e lumturisë.” Kushtetuta e garanton me fjalët më të qarta pacënueshmërinë e ndërgjegjes. Ajo thotë: “Kurrfarë kushti fetar nuk mund të kërkohet si kualifikim për ushtrimin e çfarëdo shërbimi publik të besueshëm në Shtetet e Bashkuara.” “Kongresi nuk mund të nxjerrë kurrfarë ligji me qëllim që të fusë çfarëdo religjioni shtetëror apo që ta ndalojë në mënyrë të lirë ushtrimin e ndonjë religjioni.”

“Krijuesit e kushtetutës e pranuan parimin jetik që raportet e njeriut ndaj Zotit të tij të qëndrojnë mbi legjislacionin njerëzor dhe se e drejta e ndërgjegjes së njeriut është e patjetërsueshme. Për dëshmimin e kësaj të vërtete nuk ka nevojë të theksohen arsyet; secili është i vetëdijshëm në brendësinë e vet. Vetëdija për të, përkundër ligjeve njerëzore u ka dhënë forcë aq shumë martirëve në mes të torturave dhe flakës së turrës së zjarrit. Ata e kanë ndjerë se obligimi i tyre ndaj Zotit është përmbi urdhërat njerëzore dhe se njeriu nuk ka të drejtë t’ua sundojë ndërgjegjen. Ky është parim të cilin secili e bartë në vete dhe të cilin askush nuk mund ta çrrënjosë.”²³⁸

Kur në Evropë u përhapë lajmi se ekziston një vend ku secili mund ta gëzojë frytin e punës së vet dhe të jetojë sipas ndërgjegjes së vet, mijëra njerëz u nisën drejt Botës së Re. Kolonitë u rritën së shpejti. “Me ligjin e posaçëm, kolonia Masaçusets u ofroi pranim të mirë dhe ndihmë të krishterëve të të gjitha kombeve të cilët iknin përtej Oqeanit Atlantik për t’iu shmangur luftërave, urisë ose shtypjes nga persekutesit e vet kështu që me ligj këta refugjatë dhe të ndjekur u bënë mysafirë të shtetit.”²³⁹ Gjatë njëzetë vjetëve nga dita e nisjes së anijes së parë në Plimaut, mijëra ardhacakë të rinjë u vendosën në Anglinë e Re.

Për ta arritur idealin e tyre të synuar, këta ardhacakë u kënaqën që me jetën e tyre modeste, me punë të zellshme dhe me kursim filluan t’ia sigurojnë vetes mjetet më të nevojshme për jetë. Nga vendi e prisnin frytin më modest të punës së vet. Ata nuk lejuan që të mashtrohen me çfarëdo gjasash të florinjta të ardhmërisë. Ata qenë të kënaqur me përparimin gradual por të vazhdueshëm të bashkësisë së tyre shoqërore. Me durim i përballonin sfidat e jetës; në shkretëtirë e ujisnin me lotët dhe me djersën e ballit të tyre drurin e lirisë i cili i kishte lëshuar thellë rrënjët në tokë.

Bibla ishte themel i besimit të tyre, burim i urtisë, mençurisë dhe kusht i lirisë. Parimet e saj studjoheshin me zell në shtëpi, në shkollë dhe në kishë, kurse frytet e saja u manifestuan në mirëqenie, në nivelin e arsimimit në pastërtinë morale dhe përmes maturisë. Ka mundur dikush të jetojë me vite në koloninë puritane “dhe të mos e takonte asnjë pijanec, të mos e dëgjonte asnjë sharje e të mos e shihte asnjë lypës.”²⁴⁰ Kjo ishte dëshmi se parimet biblike ishin garancia më e sigurtë e madhështisë së popullit. Kolonitë e dobëta dhe të izoluara shndërroheshin në lidhje të shteteve të fuqishme dhe bota me habi e shikonte se si zhvillohej në paqe “kisha pa papë dhe shteti pa mbret.”

[286] Mirëpo masa gjithnjë e më të mëdha vinin vazhdimisht në Amerikë të nxitura nga motive krejtësisht të tjera se ato që i kishin sjellur udhëtarët e parë. Edhe pse besimi i thjeshtë dhe jeta e pastër kishin ndikim të madh, megjithatë ky ndikim gjithnjë e më tepër dobësohej sa më tepër që rritej numri i atyre që kërkonin vetëm levërdi materiale.

Parimi i kolonive të para—se vetëm anëtarët e kishës kanë të drejtë vote dhe se vetëm ata mund t’i zënë pozitat në administratën

civile shkaktoi pasoja të rënda. Këto masa u futën si mjet për t'u ruajtur pastërtia e shtetit, por ato e shkaktuan shkatërrimin e kishës. Pasi që ushtrimi i fesë ishte kusht për t'u fituar e drejta e votës dhe e drejta për shërbim shumica e njerëzve iu bashkangjiten kishës së prirur kryekputë nga qëllimet materiale por pa e përjetuar ndryshimin e zemrës. Kështu dalëngadalë kishat u mbushën me njerëz jo të devotshëm bile edhe ndër predikuesit dhe misionarët kishte edhe të atillë që predikonin mësim të rrejshme dhe nuk dinin asgjë për fuqinë rilindëse të Shpirtit Shenjt.

Përsëri u dëshmuar—ajo që aq shpesh kishte mundur të shihej në hitorinë e kishës që nga ditët e Konstantinit e deri më sot—se si nuk duhet të ngritet kisha me ndihmën e shtetit dhe të thirret pushteti sekularist që ta mbështes Ungjillin e atij i cili ka thënë: “Mbretëria ime nuk është e kësaj bote.” (Gjoni 18,36) Bashkimi i kishës me shtetin, qoftë kjo edhe në formën më të vogël, nuk e ofron botën me kishën, ashtu siç duket por në fakt e ofron kishën me botën.

Parimin e madh të cilin e kishin përvetsuar në mënyrë aq fisnike Robinsoni dhe Rogjer Vilijamsi se e vërteta është progresive, se të krishterët duhet të jenë të gatshëm për ta pranuar çdo rreze drite që del nga Fjala e Zotit—pasardhësit e tyre e kishin lanë pas dore. Kishat protestante në Amerikë si dhe ato në Evropë të cilat e gëzonin përparësinë për ta pranuar bekimin e reformacionit nuk arritën që ta përparojnë në rrugën e reformës. Kohë pas kohe ngriteshin besimtarët për t'i predikuar të vërtetat e reja dhe për t'i zbuluar lajthitjet e gjata por shumica si edhe hebrenjtë në kohën e Krishtit dhe papistët në kohën e Luterit nuk donin të besonin asgjë tjetër përveç asaj që kishin besuar etërit e tyre, e as të jetonin ndryshe se ç'kishin jetuar ata. Për këtë arsye feja e tyre përsëri u reduktua në formalizëm; ndërsa lajthitjet dhe bestytnitë të cilat kanë mundur të mënjanohen sikur kisha të kishte vazhduar të jetonte në dritën e Fjalës së Zotit u ruajtën e bile u bënë edhe shumë të dëshirueshme. Kështu fryma e reformacionit gradualisht zvetnohej dhe më në fund në kishat protestante u shtrua nevoja e njëjtë për reformacion si dhe në kishën e Romës gjatë kohës së Luterit. Aty mbizotëroi fryma e njëjtë sekulariste, vdekshmëria e njëjtë shpirtërore, adhurimi i njëjtë i mendimit njerëzor dhe në vend të Fjalës së Zotit u adhuruan teoritë njerëzore.

Përhapja e madhe e Biblës në fillim të shekullit XIX dhe drita jashtëzakonisht e madhe e cila në këtë mënyrë u përhapë në botë nuk sollën edhe përparimin përkatës në njohjen e të vërtetave të zbuluara as në jetën religjioze. Satani më nuk kishte mundësi që si dhe në kohë e lashta Fjalën e Zotit ta mbante larg prej popullit, sepse Ajo ishte e kapshme për të gjithë; mirëpo, megjithatë për ta arritur qëllimin e vet ai shumë njerëz i nxiti që këtë mos ta vlerësonin sa e si duhet. Njerëzit nuk nxiton për ta studjuar Shkrimi Shenjt, prandaj vazhduan t'i pranojnë interpretimet e rrejshme dhe t'i kultivojnë shkencat të cilat nuk kishin mbështetje biblike.

Duke e parë se të vërtetën nuk mund ta shkatërrojë me persekutive, satani përsëri e pranoi planin e kompromisit i cili në shekujt e parë kishte shkaktuar bjerrje të mëdha dhe krijimin e kishës së Romës. Ai i kishte nxitur të krishterët që të bashkohen jo plotësisht me paganët si në kohën e perandorit Konstatinit por me ata të cilët duke i adhuruar gjërat e kësaj bote ishin dëshmuar njësoj si dhe idhujtarët. Pasojat e këtij bashkimi qenë njësoj të rrezikshme si dhe ato në shekujt e kaluar. Fodullëku dhe konfuzioni kultivoheshin nën maskën e fesë kurse kishat amoralizoheshin. Satani vazhdoi ta deformonte shkencën e Shkrimit Shenjt kurse traditat që do të shkatërrojnë miliona shpirtëra filluan të lëshonin rrënjë të thella. Kisha e ruajti dhe e mbrojti traditën, në vend se t'i përmbahej “Fesë që u qe dhënë shenjtërve një herë e përgjithmonë.” (Juda 3) Në këtë mënyrë u zhvelërsuan parimet për të cilat reformatoret aq shumë kishin punuar dhe e kishin pësuar.

[288]

17. PARALAJMËTARËT E MËNGJESIT

Njëra ndër të vërtetat më solemne dhe më të lavdishme në Bibël është e vërteta për ardhjen e dytë të Shpëtimtarit i cili do të vijë për ta përfunduar veprën e madhe të shpagimit. Premtimi për ardhjen e Atij i cili është “ringjallje dhe jetë” e cila “të ndjekurit përsëri do t’i këthej në shtëpi” ia ofron popullit rrugëtues të Zotit i cili aq gjatë është i detyruar të udhëtojë “nëpër luginën e hijeve të vdekjes” shpresën e lavdishme dhe të bekuar. Shkenca për ardhjen e dytë të Krishtit është shkenca kryesore e Shkrimit Shenjt. Që nga dita kur prindërit tanë të parë me zemër të pikëlluar e kanë braktisur Edenit, fëmijët e besimit e kanë pritur ardhjen e të Premtuarit i cili do ta thejë forcën e armikut dhe përsëri do t’i kthejë në parajsën e humbur. Njerëzit e Shenjt të shekujve të kaluar e kanë parë në ardhjen e lavdishme të Mesisë plotësimin e shpresave të veta. Enoku, i shtati nga Adami “i cili jetoj treqind vjet me dëshirën e Zotit” e pati nderin që prej së largu ta vështronte ardhjen e Shpëtimtarit. “Shih!”—tha ai—“po vjen Zoti me mijëra engjëj të Shenjt për t’ua bërë gjykimin të gjithëve.” (Juda 14.15) Patriku Jobi në mesnatën e mundimeve të tija ka klithur me shpresën e pathyeshme: “E pra e di se gjallë e kam shpaguesin, ai i sprasmi është përmbi dhe do të ngritet, e pas kësaj lëkure që ma ropën, në mishin tim Zotin do ta shoh. Unë, vet Atë do ta shikoj, për sytë e mi s’do të jetë i huaj!” (Jobi 19,25-27)

Ardhja e Krishtit me të cilën do të vendoset Mbretëria e drejtësisë i ka frymëzuar shkrimtarët e shenjt me fjalët më madhështore dhe më entuziaste. Poetët dhe profetët për këtë kanë shkruar fjalë të përshkuara nga zjarri qiellor. Këngëtari i psalmeve ka shkruar për fuqinë dhe madhësinë e Perandorit të izraelit: “Nga Sioni, shkëlqim bukurie Zoti ndriçon! Zoti ynë do të vijë e nuk do të heshtojë para atij shkon zjarri që përpinë përreth tmerrshëm tërbohet thëllimi. E thërret qiellin prej së larti edhe tokën për të gjykuar popullin e vet “Galdo o qiell! Gëzo o tokë! Le të buças deti me ç’ka në të, le të gërthasin me hare lëndët e pyjeve, para fytyrës së Zotit sepse Ai po vjen, sepse po vjen për të gjykuar tokën! Do ta gjykoj botën

[289]

me drejtësi dhe do t'i gjykojë popujt me të vërtetën e tij.” (Psalmi 50,2-4; 11,13)

Profeti Isaia kishte klithur: “Por përsëri do të rijetojnë të vdekurit, të vrarët e mi do të ringjallen. Çohuni e brohoritni, ju që banoni në pluhur sepse vesa Jote është vesa e dritës edhe toka hijet e të vdekurve do t'i qes në dritë.” “Përgjithmonë do ta zhdukë vdekjen, Zoti Perëndi nga çdo fytyrë do tu fëshijë lotin, nga çdo vend Ai do ta zhduk turpin e popullit të vet, sepse Zoti kështu ka thënë. Dhe do të thuhet po atë ditë “Ja ky është Zoti ynë! Në të shpresuam ai na shpëtoi! Ky është Zoti, në Të shpresuam: le të gëzojmë, të galdojmë për shpëtimin që na solli.” (Isaia 26,19; 8.9)

Edhe Habakuku i galduar nga një vizion i shenjt e përshkruan ardhjen e Shpëtimtarit: “Prej Temanit do të vijë Zoti, Shenjti prej malit Paran. Madhëria e tij e mbulon qiellin, plot është toka me Lavdinë e tij! Shkëlqimi i tij është porosi drita, qesin rreze duart e tija: aty fshihet fuqia e tij! Ecën vdekja para tij, gjurmët e tija i ndjekë murtaja! Kur i Amshueshmi për rrugë niset, në këmbë ngritet, shikimin lëshon, toka trandet, kodrat përkulen e popujt poshtë bien! I pashë ngushtë të Kushanit çadrat, dridhen tendat e dheut të Madianit! Pse, a në lumenj u hidhorëve, o Zot? Fëlgrimi yt kundër lumenjësh, zëmrimi yt, thua, kundër detit, që po hyp mbi kuajt e tu, mbi karrocat e tua ngadhënjyese? Frikë e nxore harkun tënd, me shigjeta e mbush kukurrën tënde! Me lumenj tokën e ndan, të panë malet e i kapën dhimbat! Derdhi retë shi me stuhi, humnera lëshoi vigmën e vet e lart i ngriti duart e veta. Diell e hënë në banesë të vet ndryhen, strukën prej dritës të shigjetave të tua, prej shkëlqimit të heshtës sate vetëtuese! Idhshëm tokës pash me pash i bie, me furi kombet i shtypë. Dole popullin tënd të shpëtosh, ta shpëtosh të Vajosurin tënd. Kulmin e shtëpisë ia shembe të patenzonint, deri në shkëmb ia zbulove themelet.” (Habakuku 3,3-13)

Pak para se të ndahej me nxënësit e vet Shpëtimtari i ngushëllonte për kthimin e tij: “Mos t’ju shqetësohet zemra! Në shtëpinë e Atit tim ka shumë banesa ... po shkoj t’ju bëjë gati vendin. Kur të shkoj e t’ju përgatis vendin, do të vij e prap do t’ju marrë tek unë, që aty ku jam unë, tëjeni edhe ju.” (Gjoni 14,1-3)

“E kur të vijë Biri i Njeriut në madhërinë e vet e megjithë engjëjt, do të ulet mbi fronin e vet të madhërueshëm. Atëherë para tij do të

mblidhen të gjithë popujt dhe Ai do t'i ndaj njërin prej tjetrit sikurse bariu ndan delet prej cjepëve.” (Mateu 25,31-32)

Engjëjt që iu paraqitën nxënësve në Malin e Shenjt pas ngritjes në qiell të Krishtit ua përsëritën premtimin për kthimin e tij: “Ky Jezus që prej jush u ngrit në qiell, do të kthehet pikërisht kështu, si e pat që shkoi në qiell.” (Veprat 1,11) Apostulli Pali i frymëzuar nga Shkrimi Shenjt dëshmon kështu: “Sepse vet Zoti—kur të jepet urdhëri, në zë Kryeengjëlli, në zë të borisë së Zotit do të zbres nga qielli e më së pari do të ngjallen të vdekurit në Krishtin.” (1 Selanikasve 4,16) Poeti nga Patmosi thotë: “Ja po vjen me re dhe do ta shoh çdo sy”. (Zbulesa 1,7)

Nga ardhja e tij e lavdishme varet “vendosja e gjithë asaj për të cilën dëshmon Zoti përmes gojës së të gjithë profetëve të tij të shenjt që nga krijimi i botës”. Atëherë do të thehet pushteti aq i madh i mëkatit; “mbretëria e kësaj bote” do të bëhet “mbretëria e Zotit tonë dhe e Krishtit të tij dhe do të mbretërojë për jetë të jetëve”. “Do të vijë lavdia e Zotit dhe do ta shoh çdo sy.” Perëndia Zoti do të bëjë që të mbijë drejtësia dhe lavdia para të gjithë popujve. “Në atë kohë mbreti i të gjithë ushtrive do të jetë kurora e lavdishme dhe krenare për pjesën e popullit të vet.” (Veprat 3,21; Zbulesa 11,15; Isaia 40,5; 61,11; 28,5)

Atëherë mbretëria aq shumë e pritur e paqes e Mesisë do të vendoset në tërë qiellin. “Sepse Zoti do ta ngushëllojë Sionin, do t'i ngushëllojë të gjitha rrënojat e tij dhe shkretëtirën e tij do ta bëjë të jetë si Edeni kurse shkretëtirën si kopshtin e Zotit”. “Le të lulëzojë e le të lulëzojë. Ju dhurua lavdia e Libanit, e Karmelit stolia dhe e Saronit”. “Nuk do të quhesh më e lënë, toka jote më s' do të quhet e shkretuar, por do të quhesh “kënaqësia ime” e toka jote “e martuara” sepse ti i pëlqeve Zotit e toka jote do të jetë e martuar. “E njëmend sikurse i riu që martohet me të fejuarën, kështu me ty do të martohet ndërtesa yt, sikurse dhëndërrin që i gëzohet nuses, kështu do të gëzohet Zoti yt.” (Isaia 51,3; 35,2; 62,4.5)

Ardhja e Krishtit në të gjithë shekujt ka qenë shpresë e bekuar e nxënësve të tij besnik. Premtimin që ua kishte dhënë Shpëtimtari kur u ndanë në Malin e Shenjt se përsëri do të vinte ua kishte ndriçuar nxënësve ardhmërinë, ua kishte plotësuar zemrat me gëzim dhe shpresë të cilat kurrfarë pikëllimi nuk ka mundur t'ia ndrydhin as kurrfarë ndjekje t'ua errësojnë. Në mes të pësimeve dhe perseku-

[291]

[292]

timeve “paraqitja e lavdisë së Zotit të madh dhe Shpëtimtarit tonë Jezu Krishtit” ishte “shpresë e bekuar”. Kur selanikasit e vajtonin humbjen e të dashurëve të vet të cilët shpresonin se do të jetonin deri në kthimn e Krishtit, apostulli Pali i ngushëllonte duke u folur për ringjalljen e cila do të ndodhte me ardhjen e Krishtit. Atëherë të gjithë të vdekurit në Krishtin do të ngjallen dhe së bashku me të gjallët do të shkojnë në takim me Krishtin në qiell. “Kështu”—thoshte Pali—“ngushëllojeni njëri tjetrin me fjalë.” (1 Selanikasve 4,16-18)

Në Patmosin kreshtor nxënësi i përkdhelur e dëgjoi premtimin: “Do të vij së shpejti” kurse përgjigjja e tij përplot nostalgji e shprehë uratën e besimëtarëve të Zotit nëpër të gjithë shekujt: “Po, eja Zot Jezus!” (Zbulesa 22,20)

Nga thellësia e burgjeve, nga turrët e zjarrit dhe vendet e ekzekutimit ku të shenjtit dhe martirët e dëshmonin të vërtetën jehon në të gjithë shekujt klithja e njëjtë e besimit dhe e shpresës. I bindur në ringjalljen e Krishtit prandaj edhe në ringjalljen e vetvetes, në kohën e ardhjes së tij, njëri nga të krishterët ka thënë se “ata e kanë urrejtur vdekjen dhe janë ngritur mbi të.”²⁴¹ Ata kishin pasur guxim të zbresin në varr që të mundë të dilnin prej tij të lirë në kohën e ringjalljes. E kishin pritur “ardhjen e Zotit në re, në lavdinë e Atit të tij” kur të vijë “koha e mbretërisë së të drejtëve.” Valdenzianët e kanë kultivuar besimin e njëjtë. Gjon Viklifi e priste paraqitjen e Shpëtimtarit—shpresën e kishës.²⁴²

Luteri thoshte: “Unë jam i bindur se nuk do të kalojnë as tre shekuj deri në ditën e gjykimit. Zoti nuk dëshiron dhe më nuk mund ta durojë këtë botë të bjerrur. Po afrohet dita e madhe në të cilën do të hiqet mbretëria e urrejtjes.”²⁴³

“Kjo botë e vjetëruar nuk është larg nga fundi i saj” kishte thënë Melanhtoni. Kalvini i luste të krishterët “që të mos jenë të pavendosur dhe që nga zemra ta gjakojnë ditën e ardhjes së Krishtit si ngjarjen më të shenjtë”; ai kishte deklaruar se e tërë familja e besimtarëve i ka të drejtuar sytë në këtë ditë. “Patejtër duhet ta dëshirojmë Krishtin, ta kërkojmë, dhe për të mendojmë deri në ardhjen e asaj ditë të madhe”, kishte thënë ai, “kur Zoti plotësisht do ta zbulojë lavdinë e mbretërisë së vet.”²⁴⁴

[293]

“A nuk u ngrit Zoti ynë, Shpëtimtari në qiell në trupin tonë” thoshte reformatori Skocez Noksi “dhe a thua nuk do të vijë përsëri? Ne e dimë se Ai do të vijë përsëri dhe shumë shpejt.” Ridli dhe La-

timeri të cilët i kishin dhënë jetërat e tyre për të vërtetën e kishin parë me besim ardhjen e Krishtit. Ridli kishte shkruar: “Bota, padyshim — unë besoj në këtë dhe prandaj ju them—është duke shkuar nga fundi i vet. Të klithim së bashku me Gjonin shërbëtorin e Krishtit: “O Zot Jezus eja!”²⁴⁵

“Mendimi për ardhjen e Zotit ka thënë Baksteri është për mua jashtëzakonisht i çmueshëm dhe i dashur.”²⁴⁶ Vepra e fesë dhe veçoria e shenjtërve të tij është që ta duan ardhjen e tij dhe ta presin shpresën e bekuar”. “Në qoftë se vdekja është armiku i fundit i cili do të shkatërrohet në çastin e ringjalljes, atëherë mund ta kuptojmë përse besimtarët gjakojnë dhe përse luten për ardhjen e Krishtit kur do të arrihet ngadhënjimi i plotë dhe i fundit.”²⁴⁷ Kjo është dita të cilën të gjithë besimtarët duhet ta presin dhe për të cilën duhet të gjakojnë sepse atëherë do të realizohet plotësisht vepra e shpëtimit të tyre dhe do të plotësohen të gjitha synimet dhe dëshirat e tyre”. “Shpejtoje o Zot atë ditë të bekuar!”²⁴⁸ Kjo ka qenë shpresa e kishës apostullike, e “kishës së shkretëtirës” dhe e reformatorëve.

Profecia flet jo vetëm për mënyrën dhe qëllimin e ardhjes së Krishtit por u jep edhe shenjat të cilat na mësojnë se ajo ngjarje është e afërt. Jezusi ka thënë: “Do të ketë shenja në diell, në hënë dhe në yje.” (Luka 21,25) “Porse, në ato ditë, pas aso vështirësish, dielli do të terratiset, hëna nuk do ta lëshojë dritën e vet, yjet do të bien prej qiellit e trupat qiellorë do të lëkunden. Atëherë do ta shohim “Birin e njeriut duke ardhur mbi re” me fuqi të madhe e me lavdi (Makru 13,2426). Gjoni në Zbulesë i përshkruan parashenjat që do t’i paraprijnë ardhjes së Krishtit “u bë tërmet i madh, dielli u bë i zi porsì thesi i leshit të dhisë dhe e tërë hëna u bë si gjak” (Zbulesa 6,12).

Këto shenja janë paraqitur para shekullit XIX. Si plotësim i kësaj profecie në vitin 1755 pas erës sonë, u bë tërmeti më i tmerrshëm që ka ndodhur ndonjëherë edhe pse i njohur si dridhje në Lisbonë ai u ndie në pjesën e madhe të Evropës, të Afrikës dhe Amerikës. U ndie në Grenlandë, në Antile, në Ujdhësën Madera, në Norvegji, në Suedi, në Britaninë e Madhe dhe në Irlanë. Ky tërmet e përfshiu një sipërfaqe prej 6.000.000 km². Në Afrikë tërmeti u ndie gati njësoj fuqishëm si dhe në Evropë. Një pjesë e madhe e Algjerisë u shkatërrua; kurse jo fort larg nga Maroku u shkatërrua një qytezë që kishte 8-10.000 banorë. Një valë e madhe u përplasë në brigjet

e Spanjës dhe të Afrikës duke i përrpirë qytetet e tëra dhe duke shkaktuar shkretëtime të mëdha.

Në Spanjë dhe Portugali tërmeti ishte më i fuqishmi. Pohohet se në Kadiz një valë ngritur e kishte arritur lartësinë prej 18 metrash “disa nga malet më të larta në Portugali qenë lëkundur që nga themeli, në disa prej tyre qenë hapur vrima nëpër maje mandej qenë thyer dhe copëtuar në mënyrë të çuditshme në ç’rast copat e mëdha të kreshtave kishin ranë në luginat fqinje. Thuhet se nga këto male shpërthyen edhe flaka zjarresh.”²⁴⁹

Në Lisbonë “së pari u dëgjua bubllima nëntokësore e menjëherë pas një goditje e fuqishme e shkatërroi pjesën më të madhe të qytetit. Për 6 minuta vdiqën 60.000 njerëz. Deti së pari u tërhoq duke lënë pas vetes bregun e thatë ranorë e mandej u kthye dhe u ngrit mbi 15 metra mbi lartësinë e vet të rëndomtë.” “Krahas ngjarjeve tjera të jashtëzakonshme që ndodhën në Lisbonë gjatë kohës së katastrofës përmendet edhe zhdukja e sheshit të ri të ndërtuar me shpenzime jashtëzakonisht të mëdha nga mermeri i pastër. Një numër i madh i njerëzve ishte tubuar në këtë shesh si në një vend të sigurt që të ishte jashtë shkatërrimeve të cilat po ndodhnin; mirëpo papritur i tërë sheshi fundos së bashku me të gjithë njerëzit dhe asnjë trup i vdekur nuk doli në sipërfaqe.”²⁵⁰

“Goditja e tërmetit i shkatërroi të gjitha kishat dhe manastiret, pjesën më të madhe të ndërtesave publike si dhe më tepër se një të katërtën e shtëpive private. Afro dy orë pas tërmetit në pjesët e qytetit shpërtheu zjarri i cili gati tri ditë shkretëroi me një fuqi aq të madhe sa që qyteti u shkatërrua plotësisht. Tërmeti ndodhi në ditën e një kremte kur kishat dhe manastiret ishin të mbushura me popull; dhe shumë pak njerëz shpëtuan.”²⁵¹ Populli ishte i tmerruar. Askush nuk qante; fatkeqësia ua kishte shterrur lotët. Njerëzit vraponin herë andej herë këndej të çmendur nga frika dhe tmerrri duke e goditur fytyrën dhe gjoksin dhe duke bërtitur: “Mëshirë! Mëshirë! Erdhi fundi i botës!” Nënati i kishin harruar fëmijët e tyre dhe vraponin rrugëve si të çmendura. Për kob shumë prej njerëzve kërkonin vendstrehime në kisha: mirëpo, më kot hostia shtrohej në lter; më kot njerëzit fatkqijë i përqaфонin altaret; ikonat e shenjta, klerikët dhe populli ishin varrosur së bashku nën rrënoja.” Llogaritet se në atë ditë fatale kishin vdekur afro 90.000 njerëz.

Pas njëzet e pesë vjetësh u paraqit edhe shenja e dytë e përmendur në profeci—zënia e diellit dhe hënës ... ky simptom që edhe më i qartë sepse koha e paraqitjes së tij ishte e caktuar më qartë. Në bisedë me nxënësit e tij në Malin e Shenjt, pasi që e kishte përshkruar kohën e gjatë të halleve për besimtarët—1260 vjet të sundimit të papatit për të cilat kishte thënë se do të shkurtohen—Shpëtimtari i kishte përmendur disa ngjarje të cilat do t'i paraprinin ardhjes së tij në kohën e caktuar kur do të paraqiteshin shenjat e para: “Porse, në ato ditë, pas aso vështirësi, dielli do të terratiset, hëna nuk do ta lëshoj dritën e vet.” (Marku 13,24) njëmijë e dyqind e gjashtëdhjetë ditë ose vite kryhen në vitin 1798. Afro një çerek shekulli ndjekjet e mëparshme gati patën pushuar plotësisht. Pas ndjekjeve, sipas fjalëve të Krishtit dielli duhet të terratiset. Kjo profeci u plotësua më 19 maj 1780.

“Gati i vetmuar ndër fenomenet e këtij lloji është edhe dita e errët misterioze dhe deri më sot e pashpjegueshme e 19 majit 1780 — terratisja e pashpjegueshme e tërë qiellit dhe atmosferës së dukshme në Anglinë e Re.”²⁵²

Një dëshmitar që gjendej në shtetin Masaçuesets e ka përshkruar këtë ngjarrje në këtë mnyrë:

“Dielli në mëngjes lindi shkëlqyeshëm, por së shpejti filloi ta humb shkëlqimin. U dukën retë e dendura, të ndërprera me vetëtima; filluan bubullimat me rrufe dhe filloi të bijë shi i imët. Rreth orës 9,00 retë u bën më të ndritshme dhe e morën pamjen e bakrit; toka, shkrepat, drunjët, ndërtesat, uji dhe njerëzit dukeshin krejt ndryshe pranë asaj drite të çuditshme dhe misterioze. Disa minuta më vonë sfondin qiellor e kaploi një re e rëndë dhe e zezë përveç një vije të ngushtë në horizont; errësira u bë aq e dendur, siç ndodhë rëndom rreth orës 9,00 në mbrëmje në kohën verore ...

Frika, shqetësimi dhe tmerrri gradualisht i kapluan të gjithë njerëzit, gratë qëndronin në dyer duke e vështuar viset e errëta; njerëzit ktheheshin nga punët e fushës; marrangozi i palonte veglat e veta, farkëtari e braktiste farkëtoren kurse tregtari e braktiste tezgën e tij. Shkollat u mbyllën, fëmijët duke u dridhur iknin në shtëpi. Udhëtarët strehoheshin në shtëpitë e para të cilat i hasnin në rrugë. “Çka do të ndodhë?” Kjo pyetje vërehej në të gjitha buzët dhe i shqetësonte të gjitha zemrat. Dukej se do të shpërthente stuhia dhe se i kishte ardhur fundi çdo gjëje.

Ishin ndezur qirinjtë; zjarri nëpër oxhaqe flakëronte si në kohët e netëve të vjeshtës kur nuk ka hënë. Pulat kishin shkuar në kotec; bagëtia ishte tubuar dhe pëlliste në dalje nga kullosat; bretkosat krrakatnin; shpendët i këndonin këngët e mbrëmjes kurse lakuriqat fluturonin përreth. Mirëpo njerëzit e dinin se ende nuk kishte ardhur nata.

Dr. Natanael Viteker, predikues në kishën e Salemit në predikimin e vet theksonte se kjo terratisje është mbinatyrore. Në shumë vende të tjera mbaheshin mbledhje. Në ato mblehdje lexoheshin tekste biblike nga të cilat mund të konstatohej se errësira e kësaj dite sterrë përputhej me profecitë biblike. Errësira ishte më e dendur pak pas orës 11,00.”²⁵³ “Në shumicën e vendeve errësira ishte aq e dendur gjatë tërë ditës sa që nuk mund të shiheshin as akrepat e orës, nuk u pa as për t’u ngrënë drekë, as për t’u bërë kurrfarë pune në shtëpi pa dritën e qiririt.

Errësira e kishte përfshirë një hapësirë jashtëzakonisht të madhe. Kishte përfshirë pjesën prej Falmut në lindje dhe shtrihej në perëndim deri në pjesët e jashtme të Konektikatit dhe Albanës; në jug mund të vështrohej përgjatë tërë bregut të detit kurse në veri shtrihej deri ku përfshihen vendbanimet Amerikane.”²⁵⁴

Pas errësirës së dendur të ditës, një orë apo dy para mbrëmjes, nga qielli pjesërisht i kthjellët u duk dielli i cili ende ishte i ërrësuar nga mjegula e zezë e dendur. “Pas perëndimit të diellit, retë përsëri e mbuluan qiellin dhe se shpejti u errësua.” “Errësira e kësaj nate gjithashtu ishte e jashtëzakonshme dhe e tmerrshme si dhe ajo gjatë ditës. Edhe pse hëna ishte e plotë, nuk mund të shihej kurrfarë objekti pa dritë artificiale e cila duke u vështruar nga shtëpitë fqinje ose vendet më të largëta dukej si një lloj i errësirës së Egjiptit të cilën nuk mund ta tejshkonin rrezet e dritës.”²⁵⁵ Një dëshmitar kishte shkruar: “Nuk mund të çlirohem nga mendimi se sikur çdo trup i ndritshëm në gjithësi të mbështillej nga errësira e pashpërthyeshme ose të pushonte së ekzistuari, atëherë errësira nuk do të mund të ishte më e dendur.”²⁵⁶ Edhe pse në orën 9,00 të mbrëmjes doli hëna e plotë “ajo nuk mundi ta shpërndante errësirën e vdekjes.” Pas mesnate errësira u shpërda dhe kur u dukë hëna kishte ngjyrën e gjakut.

[297]

Data 19 maj 1780 në histori është e njohur si “ditë e errët”. Që nga koha e Moisiut nuk është shënuar ndonjë rast që të ketë pasur aq errësirë të dendur në hapësirë aq të madhe dhe që të ketë zgjatur

aq shumë. Përshkrimi i kësaj ngjarje siç na japin dëshmitarët është vetëm jehonë e fjalëve të Zotit të cilat i ka zbuluar profeti Joeli 2500 vjet para plotësimit të tyre: “Dielli do të shëndërrohet në errësirë dhe hëna në gjak para se të vijë dita e madhe e tmerrshme e Zotit.” (Joeli 2,31)

Krishti ia kishte tërhequr vërejtjen popullit të vet që t’i vështronte parashenjat e ardhjes së tij dhe të gëzohej kur t’i shihte shenjat e mbretit të vet që po vinte. “Kur të fillojnë të ndodhin këto”—ka thënë ai—“drejtohuni, çojeni kryet lartë dhe dijeni se është afër çlirimi i juaj!” Jezusi ua kishte tërhequr vërejtjen nxënësve të vet për lisat e fushës të cilët kishin filluar të bulëzojnë dhe u kishte thënë: “Kur të bulëzojnë edhe vet e dini se vera është afër. Kështu edhe ju kur të shihni se po ndodhin këto, dijeni se mbretëria e Zotit është afër.” (Luka 21,28.30.31)

Mirëpo, kur fryma e dinjitetit dhe e devotshmërisë në kishë ishte zëvendësuar me fodullëk dhe formalizëm, atëherë është zvetnuar dashuria ndaj Krishtit dhe besimi në ardhjen e tij. Të përshkuar nga zhvillimet botërore dhe dëshirat për kënaqësi ata kishin pohuar se janë popull i Zotit por ishin bërë të verbër ndaj shkencës së Shpëtimtarit e cila fliste për shenjat e ardhjes së tij. Ata e lanë pas dore shkencën për ardhjen e tij të dytë; vargjet biblike për ardhjen e Krishtit u errësuan nga interpretimi i gabueshëm deri sa më në fund nuk u lanë krejtësisht pas dore dhe nuk u harruan. I tillë ka qenë rasti me kishat në Amerikë. Liria dhe komoditeti të cilat i kishin arritur të gjithë, synimi për pasuri dhe luks që shkaktonte pasionin e rrezikshëm për para, ambiciet e pangopshme për popullaritet dhe fuqi të cilat për secilin dukeshin të realizueshme—të gjitha këto i nxitën njerëzit që t’i përqëndronin interesat dhe shpresat e veta në jetën e këtajme dhe që ditën solemne kur do t’i vijë fundi rijedhës së tanishme të ngjarjeve ta shtyenin në një të ardhme të largët.

Kur Shpëtimtari pasuesëve të tij ua tregoi shenjat e kthimit të tij Ai e profetizoi edhe bjerrjen e përgjithshme e cila do të ndodhte në prag të kthimit të tij. Do të jetë si në kohën e Nojës, do të shprehet interesim i gjallë për gjërat e kësaj bote dhe dëshira për kënaqësi: njerëzit do të blejnë, do të sheshin, do të mbjellin, do të ndërtojnë, vajzat dhe djemtë do të martohen duke e harruar Zotin dhe jetën e ardhme. Vërejtja e Shpëtimtarit për njerëzit që do të jetojnë në ato ditë është: “Por kini kujdes veten, që zemrat tuaja të mos kalamenden

prej grykësisë, prej shfrenisë e prej kujdesevet që ajo Ditë të mos ju vijë papritmas”. “Prandaj, rrini zgjuar e lutuni në çdo moment që të mund t’u shpëtoni të gjitha këtyre që do të ndodhin e të mund të qëndroni para Birit të njeriut.” (Luka 21,34.36)

Në Zbulesë Shpëtimtari me këto fjalë e përshkruan gjendjen e kishës në ditët e fundit: “Thuhet se jeton por je i vdekur.” (Zbulesa 3,1) Atyre që nuk dëshirojnë ta braktisin gjendjen e tyre të indiferencës u jepet kjo vërejtje: “Po nuk qëndrove zgjuar do të vijë si vjedhësi dhe nuk do të dish në ç’orë do të vijë kundër teje.” (Zbulesa 3,3)

Njerëzve duhet t’u tërhiqet vërejtja për rrezikun i cili u kërcënohet; ata duhet të zgjohen për t’u përgatitur për ngjarët solemne të cilat janë në lidhje me përfundimin e kohës së mëshirës. Profeti i Zotit thotë: “Sepse dita e Zotit do të jetë e madhe dhe shumë e tmerrshme, dhe kush do ta përballojë?” Kush do të mund të qëndrojë kur të paraqitet Ai “sytë e të cilit janë aq të pastër sa që nuk mund t’i shikoj të këqijat dhe nuk mund të shikojë mëkatet.” Atyre që bërtasin: “O Zoti im të njohim” por megjithatë e shkelin Fjalën e tij dhe shkojnë pas zotërave tjerë, i fshehin mëkatet në zemrën e tyre dhe e duan padrejtësinë—për të tillët dita e Zotit do të jetë “errësirë e jo dritë; dhe errësirë pa dritë” (Joeli 2,11; Habakuku 1,13; Oseu 2,1; Psalmi 16,4; Amosi 5,20). “Dhe në atë kohë”—thotë Zoti—“Me kandil do të kërkoj Jerusalemin e do t’i ndëshkojë njerëzit që shtrihen mbi draun e vet e u thot mendja: “Zoti ynë nuk është në gjendje të bëjë as mirë as keq.” (Sofonia 1,12) “Për shkak të këqijave do t’i ndëshkoj rruzullin, e mëkatarët për fajësi të tyre, madhështorëve do t’ua zhdukë kreninë në pluhur do t’i zhgërryëj derhuzdët.” (Isaia 13,11) “Nuk do të mundet t’i shpëtoj ari as argjendi i tyre”, “Pasuria do t’u rrëmbehet, shtëpitë e tyre do të rrënohen.” (Sofonia 1,18.13)

Profeti Jeremiu, duke e parë këtë kohë të tmerrshme kishte klithur: “Digjem përbrenda, përvëlohem! Më mbytën dhimbjet! Mu copëtua zemra! Shpirti më dridhet! S’mund të heshti se borisë ia dëgjoj zërin. Britmën e luftës!” (Jeremiu 4,19.20)

“Ditë hidhërie ajo ditë, ditë travaji e ngushtice! Ditë shkretimi dhe shkatërrimi, ditë errësire edhe terri! Ditë mjegullie e thellimi! Ditë borie e kushtrimi, kundër qyteteve, qytezave, kundër pirqjeve të larta në kënde!” (Sofonia 1,15.16)

“Ja po vjen dita e Zotit e pamëshirë e plotë zemrim, plotë hidhërim dhe felgrim për ta kthyer vendin në shkretitërë, për të zhbirë prej tij mëkatarët” (Isaia 13,9)

Duke dërguar shikimin tonë drejt asaj dite, më të tmerrshme nga të gjitha të tjerat, Zoti e thret në mënyrë më solemne popullin e vet që të zgjohet nga vdekja shpirtërore dhe që me pendesë e përkulje ta kërkojë fytyrën e tij. “Bini borisë në Sion, lëshoni kushtrimin në Malin tim të shenjt! Le të dridhen të gjithë banorët e vendit se erdhi dita e Zotit, sepse është afër! ... “Shenjtërohuni me njënesë, shpalleni një mbledhje të shenjt! Bashkojeni popullin, shenjtrojeni mbledhjen, mblidhni pleqtë, mblidhni të vegjlit dhe foshnjat për gjiri le të dalë dhëndëri nga dhoma e vet, le të dalë nusja nga dhoma e vet! Ndërmjet tremës e të altarit le të qajnë priftërinjt, shërbëtorët e Zotit.” “Kthehuni me gjithë zemër nga unë me agjërim, me vajë e dënesje! Shqyjini zemrat e jo petkat, kthehuni kah Zoti, Perëndia juaj, sepse është i butë dhe i mëshirëshëm, i durueshëm e shumë i dhimbshëm, gjen keqardhje për fatkeqësi” (Joeli 2,1; 2,15-17.12.13).

Reforma e madhe duhet të zbatohet për t’u përgatitur një popull i cili do të mund të qëndrojë në ditën e Zotit. Zoti e ka parë se shumë njerëz që quhen fëmijët e tij nuk janë të gatshëm për amshim; dhe në mëshirën e tij Ai ua dërgon lajmin e vërejtjes për t’i zgjuar nga letargjia dhe për t’i përgatitur për ardhjen e Krishtit. Kjo vërejtje gjendet në kaptinën numër 14 të Zbulesës. Këtu është theksuar lajmi i trefisht engjëllor (lajmi i tre engjujve) të cilin e shpallin qeniet qiellore. Më tutje menjëherë vjen Biri i njeriut “për ta korrë grurin nga toka.” Lajmi i parë e shpallë orën e gjykimit. Profeti e sheh engjëllin duke fluturuar “përmidis qiellit. Kishte për t’ua kumtuar Ungjillin e amshuar banuesve të tokës: të çdo kombi, të çdo fisi, të çdo gjuhe dhe të çdo populli. Ai thoshte me zë të madh: druani Hyun dhe jepni Atij lavdi sepse arriti ora e Gjyqit të tij! Adhuronije krijuesin e qiellit e të tokës, të detit dhe të burimeve të ujërave” (Zbulesa 14,6.7).

Ky lajm e përbënë pjesën e “Ungjillit të amshueshëm”. Predikimi i Ungjillit nuk i është besuar engjëjve por njerëzve. Engjëjt qiellor e drejtojnë atë vepër; ata e zhvillojnë lëvizjen e madhe që ka për detyrë t’ia sjellë shpëtim gjinisë njerëzore, kurse, vetë predikimin e bëjnë shërbëtorët e Zotit të cilët jetojnë në tokë.

[300]

Këtë vërejtje është dashur t'ia shpallin botës njerëzit besimtarë të cilët kanë qenë të dëgjueshëm nga udhëzimet e Shpirtit Shenjt dhe mësimet e Fjalëve të tij. Ata janë kujdesur për “fjalën më të sigurt të profetëcisë” të cilën apostulli Pjetri e krahason me “qiririn që ndriçon në vendin e errët deri sa të mos agojë dita, dhe ylli i dritës të mos ndriçojë në zemrat tuaja” (2 Pjetrit 1,19). Ata kanë kërkuar ta njohin Zotin më tepër se të gjithë thesarët e fshehur dhe e kanë vlerësuar më tepër se tërë argjendin dhe floririn (Fjalët e Urta 3,14). Atyre Zoti ua ka zbuluar gjërat e mëdha për mbretërinë e vet. “Miqësisht sillet Zoti me ata që e druajnë për t’ua shpallur Besëlidhjen e vet.” (Psalmi 25,14)

Teologët e ditur nuk i kanë njohur këto të vërteta dhe nuk i kanë predikuar. Po të kishin qenë roje besnike, po ta kishin studiuar me zell e me urata Shkrimin Shenjt ata do ta kishin njohur kohën e natës; përmes fjalës profetike do t’ishin njohuar me ngjarjet të cilat duhet të ndodhin. Mirëpo, ata këtë nuk e kanë bërë dhe për shkak të inercisë së tyre lajmi u është besuar njerëzve më të rëndomtë. Jezusi ka thënë: “Ecni deri sa keni dritë, që të mos ju zë terri.” (Gjoni 12,35) Ata që ia kthejnë shpinën dritës të cilën ua ka dhënë Zoti ose nuk përpiqen ta kërkojnë deri sa mund ta gjejnë do të lihen në errësirë. Jezusi ka thënë: “Kush vjen me mua, nuk do të jetë në terr por do ta ketë dritën e jetës.” (Gjoni 8,12) Kush e kërkon me sinqeritet vullnetin e Zotit dhe jeton me dritën që e ka, do të pranojë edhe më shumë dritë; atij shpirti do t’i dërgohet ylli qiellor me shkëlqim të veçantë për ta shpënë në çdo të vërtetë.

Në kohën e ardhjes së parë të Krishtit, klerikët dhe skribët e qytetit të shenjtë të cilëve u ishte besuar thesari i shenjtë i profecive hyjnore kanë mundur t’i shquajnë shenjat e kohës dhe ta predikojnë ardhjen e Mesisë së premtuar. Profeti Mikea e kishte shënuar vendlindjen e Krishtit kurse Danieli e kishte shpallur se ku do të paraqitej Mesia (Mikea 5,2; Danieli 9,25). Zoti këto profeci ua kishte besuar prijësve hebrenjë. Ata nuk kanë mundur të arsyetohen se nuk e kanë ditur dhe përse nuk ia kanë shpallur popullit se ardhja e Mesisë është para dyerve. Mosdija e tyre ka qenë pasojë e moskujdesjes mëkatore. Hebrenjtë u kanë ngritur përmendore profetëve të vrarë kurse duke iu vardisur njerëzve të mëdhenj të kësaj bote u kanë bërë nderë shërbëtorëve të satanit. Të preokupuar me krenarinë

e vet dhe me luftën për pozita dhe pushtet ata plotësisht e kanë lënë pas dore nderin e Zotit të cilin ua ka ofruar mbreti qiellor.

[301]

Me respekt të thellë dhe interesim të madh, prijësit izraelit është dashur t'i studiojnë vendin, kohën dhe rrethanat e ngjarjes më të madhe të historisë botërore—ardhjen e Birit të Zotit për shpëtimin e njeriut. I tërë populli është dashur të jetë i zgjuar dhe ta presë në mënyrë që të ishte ndër të parët të cilët do t'ia dëshironin mirëseardhjen Shpëtimtarit të botës, mirëpo ç'kemi parë? Në Betlehem dy udhëtarë të lodhur, duke u nisur nga brigjet e Nazaretit në tërë gjatësinë e rrugës së ngushtë deri në pjesën lindore të qytetit më kot kërkonin pushim dhe vend për të fjetur. Asnjë derë nuk u hapë për t'i pranuar derisa më në fund nuk gjetën një vendstrehim në kthinën e bagëtive ku u lind Shpëtimtari i botës.

Engjëjt e kishin parë Lavdinë të cilën Biri i Zotit e ndante me Atin në qiell para krijimit të botës dhe me interesim të gjallë e kishin pritur ardhjen e tij në botë, duke shikuar në të ngjaijen më të gëzueshme për të gjithë popujt. Një çetë engjëjsh ishte caktuar për t'ua shpallur ardhjen e Mesisë atyre të cilët ishin përgatitur që ta pranonin këtë lajm dhe që me gëzim t'ua shpallnin banorëve të tokës. Krishti u përkulë aq sa që në vete e mori natyrën njerëzore; u desht që mbi vete ta merrte peshën e pamatshme të pësimit dhe që shpirtin e tij ta lente si pagë për mëkatin; megjithatë engjëjt dëshironin që Biri i të Madhërishmit megjithë përluljen e tij të vinte në gjirin e familjes njerëzore me dinjitet dhe lavdi e cila i përgjigjet pozitës së tij. A do të tuboheshin prijësit botërorë në Jerusalem për ta përshëndetur ardhjen e tij? A do t'ia paraqisnin legjionet e engjëjve popullit i cili e priste?

Një engjëll e kishte vizituar tokën për ta parë se a po përgatiteshin njerëzit për ta pritur Jezusin. Mirëpo nuk vërejti kurrfarë shenje të pritjes; nuk dëgjoi kurrfarë zëri të lavdisë e të falënderimit që ardhja e Mesisë ishte para derës. Engjëlli një kohë qëndroi pezull mbi qytetin e zgjedhur dhe mbi tempullin ku me shekuj zbuloheshin prania e Zotit, por edhe aty mbizotronte indiferenca e njëjtë. Klerikët në luksin dhe fodullëkun e tyre i ofronin tempullit viktima të përdhosura. Farisejtë i mbanin popullit fjalime të zëshme dhe thonin urata lavduese në këndet e rrugëve të qytetit. As në pallatet perandorake e as në tubimet e filozofëve, as në shkollat e rabinëve—askund, askush nuk mërzhitej

për ngjarjen e cila qiellin e kishte mbushur me gëzim dhe këngë lavdie sepse Shpëtimtari i njerëzimit së shpejti do të dukej në tokë.

[302] Askund nuk mund të vërehej kurrfarë shenje se po pritej ardhja e Krishtit; askush nuk përgatitej për ta pranuar Princin e jetës. I befashuar, lajmëtari qiellor pikërisht po përgatitej që me raportin e turpshëm të kthehej në qiell, kur papritur e vërejti një grup barinjësh të cilët natën po i ruanin grigjet e tyre. Duke e vështuar qiellin me yje ata flisnin për profecinë për Mesinë i cili duhej të vinte në botë dhe gjakonin për ardhjen e Shpëtimtarit të botës. Këtu gjendej grupi i njerëzve të gatshëm për ta pranuar lajmin nga qielli. Papritur u duk engjëlli dhe ua shpalli lajmin e gëzueshëm. Lavdia qiellore e vërshoi rrafshinën; atëherë u dukën shumë engjëj dhe u duk se gëzimi ishte tepër i madh që ta shpallte vetëm një lajmëtar qiellor dhe shumë zëra e kënduan këngën të cilën një ditë do ta këndojnë të zgjedhurit nga të gjithë popujt: “Lavdi Zotit, në më të lartin qiell, e paqe mbi tokë njerëzve që i ka për zemër!” (Luka 2,14)

Çfarë mësimesh përmban kjo histori e mrekullueshme për Betlehemin! Çfarë qortimi është ky për mëkatësinë, fodullëkun dhe egoizmin tonë! Çfarë vërejtje është kjo që të kemi kujdes në mënyrë që për shkak të indiferencës sonë të bëhemi të paaftë për t’i daluar shenjat e kësaj kohe dhe kështu të mos e shquajmë ditën e ardhshmërisë sonë!

Lajmëtarët qiellor nuk i kanë gjetur vetëm në brigjet e Judesë ndër barinjë modest, njerëzit që e kanë pritur Mesinë. Edhe ndërmjet paganëve ka pasur të atillë që e kanë pritur Mesinë. Këta kanë qenë filozofët e lindjes—njerëzit e mençur, të pasur dhe fisnikë. Këta të urtë e kanë studjuar natyrën dhe e kanë shquar Zotin në veprat e Tij. Në shkrimet hebreje është gjetur profecia për “yllin i cili do të lind nga Jakobi” dhe me padurim e kanë pritur ardhjen e Atij i cili duhet të jetë jo vetëm “ngushëllimi i Izraelit” por edhe “drita që i shkëlqen paganët” dhe shpëtimin i botës tej më tej (Luka 1,25.32; Veprat 13,47). Ata e kanë kërkuar dritën dhe drita nga fronti qiellor ua ka ndriçuar rrugën hapave të tyre. Deri sa klerikët dhe rabinët e Jerusalemit, rojet e privileguara dhe interpretët e së vërtetës kishin batisur në errësirë, qielli e kishte dërguar yllin që t’i shpiente këta të huaj në vendlindjen e Mbretit të posalindur.

Njësoj, Krishti “do të duket për herë të dytë” jo për shkak të mëkatit “por për shpëtimin e atyre që e presin”. Si lajmi për lindjen

e Shpëtimtarit, ashtu edhe lajmi për ardhjen e dytë të Krishtit nuk i është besuar prijësve religjioz të popullit. Ata e kanë ndërprerë lidhjen me Zotin dhe e kanë refuzuar dritën; për këtë arsye nuk llogariten ndër njerëzit për të cilët shkruan apostulli Pali: “Por se ju o vëllezër, nuk jeni në terr që Dita e Zotit t’ju vijë me befasi porsi vjedhësi: sepse ju të gjithë jeni bijt e dritës e të ditës! Pra nuk jeni të natës e të territ.” (1 Selanikasve 5,4.5)

[303]

Rojet në muret e Sionit është dashur që të parët ta praninin lajmin e gëzueshëm për ardhjen e Shpëtimtarit; është dashur që të parët ta shpallin ardhjen e tij dhe t’ia tërheqin vërejtjen popullit që të përgatitet për ardhjen e tij. Por ata kanë jetuar me inerci, e kanë ëndërruar paqen dhe sigurinë kurse populli ka fjetur në mëkatet e veta. Jezusi e ka parë kishën e vet si fikun e egër, të mbuluar me gjethet e shumta por pa frytin e çmueshëm. E vërteta është lavdëruar nën maskën e devotshmërisë, me mbajtjen e jashtme formale të fesë, por i ka munguar devotshmëria e vërtetë, pendesa dhe besimi pa të cilat nuk ka shërbesë të mirëfillt Zotit. Në vend të frymës së Shpirtit Shenjt aty është manifestuar fryma e fodullëkut, e formalizmit, e lavdisë së zbrazët, e egoizmit dhe e dhunës. Kisha e cila gjithnjë e më tepër largohej nga Zoti i kishte mbyllur sytë para shenjave të kohës. Nuk e kishte braktisur atë Zoti: nuk ishte larguar ai nga Besëlidhja, por Kisha ishte larguar prej Tij dhe ishte shkëputur nga dashuria e tij. Pasi që nuk i kishte plotësuar kushtet e caktuara, as Zoti nuk kishte mundur t’i plotësonte premtimet të cilat ia kishte dhënë.

Pasojat e domosdoshme gjithësesi vijnë kur nuk vlerësohet drita dhe përparësitë që i ofron Zoti. Posa të pushoj në kisha të jetoj në dritë, posa të hezitojë ta pranojë çdo rreze drite dhe ta plotësojë çdo obligim, religjioni në mënyrë të pashmangshme reduktohet në formalizëm dhe fryma e devotshmërisë së vërtetë zhduket. Kjo e vërtetë shumë herë është përsëritur në historinë kishtarë. Zoti kërkon nga populli i vet vepra të besimit dhe të dëgjueshmërisë të cilat i përgjigjen bekimeve të pranuar dhe përparësive. Dëgjueshmëria kërkon sakrifica dhe kryqin. Kjo është arsyeja që shumë gjoja të krishterë nuk janë të gatshëm ta pranojnë dritën të cilën ua dërgon qielli dhe si dikur hebrenjtë nuk mund ta shquajnë kohën e ndihmës së tyre (Luka 19,44). Për shkak të fodullëkut dhe mëkatësisë së tyre

[304] Zoti i braktisi dhe ua zbuloi të vërtetën e vet atyre që si barinj të e Betlehemit dhe të urtët nga lindja e panë çdo rreze drite që u jepej.

18. NJË REFORMATOR AMERIKAN

Një bujk i pastër dhe i ndershëm i cili kishte dyshuar në origjinën hyjnore të Shkrimnit Shenjt, por megjithatë kishte dëshiruar sinqerisht ta njihje të vërtetën kishte qenë i zgjedhur nga Zoti për ta zënë një vend të rëndësishëm në predikimin e ardhjes së dytë të Krishtit. Si dhe shumë reformatore të tjerë edhe Vilijam Mileri në rininë e vet kishte luftuar me varfërinë dhe në këtë mënyrë ishte mësuar me punën vetmohuese. Anëtarët e familjes të cilës i përkiste shquheshin për nga fryma e mëvetsishme dhe e lirë e mendimit, për nga qëndrueshmëria dhe dashuria e sinqertë ndaj atdheut dhe këto ishin edhe tiparet kryesore të karakterit të tij. I ati i tij kishte qenë kapiten në ushtrinë revolucionare dhe sakrificat që i kishte bërë në lufta si dhe pësimet nga ato kohë të stuhishme patën qenë shkak i rrethanave të vështira të viteve të para të jetës së Milerit. Ai ishte me trup të shëndoshë dhe të fuqishëm dhe qysh në fëmijëri i manifestonte aftësitë mendore të jashtëzakonshme. Ndërsa kur u rrit këtë e manifestonte edhe më tepër. Shquhej për nga shpirti aktiv dhe stabil si dhe për nga etja për dije. Edhe pse nuk e gëzonte përparësinë e një arsimimi shkollor të lartë, dashuria e tij për të mësuar dhe shprehia për meditime të thella si dhe aftësia për perceptime të mprehta e bën burrë me gjykime të shëndosha dhe me pikëpamje të gjëra. Shquhej për nga karakteri i pathyeshëm moral, e gëzonte një reputacion të mirë dhe të gjithë e respektonin sepse ishte i ndershëm, punëtor me zell dhe fisnik. Me punën dhe përpjekjet e tija, që nga rinia e hershme i fitonte mjetet për ta mbajtur veten dhe në të njëjtën kohë vazhdonte të mësonte. Me sukses i kryente shumë detyra civile dhe ushtarake dhe dukej se e kishte rrugën e hapur drejt pasurisë dhe nderit.

E ëma e tij ishte e sinqertë dhe e devotshme dhe ai prej saj që nga fëmijëria e mori edukatën religjioze. Mirëpo si djalosh i ri, ra në shoqërinë e deistëve ndikimi i të cilëve në të ishte edhe më i madh sepse ata më shumicë ishin qytetarë të mirë, njerëz të dashur dhe fisnikë, karakteri i të cilëve në masë të caktuar ishte formuar nën

[305]

ndikimin e mjedisit të krishterë në të cilin kishin jetuar. Vyrtytet të cilat ua siguronin respektin dhe besimin e të tjerëve ia kishin borxh Biblës por megjithatë këto dhurata aq shumë i kishin prishur sa që kishin bërë ndikim të kundërt nga Fjala e Zotit. Shoqërimi me këta njerëz kishte bërë që Mileri t'i pranonte pikëpamjet e tyre. Interpretimi i rëndomtë i Shkrimit Shenjt i shkaktonte vështirësi të papërballueshme, por as feja e tij e re në të cilën e kishte hedhur Biblën nuk i ofronte asgjë më të mirë të cilën do ta zëvendësonte vendin e saj prandaj ai nuk ishte fare i kënaqur. Megjithatë, këto pikëpamje i mbajti dymbëdhjetë vjetë. Mirëpo në moshën e tij 34 vjeçare, Shpirti Shenjt ia zgjoi ndërgjegjen duke ia dëshmuar jetën mëkatore. Në fenë e tij të deritashme nuk gjente kurrfarë garancishë për lumturinë pas vdekjes. Ardhmëria i dukej e errët dhe e tmerrshme. Duke folur më vonë për ndjenjat e tij të asaj kohe ai kishte shkruar:

“Mendimi për shkatërrimin më dukej i ftohtë akull, i tmerrshëm; konsideroja se gjyqi i ardhshëm të gjithë njerëzve do t’ua sillte shkatërrimin. Qielli mbi kokën time dukej si bakri kurse toka nën këmbë si hekur. E pyesja veten ç’është amshimi? Përse ekziston vdekja? Sa më tepër që përpiquesha ta kuptoja këtë aq më tepër humbeshja. Përpiquesha që të mos mendoj për këtë, por nuk mund t’i kontrolloja mendimet e mija. Ndjehesha aq shumë i pikëlluar por nuk e kuptoja shkakun e kësaj ndjenje. Llomotisja dhe ankohesha, po në të vërtetë nuk e dija përse. Isha i bindur se ekziston ndonjë gabim, por nuk e dija se si dhe ku ta gjeja ate që është e vërtetë. Ankohesha pa kurrfarë shprese.”

Në këtë gjendje jam ndodhur disa muaj. “Papritur” thot ai— “në mendjen time u duk i gjallë personi i Shpëtimtarit. Mu duk se ekziston një qenie, aq e mirë dhe përplotë mëshirë e cila m’u afrua vetë si pagë për mëkatet tona dhe kështu na çliroi nga ndëshkimi për mëkatin. Menjëherë e ndjeva se sa e dashur duhet të jetë kjo qenie dhe mendova se asaj qenie do të mund t’i hidhesha në përfaqim dhe të besoja në mëshirën e tij. Mirëpo menjëherë m’u parashtrua pyetja: si mund të dëshmohet se ekziston qenia e tillë? E kuptova se jashtë Biblës nuk mund ta gjejë asnjë dëshmi për ekzistimin e Shpëtimtarit të tillë apo të jetës së ardhme...”

[306]

E kam pare se Bibla flet pikërisht për Shpëtimtarin e atillë çfarë më duhet mua; habitesha se si mundet një libër në qoftë se nuk është i

frymëzuar nga Zoti t’i paraqes parimet të cilat plotësisht i përgjigjen nevojave të një bote të bjerrur. Isha i detyruar ta pranoj se Shkrimi Shenjt është Zbulesë hyjnore. Në të e gjeta gëzimin, ndërsa Jezusi u bë miku im. Shpëtimtari për mua u bë “i pari ndërmjet dhjetë mijëve” kurse Shkrimi Shenjt i cili më parë më dukej i errët dhe me plot kundërthënie u bë “llambë në këmbët e mija dhe dritë për rrugën time”. Shpirti im e gjeti qetësinë dhe kënaqësisinë. E konstatova se Zoti është shkëmb në mes të oqeanit të jetës. Tani fillova seriozisht ta studjoj Biblën dhe mund të them se e kam studjuar me gëzim të madh. U binda se as gjysma e përmbajtjes së saj deri atëherë për mua nuk ishte e njohur. Habitesha se si më parë nuk e kisha vërejtur dhe përjetuar bukurinë dhe lavdinë e saj dhe nuk kuptoja se si kam mundur ta refuzojë. E gjeta të fshehur të gjithë atë për të cilën gjakonte zerma ime, ilaçin për çdo dhimbje të shpirtit tim. Mandej e humba vullnetin për t’i lexuar librat e tjerë dhe përpiqesha që vet ta kërkoj urtinë prej Zotit”.²⁵⁷

Mileri e kishte pranuar publikisht besimin e tij në religjionin të cilin dikur e kishte urrejtur. Mirëpo shokët e tij mëkatarë nuk hezitoni t’ia mbarshtronin të gjitha ato dëshmi të cilat edhe ai vet dikur shumë shpesh i theksonte kundër origjinës hyjnore të Biblës. Ai atëherë ende nuk ishte i aftë që t’u përgjigjej por e kishte nxjerrë konkluzionin: në qoftë se Bibla është Zbulesë hyjnore atëherë në të nuk mund të ketë kundërthënie; dhe pasi që i është dhuruar njeriut për ta sutdiuar patjetër është e përshtatur me aftësitë e tij mendore dhe kuptimore. Mandej vendosi që vet ta studionte Shkrimin Shenjt dhe ta shihte se a mund të harmonizoheshin në të kundërthëniet në dukje.

Bënte përpjekje që të çlirohej nga të gjitha mendimet e mëparshme dhe e krahasonte pa kurrfarë komentari Biblën varg pas vargu duke u shërbyer me këtë rast vetëm me vendet e theksuara paralele dhe me fjalorin biblik. Ai e kishte vazhduar studimin e caktuar edhe në mënyrë sistematike duke filluar që nga Zanafilla, duke e lexuar varg pas vargu; nuk kishte dashur të shkonte më tutje deri sa kuptimi i vargjeve të ndryshme nuk i ishte bërë aq i qartë sa që më të mos e habitnin. Në qoftë se e gjente ndonjë varg të paqartë e kishte bërë shprehi ta krahasonte me vargjet e tjera të cilat ishin në çfarëdo lidhje me atë materje. Ai e kishte analizuar domethënien themelore historike—gramatikore të çdo fjale në kuadër të tekstit

të tërësishëm Biblik; dhe kur e shihte se mendimi i tekstit pajtohej me vargjet e ngjashme atëherë e përballonte çdo vështirësi. Kështu vepronte kur haste në vendet që vështirë i kuptonte; dhe gjithnjë në ndonjë vend tjetër të Shkrimit Shenjt e gjente shpjegimin. Pasi që përmes lutjeve serioze e kërkonte urtinë hyjnore gjithnjë i bëhej e qartë ajo që më herët i dukej e errët. Përvoja është vërtetësi e fjalëve të autorit të psalmeve: “Zbulesa e fjalëve të tua ndriçon: të thjeshtët i bën të urtë.” (Psalmi 119,130)

Me interesim të madh e kishte studjuar librin e profetit Danielit dhe Zbulesën duke e përdorur metodën e njëjtë të shpjegimeve si dhe në librat e tjerë të Shkrimit Shenjt dhe për gëzimin e tij më të madh e kishte verejtur se simbolet profetike mund të kuptoheshin. Ai e kishte vërejtur se profecitë ishin realizuar plotësisht; po, të gjitha figurat, metaforat, parabolat etj., ose janë të shpjeguara drejtpërsëdrejti ose në vendet e tjera janë paraqitur më qartë dhe në qoftë se në këtë mënyrë shpjegohet mund të kuptohen plotësisht. Ai ka thënë: “Në këtë mënyrë u binda se Bibla është sistem i të vërtetave të zbuluara e të përcaktuara aq qartë dhe thjeshtë sa që askush sado që të jetë i paarsimuar nuk mund të mos i kuptojë.”²⁵⁸ Duke i studjuar profecitë e mëdha iu zbulua hallkë pas hallke zinxhiri i tërësishëm i së vërtetës në ç‘mënyrë u shpërblye përpjekja e tij. Engjëjt qiellorë ia drejtonin mendimet dhe i ndihmonin që ta kuptonte Shkrimin Shenjt.

Duke gjykuar për profecitë të cilat në të ardhmen duhet të realizohen sipas mënyrës se si ishin plotësuar profecitë e së kaluarës, ai kishte nxjerrë përfundimin se mendimi që mbizotronte në popull për mbretërinë shpirtërore të Krishtit—në mbretërinë mijëvjeçare tokësore para përfundimit të botës—ishte i pabazuar në Fjalën e Zotit. Ajo shkencë që mëson për mbretërinë mijëvjeçare të drejtësisë dhe paqes para se të vinte personalisht Zoti i kishte shtyer larg në të ardhmen tmerret e ditës së gjykimit. Mësmi i këtillë dikuj mund t’i pëlqejë, por ai është i kundërt me shkencën e Krishtit dhe të apostujve të tij se ata kishin thënë se “gruri dhe egjra do të rriten së bashku deri në korrje”; se të këqinjët dhe mashtruesit do të ngriten lart duke u mashtruar, e duke u mashtruar”; se në ditët e fundit do të vijnë kohë të vështira”; dhe se mbretëria e errësirës do të ekzistojë deri në ardhjen e Zotit kur Zoti Jezusi do ta shkatërrojë “me frymën e gojës së vet dhe do ta zhbijë me shkëlqimin e ardhjes së vet të dukshme” (Mateu 13,30.38-41; 2 Timoteut 3,13.1; 2 Selanikasve 2,8).

Kisha apostullike nuk ka besuar në pastrimin e tërë botës dhe nuk e ka predikuar vendosjen e pushtetit shpirtëror të Krishtit. Kjo shkencë është pranuar vetëm në shekullin XVIII kurse si dhe çdo lajthitje tjetër edhe kjo i ka sjellë pasojat e këqija. Ajo i mësonte njerëzit ta presin ardhjen e Zotit në një të ardhme të largët dhe në këtë mënyrë ndikonte që ata të mos i kushtonin kujdes shenjave të cilat do ta shpallnin ardhjen e tij. Kjo shkencë e shkaktonte ndjenjën e mospërfilljes dhe ndjenjën e sigurisë, por në mënyrë plotësisht të pabazuar edhe shumë njerëz kanë qenë të mashtruar për ta lënë pasdore nevojën e përgatitjes për t'u takuar me Zotin e tyre.

Mileri e kishte konstatuar se Shkrimi Shenjt mëson qartë për ardhjen e saktë dhe personale të Krishtit. Pali thotë: “Sepse vet Zoti—kur të jepet urdhëri në zë të Kryeengjëllit, në zë të borisë së Zotit do të zbresë nga qielli.” (1 Sel. 4,16) Ndërsa Shpëtimtari ka thënë: “Dhe do ta shohin Birin e njeriut duke ardhur mbi retë e qiellit me fuqi dhe me madhëri të madhe”. “Sepse ardhja e Birit të njeriut do të jetë sikurse vetëtimja që del në lindje e duket deri në perëndim.” (Mateu 24,30.27) E tërë ushtria qiellore do ta përcjellë. “E kur të vijë Biri i njeriut me madhërinë e vet me të gjithë engjëjt do të ulet mbi fronin e vet të madhërueshëm ... dhe do t'i dërgojë të gjithë engjëjt me zërin e lartë të borisë; dhe do t'i tubojë të zgjedhurit e vet...” (Mateu 25,31; 24,31)

Me rastin e ardhjes së tij, të vdekurit e drejtë do të ngjallën ndërsa të drejtë e gjallë do të transformohen. Pali thotë: “Nuk do të vdesin të gjithë, por të gjithë do të shndërrohen. Përnjëherë, sa çel e mbyll syrin, në zërin e borisë së fundit—sepse do të bjerë boria—e të vdekurit do të ngjallen të pashkatërrueshëm edhe ne do të shndërrohen. Sepse, ky trup i shkatërrueshëm do të veshet me pashkatërrueshmërinë, dhe ky trup i vdekshëm, do të veshet me pavdekshmërinë (1 Korintsve 15,51-53). Kurse në letrën dërguar Selanikasve pasi që e përshkruan ardhjen e Krishtit thotë: “Kur të jepet urdhëri në zë të Kryeengjëllit, në zë të borisë së Zotit—do të zbres nga qielli, e më së pari do të ngjallen të vdekurit në Krishtin, dhe vetëm atëherë ne që do të jemi ende në jetë, bashkë me ta kemi për të qenë marrë në re, në takim me Zotin në ajër. Kështu do të jemi gjithmonë me Zotin.” (1 Selanikasve 4,16.17)

Populli i Zotit nuk mund ta pranojë mbretërinë deri sa të mos vijë personalisht Krishti. Shpëtimtari ka thënë: “E kur të vijë Biri i

njeriut në madhërinë e vet me të gjithë engjëjt, do të ulet mbi Fronin e vet të madhërueshëm. Atëherë para tij do të mblidhen të gjithë popujt dhe ai do t'i ndajë njërin prej tjetrit, sikurse bariu ndan delet prej cjepeve. Delet do t'i vërë në të djathtën e vet e cjeptë në të majtën. Atëherë Mbreti do t'iu thotë atyre që do të jenë në të djathtën e tij: Ejani të bekuarit e Atit tim! Merrnie në pronë Mbretërinë që u bë gati për ju që prej fillimit të botës!” (Mateu 25,31-34) Nga vargjet e theksuara shihet se me rastin e ardhjes së Krishtit të vdekurit do të ringjallen të paprishur kurse të gjallët do të transformohen. Me këtë transformim ata do të aftësohen për ta pranuar Mbretërinë; sepse Pali thotë: “Mishi e gjaku nuk mund ta trashëgojnë Mbretërinë qiellore, as shkatërrueshmëria nuk e trashëgon pashkatërrueshmërinë.” (1 Korintasve 15,50) Në gjendjen e tanishme njeriu është i vdekshëm, i shkatërrueshëm kurse Mbretëria hyjnore është e pashkatërrueshme e amshueshme. Për këtë arsye njeriu në gjendjen e vet të tashme nuk mund të hyjë në Mbretërinë hyjnore. Por, kur të vijë Jezusi ai popullit të vet do t'ia jep pavdeksinë dhe atëherë të shpëtuarit do t'i thërrasë ta marrin Mbretërinë ndaj cilës deri atëherë kanë qenë vetëm trashëgimtarë në besim.

Këto dhe vendet tjera në Shkrimin Shenjt i kishin dëshmuar Milerit se ngjarjet të cilat rëndom vehen para ardhjes së Krishtit—si për shembull Mbretëria e përgjithshme e paqjes dhe vendosja e Mbretërisë hyjnore në tokë—në të vërtetë vijnë pas ardhje së Krishtit. Më tutje, ai e kishte konstatuar se të gjitha shenjat e kohës dhe rrethanat në botë u përgjigjen përshkrimeve profetike të ditëve të fundit. Nga ky studim i Shkrimit Shenjt ai kishte konkluduar se kohës së caktuar në botën tonë në gjendjen e saj të tanishme po i afrohet fundit.

“Dëshmia e dytë e cila për mua ka qenë me rëndësi të madhe” — kishte thënë ai—“është kronologjia biblike”. E kam gjetur se ngjarjet e profetizuara të cilat në të kaluarën janë plotësuar janë realizuar në kohën e caktuar nga Zoti. Kështu deri te përmbytja (kijameti) është dashur të kalojnë njëqind e njëzetë vjetë (Zanafilla 6,3); shtatë ditë i kanë paraprirë përmbytjes, ndërsa shiu ka rënë dyzet ditë (Zanafilla katërqind vjet kanë vepruar pasardhësit e Abrahamit në tokën e huaj (Zanafilla 15,13); tri ditë të cilat përcjellësi dhe bukëpjekësi i faraonit i kishin parë në ëndërr (Zanafilla 40,12.20); shtatë vjet të cilat i kishte ëndërruar faraoni (Zanafilla 41,28-54); dyzet vjet në

shkretëtirë (Numrat 14,34); tre vjet e gjysmë të urisë (1 Mbretërve 17,1); shtatëmbëdhjetë vjetë të robërisë (Jeremiu 25,11); shtatë vjetë të Nabukodonozorit (Danieli 4,13-16); shtatëdhjetë javë të caktuara për hebrenjt (Danieli 9,24-27). Të gjitha këto ngjarje të caktuara në kohën e profecisë janë plotësuar në bazë të profetizimit.”²⁵⁹

Kur e kishte gjetur duke studjuar Biblën ndonjë kohë të profecisë e cila sipas mendimit të tij i përkiste ardhjes së dytë të Krishtit, ai këto kohë profetike i konsideronte si kohë të caktuara të cilat Zoti i kishte shpallur paraprakisht “me gojën e profetëve të tij të shenjtë”. “Ç’është e fshehtë”—ka thënë Moisiu—“Ajo është prej Zotit, por ç’është e zbuluar, ajo është jona dhe e bijëve tanë për jetë të jetëve.” (Ligji Përtrirë 29,29) Përmes profetit Amosit, Zoti thot: “Se ai nuk bën asgjë e që fshehtësitë e tij të mos ua zbulojë shërbëtorëve të vet, profetëve.” (Amosi 3,7) Ata që e studiojnë Biblën, prandaj me siguri mund të presin që në të t’i gjejnë të shpallura qartë ngjarjet e mëdha të cilat do të ndodhin në historinë njerëzore.

“Duke u pasë bindur plotësisht”—shkruan Mileri—“se Shkrimi Shenjt në tërësi është shpallur nga Zoti dhe se është i dobishëm; se ai nuk është produkt i vullnetit të njeriut por se të frymëzuar nga Fryma hyjnore e kanë shkruar njerëzit e shenjtë të Zotit dhe se ajo është e shkruar për mësimin tonë me durim dhe me ngushëllim, prandaj e kemi Shkrimin Shenjt.” (2 Timoteut 3,16; 2 Pjetrit 1,21; Romakëve 15, 4)—Unë nuk kam mundur pjesën kronologjike të Biblës ta konsideroj me më pak vlerë se pjesët e saja të tjera. Për këtë arsye e kam ndjerë që në përpjekjet e mija e kam kuptuar atë që Zoti në mëshirën e tij e ka pëlqyer si të mirë për të na e zbuluar dhe se nuk kam të drejtë t’i lë pas dore periudhat kohore të profecisë.”

Profetizimi i cili është parë se në mënyrën më të qartë e zbulon kohën e ardhjes së dytë të Krishtit ka qenë profecia e profetit Danielit 8,14: “Deri në dymijë e treqind ditë e natë dhe atëherë shenjtorja do të pastrohet.” Duke iu përmbajtur kësaj rregulle se Fjalën e Zotit e merr për interpretuese të saj autentike, Mileri e kishte gjetur se në simbolet profetike një ditë e paraqet një vit (Numrat 14,34, Ezekieli 4,6). Mandej e kishte konstatuar se periudha kohore prej dymijë e treqind ditëve profetike ose viteve përkatëse shtrihet dukshëm më larg tej kohës së mëshirës të caktuar për hebrenjt dhe se prandaj nuk ka të bëjë me pastrimin e Shenjtores së tokës hebrenje. Mileri iu kishte përmbajtur mendimit përgjithsisht të aprovuar se në epokën e

krishterë toka është Shenjtore, prandaj kishte konkluduar se pastrimi i shenjtore është profetizuar te Danieli 8,14, që domethënë pastirmi i tokës me zjarr me rastin e ardhjes së dytë të Krishtit. Në qoftë se do të gjendej pikënisja e vërtetë, për dymijë e treqind ditë atëherë kishte konkluduar ai—lehtë do të kishte mundur të caktohet edhe ardhja e dytë e Krishtit. Në këtë mënyrë do të zbulohej koha e këtij fundi të madh, koha kur do të përfundojë gjendja e tanishme “me tërë fuqinë dhe fodullëkun, me shkëlqimin dhe mjerimin, me mëkatësinë dhe dhunën e vet” dhe kur “do të hiqet mallkimi nga toka kurse vdekja do të shkatërrohet; kur do t’u jepet paga shërbëtorëve të Tu profetëve dhe të shenjtëve si dhe atyre të cilët i frikohen emrit Tënd dhe kur do të shfarosen ata të cilët e shkatërroan botën.”²⁶⁰

Mileri kishte vazhduar t’i hulumtonte profecitë me një seriozitet edhe më të madh dhe ia kishte kushtuar ditë e natë të tëra studimit të asaj pjese që i dukej me rëndësi dhe vlerë të veçantë.

Në kaptinën e tetë të profetit Daniel nuk kishte mundur ta gjente pikënisjen për dymijë e treqind ditë. Edhe pse engjëlli Gabrieli e kishte marrë udhërin që t’ia shpjegonte Danielit vizionin, megjithatë ia kishte dhënë vetëm shpjegimet e pjesërishme. Kur profeti e kishte parë ndjekjen e tmerrshme e cila do të vinte në kishë e kishte humbur fuqinë fizike. Më nuk kishte mundur të qëndronte dhe engjëlli për një kohë e kishte lënë. “Unë, Danieli u meka dhe për disa ditë mbeta i sëmurë ... vegimi më kishte lënë të habitur sepse s’ishte kush në gjendje që ta kuptonte.” (Danieli 8,27)

Mirëpo Zoti i kishte urdhëruar të dërguarit e tij: “Gabriel, shpjegoja lajmin!” Ky urdhër pajtetër duhej të kryhej, prandaj engjëlli më vonë ishte kthyer dhe i kishte thënë Danielit: “Daniel tani erdha që të shpjegoj”—“prandaj dëgjoje fjalën dhe kuptoje vegullinë.” (Danieli 9,22.23) Në Shikimin e kaptinës së tetë të përmendur kishte mbetur e pashpjeguar vetëm një pikë dhe pikërisht periudha prej dymijë e treqind ditësh; për këtë arsye engjëlli pasi ishte kthyer ishte përqëndruar kyekëputë në çështjen e kohës:

[312] “Shtëdhjetë të shtunat janë të caktuara mbi popullin tënd e mbi qytetin tënd të shenjtë ... dije pra dhe merre mirë vesh: prej se të dal fjala që përsëri të ndërtohet Jerusalemi e deri sa të vijë i Shuguruari pranë, janë shtatë javë. Gjatë gjashtëshjetë javëve mandej përsëri do të rindërtohet sheshi dhe muret por në kohë të vështira. Mandej pas shtatëdhjetë e dy javëve do të vritet i Vajosuri, por jo në vete ... ai do

të lidhë një Besëlidhje të fortë me shumë palë për një javë të vetme; në gjysmën e javës do të bëj fli e kusht.” (Danieli 9,24-27)

Engjëlli ishte dërguar te Danieli me qëllim të veçantë që t’ia shpjegonte atë që nuk e kishte kuptuar nga vegullia në kaptinën e tetë, e ky ishte raporti për kohën: “deri në dymijë e treqind ditë e netë, atëherë tempullit do të pastrohet.” Pasi që engjëlli e kishte thirrur Danielin: “Prandaj dëgjo mirë dhe kuptoje vegullinë”, kishte vazhduar: “shtatëdhjetë javë i caktohen popullit dhe qytetit tënd të shenjt”. Fjala “i caktohen” me saktësi nënkupton “i përcaktohen në mënyrë të prerë”. Engjëlli e shpjegon se shtatëdhjetë javë, domethënë 490 vjet janë përcaktuar në mënyrë të prerë dhe se ato kishin të bëjnë me hebrejët. Por përse kjo kohë ishte e prerë? Pasi që periudha prej dymijë e treqind ditësh është periudhë e vetme e cila përmendet në kaptinën e tetë, atëherë shtatëdhjetë javë është dashur të shkëputen prej kësaj periudhe. Kjo domethënë se shtatëdhjetë javë janë pjesë e dymijë e treqind ditëve dhe se këto dy pjesë fillojnë në të njëjtën kohë. Shtatëdhjetë javë sipas shpjegimit të engjëllit është dashur të fillojnë në kohën e dhënies së urdhërit dhe që Jerusalemi përsëri të rindërtohet. Sikur të kishte mundur të përcaktohej data e këtij urdhëri atëherë do të gjendej edhe pikënisja e periudhës së madhe kohore prej dymijë e treqind ditësh.

Ky urdhër gjendet në kaptinën e shtatë të libirit të Ezdrës (Ezdra 7,12-26). Artakserksi, perandori pers këtë dekret e kishte lëshuar në formën e tij definitive në vitin 457 para erës sonë. Në librin Ezdra 6,14 thuhet se shtëpia e Zotit në Jerusalem ishte ndërtuar “me urdhërin e Kirit, Darit dhe Artakserksit, perandorëve të Persisë”. Këta tre perandorë e kanë lëshuar, verifikuar dhe plotësuar dekretin, kështu që ky dekret në bazë të profecisë e shënon pikënisjen prej dymijë e treqind ditësh. Në qoftë se merren 457 vjet para erës sonë kur dekreti është plotësuar, si kohë e lëshimit të tij shihet se është plotësuar çdo detaj i profecisë në pikëpamje të shtatëdhjetë javëve (Shih: Shtojca historike).

“Qysh kur doli fjala se Jerusalemi përsëri po rindërtohet deri te princi i Vajosuri do të jenë shtatë javë dhe gjashtëdhjetë e dy javë” — përkatësisht gjashtëdhjetë e nëntë javë ose katërqindë e tetëdhjetë vjet. Urdhëri i Artakserksit ka marrë formë të prerë në vjeshtën e vitit 457 para erës sonë. Në qoftë se 483 vjet llogariten nga kjo pikënisje atëherë ato shtrihen deri në 27 vjet pas erës sonë.

Në atë kohë profecia është plotësuar. Fjala “Mesi” domethënë “i vajosur” (i mirosur) ose “Krishti”. Në vjeshtën e vitit 27 Gjoni e ka pagëzuar Krishtin dhe Krishti është Vajosur me Shpirtin Shenjt. Apostulli Pjetri dëshmon se Jezusin nga Nazareti “Zoti e ka vajosur me Shpirtin Shenjt dhe me fuqi” (Veprat 10,38). Edhe vet Shpëtimtari ka thënë: “Shpirti i Zotit është mbi mua sepse ai më vajosi. Ai më dërgoi t’u kumtojë të vobektëve Ungjillin.” (Luka 4,18) Pas pagëzimit, Jezusi u nis për Galile “duker predikuar Ungjillin për Mbretërinë hyjnore dhe duke thënë: erdhi koha” (Marku 1,14.15).

“Dhe do të përcaktohet Besëlidhja me shumë njerëz për një javë.” “Java” për të cilën është këtu fjala, është java e fundit në periudhën kohore prej shtatëdhjetë javësh; këto janë shtatë vjetët e fundit të periudhës kohore të caktuar për hebrejët. Në atë kohë e cila shtrihet prej vitit 26 deri në vitin 34 pas erës sonë, Jezusi së pari personalisht e mandej përmes nxënëve të tij u ka dërguar thirrje ungjillore sidomos hebrejëve. Kur janë nisur apostujt ta shpallin lajmin e gëzueshëm për Mbretërinë, Jezusi u ka dhënë udhëzime: “Mos shkoni ndër paganë as mos hyni në asnjë qytetet të samaritanëve! Por shkoni më mirë tek delet e humbura të shtëpisë së Izraelit.” (Mateu 10,5.6)

“Kurse në gjysmën e javës do të hiqet flijimi dhe blatimi”. Në vitin 31 pas erës sonë, tre vjet e gjysmë pas pagëzimit, Shpëtimtari është vënë në kryq. Me flijimin e madh të dhënë në Golgotë ka përfunduar periudha e flijimeve të cilat gjatë katër mijë vjetëve e kanë shënuar Qengjin e ardhshëm të Zotit. Tani hija është bërë realitet prandaj është dashur të ndërprehen të gjitha flijimet dhe kungimet e ligjeve ceremoniale.

Shtatëdhjetë javë ose 490 vjet që iu ishin caktuar hebrejëve, kishin kaluar siç e kemi parë në vitin e 34-të pas Krishtit. Në atë kohë me vendimin e Sindirionit hebrej ky popull definitivisht e refuzoi Ungjillin duke e linçuar Stefanin dhe duke i persekutuar pasuesit e Krishtit. Prej atëherë lajmi i shpëtimit më nuk kufizohej në popullin e zgjedhur por filloi t’i shpallet tërë botës. Nxënësit të cilët për shkak të ndjekjeve u detyruan të iknin nga Jerusalemi “kalonin duke e predikuar Fjalën”. “Filipi duke zbritur në qytetin Samaritas ua predikonte Krishtin”. Pjetri i udhëhequr nga Zoti ia kishte zbuluar Ungjillin kapitenit nga Qesaria, Kornelit të devotshëm; ndërsa Pali që kishte zell të zjarrtë dhe i cili ishte kthyer në besimin e Krishtit, kishte

marrë urdhër që lajmin e gëzueshëm tua dërgonte “larg paganëve” (Veprat 8,4.5; 22,21).

Kështu çdo pjesë e kësaj profecie të madhe u plotësua qartë. Shtatëdhjetë javë të cilat pa kurrfarë dyshimi kishin filluar në vitin 457 para Krishtit kanë përfunduar në vitin 34 pas Krishtit. Duke u nisur nga data e përmendur nuk është vështirë të gjendet mbarimi i dymijë e treqindë ditëve. Në qoftë se shtatëdhjetë javë ose 490 ditë i shkëpusim prej dymijë e treqind ditëve na mbeten edhe një mijë e tetëqindë e dhjetë ditë. Pas mbarimit të 490 ditëve, mbeten për tu plotësuar 1810 ditë, duke llogaritur nga viti 34 pas Krishtit, 1810 vitet e mbetura arrijnë në vitin 1844. Prandaj, 2300 ditë nga Danieli 8,14 mbarojnë në vitin 1844. Pas kalimit të kësaj kohe të madhe profetike sipas dëshmisë së engjëllit të Zotit, “tempulli do të pastrohet”. Në këtë mënyrë ka qenë e përcaktuar qartë koha e pastrimit të tempullit ngjarje e cila siç është besuar ka pasur për të ndodhur në kohën e ardhjes së dytë të Krishtit.

Mileri dhe bashkëpunëtorët e tij në fillim kishin besuar se 2300 vjet do të kalonin në pranverën e vitit 1844, ndërsa profecia na shpiente në vjeshtën e vitit të njëjtë. Kuptimi i gabueshëm i kësaj pike u kishte sjellë sheqetësime dhe dëshprime atyre të cilët e kishin pranuar datën e parë si kohë të ardhjes së Krishtit. Mirëpo kjo nuk ndikoi fare në fuqinë e dëshmisë se 2300 ditë përfundojnë në vitin 1844 dhe se atëherë do të ndodhte ngjarja e madhe—pastrimi i tempullit.

Kur iu përkushtua studimit të Shkrimit Shenjt për të dëshmuar se ai është Zbulesë hyjnore, Mileri aspak nuk kishte pritur se kjo do ta shpiente në konkluzionin të cilin tani e kishte nxjerrur. Ai vet mezi mund të besonte në rezultatin e kërkimeve të tija. Mirëpo dëshmia biblike ishte aq e qartë dhe e fuqishme sa që nuk mund ta mohonte.

Ai i kishte kaluar dy vite në studimet e Biblës kur në vitin 1818 kishte arritur në konkluzionin solemn se përafërsisht pas 25 vjetësh, Krishti do të vinte për ta shpëtuar popullin e tij. “Nuk ka nevojë”—thot Miler—“të flas për gëzimin i cili e mbushi zemrën dhe shpirtin tim pranë mendimit për ardhmërinë solemne dhe gjakimin e fuqishëm të shpirtit tim që të marrë pjesë në gëzimin e të shpëtuarve. Tani Bibla për mua u bë një libër i ri. Ajo ishte ushqim i vërtetë për shpirtin tim. Çdo gjë që e kisha të paqartë, misterioze dhe të errët tani ishte kuptuar nga një dritë e fuqishme e cila më

shkëlqeu nga faqet e saja të shenjta. Oh, sa më dukej tani e vërteta e shkëlqyeshme dhe e lavdishme! U zhdukën të gjitha kundërthëniet dhe jokensekuencat të cilat më dukej se më parë i gjeja në Bibël. Edhe pse ende kishte shumë vargje të cilat nuk i kuptoja plotësisht, megjithatë aq shumë dritë rrezatonte prej saj për ta ndriçuar shpirtin tim deri atëherë të errësuar sa që duke e studjuar Shkrimin Shenjt ndjeja aso entuziazmi të cilin kurrë nuk kam besuar se do ta ndjeja në qoftë se do ta studjoja.”²⁶¹

“Bindja solemne që për një kohë të shkurtër do të zhvillohej ngjarja aq e madhe të cilën e profetizon Shkrimi Shenjt në mua e shtroi pyetjen e pashmangshme: cila është detyra ime ndaj botës në pikëpamje të këtyre dëshmimeve të qarta të cilat ma tronditën shpirtin?”²⁶² Mileri e ndjente se detyra e tij ishte që edhe tjerëve t’ua kumtonte dritën të cilën e kishte pranuar. Ai priste se paganët do të bënë rrezistencë, por besonte se të gjithë të krishterët do të gëzoheshin nga shpresa se do të mund ta takonin Shpëtimtarin të cilin e donin. Frikësohej vetëm se shumë njerëz nga gëzimi i madh për shkak të çlirimit i cili do të arrinte së shpejti do ta pranonin këtë konkludim pa i analizuar sa duhet vargjet e Shkrimit Shenjt që e dëshmojnë këtë të vërtetë. Ai ende mëdyshej se a duhej bindjen e vet ta paraqiste publikisht në mënyrë që nëse ishte në lajthitje të mos i sillte edhe të tjerët. Kjo e nxiti që edhe një herë t’i verifikonte dëshmitë e konkluzioneve të veta dhe që me kujdes ta ekzaminonte çdo vështirësi e cila do të mund të shpërthente. Ai u bind se të gjitha dilemat zhdukeshin para dritës së Fjalës së Zotit, ashtu siç zhduket mjegulla para rrezeve të diellit. Pas pesë vjetëve të studimit të këtillë u bind plotësisht në saktësinë e pikëpamjeve të veta.

Tani me një forcë të re i imponohej detyra që edhe të tjerët t’i njohtonte me ate që Shkrimi Shenjt, siç besonte ai i mësonte qartë. Ai pat thënë: “Kur shkoja në punë, në vesh më jehonte vazhdimisht: shko dhe thuaj botës se në çfarë rrezikut gjendet. Vargu tjetër biblik i cili vazhdimisht i jehonte në vesh ishte: “Në qoftë se unë të them për të paudhin: i paudhë do të vdesish!, e ti nuk ma thua që i bjerruri të largohet nga udha e tij e mbrapsht, i paudhi do të vdes në fajësinë e vet kurse unë gjakun e tij do ta kërkoj prej dorës sate. Por në qoftë se e qorton të paudhin që të kthehet nga rruga e vet e ligë kurse ai nuk kthehet, do të vdes në fajësinë e vet, por ti e ke shpëtuar jetën tënde.” (Ezekieli 33,8.9) E ndjeja se shumë të paudhë do të pendoheshin

[316]

në qoftë se u tërhiqet. vërejtja; ndërsa në qoftë se nuk ua tërheqë vërejtjen se gjaku i tyre do të kërkohet nga dora ime.”²⁶³

Ai mandej filloi t’i përhapë pikëpamjet e veta kur iu dha mundësia dhe i lutej Zotit që së paku një predikues ta ndjente rëndësinë e tyre dhe t’ia kushtonte jetën e vet përhapjes së këtij lajmi. Mirëpo nuk mund të çlirohet nga ndjenja e përgjegjësisë se shpallja e vërejtjes ishte detyrë e tij personale. Në mendime gjithnjë i jehonin fjalët: “Shko dhe komunikoj këtë botës; gjakun e tyre do ta kërkoj nga dora e jote.” Priti nëntë vjet dhe kjo peshë vazhdimisht e ngarkonte në shpirt, derisa në vitin 1831 për herë të parë nuk i paraqiti publikisht themelet e besimit të tij. Ashtu siç ishte thirrur Elizeu që t’i lente qetë e tij në fushë dhe ta merrte gunën e përkushtimit shërbesës profetike, ashtu edhe Vilijam Mileri që thirrur ta braktisë plugun e tij dhe t’ia zbulonte popullit misteret e Mbretërisë hyjnore. Ai me shqetësim e filloi këtë vepër, duke i shpënë degjuesit e tij hap pas hapi nëpër periudhat profetike deri në ardhjen e dytë të Krishtit. Pas çdo përpjekje ai merrte guxim dhe forcë të re sepse e vërente interesimin e madh të njerëzve të cilin e zgjonin fjalët e tij.

Mileri kishte vendosur që publikisht t’i mbarshtronte pikëpamjet e veta, vetëm për arsye se për këtë e nxisnin vëllezërit e tij për nga besimi dhe për arsye se në fjalët e tyre e dëgjonte ftesën e Zotit. Atëherë më ishte në moshën 50 vjeçare dhe nuk ishte mësuar të fliste publikisht. E shqetësonte ndjenja e paaftësisë për ta sendërtuar veprën e cila qëndronte para tij. Mirëpo që nga fillimi përpjekjet e tij për shpëtimin e shpirtërave u bekuan. Pas predikimit të parë u bë një zgjim i madh religjioz, me ç’rast 30 familje të tëra u kthyen në besimin e vërtetë përveç dy anëtarëve. Ai menjëherë ishte ftuar të fliste edhe në vendet tjera dhe gjithkund puna e tij zgjonte intersim të gjallë për Fjalën e Zotit. Mëkatarët ktheheshin në rrugën e mbarë, të krishterët motivoheshin për lojalitet më të madh ndaj Zotit kurse deistët dhe të paudhët patjetër e pranonin të vërtetën biblike dhe religjionin e krishterë. Ata me të cilët punonte e kishin dhënë për të këtë dëshmi: “Ai i përfiton edhe ata njerëz në të cilët njeri tjetër nuk do kishte mundur të ndikonte.”²⁶⁴ Predikimet e tij kishin për qëllim ta zgjonin interesimin e përgjithshëm për gjëra fetare dhe për ta penguar përhapjen e frymës sekulariste dhe të bjerrjes morale të asaj kohe.

[317]

[318]

Gati në çdo qytet në saje të predikimeve ktheheshin në besimin e vërtetë me nga 20 e diku edhe i qindra sosh. Në shumë vende hapeshin kishat e ndryshme protestante; Mileri rëndom mer-te thirrje nga predikuesit e kishave të ndryshme. Parimi i tij ishte që të mos fliste askund ku nuk ishte i ftuar, por megjithatë së shpejti e kishte parë se nuk mund t'i përgjigjej as gjysmës së lutjeve të cilat i dërgoheshin.

Shumë njerëz të cilët nuk e pranonin mendimin e tij në pikëpamje të kohës së saktë të ardhjes së dytë të Shpëtimtarit, megjithatë ishin të bindur në sigurinë dhe afërsinë e ardhjes së tij si dhe për nevojën përgatitjes. Në disa qytete të mëdha predikimet e tija lenin mbresa të jashtëzonshme në popull. Pronarët e kafiterive e braktisnin punën dhe i shndërronin kafiteritë dhe restorantet në salla për mbledhje; hallat e bixhozit mbylleshin; besimit i ktheheshin të paudhët, deistët, universalistët e bile e dhe njerëzit e bjerrur disa prej të cilëve me vite nuk kishin hyrë në kishë. Kishat e ndryshme i mbanin mbledhjet e uratave në të gjitha pjesë e qytetit në çdo kohë. Njerëzit afaristë tuboheshin në mesditë për lutje dhe falënderime. Ky nuk ishte ndonjë shqetësim fanatik por një disponim i përgjithshëm solemn që njerëzve ua kishte përshkuar mendjet dhe zemrat. Puna e Milerit e ngjashme me atë të reformatorëve kishte ndikuar më shumë në arsye dhe e kishte nxitur ndërgjegjen se sa që kishte shkaktuar shqetësim.

Në vitin 1833 Mileri nga kisha baptiste pjestar i së cilës ishte e mori lejen për të predikuar. Shumë predikuesë të kësaj kisha e akseptonin veprën e tij dhe me lejen e tyre ai e vazhdoi punën. Udhëtonte dhe vazhdimisht predikonte por puna e tij kryesisht ishte e kufizuar në Anglinë e Re dhe në shtetet qendrore. Disa vite vet i paguante shpenzimet kurse më vonë nuk fitonte aq sa që të mund t'i paguante shpenzimet e udhëtimit për vendet e ndryshme ku ftohej. Puna e tij publike jo vetëm që nuk i sillte levërdi materiale por edhe e ngarkonte me shpenzime nga pasuria e vet e cila gjatë kësaj periudhe të jetës së tij vazhdimisht zvogëlohej. Ai ishte baba i një familje të madhe, mirëpo me që të gjithë jetonin në mënyrë modeste dhe ishin të zellshëm, pasuria e tij e vogël fshatare i mjaftonte si për ta mbajtur veten ashtu dhe familjen.

Në vitin 1833, qysh kur Mileri kishte filluar t'i shpallte dëshmitë për ardhjen e shpejtë të Zotit u paraqit shenja e fundit të cilën Jezusi

e kishte profetizuar si shenjë të ardhjes së vet të dytë. Jezusi pat thënë: “Edhe yjet do të bijnë nga qielli.” (Mateu 24,29) Edhe Gjoni duke i shikuar në vizion skenat të cilat do t’i paraprinin ditës së Zotit shkruante:

[319]

“Yjet e qiellit ranë mbi tokë, sikurse fiku i hedh kokrrat e veta të papjekura kur e tund era e madhe.” (Zbulesa 6,13) Kjo profeci u plotësua në mënyrë të qartë dhe të jashtëzakonshme me rënien e meteorëve më 13 nëntor 1833. Kjo ishte një shkenë madhështore e rënies së yjeve çfarë historia nuk e kishte shënuar kurrë më parë. “I tërë sfondi qiellor mbi Shtetet e Bashkuara me orë të tëra u ndodhë në lëvizje të zjarrtë! Kurrë në atë vend, që nga ardhja e kolonistëve të parë nuk ishte paraqitur ndonjë fenomen natyror të cilin disa do ta kishin vështruar aq të mrekulluar kurse të tjerët me aq frikë dhe shqetësim”. “Shume njerëz ende e kanë në kujtesë të gjallë atë skenë madhështore dhe solemne. Kurrë ndonjë rrebesh shiu nuk ka qenë më i dendur se që ishte rënia e meteorëve asaj dite në lindje, në perëndim, në veri dhe në jug—gjithkah shtrihej e njëjta pamje. Me një fjalë, i tërë qielli ishte në lëvizje. Kjo skenë, siç e përshkruan profesori Siliman në gazetat e tij, mund të shihej mbi tërë Amerikën Veriore. Që nga ora 2 e mëngjesit e deri në dritën e qartë të ditës qielli ishte i kthjelltë dhe pa re dhe në të mund të vështrohej loja e vazhdueshme e trupave të zjarrtë të shkëlqyeshëm.”²⁶⁵

“Pena nuk mund ta përshkruaj shkëlqimin e asaj skene ... Kush nuk e ka parë vet nuk mund ta paramendoj bukurinë e saj. Dukej sikur yjet ishin tubuar në një pikë, në afërsi të zenitit, prej nga me shpejtësinë e rrufesë fluturonin në të gjitha anët e horizontit, kurse megjithatë numri i tyre nuk zvogëlohej; mijëra sish gjendeshin në drejtimet në të cilat mijëra të tjerë kishin kaluar, sikur të ishin krijuar për atë situatë.”²⁶⁶ “Është e pamudshme të paraqitet ky fenomen më mirë se me pamjet e fikut i cili i shkundur nga era e fuqishme i qet frytet e veta ende të pa pjekura.”²⁶⁷

Në revistën e Nju Jorkut (Zhurnal of komerc) më 14 nëntor 1833 ishte botuar një artikull i gjatë për këtë skenë të jashtëzakonshme: “Asnjë filozof, as shkencëtar, sa e kam të njohur, as me gojë, as me shkrim nuk e ka përshkruar fenomenin e atillë çfarë ishte i djeshmi. Para 18 shekujsh një profet me saktësi e ka paraparë, në qoftë se me shprehjen rënia e yjeve e nëkupton rënien e meteorëve çfarë në kuptim të plotë është e mundshme.”

[320] Kështu u plotësua shenja e fundit e ardhjes së tij për të cilat Jezusi u kishte thënë nxënësve të vet: “Kështu, edhe ju kur t’i shihni të gjitha këto, dinie se Biri i njeriut është afër—te dera!” (Mateu 24,33) Pas këtyre shenjave, Gjoni e kishte pare se si “Qielli u mbështoll porsì një pergam kur mbështillet dhe çdo mal e ishull ndërrojnë vend”, kurse mëkatarët nga frika u përpoqën të iknin para ardhjes së Birit të njeriut (Zbulesa 6,12-17).

Shumë njerëz të cilët ishin dëshmitarë të rënies së yjeve e shikonin atë skenë si shenjë të gjykimit e cila do të vinte—si “pamje e tmerrshme, me siguri shenjë pararendëse e mëshirshme e asaj dite të madhe dhe të tmerrshme.”²⁶⁸ Në këtë mënyrë vëmendja e njerëzve ishte tërhequr në plotësimin e profecisë dhe në këtë mënyrë shumë njerëz ishin nxitur që t’i kushtonin vëmendje lajmit për ardhjen e dytë të Krishtit.

Në vitin 1840 një plotësim i rëndësishëm i profecisë e kishte tërhequr vëmendjen e njerëzve. Dy vjet para kësaj, Josif Liç njëri ndër predikuesit kryesor të cilët e shpallnin ardhjen e dytë të Krishtit e kishte publikuar interpretimin e kaptinës së IX të Zbulesës e cila flet për rënien e Perandorisë turke. Në bazë të llogarive të tij kjo fuqi duhej të rrënohej në gusht të vitit 1840. Disa ditë më parë ai kishte shkruar: “Në qoftë se e pranojmë se periudha e parë prej 150 vjetësh është plotësuar me saktësi, para se Konstantini XI me lejen e turqëve të hipte në fron dhe që 391 vjetë e 15 ditë të fillojnë me mbarimin e periudhës së parë, atëherë ato duhet të mbarojnë më 11 gusht të vitit 1840, kur mund të pritët rënia e fuqisë otomane në Stamboll. Dhe, unë besoj fuqishëm se kështu do të jetë ...”²⁶⁹

Me saktësi në kohën e caktuar, Turqia përmes të dërguarit të saj e pranoi mbrojtjen e fuqive të mëdha evropiane dhe në këtë mënyrë ra nën mbikqyrjen e popujve të krishterë (Shih: Shtojca historike). Me këtë ngjarje profecia u plotësua me saktësi. Kur u publikua kjo, shumë njerëz u bindën se janë të drejta interpretimet e profetizimeve ashtu siç i kishin pranuar Mileri dhe bashkëpunëtorët e tij, gjë që kontribuoi që lëvizja adventiste të nxitej me të madhe. Njerëzit e arsimuar dhe me ndikim u bashkuan me Milerin për ta predikuar lajmin dhe prej vitit 1840 deri në vitin 1844 vepra u përhapë me shpejtësi.

Vilijam Mileri kishte krijuar dhurata të mëdha shpirtërore përmes meditimit dhe studimit. Krahas kësaj, ai e kishte përfituar edhe

urtinë nga qielli kur kishte zënë lidhje me burimin e urtisë. Ishte njeri me virtyte të larta prandaj e çmonin dhe e respektonin kudo që çmoheshin vlera e karakterit dhe cilësitë morale. Ai ishte i përzemërt dhe i përvuajtur pa hile; cilësohej me forcën e ngritjes mbi vetveten, ishte i kujdesshëm dhe i sjellshëm me të gjithë, i gatshëm gjithnjë për t'i dëgjuar edhe mendimet e tjerëve dhe për t'i vlerësuar dëshmitë e tyre. Pa pasione dhe shqetësime i vërtetonte të gjitha teoritë dhe mësimet me ndihmën e Fjalës së Zotit; gjykimi i tij i shëndoshë si dhe njohja e thellë e Shkrimit Shenjt i ndihmonin që ta kundërshtonte çdo lajthitje dhe ta demaskonte çdo gënjeshtër.

[321]

Mirëpo as puna e tij nuk u zhvillua pa kundërshtime. Si edhe gjatë kohës së reformatorëve të mëparshëm, mësuesit e religjioneve të mëdha nuk e pranonin me ëndje të vërtetën të cilën ai e shpallte. Pasi që ata pikëpamjet e veta nuk mund t'i dëshmonin me Shkrimin Shenjt atëherë pikëmbështetjet i kërkonin në deklaratat dhe në shkencën e njerëzve; në legjendat e etërve. Mirëpo predikuesit e lajmit advent e pranonin vetëm dëshminë e Fjalës së Zotit. “Bibla dhe vetëm Bibla”—ishte motoja e tyre. Ndërsa, kundërshtarët e tyre, mangësinë e dëshmimeve biblike e plotësonin me përqeshje dhe shpotitje. I përdornin kohën, mjetet dhe aftësitë për t'i komprometuar ata, e keqja e të cilëve qëndronte në faktin se me gëzim e prisnin ardhjen e Zotit të tyre, e gjakonin jetën e shenjt dhe ua tërhiqnin vërejtjen edhe të tjerëve për t'u përgatitur për ardhjen e tij.

Kundërshtarët kishin bërë përpjekje të mëdha për ta kthyer vëmendjen e njerëzve kundër ardhjes së Krishtit. Ata konsideronin mëkat diçka prej të cilës njerëzit duhej të turpëroheshin—studimin e profecisë për ardhjen e dytë të Krishtit dhe për mbarimin e kohës. Në këtë mënyrë shumë predikuesë të cilët ishin të dashtur nga populli e rrënonin besimin në Fjalën e Zotit. Mësimet e tyre kishin bërë që njerëzit të bëheshin të paudhë dhe shumë ishin ndjerë të lirë që të jetonin me dëshirat e tyre mëkatore; kurse më në fund ata që e kishin shkaktuar këtë të keqe i akuzonin adventistët si fajtorë për të.

Deri sa emri i Milerit ishte bërë tërheqës për shumë dëgjues të arsyeshëm dhe të kujdesshëm, në anën tjetër ky emër rrallë përmendej në shtypin religjioz përveç në rastet kur e akuzonin apo e tallnin. Indiferentët dhe të pafetë të cilët kurajoheshin nga qëndrimi i disa mësuesve religjioz përpiqeshin për ta akuzuar atë dhe veprën e tij duke u shërbyer me shprehje të paturpshme, me tallje dhe përqeshje

[322]

të padenjë dhe blasfeme. Burri i thinjur i cili e kishte barktisur shtëpinë komode për të udhëtuar me shpenzimet e veta nga qyteti në qytet, nga një vend në tjetrin, duke u përpjekur që vazhdimisht ta predikojë vërejtjen e shenjtë e solemne për gjyqin e ardhshëm, në mënyrë të turpshme akuzohej si fanatik, gënjeshtar dhe mashtrues arrogant.

Intrigat, talljet dhe urrejtja që ishin orientuar kundër tij shkaktonin protestë bile edhe në shtypin botëror. “Ta trajtosh me aq naivitete dhe përqeshje një çështje që ka aq shumë rëndësi dhe pasoja të tmerrshme” — thoshin njerëzit nëpër botë—“domethënë jo vetëm të tallesh me ndjenjat e përfaqësuesit e mbrojtësit të Tij por edhe ta përqeshësh ditën e Gjyqit e bile edhe vet Zotin, dhe të tallesh me tmerret e gjyqit të Tij!”²⁷⁰

Inicuesi i çdo të keqe përpiquej jo vetëm ta pengonte përhapjen e lajmit advent por edhe ta shkatërronte vet lajmëtarin. Mileri praktikisht e zbatonte të vërtetën në zemrat e dëgjuesve të vet: ai i njolloste mëkatet e tyre dhe e gjykonte vetëknaqësinë e tyre. Fjalët e tija të hapta dhe të ashpra e shkaktonin armiqësinë e tyre. Kur anëtarët e kishës iu kundërvunë lajmit të tij, njerëzit më të thjeshtë u kurajuan të bëjnë edhe më keq; armiku e kishte bërë planin që Milerit t’ia merrte jetën duke dalë nga kisha. Mirëpo në mes të aq shumë njerëzve ishin edhe engjëjt dhe njëri prej tyre në formë të njeriut e mori atë shërbëtor të Zotit për dore dhe e nxori të palënduar nga grumbulli i çoroditur nga mllefi për ta shpënë në vend të sigurt. Vepra e tij ende nuk ishte përfunduar, ndërsa satani dhe demonët e tij ishin mashtruar në qëllimet e veta.

Përkundër kundërshtimit të madh, interesimi për lajmin advent u shtua gjithnjë e më tepër. Numri i pasuesve të tij u shtua në qindra, në mijëra dhe në qindra mijëra. Bashkësitë e ndryshme fetare patën një rritje të madhe të besimtarëve, por pas një kohe të caktuar u paraqit fryma e armiqësisë kundër këtyre njerëzve të devotshëm, ndërsa kishat filluan të ndërmerrnin masa disiplinore kundër atyre që i pranonin pikëpamjet e Milerit. Kjo gjendje e nxiti Milerin ta marrë penën dhe që me një letër të hapur t’u drejtohet të gjitha bashkësive të krishtera duke i ftuar që nga Shkrimi Shenjt t’ia dëshmonin lajthitjet.

“Çka besojmë ne”—thoshte ai—“çka nuk kemi marrë drejtpërsërdrejt nga Fjala e Zotit të cilën edhe ju vet e pranoni me parimin e vetëm të fesë dhe të jetës? Çka kemi bërë, me të cilën gjë

e kemi merituar gjykimin aq të ashpër të kishave dhe të shtypit dhe çka ju jep të drejtë të na përjashtoni nga kishat tuaja? Në qoftë se jemi në rrugën e gabuar, unë ju lutem të na tregoni ku kemi gabuar. Na e thuani nga Fjala e Zotit se ku jemi lajthitur. Ju mjaft na keni tallur por kjo nuk mund të na bind se jemi në rrugë të gabuar; vetëm Fjala e Zotit mund t' i ndryshojë pikëpamjet tona. Ne me meditime dhe me lutje në bazë të dëshmimeve nga Shkrimi Shenjt i kemi nxjerrë konkluzionet tona.”²⁷¹

[323]

Gjatë shekujve dyshimi dhe mosbesimi njësoj e ka pritur lajmin e vërejtjes të cilin Zoti ia ka dërguar botës përmes shërbëtorëve të vet. Kur Zoti vendosi që ta shkaktojë përmbytjen në botën e vjetër, njerëzve së pari këtë ua shpalli me qëllim që t' u jepte kohë për t' u kthyer nga paudhësia mëkatore. Njëqind e njëzet vjet vërejtja jehoi në veshët e mëkatarëve duke i ftuar që të pendohen për t' u shmangur mllëfit të Zotit. Mirëpo ky lajm u dukej si përrallë dhe askush nuk ia vuri veshin. Të zhytur në mëkate ata e tallnin lajmëtarin e Zotit, e përqeshnin thirrjen e tij e bile edhe e akuzonin për mashtrime. “Si mund ta marrë guximin njeriu për t' u kundërvënë të gjithë të urtëve të botës? Nëse lajmi i Noeut ishte i vërtetë atëherë përse e tërë bota nuk e pranoi dhe nuk i besoi? Përse? Sa vlen pohimi i njeriut në krahasim me urtitë e mijëra të tjerëve?” Ata e refuzuan lajmin dhe nuk deshtën të kërkonin vendstrehim në arkën e shpëtimit.

Shpotitësit i përmendnin dukuritë natyrore: pandryshueshmërinë e radhës së stinëve vjetore, sfondin e kaltër qiellor nga i cili ende kurrë nuk kishte rënë shi, luginat e plleshme të cilat jepnin thesar të bujshëm nga vesa e natës; dhe pasi që me urrejtje deklaruan se perdikuesi i drejtësisë është vetëm një senil vazhduan edhe më fuqishëm se kurrë më parë të kënaqen në amoralitet dhe në të këqija. Megjithatë, paudhësia dhe jeta e tyre mëkatore nuk mundën ta pengojnë të keqen e profetizuar. Zoti një kohë të gjatë e duroi paudhësinë dhe jetën e tyre mëkatore dhe u la mjaft kohë që të pendoheshin, por në kohën e caktuar Gjyqi i drejtë i Zotit i arriti ata të cilët e refuzuan mëshirën e tij.

Krishti ka thënë se njerëzit do ta shprehin po atë mosbesim në pikëpamje të ardhjes së tij të dytë. Ashtu siç “bashkohanikët e Noeut nuk e ndjenë derisa nuk erdhi përmbytja dhe i vërshoi të gjithë” ashtu sipas fjalëve të Krishtit do të jetë edhe ardhja e Birit të Zotit.” (Mateu 24,39) Kur populli besimtar të bashkohet me botën dhe të

[324] fillojë të jetojë siç jeton bota dhe të kënaqet në argëtimet e ndaluara, kur luksi sekular të bëhet edhe luks i kishës, kur të biejnë këmbanat e krushqëve dhe të gjithë të shpresojnë edhe në vitet tjera të shumta të ardhshme të progresit—pikërisht atëherë si rrufeja nga qielli i kthjelltë do të vijë fundi për lajthitjet dhe shpresat e tyre të rrejshme.

Ashtu siç e ka dërguar Zoti lajmëtarin e vet për t’ia tërhequr vërejtjen botës për përmbytjen e cila erdhi, ashtu e ka dërguar edhe lajmëtarin e zgjedhur për ta shpallur kohën e afërt të Gjyqit të fundit. Dhe, ashtu siç ishin tallur bashkëkohanikët e Noeut me predikuesin e drejtësisë ashtu edhe në kohën e Milerit shumë njerëz të cilët ishin quajtur fëmijët e Zotit ishin tallur me fjalët që ua tërhiqnin vërejtjen.

Përse kishat kishin bërë rezistencë të atillë ndaj shkencës dhe predikimit për ardhjen e Krishtit? Deri sa kjo ngjaije u sjellë të këqinjëve kob dhe shkatërrim, për të drejtët ajo është shpresë dhe gëzim. Kjo e vërtetë e madhe në të gjithë shekujt ka qenë ngushëllim për popullin besnik të Zotit; përse ajo tani, ngjashëm me Autorin e vet është bërë “mollë sherri dhe shkëmb shajnie” për ata të cilët konsiderohen popull i Zotit? Vetë Zoti nxënëve të tij ua ka dhënë premtimin: “Kur të shkoj dhe t’ua përgatis vendin, përsëri do të vijë dhe do t’ju marrë me vete, që edhe ju të jeni bashk me mua.” (Gjoni 14,3) Shpëtimtari përplot ngushëllim e ka paraparë shqetësimin dhe pikëllimin e nxënësve të vet, prandaj i ka dërguar engjëjt që t’i ngushllojnë se përsëri do të vijë personalisht ashtu siç ka shkuar në qiell. Kur nxënësit në ditën e ngritjes kishin qëndruar dhe me kujdes kishin shikuar në qiell që dhe njëherë ta zinin shikimin e fundit të Atij të cilin e donin, vëmendjen e tyre e kishin tërhequr fjalët: “O burra galileas përse rrini kështu duke shikuar kah qielli? Ky Jezus që prej jush u ngrit në qiell do të kthehet pikërisht kështu si e patë se shkoi në qiell!” Ky lajm përsëri e ngjalli shpresën e tyre. Nxënësit “u kthyen në Jerusalem me gëzim të madh dhe qëndronin vazhdimisht në tempull duke e lavdëruar dhe bekuar Zotin” (Luka 24,52.53). Ata nuk gëzoheshin që i kishte braktisur Jezusi dhe që tani detyroheshin të luftonin me vështirësitë dhe sprovat e kësaj bote, por gëzoheshin me fjalët e engjëllit se Jezusi do të vinte përsëri.

Shpallja e lajmit për ardhjen e Krishtit edhe sot duhet të jetë arsye për gëzim të madh siç ka qenë atëherë kur ua kanë shpallur engjëjt barinjëve të Betlehemit. Ata që vërtetë e duan Shpëtimtarin duhet ta përshëndesin me gëzim këtë lajm të mbështetur në Fjalën e Zotit:

se Ai që është qendër e shpresës së tyre për jetën e amshueshme do të vijë përsëri—e jo të jetë i urrejtur dhe i refuzuar si me rastin e ardhjes së parë, por në fuqi dhe në lavdi që popullin e tij ta shpëtojë. Ata që nuk e duan Shpëtimtarin, nuk duan as që të vijë; dhe, nuk mund të ketë dëshmi më të qartë se pikërsiht kishat e larguara nga Zoti janë të mllefosura dhe kanë shprehur armiqësi nga ky lajm qiellor.

[325]

Ata që e kanë pranuar lajmin për ardhjen e dytë të Krishtit e kanë kuptuar se është e domosdoshme të pendohen dhe të përkulen para Zotit. Shumë njerëz një kohë të gjatë janë luhatur ndërmjet Krishtit dhe botës por tani e kanë kuptuar se ka ardhur koha që të marrin qëndrim të qartë. Çdo gjë që ka pasur të bëjë më amshimin për ta është bërë jashtzakonisht e rëndësishme. Qielli u është afruar dhe ata e kanë ndjerë veten fajtorë para Zotit.” Të krishterët janë zgjuar për jetë të re shpirtërore. Ata e kanë kuptuar se koha është e shkurtër dhe se duhet të bëjnë sa më shpejtë atë që janë të obliguar ta bëjnë për të afërmit e tyre. Ata i kanë braktisur planet sekulariste dhe u është dukur se para tyre është hapur amshimi; ajo që i përket bekimit të amshueshëm ose vdekjes së amshueshme i ka ndrydhur të gjitha çështjet me vlerë kalimtare. Fryma e Zotit ka fjetur në ta dhe u ka dhënë fuqi të jashtëzakonshme thirrjeve të cilat ua kanë dërguar vëllezërve dhe mëkatarëve për t’u përgatitur për ditën e Zotit. Dëshmia e qetë e jetës së tyre të përditshme ka qenë qortimi i vazhdueshëm për anëtarët në dukje të devotshëm por të pabindshëm të kishës të cilët nuk kanë dëshiruar të jenë të penguar në argëtime dhe kënaqësitë e veta, në vrapin për fitimin e parasë dhe në gjakimet për të fituar lavdi. Ky ka qenë shkak i armiqësisë dhe i rezistencës kundër së vërtetës për ardhjen e sërishme të Krishtit dhe të lajmëtarëve të saj.

Pasi e kanë parë se dëshmitë e mbështetura në periudhat kohore të profecive të pamohueshme, kundërshtarët ithtarëve të tyre u kanë bërë presion që të heqin dorë nga studimi i kësaj mateije, duke pohuar se profecitë janë të vulosura. Kështu protestantët kanë ecur hapave të katolikëve të Romës. Deri sa kisha e papës ua ndalonte besimtarëve leximin e Biblës, kisha protestante pohonte se një pjesë e rëndësishme e Shkrimit Shenjt e sidomos ajo e cila në veçanti i zbulon të vërtetat për kohën tonë nuk mund të kuptohet. (shih: Shtojca historike).

[326]

Predikuesit dhe populli kishin deklaruar se profecitë e Danielit dhe Zbulesa janë mistere të pakuptueshme. Mirëpo vet Krishti i kishte udhëzuar nxënësit e tij drejt fjalës së profetit Daniel në pikëpamje të ngjarjeve të cilat kanë për të ndodhur në ditë e tyre dhe u kishte thënë: “Kush lexon le të përpiqet ta kuptojë!” Kurse pohimi se Zbulesa është mister që nuk mund të kuptohet përgënjeshtrohet nga vetë titulli i librit: “Zbulesa e Jezu Krishtit, të cilën ia dha Zoti Atij për t’i vënë në dijeni shërbëtorët e vet lidhur me ato që për së shpejti do të ndodhin ... i lumi ai që i lexon dhe ata që i dëgjojnë fjalët e kësaj profecie dhe i zbatojnë ato që janë të shkruara në të. Sepse koha e caktuar është afër.” (Zbulesa 1,1-3)

Profeti ka thënë: “I lumi ai që lexon. Ka shumë njerëz që nuk dëshirojnë ta lexojnë as këtë profeci; atyre nuk u premtohet bekimi. “Dhe atyre që e dëgjojnë”; ka edhe të atillë që nuk dëshirojnë t’i dëgjojnë profecitë; bekimi as atyre nuk u premtohet. “Dhe i zbatojnë ato që janë të shkruara në të”; shumica nuk i kushton kujdes vërejtjeve dhe këshillave nga Zbulesa; asnjëri prej të tillëve nuk ka të drejtë në bekimin e premtuar. Të gjithë ata që i urrejnë profecitë dhe që tallen me simbolet solemne të caktuara në to, të gjithë ata që refuzojnë të kthehen në rrugë të mbarë dhe të përgatiten për ardhjen e Krishtit kanë mbetur pa bekimin hyjnor.

Si mund ta marrin guximin njerëzit që para dëshmisë së frymëzimeve hyjnore të pohojnë se Zbulesa është mister të cilin mendja njerëzore nuk mund ta kuptojë? Ai është mister i zbuluar; ai është libër i hapur. Studimi i Zbulesës na shpie në profecinë e Danielit. Në librin e parë dhe të dytë profetik Zoti u jep fëmijëve të vet mësimet të vlefshme lidhur me ngjarjet të cilat do të ndodhin në fundin e historisë së kësaj bote

Gjonit i qenë zbuluar skenat e largëta dhe shqetësuese për jetën e kishës. Në atë libër apostulli i përshkruan gjendjen, rreziqet, luftërat dhe çlirimin definitiv të popullit të Zotit. Aty është shënuar lajmi i cili do ta përshpejtojë pjekjen e korrjes së botës. Aty ai i vështron besimtarët si duaj të drithnikut qiellor kurse armiqtë e Krishtit si liktyra për zjarrin shkatërrimtar. Atij i qenë zbuluar shumë fakte të rëndësishme, sidomos për kishën e fundit me qëllim që ata që i tejkalojnë lajthitjet nga e vërteta të mund ta dijnë se çfarë rreziqesh dhe luftërash i presin. Askush nuk duhet të mbetet në errësirë në pikëpamje të ngjarjeve të ardhshme.

Përse atëherë ka aq injorancë të përgjithshme për një vepër aq të rëndësishme nga Shkrimi Shenjt? Përse ka aq refuzim që të studjohet shkenca e tij? Kjo është pasojë e planit të llogaritur mirë të princit të eirësirës që njerëzve t’ua fshehë atë që ia zbulon gënjeshttrat dhe mashtrimet e tij. Për këtë arsye Krishti, autori i Zbulesës i cili e ka paraparë luftën që do të zhvillohet kundër studimit të Zbulesës i ka bekuar të gjithë ata që “i lexojnë, i dëgjojnë dhe u përmbahen fjalëve të profecisë.”

[327]

19. DRITA NË ERRËSIRË

Në të gjithë shekujt, vepra e Zotit në tokë është pasqyruar përmes Reformacionit të madh dhe lëvizjes fetare me ngjashmëri të madhe. Zoti me njerëzit vepron gjithnjë në parimet e njëjta. Lëvizjet e rëndësishme të sotme kanë ngjashmëri me ato të së kaluarës, kurse përvojat e kishave të kohëve të kaluara na sjellin mësim të vlefshme për kohën tonë.

Shkrimi na mëson qartë se me ndihmën e “Shpirtit Shenjt” Zoti në mënyrë të veçantë i drejton shërbëtorët e tij në botë në lëvizjet e mëdha për vazhdimin e veprës së shpëtimit. Njerëzit janë mjete në duar të Zotit, me të cilët Ai shërbehet për t’i zbatuar qëllimet e veta hyjnore. Secili e ka detyrën e vet; secilit i është dhënë masa e dritës e cila i përgjigjet nevojave të kohës së tij dhe aq sa është e nevojshme që ta aftësojë për ta kryer veprën të cilën ia ka besuar Zoti. Mirëpo, asnjë njeri sado që e vlerëson qielli kurrë nuk e ka arritur njohjen e plotë të planit të madh të Shpëtimtarit e as kuptimin e plotë të qëllimeve hyjnore gjatë jetës së tij. Njerëzit nuk e kuptojnë plotësisht se çka dëshiron të arrijë Zoti me veprën të cilën ua ka besuar që ta zbatojnë. Ata nuk e kuptojnë plotësisht rëndësinë e lajmit të cilin e predikojnë në emrin e tij.

“A mendon se i njeh gjurmët e Zotit, se e përshkon përsosshmërinë e lumit?” (Jobi 11,7). “Sepse, sikurse qielli që është i lartë në krahasim me tokën poashtu edhe udhët e mija janë të larta në krahasim me udhët tuaja dhe mendimet e mija në krahasim me mendimet tuaja!” (Isaia 55,8.9) “Se unë jam Zoti, tjetër Zot s’ka, s’ka një tjetër që më ngjan mua! Prej fillimit lajmëroj se çka do të ndodhë, prej kohësh të lashta ende s’ka ngjarë; unë them: “Synimi im do të sendërtohet, bën gjithçka sipas dashjes sime.” (Isaia 46,9.10)

[328]

Bile edhe profetët të cilët qenë aftësuar në veçanti përmes iluminizimit të Shkrimit Shenjt nuk e kanë kuptuar plotësisht domethënien e zbulesave të besuara. Kuptimi i profecive të sh-

pallura është bërë i qartë vetëm gjatë kohës dhe pikërisht në çastin kur Popullit të Zotit iu kanë nevojitur mësimet që ngërthehen në to.

Pjetri, duke shkruar për shpëtim e zbuluar nëpërmjet Ungjillit ka thënë: “Për këtë shëlbim kanë vëzhguar dhe kanë folur profetët, të cilët e paralajmëronin hirin e caktuar për ju. E shqyrtonin cila ishte koha dhe rrethanat që shënonte shpirti i Krishtit që ishte në ta kur paralajmëronte mundimet që do t’i vuante Krishti dhe lavditë që do të vinin pas mundimeve. Atyre u qe zbuluar, jo për ta, po për ju u treguan ato që tani juve u ugjillizohen prej predikatarëve tuaj me anë të Shpirtit Shenjt të dërguar prej qiellit të cilat edhe engjëjt dëshirojnë t’i vëzhgojnë.” (1 Pjetrit 1,10-12)

Mirëpo, edhe pse profetëve nuk u është zbuluar plotësisht ta kuptojnë realitetin e zbuluar, ata megjithatë seriozisht janë përpjekur që ta kuptojnë dritën të cilën Zoti e ka parë të arsyeshme t’ua jepte. Ata e kanë vështruar se “në çfarë apo në cilën kohë u është lajmëruar Shpirti i Krishtit.” Çfarë mësimesh madhëshore për popullin e Zotit në periudhën e krishterë dhe në favor të kujt u janë dhënë këto profeci shërbëtorëve të tij! “me të cilat është zbuluar se Zotit nuk i shërbejnë por na shërbejnë neve.” Shikoni këta njerëz të Zotit që i kanë hulumtuar dhe analizuar zbulesat të cilat u janë dhënë për brezat që ende nuk kanë qenë të lindur. Krahasojeni zellin e tyre të shenjt me indiferencën e plotë me të cilën mësuesit e shekujve të mëvonshëm kanë vepruar me këtë dhuratë të qiellit. Çfarë qortimi u dërgohet indiferentëve dhe atyre që janë të pakujdesshëm, që janë kënaqur me thënien se profecitë nuk mund t’i kuptojmë!

Edhe pse arsyeja njerëzore nuk është e aftë për t’i kuptuar mendimet e të Amshueshmit dhe që plotësisht t’i kuptojë qëllimet e tij, megjithatë më tepër për shkak të lajthitjeve dhe pakujdesit të tyre, njerëzit nuk mund t’i kuptojnë aq mirë lajmet e qiellit. Shpeshherë shpirti njerëzor e bile edhe i shërbëtorëve të Zotit i verbuar nga mendimet, legjendat dhe mësimëvet të rrejshme është i atillë që vetëm pjesërisht të mund t’i kuptojë gjërat aq të mëdha të cilat Ai dhe Fjala e tij i zbulojnë. Kështu ka ndodhur edhe me nxënësit e Krishtit bile edhe në kohën kur vetë Shpëtimtari ka qenë me ta. Aftësia e tyre e kuptimit ka qenë e përshkuar nga koncepti hebraik për Mesinë si mbret botëror i cili Izraelin do ta ngriste në Fronin e perandorisë botërore dhe ata nuk kanë mundur t’i kuptojnë fjalët e tij me të cilat i ka paraparë mundimet dhe vdekjen e vet.

Vet Krishti i kishte dërguar nëpër botë me lajmin: “Koha u plotësua e Mbretëria e Zotit është afër! Kthehuni e besoni Ungjillit!” (Marku 1,15) Ky lajm mbështetet në kaptinën IX të profetit Daniel. Aty engjëlli shpjegon se 62 javë shtrihen deri te “Princi i Vajosur”, dhe nxënësit me shpresa të mëdha dhe me një pritje galduese e shikonin vendosjen e shpejtë të Mbretërisë së Mesisë në Jerusalem e cila do ta sundonte tërë botën.

Ata e predikonin lajmin të cilin Krishti ua kishte besuar edhe pse kuptimin e tij e kishin kuptuar gabimisht. Deri sa lajmi i tyre mbështetej në profecinë e Danielit 9,25 ata nuk e shihnin se në vargun e ardhshëm të kaptinës së njëjtë i Mirosurit do të vritej. Që nga rinia e hershme zemra e tyre e gjakonte lavdinë e mbretërisë së kësaj bote, për të cilën shpresonin, dhe kjo ua kishte mjegulluar kuptimin për profecinë e caktuar dhe për vet fjalët e Krishtit.

Ata e kryenin detyrën e vet duke i dërguar popullit hebreu thirrjen për mëshirë dhe atëherë, pikërisht në çastin kur Zoti i tyre do ta merrte fronin e Davidit e panë se si u zu si keqbërës, u kamçikos, u përqesh, u gjykua dhe u vu në kryq në Golgotë. Çfarë dëshprimi dhe çfarë vuajtjesh shpirtërore i kapluan zemrat e nxënësve atyre ditëve kur Zotëriu i tyre flinte në varr!

Krishti kishte ardhur saktësisht në kohën e caktuar dhe në mënyrën që ishte përshkruar në profeci. Dëshmia e Shkrimet Shenjt u plotësua në çdo detaj të predikimit të tij. Ai e shpallte shpëtimin “dhe biseda e tij ishte e fuqishme.” Dëgjuesit e tij e ndjenin në zemër se biseda e tij vinte nga qielli. Fjala dhe Shpirti Shenjt e dëshmonin dërgesën hyjnore të Birit të Zotit.

Nxënësit edhe më tutje i qëndronin lojal mësuesit të dashur por megjithatë zemrat e tyre i shqetësonte pasiguria dhe dyshimi. Nga frika shpirtërore nuk i përkujtuan fjalët e Krishtit të cilat flisnin për mundimet dhe vdekjen e tij. Në qoftë se Jezusi nga Nazareti ishte Mesia i vërtetë, atëherë a do t’u shkaktohej atyre në këtë mënyrë dhimbja dhe dëshprimi? Kjo ishte çështje që i mundonte shpirtrat e tyre, deri sa Shpëtimtari qëndronte në varr në orët e pashpresa të asaj të shtunë, ndërmjet vdekjes dhe ringjalljes së tij.

[330]

Edhe pse nata më e errët e pikllimit i përshkonte këta përcjellës të Krishtit, ata prapsepap nuk qenë të braktisur. Profeti pat thënë: “Në qoftë se qëndroj në errësi, Zotin do ta kem dritë ... do të më nxjerrë në dritë dhe do ta shoh drejtësinë e tij.” “Por as terri s’është

aspak terr për ty edhe nata është si dritë e ndritshme—për ty errësira është por si drita!” Zoti ka thënë: “Ka lindur për të drejtat një dritë në errësirë i butë e i mëshirëshëm është njeriu i drejtë”. “Do të bëjë të verbërit të ecin udhës që s’e njohin, shtigjeve që s’i njohin t’i bëjë të kalojnë, errësirën para tyre në dritë unë do ta kthejë, udhët e shtrembra do t’i bëjë të drejta. Fjalën që ua dhash për ta do ta zbatoj, e ata dore s’do t’i lëshojë.” (Mikea 7,8.9; Psalmi 139,12; 112,4; Isaia 42,16)

Lajmin të cilin nxënësit e shpërndanë në emër të Zotit ishte në çdo pikëpamje i saktë, kurse ngjarjet për të cilat fliste ai ndodhnin pikërisht atëherë. “Erdhi koha dhe u afrua Mbretëria e Zotit”, ishte lajmi i tyre. Kur kaloi koha—62 javë nga Danieli 9, të cilat zgjasnin deri te Mesia, “i Vajosur” Krishti, pas pagëzimit të tij nga Gjoni në Jordan e pranoi vajimin me Shpirtin Shenjt. Kurse, mbretëria qiellore të cilën e shpallnin se po afrohej—u vendos me rastin e vdekjes së Krishtit. Kjo mbretëri nuk ishte mbretëri tokësore siç ishin mësuar të besonin. Kjo nuk ishte as mbretëria e ardhshme e pakalueshme e cila do të vendosej kur “Mbretëria, pushteti dhe lartëmadhëria mbretërore nën tërë qiellin e caktuar do t’i jepej popullit të shenjtërve të të Lartëmadhërishmit; mbretëria e tij do të jetë mbretëri e amshueshme dhe të gjitha pushtetet do t’i shërbejnë dhe do ta dëgjojnë atë.” (Dan ieli 7,27) Në gjuhën Biblike përdoret shprehja “mbretëria qiellore” për t’i theksuar të dyja—mbretërinë e mëshirës dhe mbretërinë e lavdisë. Mbretëria e mëshirës është e përshkruar në letëren e Palit dërguar Hebrenjëve. Pasi që flitet për Krishtin për Ndërmjetësuesin e mëshirshëm “i cili ndjen dhimbje për dobësitë tona” ky autor vazhdon: “t’i afrohemi prandaj, plot guxim fronit të hirit që të fitojmë mëshirë dhe të gjejmë hir për të pasur ndihmë në kohën e duhur” (Hebrenjëve 4,16). Froni i bekuar ose froni i mëshirës është mbretëria e mëshirës sepse ekzistimi i fronit e nënkupton ekzistimin e një mbretërie. Në shumë shembëlltura të veta, Krishti e ka përdorur shprehjen “mbretëria qiellore” për ta përshkruar veprën e mëshirës hyjnore në zemrat e njerëzve.

Froni i lavdisë është mbretëria e lavdisë dhe kësaj mbretërie i përkasin fjalët e Shpëtimtarit: “E kur të vijë Biri i njeriut në madhërinë e vet e me gjithë engjëjt, do të lulet mbi fronin e vet të madhërueshëm. Atëherë para tij do të mblidhen të gjithë popujt

dhe ai do t'i ndajë njërin prej tjetrit sikurse bariu ndan delet prej cjepëve.” (Mateu 25,31-32) Kjo mbretëri ende i përket ardhmërisë.

Ajo do të vendoset me ardhjen e dytë të Krishtit.

Mbretëria e mëshirës është themeluar menjëherë pas rënies së njeriut në mëkat, kur është bërë plani për shpëtim e njerëzimit mëkatar. Kjo mbretëri atëherë ka ekzistuar vetëm në qëllimet dhe në premtimet e Zotit, kurse njerëzit me besim kanë mundur të jenë lojal të tij. Kjo mbretëri është vendosur faktikisht me rastin e vdekjes së Krishtit. Sepse, bile edhe pas fillimit të misionit të tij në botë, Shpëtimtari ka mundur, i lodhur nga kokëfortësia dhe blasfemia e njerëzve të heq dorë nga flijimi i tij në Golgotë. Në kopshtin e Getesemanit në dorë i dridhej kupa e mundimeve. Bile edhe atëherë ka mundur ta shmangë djersën e përgjakshme nga balli i tij dhe ta braktisë gjininë mëkatore që të shkatërrohet nga mëkati i vet. Sikur ta kishte bërë këtë, për njeriun e bjerrur nuk do të kishte pasur pagë. Mirëpo kur Shpëtimtari vdiste në frymëmanjen e tij të fundit ka klithur: “Mbaroi!” Domethënë se plotësimi i planit të shpëtimit ishte siguar. Premtimi i shpëtimit që i ishte dhënë çiftit mëkatar në Edem ishte plotësuar. Atëherë është vendosur mbretëria e mëshirës e cila më parë është përmbajtur në premtimin e Zotit.

Prandaj, vdekja e Krishtit—pikërisht ajo ngjarje të cilën nxënësit e tij e kishin konsideruar si shkatërrim të plotë të shpresës së tyre ka shërbyer për sigurimin e përjetshëm të plotësimit të asaj shprese. Deri sa vdekja e Krishtit u sillte dëshprim të tmerrshëm ajo në fakt ishte dëshmia më e madhe se besimi i tyre ishte i drejtë. Ngjarja e cila i kishte mbushur me pikëllim dhe dëshprim, secilit fëmijë të Adamit ia kishte hapur dyert e shpresës dhe prej tij më tutje është varur jeta e ardhshme dhe bekimi i amshueshëm i të gjithë atyre që mbështeten në Zotin në të gjitha kohët.

Bile edhe në këtë dëshprim të nxënësve për shkak të pritjeve të paplotësuara janë plotësuar qëllimet e mëshirës së paskajshme hyjnore. Edhe pse zemrat e tyre qenë pushtuar nga mëshira hyjnore dhe shkenca e fuqishme e Atij për të cilin është thënë se “kurrë nuk ka folë njeri, si ky njeri”, megjithatë floriri i pastër i dashurisë së tyre ndaj Shpëtimtarit ishte përzier me një shtresë të pavlefshme të fodullëkut të kësaj bote dhe të krenarisë egoiste. Qysh në dhomën e lartë e cila ishte rregulluar për darkën e Qengjit të pashkëve në çastin solemn kur Mësuesi ishte në hijen e Getesemanisë “aspostujt filluan

të grinden ndër vete: cili prej tyre do të ishte më i madhi” (Luka 22,24). Para syve të tyre prore vezullonte pamja e fronit, e kurorës dhe e lavdisë ndërsa para syve ndesheshin me përqeshjen dhe frikën shpirtërore të Getesemanisë, me gjyqet dhe me kryqin e Golgotës. Fodullëku i zemrave të tyre dhe etja për lavdinë e kësaj bote ishte ajo që i nxiste që me kokëfortësi t’u përmbahen mësimëve të rrejshme të kohës së vet dhe t’i injoronin fjalët e Shëlbuesit të cilat e pasqyronin natyrën e vërtetë të mbretërisë së tij dhe tregonin për vuajtjet e tija shpirtërore dhe për vdekjen. Ndërsa, këto lajthitje si pasojë i sollën përvoajt e rënda por të nevojshme që shërbyen për korrigjimin e tyre. Edhe pse nxënësit e kuptuan gabimisht esencën e misionit të tyre dhe nuk e panë plotësimin e pritjeve të veta, megjithatë e përhapën vërejtjen që ua besoi Zoti, ndërsa Zoti e shpërbleu besimin dhe lojalitetin e tyre. Atyre iu besua vepra e përhapjes së lajmit të lavdishëm për Krishtin e ringjallur në të gjithë popujt. Për të qenë të përgatitur për këtë vepër ishte e nevojshme që të ballafaqoheshin me përvojën aq të hidhur.

Pas ringjalljes, Jezusi iu paraqit nxënësve të tyre në rrugën për në Emaus “e që nga Moisiu e të gjithë profetët u shtjelloi çka flitet në Shkrimin Shenjt për të” (Luka 24,27). Zemrat e nxënëve u entuziasmuan. Besimi u ndez. Ata “qenë të rilindur për një shpresë të re” ende pa ua shpjeguar Krishti plotësisht. Ai donte t’ua ndriçonte mendjen dhe t’ua forconte besimin në “fjalën më të sigurt profetike”. Ai dëshironte që e vërteta të zinte rrënjë më të thella në zemrat e tyre jo vetëm për arsye se argumentohej me dëshminë e tij personale por edhe për arsye të dëshmisë së sigurt që gjendej në simbole dhe në hijet e ligjit ritual si dhe në profecitë e Besëlidhjes së Vjetër. Pasuesëve të Krishtit u nevojitej besimi i arsyeshëm jo vetëm për hirë të tyre por edhe që të mund t’ia shpallnin botës të vërtetën për Krishtin. Si hap të parë për shpalljen e kësaj njohurie, Jezusi nxënësve ua kishte preferuar mësimet e Moisiut dhe të profetëve. Kjo ishte dëshmia që ua kishte dhënë Shpëtimtari i ringjallur për vlerat dhe rëndësinë e librave të Shkrimit Shenjt.

Çfarë ndryshimesh u shkaktuan në zemrat e nxënësve kur përsëri e panë mësuësin e tyre të dashur (Luka 24,32). Në një kuptim më të plotë e më të përsosur se kurrë më parë e gjetën Atë për të cilin “ishte shkruar në ligjin e Moisiut dhe te profetët”. Pasiguria, frika dhe dëshprimi—të gjitha këto u zhdukën menjëherë para sigurisë

së plotë dhe besimit të patundur. Nuk është kurrfarë çudie që pas ringjalljes së tij “në kishë njësoj shkuan duke e lavdëruar dhe bekuar Zotin”. Populli i cili dinte vetëm për vdekjen e Shpëtimtarit që ia shkaktuan në mënyrë të turpshme, priste që në shikimet e tyre të shihte shprehjen e pikëllimit, të habisë dhe të dështimit, por në vend të kësaj në ta shihej vetëm gëzimi dhe ndjenja e ngadhënjimit. Çfarë përgatitjesh kishin bërë këta nxënës për veprën e cila ishte para tyre!? Ata e përjetuan sprovën më të rëndë e cila ka mundur ndonjëherë t’i gjente dhe e panë se si fjala e Zotit u plotësua në mënyrë të lavdishme, kur sipas mendimit njerëzor çdo gjë ishte e humbur. Tani çka mund ta luhaste besimin e tyre dhe ta zvogëlonte dashurinë e flakët? Në çastet më të vështira ata e kishin “ngushëllim të fuqishëm” shpresën e cila ishte si “balsam i fuqishëm dhe i sigurtë i shpirtit” (Hebrenjëve 6,18.19). Ata ishin dëshmitarë të urtisë dhe të fuqisë së Zotit dhe e dinin se “as vdekja, as jeta, as engjëjt, as paria, as fuqitë e tanishme, as të ardhme, as lartësia, as thellësia dhe as ndonjë gjë tjetër në botë” nuk mund “t’i ndante nga dashuria e Zotit e cila ishte në Jezu Krishtin, Zotin tonë.” “Mirëpo në të gjithë këtë” thoshin ata “po ngadhënjemë për hirë të Atij i cili na donte” (Romakëve 8,38.39.37). “Por fjala e Zotit mbetet për jetë të jetëve.” (1 Pjetrit 1,25) “Kush do të dënojë? Krishti Jezus vdiq, për më tepër dhe u ngjallë! Ai qëndron në të djathtën e Zotit. Ai ndërmjetëson për ne!” (Romakëve 8,34)

Zoti ka thënë: “Populli ynë nuk do të turpërohet për jetë të jetëve.” (Joeli 2,26) “Mbrëmja vjen me lot kurse mëngjezi plotë hare.” (Psalmi 30,5) Kur e takuan nxënësit e Shpëtimtarit në ditën e ngjalljes së tij nga të vdekurit dhe kur u digjej zemra duke i dëgjuar Fjalët e tij; kur ia panë kokën, duart dhe këmbët krejtësisht pa plagë të cilat ia kishin parë të lënduara gjatë kryqëzimit në kalvar; kur Jezusi para fluturimit në qiell i shpiente drejt Vitanisë dhe duke ngritur dorën për t’i bekuar u urdhëroi: “Dilni në mbarë botën e predikoni Ungjillin të gjithë njerëzve” dhe shtoi: “Dhe ja unë jam me ju gjithmonë—deri në të sosur të botës” (Marku 16,15; Mateu 28,20); kur në ditën e Rrëshajave, Ngushëlluesi i premtuar zbriti nga lartësitë, atyre ua dhuroi fuqinë ndërsa kur shpirtërat e përshkuan vetëdijen për praninë e Zotit të tyre i cili u ngrit në qiell, vallë a do të kishin mundur pa marrë parasysht se jeta i shpiente nepër sakrificë dhe vdekje martire ta braktisnin shërbimin Ungjillit, bekimet

[334]

e tij dhe kurorën e drejtësisë të cilën duhej ta pranonin me rastin e ardhjes së tij—për shkak të një fronti tokësor të cilit i gëzoheshin sipas botëkuptimeve të tyre të mëparshme? Ai “i cili të gjithë këtë mund ta bënte edhe më fuqishëm se që dëshirojmë dhe mendojmë” me mundimet e tija ua dha edhe bashkësinë e gëzimeve të veta që të mund “t’i shpienin shumë bijë në lavdi”, si dhe gëzimin e përpshkrueshëm “të pasosur dhe lavdinë më të madhe nga të gjitha çështjet e tjera” me të cilat sipas fjalëve të Palit “halli ynë i tashëm i vogël nuk është i denjë as të krahasohet”. Përvoja e nxënësve të cilët gjatë kohës së ardhjes së Krishtit e kishin shpallur “Ungjillin e mbretërisë” i gjason përvojës së atyre të cilët e kanë predikuar lajmin për ardhjen e dytë. Ashtu siç kishin dalur nxënësit nëpër botë dhe kishin predikuar: “Erdhi koha dhe u afrua Mbretëria hyjnore”, në të njëjtën mënyrë Mileri dhe bashkëpunëtorët e tij e shpallnin se kishte kaluar edhe koha profetike më e gjatë e fundit e cila përmendet në Bibël, se tani drejtpërsëdrejti do të vijë gjyqi dhe se së shpejti do të fillojë mbretëria e amshueshme. Predikimi i nxënësve në pikëpamje të kohës bazohej në 70 javët nga kaptina e IX të Danielit. Mileri dhe bashkëpunëtorët e tij e shpallën mbarimin e 2300 ditëve nga Danieli 8,14 prej të cilave 70 javë e përbëjnë një pjesë. Predikimi i profecisë së parë dhe të dytë mbështetej në plotësimin e këtyre dy pjesëve të periudhës së madhe të profecisë.

Ashtu si edhe nxënësit e parë, as Vilijam Mileri dhe shokët e tij nuk e kishin kuptuar plotësisht rëndësinë e lajmit të cilin e shpallnin. Lajthitjet të cilat kohë të gjatë ishin rrënjosur në kishë i pengonin që ta bënin interpretimin e drejtë të një pike të rëndësishme të profecisë. Për këtë arsye edhe pse e predikonin lajmin të cilin ua kishte besuar Zoti, megjithatë përjetonin dëshprim për shkak të kuptimit të gabuar të kontekstit të tij. Në shpjegimet e Danielit 8,14: “edhe 2300 mbrëmje dhe mëngjese ... dhe atërherë Shenjtorja do të pastrohet”, Mileri siç kemi theksuar e kishte akseptuar mendimin i cili përgjithsishe mbizotëronte në atë kohë se shenjtorja është bota jonë dhe kishte besuar se pastrimi i shenjtrores e nënkupton pastrimin e vendit me zjarr në ditën e ardhjes së Krishtit. Prandaj kur e gjeti se ishin mbushur 2300 ditë të përcaktuara me saktësi në profeci, ai konkludoi se në këtë mënyrë e kishte zbuluar kohën e ardhjes së dytë. Lajthitja e tij kishte ardhur për arsye se e kishte

pranuar mendimin e përhapur në përgjithsi për atë se çka është shenjtore.

Në shërbimin ritual që ishte përfytyrim i flijimit të Krishtit dhe i shërbimit të tij klerikal, pastrimi i shenjtoreve që rituali i fundit të cilin kryepriifti e kreu në radhën vjetore të shërbimit të vet. Ky ritual i fundit ishte akti përfundimtar i pajtimit, marrja dhe mënjanimi i mëkatit nga Izraeli e ky ishte edhe simbol i aktit final në shërbim të Kryepriiftit tonë në qiell, mënjanimi ose shlyerja e mëkatit të popullit të tij të cilat janë shënuar në librat qiellor. Ky shërbim e përfshinë veprën e hetimeve, veprën e gjykimeve dhe i paraprinë drejtpërsëdrejti ardhjes së Krishtit në retë e qiellit me fuqi dhe lavdi të madhe; sepse kur të vijë Ai atëherë çdo rast do të jetë i zgjidhur. Jezusi ka thënë: “Edhe shpërblimi im vjen me mua, për të shpërblyer gjithkënd sipas veprave të tija.” (Zbulesa 22,12) Ky gjykim i cili drejtpërsëdrejti i paraprinë ardhjes së dytë të Jezusit është shpallur në lajmin e parë ungjillor të Zbulesës 14,7: “Druani Hyun dhe jepni atij lavdi sepse arriti dora e gjyqit të tij!”

Ata që e kishin shpallur këtë vërejtje e kishin shpallur lajmin e vërtetë në kohën e vërtetë. Mirëpo ashtu siç e kishin shpallur nxënësit e parë në bazë të profecisë së Danielit IX: “Koha mbaroi dhe u afrua Mbretëria hyjnore” megjithatë nuk e kishin kuptuar se në të njëjtin vend të Shkrimit Shenjt paralajmërohet edhe vdekja e Mesisë, ashtu edhe Mileri dhe bashkëpunëtorët e tij e predikonin te Danieli 8,14 dhe te Zbulesa 14,7 lajmin e gëzuar por nuk i kishin kuptuar nga Zbulesa 14 lajmet e përmendura dhe të tjera të cilat duhet të shpallen para ardhjes së Zotit. Ashtu siç ishin mashtruar nxënësit në pikëpamje të mbretërisë e cila duhej të vendosej në fund të 70 javëve, ashtu edhe adventistët ishin mashtruar në pikëpamje të ngjarjeve që kanë pasur për të ndodhur në fund të 2300 vjetëve. Në të dy rastet është fjala për pranimin dhe besimin e lajhtitjeve të asaj kohe të cilat e kishin verbëruar kuptimin për të vërtetën. Edhe herën e parë edhe herën e dytë vullneti i Zotit u plotësua sepse shpallej lajmi i cili duhej të shpallej. Mirëpo edhe të parët edhe të dytët u dëshpruan për shkak të kuptimit të gabueshëm të këtij lajmi.

[336] Zoti, megjithatë e realizoi qëllimin e vet të mirë duke arritur që në këtë mënyrë të tërhiqet vërejtja për Gjyqin. Erdhi dita e madhe dhe populli sipas profecisë së Zotit u sprovua në pikëpamje të kohës së caktuar për t'i thënë se çka kishte në zemër. Lajmi ka qenë i caktuar

për t'u sprovuar dhe spastruar kisha. Është dashur që nxënësit ta dijnë se a gjakon zemra e tyre për botën apo për Zotin dhe qiellin. Ata e pranuan se e duan Zotin, por tani duhej ta dëshmonin dashurinë e tyre. A ishin të gatshëm për të hequr dorë nga shpresat e kësaj bote dhe nga planet për të arritur famë dhe që nie gëzim ta përshëndesnin ardhjen e Zotit të tyre? Lajmi është dashur të mundësojë që ata ta njohin gjendjen e tyre të vërtetë shpirtërore. Lajmi është dërguar nga mëshira që t'i zgjojë dhe t'i nxisë ta kërkojnë Zotin me pendesë dhe përkulje.

Dhe, kështu dëshprimi si pasojë e kuptimit të tyre të gabuar të lajmit të cilin e kishin shpallur megjithatë u kthye drejt të së mirës. Ai duhej t'i sprovonte zemrat e atyre që pohonin se e kishin marrë si vërejtje. Vallë a do ta braktisnin ata për shkak të dëshprimit aq shpejt përvojën e tyre dhe a do të hiqnin dorë nga besimi i vet në Fjalën e Zotit? Apo me lutje dhe përkulje do të bënin përpjekje për ta zbuluar se ku kishin gabuar dhe ta kuptonin rëndësinë e profecisë. Sa njerëz prej tyre kishin punuar vetëm nga frika e pasionit të pavetëdijshëm dhe nga shqetësimi momental? Sa prej tyre ishin ta pavendosur dhe jobesimtarë! Mijëra njerëz deklarorin se ardhjen e Zotit e admironin. A do të kishin hequr dorë ata sikur të kërkohej prej tyre që t'i bartin turpin dhe përqeshjen e botës, sprovat dhe zhgënjimet? A do t'i refuzonin të vërtetat të cilat mbështeten në deklaratat më të shenjta të Fjalës së Tij, vetëm për arsye se nuk kanë mundur menjëherë ta kuptojnë veprimin e Zotit ndaj tyre.

Kjo sprovë është dashur ta zbulojë forcën e atyre të cilët me besim të sigurtë ishin përzier në të gjithë atë që e kishin konsideruar shkencë të fjalës së Zotit dhe të Frymës Shenjt. Kjo përvojë më tepër se çdo përvojë tjetër është dashur t'u thotë se sa është e rrezikshme të pranohen teoritë dhe interpretimet e njerëzve në vend se Bibla të bëhet interpretues i tyre personal. Vështirësitë dhe pikëllimet të cilat u lajmëraan si pasojë e mashtrimit të tyre është dashur të ndikojnë në fëmijët e fesë për t'u korigjuar. Kjo është dashur t'i nxisë për studime më të vetëdijshme të fjalës profetike, që t'i mësojë që me më tepër kujdes t'i analizojnë themelet e besimit të tyre dhe ta hedhin çdo gjë që nuk është biblike, sado që kjo të jetë e përhapur nëpër botën e krishterë.

Çdo gjë që për kuptimin e këtyre besimtarëve në orën e sprovave dukej e paqartë si dhe dikur për nxënësit e parë është dashur që më

vonë të shpjegohet. Kur ta shohin “dhuratën të cilën do t’ua japë Zoti”, atëherë do ta kuptojnë se krahas vështirësive të cilat ishin shkaktuar nga lajthitjet e tyre, qëllimet hyjnore të dashurisë ndaj tyre janë plotësuar në mënyrë të pandryshueshme. Me pëvojën e tyre të bekuar do ta kuptojnë se Zoti “është i mëshirëshëm dhe plotë ngushëllim” dhe se rrugët e tij janë “mëshira dhe e vërteta për ata që e mbajnë Besëlidhjen dhe Zbulesën e tij.

[338]

20. NJË ZGJIM I MADH FETAR

Profecia të cilën e gjejmë në kaptinën XIV të Zbulesës e parasheh dukurinë e një zgjimi të madh fetar si rezultat të predikimit të lajmit për ardhjen e shpejtë të krishtit. Gjoni e sheh engjëllin “që po fluturonte për midis të qiellit. Kishte për t’ua kumtuar Ungjillin e amshuar banuesëve të tokës: të çdo kombi, të çdo fisi, të çdo gjuhe dhe të çdo populli”. Ai me zë të madh thoshte: “Druani Zotin dhe jepni Atij lavdi sepse arriti koha e Gjyqit të tij! Adhuronie krjuesin e qiellit e të tokës, të detit dhe të burimeve të ujërave!” (Zbulesa 14,6.7)

Eshte fakt i rendesishem se nje engjell eshte mjeti te cilit i eshte besuar ky lajm i vërejtjes. Urtia hyjnore ka dashur që me pastërtinë, lavdinë dhe fuqinë e një lajmëtari qiellor ta tregojë karakterin madhështor të veprës që duhet të kryhet dhe fuqinë e lavdinë i cili duhet ta përcjellë. Kurse fluturimi i engjëllit “nëpër qiell”, “zëri i madh” me të cilin predikohet përhapja e këtij lajmi ndër të gjithë ata që jetojnë në botë—“për çdo komb, çdo fis, çdo gjuhë dhe çdo popull”—e tregon shpejtësinë e përhapjes së lëvizjes dhe shtrirjen e tij në përmasa botërore.

Vet lajmi e zbulon kohën kur kjo lëvizje do të krijohet. Thuhet se ai është pjesë e Ungjillit të amshueshëm dhe e shpallë fillimin e Gjyqit. Lajmi i shpëtimit është predikuar në të gjitha kohët, por ky lajm është pjesë e Ungjillit i cili mund të shpallet vetëm në ditët e fundit sepse vetëm atëherë do të jetë e vërtetë se ka ardhur ora e gjyqit. Profecitë shpallën një varg ngjarjesh e të cilat do të ndodhin deri në fillimin e gjyqit. Kjo posaçërisht është spikatur në librin e profetit Daniel. Mirëpo atë pjesë të profecisë së tij që ka të bëjë me kohën e fundit, Danieli është dashur ta mbyllë dhe ta vulosë “deri në kohën e fundit”. Vetëm atëherë kur të vijë koha do të mund të shpallet lajmi për gjyqin i cili bazohet në plotësimin e kësaj profecie. Mirëpo në atë kohë të fundit thot profeti “shumë njerëz do të studiojnë dhe dija do të shumëzohet” (Danieli 12,4).

Apostulli Pali ia kishte tërhequr vërejtjen kishës se ardhja e Krishtit nuk pritët në ditët e tij: “Sepse njëherë duhet të ndodhë

[339]

rënia nga feja (apostazia) dhe të shfaqet Njeriu i fajit, Biri i bjerrjes.” (2 Selanikasve 2,3) Vetëm pas bjerrjes së madhe dhe sundimit të njeriut të paudhësisë” mund ta presim ardhjen e Zotit tonë. “Njeriu i bjerrur”, i quajtur edhe “misteri i paudhësisë”, “biri i rënë” dhe “i paudhi” e nënkupton papatin i cili siç është thënë në profeci do të mbisundojë 1260 vjet. Kjo kohë ka përfunduar në vitin 1798. Ardhja e Krishtit nuk ka mundur të bëhet para këtij viti. Vërejtja e Palit e përfshinë tërë periudhën e krishterë deri në vitin 1798. Vetëm pas këtij viti ka mundur të predikohet lajmi për ardhjen e dytë të Krishtit.

Lajmi i tillë kurr nuk është shpallur në të kaluarën. Siç e kemi parë Pali nuk e ka predikuar; ai vëllezërve të vet ua ka kumtuar lajmin se Zoti do të vijë në të ardhmen e largët, reformatoret gjithashtu nuk e kanë predikuar. Martin Luteri e priste gjyqin përafërsisht 300 vjet pas kohës së tij. Mirëpo pas vitit 1798 u noq vula nga libri i Danielit, kështu që kuptimi i profecisë filloi të zbërthehet dhe shumë njerëz e shpallnin lajmin solemn për gjyqin e ardhshëm.

Si dhe Reformacioni i madh në shekullin XVI, ashtu edhe lëvizja adventiste u paraqit në të njëjtën kohë në vendet e ndryshme të krishtera. Në Evropë si dhe në Amerikë njerëzit besimtarë dhe të devotshëm filluan t’i studionin profecitë dhe duke i hulumtuar raportet e frymëzuara nga Fjala e Zotit gjetën dëshmi të bindshme se është afër fundi i të gjitha gjërave. Në vendet e ndryshme u paraqitën grupe të vetmuara të krishterësh të cilët duke e studjuar Shkrimin Shenjt fituar bindjen se ardhja e Shpëtimtarit është e afërt.

Në vitin 1821, tri vjet pasi që Mileri i kishte shpjeguar profecitë që shpiejnë në kohën e gjyqit, dr. Jozef Volf “misionar i tërë botës” kishte filluar ta shpallte ardhjen e shpejtë të Zotit. Volfi ishte me prejardhje nga Gjermania dhe me origjinë hebreje. I ati i tij ka qenë rabin. Qysh në rininë e hershme Jozef Volf ishte dëshmuar në vërtetësinë e fesë së krishterë. Ky ishte shumë i vendosur dhe me shpirt të fuqishëm studioz, prandaj në shtëpinë e prindërve ku për çdo ditë takoheshin hebre të devotshëm, me interesim të madh i dëgjonte bisedat që i zhvillonin ata për shpresat dhe pritjet për popullin e vet, për lavdinë e ardhjes së Mesisë dhe për vendosjen e mbretërisë Izraelite. Duke dëgjuar një ditë se po e përmendnin Jezusin nga Nazareti, djali i kishte pyetur se kush ishte Ai. Ata iu kishin përgjigjur se kishte qenë një hebre me talent të madh, por me që kishte pohuar se ishte Mesi, gjyqi hebrej e kishte gjykuar

me vdekje. “Përse”—kishte pyetur Jozefi—“Përse është shkatërruar Jerusalemi dhe përse ne jemi në robëri?”—“Oh, oh!”—iu kishte përgjigjur i jati “sepse hebrenjët i kishin vrarë profetët.” Të birit menjëherë i kishte shkrepur mendimi: “Ndoshta Jezusi nga Nazareti ka qenë profet kurse hebrenjët e kanë vrarë edhe pse ka qenë i pafajshëm.” Këtë ndjenjë ai e kishte aq të fuqishme sa që edhe përkundër ndalesës që të hynte në kishën e krishterë megjithatë, shpeshherë qëndronte pranë dyerve për t’i dëgjuar predikimet.

Kur i kishte mbushur vetëm 7 vjet iu kishte lavdëruar fqiu plak të krishterë me lavdinë e ardhshme të Izraelit me rastin e ardhjes së Mesisë kurse plaku iu kishte përgjegjur me dashuri: “Djalosh i dashur do të them se kush është Mesia i vërtetë: Ai është Jezusi nga Nazareti ... të cilin stërgjyshërit e ty e kanë kryqëzuar në kalvar, ashtu siç i kanë vrarë në të kaluarën profetët. Shko në shtëpi dhe lexoje kaptinën 53 të profetit Isaia dhe do të bindesh se Jezu Krishti është Biri i Zotit.” Djaloshi menjëherë ishte bindur se kjo është e vërtetë. Kishte shkuar në shtëpi dhe e kishte lexuar atë kaptinë duke u çuditur se si vargjet kishin të bëjnë plotësisht me Jezusin nga Nazareti. Vallë a ishin këto fjalë të të krishterit të vërteta? Djaloshi e luti të jatin që t’ia interpretonte këtë profeci por ky iu përgjigj me një heshtje të zymtë sa që ai kurrë më nuk e mori guximin t’ia përmendte këtë çështje. Mirëpo kjo vetëm e zgjoi kureshtjen e tij që të mësonte sa më tepër për fenë e krishterë.

Dijen që e kërkonte ishte te ai në rrethin familjar hebrej e fshehur me kujdes; por kur i mbushi vetëm 11 vjet e braktisi shtëpinë e të jatit dhe u nis nëpër botë për t’u arsimuar dhe për ta zgjedhur fenë dhe profesionin. Një kohë u vendosë te farefisi por së shpejti e përzunë si të bjerrur dhe kështu vet e pa mjete u detyrua ta hapte rrugën ndër të huaj. Ai udhëtonte nga një vend në tjetrin dhe në të njëjtën kohë mësonte me zell duke punuar si arsimtar i leksioneve të gjuhës hebreje. Nën ndikimin e një mësuesi katolik më vonë e pranoi besimin e Romës dhe vendosi që të bëhet misionar për popullin e tij. Për këtë qëllim pas disa vitesh shkoi në shkollën e propagandës në Romë që atje t’i vazhdonte studimet. Këtu për shkak të shprehive për të menduar në mënyrë origjinale dhe për të folur publikisht së shpejti ia dhanë nofkën e heretikut. Ai publikisht i sulmonte keqpërdorimet që bëheshin në kishë dhe kërkonte reformë. Edhe pse në fillim e kishte përkrahjen e një shtrese të klerikëve të papës, megjithatë pas

[341]

[342]

një kohe u detyrua të largohej nga Roma. Nën mbikqyjen e kishës shkante nga një vend në tjetrin deri sa nuk u bindën se atë kurrë nuk do të mund ta kthenin që t’i nështrohej zgjedhës së Romës. Më në fund e shpallën të papërmirësueshëm dhe e liruan të shkante ku të donte. U nis për në Angli dhe duke e pranuar fenë protestante hyri në kishën angleze. Pas studimeve dyvjeçare në vitin 1821 e filloi misionin e tij.

Pasi që Volfi e kishte e pranuar të vërtetën e madhe për ardhjen e parë të Krishtit “i cili ishte i urrejtur dhe i hudhur nga njerëzit, që u përballoi vuajtjeve dhe sëmundjeve”—e kuptoi se profecitë me qartësi e përshkruajnë edhe ardhjen e dytë në fuqi dhe lavdi. Dhe, deri sa popullit të tij ia shpjegonte se Jezusi nga Nazareti ishte Mesia i premtuar si dhe ardhjen e parë të tij si viktimë për mëkatin e njerëzve në të njëjtën kohë ua shpjegonte edhe profecitë për ardhjen e tij të dytë.

Ai thoshte: “Jezusi nga Nazareti, Mesia i vërtetë, duart dhe këmbët e të cilit u shpërthyen, i cili u dërgua si qengj për therrje, i cili ishte i njohur si njeri i dhimbjeve dhe i vuajtjeve që kishte ardhur për herë të parë si njeri i skeprtit dhe si shkop i prijësit që kishte rënë fli nga Juda—do të vijë për së dyti në retë qiellore me borinë e Kryeengjellit “dhe këmbët e tij atë ditë do të zbresin në Malin e Shenjt”. Ndërsa, ai pushtet mbi krijesat, i cili dikur i qe dhënë Adamit që ai e humbi (Zanafilla 1,26; 3,17) do t’i jepet Jezusit. Ai do të jetë mbret i tokës së tij. Do të pushojnë gjëmët dhe ankesat e të gjitha krijesave dhe do të dëgjohen këngë kremtimi e lavdie ... “sepse Biri i njeriut do të vijë në lavdinë e Atit të tij me engjëjt e vet”, ... “dhe të vdekurit do të ngjallen në Krishtin së pari” (Mateu 16,27; 1 Selanikasve 4,16; 1 Korintasve 15,23). Kjo është ajo që ne të krishterët e quajmë ringjallja e parë. Atëherë edhe mbretëria shtazore do ta ndryshojë natyrën e vet (Isaia 11,6-9) dhe do t’i nënshtrohet Jezusit (Psalmi 8). Do të mbretërojë paqja e përgjithshme, Zoti përsëri do ta shikoj tokën dhe do të thotë: “Shih, çdo gjë është shumë bukur!”

[343]

Volfi besonte se ardhja e Zotit është e afërt. Interpretimi i tij i kohëve profetike dallohej vetëm për disa vite nga koha kur Mileri e priste plotësimin e madh. Atyre që në bazë të atij vendi: “kurse për ditën dhe orën askush nuk e din” që përpiqeshin të dëshmonin se njerëzit në pikëpamje afërsisë së kohës së ardhjes së Krishtit asgjë

nuk mund të dijnë, Volfi iu kishte përgjegjur: “Vallë a ka thënë Zoti ynë se dita dhe ora kurrë nuk do të jenë të njohura? A nuk na i ka dhënë shenjat e kohës që të mund ta dijmë së paku afrimin e ardhjes së tij, ashtu siç mund të dihet nga fiku kur i piqen gjethet se vera është afër? (Mateu 24,32). Athua kurrë nuk do ta dijmë atë kohë, kur ai na e tërheqë vërejtjen jo vetëm që ta lexojmë profetin Daniel por edhe ta kuptojmë? Kurse pikërisht te Danieli qëndron se këto fjalë do të vulosen deri në kohën e fundit (gjë që kishte të bënte me kohën e tij), se shumë njerëz “do të bëjnë hulumtime” (shprehje hebreje për studime dhe meditime për kohën) dhe se “dija do të shtohet” (në pikëpamje të asaj kohe) Danieli 12,4. Përndryshe, me këtë Shpëtimtari nuk ka dashur të thotë se afrimi i kohës nuk do të jetë i njohur por se “dita dhe ora” e caktuar nuk do të dihen nga askush. Ai thotë se do të dihet shumë për nga shenjat e kohës, me qëllim që të na nxisë të përgatitemi për ardhjen e tij ashtu siç e kishte përgatitur Noeu arkën.”²⁷²

Për interpretimin e rëndomtë dhe për shtrembërimin e Shkrimit Shenjt Volfi shkruante: “Pjesa më e madhe e kishës së krishterë është larguar nga kuptimi i qartë i Shkrimit Shenjt dhe i është kthyer mashtrimeve të mësimave budiste të cilat thonë se lumturia e ardhshme e gjinisë njerëzore qëndron në lëvizjen e vazhdueshme andej këtej nëpër ajr. Ata mendojnë kur e lexojnë fjalën hebreje se me këtë emër duhet kuptuar paganët; kurse kur e lexojnë fjalën Jerusalem mendojnë se kjo është kisha; kur shkruhet toka, kjo do me thënë qielli; se me ardhjen e Zotit duhet kuptuar përparimin e shoqatave të misionarëve; kurse të shkohet në Malin e Zotit, në shtëpinë e Zotit të Jakobit se kjo domethënë të shkohet në një tubim të madh të metodistëve.”²⁷³

Gjatë 24 vjetëve, prej vitit 1821 e deri në vitin 1845 Volfi udhëtoi nëpër botë. Në Afrikë e vizitoi Egjiptin dhe Etiopinë; në Azi udhëtoi nëpër Palestinë, Siri, Persi, Buhara dhe Indi. I vizitoi Shtetet e Bashkuara, pasi që paraprakisht në rrugë për SHBA predikoi në ujdhesën Shën Helena. Në gusht të vitit 1837 arriti në Nju Jork; pasi që foli në këtë qytet predikoi në Filadelfi dhe në Baltimor e mandej shkoi në Washington. “Këtu” pat thënë ai, “me propozimin e ish kryetarit Xhon Kuinsi Adams njëzërit m’u la në dispozicion salla e kongreseve për një ligjëratë të cilën e mbajta një të shtune i nderuar nga pjesëmarrja e të gjithë anëtarëve të kongresit, të peshkopit nga

Virxhinia si dhe të klerikëve, qytetarëve të Vashingtonit. Nder të njëjtë më bënë anëtarët e qeverisë në Nju Xhersi dhe në Pensilvani, në praninë e të cilëve mbajta ligjërata për studimet e mia kërkimore në Azi si dhe për pushtetin personal të Jezu Krishtit.”²⁷⁴

Dr. Volf udhëtoi nëpër vende të paqytetëruara, pa mbrojtjen e ndonjë qeverie evropiane dhe atje përjetoi shumë halle duke qenë i rrethuar nga rreziqet e panumërta. Atje e kishin rrahur në shputat e këmbëve, kishte duruar nga uria, qe shitur si skllav dhe tri herë qe gjykuar me vdekje. Pat qenë i sulmuar nga piratët dhe shumë herë gati se kishte vdekur nga etja. Një herë ia plaçkitën çdo gjë që kishte dhe u detyrua të ecte këmbë qindra kilometra nëpër pyje deri sa fërflaza e borës i përplasej në fytyrë, ndërsa këmbët e zbathura i bëheshin të pandjeshme për shkak të ecjes nëpër tokën e ngrirë.

Kur e këshilluan që të mos ecte pa armë nëpër fiset e egra dhe armiqësore ai u përgjigj se ishte i armatosur me armë të mirë: “Me lutjet dhe gjakimin për Krishtin dhe me shpresën për ndihmën e tyre,” — “unë jam” — pat thënë ai “i armatosur në zemër me dashuri për Zotin dhe të afërmit, kurse në duar e kam Biblën.” Me vete gjithnjë e bartte Biblën në gjuhën angleze dhe hebreje. Për një rrugë të tij të mëvonshme pat thënë: “Ne duar e mbaja Biblën e hapur ... e ndjeja se e tërë fuqia ime gjendej në atë libër dhe se ajo forcë do të më ruante.”

Në këtë mënyrë ai qëndroi në punën e tij, deri sa lajmi mbi gjykimin nuk qe shpallur në pjesën më të madhe të globit tokësor. Ndër hebrejët, turqit, persët, indusët dhe shumë popuj e fise të tjera e përhapu Fjalën e Zotit, në gjuhë të ndryshme dhe gjithkund e shpallte mbretërinë e Mesisë që do të vinte.

Në udhëtimet e tija në Buharë e gjeti shkencën për ardhjen e Zotit në mes të një popullit të largët dhe të vetmuar. Ai thotë: “Arabët në Jemen e kanë librin që e quajnë “Seera” i cili e përmban lajmin për ardhjen e Krishtit dhe mbretërinë e lavdinë e tij dhe ata presin se ngjajet e mëdha do të ndodhin në vitin 1840. “Në Jemen ... kam qenë 6 ditë me bijtë e Rihababit. Ata nuk pijnë verë, nuk mbjellin vreshta, nuk mbjellin drith, banojnë nën tenda dhe u tërhiqet vërejtja për fjalët e Jonadabit birit të Rihababit (Jeremi 35,6.7). Te ata vijnë edhe fëmijët e Izraelit nga fisi Danit ... të cilët së bashku me bijtë e Rihababit e presin ardhjen e Mesisë në retë qiellore.

[345]

Një besim të ngjashme e kishte gjetur edhe një misionar tjetër në Tataristan. Një klerik tatar e kishte pyetur një misionar se kur do të vinte Krishti për herë të dytë. Kur iu kishte përgjigjur misionari se për këtë nuk di asgjë, kleriku ishte habitur shumë me padijen e tillë të njeriut i cili pohonte se është mësues i Biblës dhe i kishte thënë se sipas bindjes së tij personale të mbështetur në profeci, Krishti do të vinte rreth vitit 1844.

Në Angli qysh në vitin 1826 kishte filuar të predikohej lajmi adventist. Këtu lëvizja ende nuk kishte marrë formë ashtu të caktuar si në Amerikë. Koha e saktë e ardhjes së Krishtit nuk predikohej në mënyrë të përgjithshme, por shpallej e vërteta e madhe për ardhjen e Krishtit në fuqi dhe lavdi dhe këtë jo vetëm ndërmjet disidentëve dhe jokonformistëve. Mourant Brok, shkrimtar anglez pohon se afro 700 predikuesë të kishës anglikane e kishin shpallur këtë “Ungjill për mbretërinë.” Lajmi që i dedikohej vitit 1844 si kohë e ardhjes së Krishtit shpallej në Britaninë e Madhe. Shkrimet e shtypura për lëvizjen adventiste përhapeshin nga Shtetet e Bashkuara në të gjitha anët. Në Angli u rishtypën libra dhe revista kurse në vitin 1842 Robert Vinteri me prejardhje angleze i cili shpresën adventiste e kishte pranuar në Amerikë u kthye në atdheun e vet për ta shpallur ardhjen e Zotit. Shumë njerëz i bashkoheshin në këtë vepër, kurse lajmi për Gjykimin shpallej në pjesët e ndryshme të Anglisë.

Në Amerikën Jugore Lakuncën, jezuitin spanjoll e kishte zënë në padije nga mashtrimi i klerikëve por ai vetë e kishte gjetur rrugën deri te Shkrimi Shenjt dhe kështu e kishte mësuar të vërtetën për ardhjen e shpejtë të Krishtit. I motivuar për ta kumtuar të vërtetën por duke dëshiruar që t’i shmanget ndëshkimit kishtar të Romës, pikëpamjet e tija i botonte me emrin “Rabi Ben—Ezra” duke u paraqitur si një hebre i krishterizuar. Lakunca jetonte në shekullin XVIII, por vetëm rreth vitit 1825 libri i tij pasi që kishte arritur në Londër ishte përkthyer në gjuhën angleze. Botimi i tij kishte ndikuar që në Angli të shtohej interesimi i zgjuar për ardhjen e Zotit.

Këtë shkencë në Gjermani në shekullin XVIII e predikonte Bengeli peshkop i kishës luterane dhe shkencëtar kritik i njohur i Biblës. Pas shkollimit Bengeli iu kishte përkushtuar studimeve të teologjisë për të cilat e tërhiqte fryma e tij e devotshmërisë së natyrshme të cilën e kishte qartësuar përmes arsimimit dhe me disiplinë që nga rinia e hershme. Si edhe njerëzit tjerë të rinjë serioz, para dhe pas

tij, edhe ai qe detyruar të luftonte kundër dyshimeve dhe vështirësive të natyrës religjioze. Në shkrimet e tija, ai me shumë ndjenja i përmendë “shumë shigjeta të cilat e therrnin në zemër dhe rininë ia bënë vështirë të përballueshme.” Kur u bë anëtar i këshillit kishtar në Vyttemberg ai luftonte për çështjen e lirisë fetare. “Edhe pse kishës ia pranonte të gjitha të drejtat dhe përparësitë, kërkonte që të lejohet të dilnin nga kisha shtetërore të gjithë ata të cilët për arsye të ndërgjegjës këtë e kërkojnë.” Pasojat e mira të këtij veprimi edhe sot ndjehen në atdheun e tij.

Kur me një rast po e përgatiste predikimin për javën adventiste nga Zbulesa, kaptina 21, papritur i shkëlqeu drita për ardhjen e dytë të Krishtit. Profecitë nga Zbulesa iu bënë më të qarta se kurrë më parë. Njohuria për rëndësinë aq të madhe dhe lavdinë e paçmueshme të skenave të cilat i përshkruanin profetët, aq shumë e shqetësuan sa që një kohë qe i detyruar ta ndërpriste studimin e kësaj lënde. Mirëpo në predikatore përsëri iu paraqit pamja e njëjtë me tërë fuqinë dhe qartësinë. Prej asaj kohe iu përkushtua studimit të profecive, posaçërisht atyre në Zbulesë dhe së shpejti u bindë se ato shpiejnë në ardhjen e Krishtit e cila nuk është e largët. Datën të cilën ai e përcaktoi si kohë të ardhjes së dytë të Krishtit dallohej vetëm për disa vjet nga data të cilën më vonë e pranoi Mileri. Shkrimet e Bengelit u përhapën nëpër tërë botën e krishterë. Në shtetin e tij, Vytengerg e deri diku edhe nëpër pjesët e tjera të Gjermanisë në masë të madhe qenë pranuar pikëpamjet e tija për profecitë. Lëvizja pas vdekjes së tij u përhap edhe më tutje kurse lajmi adventist u dëgjua në Gjermani njëkohësisht kur edhe në vendet tjera ua kishte tërhequr vërejtjen për veten. Edhe më parë disa besimtarë kishin shkuar në Rusi dhe atje i kishin themeluar kolonitë, kurse besimi në ardhjen e shpejtë të Krishtit ende ruhej në kishat Gjermane të këtij vendi.

[347] Në Francë dhe në Zvicër gjithashtu kishte shkëlqyer drita. Në Gjenevë ku Fareli dhe Kalvini i kishin përhapur të vërtetat e reformationit, Goseni e predikonte lajmin për ardhjen e dytë të Krishtit. Derisa ende ishte student i universitetit në Gosenin kishte ndikuar fryma e racionalizmit e cila në gjysmën e dytë të shekullit XVIII dhe në fillim të shekullit XIX kishte mbizotëruar në tërë Evropën ndërsa kur hyri në shërbimin e predikuesit jo vetëm që nuk e kishte njohuri për besimin e vërtetë por shpeshherë kishte prirje edhe për dyshime. Në rininë e vet me ëndje i kishte studjuar profecitë. Duke e lexuar

“Historia e kohës së vjetër” të Rolenit vëmendja e tij qe përqëndruar në kaptinën e dytë të Danielit. Ai ishte befasuar nga saktësia e mrekullueshme me të cilën ishin plotësuar profecitë ashtu siç mund të shihej nga pasqyrimi i këtij historiani. Aty gjendej dëshmia për frymëzimin hyjnor të Shkrimit Shenjt i cili në rreziqet e ndryshme të viteve të ardhshme i shërbeu si balsam. Më nuk mundi të kënaqej me shkencën e racionalizmit, ndërsa duke e studjuar Biblën dhe duke kërkuar dritë më të qartë pas një kohe e krijoi bësimin e fuqishëm.

Kur vazhdoi t’i studjonte profecitë u bind se ardhja e Zotit është e afërt. Nën mbresën e solemnitetit dhe të vlerës së kësaj të vërtete atë dëshiroi ta paraqiste para popullit. Por besimi i përhapur në popull se profecitë e Danielit janë sekrete dhe se nuk mund të kuptohen ishte një pengesë e madhe për realizimin e qëllimit të tij. Më në fund vendosi—ashtu siç kishte bërë para tij Fareli kur në Gjenevë e solli Ungjillin—që të fillojë me fëmijët përmes të cilëve shpresonte se do t’i tërhiqte edhe prindërit.

Duke folur më vonë për qëllimin e tij kur i ndërmori këta hapa kishte thënë: “Kam dëshiruar që këte ta kuptojnë, jo për arsye se këto mësimet kanë rëndësi të vogël, por përkundrazi për arsye se kanë rëndësi shumë të madhe kam dashur t’i përgatis në këtë formë të kuptueshme dhe që me ndihmën e saj t’u drejtohem fëmijëve. Dëshiroja që të më dëgjonin por friksohesha se nuk do të më dëgjonin në qoftë se së pari do t’u drejtohesha të rriturëve.” “Për këtë arsye vendosa që t’u afrohem më të vegjëlve. I tubova si dëgjuesë vetëm fëmijët. Në qoftë se numri i tyre do të rritej, në qoftë se do të shihej se më dëgjonin, se u pëlqente, se i tërheq, se e kuptojnë lëndën dhe se mund ta shpjegojnë, atëherë do të isha i sigurtë se do ta kisha edhe rrethin e dytë të dëgjuesve sepse të rriturit do ta shohin se u shpaguhet të ulen dhe ta studiojnë të vërtetën. Në qoftë se bëhet kështu, atëherë suksesi do të jetë i sigurt.”

[348]

Përpyekja qe e suksesshme. Kur Goseni u drejtohej fëmijëve vinin edhe njerëzit më të vjetër për ta dëgjuar. Galeritë e kishës së tij ishin përplot dëgjuesë të kujdesshëm. Ndër ta kishte edhe njerëz të ditur dhe me prestigj si dhe të huaj që e vizitonin Gjenevën; përmes tyre lajmi përhapej në vise të tjera.

I kurajuar nga ky sukses, Goseni i botoi mësimet e tij me shpresë se në komunat kishtare ku flitej frengjisht do të nxitej studimi i librave profetikë. Ai thotë: “Duke i publikuar mësimet që u jepën fëmi-

jëve ne u themi të rriturve që i injorojnë këto libra me pretekste të rrejshme se janë të pakuptueshme: si mund të jenë të pakuptueshme kur i kuptojnë fëmijët tuaj?” “Dëshiroj shumë”—shton ai—“që njo-hja e profecive mundësisht të bëhet e përgjithshme në komunat tona kishtarë.” Më duket se nuk ka mësim tjerë të cilat do t’i përgjig-jeshin më mirë nevojave të kohës sonë. Me to patjetër duhet të përgatitemi për hallet e ardhshme dhe ta presim Jezu Krishtin.”

Edhe pse Goseni ishte njëri ndër predikuesit më të shquar dhe më të dashur të gjuhës frenge megjithatë, pas një kohe e shkarkuan nga detyra me arsyetim se me rastin e mësimëve të rinisë e përdorte Biblën në vend të katekizmit kishtar një libri monoton dhe racionalist i cili në vete nuk ngërthente gati kurrfarë besimi pozitiv. Më vonë u bë profesor në një shkollë teologjike ndërsa të dielave e vazhdonte punën me fëmijë duke i mësuar për Shkrimin Shenjt. Veprat e tij për profecitë zgjonin interesim të madh. Nga katedra e mësimdhënësve, përmes shtypit dhe profesionit të tij më të dashur si mësues i fëmijëve gjatë viteve të shumëta ushtroi ndikim të fuqishëm dhe ishte subjekti nga i cili vëmendja e shumë njerëzve u orientua në studimin e profecive të cilat dëshmonin se ardhja e Zotit është e afërt.

Edhe në Skandinavi u predikua lajmi për ardhjen e dytë të Kr-ishtit dhe zgjonte interesim të madh. Shumë njerëz u motivuan nga siguria e tyre e papendesë që më në fund t’i pranonin mëkatet, t’i braktisnin dhe që në emër të Krishtit të kërkonin falje. Mirëpo kleri i kishës shtetërore i kundërvihej lëvizjes, ndërsa nën ndikimin e tij disa njerëz që e predikonin lajmin i futën në burgje. Në shumë vende ku predikuesit e ardhjes së shpejtë të Krishtit u heshtën në këtë mënyrë, Zoti vendosi që ta shpallë lajmin në një mënyrë të pazakon-shme, përmes fëmijëve. Pasi që ende ishin të mitur, ligjet shtetërore nuk mund t’i kufizonin dhe ata mund të flitnin të papenguar.

[349]

Lëvizja u përhap sidomos në shtresat e ulëta. Në banesat mod-este të punëtorëve tubohej populli për t’i dëgjuar vërejtjet. Fëmijët predikuesë, edhe vet me shumicë ishin banorë të këtyre shtëpizave. Disa prej tyre nuk ishin më të moçëm se 6 deri më 8 vjet dhe derisa jeta e tyre dëshmonte se e duanin Shpëtimtarin dhe se dëshironin t’i dëgjonin ligjet e shenjta hyjnore, pamja e tyre e përgjithshme e tregonte vetëm arsye të rëndomtë të fëmijëve të moshës së tyre dhe asgjë më tepër se të aftësive fëmijërore. Mirëpo, kur qëndronin para burrave bëhej e qartë se ata nxiteshin nga një ndikim që i

tejkalonte aftësitë e tyre natyrore. Atëherë zëri dhe e tërë qenia e tyre ndryshojë dhe me një forcë solemne e shpallnin lajmin për gjykimin duke u shërbyer me këtë rast me saktësi me fjalët e Shkrimit Shenjt: “Druani Zotin dhe jepni atij lavdi sepse erdhi çasti i gjyqit të tij.” Ata i qortonin mëkatet e popullit, i gjykonin jo vetëm bjerrjet dhe veset por edhe pabesinë dhe etjen për jetë botërore duke ua tërhequr vërejtjen dëgjuesve të tyre se duhet të pendoheshin për t’iu shmangur mllëfit të ardhshëm.

Populli i dëgjonte duke u dridhur. Zemrave të tyre u fliste Fryma hyjnore. Shumë njerëz u motivuan që me gjakim të ri dhe më të thellë ta studjonin Shkrimin Shenjt. Të pamaturit dhe të pamoralshmit e filluan jetën e re; të tjerët hoqën dorë nga shprehjet e pandershme dhe u krye një vepër e jashtëzakonshme sa që edhe vet predikuesit e kishës shtetërore u detyruan ta pranonin se në këtë lëvizje ka dorë vet Zoti.

Vullneti i Zotit bëri që lajmi për ardhjen e Shpëtimtarit të përhapet në vendet skandinave, kurse kur shërbëtorët e tij u heshtën, Zoti nga shpirti i vet i nxiti fëmijët me qëllim që vepra të kryhet. Kur Jezusi i përcjellur nga populli i cili me klithma galduese duke e përshëndetur me degët e palmave i brohoriste si birit të Davidit ndërsa ai i afrohej Jerusalemit, farisejët plot smirë kërkonin që popullit t’i urdhërohet që të heshtej. Mirëpo, Jezusi iu përgjigj se e gjithë kjo është plotësim i profecisë dhe në qoftë se ata heshten edhe gurët do të flasin. Populli i frikësuar nga kërcënimet e klerikëve dhe prijësve pushoi ta shprehte galdimin e vet kur po kalonte nëpër dyert e Jerusalemit, mirëpo fëmijët në hyrje të shenjtores vazhduan të brohorisnin dhe të këndonin duke i lëvizuar degët e palmave: “Hosana Birit të Davidit!” kur farisejët plot mllëf i thanë: “A po dëgjon se çka po thuan?”, Jezusi iu përgjigj: “Po! Vallë a nuk keni lexuar kurrë:—prej gojës së foshnjëve e të ferishteve ia përgatite lavdinë vetes!” (Mateu 21,8-16) Ashtu siç kishte bërë Zoti gjatë kohës së ardhjes së parë të Krishtit përmes fëmijëve, po në atë mënyrë ishte kujdesur për ta shpallur lajmin për ardhjen e dytë të Krishtit. Fjala e Zotit se lajmi për ardhjen e Shpëtimtarit do t’u shpallet të gjitha kombeve, fiseve, gjuhëve dhe popujve u plotësua.

Vilijam Milerit dhe bashkëpunëtorëve të tij u ishte caktuar për detyrë që ta predikonin lajmin adventist në Amerikë. Ky vend u bë qendër e lëvizjes së madhe adventiste. Këtu profecia për lajmin e

parë engjëllor u plotësua drejtpërsëdrejti me shkrimet e Milerit dhe shkrimet e shokëve të tij që u shpërndanë në vendet më të largëta. Kudo që vinin misionarët shpallej lajmi i gëzueshëm për ardhjen e shpejtë të Krishtit. Në të gjitha anët përhapej lajmi i Ungjillit të amshueshëm: “Druani Zotin dhe jepni lavdi, sepse erdhi koha e Gjyqit të Tij.”

Dëshmia e profecive që dërgohej siç dukej, atëherë ardhjen e Krishtit e paralajmronte në pranverën e vitit 1844 dhe kjo linte mbresa të fuqishme në bashkëkohanikët. Ashtu siç përhapej lajmi nga shteti në shtet, ashtu shkactohej zgjim i madh. Shumë njerëz ishin të bindur se dëshmitë ishin të bazuara në llogaritjen profetike të kohës dhe ishin të sakta, kështu që duke i braktisur mendimet e veta personale me gëzim e pranonin të vërtetën. Disa predikuesë i braktisnin pikëpamjet dhe ndjenjat e tyre të ngushta dhe hiqnin dorë nga rrogat dhe kishat e veta duke u bashkuar në shpalljen e ardhjes së sërishme të Jezusit. Mirëpo proporcionalisht kishte pak predikuesë të cilët e pranonin këtë lajm; për këtë arsye ai në pjesën më të madhe u besohej laikëve të devotshëm. Bujqët i braktisnin fushat e veta, zejtarët dyqanet, tregtarët mallin e tyre, nëpunësit pozitat e veta; megjithatë numri i punëtorëve ishte i pamjaftueshëm në krahasim me veprën që duhej të kryhej. Gjendja në të cilën ishte kisha e bjerrur dhe bota e batisur në të keqe i shqetësonte shpirtrat e rojeve besnike, prandaj ata me vullnet i përballonin hallet, vuajtjet dhe skamjen me qëllim që t’i ftonin njerëzit për pendesë dhe shëlbim. Edhe pse u kundërvihet satani, vepra megjithatë përhapej vazhdimisht, kurse të vërtetën për ardhjen e sërishme të Krishtit e pranonin mijëra njerëz të rinj.

[351] Kudo shpallej lajmi serioz i cili ua tërhiqte vërejtjen mëkatarëve, njerëzve sekularist si dhe anëtarëve të kishave të ndryshme që t’i shmangeshin mllefrit të ardhshëm. Si Gjoni Pagëzuesi, pararendësi i Krishtit, predikuesit e lëshonin sëpatën në rrënjën e drurit, duke kërkuar nga të gjithë që t’i sillnin frytet e vërteta të pendesës. Thirrjet e tyre prekëse ishin në kundërshtim të dukshëm në krahasim me bindjet për paqen dhe sigurinë që dëgjoheshin nga predikatorët e kishave zyrtare. Kudo që predikohej lajmi, populli lëvizte. Dëshmia e thjeshtë dhe e drejtpërdrejtë e Shkrimit Shenjt e përcjellur me fuqinë e Shpirtit Shenjt ishte aq e fuqishme sa që pak kush mund t’i kundërvihet. Të krishterët e pagëzuar ishin të lëvizur nga siguria e

tyre e rrejshme. Ata e kishin vërejtur bjerrjen e vet nga feja, dashurinë ndaj botës dhe pabesinë, fodullëkun dhe egoizmin e vet. Shumë sish e kërkonin Zotin në pendesë dhe përkulje. Prirjet që i shprehnin ndaj gjërave sekulariste tani i drejtonin nga qielli. Në ta kishte hyrë Fryma hyjnore, kështu që me zemër të thjeshtë dhe plotë gjakim bashkoheshin në klithjen: “Druani Zotin dhe jepni lavdi, sepse erdhi ora e Gjyqit të tij!”

Mëkatarët duke qarë pyesnin: “Çka të bëjmë që të shpëtojmë?” Ata të cilët nuk kishin bërë jetë të ndershme përpiqeshin ta përmirësonin padrejtësinë. Të gjithë ata që në Krishtin e gjenin paqen gjakonin që edhe të tjerët t’i shihnin si hisetarë të bekimeve të veta. Zemrat e prindërve u drejtoheshin fëmijëve të tyre kurse zemrat e fëmijëve prindërve të tyre. Pengesat e fodullëkut dhe të paudhësisë mënjanoheshin. Dëgjoheshin pranime të sinqerta kurse anëtarët e familjeve përpiqeshin që t’i shpëtonin ata të cilët i kishin më të afërt dhe më të dashur. Shpeshherë dëgjoheshin lutje serioze për të tjerët. Gjithkrah shpirtërat në frikë të madhe luftonin me Zotin. Shumë njerëz luteshin tërë natën me qëllim që mëkatet t’u faleshin ose që anëtarët e familjeve dhe fqinjët e tyre të ktheheshin në rrugë të mbarë.

Njerëzit e të gjitha shtresave vraponin në tubimet e adventistëve. Të pasurit dhe të varfërit, të mëdhenjtë dhe të vegjlët donin që për arsye të ndryshme ta dëgjonin fjalën për ardhjen e Krishtit. Zoti e pat frenuar frymën e rezistencës kur shërbëtoret e tij i mbarshtonin bazat e fesë së vet. Shpeshherë mjetet ishin të dobëta por Fryma hyjnore e së vërtetës ia jepte fuqinë. Në këto tubime ndjehej prania e engjëjve të shenjtë dhe çdo ditë shumë njerëz u bashkangjiteshin besimtarëve. Kur përsëriteshin dëshmitë për ardhjen e shpejtë të Krishtit dëgjohej një shumësi njerëzish e qetë dhe pa frymë. Dukej se nga këto fjalë solemne qielli dhe toka afroheshin. Fuqinë e Zotit e ndjenin të rinjtë dhe pleqtë si dhe njerëzit e moshave mesatare. Burrat ktheheshin në shtëpi me këngë lavdie në zemër ndërsa zëri i tyre i gëzueshëm kumbonte nëpër ajrin e qetë të natës. Askush prej atyre që merrnin pjesë në këto tubime nuk mund t’i harronte ato skena aq të rëndësishme.

Shpallja e kohës së caktuar e ardhjes së Krishtit shkaktoi rezistencë të madhe të shumë njerëzve nga shtresat e ndryshme duke filluar nga predikuesit prej predikatoreve e deri te mëkatarët më

fanatikë. U plotësuan fjalët e profecisë: “Më së pari duhet ta dini: në ditët e fundit do të vijnë përqeshës që do të përqeshin; ata do të jetojnë sipas prirjeve të veta të ulëta dhe do të pyesin: ku është premtimi i ardhjes së tij? Sepse qysh se vdiqën të parët tanë gjithçka mbetet si në fillim të krijimit.” (2 Pjetrit 3,3.4) Shumë njerëz që pohonin se e donin Shpëtimtarin e vet deklarorin se nuk kanë kurrfarë vërejtje ndaj mësimave për ardhjen e tij të dytë por se janë vetëm kundër kohës së caktuar. Mirëpo syri i Zotit që i sheh të gjitha, e shihte se çka fshihej në zemrat e tyre. Ata nuk dëshironin të dëgjojnë asgjë për faktin se Krishti do të vinte për t’ia bërë botës gjyqin e drejtësisë. Ata ishin shërbëtorë jobesnik. Veprat e tyre nuk do të mund ta përballonin shikimin e Zotit i cili i vështron zemrat, prandaj frikësoheshin që të ballafaqoheshin me Zotin e tyre. Si dhe hebrenjtë në kohën e ardhjes së parë të Krishtit, edhe këta nuk ishin të gatshëm për ta përshëndetur Krishtin. Ata nuk refuzonin vetëm t’i dëgjonin dëshmitë e qarta nga Shkrimi Shenjt por i përqeshnin edhe ata që e prisnin Zotin. Satani dhe engjëjt e tij kishin brohoritur nga gëzimi dhe e kishin shpotitur Krishtin dhe engjëjt e shenjtë për arsye se populli që konsiderohej i Krishtit kishte në vete aq pak dashuri dhe nuk e dëshironte ardhjen e tij.

“E kur do të jetë ajo ditë dhe ajo orë askush s’di” shpeshherë ishte dëshmia e kundërshtarëve të lajmit adventist. Mirëpo kjo thënie e plotë duket kështu: “E kur do të jetë ajo ditë dhe ajo orë askush s’di gjë, as engjëjt e qiellit, as Biri, përveç vetëm Atit.” (Mateu 24,36) Ata që e prisnin Zotin e tyre e jepnin interpretimin e kuptueshëm dhe të saktë të këtij vendi në Bibël, kështu që qartë dëshmohej se si e shtrembëronin kundërshtarët atë varg. Këto fjalë Krishti i kishte thënë në bisedën e rëndësishme me nxënësit e vet në Malin e Shenjt kur kishte dalur për herë të fundit nga shenjtoria: nxënësit e kishin pyetur: “Na trego kur do të ndodhin këto dhe cila është shenja e ardhjes sate?” Jezusi ua kishte përmendur disa shenja dhe

[353] u kishte thënë: “Kështu edhe ju kur t’i shihni të gjitha këto, dinie se Biri i njeriut është afër te dera.” (Mateu 24,3.33) Një deklaratë e Shpëtimtarit nuk bën të interpretohet në mënyrë që ta kundërshtojë tjetrën. Edhe pse askush nuk e din ditën e as orën e ardhjes së tij, megjithatë prej nesh kërkohet ta dijmë se kur është ardhja e afërt. Jezusi më tutje ka thënë se lënia pas dore e vërejtjeve të tij për kohën e ardhjes së tij të shpejtë qoftë edhe e pavetëdijshme do të jetë

gjithashtu fatale siç ka qenë injoranca e botës së para përmbytjes e cila e ka shkaktuar ardhjen e përmbytjes. Shembëlltyra e Krishtit në kaptinën e njëjtë e cila e krahason shërbëtorin besnik me jobesnikun dhe e gjykon atë i cili me zëmër ka thënë: “Jo Zoti im nuk do të vijë edhe shumë kohë,” dëshmon se si Krishti kur të vijë do t’i gjykojë dhe do t’i paguaj ata që bëjnë roje dhe e shpallin ardhjen e tij si dhe ata që e mohojnë. “I lumi ai shërbëtor që kur të vijë zotëria e gjen duke vepruar kështu.” (Mateu 24,42-51)

“Po nuk qëndrove i zgjuar do të vijë si vjedhësi dhe nuk do të dish në ç’orë do të vijë kundër teje.” (Zbulesa 3,3)

Pali flet për ata njerëz për të cilët ardhja e Zotit do të jetë ë papritur. “Sepse ju të gjithë jeni bijtë e dritës dhe të ditës! Pra nuk jeni të natës dhe të territ. Sepse kur thonë paqe është dhe s’kemi çka frikësohemi, atëherë befasisht do t’i sulmojë i bjerruri ... dhe nuk do të ikin.” Për ata të cilët e vlerësonin vërejtjen e Zotit shton: “Por ju vëllezër nuk jeni në errësirë që dita t’ju zërë si vjedhësi. Sepse ju jeni bijtë e dritës dhe të ditës: nuk jeni natë as errësirë.” (1 Selan. 5,2-5)

Prej kësaj shihet qartë se Bibla nuk e arsyeton që njeriu të mbetet në injorancë në pikëpamje të afërsisë së ardhjes së Krishtit. Por, ata të cilët vetëm kërkojnë pretekst për ta refuzuar të vërtetën dhe për t’i mbyllur veshët për këtë shpjegim dhe për përqeshësit si dhe gjoja predikuesit e Jezu Krishtit vazhdojnë të përsërisin: “E kur do të jetë ajo ditë dhe ajo orë askush s’di gjë.” Kur populli u zgjua dhe filloi ta kërkonte rrugën e shpëtimit, mësuesit fetarë qëndruan në mes tij dhe të së vërtetës, duke u përpjekur që frikën e popullit ta qetësonin me interpretime të rrejshme të Fjalës së Zotit. Rojet jobesnike iu bashkëngjitën veprës së mashtruesit të madh dhe ulurisnin: “Paqe! Paqe!”, kur Zoti nuk kishte thënë: Paqe! Ashtu si farisejtë në ditët e Krishtit, shumë njerëz refuzuan të hynin në mbretërinë qiellore dhe i penguan ata që donin të hynin. Nga duart e tyre do të kërkohej gjaku i këtyre shpirtërave.

[354]

Anëtarët më të përkulur dhe më të devotshëm të kishave qenë zakonisht ata që të parët e pranuan lajmin. Ata që personalisht e studjonin Biblën domosdo e shihnin se sa ishte mendimi i rëndomt për profecitë në kundërshtim me Shkrimin Shenjt. Kudo që populli nuk ishte i mashtruar nga ndikimi i klerikalizmit dhe kudo që vet e

kërkonte Fjalën e Zotit ishte e mjaftueshme që vetëm të krahasohej mësimi advent me Shkrimn Shenjt për ta parë prejardhjen e tij hyjnor.

Shumë njerëz qenë dëbuar nga vëllezërit e tyre jobesimtarë. Disa kishin vendosur që të mos e pranonin publikisht shpresën e tyre për ta ruajtur pozitën e vet në kishë; mirëpo disa të tjerë e ndjenin se besimi ndaj Zotit nuk ua lejon ta fshehin të vërtetën të cilën Zoti ua kishte besuar. Shumë njerëz qenë përjashtuar nga kisha vetëm se e kishin shprehur besimin në ardhjen e Shpëtimtarit. Ata që e kishin përballuar sprovën e besimit të vet u kishin besuar shumë fjalëve të vlefshme të profetit: “Dëgjojeni fjalën e Zotit, ju që dridheni në fjalën e tij thonë vëllezërit tuaj që ju urrejnë, që ju përbuzin për shkak të emrit tim: le ta dëftojë lavdinë e vet që ta shohin gëzimin tuaj! Të turpëruar ata do të mbesin.” (Isaia 66,5)

Engjëjt e Zotit me interesimin më të madh e kanë përcjellur suksesin e vërejtjes. Kur kishat e refuzuan lajmin engjëjt ua kthyen shpinën të pikëlluar. Mirëpo pati edhe shumë individë të cilët nuk qenë të sprovuar në pikëpamje të besimit në ardhjen e Krishtit. Shumë të mashtruar nga bashkëshortja apo bashkëshorti, nga prindërit apo fëmijët besonin se është mëkat të dëgjoheshin mësimet e tilla “heretike” të cilat i predikonin adventistët. Engjëjve iu urdhërua që me kujdes t’i vështrojnë këta shpirtë; sepse duhej që drita e re nga Froni i Zotit t’i shkëlqente shtigjet e tyre.

Me një nostalgji të pamatshme prisnin të gjithë ata të cilët e kishin pranuar lajmin për ardhjen e Shpëtimtarit të tyre. Atë kohë të cilën e prisnin se do të vinte e kishin para dyerve. Kësaj ore i afroreshin të qetë dhe solemnisht. Ata ishin në një bashkësi të ëmbël me Zotin — garancinë e paqes i cili në lavdinë e ardhshme do t’ua jepte si pronë. Secili që personalisht e kishte përjetuar këtë shpresë dhe këtë besim nuk mund t’i harrojë ato orë të mrekullueshme të pritjes. Disa javë para kohës së pritjes shumica e njerëzve i kishin ndërprerë punët në tokë. Ata që besonin sinqerisht e analizonin me kujdes çdo mendim dhe çdo dëshirë të zemrës së vet sikur të gjendeshin në shtratin e vdekjes dhe sikur vetëm për disa orë të gjithë që janë në botë duhej t’i mbyllnin sytë. Nuk qepeshin “roba për ngritje në qiell” por të gjithë e ndjenin nevojën e dëshmimit të brendshëm se janë të gatshëm ta takonin Shpëtimtarin; rrobat e tyre të bardha ishin pastërtia e shpirtit, karakteri i pastruar në gjakun e Krishtit të pajtimit. Oh, sikur populli i Zotit sot ta kishte frymën

[355]

e njëjtë që ta analizojë zemrën e vet, besimin e njëjtë serioz dhe të vendosur! Sikur të vazhdonte në atë mënyrë të ecte i përkulur para Zotit dhe t'ia dërgonte lutjet e veta Fronit të mëshirës, tani do të kishte përvoja shumë më të vlefshme se që i ka. Ka pak urata, pak dëshmi të sinqerta për mëkatësisnë personale ndërsa mungesa e besimit të gjallë i privon nga shumë mëshira të begatshme të cilat Shpëtimtari ynë është i gatshëm t'ua japë.

Zoti ka dashur që ta sprovtojë popullin e vet. Dora e tij e ka mbuluar një gabim në llogaritjen e kohës profetike. Adventistët nuk e kanë zbuluar gabimin por nuk e zbuluan as kundërshtarët e tyre të ditur. Të gjithë kanë thënë: “Llogaritja e juaj e kohës profetike është e saktë, ndonjë ngjarje e madhe do të zhvillohet në kohën më të afërt; por ajo nuk është atë që e profetizon Mileri; ky është arsimimi i botës e jo ardhja e dytë e Krishtit. (Shih: Shtojca historike).

Koha e pritjes kaloi kurse Krishti nuk erdhi për ta çliruar popullin e vet. Ata që me besim të sinqertë dhe me dashuri të përzemërt e prisnin Shpëtimtarin e vet pëijetuan dëshprim të hidhur. Mirëpo qëllimi i Zotit qe arritur. Ai i sprovoi zemrat e atyre që pohonin se po e prisnin ardhjen e tij. Ndër të këtyllë kishte shumë sish të cilët nuk qenë nxituar me kurrfarë motivesh tjera të larta, përveç nga frika. Besimi i tyre nuk ndikonte as në zemrat as në jetën e tyre. Kur ngjarja e pritur nuk u plotësua, këta njerëz thoshin se nuk janë të dëshpruar; ata në të vërtetë as që kishin besuar ndonjëherë se Krishti do të vinte. Ata qenë ndër të parët të cilët i përqeshnin dhimbjet e besimtarëve të sinqertë.

Mirëpo Jezusi dhe të gjitha ushtritë qiellore i shikonin me dashuri dhe ngushëllim besimtarët e sprovuar dhe të dëshpruar. Sikur të ngritej veli i padukshëm i cili e ndan botën e dukshme nga e padukshmja atëherë do të mund të shiheshin engjëjt se si u afrohen këtyre shpirtërave të paluhatshtëm dhe si i mbrojnë nga shigjetat e satanit.

21. VËREJTJA E REFUZUAR

Vilijam Mileri dhe bashkëpunëtorët e tij e predikonin shkencën për ardhjen e sërishme të Krishtit me një qëllim: që të afërmit e tyre t'i motivonin që të përgatiteshin për gjyq. Ata përpiqeshin që t'ua përkujtonin ithtarëve të fesë shpresën e mirëfilltë të kishës dhe tua theksonin nevojën e thellimit të përvojës së krishterë. Gjithashtu punonin që heretikët t'i bindnin se është detyrë e tyre e pashmangëshme që të pendohen dhe t'i drejtohen Zotit. “Ata nuk bënë përpjekje që cilindo njeri ta drejtonin në ndonjë sektë apo grup fetar, prandaj punonin me të gjitha grupet dhe sektet duke mos u përzier në organizatat dhe dispozitat e tyre kishtarë.”

“Në tërë këtë punë”—ka thënë Mileri—“kurrë nuk kam dëshiruar dhe nuk kam pasur për qëllim ta krijojë ndonjë drejtim të ri jashtë kishave ekzistuese apo një kishë në çfarëdo aspekti t'i jap përparësi ndaj tjetrës. E kam pasur për qëllim që t'u shërbej të gjithëve. Duke supozuar se të gjithë të krishterët do t'i gëzohen shpresës në ardhjen e shpejtë të Krishtit dhe që ata të cilët nuk kanë mundur ta kuptojnë këtë të vërtetë siç e kam kuptuar unë, nuk do t'i donin më pak ata që e pranojnë këtë shkencë, as që kam menduar se ndonjëherë do të duhen mbledhje të posaçme. Qëllimi im i vetëm ka qenë që shpirtërat t'i drejtoj nga Zoti që botës t'ia shpall gjyqin që vjen dhe që të afërmit e mi t'i nxis që t'i përgatisin zemrat dhe t'i aftësojnë që në paqe ta presin Zotin e tyre. Shumica e atyre të cilët me punën time qenë kthyer u bashkuan me kishat e ndryshme ekzistuese.”²⁷⁵

[357] Pasi që puna e Milerit që e dobishme për përcaktimin e kishave, një kohë ndaj tij kishte një qëndrim përkrahës. Mirëpo, kur predikuesit dhe prijësit fetarë u kthyen kundër kishës adventiste dhe vendosën që ta ngulfasin çdo përhapje të shkencës, iu kundërvunë asaj jo vetëm nga sallat e predikimeve por ua ndaluan besimtarëve të vet që t'i dëgjojnë predikimet për ardhjen e dytë dhe që në mbledhjet e tyre të flisnin për këtë shpresë. Në këtë mënyrë besimtarët ranë në pozitë të vështirë dhe filluan të përtrolliten. Ata i donin kishat e tyre dhe rrallë

ndaheshin prej tyre. Mirëpo, kur e panë se dëshmimi i Fjalës së Zotit po shmangej dhe se u mohojë e drejta për t'i studjuar profecitë, qenë të bindur se besimi ndaj Zotit e ndalon këtë. Nuk mundnin, që ata të cilët e refuzonin dëshminë e Fjalës së Zotit t'i konsideronin kishë të Krishtit e cila është “shtyllë dhe kala e së vërtetës.” Për këtë arsye ata mendonin se është e arsyeshme që të ndaheshin nga kishat e tyre të deriatëhershme. Në verën e vitit 1844, nga kishat dolën afro 50.000 anëtarë.

Në atë kohë në shumicën e kishave në Shtetet e Bashkuara vërehej një ndryshim i rëndësishëm, kishte shumë vjet që vërehej përshtatja graduale dhe gjithnjë më e madhe ndaj dokeve dhe shprehive sekulariste për këtë arsye erdhi edhe rënia e jetës së vërtetë shpirtërore. Mirëpo, atë vit, gati në të gjitha kishat e vendit u vërejtën shenjat e rënies së shpejtë dhe të dukshme. Dukej se askush nuk mund ta gjente shkakun e kësaj, por ky fakt ishte i njohur dhe lidhur me të debatohej në shtyp dhe nga sallat e predikimit.

Në kuvendin e predikuesve në Filadelfi, zotëri Bernsi, autor i një komentari shumë të rëndësishëm Biblik dhe predikuesi i njëres ndër kishat më të shquara të këtij qyteti pat thënë: “Se ka njëzet vjet në shërbimin e predikimit por se kurrë deri në ritualin e fundit të darkës së Zotëriut nuk kishte ndarë kungime e që në kishë të mos kishte pranuar një numër më të madh apo më të vogël të anëtarëve të rinj. Mirëpo, tani më nuk ka zgjime, nuk ka kthime, ndërmjet besimtarëve nuk ka shtim të dukshëm të mëshirës dhe më askush nuk vjen që me të bisedojë për shpëtimin e shpirtit të vet. Me rritjen e afarizmit dhe me lulëzimin gjithnjë më të madh të tregtisë dhe industrisë gjithnjë e më tepër u përhap dukuria e frymës sekulariste. Kështu ndodhi me të gjitha bashkësitë fetare.”²⁷⁶

Në muajin shkurt të po atij vitit profesori Fini nga kolegji në Oberlin pat thënë: “E kemi konstatuar faktin se gati të gjitha kishat protestante në vendin tonë janë indiferente e bile edhe me disponim armiqësor gati ndaj të gjitha reformave morale të kohës sonë. Ka disa përjashtime, por jo aq sa, që këtë fakt të mos mund ta konsiderojmë si të përgjithshëm. E kam edhe një fakt tjetër i cili e dëshmon këtë: gati mungesën e plotë të atij ndikimi që i ngjallon kishat. Indiferenca shpirtërore i ka përshkuar gati të gjithë dhe është shumë e thellë; këtë e dëshmon dhe shtypi fetar në tërë vendin ... anëtarët e kishës i janë dorëzuar në masë të madhe modës, shkojnë dorë për dorë me

jobesimtarët në pikniqe, në ballo dhe në argëtime tjera të ndryshme etj. Mirëpo të mos flasim më për këto gjëra të mundimshme. Mjafton që dëshmitë por grumbullohen dhe se po na ngarkojnë rëndë. Kjo dëshmon se kishat janë degjeneruar për pikëllim. Ato janë larguar shumë nga Zoti kurse Ai është tërhequr prej tyre.”

Një autor në “Teleskopin religjioz” revistën e njohur fetare pohonte: “Deri më tani kurrë nuk kemi qenë dëshmitarë të bjerrjes së përgjithshme të këtillë fetare. Vërtetë kisha duhet të zgjohet dhe t’i analizojë shkaqet e gjendjes së vet të mjerë, sepse kushdo që e don si unë patjetër duhet ta shoh se gjendja e kishës është vërtetë e mjerë. Kur mendojmë për faktin se janë të rralla rastet e pajtimit të vërtetë kurse nga ana tjetër kur e shohim arrogancën dhe kokëfortësinë e pakrahasueshme të mëkatarëve atëherë gati pa dashur detyrohemi të klithim: “Vallë a ka harruar Zoti të jetë i mëshirshëm, apo ndoshta dyert e mëshirës janë mbyllur?”

Arsyeja e gjendjes së këtillë gjithmonë qëndron në vetë kishën. Errësira shpirtërore e cila i kaplon popujt, kishat dhe individët nuk bën në asnjë mënyrë t’i përshkruhet shkurtimit arbitrar të ndihmës së mëshirës hyjnore nga Zoti por lënies pasdore ose refuzimit të dritës hyjnore nga njerëzit. Shembulli të mirë për këtë të vërtetë na ofron historia e hebrenjëve e kohës së Krishtit. Duke iu dorëzuar botës dhe duke e harruar Zotin dhe Fjalën e tij, mendimet e tyre u errësuan kurse zemrat e tyre u bën trupore dhe pasionante. Për këtë arsye nuk dinin asgjë për ardhjen e Krishtit. Nga fodullëku dhe heretizmi e refuzuan Shpëtimtarin. As atëherë Zoti nuk ia shkurtoi popullit hebraik njohjen e shpëtimit dhe pjesëmarrjen në bekimet e shpëtimit. Mirëpo ata që e refuzuan të vëretën e humbën çdo dëshirë për dhurata qiellore. Bëri prej “errësirës dritë, kurse prej dritës errësirë”, deri sa drita e cila gjendej në ta nuk u bë errësirë; dhe sa qe e madhe kjo errësirë!

[359] Qëllimeve të satanit u përgjigjet që njerëzit ta mbajnë dukjen
 [360] e jashtme të fesë por që të mos e kenë frymën e devotshmërisë
 së vërtetë. Pas refuzimit të Ungjillit, hebrenjë të mënyrë të flakët
 vazhduan t’i ushtronin ritualet e tyre të vjetra. Me përpikëri e ruanin
 izolimin e tyre nacional, deri sa nuk u detyruan ta pranonin edhe
 vet se Zoti më nuk paraqitej në mjedisin e tyre. Profecia e Danielit
 shpiente aq qartë në kohën e ardhjes së Mesisë dhe aq me saktësi e
 parashihte vdekjen e tij, sa që klerikët hebrej ua ndalonin njerëzve

ta studjonin këtë profeci. Më në fund rabinët i mallkuan të gjithë ata të cilët kishin bërë përpjekje për ta llogaritur kohën e ardhjes së Mesisë. 2000 vjet populli i Izraelit është i verbëruar dhe i papenduar, indiferent ndaj ofertave mëshiruese të shpëtimit dhe i painerosuar për bekimet e engjëjve. Kjo është vërejtje solemne dhe e tmerrshme e cila tërheq vërejtjen për rrezikun e refuzimit të dritës nga qielli.

Shkaqet e njëjta kanë gjithënjë pasoja të njëjta. Ai që me qëllim e ngulfatë ndjenjën e obligimi të vet për arsye se i pengon prirjeve të veta, më në fund od ta humb forcën për ta dalluar të vërtetën nga gënjeshtria. Arsyeja dobësohet, ndërgjegja rrafshohet, zemra ngurëzohet, shpirti ndahet prej Zotit. Kudo që zhvlerësohet dhe urrehet lajmi i së vërtetës hyjnore aty kisha do të lakohet dhe do të mbështillet në erësirë; feja dhe dashuria do të ftofen do të shkaktohet tjetërsimi dhe përçarja. Anëtarët e kishës e përqëndrojnë interesimin dhe fuqinë e tyre në çështjet sekulariste, kurse mëkatarët bëhen më të ashpër në mospendesë.

Lajmi i parë engjëllor nga Zbulesa 14 i cili e zbulon kohën e Gjyqit hyjnor dhe i thërret njerëzit që t'i falen Zotit ka qenë i caktuar që ta ndajë popullin e Zotit nga ndikimi i dëmshëm i botës dhe ta zgjojë për ta njohur gjendjen e vërtetë të pastër dhe ate të bjerrjes. Në këtë lajm, Zoti kishës ia ka dërguar vërejtjen e cila sikur të ishte pranuar do ta kishte mënjanuar të keqen e cila njerëzit i ka ndarë prej Tij. Po ta kishin pranuar lajmin nga qielli, ne qoftë se zemrat e tyre do t'i kishin përkulur para Zotit dhe të ishin përgatitur sinqerisht për të qëndruar në afërsinë e tij, fryma dhe fuqia hyjnore do të ishin manifestuar në ta. Atëherë kisha do ta kishte arritur atë gjendje të bekuar të unitetit, besimit dhe dashurisë e cila ka ekzistuar në kohën e apostujve, kur të gjithë besimtarët “kanë qenë një zemër dhe një shpirt” dhe kur “Zoti çdo ditë e ka shumëzuar shoqërinë e atyre të cilët u shpëtuan.”

Sikur ata që konsideroheshin popull i Zotit ta kishin pranuar dritën e cila shkëlqente nga Fjala hyjnore do ta kishin arritur atë unitet për të cilin lutej Krishti dhe të cilin apostulli e përshkruan si “unitet i shpirtit i lidhur me paqen.” Ky thotë ai, është “një trup i vetëm dhe një shpirt i vetëm—sikurse edhe jeni të grishur në një shpresë të vetme të thirrjes së juaj. Nuk ka pos një Zot, një besim, një pagëzim” (Efesianëve 4,3-5).

Rezultatet e tilla të bekuara i kanë përjetuar ata të cilët e kanë pranuar lajmin adventist. Ata kanë ardhur nga bashkësitë e ndryshme fetare por i kanë rrëzuar ato pengesa të cilat i kanë ndarë dhe i kanë thyer besimet kontradiktore. Ata e kanë braktisur shpresën jobiblike në mbretërinë mijëvjeçare tokësore, i kanë korigjuar mendimet e gabueshme për ardhjen e dytë të Krishtit, e kanë mënjanuar fodalëkun dhe adaptimin ndaj sekularizmit. Padrejtësitë janë korigjuar, zerrat janë bashkuar në bashkësinë më të pastër vëllazërore dhe ka mbizotruar dashuria dhe gëzimi. Kur kjo shkencë e ka bërë këtë për disa njerëz që e kishin pranuar, ajo do ta kishte bërë të njëjtën gjë për të gjithë të krishterët po ta kishin pranuar.

Mirëpo kishat në shumicë nuk e kanë pranuar këtë vërejtje. Predikuesit e tyre si “rojet e shtëpisë së Izraelit” është dashur të parët t’i zbulojnë shenjat për ardhjen e Krishtit. Mirëpo ata nuk e kanë njohur të vërtetën as nga dëshmitë e profetit as nga shenjat e kohës. Pasi që zemrat e tyre qenë mbushur me frymën sekulariste dhe me krenarinë e tepruar, dashuria ndaj Zotit dhe besimi në Fjalën e tij u ftohën dhe kur filloi të predikohej shkenca adventiste ajo vetëm i zgjoi paragjykimet dhe mosbesimin e tyre. Fakti se këtë lajm e kanë predikuar me shumicë anëtarët e rëndomtë të kishës është theksuar si dëshmi kundër saj. Si dikur përkundër dëshmisë së qartë të Fjalës së Zotit kur shtrohej pyetja: “A besoi dikush nga princërit dhe farisejtë?” Duke parë se është vështirë të atakohen dëshmitë të cilat u zbuluan me studimin e kohëve profetike ata i kthyen të tjerët kundër studimit të profecive dhe u thoshin se librat profetikë janë të vulosur dhe se nuk mund të kuptohen. Shumë njerëz që u besonin në mënyrë të verbër barinjëve të tyre shpirtërorë refuzonin ta dëgjonin vërejtjen; kurse të tjerët edhe pse të dëshmuar me të vërtetën nuk e merrnin guximin ta pranonin “që të mos përjashtoheshin nga kisha.” Lajmi të cilin e kishte dërguar Zoti për ta sprovuar dhe spastruar kishën e ka zbuluar qartë se sa është i madh numri i atyre që dashurinë ia kanë falur botës në vend Krishtit. Lidhjet që bashkoheshin me botën ishin shumë më të forta se ato që i tërhiqnin drejt qiellit. Kishin vendosur ta dëgjonin zërin e urtisë sekulariste dhe ishin zbrapsur nga lajmi i së vërtetës që e shëron zemrën.

[362]

Duke e refuzuar vërejtjen e engjëllit të parë ata e kanë refuzuar edhe mjetin të cilin qielli e ka paraparë për rilindjen e tyre. E urrejtën lajmëtarin e mëshirës i cili ka mundur t’i mënjanonte pengesat që

i ndanin nga Zoti dhe me dëshirë edhe më të madhe iu kthyen kënaqësive botërore. Ky qe shkaku i asaj gjendje të temrrshme të dashurisë ndaj botës, i bjerrjeve dhe i vdekjes shpirtërore që mbretëroi në kisha në vitin 1844.

Në Zbulesën 14 pas ëngjëllit të parë vjen i dyti i cili e shpallë “ra, ra Babilonia e madhe që i dehi mbarë kombet me verën e zemrimit dhe të lavirësisë së vet” (Zbulesa 14,8). Shprehja “Babilon” vjen nga fjala “Babel” që domethënë rrëmujë—tollovi. Kjo shprehje përdoret në Shkrimin Shenjt për t’i shënuar format e ndryshme të religjioneve të rrejshme apo renegate. Në Zbulesën 17, Babiloni është pasqyruar si grua—figurë me të cilën Bibla shërbehet që simbolikisht ta paraqesë kishën. Gruaja e pastër e paraqet kishën e pastër, kurse gruaja e rënë kishën e rënë.

Në Bibël karakteri i shenjtë dhe i qëndrueshëm i raporteve ndërmjet Krishtit dhe kishës së tij pasqyrohet si lidhje bashkëshortore. Zoti popullin e vet e ka bashkuar me veten në Besëlidhjen solemne dhe i ka premtuar se do të jetë Zoti i tij, kurse populli është obliguar se do t’i takoj atij, vetëm atij. Ai thotë: “Do ta bëjë fatin tim të përhershëm, do të të fejoj në drejtësi e në të drejtë me dhembshuri dhe dashuri.” (Ozeu 2,19) Dhe përsëritë: “Sepse unë jam burri juaj.” (Jeremiu 3,14) Edhe Pali e përdorë shprehjen e njëjtë në Besëlidhjen e Re kur thotë: “Juve jua kam smirë, por me smirë që vjen prej Zotit sepse ju fejova për një burrë të vetëm dhe por si virgjëreshë të pastër ju solla para Krishtit.” (2 Korintasve 11,2)

Pabesia e kishës ndaj Krishtit e cila u dëshmuar në faktin se besimin dhe dashurinë e vet e ktheu në anën e kundërt të Zotit dhe lejoi që dashuria ndaj botës të mbizotëronte mund të krahasohet me tradhtinë martesore. Mëkati i Izraelit, largimi i tij prej Zotit na pasqyrohet me atë pamje. Ndërsa, dashuria e mrekullueshme hyjnore të cilën Izraeli e urrejti shprehet me këto fjalë pikëlluese: “Atëherë unë t’u përbetova dhe lidha besëlidhjen me ty thot Zoti Perëndi—e ti u bëre imja”. “U bëre shumë e bukur tejet e hijshme e denjë për mbretëreshë. Zëri yt i mirë u hap ndër popull për shkak të bukurisë sate, sepse ishe e përsosur në stolinë time që ta kisha dhënë ... por ty t’i mori mendët bukuria jote dhe e shfrytëzove zërin e mirë tëndin për të bërë fligështi dhe lute me fligështinë tënde gjithkënd, të gjithë kalimtarët.” “Por siç e përbuzë grueja dashnorin e vet, poashtu më përbuzët mua—shtepia e Izraelit—thotë Zoti.” “Ndodhi me ty çka

s'ndodhi me laviret e tjera e cila në vend të burrit të vet i pranon të tjerët." (Ezekieli 16,8.13-15; Jeremiu 3,20; Ezekieli 16,32)

Edhe në Besëlidhjen e Re u janë dërguar fjalët e ngjashme atyre të krishterëve të cilët më tepër e duan miqësinë e botës se sa përkrahjen e Zotit. Apostulli Jakobi thotë: "Njerëz të pabesë! A nuk e dini se miqësia me botën është armiqësi me Zotin! Sepse kushdo që të jetë mik me botën shndërrohet në armik me Zotin." (Jakobi 4,4)

Gruaja (Babiloni) në Zbulesën 17 pasqyrohet si "e veshur me porfir dhe me mëndafsh të purpurt, e stolisur me flori, gurë të çmueshëm e margaritarë, me gotën e floririt në duar përplot urrejtje flligështi e turp; dhe në ballë e kishte të shkruar emrin: fshehtësia, Babiloni i Madh, nëna e lavireve dhe e flligështive botërore." Profeti thotë: "E pashë gruan e dehur nga gjaku i të shenjtëve dhe nga gjaku i dëshmitarëve të Jezusit." (Zbulesa 17,4-6) Më tutje për Babilonin thuhet: "Gruaja që pe, e paraqet qytetin e madh që mbretëron mbi mbretërit e dheut." (Zbulesa 17,18) Fuqia e cila gjatë shumë shekujve mbretëroi në mënyrë despotike mbi pushtetarët e krishterë që Roma. Purpuri dhe petku i kuq, si gjaku i ngrirë në ar me gurë të çmueshëm dhe me perla e pasqyrojnë në mënyrë të gjallë shkëlqimin dhe luksin mbretëror me të cilin krenohej Roma. Për asnjë pushtet tjetër nuk mund të thuhet me aq të drejtë se është "dehur nga gjaku i shenjtëve" si për atë që i ka ndjekur në mënyrën më të vrazhdët ithatrët e Krishtit. Babiloni është fajtor edhe për shkak të mëkatit të lidhjes së paligjësme me "mbretërit botëror". Duke u larguar nga Zoti dhe duke u lidhur me paganët kisha hebreje ishte bërë lavire; ndërsa, Roma e cila po ashtu ishte bjerrur e ka marrë gjykimin e njëjtë.

[364] Për Babilonin thuhet se është "nëna e lavireve". Bijat e tija duhet të konsiderohen ato kisha të cilat i përmbahen shkencës dhe mësimëve të tij dhe e ndjekin shembullin e tij sepse e sakrifikojnë të vërtetën dhe përkrahjen e Zotit për të hyrë në lidhjen e paligjësme me botën. Lajmi në Zbulesën 14 i cili e shpalli rënien e Babilonit patjetër ka të bëjë me bashkësitë fetare të cilat dikur kanë qenë të pastra por janë prishur. Siç pason vërejtja në bazë të këtij lajmi për gjyqin, kjo domehtënë se ai duhet të shpallet në ditët e fundit, prandaj nuk ka të bëjë vetëm me kishën e Romës, sepse ajo ka shumë shekuj që është në gjendje të devijuar. Më tutje, në kaptinën 18 të Zbulesës ftohet populli i Zotit që ta braktisë Babilonin. Në bazë të

këtij teksti të Shkrimit Shenjt shumë fëmijë të Zotit ende gjenden në Babilon. Mirëpo në cilat bashkësi fetare gjendet sot pjesa më e madhe e ithtarëve të Krishtit? Padyshim në bashkësitë e ndryshme të cilat e predikojnë fenë protestante. Gjatë kohës së krijimit të tyre këto bashkësi kanë pasur qëndrim të drejtë ndaj Zotit dhe të vërtetës së tij dhe e kanë pasur bekimin e tij. Bile edhe bota jobesimtare është detyruar t'i pranojë pasojat e bekimit që i ka sjellur pranimi i parimeve të Ungjillit siç ka thënë profeti për Izraelin: “Zëri yt i mirë u hap ndër popuj për shkak të bukurisë sate, sepse ishe i përsosur në stolinë time që ta kisha dhënë—thotë Zoti Perëndia.” (Ezekieli 16,14) Mirëpo, këto bashkësi u bastarduan për shkak të synimeve të njëjta të cilat Izraelit ia sollën mallkimin dhe shkatërrimin—për shkak të gjakimeve për t'i pranuar zakonet e pabesimtarëve për ta përfitur miqësinë e tyre. “Por ty ti mori mendët bukuria e jote dhe e shfrytëzove zërin e mirë tëndin për të bërë fligështi dhe e lute me fligështinë tënde gjithkënd të gjithë kalimtarët.” (Ezekieli 16,15)

Shumë kisha protestante e ndjekin shembullin e Romës në lidhjet e palejueshme me “mbretërit botëror”. Kishat shtetërore e bëjnë këtë me raportet e tyre me pushtetet botërore kurse bashkësitë tjera fetare me faktin se e kërkojnë përkrahjen e botës. Shprehja Babilon (rrëmujë) me të drejtë mund të aplikohet në çdo bashkësi fetare sepse të gjitha ato pohojnë mësimet e tyre i shterojnë nga Bibla e megjithatë janë të ndara në sekta të panumërta që dallohen nga njëra tjetra si në predikimin e fesë ashtu dhe në teori.

Përveç lidhjes së palejueshme me botën, këto bashkësi që janë ndarë nga Roma i manifestojnë ende edhe tiparet e tjera të saj.

Një vepër katolike—romane thekson: “Në qoftë se kisha e Romës për shkak të rrespektimit të shenjtërve konsiderohet fajtore për idhujtari, atëherë mund të konsiderohet fajtore edhe e bija e saj kisha anglikane e cila dhjetë tempuj ia ka kushtuar Marisë kurse vetëm një tempull Krishtit.”²⁷⁷

Dr. Hopkins në studimin e tij për mbretërinë mijëvjeçare thotë: “Nuk kemi arsye që frymën antikrishtere dhe doket e saja t’ia përshkruajmë vetëm asaj kisha e cila quhet kisha e Romës. Kishat protestante kanë në vete shumë antikrishterim dhe janë larg asaj se janë të reformuara ... të çliruara nga bjerrja, paganizmi dhe heretizmi.”²⁷⁸

[365]

Në pikëpamje të ndarjes së kishës prezviteriane nga Roma shkruan Dr. Gatri: “Para treqind vjetësh kisha jonë i braktisi dyert e Romës me Biblën e hapur në flamurin e vet dhe me moton:” “Studjoheni Shkrimin Shenjt!” mandej ai e shtron pyetjen e madhe: “A doli ajo e pastër nga Babiloni?”²⁷⁹

Perxheni thotë: “Duket se e tërë kisha anglikane është e mbushur me mësimet për misteret botërore; mirëpo ata që janë ndarë nga kjo kishë, duket gjithashtu se kanë pranuar shumë nga filozofia e të pafeve. Ata prej të cilëve kemi pritur diçka më tepër devijojnë njëri pas tjetrit nga burimet e fesë. Jamë plotësisht i bindur se vetëm zemra e Anglisë është e infektuar me pabesimtari fatale që ende ka guxim të ngritet në predikatore dhe të quhet krishterim.”

Çfarë ka qenë arsyeja e devijimit të madh? Pasi që kisha në fillim u largua nga thjeshtësia e Ungjillit—ajo iu përshtat zakoneve pagane me qëllim që t’ua lehtësonte pranimin e krishterimit. Apostulli Pali qysh në atë kohë pat deklaruar: “Vërtetë misteri i paudhësisë është në veprim ...” (2 Selanikasve 2,7) Derisa apostujt qenë gjallë kisha në një masë ishte e pastër. Mirëpo, “Nga fundi i shekullit II shumica e kishave morën formë të re. U zhdukë thjeshtësia e mëparshme. Në mënyrë të pahetueshme pasiqë edhe nxënësit më të vjetër patën vdekur, erdhën fëmijët e tyre dhe të posakonvertuarit... dhe u krijua një gjendje e re”²⁸⁰ Ata me qëllim që të përfitonin sa më tepër udhëtarë devijuan nga parimet e larta të fesë së krishterë gjë që pati për pasojë “vërshimin e të pafeve që depërtuan në kishë dhe me vete i sollën zakonet, ceremonitë dhe idhujt e tyre.”²⁸¹

Kur religjioni i krishterë ia siguroi vetes përkrahjen dhe mbështetjen e shtetarëve botëror masa e pranoi; ndonëse për nga forma e jashtme të krishterë, shumë sish në të vërtetë mbetën paganë duke i respektuar në fshehtësi idhujt e tyre.

[366] Vallë a nuk u përsërit procesi i njëjtë gati në çdo kishë e cila quhet protestante? Kur vdiqën themeluesit e saj, të cilët qenë të përshkuar nga fryma e vërtetë e reformës erdhën trashëgimtarët e tyre dhe çdo gjë mori pamje të re. Duke iu përmbajtur në mënyrë të verbër besimeve të etërve të tyre dhe duke refuzuar që të pranojnë çfarëdo të vërtete jashtë reformacionit, ithtarët e reformatoreve u larguan shumë nga shembujt etë parëve në pikëpamje të përkuljes, vetëmohimit dhe heqjes dorë nga efemeriteti botëror. Kështu “u

zhdukën thjestësitë e para.” Kishën e vërshoi vala e sekularizmit dhe “që vetë i sollli zakonet, ceremonitë dhe idhujt e tij.”

Oh, se si ndërmjet ithtarëve të Krishtit u kultivua miqësia me botën e cila është në “armiçësi me Zotin.” Sa u larguan kishat e mëdha të botës së krishterë nga devotshmëria, vetmohimi, thjeshtësia dhe përkushtimi biblik! Gjon Vesleji duke folur për përdorimin e vërtetë të parasë ka thënë: “Mos e shpenzoni kot asnjë pjesë të dhuratës së tillë të çmueshme për të plotësuar dëshirën për veshje të tepërt dhe të shtrenjtë apo për stolisje të panevojshme! Mos shpenzoni kot asgjë për stolisjen artificiale të shtëpive tuaja, për orendi të shtrenjta, për piktura të shtrenjta dhe për stolisje me flori ... mos shpenzoni asgjë për jetë sugjestive për ta tërhequr vëmendjen e njerëzve dhe për t’i mrekulluar ... deri sa e ke mirë njerëzit për ty do të flasin mirë. Ndërsa, në qoftë se veshesh me purpur dhe me petka të shtrenjta dhe çdo ditë jeton në bollëk të madh, shumë njerëz padyshim do ta madhërojnë shijen, mikëpritjen dhe cilësinë e dorëshilirësisë. Mirëpo mos e paguaj aq shtrenjtë aderimin e tyre; është më mirë të kënaqesh me nderin i cili vjen nga Zoti.²⁸² Mirëpo, në shumë kisha të kohës sonë nuk ka asnjë gjurmë të mësimi të këtillë.

T’i përkasish një religjioni në botë është diçka e rëndomtë. Pushtetarët, politikanët, juristët, mjekët, tregtarët—të gjithë këta bëhën anëtarë të kishës me qëllim që shoqëria t’i respektojë më tepër dhe të ketë besim në ta dhe me qëllim që të jenë më të suksesshëm në afarizmin e tyre. Në këtë mënyrë ata përpiqen që punët e tyre të padrejta t’i maskojnë me formën e religjionit të krishterë. Shumë bashkësi fetare të forcuara me begatinë dhe ndikimin e këtyre njerëzve të pagëzuar botëror arrinin që edhe më tepër ta shtonin popullaritetin dhe ta rrisin numrin e patronëve. Nëpër rrugët më të bukura u ngritën kisha madhështore, të stolisura në mënyrë luksoze. Bësimtarët që vijnë në shërbesat Zotit përkatësisht në mesha veshen sipas modës dhe me rroba të shtrenjta. Perdikuesve të shquar u jepen rroga të mëdha për ta argëtuar dhe tërhequr popullin. Predikimet e tyre nuk bënë t’i njollosin mëkatet e popullit por duhet të jenë të këndëshme për t’i dëgjuar dhe të tingëllojnë bukur. Në këtë mënyrë mëkatarët autoritativ u regjistruan në librat kishtarë kurse mëkatet perfide i fshehën nën maskën e devotshmërisë.

Një gazetë e njohur duke folur për raportin e të krishterëve amerikanë ndaj botës shkruan: “Kisha në mënyrë të pahetueshme i është dorëzuar frymës së kohës dhe ia ka përshtatur shërbesat e veta kërkesave bashkëkohore.” “Kisha e vërtetë tani si mjet e përdorë çdo gjë që mund të bëhet atraktive.” Një shkrimtar në gazetën e Nju Jorkut “Independent” shkruan për metodizmin e sotëm duke theksuar si vijon: “Gjithnjë e më tepër po shlyhet kufiri që i ndanë të devotshmit nga të pafetë kurse njerëzit e zellshëm nga të dy anët përpiqen që plotësisht të mënjanohet dallimi ndërmjet mënyrës së veprimit dhe argëtimeve të tyre ... popullariteti i religjionit ka kontribuar shumë për t’iu rritur numri i atyre të cilët dëshirojnë t’i gëzojnë bekimet por jo që me nderë t’i plotësojnë detyrat e veta.”

Havard Krozbi thotë: “Na shqetëson shumë që kisha e krishterë aq pak është duke i plotësuar synimet e Zotit. Ashtu si dikur që hebrenjtë ia kishin kthyer shpinën Zotit për shkak të lidhjeve miqësore me idhujtarët... ashtu edhe sot kisha e Krishtit po e braktisë mënyrën hyjnore të jetës së vërtetë për shkak të lidhjeve të pamjaftueshme me botën jobesimtare ...”²⁸³

Në këtë vërshim të ndikimit të sekularizmit dhe të dëshirës për kënaqësi gati plotësisht është zhdukur vetëmohimi dhe ndjenja e vetësakrifikimit për hirë të Krishtit. “Disa njerëz të cilët tani punojnë në kishat tona si fëmijë kanë qenë të mësuar të sakrifikohen për t’u bërë të aftë që diçka t’i japin apo të bëjnë për Krishtin. Mirëpo, tani në qoftë se nuk ka mjete, prej askuj nuk kërkohet që të jap dikush. Oh, jo! Përgatiteni tregun, lotarinë, mbrëmjen gazmore, banketin apo çka do tjetër vetëm le të argëtohet populli.”

Guvernatori i Viskonsinit Vozhbern ka deklaruar me rastin e programit të tij vjetor më 9 janar 1873 kësosji: “Duket se janë të domosdoshme ligjet për t’u suprimuar shkollat që krijojnë bixhozhinjë. Ato gjenden kudo. Bile edhe kisha (padyshim se në mënyrë të pavetëdijshme) ndonjëherë e kryen këtë vepër satanike. Përgatiten shfaqje me dhurata, me lotaritë për qëllime humanitare dhe me tërheqje të ndryshme, më së shumti për qëllime religjioze dhe humanitare, por këto janë shumë pak të dobishme. Lotaria, shitjet e pakove e të ngjashme e arrijnë qëllimin për t’u realizuar paraja por që të mos jepet kundërvlerë. Nuk ka asgjë më të rrezikshme për moralin dhe asgjë më të helmueshme sidomos për rininë se sa fitimi i parasë dhe pasurisë pa punë. Kur personalitetet me prestigj merren me lotari

kurse ndërgjegja e tyre pastrohet nga fakti se kjo para shkon për qëllime humanitare, atëherë të mos çuditemi përse rinia u nënshtrohet shprehive të cilat aq lehtë e shkaktojnë lojën atraktive të lotarisë.”

Fryma e përshtatjes sekularizmit i përshkon të gjitha kishat e krishtera. Robert Etkins e ka pasqyruar në një ligjeratë të veten të mbajtur në Londër pamjen e errët të bjerrjes morale e cila vërehet në Angli. Ai ka thënë: “Të drejtë të mirëfilltë në botë ka gjithnjë e më pak, kurse kësaj askush nuk i vë veshin. Ithtarët e sotëm të religjionit në çdo kishë e duan botën, sillen sipas saj, e duan komoditetin personal dhe e synojnë prestigjin. Ata janë të ftuar që të qëndrojnë me Krishtin, por i frikësohen çdo qortimi. Devijim, devijim, devijim—është shkruar në ballin e çdo kishe. Sikur ta dinin ato këtë dhe sikur të mund ta ndjenin, do të kishte ende shpresë; por kuku! Ato bërtasin: jemi të pasura, jemi pasuruar dhe për asgjë nuk kemi nevojë!”²⁸⁴

Mëkati i madh që e ngarkon Babilonin është se “me verën e helmuar të fligështisë së vet i dehë të gjithë popujt.” Këtë kupë helmi të cilën ia ofron ai botës e nënkuptojnë shkencat e rrejtshme të cilat kisha i ka pranuar si pasojë e lidhjes së palejueshme të saj me të mëdhenjtë e botës. Miqësia me botën e ka prishur fenë e saj dhe ajo është duke bërë ndikim të dëmshëm në botë duke i përhapur shkencat që janë në kundërshtim me mësimin e qartë të Shkrimit Shenjt.

Roma popullit ia mori Biblën dhe kërkoi prej secilit që t’i pranojë mësimet e saja në vend të shkencës së Shkrimit Shenjt. Detyra e Reformacionit që që njerëzimit t’ia kthejë përsëri Fjalën e Zotit. Mirëpo a nuk është e vërtetë se në kishat e kohës sonë predikohet se njeriu besimin e tij patejtër duhet ta manifestojë më tepër në ushtrimin e religjionit dhe në dogmat e kishës së vet se sa në Shkrimin Shenjt. Karl Biçer thotë për kishat protestante: “Ato frikësohen nga çdo fjalë e ashpër kundër fesë të cilën e ushtrojnë me ndjeshmëri të njëjtë të cilën e kanë shprehur edhe etërit e shenjtë për shkak të fjalëve të ashpëra kundër rrespektimit të shenjtërve dhe martirëve të cilët ata i përkrahnin ... bashkësitë protestante ungjillore kanë lidhur aq shumë duart njëra tjetrës e bile edhe vetvetes sa që te ata askush nuk mund të jetë predikues e të mos e pranojë edhe ndonjë libër tjetër përveç Biblës ... Nuk teprohet kur thuhet se përfaqësuesit e dogmës

në radhët protestante kanë filluar ta ndalojnë Biblën ashtu siç bënte Roma por në mënyrë më dinake.”

Kur mësuesit besnikë e interpretojnë Fjalën e Zotit atëherë ngriten njerëzit e ditur, për nga profesioni predikuesë të cilët pohojnë se e kuptojnë Shkrimin Shenjt, e quajnë shkencë të shëndoshë pabesimtarinë dhe në këtë mënyrë i nxisin njerëzit që t’ia kthejnë shpinën të vërtetës të cilën e kërkojnë. Sikur bota të mos ishte plotësisht e helmuar nga vera e Babilonit shumë njerëz do të dëshmoheshin dhe do të ktheheshin në rrugë e drejtë me ndihmën e të vërtetave të qarta dhe të caktuara të Fjalës së Zotit. Mirëpo, në sferën e fesë është shkaktuar aq rrëmujë dhe përçarje sa që populli më nuk e di se çka të besoj si të vërtetë. Përgjegjësia për mospendesën e botës i bie kishës. Lajmi i dytë ungjillor nga Zbulesa 14 është predikuar për herë të parë në verën e vitit 1844 dhe sidomos ka pasur të bëjë me kishat e SHBA-së, ku vërejtja për gjyqin është publikuar më së shumti dhe kryesisht është refuzuar dhe ku rënia e kishës ka qenë më e shpejta. Mirëpo lajmi i engjëllit të parë nuk u plotësua në tërësi në vitin 1844. Atëherë kishat të cilat kundërshtonin ta pranonin dritën e lajmit adventist përjetuan rënie morale por megjithatë kjo rënie nuk ka qenë e plotë. Pasi që ato vazhduan t’i refuzojnë të vërtetat e veçanta të caktuara për atë kohë, bienin gjithnjë thellë e më thellë. Megjithatë ende nuk ka mundur të thuhet “ra Babiloni ... sepse me verën e helmueshme të flligështisë së vet i ka dehur të gjithë popujt.” Babiloni ende nuk i ka dehur të gjithë popujt. Fryma e përshtatjes sekularizmit dhe fryma e indiferencës ndaj të vërtetave, të kohës sonë ekziston dhe është përhapur në të gjitha kishat protestante; këto kisha janë të preokupuara me akuzën solemne dhe të tmerrshme kundër engjëllit të dytë. Mirëpo, kjo bjerrje ende nuk e ka arritur kulmin e vet. Bibla na thotë se para ardhjes së Zotit satani do të punojë “do të punojë i paudhi me pushtetin e satanit dhe do të bëjë gjithfarë mrekullishë, shenjash dhe çudish të rrejshme”; dhe ata që “me ngashnjime të padrejta do t’i gnjejë për arsye se nuk e pranuan dashurinë e së vërtetës” do t’i pranojnë të gjitha mashtrimet dhe do t’u besojnë gënjeshtreve (2 Selanikasve 2,911). Vetëm kur të krijohet kjo gjendje dhe kur në tërë krishterimin të realizohet bashkimi i kishës me botën, atëherë rënia e Babilonit do të shkaktohet. Ndryshimi që do të bëhet hap pas hapi kurse plotësimi i parashikimeve në Zbulesën 14, 8 ende është çështje e së ardhmes.

Megjithë errësirën shpirtërore dhe devijimin nga rruga e Zotit, në kishat të cilat e përbëjnë Babilonin, shumica e ithtarëve të Krishtit ende gjendet në ato bashkësi fetare. Ndërmjet tyre ka shumë sish, të cilët kurrë nuk kanë dëgjuar për të vërtetat e veçanta për kohën tonë. Shumë njerëz të pakënaqur me gjendjen e vet të tanishme e gjakojnë dritën më të qartë. Ata më kot e kërkojnë fytyrën e Krishtit në kishat me të cilat janë në lidhje. Pasi që këto bashkësi fetare gjithnjë e më tepër janë duke u larguar nga e vërteta dhe duke u bashkuar me botën, dallimi ndërmjet këtyre dy grupeve do të jetë gjithnjë e më i madh dhe më në fund do të shkaktohet ndarja e tyre. Do të vijë koha kur ata që mbi çdo gjë e vejnë dashurinë ndaj Zotit nuk do të mund të qëndrojnë në lidhje me ata “që s’e duan të mirën, që janë tradhtarë, të ngutshëm, të verbëruar prej krenisë, të dhënë më fortë pas ëndjes se pas Zotit; që e ruajnë dukjen e jashtme të përshtetësisë por që kanë për ta mohuar fuqinë e saj” (2 Timoteut 3,4.5).

Zbulesa 18 e thekson kohën kur kisha për shkak të refuzimit të vërejtjes së trefishtë nga Zbulesa 14,6-12 plotësisht do të arrijë në gjendjen të cilën e ka paraqitur engjëlli i dytë kurse populli i Zotit i cili ende gjendet në Babilon do të ftohet që t’i braktisë kishat e veta. Ky është lajmi i fundit i cili do t’i shpallet botës dhe ai do ta kryejë detyrën e vet. Kur ata të cilët nuk i kanë besuar të vërtetës dhe më tepër e kanë dashur padrejtësinë (2 Selanikasve 2,12) t’i dorëzohen fuqisë së mashtrimit, t’i besojnë gënjeshtres, atëherë drita e së vërtetës do t’i ndriçojë ata që i kanë zemrat e gatshme për ta pranuar dhe tërë fëmijët e Zotit që gjenden në Babilon do ta dëgjojnë thirrjen: “Dilni prej tij populli im!” (Zbulesa 18,4)

22. PROFECITË E PLOTËSUARA

Kur mbaroi koha në të cilën për herë të parë pritej ardhja e Krishtit—në pranverën e vitit 1844, ata të cilët me besim e prisnin ardhjen e tij, një kohë mbetën në dilema dhe në pasiguri. Deri sa bota i shikonte këta njerëz si të dështuar dhe të dëshpruar dhe u thoshte se e gjithë kjo ka qenë lajthitje, burimi i ngushëllimit të tyre të vetëm mbeti Shkrimi Shenjt. Shumë njerëz vazhduan ta studjonin Shkrimin Shenjt. Përsëri i analizonin dëshmitë e besimit të tyre dhe me kujdes i analizonin profecitë për të arritur te një pikë më e fuqishme e dritës. Dukej se Bibla në mënyrë të qartë dhe të saktë i dëshmonte pikëpamjet e tyre. Shenjat të cilat nuk kanë mundur të kuptoheshin gabimisht shpënie në ardhjen e shpejtë të Krishtit. Bekimet e posaçme të Zotit si në pikëpamje të pendesës së mëkatarëve ashtu edhe në pikëpamje të zgjimit të jetës shpirtërore të të krishterëve dëshmonin se lajmi për ardhjen e Krishtit vinte nga qielli. Dhe, ndonëse besimtarët nuk mund ta shpjegonin dëshprimin e vet, megjithatë ndjenin siguri se Zoti i kishte udhëhequr në arritjen e përvojave.

Në profecitë të cilat flitej për ardhjen e shpejtë të Krishtit gjendeshin edhe mësimet të cilat në veçanti i përgjigjeshin gjendjes së tyre të pasigurisë dhe të pritjes dhe i kurajonin që me durim të qëndronin duke besuar se ajo që për arsyen e tyre tani dukej e errët për një kohë të caktuar do të bëhej e qartë.

Ndër këto profeci ishte edhe ajo e Hababukut 2,1-4: “Do të qëndrojmë në rojen time, do të ngjitem në majë të vrojtores, do të vëzhgojmë të shoh çfarë do të më thotë ç’do të më përgjigjë në ankimin tim. Zoti atëherë me përgjegji e tha: Shkuraje vegimin, gdhende përmbi rrasa që lexuesi ta lexojë njëdhshëm. Është vegim për kohë të caktuar, kah përmbushja shkon, nuk rren; nëse vonon prite me shpresë se do të vijë e s’do të vonojë! Sharron ai që i drejtë s’është në shpirt: në saje të fesë së vet jeton i drejti.”

[372]

Udhëzimi në profeci: “Shkuraje vegimin, gdhende përmbi rrasa që lexuesi ta lexojë rrjedhshëm” e kishte nxitur Karl Fiçin qysh në

vitin 1842 që ta hartojë kartën profetike dhe që në mënyrë figurative t'i paraqiste vizionet e profetit Danielit dhe të Zbulesës. Publikimi i kësaj karte konsiderohej si plotësim i urdhërit të dhënë përmes profetit Habakuk. Mirëpo, askush as atëherë nuk e kishte vërejtur se në këtë profeci ishte përmendur një farë shtyerje në plotësimin e këtij vizioni për një kohë të caktuar të pritjes.

Pas dëshprimit kjo pjesë e profecisë dukej shumë e rëndësishme: “Është vegim për kohë të caktuar, kah përmbushja shkon, nuk rren; nëse vonon prite me shpresë se do të vijë e s’do të vonojë ... në saje të fesë së vet jeton i drejti.”

Një pjesë e profecisë së Ezekielit gjithashtu për besimtarët ishte burim i forcës dhe i ngushëllimit: “Më qe drejtuar kjo fjalë e Zotit: Biri i Njeriut çka ju thotë ajo fjalë që shkoni duke e përsëritur në tokën e Izraelit; ditët po kalojnë e po zhduket çdo vegim. Unë Zoti çdo fjalë që do ta them do të plotësohet; më nuk do të shtyhet por në ditët tuaja ... do ta them fjalën dhe do ta zbatoj; më nuk do të ketë shtyerje ... ja izraelitët po thonë vegimi që vjen është për ditë të largëta ... për kohë të largëta; prandaj thuaju: kështu thotë Zoti Hyji: asnjë fjalë e imja nuk do të shtyhet më; fjalën që ta kam thënë do ta çoj në vend.” (Ezekieli 12,21.25.27.28)

Ata të cilët prisnin u gëzuan nga këto fjalë, duke besuar se Ai i cili nga fillimi e di fundin shikon nëpër shekuj dhe Ai, pasi që paraprakisht e ka parë dëshprimin e tyre ua ka dërguar fjalët e kurajimit dhe të shpresës. Në qoftë se nuk do të kishte në Shkrimin Shenjt vende të tilla të cilat ua tërhiqnin vërejtjen që me durim të presin dhe fuqishëm të mbështeten në Fjalën e Zotit, besimi i tyre do të shuhej në këtë çast të vështirë të sprovave.

Rrëfimi për dhjetë vajzat në Ungjillin sipas Mateut 25 gjithashtu e tregon përvojën e atyre që e presin ardhjen e Krishtit. Te Mateu 24, Zoti në pyetjen e nxënësve për shenjat e ardhjes së Tij dhe të fundit të botës i ka përmendur disa nga ngjarjet më të rëndësishme në historinë e botës dhe të kishës të cilat do të ndodhin ndërmjet ardhjes së Tij të parë dhe ardhjes së dytë që ishin dëshprimi i Jerusalemit, hallet e mëdha të kishës së Zotit nga ndjekjet e paganëve dhe të papatit, zënia e diellit dhe e hënës dhe rënia e yjeve. Mandej kishte folur për ardhjen e Tij në mbretërinë e vet dhe ua kishte rrëfyer tregimin për dy lloje të shërbëtorëve që në mënyrë të ndryshme e kishin parë ardhjen e Tij. Kaptina 25 fillon me fjalët: “Atëherë mbretëria qiellore

do të jetë si e dhjetë virgjërave.” Këtu na paraqitet po ajo kishë e njëjtë e cila jeton në ditët e fundit, e cila përmendet edhe në fund të kapitullit 24. Në rrëfimin për dasmën e lindjes paraqitet përvoja e saj.

“Atëherë mbretëria e qiellit do t’u përngjajë dhjetë virgjërave të cilat i morën dritëzat e veta e i dolën përpara dhëndërrit. Pesë prej tyre ishin të mençura e pesë marroqe. Tashti, këto marroqet morën me vete dritëzat por nuk e morën vajin. Ndërsa ato të mençurat morën bashkë me dritëzat e veta edhe vajin në enë. Pasi dhëndërrit u vonua u kotën të gjitha dhe i zuri gjumi. Rreth mesnatës u dha lajmi ja dhëndërrit: dilni përpara!”

Ardhja e Krishtit siç e ka shpallur lajmi i parë ungjillor është pasqyruar si ardhje e dhëndërrit. Përhapja e Reformacionit e shkaktoi me predikimin e lajmit për ardhjen e dytë të Krishtit është paraqitur si dalje e virgjërave para dhëndërrit. Në këtë shembëllturi si dhe në atë të Mateu 24 na paraqiten dy lloje njerëzish. Të gjitha vajzat i kanë marrë qirinjtë e vet, Biblën dhe me dritën e saj i kanë dalë për ballë dhëndërrit. “Dhe marroqet i morën dritëzat por nuk e morën vajin me vete. Ndërsa të mençurat e morën vajin në enët me dritëzat e tyre.” Ky grup i fundit e ka pranuar mëshirën e Zotit duke e rilindur dhe iluminizuar forcën e Shpirtit Shenjt e cila Fjalën e Tij e bën dritë për këmbët dhe dritë që e ndriçon rrugën. Ato nga frika prej Zotit e kanë studjuar Shkrimin Shenjt për ta mësuar të vërtetën dhe seriozisht e kanë synuar pastërtinë e zemrës dhe të jetës. Këto virgjërasha të mençura kanë pasur përvojë personale besimin në Zotin dhe një Fjalën e Tij dhe dëshprimi i pritjes nuk ka mundur t’i thyej. Të dytat “duke i marrë dritëzat e veta nuk e morën vajin me vete”. Ato kanë vepruar në bazë të pasioneve. Lajmi solemn në to e ka zgjuar frikën; por ato janë mbështetur në besimin e vëllezërve të vet të kënaqura me dritën drithëruese të motiveve të mira, pa e kuptuar me themel të vërtetën dhe frytin e vërtetë të mëshirës në zemrat e tyre. Ato kanë dalur përballë Zotit, përplotë shpresë në shpërblimin e shpejtë por nuk kanë qenë të gatshme për kohëzgjatje të madhe dhe për dëshprim. Kur janë sprovuar, besimi i tyre është dobësuar dhe dritëzat e tyre kanë filluar të shuhën.

[374]

“Por pasi që dhëndërrit u vonua i zuri gjumi të gjitha dhe fjetën.” Vonesa e dhëndërrit e ka simbolizuar theksimin e kohës kur është pritur Zoti, dëshprimin dhe vonesën në dukje. Në këtë kohë të pasigurisë sipërfaqësore edhe të pavendosurit kanë filluar të luhaten;

përpjekjet e tyre janë dobësuar. Mirëpo ata të cilët besimin e kanë mbështetur në njohjen personale të Biblës kanë shkëlur në kreshtën të cilën valët e dëshprimit nuk kanë mundur ta rrëzojnë. Ato “i zuri gjumi dhe të gjitha fjetën”—një grup që ishte në indiferencë dhe duke e braktisur besimin e vet, kurse grupi tjetër në pritje të durueshme të dritës më të qartë. Mirëpo duket se edhe grupi i dytë në natën e sprovës në një masë të caktuar e ka humbur gjakimin dhe përrshpirtësinë e vet. Sipërfaqësorët dhe të pavendosurit më nuk kanë mundur të mbështeten në besimin e vëllezërve të vet. Secili është dashur të qëndrojë për vete apo të bjerret.

Përafërsisht në të njëjtën kohë u paraqit fanatizmi. Disa të cilët kishin pohuar se e besonin fuqishëm lajmin e hodhën Fjalën e Zotit si prijëse të vetme të sigurtë. Duke pohuar se i udhëheq Shpirti Shenjt ata plotësisht iu dorëzuan ndjenjave, mbresave dhe imagjinatës personale. Disa shprehnin gjakime të verbëra dhe hipokrizi duke i gjykuar të gjithë ata të cilët nuk pajtoheshin me veprimet që i bënin. Kuptimet dhe veprimet e tyre fanatike nuk gjetën mirëkuptim te shumica e madhe e adventistëve dhe kontribuan shumë që të turpërohet vepra e së vërtetës.

Satani në këtë mënyrë përpiquej të ngritej kundër veprave të Zotit dhe t’i shkatërrojë. Lëvizja advente në mënyrë të fuqishme e lëvizi popullin. Mijëra mëkatarë u penduan dhe u kthyen. Kurse besimtarët iu përkushtuan qysh në kohën e vonesës veprës së shpalljes së të vërtetës. Princi i së keqes i humbi të nënshtruarit e vet. Mirëpo për ta turpëruar veprën e Zotit, ai punoi në drejtim që t’i mashtrojë ata të ciiët besonin për t’i futur në fanatizëm. Veglat e satanit qenë gjithënjë të gatshëm që çdo lajthitje, çdo gabim dhe çdo veprim të pashkathët t’ia pasqyronin popullit në ngjyrën sa më të zezë me qëllim që ai t’i urrente adventistët dhe fenë e tyre. Për këtë arsye, në qoftë se ishte më i madh numri i atyre të cilët satani i nxiti që vetëm në dukje të besonin në ardhjen e sërishme, deri sa ai ua pushtonte zemrat, aq më tepër kishte levërdi më të madhe duke ua tërhequr vëmendjen atyre si përfaqësuese të të gjithë besimtarëve.

[375]

[376]

Satani është “padiësi i vëllezërve”; fryma e tij i inspiron njerëzit që t’ia gjejnë gabimet dhe mangësitë e popullit të Zotit për t’i paraqitur në opinion, ndërsa veprat e tija të mira as që i përmenden. Ai gjithënjë është shumë aktiv dhe gjakues kur Zoti punon për shpëtimin e shpirtërave. Kur fëmijët e Zotit vijnë përballë Zotit, atëherë edhe

satani vjen me ta. Në çdo zgjim shpirtëror ai është i gatshëm t'i sjellë të atillët që janë me zemra të papërkushtuara dhe me shpirt të pabalancuar. Kur të këtillet i pranojnë disa pika të së vërtetës dhe e zënë vendin ndër besimtarët, atëherë satani vepron përmes tyre për t'i futur teoritë në të cilat i mashtron të pakujdesshmit. Nuk domethënë se dikush është i krishter i mirë në qoftë se mund të shihet në shoqërinë e fëmijëve të Zotit, në shtëpinë e Zotit ose pranë tryezës së Zotit. Satani shpeshherë është i pranishëm edhe në rastet më solemne në personat e atyre të cilët mund t'i përdorë si vegla të veta. Princi i së keqes lufton për çdo pëllëmbë të tokës nëpër të cilën lëvizë populli i Zotit në rrugën e vet për qytetin qiellor. Në tërë historinë e kishës kurrë nuk është zbatuar ndonjë reformacion i cili nuk është ndeshur me pengesa serioze. Kështu ka qenë edhe në ditët e Palit. Kudo që apostulli e themelonte ndonjë kishë qëllonin disa që pohonin se e pranonin fenë por megjithatë në të fusnin gjëra të rrejshme të cilat sikur të pranoheshin do ta ndrydhnin dashurinë ndaj të së vërtetës. Edhe Luteri ka pasur vështirësi dhe probleme të mëdha për shkak të veprimeve të fanatikëve të cilët pohonin se Zoti po fliste drejtpërsëdrejt përmes tyre. Ata mendimet dhe kuptimet e tyre i venin përmbi dëshmitë e Shkrimit Shenjt. Shumë njerëzve të cilëve u mungonte besimi dhe përvoja, por të cilët për vete kishin mendim të lartë dhe dëshironin të dëgjonin dhe të predikonin diçka të re qenë mashtruar nga mësimet e këtyre mësuesve të rinjë dhe qenë bashkuar me veglat e satanit për ta shkatërruar atë që Luteri e kishte ndërtuar me Frymën e Zotit. Të dy vëllezërit Veslej dhe të tjerët të cilët me ndikimin dhe besimin e tyre botës i sollën bekime të mëdha, në çdo hap u ballafaquan me të keqen e satanit e cila njerëzit me gjakime të tepruara, që ishin të paqëndrueshëm dhe të papërkushtueshëm i shtyri në çdo lloj të fanatizmit të mundshëm.

[377] Vilijam Mileri nuk i përkrahte këto ndikime që shpienin në fanatizëm. Ai, si edhe Luteri pat deklaruar se çdo shpirt duhet të sprovohet nga Fjala e Zotit. Satani—ka thënë Mileri—“në kohën tonë në disa njerëz ka ndikim të madh. Por si ta dijmë se me çfarë fryme janë ata? Bibla na përgjigjet: do t'i njihni për nga veprimet... shumë shpirtëra kanë ardhur në botë dhe ne na udhërohet që t'i sprovojmë. Fryma që nuk na nxitë të jetojmë esull, drejtë dhe me devotshmëri nuk është Shpirti i Krishtit. Jam gjithënjë e më i bindur se satani është i përzier në këto lëvizje të egra. Shumë njerëz ndër

ne që pohojnë se janë plotësisht të përkushtuar mashtrohen pas zakoneve njerëzore dhe me siguri se nuk dijnë për të vërtetën më tepër se ata që nuk lavdërohen me njohjen e së vërtetës.”²⁸⁵ “Fryma e lajthitjes na zbraps nga e vërteta, kurse fryma e Zotit na prinë drejt të vërtetës. Mirëpo, ju thoni njeriu mund të jetë i lajthitur dhe të mendojë se është me të vërtetën. Ç’të bëhet atëherë? Ne përgjigjemi: Fryma dhe Fjala e Zotit përputhen. Në qoftë se njeriu e vlerëson veten me Fjalën e Zotit dhe në qoftëse është në harmoni të plotë me tërë Fjalën, atëherë duhet të besojë se e ka të vërtetën. Mirëpo, në qoftë se e konstaton se fryma që i prinë nuk është në harmoni me frymën e tërë ligjit hyjnor apo të librit të Zotit, atëherë duhet të jetë i kujdesshëm që të mos zihet në kurthin e satanit.”²⁸⁶ “Shpeshherë kam qenë më tepër i bindur ne devotshmërinë e dikujt të brendshme kur ia kam parë sytë e përplotur, faqet e lagura dhe fjalët e pendesës se sa kur e kam dëgjuar lavdërimin e zhurmshëm të gjoja krishterëve.”²⁸⁷

Në kohën e Reformacionit armiqët e tij, të gjitha të këqijat e fanatizmit ia përshkruanin pikërisht atyre që fanatizmit i kundërviheshin në mënyrë energjike. Ngjashëm vepronin edhe kundër lëvizjes advente. Nuk kënaqeshin me faktin se në mënyrë të keqe i paraqitnin dhe i stërmadhonin lajthitjet e fanatikëve por përhapnin lajme shumë të pakëndëshme të cilat fare nuk kishin të bëjnë me të vërtetën. Këta njerëz kanë qenë nën ndikimin e paragjykimeve dhe të urrejtjes. Paqja e tyre ka qenë e çregulluar me shpalljen se Krishti është para dyerve.

Ata janë frikësuar se kjo do të mund të ishte e vërtetë, por megjithatë kanë shpresuar se nuk është ashtu dhe kjo ka qenë arsyeja e armiqësisë së tyre ndaj adventistëve dhe fesë së tyre.

Fakti se disa fanatikë janë futur në radhët e adventistëve nuk mund të jetë arsye për të pohuar se lëvizja nuk është e nxitur nga Zoti, ashtu siç prania e fanatikëve dhe e mashtruesve në kohën e Palit dhe të Luterit nuk ka mundur të jetë arsye për ta gjykuar punën e tyre. Le të zgjohet populli i Zotit nga gjumi dhe le ta fillojë seriozisht veprën e pendesës dhe të Reformacionit; le ta studiojë Shkrimin Shenjt për ta njohur të vërtetën e cila është në Jezusin; le t’i dorëzohet plotësisht Zotit; në qoftë se e bën këtë, atëherë së shpejti do të shihet se satani ende është i zgjuar dhe aktiv. Ai me të gjitha mashtrimet

e mundshme do ta zbulojë fuqinë e vet duke i thirrë në ndihmë të gjithë engjëjt e devijuar të mbretërisë së vet.

Nuk e krijoi shpallja e ardhjes së sërishme të Krishtit fanatizmin dhe përçarjen. Ato u shkaktuan në verën e vitit 1844 kur adventistët ranë në pasiguri dhe u hutuan në pikëpamje të qëndrimit të tyre të vërtetë. Predikimi i lajmit të parë engjëllor dhe i “Klithjes së mesnatës” ishte drejtuar në linjën e fashitjes së fanatizmit dhe të përçarjes. Ata të cilët morën pjesë në këtë shpallje ceremoniale ishin të përshkuar reciprokisht nga dashuria ndaj Krishtit të cilin shpresonin se do ta shihnin shumë shpejt. Një besim, një shpresë e bekuar i pat ngritur mbi çdo ndikim njerëzor dhe kjo ishte mburojë kundër të gjitha sulmeve të satanit.

“Pasi dhëndërrin u vonua, u kotën të gjitha dhe i zuri gjumi. Rreth mesnatës u dha lajmi: Ja dhëndërrin! Dilni përpara! Atëherë të gjitha virgjërat u çuan dhe i rregulluan dritëzat e veta.” (Mateu 25,57) Në verën e vitit 1844 në mesin e kohës kur për herë të parë pritej ardhja e Krishtit dhe në vjeshtën e atij viti kur vërtetë mbusheshin 2300 ditë siç u dëshmuar më vonë siç ishte predikuar në mënyrë të saktë nga Shkrimi Shenjt: “Ja dhëndërrin erdhi!”

Ajo që e krijoi këtë lëvizje ishte zbulimi se urdhëri i Artakserksit për ringritjen e Jerusalemit i cili ishte pikënisje e kohës profetike prej 2300, ditësh kishte hyrë në fuqi në vjeshtën e vitit 457 para Krishtit e jo në fillim të atij viti siç mendohej më parë. Në qoftë se i llogarisim 2300 vjet prej vjeshtës së vitit 457 para Krishtit, atëherë kjo periudhë përfundon në vjeshtën e vitit 1844.

Dëshmitë nga shërbesat simbolike të Besëlidhjes së Vjetër në shenjtore gjithshu shpënie në vjeshtë si në kohën kur do të ndodhte ngjarja e shënuar si “pastrim i shenjtore.” Kjo u bë shumë e qartë kur iu kushtua kujdes mënyrës se si qenë plotësuar parashenjat të cilat kanë pasur të bëjnë me ardhjen e parë të Krishtit.

[379] Therrja e qengjit të pashkëve ka qenë parashenjë e vdekjes së Krishtit. Pali thotë: “Sepse Krishti—Qengji ynë i pashkëve tani më është flijuar.” (1 Korintëve 5,7) Duaji i drithit nga korrja e cila gjatë pashkëve ishte rrotulluar para Zotit ka qenë parashenja e ringjalljes së Krishtit. Duke folur për ringjalljen e Zotit dhe ringjalljen e tërë popullit të tij Pali thotë: “Një herë fryti i parë Krishti e mandej në ditën e gjyqit ata që i përkasin Krishtit.” (1 Korint. 15,23) Ashtu siç ka qenë duaji i rrotulluar drithi i parë i pjekur i korrur para

korrjeve ashtu edhe Krishti është i pari nga korrja e pavdekshme të të shpëtuarve të cilët gjatë ringjalljes së ardhshme do të shpihen në drithnikët e Zotit.

Këto parashenja janë plotësuar jo vetëm për sa i përket ngjaijeve por edhe në pikëpamje të kohës. Në ditën e 14 të muajit të parë hebrej, ditën e njëjtë dhe në muajin në të cilin koha e 15 shekujve të gjatë ka qenë therrja e qengjit të pashkëve, Krishti duke ngrënë me nxënësit e tij darkën e pashkëve e kishte konstatuar dekretin solemn i cili duhej të ishte kujtim për vdekjen e vet si “Qengj Zotit i cili i mori mbi vete mëkatet e botës.” (Gjoni 1,29) Të njëjtën natë ai ra në duart e të pafeve të cilët e sakrifkuan dhe e vranë. Dhe si plotësim i asaj që e simbolizonte duajin e korrur, Shpëtimtari ynë në ditën e tretë u ngjallë nga të vdekurit dhe u bë “i pari i atyre që vdiqën.” Ai është simbol i të gjithë të drejtëve të ngjallur të cilët “trupin e përkulur” do ta transformojnë” “për të qenë njësoj trup i lavdisë së tij” (1 Korintasve 15,20; Filipasve 3,21).

Gjithashtu duhet të plotësohen parashenjat që kanë të bëjnë me ardhjen e dytë të Krishtit në kohën e profetizuar me shërbesën simbolike në shenjtore. Sipas shërbesës së Besëlidhjes së Vjetër, dita e madhe e pastrimit ose pastrimi i shenjtore ka qenë dita e dhjetë e muajit të shtatë të hebrenjëve (Levitiku 16,29-34). Kur kryepriifti e kishte bërë pastrimin për tërë Izraelin dhe në këtë mënyrë i kishte hequr të gjitha mëkatet e tyre, dilte përjashta dhe e bekonte popullin. Kështu besohej se Krishti, kryepriifti ynë do të vinte për ta pastruar vendin duke shkatërruar mëkatin dhe mëkatarët dhe që popullit të tij t’ia sillte pavdeksinë. Dita e dhjetë e muajit të shtatë—koha e pastrimi të shenjtore dhe dita e madhe e pastrimit e cila në vitin 1844 ishte më 22 tetor konsiderohej ditë e ardhjes së dytë të Krishtit. Kjo ishte në pajtim me dëshmitë e paraqitura se 2300 ditë do të mbusheshin në vjeshtë. Ky konkluzion dukej i sigurtë.

Në rrëfimin nga Ungjilli sipas Mateut 25, kohës së pritjes dhe fjetjes i pason ardhja e dhëndërrit. Kjo përputhej pikërisht me dëshmitë e paraqitura në profeci dhe në shërbesën simbolike. Këto dëshmi flisnin qartë në favor të vërtetësisë së vet; dhe mijëra besimtarë e shpallnin “klithjen e mesnatës”.

Kjo lëvizje u përhap nëpër botë si batica. Shkonte nga qyteti në qytet, nga katundi në katund deri sa populli i Zotit i cili e priste ardhjen e Krishtit nuk u zgjua plotësisht. Para kësaj shpallje u zhdukë

fanatizmi dhe acari i mëparshëm ashtu sikur të lindte dielli. Te besimtarët u zhdukë dyshimi dhe hutia kurse shpresa dhe guximi i plotësonin zemrat e tyre. Vepra ishte pa teprime të cilat gjithnjë paraqiten kur shprehet shqetësimi njerëzor të cilin nuk e frenon Fjala e Zotit dhe Fryma e Shenjt. Kjo kohë ka qenë e ngjashme me kohën e devotshmërisë kur njerëzit i ktheheshin Zotit, kthime të cilat në Izraelin antik bëheshin pas vërejtjeve dhe qortimeve të shërbëtorëve të Zotit. Kjo kohë i kishte veçoritë të cilat në të gjitha kohët e shënonin veprën e Zotit. Atëherë aty pati më pak entuziazëm e më tepër analizë themelore të zemrës, pranim të mëkatit dhe heqje dorë nga bota. Të përgatiteshim për takimin me Zotin, ky ishte qëllimi i këtyre shpirtërave të cilët luftonin me Zotin. Besimtarët gjendeshin vazhdimisht në shërbesa dhe urata dhe pa rezerva i dorëzoheshin Zotit.

Duke e përshkruar këtë vepër, Mileri pat thënë: “Nuk ka shprehje të madhe të gëzimit; ajo si duket është rezervuar për rastin e ardhshëm kur qielli dhe toka do të gëzohen, përplot lavdi dhe me gëzim të papërshkrueshëm. Nuk dëgjohej as klithma; edhe ajo është ruajtur për çastin kur do të dëgjohej klithma nga qielli. Këngëtarët heshtin; ata presin që t’i bashkëngjiten ushtrisë engjëjlore, koreve qiellore ... nuk ka kundërshti në ndjenja; të gjithë kanë një zemër dhe një mendim.”²⁸⁸

Pjesëmarrësi tjetër në këtë lëvizje dëshmon: “Kjo lëvizje gjithkund e ka krijuar situatën e ekzaminimit të thellë të zemrës dhe pendesën e tyre të madhe para Zotit të madhërisë qiellor. Kjo ka sjellur për pasojë që njerëzit t’i urrejnë gjërat e kësaj bote, kontestet i kanë rregulluar, mëkatet i kanë pranuar kurse zemra e thyer dhe e penduar e tyre ka gjëmuar para Zotit për mëshirë dhe falje. Kjo situatë i ka sjellur njerëzit në përkuljen personale dhe në pendesë para Zotit çfarë kurrë më parë nuk kishte ndodhur. Ashtu siç kishte urdhëruar Zoti përmes profetit Joelit për orën kur do të afrohet dita e Zotit ata shqyen zemrat e jo petkun e tyre dhe iu afruan Zotit me agjërim, vajtim dhe pikëllim. Ashtu siç kishte thënë Zoti përmes Zakarisë fryma e mëshirës dhe e lutjeve kishte mbizotëruar në fëmijët e tij; ata e shikonin Atë që e kishin therrur; atëherë mbretëronte pikëllim i madh në tokë ... kurse ata që e prisnin Zotin i mundonin para tij shpirtërat e vet.”²⁸⁹

[381]

Prej të gjitha lëvizjeve të mëdha që nga koha e apostujve, asnjë lëvizje tjetër nuk ka qenë më e pastër nga papërsosshmëria njerëzore dhe mashtrimet e satanit se sa lëvizja e vjeshtës së vitit 1844. Bile edhe tash pas aq vitesh të gjithë ata që kanë marrë pjesë në lëvizje dhe kanë qëndruar fuqishëm në themelin e së vërtetës e ndjejnë ndikimin e shenjtë të asaj veprë të bekuar dhe dëshmojnë se kjo ka qenë vepër e Zotit.

Ndaj klithjes: “Ja dhëndërrri po vjen, dilni përballë!” U ngritën të gjithë ata që e prisnin dhe “i stolisnin dritëzat e veta.” Ata e studjonin Fjalën e Zotit me një gjakim deri atëherë të panjohur. Engjëjt ishin dërguar nga qielli për t’i zgjuar ata që ishin të dekurajuar dhe për t’i përgatitur ta pranonin lajmin. Kjo vepër nuk bazohej në dijen dhe mençurinë e njerëzve por në fuqinë e Zotit. Jo njerëzit më të mençur, por njerëzit më të thjeshtë dhe më besnikë kanë qenë ata të cilët e kanë lexuar të parët lajmin dhe e kanë besuar. Bujqit e lanë drithin e tyre në fushë, zejtarët veglat e tyre dhe u nisën me lot në sy dhe me gëzim të madh për ta shpallur vërejtjen. Ata që më parë ishin prijës tani mbetën ndër të fundit që iu bashkuan kësaj lëvizje. Kishat gjithkund ia mbyllnin dyert këtij lajmi, kurse një numër i madh i njerëzve të atyre që e pranonin këtë lajm dilnin prej kishave. Në saje të providencës hyjnore ky lajm bazohej në lajmin e dytë engjëllor dhe ia jepte fuqinë e veçantë kësaj veprë.

Lajmi: “Ja dhëndërrri ku po vjen!” Nuk u përhap aq shumë në bazë të dëshimit ndonse dëshmitë nga Shkrimi Shenjt ishin të qarta dhe të bindshme. Atë e përcillte një fuqi e papërballueshme e cila i lëvizte shpirtërat. Aty nuk kishte dyshime as pyetje. Me rastin e hyrjes ngadhnjimtare në Jerusalem, populli i cili nga të gjitha anët e vendit tubohej në kremte vrapoi kah Mali i Shenjt dhe kur u përzie me një shumësi njerëzish që e përcillte Jezusin e pushtoi një entuziazëm i përgjithshëm dhe kështu u bashkua për ta shtuar brohorinë: “Bekuar qoftë ai që vjen në emër të Zotit.” (Mateu 21,9) Gjithashtu edhe të pafetë që vraponin në tubimet adventiste—disa nga kureshtja, kurse disa tjetër për t’i përqeshur—e ndjenin një fuqi të pamatshme që përcillej nga lajmi: “Ja dhëndërrri ku po vjen!”

[382]

Në atë kohë besimtarët cilësoheshin nga besimi të cilin e pranonte Zoti. Besimin i cili e shikonte pagën. Ashtu si shiu që e freskon tokën e etur, Fryma e Mëshirës kishte zbritur në ata që seriozisht e kishin studjuar Fjalën e Zotit. Ata që kishin pritur që së shpejti ta

shihnin Shpëtimtarin e tyre sy më sy ndjenin gëzim aq të madh i cili nuk mund të përshkruhej. Fuqia e Frymës së Shenjt e cila i zbutë dhe i nënshton njerëzit i pat shkrirë zemrat kur bekimi i Zotit qe shkrirë në besimtarët.

Ata që e pranonin këtë lajm afroheshin me kujdes dhe solemnisht drejt kohës kur shpresonin se do ta takonin Zotin e tyre. Çdo mëngjes ndjenin se detyra e tyre e parë është të bindeshin se Zoti i pranon. Zemrat e tyre bashkoheshin me dashuri dhe luteshin shumë njëri për tjetrin. Shpeshherë takoheshin në ndonjë vend të vetmuar për t'iu lutur Zotit. Zëri i lutjeve të tyre ngritej në qiell nga fushat dhe malet. Sigurinë se e gëzon përkrahjen e Shpëtimtarit e konsideronin më të rëndësishme se bukën e tyre të përditshme; ndërsa kur ndonjë re i errësonte shpirtërat e tyre nuk pushonin deri sa nuk e mënjanonin. Duke e ndjerë dëshminë e mëshirës së faljes ata gjakonin ta shihnin Atën të cilin shpirti i tyre e donte pa masë.

Mirëpo u desht që përsëri të përjetonin dëshprim. Koha e pritjes kaloi kurse Shpëtimtari nuk erdhi. Ata me besim të paluhatsëm e pritnin ardhjen e tij kurse tani e ndjenin atë që e kishte ndjerë Maria kur kishte ardhur në varrin e Shpëtimtari dhe e kishte gjetur të zbrazët. Ajo me lotë kishte klithur: “E morën Zotërinë tim e nuk di ku e vunë.” (Gjoni 20,13)

Ndjenja e respektit dhe frika se lajmi do të mund të kishte qenë i vërtetë, një kohë e pengoi botën heretike, sepse kjo ndjenjë nuk mund të zhdukej menjëherë. Ata menjëherë nuk galduan para viktimave të dëshprimit. Mirëpo kur shenjat e mllefit hyjnor nuk u manifestuan, atëherë u këndellën dhe filluan sërish të përqeshnin e të shpotiteshin. Një numër i madh i atyre që pohonin se besojnë në ardhjen e shpejtë të Zotit e braktisën fenë e tyre. Disa të cilët qenë shumë të bindur në krenarinë e tyre u fyen aq shumë sa që kishin dëshirë të zhdukeshin nga kjo botë. Ata ankoheshin në Zotin si në Jonin dhe më tepër e gjakonin vdekjen se jetën. Ata që besimin e tyre e bazonin në mendimin e të tjerëve e jo në Fjalën e Zotit ishin të gatshëm t'i ndryshonin pikëpamjet e tyre. Përqeshësit i përfituan të dobëtit dhe qyqarët në radhët e veta mandej u bashkuan të gjithë dhe deklaruan se më nuk duhet friksuar ose pritur diçka sepse koha kaloi, Zoti nuk erdhi dhe bota mund të mbetet e tillë për mijëra vjet.

[383]

Besimtarët e sigurtë dhe të sinqertë hoqën dorë prej çdo gjëje për hirë të Krishtit dhe e ndjenin afërsinë e tij si kurrë më parë. Ata

qenë të bindur se ia kanë shpallur botës vërejtjen e fundit dhe duke pritur se së shpejti do të pranoheshin në shoqërinë e Mësuesit të tyre hyjnor dhe të engjëjve qiellorë u tërhoqën gati plotësisht nga bashkësia e atyre që nuk e pranonin lajmin. Me nostalgji të flakët luteshin: “Po, eja o Zot Jezus!” Mirëpo ai nuk erdhi. Kurse tani ta bartësh peshën e rëndë të halleve dhe të vështirësive të kësaj jete, të përballosh përqeshjet dhe shpotitjet të kësaj bote ishte vërtetë provë e rëndë për besimin dhe durimin e tyre.

Mirëpo ky dëshprim nuk ishte aq i madh sa ai që e kishin përjetuar nxënësit në kohën e ardhjes së parë të Krishtit. Kur Krishti në lavdi pat hyrë në Jerusalem, nxënësit e tij mendonin se Ai e kishte ndërmend të hipte në Fronin e Davidit dhe ta çlironte Izraelin nga shtypësit e tij. Me shpresa të mëdha dhe me një pritje të gëzueshme garonin se si t’ia shprehnin perandorit të tyre respektin më të madh. Shumë prej tyre gunat e veta të jashtme i shtruan si qilima në rrugën e tij dhe përpara i shtronin degë të palmave. Në galdimin e tyre bashkoheshin në klithjen e gëzueshme: “Hosana Birit të Davidit!” Kur farisejët u shqetësuan dhe të hidhëruar për shkak të shprehjes së këtillë të gëzimit, kërkuan që Jezusi t’i qortonte nxënësit e tij ai u përgjigj: “Nëse këta do të heshtin, gurët do të klithin.” (Luka 19,40) Profecia patjetër duhej të plotësohej. Nxënësit e plotësonin qëllimin e Zotit por megjithatë detyroheshin që ta shijonin dëshprimin e hidhur. Kaluan vetëm disa ditë prej kësaj ngjarje e ata qenë dëshmitarë të vdekjes martire të Shpëtimtarit e mandej e varrosën. Pritjet e tyre nuk u plotësuan në asnjë detaj të vogël kurse shpresat e tyre u vdiqën se bashku me Jezusin. Vetëm atëherë kur Zoti i tyre u ngjallë në mënyrë të lavdishme nga varri, e kuptuan se e gjithë kjo më parë ishte shpallur në profeci dhe se Krishti është dashur ta pësojë e të ngjallet prej së vdekuri.” (Veprat 17,3)

Pesëqindë vjet para kësaj kohe Zoti përmes profetit Zakaria e kishte shpallur “Gëzo me gjithë shpirt, Bija e Sionit, galdo Bija e Jerusalem! Ja perandori yt po vjen te ti; është i drejtë e Shpëtimtar, por i përvujtur e në shpinë të gomarit, në shpinë të gaçit zogut të gomarit.” (Zakaria 9,9) Sikur ta kishin ditur se Krishti do të shkonte në gjyq dhe në vdekje, nxënësit nuk do të mund ta kishin plotësuar këtë profeci.

Ngjashëm, Mileri dhe shokët e tij e plotësuan profecinë dhe e shpallën lajmin të cilin Fjala e Zotit e kishte paraparë se do t’i

shpallej botës. Mirëpo ata nuk do të kishin mundur ta shpallnin sikur t'i kishin kuptuar plotësisht profecitë të cilat kanë pasur të bëjnë me dëshprimin e tyre dhe të cilat në të njëjtën kohë e ngërthenin lajmin e dytë i cili duhej t'u predikohet të gjithë popujve para ardhjes së sërishme të Zotit. Lajmi i parë dhe i dytë engjëllor u shpallën në kohën e duhur dhe e kryen veprën të cilën Zoti e kishte synuar ta realizonte përmes tyre.

Bota priste që të braktiseshin të gjitha mësimet e adventizmit në qoftë se koha kalon kurse Krishti nuk vjen mirëpo deri sa disa të shtrënguar nga sprovat e rënda e braktisën fenë e tyre të tjerët qëndruan edhe më tutje fuqishëm. Frytet e lëvizjes adventiste: fryma e përkuljes, e sprovimit të zemrës vetiake, e heqjes dorë nga bota dhe ndryshimi i jetës që e përcjellin këtë vepër dëshmon se ajo është prej Zotit. Ata nuk mermin guxim të mohonin se fuqia e Shpirtit Shenjt ka dëshmuar predikimin e lajmit për ardhjen e Krishtit dhe nuk mund ta zbulonin asnjë gabim në llogaritjen e prerjeve kohore profetike. As kundërshtarit të tyre më të aftë nuk i shkoi për dore ta rrëzojë sistemin e tyre të interpretimit të profecive. Pa dëshmi biblike këta besimtarë nuk mund të pranonin që ta braktisnin pikëpamjen që e kishin përkapur me studimin serioz dhe të përkushtuar të Shkrimit Shenjt, me mendjen e ndriçuar nga Fryma e Zotit dhe me zemrën që u digjej flakë nga fuqia e tij e gjallë. Ata nuk mund t'i braktisnin konkluzionet të cilat i përballonin kritikën më të ashpra dhe sulmet më të hidhura të mësuesve të fesë dhe të njerëzve të mençur të kësaj bote, përpjekjeve të bashkuara të dijes dhe oratorisë e as shakave dhe përqeshjeve të njerëzve të shtresave të larta e të ulëta.

Ç'është e vërteta ngjarja e pritur nuk erdhi, por as kjo nuk mundi ta luhasë besimin e tyre në Fjalën e Zotit. Kur Jona në rrugët e Ninivës e shpallte se qyteti në afat prej 40 ditësh do të shkatërron, Zoti e mori pendesën e banorëve të Ninivës dhe ua zgjati kohën e mëshirës; megjithatë lajmi i Jonës që dërguar nga Zoti.

[385] Ndërsa, Niniva u sprovua me vullnetin e Tij. Adventistët besonin se gjithashtu edhe ata Zoti i kishte nxitur ta shpallnin vërejtjen për gjyqin. "Ajo"—thoshin ata "i sprovoi zerrat e të gjitha atyre që e dëgjuan dhe me ta u zgjua dashuria ndaj ardhjes së Zotit por në anën tjetër e shkaktuan pak a shumë urrejtjen e hetueshme, por për Zotin të njohur, kundër kësaj ardhje. Kjo vërejtje e tërhoqi vijën e kufirit, kështu që ata që dëshironin t'i sprovonte zemrat e tyre mund ta dinin

se në cilën anë do të gjendeshin në qoftë se do të kishte ardhur Zoti; a do të klithnin: “Ja ky është Zoti ynë, atë e prisnim dhe do të na shpëtojë!” Apo do t’u bërtisnin maleve dhe shkëmbinjëve që të binin mbi ta për t’i fshehur nga fytyra e Atij i cili qëndron në fron dhe nga mllefi i qengjit. Besojmë se Zoti në këtë mënyrë i ka sprovuar fëmijët e tij, e ka sprovuar besimin e tyre se a do të tërhiqen në çastin e sprovave nga vendet ku i kanë gjetur për të mirë dhe a do të heqin dorë nga kjo botë dhe të shprehin besim të pakushtëzuar në Fjalën e Zotit.”²⁹⁰

Ndjenjat e atyre të cilët ende besonin se Zoti i kishte shpënë në përvojat e tyre të kaluara, Mileri i ka shprehur me këto fjalë: “Sikur të kisha jetuar edhe një herë me dëshmitë e njëjta të cilat i kam pasur në jetën e parë, edhe në jetën e dytë do të kisha bërë ashtu siç kam bërë në jetën e parë për të qenë i ndershëm para Zotit dhe njerëzve.” “Shpresoj se rrobat e mia i kam pastruar nga gjaku i shpirtërave. Besoj se aq sa kam pasur mundësi jam çliruar nga çdo fajësi në pikëpamje të gjykimit të tyre.” “Edhe pse kam qenë dy herë i dëshpëruar”—shkruante ky njeri i Zotit—“megjithatë ende nuk kam dështuar dhe nuk jam dekurajuar. Shpresa ime në ardhjen e Krishtit është më e fuqishme se kurrë më parë. Unë e kam bërë vetëm atë që pas shumë viteve të meditimit serioz e kamë konsideruar si obligim të shenjtë për ta bërë. Në qoftë se kam gabuar, kjo ka qenë nga dashuria e krishterë ndaj të afërmëve të mi dhe në bindjen time për obligimin ndaj Zotit.” “E di një gjë: Kam predikuar atë në të cilën kam besuar, me mua ka qenë dora e Zotit. Fuqia e tij është zbuluar në vepër dhe janë bërë shumë të mira.” “Mijëra njerëz nga predikimi i kohës profetike janë nxitur për ta studjuar Shkrimi Shenjt dhe kështu me këtë mjet dhe me spërkatje me gjakun e Krishtit janë pajtuar me Zotin.”²⁹¹ “Unë kurrë nuk jam përpjekur që ta kem mëshirën e njerëzve fodull, dhe nuk jamë luhatur kur më janë kërcënuar. As tani nuk dua ta blejë përkrahjen e tyre, e as që do ta shkaktojë urrejtjen e tyre duke e tejkalluar obligimin tim. Nuk do ta kërkojë kurrë jetën nga duart e tyre, e shpresoj se nuk do të refuzojë ta sakrifikojë në qoftë se kështu do ta caktojë Zoti në providencën e tij të mirë.”²⁹²

Zoti nuk ka hequr dorë nga populli i tij; Fryma e Tij është ende me ata të cilët nuk kanë hequr dorë nga drita të cilën e kanë pranuar dhe nuk janë ngritur kundër lëvizjes adventiste. Në letrën dërguar

hebrenjëve janë shkruar këto fjalë të kurajës dhe të vërejtjes për ata që në këtë çast të halleve janë sprovuar: “Mos e humbni pra besimin! Ai ka shpërblim të madh! Vërtetë keni nevojë për qëndrësë që duke kryer vullnetin e Zotit t’i fitoni të mirat e premtuara. Sepse: edhe pak, krejt edhe pak kohë dhe do të vijë Ai që duhet të vijë—nuk do të vonojë! Dhe i drejti im do të jetojë prej fesë, por nëse bie nga feja, shprti im nuk do të kënaqet në të. Ne veç nuk jemi asi që bien nga feja për tu bjerrë, por asi që besojnë për t’u shpëtuar.” (Hebrenj. 10,35-39)

Se kjo vërejtje i është dërguar kishës në ditët e fundit shihet qartë nga fjalët që e theksojnë afërsinë e ardhjes së Zotit: “Sepse edhe pak, krejt edhe pak kohë dhe do të vijë Ai që duhet të vijë—nuk do të vonojë!” Prej kësaj del qartë se është dashur të kishte një vonesë në dukje dhe se Zoti në dukje luhatet a të vijë?! Ky mësim i përgjigjet shumë mirë përvojës së adventistëve të asaj kohe. Ata të cilëve u janë dërguar këto fjalë kanë qenë në rrezik të devijojnë nga besimi. Ata e kanë plotësuar vullnetin e Zotit duke iu dorëzuar udhëheqjes së Frymë dhe Fjalës së Tij, por nuk kanë mundur ta kuptojnë synimin e tij në përvojën e kaluar, e as ta shohin rrugën para vetes prandaj kanë qenë në sprovë për të dyshuar se a i ka udhëhequr vërtetë Zoti. Kësaj kohe i përkasin fjalët: “Kurse i drejti do të jetojë nga feja.” Kur drita e qartë e “klithjes së mesnatës” ua ka ndriçuar rrugën, dhe kur duke e hequr vulën nga profecia e mbyllur e kanë parë se po plotësohen shpejt shenjat të cilat kanë paraljamëruar ardhjen e shpejtë të Krishtit, vërtetë kanë jetuar sikur duke e parë ardhjen e Krishtit. Mirëpo tani të thyer nga shpresat e paplotësuara kanë mundur të mbahen vetëm duke besuar në Zotin dhe në Fjalën e tij. Bota që i ka përqeshur u ka thënë: “Jeni mashtruar! Braktisnie fenë tuaj dhe thuani se lëvizja advenstiste ka qenë prej satanit.” Mirëpo Fjala e Zotit ka thënë: “Në qoftë se do të devijojnë nuk do të jetë me vullnetin e shpirtit tim.” Të heqësh tani dorë nga besimi dhe nga fuqia e Shpirtit Shenjt që e ka përcjellur këtë lajm do të kishte nënkuptuar të kthehesh në shkatërrim. Fjalët e apostullit Palit i kanë nxitur që të qëndrojnë: “Prandaj mos i flakni liritë tuaja që e kanë pagën e lartë. Sepse keni nevojë për durim ... Sepse: edhe pak, krejt edhe pak kohë dhe do të vijë Ai që duhet të vijë—nuk do të vonojë! Rruga e tyre e sigurtë ka qenë që drita të cilën e kanë pranuar nga Zoti të kultivohet edhe më tutje, që fuqishëm t’u përmbahen premtimeve të tij, që të vazhdojnë

[387]

ta studjojnë Shkrimin Shenjt dhe me durim të presin dhe të bëjnë roje deri sa mos të marrin edhe më tepër dritë.

[388]

23. ÇKA ESHTË SHENJTRORJA?

Teksti biblik i cili ka qenë themel dhe shtyllë kryesore e fesë adventiste është Deklarata në profecinë e Danielit 8,14: “Për 2300 mbrëmje dhe mëngjeze dhe atëherë shenjtrorja do të pastrohet.” Këto kanë qenë fjalët e njohura mirë për të gjithë ata që kanë besuar në ardhjen e shpejtë të Zotit. Me mijëra gojë e kanë përsëritur këtë profeci si simbol të fesë së tyre. Të gjithë e kanë ndjerë se nga ngjarjet e parapara me këtë profeci varen pritjet më të bukura dhe shpresat më të këndshme. Është dëshmuar se këto ditë profetike përfundojnë në vjeshtën e vitit 1844. Advensitet atëherë, si dhe bota tjetër e krishterë kanë besuar se toka ose një pjesë e saj është shenjtrore. Ata kanë menduar se pastrimi i shenjtrores e nënkupton pastrimin e tokës me zjarr në ditën e madhe të fundit dhe se kjo do të ndodhë në kohën e ardhjes së dytë të Krishtit. Prej këtu del edhe konkluzioni se Krishti do të kthehej në botë në vitin 1844.

Mirëpo koha e caktuar ka kaluar, kurse Zoti nuk ka ardhur. Besimtarët e kanë ditur se Fjala e Zotit nuk mund të gabojë dhe se patjetër është i gabuaeshëm interpretimi i profecisë. Por ku qëndron gabimi? Shumë njerëz menjëherë e kanë prerë nyjen e vështirësisë duke monuar se 2300 ditë janë plotësuar në vitin 1844. Mirëpo ata nuk kanë mundur të sjellin kurrfarë dëshmishë përveç asaj që Krishti nuk kishte ardhur në kohën kur e kanë pritur. Prej kësaj kanë konkluduar se në qoftë se 2300 ditë do të ishin plotësuar në vitin 1844 Krishti do të kishte ardhur për ta pastruar shenjtroren duke e pastruar botën me zjarr. Mirëpo pasi që nuk ka ardhur atëherë as këto ditë profecie nuk kanë përfunduar.

[389] Ta pranosh këtë konkluzion do të thotë ta braktisësh llogaritjen e deriatëhershme të kohëve profetike. Siç është konstatuar, 2300 ditë kanë filluar kur ka marrë formë të prerë urdhëri i Arktakserksit për përtrirjen dhe ngritjen e sërishme të Jerusalemit, domethënë në vjeshtën e vitit 457 para Krishtit. Në qoftë se këtë datë e marrim si pikënisje arrijmë në pëlqimin e plotë për interpretimin e këtyre ngjarjeve të cilat janë theksuar në Danielin 9,25-27. Gjatëdhjetë e

nëntë javë, përkatësisht katërqind e tetëdhejtë tre vjet nga 2300 vjet është dashur të arrijnë deri te Mesia, i Vajosuri; kurse pagëzimi dhe vajimi i Krishtit me Frymën e Shenjt në vitin 27 e kanë plotësuar me saktësi këtë profeci. Në gjysmën e javës së shtatëdhjetë është dashur që i Vajosuri të vritet. Tre vjet e gjysëm pas pagëzimit të tij në pranverën e vitit 31, Krishti është sakrifikar. Shtatëdhjetë javë ose 490 vjet është dashur t'u takojnë sidomos herbrenjëve. Në fund të kësaj kohe profetike ky popull e ka vulosur refuzimin e Krishtit duke i ndjekur nxënësit e tij dhe apostujt të cilët në vitin 34 pas Krishtit kanë filluar t'u predikojnë paganëve. Pasi që kanë kaluar 490 prej 2300 vjetëve, atëherë kanë mbetur edhe 1810 vjet. Prandaj, sipas fjalëve të engjëllit “shenjtrorja do të pastrohet”. Çdo gjë që është përmendur në profeci është plotësuar me saktësi në kohën e caktuar.

Në këtë llogaritje çdo gjë kë qenë e qartë dhe harmonike, vetëm se nuk kanë mundur ta konstatojnë se a është plotësuar ndonjë ngjarje e cila do ta nënkuptonte pastrimin e shenjtrores që është dashur të ndodhë në vitin 1844 kjo ka bërë që të mohohet se ditët profetike kanë kaluar në vitin 1844, domethënë të futen lajthitje në tërë çështjen dhe të braktiset pikëpamja e cila mbështetet në plotësimet e sigurta të profecive.

Mirëpo, Zoti e ka udhëhequr popullin e tij me lëvizjen e madhe adventiste; fuqia dhe lavdia e tij e kanë përcjellur këtë vepër dhe Ai nuk ka lejuar që ajo të kryhet në errësirë dhe në dëshprim dhe të njolloset me shqetësim të rrejshëm dhe fanatizëm. Ai nuk ka mundur të lejojë që të dyshohet në Fjalën e tij dhe që ajo të konsiderohet e pasigurtë. Edhe pse shumë njerëz e kanë braktisur llogaritjen e mëhershme të kohëve profetike dhe e kanë mohuar lëvizjen e mbështetur në të, ka pasur edhe të atillë të cilët nuk kanë dëshiruar t'i braktisin ato pika të fesë dhe përvojat të cilat janë argumentuar me Shkrimin Shenjt dhe me dëshminë e Frymës së Zotit. Ata kanë besuar se në studimet e profecive i kanë pranuar parimet e shëndosha të interpretimit dhe se është obligim i tyre që fuqishëm t'u përmbahen të vërtetave të pranuarra dhe t'i vazhdojnë hulumtimet biblike. Me lutje serioze, përsëri e kanë analizuar qëndrimin e tyre dhe e kanë studjuar Shkrimin Shenjt për t'i zbuluar gabimet e veta. Pasi që në llogaritjen e tyre të kohës profetike nuk kanë mundur të gjejnë gabime, atëherë kanë filluar ta analizojnë më thellë objektin e shenjtrores.

Me këtë studim ata e kanë nxjerrë konkluzionin se nuk ka dëshmi biblike që do ta argumentonin mendimin e përgjithshëm se bota është shenjtore. Mirëpo në Bibël e kishin gjetur shpjegimin e plotë të shenjttores, të natyrës, vendit dhe shërbesës në të; ndërsa dëshmia e Shkrimit Shenjt ishte aq e qartë dhe gjërësisht e shpjeguar sa që përjashtoj çdo dyshim tjetër. Pali në letrën dërguar hebrenjëve thotë: “Patejtër edhe Besëlidhja e parë i kishte rregulloret e kultit dhe shenjtoren, por tokësore. Dhe njëmend që ndërtuar tenda, në pjesën e parë të saj ishte qirimajtësi, tryeza dhe bukët e kushtimit dhe quhej shenjtrorja. Pastaj mbas tiset të dytë ishte pjesa e dytë e tendës që quhej Shenjtrorja e Shenjtërore, në të ishte kemorja e artë, Arka e Besëlidhjes—gjithkrah e veshur me arë dhe në të ena e artë, më anë shkopi i Aronit që pati lulëzuar, dhe Rrasat e Besëlidhjes. Përmbi arkën ishin kerubinët e Madhërisë që i bënë hije pajtimores. Por për këtë tani nuk është vendi të flasim imtësisht.” (Hebrenjëve 9,1-5)

Shenjtrorja për të cilën flet këtu apostulli ka qenë tenda për mbledhje të cilën Moisiu e ka bërë me urdhërin e Zotit që të jetë vendqëndrim tokësor i Atit. “Le t’ma bëjnë shenjtoren që të banoj me ta.” (Dalja 25,8) Ka qenë udhëzimi që i është dhënë Moisiut, deri sa ka qenë me Zotin në Malin e Shenjt. Izraelitët kanë udhëtuar nëpër shkretëtirë, ndërsa tenda e mbledhjeve ishte e rregulluar ashtu që të mund të bartej nga vendi në vend; por megjithatë ka qenë një arkitekturë madhështore. Muret e saj përbëheshin nga dërrasat vertikale të praruara që kapeshin në komcat e argjendëta ndërsa kulmi i saj ishte bërë nga një varg perdesh dhe mbulesash. Mbulesat e jashtme ishin prej lëkurës, kurse të brendshmet nga pëlhura e butë me kerubine të mrekullueshëm si stoli. Përveç kemit në të cilin gjendej flijimorja për flitë që ndezeshin, tenda e mbledhjeve përbëhej nga dy dhoma të shenjttores dhe të shenjtërores mbi shenjtore që ndaheshin njëra nga tjetra me një perde të shtrenjtë dhe të mrekullueshme; perdet e ngjashme e mbyllnin edhe hyrjen në dhomën e parë.

[391]

Në shenjtore në anën e jugut qëndronte shandani me shtatë dritëza të cilat ditën dhe natën e ndriçonin shenjtoren; në anën veriore qëndronte tavolina e bukëve të kushtuara; para perdes që e ndante shenjtoren nga shenjtrorja e shenjtoreve qëndronte një altar prej floriri nga i cili çdo ditë i dërgohej lartë në re Zotit aroma e mirosur me lutjet e Izraelit.

Në shenjtoren mbi shenjtroret ishte edhe arka e Besëlidhjes, një arkë nga druri i shtrenjtë, i praruar në të cilën gjendeshin dy pllaka të gurit në të cilat Zoti e kishte shkruar ligjin e dhjetë urëdhërave. Mbi arkë ishte kapaku—Froni i mëshirës, një punë artistike madhshtore prej floriri i stolisur me dy kerubine të bëra nga ari secili në skajin e kundër të kapakut. Në këtë dhomë zbulohet prania e Zotit në renë e lavdisë ndërmjet dy kerubinave.

Kur u vendosën hebrenjtë në Kanan, tenda e mbledhjeve u zëvendësua me tempullin e Solomonit i cili ndonëse ishte ndërtesë më e madhe prapëseprap e ruajti planin e njëjtë dhe ishte e rregulluar në mënyrë të ngjashme. Shenjtrorja e kishte formën e njëjtë—përveç në kohën e Danielit kur qëndronte në rrënoja—deri kur e shkatërruan romakët 70 vjet pas Krishtit.

Kjo është shenjtrorja e vetme e cila ndonjëherë ka ekzistuar në botë dhe për të cilën Bibla jep të dhëna. Pali e quan shenjtërore të Besëlidhje së parë.

Po Besëlidhja e Re a ka shenjtërore?

Kur studjuesit e së vërtetës përsëri filluan ta analizojnë Letrën dërguar hebrenjëve e gjetën se ekzistimi i shenjtrores së re apo e Besëlidhje së re është përfshirë me këto fjalë të apostullit Pali: “Dhe ja, pika kryesore në këtë shtjellim; kemi një kryeprift të tillë i cili rri në të djathtën e Fronit të Madhërisë në qiell”. Përdorimi i lidhëses “dhe” tregon se Pali qysh më parë e ka përmendur këtë shenjtërore. Duke u kthyer në fillim të kaptinës së kaluar ata kanë lexuar: “Si mbarshtrues i shenjtrores dhe tendës së vërtetë të cilën e ndërtoi Zoti dhe njeriu të cilës çdo kryeprift i kushton dhurata dhe fli dhe qëndron në anën e djathtë të fronit të Madhërisë. Këta i shërbejnë figurës dhe hijes së tendës qiellore. Sikur që udhëzuar Moisiu i cili ishte shërbëtor i shenjtroreve dhe i kemës së vërtetë të cilën e kishte ndërtuar Zoti dhe njeriu.” (Hebrenjëve 8,1.2)

Këtu u zbulua shenjtrorja e Besëlidhjes së Re. Shenjtoren e Besëlidhjes së parë e ka ndërtuar njeriu. Atë e ka ndërtuar Moisiu; kurse këtë të dytën e ka ndërtuar Zoti e jo njeriu. Në shenjtoren e parë klerikët botëror e kanë kryer shërbesën kurse në shenjtoren e dytë shërben Krishti kryepriifti i cili qëndron në anën e djathtë të Zotit. Shenjtrorja e parë ka qenë në tokë kurse e dyta në qiell.

Më tutje, shenjtrorja të cilën e ka ndërtuar Moisiu është bërë sipas një mostre. Zoti ka thënë: “Në ndërtimin e banesës dhe të

gjitha sendeve që i përkasin kultit, duhet t'i ndërtonin pikë për pikë sipas gjedhes që do ta tregoj ty.” (Dalja 25,9) Dhe përsëri i urhdëroi: “Pra kujdes punoje sipas gjedhes që të është dëftuar në mal.” (Dalja 25,40) Edhe Pali e shpjegon se “kjo është një shembëlltyrë për kohën e tanishme ku kushtohen dhurata e fli të cilat nuk mund ta përsosin në ndërgjegje shërbëstarin e kultit” dhe se vendet e shenjta të tendës kanë qenë “mostra dhe hije të sendeve qiellore”; se klerikët të cilët sipas ligjit kanë kushtuar dhurata e fli i kanë shërbyer “hijes dhe mostrave të sendeve qiellore” dhe se “Krishti nuk hyri në shenjtroren e shenjtroreave të punuar me dorë që është vetëm shëmbëllesë e asaj të vërtetës por drejt e në qiell: që tani të ndërmjetësojë për ne përpara fytyrës së Hyut” (Hebrenjëve 9,9.23; 8,5; 9,24).

Shenjtrorja në qiell në të cilën Krishti shërben për ne është origjinal i madh ndërsa shenjtrorja të cilën e ka ndërtuar Moisiu është vetëm kopje. Zoti i ka frymëzuar ndërtimtarët e shenjtrorës tokësore. Shkathësia e madhe artistike e cila është manifestuar gjatë ndërtimit të shenjtrorës në të vërtetë është zbulesë e mençurisë hyjnore. Muret janë dukur sikur të ishin ndërtuar vetëm nga ari dhe shkëlqenin në të gjitha anët me dritën që vinte nga shtatë qirinjë të shandanit të floririt. Tavolina për bukën e kushtimeve dhe altari shkëlqenin si floriri i lëmuar. Perdja e bukur që e mbulonte tavanin ishte qëndisur me figurat e engjëjve me ngjyrë të kaltër, të purpurtë dhe të kuqe që e smadhonin bukurinë e pamjes. Kurse pas perdes së dytë dukej Shehina, zbulesa e qartë e lavdisë hyjnore para të cilës ka mund të hynte vetëm kryepriifti.

Shkëlqimi i papërshkrueshëm i tendës ia ka zbuluar njeriut lavdinë e shenjtrores qiellore në të cilën Krishti, ati ynë shërben për ne para Fronit të Zotit. Vendbanimi i mbretit mbi mbretit të cilit i shërbejnë me mijëra kurse dhjetra e dhjetra mijëra qëndrojnë para tij (Danieli 7,10); shenjtrorja qiellore plotë lavdi të Fronit hyjnor ku serafimët, rojet e saja të ndritshme e mbulojnë fytyrën kur falen,

[393] ka mundur vetëm me shkëlqimin e dobët të madhësisë dhe lavdisë

[394] së vet të zbulohet me këtë arkitektuarë të mrekullueshme të cilën ndonjëherë e ka ndërtuar dora njerëzore. Mirëpo, megjithatë në shenjtroren tokësore dhe në shërbimin e saj janë predikuar shumë të vërteta për shenjtroren qiellore dhe për veprën e madhe e cila kryhet atje për shpëtimin e njeriut.

Vendet e shenjta të shenjttores në qiell janë pasqyruar përmes dy dhomave të shenjtërores në tokë. Kur apostullit Gjoni në vizionin e tij i është lejuar ta shikoj shenjtoren hyjnore në qiell ai i ka parë “shtatë dritëza të ndezura para Fronit” (Zbulesa 4,5). Ai e ka parë engjëllin “që erdhi e qëndroi mbi lter: në dorë kishte një kemore të art dhe iu dha shumë kem për ta kushtuar bashkë me lutjet e të gjithë shenjtërve mbi altarin e artë para fronit” (Zbulesa 8,3). Aty profetit i është lejuar që ta shihte dhomën e parë të shenjttores në qiell dhe aty i pa “shtatë flakadanë të dritës” dhe “altarin e floririt” të cilët ishin paraqitur me shandanin e art dhe altarin me kem në shenjtoren tokësore. Më tutje ai e kishte parë se si “u hap tempulli i Zotit në qiell” (Zbulesa 11,19) dhe e pa brendësinë prapa perdes së dytë në shenjtoren mbi shenjtoret. Aty e pa “arkën e besëlidhjes” të paraqitur si arkë të shenjtë të cilën e kishte bërë Moisiu që në të ta ruante ligjin e Zotit.

Kështu ata që e studjuan këtë lëndë gjetën dëshmi të pamohueshme për ekzistimin e shenjtërores në qiell. Moisiu e kishte bërë shenjtoren tokësore sipas mostrës të cilën ia kanë treguar. Pali na mëson se kjo mostër ka qenë shenjtrorja e parë e cila është në qiell kurse Gjoni dëshmon se e ka parë në qiell.

Në shenjtoren qiellore, në vendqëndrimin e Zotit gjendet Froni hyjnor i ndërtuar për drejtësi dhe gjykim. Në shenjtoren mbi shenjtore gjendet ligji i tij, kriteri i madh i drejtësisë sipas të cilit Zoti do t'i gjykojë të gjithë njerëzit. Arka e besëlidhjes në të cilën ruhen pllakat e ligjit është e mbuluar me kapakun e mëshirës para të cilit Krishti i paraqet meritat e gjakut të tij për shpëtim e mëkatarëve. Kështu është pasqyruar bashkimi i drejtësisë dhe i mëshirës në planin e shpëtimit njerëzor. Këtë sintezë ka mundur ta paramendoj vetëm mençuria e jashtëzakonshme dhe ta zbatojë fuqia e jashtëzakonshme; ky bashkim e plotëson tërë qiellin me respekt, mrekulli dhe adhurim. Kerubinët të cilët me frikë e respekt e shikojnë kapakun e mëshirës në shenjtoren tokësore e simbolizojnë interesimin me të cilin ushtria qiellore e vështron veprën e shpëtimit. Kjo është fshehtësia e mëshirës në të cilën engjëjt duan të depërtojnë: që Zoti të mund të mbetet i drejtë kur drejtësia e mëkatarit të penduar përsëri ta vendosë lidhjen me gjininë e bjerrur; se Krishti ka mundur të përkulet dhe të poshtrohet me qëllim që njerëz të panumërt të nxjerrë nga humnera e shkatërrimit dhe t'i veshë në petkun e pastër të drejtësisë së vet

me qëllim që të mund të bashkohen e engjëjt të cilët kurrë nuk kanë rënë dhe që do të banojnë përjetë të jetëve në praninë e Zotit.

Vepra e ndërmjetësimit të Krishtit për njerëzit është paraqitur me profecinë e bukur të Zakarias për atë “që quhet pinjoll”. Profeti thotë: “Pinjoll do ta ndërtojë tempullin e Zotit. Ai do ta bartë lavdinë e do të rrijë si zotërues përmbi Fronin e vet. Një prift do t’i rrijë në të djathtë. Një përkim i plotë do të mbretërojë ndërmjet këtyre të dyve.” (Zakariu 6,12.13)

“Pinjoll do ta ndërtojë tempullin e Zotit. Me flijimn e vet dhe me ndërmjetësimin që e bën Krishti bëhet themel dhe arkitekt i tempullit të Zotit. Apostulli Pali thotë për të se është gurëthemel: “Të ndërtuar mbi themelin e vërtetë që janë apostujt e profetët. Në të mbarë ndërtesa ëshë e lidhur dhe rritet në tempull të shenjtë, në Zotin.” (Efesianëve 2,20-22) “Dhe do të ketë lavdi ...” Lavdia për shpëimin e gjinisë së bjerrur njerëzore i përket Krishtit. Njëpër të gjitha kohët e amshimit të shpëtuarit do t’i këndojnë: “Atij që na do që na çliroi nga mëkatet tona me gjak të vet... atij i qoftë lavdi dhe pushtet në shekuj të shekujve. Amin.” (Zbulesa 1,5.6) “Do të qëndrojë dhe sundojë në fronin e vet dhe do të jetë kryeprift i Fronit”. Ai tani ende nuk është në Fronin e lavdisë, sepse mbretëria e lavdisë ende nuk është vendosur. Vetëm atëherë kur ta përfundojë veprën si ndërmjetsues, Zoti Perëndia do t’ia jap fronin e Davidit, mbretërinë e cila “do të zgjasë për jetë të jetëve” (Luka 1,32.33). Si kryeprift, Krishti tani qëndron me Atin në fronin e tij (Zbulesa 3,21). Në fron me të Madhërishmin që është vetë jeta, qëndron Ai i cili “i bartë lëngatat tona dhe që i mori mëkatet tona”, “ai që në çdo gjë u sprovua si ne përveç në mëkat”, “i cili mund t’u ndihmojë atyre që sprovohen”. “Në qoftë se dikush gabon, e ka mbrojtësin te Ati.” (Isaia 53,4; Hebrenjëve 4,15; 2,18; 1 Gjonit 2,1) Ndërmjetësimi i tij bazohet në trupin e flijuar dhe në shpirtin e pagabueshëm. Duart e lënduara, brinjët e therrur, këmbët e gozhduara flasin për njeriun e bjerrur shpëtimi i të cilit është blerë me një pagë jashtëzakonisht të lartë.

[396]

“Besëlidhja e paqes është në të dy”. Dashuria e Atit po aq e madhe sa e Birit është burim i shëlbimi për gjininë e rënë njerëzore. Jezusi para shkuarjes u ka thënë nxënësve: “E nuk po them se unë do t’i lutem Atit për ju, sepse ai vetë ju do.” (Gjoni 16,26.27) “Sepse Zoti njëpër Krishtin e pajtoi botën me vetveten.” (2 Korintasve

5,19) Ndërsa, në shërbesën e shenjtrores qiellore është “besëlidhja ndërmjet të dyve”. “Vërtet Zoti aq fortë e deshi botën sa që e dha një të vetmin Birin e vet kështu që secili që beson në Të, mos të birret por ta ketë jetën e pasosur.” (Gjoni 3,17)

Në pyetjen: çka është shenjtrorja—Shkrimi Shenjt e jepë përgjigjen e saktë. “Shprehja shenjtore” siç përdoret në Bibël, ka të bëjë së pari me tendën e mbledhjeve të cilën Moisiu e kishte ngritur sipas mostrës së shenjtrores qiellore e mandej me tendën e vërtetë në qiell të cilës i përngjante shenjtërorja tokësore. Me vdekjen e Krishtit ka pushuar shërbimi simbolik “tenda e vërtetë” në qiell është shenjtrorja e Besëlidhjes së Re. Me që profecia e Danielit 8,14 është plotësuar në Besëlidhjen e Re edhe shenjtrorja për të cilën është fjala mbetet shenjtore e Besëlidhjes së Re. Në fund të 2300 ditëve, përkatësisht të vitit 1844, në tokë nuk ka pasur kurrëfarë shenjtore pas shumë shekujve. Prandaj profecia: “Për 2300 mbrëmje e mëngjeze e mandej shenjtroi do të pastrohet” pa dyshim se i përket shenjtrores në qiell.

Mirëpo mbetet që të përgjigjemi në pyetjen më të rëndësishme: çka nënkupton pastrimi i shenjtrores? Se kjo shërbesë ka ekzistuar lidhur me shenjtoren tokësore e dëshmon Besëlidhja e Vjetër. Mirëpo a ka në qiell diçka që duhet të pastrohet? Në kaptinën e 9 të letrës dërguar hebrenjëve flitet për pastrimin e shenjtërores tokësore e jo qiellore. “Dhe sipas ligjit, pothuaj se gjithçka pastrohet me gjak dhe pa derdhje gjaku nuk ka falje. Në qoftë se pra shëmbëllesat e realiteteve qiellore janë pastruar me rite të tilla, atëherë është e domosdoshme që vet realiteti qiellor të pastrohet me fli më të mira se këto” (Hebrenjëve 9,22.23)—përkatësisht me gjakun e çmueshëm të Krishtit. Pastrimi simbolik edhe në shërbesën e vërtetë patjetër duhet të bëhet me gjak: në shenjtoren tokësore me gjakun e shtazëve kurse në shenjtoren qiellore me gjakun e Krishtit. Pali e thekson arsyen përse ky pastrim duhet të bëhet me gjak: për arsye se pa derdhjen e gjakut nuk ka falje. Falja ose mënjanimi i mëkatit është vepër e cila duhet të kryhet. Mirëpo si mund të ketë mëkati lidhje me shenjtoren qoftë atë tokësore apo qiellore? Këtë mund ta mësojmë me ndihmën e shërbimit në tokë sepse priftërinjët të cilët kanë shërbyer në tokë i kanë shërbyer figurës dhe hijes së tendës qiellore.” (Hebrenjëve 8,5)

Shërbimi i shenjtrores tokësore është përbërë nga dy pjesë; priftërinjët çdo ditë kanë shërbyer në shenjtërore ndërsa kryepriifti

një herë në vit e ka kryer veprën e posaçme të pastrimit në shenjtoren mbi shenjtore. Mëkatarët e penduar i kanë sjellur çdo ditë flitë e tyre para tendës së mbledhjeve dhe duke e vënë dorën në kokën e shtazës për fli i kanë pranuar mëkatet e veta. Mandej shtaza është therrur “pa derdhur gjak”—thotë apostulli “nuk ka falje”. “Sepse shpirti i trupit është në gjak.” (Levitiku 17,11) Ligji i shkelur hyjnor e ka kërkuar jetën e shkelësit. Gjakun i cili e simbolizon jetën e mëkatarit, fajin e të cilit e ka bartuar shtaza për flijim, e ka dërguar prifti në shenjtore dhe me atë e ka spërkatur para perdës prapa së cilës ka qenë arka e Besëlidhjes në të cilën është ruajtur ligji të cilin e ka shkelur mëkatar. Me këtë ritual mëkati me gjak në mënyrë figurative është bartur në shenjtore. Në disa raste gjaku nuk është bartur në shenjtore por atëherë prifti e ka ngrënë mishin e flisë ashtu siç i kishte dërguar Moisiu bijtë e Aronit duke u thënë: “Pse nuk e hëngrët flinë e mëkatnimit në vendin e shuguruar. Zoti jua dha për t’ia hequr mëkatin bashkësisë e që të kryhet mbi të riti në praninë e Zotit.” (Levitiku 10,17) Të dy këto rituale njësoj e kanë simbolizuar bartjen e mëkatit nga mëkatarin në shenjtore. Kjo ka qenë vepër e cila nga dita në ditë është bërë gjatë tërë vitit. Në këtë mënyrë mëkatet e izraelitëve janë bartur në shenjtore dhe është dashur vepër e posaçme që të mënjanohen. Zoti ka urdhëruar që të pastrohet çdo dhomë në shenjtore. “Atëherë le ta kryejë ritin e zgjidhjes mbi shenjtore për papastërtitë, për pagëgjjesat dhe për gjitha mëkatet e izraelitëve. Po kështu le të veprojnë edhe për tendën e takimit që është e ngrehur ndër ta, midis papastërtisë të banimit të tyre.” Patjetër është dashur të bëhet edhe pastrimi i altarit prej papastërtive të bijëve të Izraelit.” (Lev 16,19)

[398] Një herë brenda vitit në ditën e pastrimit të madh hynte kryepriifti në shenjtore mbi shenjtoret për ta pastruar shenjtoren. Me këtë vepër përfundonte vargu vjetor i shërbesave. Në ditën e pastrimit sillëshin dy edha para dyerve të tendës së takimit. Për ta hidhej zjarri “një zjarrë për Zotin, kurse zari tjetër për Azazelin” (Levitiku 16,8). Edhi, zjarri i të cilit binte për Zotin duhej të flijohej për popullin si fli për mëkat. Priifti gjakun e tij e çonte prapa perdes dhe me të e spërkaste kapakun e mëshirës dhe vendin para tij. Me gjak duhej të spërkatej edhe altari i kemës i cili qëndronte para perdes.

“Atëherë Aroni le t’i vërë dy duart e veta mbi krye të capit, përmbi le t’i rrëfejë të gjitha paudhësitë, fajet e mëkatet e bijëve të

Izraelit. Pasi t'i ketë shkarkuar kështu mbi krye të capit, le ta çojë atë me anë të një njeriu të përshtatshëm në shkretëtirë. Capi do t'i shpiej në shkretëtirë të gjitha paudhësitë dhe mëkatet e tyre.” (Levitiku 16,21.22) Capi i Azazelit për mëkat më nuk kthehej në vendbanimin e Izraelit kurse njeriu që duhej ta përcillte duhej t'i lante rrobat dhe veten para se të hynte në llogor.

I tërë rituali ka qenë i caktuar që izraelitëve t'ua fuste në shpirt vetëdijen për shenjtërinë e Zotit dhe për urrejtjen e tij të mëkatit dhe t'u tregonte se nuk bënte të komunikonin me mëkatin e të mos ngarkoheshin me të. Derisa bëhej kjo vepër e pastrimit, çdo shpirt duhej të pendohej. Të gjitha punët patjetër duhej të ndaleshin ndërsa i tërë tubimi i izraelitëve këtë ditë duhej të merrej me pendesën solemne para Zotit me lutje, agjërim dhe me sprovimin e singertë të zemrës.

Me këtë shërbesë simbolike janë pasqyruar të vërtetat e rëndësishme për pajtimin. Në vend të mëkatarit është pranuar zëvendësi i tij, por me gjakun e shtazës për fli, mëkati nuk është hequr. Në këtë mënyrë është paraparë që mëkati të bartet në shenjtrore. Duke e sjellë gjakun, mëkatarin e pranonte autoritetin e ligjit dhe e rrëfente fajin e tij për shkak të shkeljes duke e shprehur dëshirën për t'iu falur dhe besimin në Shpëtimtarin e ardhshëm; mirëpo ai ende nuk ishte plotësisht i liruar nga mallkimi i ligjit. Në ditën e pastrimit kryepriifti pasi që e merrte flinë prej popullit hynte me gjakun e kësaj flije në shenjtrore mbi shenjtroret dhe e spërkaste kapakun e mëshirës në afërsi mbi ligjin që gjendej në arkë për ti plotësuar kërkesat e tij. Atëherë ndërmjetësuesi i merrte mëkatet përmbi vete dhe i nxirrte nga shenjtrorja. Duke i vënë duart në kokën e capit të gjallë mbi të i pranonte të gjitha mëkatet dhe kështu në mënyrë simbolike i bartëte në capin. Atëherë capi i çonte në shkretëtirë dhe kështu konsiderohej se mëkatet përgjithmonë ishin hequr nga populli.

[399]

Shërbesa e këtillë ka qenë “shëmblesë dhe hije e gjërave qiellore.” Ndërsa ajo që kryhej në shërbesën e shenjtrores tokësore “në shëmblesë”, në të vërtetë ndodhë në shërbesën e shenjtrores qiellore. Pas ngritjes në Qiell, Shpëtimtarin ynë e ka filluar shërbimin si kryepriift. Apostulli thotë: “Sepse Krishti nuk hyri në shenjtroren e shenjtroreve të punuar me dorë që është vetëm shëmblesë e thjeshtë e asaj të vërtetës, por drejtë në qiell: që tani të ndërmjetësojë për ne para fytyrës së Zotit.” (Hebrenjëve 9,24)

Shërbimi i priftit gjatë tërë vitit në pjesën e parë të shenjtrores në brendësi, “prapa perdës” që shërbente si derë për ta ndarë shenjtoren nga pjesa tjetër, e simbolizon veprën të cilën Krishti e ka filluar pas ngritjes në qiell. Puna priftit gjatë kohës së shërbimit të përgjithshëm ka qenë që Zotit t’ia sjellë gjakun e flisë për mëkat dhe kemën që ngritej me nga lutjet e Izraelitëve. Kështu, në këtë mënyrë Krishti i paraqiste para Atit meritat e gjakut të tij për shpëtimin e mëkatarëve dhe ia dhuronte me kemën e shtrenjtë të drejtësisë së vet lutjet e besimtarëve të penduar. Kjo ka qenë shërbesa në dhomën e parë të shenjtrores qiellore.

Atje besimi i nxënësve të Krishtit e ka përcjellur shëlbuesin e tyre kur është ngritur në qiell para shikimeve të tyre. Këtu ka qenë themeli i shpresave të tyre siç thotë Pali “atë e kemi spirancë të fortë dhe të sigurtë të shpirtit që hyn në brendinë përballë Tisit, atje ku për ne si pararendës depërtoi Jezusi mbasi u bë kryepriifti i amshuar.” “Dhe nëpër gjak jo të cjepëve dhe të mëzetërve por nëpër gjak të vet hyri njëherë e përgjithmonë në shenjtoren e shenjtoreve dhe e fitoi shpërblimin përfundimtar.” (Hebrenjëve 6,19.20; 9,12)

Tetëmbdhjetë shekuj është kryer ky shërbim në dhomën e parë të shenjtrores. Gjaku i Krishtit i ka përfaqësuar mëkatarët e penduar, u ka siguruar falje dhe pranim te Ati, por mëkatet e tyre ende kanë mbetur të shkruara në librat qiellorë. Ashtu siç është bërë në shërbesën tokësore në fund të vitit pastrimi, po në atë mënyrë para se të kryhet vepra e shpërblimit të Krishtit, duhet të kryhet edhe vepra e pastrimit për mënjanimin e mëkatit nga shenjtrorja! Kjo është shërbesa që ka filluar pasi kanë kaluar 2300 ditë. Në atë kohë siç e ka profetizuar profeti Danieli ka hyrë kryepriifti ynë në shenjtoren e shenjtërore për ta kryer pjesën e fundit të shërbimit solemn—pastrimin e shenjtrores. Ashtu siç ka ndodhur në kohën e vjetër kur

[400] mëkatet e popullit me besim janë bartur së pari në flinë për mëkat e mandej me gjakun e saj simbolik në shenjtoren e tokës, poashtu në Besëlidhjen e Re mëkatet e atyre që pendohen me besim janë bartur në Krishtin dhe përmes tij vërtetë në shenjtëroren qiellore. Ashtu siç është bërë në shëmbëllesë pastrimi i shenjtërores tokësore duke e mënjeluar mëkatin i cili e ka përlyer shenjtoren poashtu duhet të bëhet edhe spastrimi i vërtetë i shenjtërores qiellore duke e mënjeluar dhe shlyer mëkatin i cili është shënuar atje. Mirëpo para se të mund të kryhet kjo punë duhet të shikohen librat për t’u konstatuar

se kush me pendesë dhe me besim në Krishtin e ka fituar të drejtën që të jetë pjesëmarrës i bekimit të pastrimit. Prandaj pastrimi i shenjtrores e ngërthen në vete një vepër të hetimeve, veprën e gjyqit. Kjo vepër duhet të kryhet para se Krishti të vijë për ta shpëtuar popullin e vet sepse kur të vijë Ai do të vijë edhe paga e tij me të “për të shpërblyer gjithkënd sipas veprave të tija” (Zbulesa 22,12).

Në këtë mënyrë e kanë ditur ata të cilët kanë shkuar pas dritës së fjalës profetike se Krishti në fund të 2300 ditëve përkatësisht të vitit 1844 nuk ka ardhur në tokë, por ka hyrë në shenjtroren e shenjtroreve, në shenjtëroren qiellore për ta kryer definitivisht veprën e spastrimit si përgatitje për ardhjen e tij.

E kanë kuptuar edhe atë se flija për mëkat është shprehur në Krishtin si flijim; se kryepriifti e ka simbolizuar Krishtin si ndërmjetësues, ndërsa Azazeli satanin si shkaktar të së keqes mbi të cilin në fund do të barten mëkatet e të penduarëve të singertë. Kur kryepriifti me gjakun e viktimës për mëkatin i ka mënjeluar mëkatet nga shenjtrorja i ka vënë në Azazelin. Kur Krishti në fund të shërbimit të vet, me gjakun e tij t’i mënjanojë mëkatet e popullit të vet nga shenjtrorja qiellore do t’i vejë mbi satanin i cili pas gjykimit patjetër do ta marrë ndëshkimin e merituar. Capi për mëkat është dërguar në shkretëtirë që më kurrë mos të kthehet në shoqërinë e izraelitëve. Poashtu satani përgjithmonë do të dëbohet nga afërsia e Zotit dhe e popullit të tij dhe do të shkatërrohet definitivisht me shkatërrimin e mëkatit dhe të mëkatarëve.

24. NË SHENJTROREN E SHENJTROREVE

Lëndë e shenjtrores ka qenë çelësi i cili e ka hapur misterin e dëshprimit të vitit 1844. Ai i ka hapur shtigjet e një vargu të të vërtetave të lidhura dhe harmonike të cilat kanë dëshmuar se dora e Zotit i ka prirë lëvizjes së madhe adventiste duke i shpjeguar pozitën dhe detyrat e popullit të Zotit dhe duke ia caktuar obligimet e sotme. Ashtu siç qenë gëzuar nxënësit e Jezusit pas asaj nate të tmerrshme të dhimbjes shpirtërore dhe të dëshprimit kur e panë Zotin, ashtu edhe tani u gëzuan ata që me besim e prisnin ardhjen e tij të dytë. Ata prisnin që Jezusi të vinte në lavdi për t'i shpërblyer shërbëtorët e vet. Pasi që u mashtruan në shpresat e tyre, e humbën Jezusin nga pamja dhe klithën si Maria në varr: “Ma morën zotëriun nga varri dhe nuk e dimë se ku e çuan.” Tani përsëri e shikonin në shenjtroren e shenjtoreve atë, kryepriftin e vet të mëshirëshëm i cili së shpejti do të paraqitej si mbret dhe çlirimtar i tyre. Drita nga shenjtrorja e ndriçoi të kaluarën, të tashmen dhe të ardhmen. Ata e dinin se u ka prirë Zoti në providencat e tyre të pagabueshme. Ndonëse edhe vet nuk e kuptonin si dhe nxënësit e parë, lajmin të cilin e kishin shpallur, ai megjithatë në çdo pikëpamje ishte i drejtë. Me shpalljen e këtij lajmi ata e plotësuan qëllimin e Zotit dhe puna e tyre për Zotin nuk qe e kotë. Përsëri të lidhur me mëshirën e madhe “për shpresën e gjallë” galdonin me “gëzim të pamatshëm dhe lavdi” (1 Pjetrit 1,3.8).

[402]

Mirëpo profecia e Danielit 8,14: “Pas 2300 mbrëmje dhe mëngjeze dhe shenjtrorja do të pastrohet” dhe lajmi i parë engjëllor: “Druani Zotin dhe jepni atij lavdi sepse arriti ora e gjyqit të tij” (Zbulesa 14,7), shprienin në shërbimin e Krishtit në shenjtroren e shenjtoreve, në shenjtroren qiellore, në gjyqin hetues por jo edhe në ardhjen e Krishtit për shpëtimin e popullit të tij dhe për shkatërrimin e pafeve. Gabimi nuk ka ndodhur në llogaritjen e periudhave kohore profetike por në ngjarjen e cila është dashur të ndodhë në fund të 2300 ditëve. Për shkak të këtij gabimi besimtarët përjetuan dëshprim, mirëpo e tërë kjo është thënë në profeci. Çdo gjë që kanë mundur të

presin nga Shkrimi Shenjt është plotësuar në atë kohë. Në të njëjtën kohë kur ankoheshin për shkak të shpresave të paplotësuara ndodhi ngjarja e cila që profetizuar në këtë lajm dhe e cila është dashur të ndodhte para se të vinte Zoti për t'i shpërblyer shërbëtorët e vet.

Krishti erdhi por jo në tokë siç e kanë pritur ata, por ashtu siç është shpallur në vizion në shenjtroren e shenjtroreve në tempullin e Zotit në qiell. Profeti Danieli e sheh se si në atë kohë vjen Ai para plakut. “Po shikoja kështu në vegimin e natës kur që në retë e qiellit, po vinte dikush si Biri i njeriut”—jo në tokë—por “te plaku dhe qëndroi para tij.” (Danieli 7,13) Këtë ardhje na e përshkruan edhe profeti Malakia: “Papritur në kishën e tij do të vijë Zoti që po e kërkoni dhe engjëlli i Besëlidhjes që e dëshironi. Ja ai po vjen, thotë Zoti i ushtrive.” (Malakia 3,1) Ardhja e Zotit në tempullin e tij për popullin e tij ka qenë diçka e befasueshme e papritur. Nuk e kanë kërkuar atje: e kanë pritur se do të vinte në tokë “me zjarr të ndezur flakë dhe t’u hakmerret atyre që nuk duan ta njohin Zotin dhe atyre që nuk duan ta ndëgjojnë Ungjillin ...” (2 Selanikasve 1,8).

Mirëpo populli ende nuk ka qenë i gatshëm ta pres Zotin e vet. Për përgatitjen e vet është dashur ta kryejë edhe një vepër. Është dashur ta pranojë dritën e cila mendimet e tij do t’i drejtonte në tempullin e Zotit në qiell dhe në qoftë se me besim di ta ndiqte kryepriftin e vet në shërbimin e tij atëherë do t’i zbuloheshin detyra të reja. Kishës është dashur t’i jepet edhe një lajm i vërejtjes dhe i mësimi.

Profeti thotë: “Kush do t’i qëndrojë ditës së ardhjes së tij? Kush do të mund t’i bëjë ballë kur Ati të dëftohet. Ai është zjarr që shkrinë, fi që lanë. Do të ulet për të shkrirë e për të pastruar argjendin. Do t’i pastrojë bijtë e Levit dhe do t’i kullojë posi arin e argjendin që të mund t’ia kushtojnë Zotit në drejtësi flitë.” (Malakia 3,2.3) Ata që do të jetojnë në tokë në kohën e ndërmjetësimit të Krishtit lartë në shenjtrore, para Zotit duhet të qëndrojnë pa ndërmjetësues. Rrobat e tyre duhet të jenë të pastra, kurse karakteri i spastruar nga mëkati me gjakun e spërkatur. Me mëshirën e Zotit dhe me përpjekjet e mëdha duhet të ngadhënjë në luftë kundër të keqes. Deri sa në qiell të bëhet gjyqi hetues dhe deri sa mëkatet e besimtarëve të penduar të mënjanoen nga shenjtrorja te populli i Zotit në tokë duhet të kryhet vepra e posaçme e pastrimit, e mënjanimi të mëkati.

Kur kjo vepër të kryhet, të dashurit e Krishtit do të jenë të gatshëm për ardhjen e tij. “Atëherë do t’i pëlqej Zotit flija e Judës e e Jerusalemit si në ditët e dikurshme.” (Malakia 3,4) Atëherë kisha të cilën Zoti me rastin e ardhjes do ta merrë me vete do të jetë “një kishë e lavdishme e panjollë, e pa rrudhë, pa ndonjë send si këto, do të jetë e shenjt dhe e pa të metë” (Efesianëve 5,27). Ajo atëherë do të duket “si agimi, e bukur si hëna, e pastër si dielli, e tmerrshme si ushtria e flamujve” (Kantiku i Kantikëve 6,9).

Përveç ardhjes së Zotit në tempullin e vet, profeti Malakia e parasheh edhe ardhjen e tij të dytë për ta bërë gjyqin me këto fjalë: “Do t’ju afrohem në gjyq dhe do të jem dëshmitar i gatshëm kundër magjistarëve, kurorëshkelësve dhe kundër atyre që ndrydhnin mëditësin, vejushat e jetimat, kundër atyre që ua hanë të drejtat shtegëtarëve e që nuk më druajnë mua—thotë Zoti i ushtrive.” (Malakia 3,5) Juda e sjellë skenën e njëjtë kur thotë: “Ja po vjen Zoti, me dhjetra mijëra engjëj të vet për t’i gjykuar të gjithë dhe për t’i ndëshkuar të gjithë heretikët për të gjitha fjalët fyese që i thanë kundër tij mëkatarët e pa fe.” (Juda 14.15) Kjo ardhje dhe ardhja e Zotit në tempull janë dy ngjarje krejtësisht të ndryshme.

Ardhja e Krishtit si kryepriest yni në shenjtroren e shenjtroreve për ta pastruar shenjtroren është profetizuar në Danielin 8,14; ardhja e Birit të njeriut te plaku është përshkruar në Danielin 7,13; dhe ardhja e Zotit në tempullin e tij është profetizuar te Malakia—të gjitha këto janë përshkrime të ngjarjes së njëjtë; kjo ngjarje është paraqitur si ardhje e dhëndërrit në dasëm ashtu siç është përshkruar Krishti në tregimin për dhjetë virgjërat në kaptinën 25 të Mateut.

Në verën dhe vjeshtën e vitit 1844 është shpallur lajmi: “Ja dhëndërrin po vjen!” Atëherë janë paraqitur dy grupe njerëzish të simbolizuar përmes virgjërave të mençura dhe të marra—grupi i parë i cili me gëzim e priste ardhjen e Zotit dhe përgatitej seriozisht për ta pritur dhe grupi i dytë i cili nga frika e pasioni kënaqej me teorinë e së vërtetës por të cilit i mungonte mëshira e Zotit. Në tregimin kur dhëndërrin erdhi “të gatshme hynë me të në dasëm”.

[404] Këtu ardhja e përmendur e dhëndërrit ka ndodhur para dasmës. Dasma e paraqet marrjen e fronit që i takon nga ana e Krishtit. Qyteti i shenjt, Jerusalemi i Ri i cili është kryeqyteti i mbretërisë është quajtur “Nusja, gruaja e qengjit”. Engjëlli i ka thënë Gjonit: “Eja do ta tregoj nusen, gruan e qengjit!” “Dhe më kaloi në shpirt”

thotë profeti “dhe ma tregoi qytetin e shenjtë Jerusalemin: po zbiste nga qielli prej Zotit.” (Zbulesa 21,9.10) Në bazë të kësaj është e qartë se nusja e simbolizon qytetin e shenjtë kurse vajzat që i vijnë përballë dhëndërrit e simbolizojnë kishën. Sipas zbulesës fëmijët e Zotit do të jenë mysafirë në darkën e dasmës së qengjit (Zbulesa 19,9). Në qoftë se janë mysafirë në të njëjtën kohë nuk mund të paraqiten si nuse. Krishti siç e paraqet profeti Danieli do ta marrë nga plaku “pushtetin, lavdinë dhe mbretërinë.” Ai do ta marrë Jerusalemin e Ri, kryeqytetin e mbretërisë së vet i cili do të jetë “i stolitur si nusja për burrin e vet” (Danieli 7,14; Zbulesa 21,2). Pasi ta marrë mbretërinë do të vijë me lavdi si mbret i mbretërve dhe zotëri i zotërinjëve për shpëtimin e popullit të vet i cili do të “rrijë në tyre të me Abrahamin, Isakun dhe Jakobin në mbretërinë qiellore” (Mateu 8,11; Luka 22,30) për të marrë pjesë në darkën e dasmës së qengjit.

Lajmi: “Ja dhëndërrri ku po vjen!” Që u shpall në verën e vitit 1844, nxiti mijëra njerëz që ta presin ardhjen e drejtpërdrejtë të Krishtit. Në kohën e caktuar dhëndërrri ka ardhur jo në tokë siç e ka pritur populli i tij, por te plaku në qiell në dasëm për ta marrë mbretërinë e vet. “Të gatshme hynë në te në dasëm dhe i mbyllën dyert”. Nuk është dashur të jenë personalisht të pranishëm në dasëm sepse ajo është bërë në qiell kurse këta ndodhen ende në tokë. Pasesit e Krishtit duhet ta “presin zotëriun e tyre kur të kthehet prej dasmës ...” (Luka 12,36). Por ata duhet ta kuptojnë veprën e tij dhe ta përcjellin me besim kur të dalë para Zotit. Në këtë kuptim për ta mund të thuhet se kanë hyrë në dasëm.

Në tregimin shembëlltë, në dasëm kanë hyrë ato vajza që kanë pasur vaj në enët e tyre me dritëza. Ata që krahas njohurisë së të vërtetës nga Shkrimi Shenjt e kanë pasur edhe frymën edhe mëshirën hyjnore; që natën e sprovës së tyre të hidhur kanë pritur me durim dhe në Bibël e kanë kërkuar dritën më të qartë, e kanë kutpuar të vërtetën në pikëpamje të shenjtroses në qiell dhe ndryshimin në shërbimin e Shpëtimtarit, dhe me besim e kanë përcjellur në veprën e tij në shenjtrosen qiellore. Të gjithë ata që përmes dëshmisë së Shkrimit Shenjt i pranojnë këto të vërteta dhe e përcjellin Jezu Krishtin me besim kur të shkojë para Zotit që ta bëjë ndërmjetësimin e fundit e mandej ta marrë mbretërinë e vet, të gjithë ata janë pasqyruar si njerëz që shkojnë në dasëm.

[405]

[406]

Në tregimin shëmbëlltyrë të Mateu 22, është përmendur pamja e njëjtë e dasmës dhe është pasqyruar qartë se gjyqi hetues do të bëhet para dasmës. Para dasmës vjen perandori për t' i parë mysafirët (Mateu 22,11).—A janë të gjithë të veshur në petkun e dasmës në rrobat e pastra por a e kanë karakterin e pastër dhe “a i kanë larë petkat e veta dhe zbardhuar në gjakun e Qengjit” (Zbulesa 7,14). Ai i cili nuk do të jetë i veshur në petkat e tilla do të nxirret përjashta kurse ata të cilët gjatë marrjes në pyetje do të konstatohet se i kanë petkat e dasmës do të pranohen nga Zoti dhe do të jenë të denjë për të marrë pjesë në mbretërinë e tij dhe për ta ndarë me Të fronin. Kjo vepër e sprovimit të karakterit, e vendosjes se kush është i gatshëm për mbretërinë hyjnore është gjyq hetues—me të cilin përfundon vepra e Krishtit në shenjtoren qiellore.

Kur të kryhet vepra e hetimit, kur të merren në pyetje dhe të zgjidhen raste të atyre të cilët gjatë shekujve i kanë pranuar ithtarët e Krishtit atëherë, e kurrsesi më parë, do të kryhet vepra e hetimeve dhe dyert e mëshirës do të mbyllen. Kështu kjo fjali e shkurtër: “Dhe të gatshme hynë me të në dasëm, ndërsa dyert u mbyllën”, na shpie tej shërbimit të fundit të Shpëtimtarit në kohën kur do të kryhet vepra e madhe e shpëtimit të njerëzimit.

Në shërbimin e shenjtore tokësore e cila siç e kemi parë është simbol i shërbimit në shenjtoren qiellore është kryer shërbimi në pjesën e parë kur kryepriifti në ditën e pastrimit ka hyrë në shenjtore e shenjtoreve. Zoti ka urdhëruar: “Asnjë njeri të mos jetë në tendën e takimit kur kryepriifti të hyjë në shenjtore për ta bërë ritin e zgjidhjes për vete deri sa ai të dalë.” (Levitiku 16,17) Kështu Krishti kur ka hyrë në shenjtoren e shenjtoreve për ta bërë veprën e fundit të pajtimit e ka ndërprerë shërbimin në pjesën e parë. Por, kur është kryer shërbimi në pjesën e parë, atëherë ka filluar shërbimin në pjesën e dytë. Kur kryepriifti në shërbimin simbolik në Ditën e pastrimit e ka braktisur dhomën e parë të shenjtore, ka hyrë në pjesën e dytë para Zotit për ta sjellë gjakun e flisë për mëkatin për të gjithë izraelitët që vërtetë janë penduar për mëkatet e veta.

[407] Kështu, Krishti e ka kryer vetëm pjesën e parë të shërbimit të vet si ndërmjetësuesi ynë për ta filluar pjesën e dytë, duke na arsyetuar para Atit me gjakun e vet.

Këtë lëndë adventistët nuk e kanë kuptuar në vitin 1844. Pasi që ka kaluar koha kur është pritur Shpëtimtarin ata edhe më tutje

kanë besuar se ardhja e tij është e afërt. Kanë menduar se për ta ka ardhur momenti kritik dhe se para Zotit ka përfunduar ndërmjetësimi i Krishtit për njeriun. U është dukur se Bibla thotë se koha e mëshirës do të përfundojë para ardhjes së vërtetë të Zotit në retë qiellore. Kjo u është dukur se del nga ato vargje të Shkrimit Shenjt që flasin për kohën kur njerëzit do të kërkojnë, do të trokasin dhe do të thërrasin para dyerëve të mëshirës por se nuk do t'u hapen. Ata e kanë shtruar pyejtjen a nuk e shënon koha në të cilën e kanë pritur ardhjen e tij, fillimin e një periudhe të re kohore e cila drejtpërsëdrejti duhet t'i paraprijë ardhjes së tij. Pasi e kanë shpallur vërejtjen për gjyqin, kanë menduar se e kanë kryer obligimin e vetë ndaj botës, kështu që e kanë shkarkuar shpirtin në pikëpamje të shpëtimit të mëkatarëve kurse përqeshja blasfemiste nga mëkatarët u është dukur edhe si një dëshmi se Shpirti Shenjt është tërhequr prej atyre që e kanë refuzuar mëshirën e Zotit. E tërë kjo i ka bindur më tepër në besimin se koha e mëshirës ka përfunduar ose siç janë shprehur ata se “dyert e mëshirës janë mbyllur”.

Mirëpo, me studimin e çështjes së shenjtrores u duk një dritë më e madhe. Tani u pa se kanë pasur të drejtë kur kanë besuar se përfundimi e 2300 ditëve dhe netëve në vitin 1844 e shënon datën e rëndësishme. Por megjithëse është e vërtetë se janë mbyllur dyert e shpresës dhe të mëshirës nëpër të cilat njerëzit gjatë 1800 vjetëve i kanë pasur të hapura për të qenë me Zotin, janë hapur dyert e dyta dhe njerëzve u ofrohet falja e mëkatit me ndërmjetësimin e Krishtit në shenjtroren e shenjtoreve. Një pjesë e shërbimit të Krishtit ka përfunduar, por vetëm për t'ia lëshuar vendin pjesës tjetër. Ende kanë ekzistuar edhe një palë “dyer të hapura” në shenjtroren qiellore ku Krishti e kryen shërbimin në favor të mëkatarëve.

Tani u kuptua domethënia e atyre fjalëve të Krishtit në Zbulesë të cilat iu drejtuan kishës pikërisht për këtë kohë: “Kështu thotë Shenjti, i Vërteti, Ai që ka qelësin e Davidit, Ai që çelë dhe askush nuk mëshelë, Ai që mshelë dhe askush nuk mund të çelë.” (Zbulesa 3,7.8)

Të gjithë ata të cilët me besim e kanë përcjellur Krishtin në veprën e madhe të pajtimit do t'i marrin bekimet e ndërmjetësimit të tij në dobi të tyre; ndërsa ata që e refuzojnë dritën që rrezaton nga kjo vepër e shërbimit të tij nuk do të kenë prej tij kurrfarë dobie. Hebrenjë të cilët e kanë refuzuar dritën që u është dhënë me

rastin e ardhjes së parë të Krishtit, dhe kanë refuzuar t'i besojnë se është Shpëtimtari i botës, përmes tij, nuk kanë mundur ta marrin faljen. Kur Jezusi pas ngritjes së tij në qiell ka hyrë me gjakun e vet në shenjtore, hebrenjët janë lënë në errësirën e plotë që edhe më tutje të vazhdojnë me flijimet e dhuratat e pavlefshme. Shërbimi në figura dhe simbole ka përfunduar. Ato dyer përmes të cilave njerëzit kanë mundur të hyjnë te Zoti më nuk kanë qenë të hapura. Hebrenjët kanë refuzuar ta kërkojnë Zotin në mënyrën e vetme si kanë mundur ta gjejnë, përkatësisht përmes shërbimit në shenjtoren qiellore. Prandaj, as nuk e kanë gjetur lidhjen me Zotin. Për ta dyert kanë qenë të mbyllura. Nuk e kanë njohur Krishtin si flinë e parë dhe ndërmjetësuesin e vetëm te Zoti; prandaj nuk kanë mundur as të jenë pjesëmarrës të bekuar në ndërmjetësimin e tij.

Gjendja e hebrenjëve të pabidnur dhe heretikë e pasqyron gjendjen e shumë të pafeve dhe heretikëve të cilët sot gjenden ndër ata që pohojnë se janë të krishterë dhe që pa vetëdije nuk duan të dijnë për shërbimin e kryepriiftit tonë të mëshirëshëm. Kur në shërbimin simbolik kryepriifti ka hyrë në shenjtoren e shenjtoreve ka kërkuar prej të gjithë izraelitëve që të tubohen rreth shenjttores dhe kështu në mënyrën më të mirë t'i përkulin shpirtrat e tyre para Zotit për ta marrë faljen e mëkateve dhe për të mos qenë të përjashtuar nga radhët e besimtarëve. Është shumë me rëndësi që ne në atë Ditë të vërtetë të pastrimit, ta kuptojmë shërbimin e kryepriiftit tonë dhe t'i dijim se cilat detyra kërkojnë prej nesh.

Njerëzit nuk mund t'i hedhin vërejtjet që ua dërgon Zoti në mëshirën e vet—pa u ndëshkuar. Në kohën e Noeut, qielli ia dërgoi botës lajmin dhe shpëtimi i saj varej nga fakti se si do ta pranonte lajmin. Mirëpo pasi ata e refuzuan vërejtjen, Fryma e Zotit u tërhoq nga ai brez mëkatar i cili u shkatërrua në përmbytje.

Në kohën e Abrahamit u ndërpre mëshira për banorët mëkatarë të Sodomës. Sem Lota, gratë e tij dhe të dy bijat të gjitha u shkatërruan nga zjarri i cili ra nga qielli. Kështu ndodhi edhe në ditët e Krishtit. Biri i Zotit u tha hebrenjëve jobesimtarë të atij brezi: “Qe, shtëpia e juaj po ju lihet juve e shkretë.” (Mateu 23,38) Duke shikuar ditët e fundit, kjo Fuqi e jashtëzakonshme ka deklaruar për ata “që dashurinë e së vërtetës nuk e pranuan për t'u shpëtuar” se “Zoti do t'ua dërgojë fuqinë e mashtrimit, për t'i besuar gënjeshttrat; për ta pranuar gjqin të gjithë ata që nuk i besuan të vërtetës, por e dashtën

padrejtësinë.” (2 Selanikasve 2,10-12) Pasi që e refuzuan shkencën e Fjalës së tij, Zoti ua hoqi frymën e vet dhe i la në mëshirë të mashtrimeve të cilat ata i donin.

Mirëpo Krishti ende ndërmjetëson në favor të njeriut dhe drita do t’u jepet atyre të cilët do ta kërkojnë. Ndonëse adventistët këtë në fillim nuk e kanë kuptuar, atyre më vonë u është bërë e qartë kur u thelluan dhe i kuptuan vargjet në Shkrimin Shenjt që e përcaktonin qëndrimin e tyre të drejtë.

Pas kalimit të kohës së caktuar, vitit 1844, erdhi koha e halleve të mëdha për ata të cilët edhe më tutje i përmbaheshin fesë adventiste. Ndihma e tyre e vetme e cila i përforcoi në qëndrimin e vet që drita e cila vëmendjen e tyre e orientoi nga shenjtroija qiellore. Disa njerëz hoqën dorë nga llogaritja e mëparshme e tyre e prerjes së periudhës profetike të kohës dhe ia përshkruanin këtë ndikim të fuqishëm të Shkrimit Shenjt të cilin e përcillte lëvizja adventiste, fuqisë njerëzore ose fuqisë satanike. Disa njerëz të tjerë besonin në mënyrë të paluhatshme se Zoti u kishte prirë në përvojën e tyre të kaluar; dhe deri sa prisnin, bënë roje dhe luteshin për ta njohur vullnetin hyjnor duke parë se kryepriifti i tyre e ka filluar pjesën e dytë të shërbimit dhe duke e përcjellur në besim, mundën ta kuptonin detyrën përfundimtare të kishës. Ata tani e kuptuan qartë lajmin e parë dhe të dytë engjëllor dhe kështu qenë të gatshëm për ta pranuar dhe shpallur vërejtjen e shenjtë solemne të lajmit të tretë engjëllor nga Zbulesa 14.

25. LIGJII ZOTIT ËSHTË I PANDRYSHUESHËM

“Atëherë u hap tempulli i Zotit që është në qiell dhe u duk arka e Besëlidhjes në tempullin e tij.” (Zbulesa 11,19) Arka e Besëlidhjes gjendet në shenjtoren e shenjtoreve në pjesën e dytë të shenjttores. Në shërbim të shënjttores së tokës e cila i ka shërbyer “figurës dhe hijes së tendës qiellore” (Hebrenjëve 8,5), kjo pjesë është hapur vetëm në Ditën e madhe të pastrimit për tu pastruar shenjtrorja. Paraljamërimi se në qiell është hapur shenjtrorja e Zotit dhe se atje është parë arka e Besëlidhjes tregon se është hapur shenjtrorja e shenjtoreve në shenjtoren qiellore në vitin 1844 në të cilën ka hyrë Krishti për ta kryer veprën përfundimtare të pastrimit. Ata të cilët me besim e kanë përcjellur kryepriftin e vet të madh i cili e ka filluar shërbimin në shenjtoren e shenjtoreve kanë mundur ta vështrojnë arkën e besëlidhjes së tij. Pasi që e kanë studjuar lëndën e shenjttores e kanë kuptuar se Shpëtimtari e ka ndërruar shërbimin e vet. Ata e kanë kuptuar se tani Ai është duke e kryer shërbimin e vet para arkës së Zotit dhe se atje duke u thirrë në gjakun e vet i përfaqëson mëkatarët.

Në arkë, në shenjtoren tokësore kanë qenë dy rrasa të gurit në të cilat janë shkruar urdhërat e Ligjit hyjnor. Arka ka qenë vendi ku janë vendosur urdhërat e ligjit dhe prania e këtyre urdhërave të Zotit ua ka dhënë vlerën dhe shenjtrinë. Kur në qiell është hapur shenjtrorja e Zotit është parë arka e besëlidhjes së tij. Në shenjtoren e shenjtoreve të tempullit qiellor ruhet ligji hyjnor—të cilin e ka shqiptuar vetë Zoti përmes vetëtimave e rrufeve në Sinaj dhe e ka shkruar me gisht e tij në rrasat e gurit.

[411] Ligji i Zotit në shenjtoren qiellore është origjinal i lartësuar, kopja besnike e të cilit kanë qenë urdhërat e shkruara në rrasat e gurit të shënuara në pesë librat e Moisiut të Besëlidhjes së Vjetër. Ata që e [412] kanë kuptuar këtë të vërtetë të rëndësishme, gjithashtu kanë mundur ta kuptojnë dritën dhe pandryshueshmërinë e ligjit hyjnor. Si kurrë më parë ndonjëherë e kanë ndjerë fuqinë e fjalëve të Shpëtimtarit: “Deri sa të jetë qielli e toka, asnjë germë dhe asnjë presje nuk do

t'i hiqet ligjit por do të zbatohen të gjitha.” (Mateu 5,18) Ligji i Zotit si zbulesë e vullnetit të tij dhe shprehje e karakterit hyjnor, patjetër duhet të ekzistojë për jetë të jetëve si “dëshmitar besnik në qiell.” Asnjë urdhër nuk është hequr; nuk është ndryshuar asnjë shkronjë apo presje këngëtari psalmeve thotë: “Përjetë o Zot fjala jote është shënuar në qiell.” Të vërteta janë të gjitha urdhërat e tij, të qëndrueshme për jetë të jetëve.” (Psalmi 119,89; 111,7.8)

Në mesin e Dekalogut gjendet urdhëri i katërt siç është shpallur në fillim: “Të bie ndërmend të shenjtërosh ditën e shtunë: gjashtë ditë puno e kryej të gjitha punët e tua; kurse e shtata ditë është e shtuna e Zotit. Hyjit tënd: mos bëj kurrfarë pune ti, as biri yt, as bija jote, as shërbëtori yt, as shërbëtorja jote, as kafsha jote, as i huaji që banon te ti. Sepse gjatë gjashtë ditëve Zoti i bëri qiellin e tokën e detin e gjithçka që gjendet në to e pushoi ditën e shtatë ; prandaj Zoti e bekoi ditën e shtatë dhe e shenjtëroi.” (Dalja 20,8-11)

Fryma e Zotit ka ndikuar në ata që e kanë studjuar Fjalën e tij. Ata janë bindur se nga padija e kanë shkelur këtë urdhër me faktin se nuk e kanë respektuar ditën e shenjtë të pushimit të Krijuesit. Ata kanë filluar t'i analizojnë shkaqet për shenjtrimin dhe kremtimin e ditës së parë të javës në vend të ditës të cilën e ka shenjtruar Zoti. Nuk kanë mundur të gjejnë në Shkrimin e Shenjt kurrfarë dëshmie se urdhëri i katërt është hequr ose se e shtuna është ndryshuar. Bekimi me të cilin në fillim është shenjtëruar dita e shtatë kurrë nuk është hequr. Ata sinqerisht kanë kërkuar ta njohin vullnetin e Zotit për ta zbatuar dhe kur e kanë konstatuar se janë shkelës të ligjit të tij kanë ndjerë dhimbje dhe pikëllim të thellë në zemrat e tyre dhe për ta shprehur besimin ndaj Zotit kanë filluar ta kremtojnë dhe shenjtrojnë të shtunën.

Shumë përpjekje serioze janë bërë për ta shkatërruar fenë e tyre. Secili ka mundur ta konstatojë se në qoftë se shenjtrorja tokësore ka qenë pamje apo kopje e shenjtrores qiellore atëherë edhe ligji që është ruajtur në arkën e Besëlidhjes në tokë ka qenë kopje e saktë e ligjit i cili ka qenë në arkën qiellore; prandaj kur e kanë pranuar të vërtetën për shenjtroren qiellore i kanë pranuar dhe kërkesat e ligjit të Zotit si dhe obligimin ndaj të shtunës që delë nga urdhëri i katërt. Mirëpo ky ka qenë shkak i rrezistencave të hidhura dhe të vendosura kundër interpretimit unik të Shkrimit Shenjt i cili e zbulon shërbimin e Krishtit në shenjtëroren qiellore. Njerëzit kanë bërë përpjekje që t'i

mbyllin dyert që i ka hapur Zoti dhe t'i hapin ato që Ai i ka mbyllur. Mirëpo "Ai ato që i hap askush nuk i mbyllë, ato që i mbyllë askush nuk i hap" ka thënë Ai: "Ja e hapa para teje derën që askush s'mund ta mbyllë." (Zbulesa 3,7.8) Krishti i ka hapur dyert përkatësisht e ka filluar shërbimin në shenjtoren e shenjtoreve, drita ka ndriçuar nëpër dyert e hapura të shenjtoret qiellore dhe atëherë është parë se edhe urdhëri i katërt gjendet në ligjin i cili ruhet atje. Atë që e ka përcaktuar Zoti asnjë njeri nuk mund ta heq.

Ata që e kanë pranuar dritën për ndërmjetësimin e Krishtit dhe për pandryeshmërinë e Ligjit hyjnor e kanë gjetur se këto të vërteta janë paraqitur në Zbulesën 14. Lajmet në këtë kaptinë e përmbajnë vërejtjen e trefishtë e cila duhet t'i përgatisë banorët e tokës për ardhjen e dytë të Zotit (Shih Shtojca historike). Lajmi: "Erdhi ora e gjyqit të tij" e thekson pjesën përfundimtare të shërbimit të Krishtit për shpëtimin e njerëzve. Ai e shpallë të vërtetën e cila duhet të predikohet deri sa Shpëtimtari të mos e kryej ndërmjetësimin dhe të mos vijë përsëri në tokë për ta marrë me vete popullin e tij. Gjyqi i cili ka filluar në vitin 1844 duhet të vazhdojë deri sa të mos vendoset për rastin e secilit njeri, si të atyre që janë në jetë ashtu edhe të atyre që janë të vdekur; prandaj ai do të vazhdojë deri në përfundimin e kohës së mëshirës. Njerëzit, për të qenë të gatshëm të qëndrojnë në gjyq, lajmi u urdhëron: "Druani Zotin dhe jepni lavdi atij", dhe "përkuljniu atij që e krijoi qiellin dhe tokën, detin dhe burimet e tjera të ujërave." Çfarë rezultati do të sjellë pranimi i këtij lajmi është shënuar në fjalët: "Këtu janë ata që u përmbahen urdhërave të Zotit dhe besimit të Jezusit." Për të qenë njeriu i gatshëm për gjyq është e nevojshme t'u përmbahet urdhërave të Zotit. Ky ligj do të jetë kriteri i karakterit në gjyq. Apostulli Pali ka thënë: "Ata që mëkatnuan nën ligj, do të gjykohen sipas ligjit. Kjo do të dalë në dritë kur Zoti do të gjykojë me anë të Jezu Krishtit." Më tutje thuhet se "gjithçka është e fshehtë në njerëz" (Romakëve 2,12-16). Besimi i nevojshëm për t'iu përmbajtur ligjit të Zotit sepse "pa fe nuk është e mundshme ti pëlqehet Zotit." "Çdo gjë që bëhet pa bindje fetare është mëkat." (Hebrenjëve 11,6; Romakëve 14,23)

Engjëlli i parë i thërret njerëzit me zërin "druani Zotin dhe jepni lavdi atij" dhe që t'i falen Krijuesit të qiellit dhe të tokës. Për ta bërë këtë ata duhet të dëgjojnë ligjin e Tij. Predikuesi thotë: "Druaju Zotin dhe mbaj urdhërat e tij, sepse ato janë për njeriun."

(Predikuesi 12,13) Pa ju nështruar ligjeve të tij Zotit nuk i pëlqen kurrfarë shërbese. “Dashuria ndaj Zotit është kjo që ne t’i zbatojmë urdhërat e tij.” “Kush i sjellë veshët në anë tjetër për të mos e dëgjuar ligjin, edhe urata i bëhet e urryeshme.” (1 Gjonit 5,3; Fjalët e Urta 28,9)

Është obligimi yni që ta madhrojmë Zotin dhe kjo mbëshetet në faktin se Ai është Krijuesi, të cilit të gjitha krijesat ia kanë borxh jetën. Kudo që në Bibël theksohet se Ai ka të drejtë më të madhe për ta rrespektuar dhe lavdëruar se zotërat e paganëve, theksohen edhe dëshmitë e aftësive të tija krijuese. “Sepse të gjithë hyjet e popujve janë hiçgjë kurse Zoti i ka krjuar qiejt.” (Psalmi 96,5) “Pra me kë do të më barazoni që të jem si ai? Thotë i shenjtë. Ngritni sytë lartë dhe shikoni kush i ka krijuar këto?” “Kështu thotë Zoti, kush e krijoi qeillin, Zoti, që e krijoi tokën ... unë jam Zoti dhe s’ka tejtër.” (Isaia 40,25; 45,18) Këngëtari i psalmeve thotë: “Njihnie Zotin se është Zot. Ai na krijoi dhe ne jemi qeniet e tija.” (Psalmi 100,3) “Ejani t’i përkulemi, të gjunjëzohemi para Zotin Krijuesit tonë.” (Ps 95,6) Edhe qeniet e gjalla të cilat në qiell e madhrojnë Zotin e theksojnë arsyen e lutjeve të tyre: “I denjë je o Zot Perëndia ynë, ta marrish lavdinë, nderin dhe pushtetin; sepse ti krijove gjithçka ...” (Zbulesa 4,11)

Në Zbulesë, katpina 14 njerëzit thirren ta lavdërojnë Krijuesin kurse profecia na e tërheq vërejtjen për grupin e besimtarëve të cilët si rezultat i shpalljes së lajmit të trefishtë u përmbahen urdhërave të Zotit. Njëra nga këto urdhëra na shpie drejt e te Zoti si Krijues. Urdhëri i katërt thotë: “Kurse dita e shtatë është dita e Zotit... sepse gjatë gjashtë ditëve Zoti e bëri qiellin e tokën e detin e gjithçka gjendet në to e pushoi ditën e shtatë; prandaj Zoti e bekoi ditën e shtatë dhe e shenjtëroi.” (Dalja 20,10.1) Në pikëpamje të së shtunës Zoti më tutje thotë se ajo “është shenjë që ta dini se unë jam Perëndia — Zoti juaj” (Ezekieli 20,20). Kurse arsyeja e kësaj është: “Sepse gjatë gjashtë ditëve Zoti e bëri qiellin e tokën kurse në ditën e shtatë pushoi.” (Dalja 31,17)

[415]

“Rëndësia e së shtunës si kujtim për krijimin qëndron në faktin se vazhdimisht na përkujton përse Zotit i takon adhurimi—për arsye se ai është Krijues, kurse ne krijesat e tija.” Për këtë arsye e shtuna është themel i shërbesës së tërësishme Zotit sepse në mënyrën më të mirë e shpreh këtë të vërtetë të madhe gjë që nuk mund të thuhet

për asnjë dekret tjetër. Arsyeya e vërtetë përse e adhurojmë Zotin, jo vetëm në ditën e shtatë por në përgjithësi gjendet në dallimin ndëijmet Krijuesit dhe krijesave të tij. Ky fakt i madh kurrë nuk mund të parashkrihet dhe nuk bën të harrohet. Zoti e ka përcaktuar të shtunën në Eden për të na përkujtuar gjithnjë të vërtetën e madhe. Sado që ekziston fakti se krijuesi ynë është arsyeya që ta lavdërojmë atëherë edhe e shtuna është shenjë dhe kujtim për të. Sikur ta kishin shenjtëruar të gjithë njerëzit të shtunën, mendimet dhe ndjenjat e tyre do të ishin përqëndruar në krijuesin si në një subjekt të frikës, të respektit e të adhurimit, atëherë nuk do të kishte ekzistuar asnjë idhujtar, ateist apo i pa fe. Kremtimi i së shtunës është shenjë e besimit ndaj Zotit të vërtetë i cili e “ka krijuar qiellin, tokën, detin dhe burimet e ujërave.” Pra shihet se lajmi i cili u urdhëron njerëzve që ta lavdërojnë Zotin dhe t’u përmbahen urdhërave të tij në veçanti i thërret t’i përmbahen urdhërit të katërt.

Përkundër atyre që i mbajnë urdhërat e Zotit dhe besimin në Jezusin, engjëlli i tretë i thekson edhe të tjerët kundër mashtrimeve të të cilëve e ka sjellë vërejtjen solemne dhe të tmerrshme: “Kushdo e adhuron egërsirën dhe truporen e saj dhe e merr vulën në ballë apo në dorë, do ta pijë verën e zemrimit të Zotit.” (Zbulesa 14,9.10) Me qëllim që ta kuptojmë këtë lajm është e nevojshme t’i interpretojmë drejt simbolet e përdorura. Çka nënkuptohet me egërsirë, vulë dhe trupore?

Zinxhiri profetik në të cilin gjenden të gjitha simbolet fillon në Zbulesë me kaptinën e dymbëshjetë me kulçedrën e cila ka dashur ta vrasë Krishtin pas lindjes. Satani ëshë kulçedra (Zbulesa 12,9), sepse ai e kishte nxitur Herodin që ta vriste Shpëtimtarin. Arma e tij kryesore me të cilën në shekujt e parë të periudhës së krishterë kishte luftuar kundër Krishtit dhe popullit të tij ka qenë perandoria romake me religjionin e tij kryesisht pagan. Dhe derisa sa kulçedra në radhë të parë e simbolizon satanin ajo në kuptim të gjerë është simbol i Romës pagane.

[416]

Në kaptinën trembëdhjetë (vargjet 1-10) është përshkruar egërsira e dytë e “cila ishte si ris” të cilës kulçedra ia dha “edhe fuqinë edhe fronin e vet edhe pushtetin e madh.” Ky simbol siç kanë besuar shumica e protestantëve e ka paraqitur papatin i cilin e ka trashëguar fuqinë, fronin dhe pushtetin e perandorisë antike romake. Për egërsirën e ngjashme me risin thuhet: “I qe dhënë goja që fliste gjëra të

ndyta dhe blasfemi ... e hapi gojën për ta blasfemuar Zotin, emrin dhe shtëpinë e tij dhe të gjithë ata që jetojnë në qiell. I qe lejuar që të luftojë me shenjtërit dhe të ngadhënjë mbi ta. Iu dha pushteti mbi çdo brez, popull, gjuhë dhe komb.” Ky profetizim i cili është gati i ngjashëm me përshkrimin e bririt të vogël te Danieli 7 padyshim e ka fjalën për papatin.

“Iu dha pushteti ta mbaj 42 muaj.” Profeti më tutje thotë: “E pashë njërën ndër kokat e saj si vdekjen e lënduar”; mandej vazhdon: “Kush mban në robëri, në robëri do të dërgohet; kush vret me shpatë, me shpatë duhet të vritet.” Këta 42 muaj e kanë domethënien e njëjtë si edhe “për kohën, për kohët dhe për gjatë kohëve”, tre vjet e gjysëm apo 1200 ditë nga Danieli, kaptina 7—të cilat e shënojnë kohën gjatë së cilës pushteti i papatit do ta shtypte popullin. Kjo prerje e periudhës kohore siç është theksuar në kaptinën paraprake ka filluar me sundimin e papatit në vitin 538 pas Krishtit dhe ka përfunduar në vitin 1798. Në atë kohë ushtria franceze e zuri rob papën; pushteti i papatit e mori dënimin me vdekje dhe u plotësua profecia: “Kush mban në robëri, në robëri do të dërgohet.”

Në këtë kaptinë paraqitet edhe një simbol. Profeti thotë: “E pashë egërsirën tjetër që dilte nga toka dhe i kishte dy brirë si të qengjit.” (Zbulesa 13,11) Praqitja e kësaj egërsire dhe pamja e saj tregojnë se populli të cilin e paraqet ajo është tjetër fare nga popujt që janë paraqitur me simbolet paraprake. Perandoritë e mëdha botërore te profeti Danieli janë simbolizuar si egërsira që janë paraqitur pasi që “katër stuhi të mëdha qiellore u përplasën në detin e madh” (Danieli 7,2). Në Zbulesë, kaptina 17 engjëlli ka shpjeguar se ujërat janë “njerëzit dhe popujt, kombet dhe gjuhët” (Zbulesa 17,15). Stuhitë janë simbolet e konflikteve. Katër stuhi qiellore që kanë fryrë në detin e madh i paraqesin skenat e tmerrshme të pushtimeve dhe kompleteve me ndihmën e të cilave mbretëritë e kanë marrë pushtetin.

Mirëpo egërsira me brirët e ngjashëm me të qengjit është parë [417] “duke dalur nga toka”. Në vend që t’i rrëzojë pushtetet e tjera dhe vetë ta vendosë të vetin, ky popull i paralajmëruar në këtë mënyrë duhet të paraqitet në ndonjë rajon deri tani të pabanuar dhe që gradualisht e në mënyrë të qetë të zhvillohet. Prandaj ky nuk ka mundur të dalë nga populli i botës së vjetër, çfarë ka pasur shumë popuj dhe që kanë luftuar ndërmjet vete, përkatësisht nga ai det i

shqetësuar i “popujve, brezave, kombeve dhe gjuhëve”. Atë duhet ta kërkojmë në kontinentin perëndimor.

Cili popull në vitin 1798 ka filluar të paraqitet si fuqi në pjesën e re të botës dhe është bërë gjithënjë më i madh dhe më i fuqishëm kështu që e ka tërhequr vëmendjen e botës kah vetja. Vetëm një popull i përgjigjet të dhënave të kësaj profecie. Ajo profeci qartë në shpie në Shtetet e Bashkuara të Amerikës. Oratorët dhe historianët shpeshherë në mënyrë të pavetëdijshme i kanë përdorur mendimet, e ndonjëherë edhe vetë fjalët e profetit gjatë përshkrimit të krijimit dhe të zhvillimit të këtij populli. Egërsira është parë duke dalur nga toka.” Fjala “dalë” mund të përkthehet me “lindur ose mbirë si bima.” Mirëpo siç e kemi parë populli është dashur të paraqitet në rajonin deri atëherë të pabanuar. Një shkrimtar me prestigj i cili e përshkruan krijimin e Shteteve të Bashkuara të Amerikës flet për “misteret e krijimit të tyre nga rajoni i papushtuar.”²⁹³ Ai thotë: “Si shkurre e qetë jemi rritur deri në shtet.” Një gazetë Evropiane në vitin 1850 ka shkruar për Shtetet e Bashkuara të Amerikës si për një shtet jo të rëndomtë i cili “ka mbirë” dhe “në qetësinë e vendit pa ndërprerë e ka rritur fuqinë dhe krenarinë e vet.”²⁹⁴ Edvard Evert në fjalën e tij para themeluesëve të devotshëm të këtij populli ka thënë: “Kanë kërkuar vend të vetmuar, por të rrezikshëm për shkak të anonimitetit dhe sigurisht për shkak të izolimit të vet, ku kisha e vogël nga Lejdeni do të mund ta gëzonte lirinë e ndërgjegjes. Vështroni rajonet jashtëzakonisht të mëdha përmes të cilave, përmes pushtimeve të qeta ... i kanë bartur flamujt e kryqit.”²⁹⁵

“I ka pasur dy brirë si të qengjit.” Brirët e ngjashëm me të qengjit e simoblizojnë rininë, pafajsinë dhe butësinë gjë që me siguri i përgjigjet karakterit të Shteteve të Bashkuara në kohën kur profeti i ka parë se si po ngriten në vitin 1798. Ndër të ndjekurit e krishterë që të parët u arratisen në Amerikë dhe kërkuan vendstrehim për shkak të shtypjes së mbretërve dhe intolerancës së klerit, ka pasur shumë njerëz që kanë vendosur që shtetin e tyre ta formojnë në themelet e gjëra të lirisë qytetare dhe fetare. Idealet e tyre janë futur në deklaratën për pavarësi e cila e thekson të vërtetën e madhe se “të gjithë njerëzit kanë lindur të barabartë dhe janë të dhuntuar me të drejtën e patjetërsueshme për jetë, për liri dhe për arrijtjen e lumturisë.” Kushtetuta ia siguron popullit të drejtën për vetëqeverisje që domethënë se përfaqësuesit e zgjedhur nga populli i krijojnë ligjet

dhe kujdesen për zbatimin e tyre të drejtë. Është e garantuar liria fetare dhe secilit i lejohet që Zotit t'i shërbejë në bazë të ndërgjegjes. Forma republikane e pushtetit dhe protestantizmi kanë qenë parime themelore të kombit. Këto parime janë sekretet e forcës dhe progresit të tyre. Të shtypurit dhe të shkelurit anë e mbanë krishterimit janë nisur pë në këtë vend me pritje të mëdha dhe përplotë shpresa. Miliona njerëz janë zbarkuar në brigjet e saj dhe Shtetet e Bashkuara janë ngritur në radhën e shteteve më të fuqishme në botë. Mirëpo egërsira me brirë si të qengjit “fliste si kulçedër.” “Dhe, tërë pushtetin egërsirat e para e ushtronin para saj; dhe u bë që vendi dhe ata që jetojnë në të t'i përkulen bishës së parë e cila është shëruar nga plaga vdekjeprurëse ... duke u folur atyre që jetojnë në tokë për t'i bërë ikonë bishës e cila patë marrë plagë të vdekjes por ka mbetur e gjallë.” (Zbulesa 13,11-14)

Brirët si të qengjit, kurse zëri i kulçedrës me këtë simbol e theksojnë kundërthënien ndërmjet parimeve dhe veprimeve të popullit të paraqitur në këtë mënyrë. “Fjala” e një populli janë vendimet e pushtetit të tij legjislativ dhe juridik. Me këto vendime do t'i mohojnë parimet e lirisë dhe të paqjes të cilat i ka shtruar si bazë të politikës së vet shtetërore. Profecia, se do të flasë “si kulçedër” dhe do ta bëjë “tërë pushtetin të egërsirës së parë” e tregon qartë zhvillimin e frymës së intolerancës dhe të ndjekjes të cilën e kanë shprehur edhe popujt e paraqitur si kulçedër dhe egërsirën e ngjashme me risin. Ndërsa, deklarata se egërsira me dy brirë do të bëjë që “vendi dhe ata që jetojnë në të t'i falen bishës së parë “tregon se ky popull pushtetin e vet do ta përdorë për të imponuar mbajtjen e diçkahit me të cilin do t'i shprehet admirim mirënjohje dhe nder papatit.

Veprimi i këtillë do të ishte në kundërshtim me parimet e këtij shteti, me frymën e institucioneve të tij të lira, me garancitë e drejt-përsëdrejta dhe solemne të Deklaratës për vetë pavarësinë dhe për vetë kushtetutën.

Themluesit e shtetit kanë punuar shumë në drejtim që ta pengojnë përdorimin e pushtetit sekularist nga ana e kishës me pasojat e tija të pashmangshme—intolerancën dhe ndjekjet. Kushtetuta e përcakton: “Kongresi nuk bën të nxjerrë ligj me të cilin vendoset ndonjë religjion apo ndalohet ushtrimi i lirë i cilit do religjion; e gjithashtu “feja kurrë nuk bën të jetë kusht për fitimin e çfarëdo shër-

[419]

[420]

bimi të besueshëm publik në Shtetet e Bashkura.” Vetëm me heqjen e qartë të këtyre rojeve të lirisë nacionale, pushteti shtetëror do të mund të impononte respektimin e ndonjë dispozite fetare. Mirëpo jokonsekuencat e veprimit të këtillë nuk do të jenë më të mëdha se që janë treguar në simbol. Egërsira me brirë të qengjit—që për nga bindjet e veta është e pastër, fisnike dhe e parrezikshme—flet si kulçedër: “Duke u foluar atyre që jetojnë në tokë për ta bërë truporen e egërsirës.”, këtu paraqitet qartë se në rregullimin shtetëror të këtij vendi pushteti legjislativ është në duar të popullit. Kjo është dëshmi e fuqishme se Shtetet e Bashkuara—populli, janë shënuar në këtë profeci.

Mirëpo çka domethënë “truporja e egërsirës” dhe si duhet ajo të jetë formuar? Truporen egërsira me dy brirë do t’ia bërë egërsirës së parë. Për këtë arsye edhe quhet truporja e egërsirës. Për ta ditur se çka është ajo trupore dhe si duhet të jetë e bërë na duhet t’i studjojmë tiparet e vetë egërsirës papatit.

Kur kisha në fillim u prishë duke u tjetërsuar nga thjeshtësia e Ungjillit dhe duke i pranuar zakonet dhe ritualet e paganëve ajo e humbi Frymën hyjnore dhe fuqinë e saj. Që të mund të qeveriste me ndërgjegjen e njerëzve kisha e kërkoi mbështetjen e pushtetit shtetëror. Si rezultat i kësaj erdhi papati—kisha e cila e sundonte shtetin dhe e përdorte për arrijtjen e qëllimeve të veta sidomos për ndëshkimin e “heretizmit.” Në Shtetet e Bashkura për t’ia ngritur truporen egërsirës, pushteti kishtar duhet ta kontrollojë pushtetin civil ashtu që kisha të mund ta përdorë pushtetin shtetëror për arrijtjen e qëllimeve të veta.

Sa herë që kisha e ka pasur në duart e veta pushtetin shtetëror ajo e ka përdorur për t’i ndëshkuar njerëzit me pretekst se janë larguar nga mësimet e saja. Kishat protestante të cilat kanë ecur hapave të Romës duke u bashkuar me pushtetin sekularist, kanë shprehur dëshirë të ngjashme për ta kufizuar lirinë e ndërgjegjes. Si shembull për këtë është kisha anglikane e cila një kohë të gjatë i ka ndjekur ata që nuk janë pajtuar me mësimet e saj. Gjatë periudhës së shekullit XVI dhe XVII me mijëra predikuesë jokonformist (që kanë besuar ndryshe) janë detyruar t’i braktisin kishat e tyre dhe shumë priftërinjë dhe besimtarë janë ndëshkuar në mënyra të ndryshme siç janë burgosja, torturimi dhe vdekja martire.

Rënia, kishën e ka sjellur deri aty që e ka kërkuar ndihmën e shtetit dhe kjo ia ka përtërirë rrugën zhvillimit të papatit—egërsirës. Pali ka thënë: “Mos lejoni t’ju gënjejë kush në asnjë mënyrë, sepse njëherë duhet të ndodhë rënia nga feja dhe të shfaqet njeriu i fajit, biri i Bjerrjes.” (2 Selanikasve 2,3) Prandaj rënia e kishës ia përgatitë rrugën trupores së egërsirës.

Bibla thotë se para ardhjes së Zotit do të krijohet gjendja e rënies fetare e ngjashme me atë në shekujt e parë. “Edhe këtë duhet ta dish: në ditët e fundit do të vijnë kohë të vështira. Sepse njerëzit do të jenë egoistë, lakumes të hollash, krenarë, madhështorë, blasfemues, nuk do t’i dëgjojnë prindërit, mosmirënjohës, ateistë, të padhimbshëm, të papajtuëshëm, shpifës, të panënshtueshëm, të panjerëzishëm, mujshtarë, që s’e duan të mirën, tradhtarë, të ngutshëm, të verbëruar prej krenisë, të dhënë më fort mbas ëndjes se mbas Zotit. Ata do ta ruajnë duken e jashtme të përshpirtënisë, por kanë për ta mohuar fuqinë e saj dhe këtyre ikju.” (2 Timoteut 3,1-5) “Shpirti Shenjt shpallë botërisht se në kohët e fundi disa njerëz do ta anxhojnë fenë dhe do t’ju besojnë shpirtërave të rrejshëm dhe mësimëve të frymëzuara nga djajt.” (1 Timoteut 4,1) Satani do të veprojë me çdo forcë dhe me shenja e mrekulli të rrejshme, me çdo mashtrim të padrejtësisë. Kurse të gjithë ata “që nuk e pranuan dashurinë e së vërtetës që i kishte shëlbuar”, do të lihen në mëshirën e vetvetes për ta pranuar gënjeshtrenë, për ta përqaftuar padrejtësinë” (2 Selanikasve 2,9-11). Kur të vijë kjo gjendje e pabesimtarisë, atëherë do të shkaktohen pasojat e njëjta si dhe në shekujt e parë.

Dallimin e madh fetar që mbretëron në kishat protestante shumë njerëz e konsiderojnë dëshmi të fuqishme se kurrë nuk mund të arrihet unitet i dhunshëm fetar. Megjithatë me vite për kishat protestante ekziston një synim gjithnjë e më i fuqishëm për t’u bashkuar në themelet e parimeve të cilat janë për gjithë të përbashkëta. Për t’u arritur uniteti duhet shmangur nga shqyrtimi i të gjitha aspekteve në të cilat të gjithë nuk janë dakord—sado që ato të jenë të rëndësishme nga aspekti biblik.

Karl Biçer, orator i njohur Amerikan ka thënë në një fjalim në vitin 1846 se kleri “i bashkësive ungjillore protestante, që nga fillimi, gjendet jo vetëm nën presionin e madh të frikës njerëzore porse ai jeton, merr frymë dhe lëvizë në rrethana plotësisht të prishura dhe thirret gjithënjë në elementet e ulëta të natyrës së vet për ta hesh-

tur të vërtetën duke u gjunjëzuar para fuqisë së rënies. A nuk ka shkuar vallë kësaj rruge edhe Roma? Vallë a mund ta përjetojmë edhe ne këtë? Dhe çka shohim pikërisht para vetes?—tubimin e ri të përgjithshëm! Një mbledhje botërore! Lidhen ungjillore si simboli të përgjithshëm të fesë!”²⁹⁶ Kur një herë kjo të arrihet atëherë në përpjekjet për t’u arritur uniteti i plotë do të jetë vetëm një hap deri në përdorimin e dhunës. Kur kishat prijëse në Shtetet e Bashkuara të Amerikës të pajtohen në pikat e shkencës të cilat i kanë të përbashkëta dhe të fillojnë të ndikojnë në shtetin për t’i imponuar dispozitat e tyre dhe për t’i mbështetur institucionet e veta atëherë Amerika protestante do të jetë trupore (ikonë) e pushtetit klerikalist të Romës, kurse pasoja e pashmangëshme e kësaj do të jetë imponimi i ndëshkimeve civile i atyre të cilët besojnë ndryshe.

Egërsira me dy brirë “bënë që të gjithve—të vegjëlve dhe të mëdhenjëve, të pasurëve dhe skamnorëve, të lirëve dhe skllevërve—t’u bëhet vula në dorën e djathtë ose në ballë që askush të mos mund të blejë as të shes përveç atij që mban vulën me emrin e egërsirës ose me numrin e emrit të saj” (Zbulesa 13,16.17). Vërejtja e engjëllit të tretë është kjo: “Kushdo që i përkulet egërsirës dhe trupores së saj dhe e pranon vulën në ballin e vet ose në dorën e vet edhe ai do të dehet nga vera e mllefrit hyjnor.” “Egërsira” që permendet këtu, adhurimin e së cilës do ta imponojë egërsira me dy brirë është egërsira e parë e ngjashme me risin nga Zbulesa 13—papati. “Ikona e egërsirës” e paraqet atë formë të protestantizmit të rënë e cila do të zhvillohet kur kishat protestante të kërkojnë ndihmë nga shteti që me dhunë t’i imponojnë mësimet e tyre. Më tutje na mbetet ta përshkruajmë “vulën e gërsirës”.

Pas vërejtjes që të mos i përkulemi egërsirës dhe trupores së saj, profecia thotë: “Këtu është durimi i të shenjtëve, që i mbajnë urdhërat e Zotit dhe besimin e Jezusit.” Pasi që këtu theksohen ata që i mbajnë urdhërat e Zotit, përkundër atyre që i luten egërsirës dhe trupores së saj dhe e pranojnë vulën e saj, atëherë është e qartë se rrespektimi i ligjit të Zotit nga një anë dhe shkelja e tij nga ana tjetër e përbëjnë dallimin ndërmjet atyre që i falen Zotit dhe atyre që i falen egërsirës.

[423]

Tipar i veçantë i egërsirës e në këtë mënyrë edhe i trupores së saj është shkelja e urdhërave të Zotit. Danieli për bririn e vogël përkatësisht për papatin thotë: “Dhe do të mendojë që t’i ndryshojë kohët

dhe ligjet.” (Danieli 7,25) Pali pushtetin e njëjtë e ka quajtur “njeri të Bjerrur” i cili ngritet mbi Zotin. Një profeci e plotëson tjetrën. Vetëm me ndryshimin e ligjit hyjnor papati ka mundur të ngritet mbi Zotin. Kush i përmbahet me vetëdije këtij ligji të ndryshuar në këtë mënyrë i bën nderë më të lartë pushtetit i cili e ka ndryshuar atë. Dëgjueshmëria e këtillë e ligjeve të papatit është shenjë e besimit ndaj papës e jo ndaj Zotit.

Papati është përpjekur ta ndryshojë ligjin e Zotit. Urdhëri i dytë i cili e ndalon adhurimin e ikonave përkatësisht figurave është mënjeluar nga ligji kurse urdhëri i katërt është ndryshuar në mënyrë të atillë sa që udhëron ditën e parë në vend të ditës së shtatë të javës. Mirëpo ithtarët e papatit pohojnë se urdhëri i dytë është mënjeluar për arsye se sipas mendimit të tyre është i përfshirë në urdhërin e parë, dhe prandaj është i tepërt dhe se ata e japin ligjin me saktësi në atë formë siç ka dashur Zoti të kuptohet ligji. Por ky nuk mund të jetë ai ndryshim të cilin e ka profetizuar profeti. Këtu është fjala për ndryshimin e qëllimshëm dhe të kuptimësuar mirë: “do të mendojë t’i ndryshojë kohët dhe ligjet.” Ndryshimi është bërë në urdhërin e katërt dhe profecia është plotësuar me saktësi. Në këtë mënyrë pushteti i papatit është ngritur mbi Zotin.

Deri sa respektuesit e Zotit posaçërisht njihen për nga respektimi i urdhërit të katërt—sepse ai është shenjë e fuqisë krijuese të Zotit dhe dëshmitar se vetëm Ai si Krijues ka të drejtë të respektohet nga njerëzit—ithtarët e egërsirës do të njihen për nga përpjekjet e tyre për ta rrëzuar ditën e kujtesës për Krijuesin për ta ngritur institucionin e Romës. Në favor të së dieles, papati së pari ka dalur me kërkesat e veta arrogante; dhe për herë të parë e ka ftuar shtetin në ndihmë kur ka dashur ta detyrojë popullin për ta kremtuar dhe shënjtëruar të dielen si “ditë të Zotit”. (shih: Shtojca historike). Mirëpo Bibla na shpie në ditën e shtatë si ditë të Zotit e jo në ditën e parë. Krishti ka thënë: “Prandaj, Biri i njeriut është zotërues edhe i së shutnës.” Kurse urdhëri i katërt thotë: “Kurse e shtata ditë, është e shtuna e Zotit Perëndisë tënd.” Përmes profetit Isaia vetë Zoti këtë ditë e quan: “Dita ime e shenjt.” (Marku 2,28; Dalja 20,10; Isaia 58,13)

Kështu, pohimi shpeshherë i theksuar se Krishti e ka ndryshuar të shtunën është përgnjeshtruar me fjalët e tija. Në predikimin e tij në Malin e Shenjt ai ka thënë: “Mos t’ju shkoj ndër mend se erdha për ta shlyer Ligjin ose Profetët! Jo s’erdha të shlyej por të përkryej.

Për të vërtetë pu ju them: derisa të jetë qielli e toka, asnjë germë dhe asnjë presje nuk do t'i hiqet Ligjit, por do të zbatohen të gjitha. Prandaj kushdo që do ta shlyej njërin ndër këta urdhëra, qoftë edhe më të voglin, dhe do t'i mësoj njerëzit të bëjnë ashtu, do të jetë më i vogli në mbretërinë e qiellit; ndërsa ai që do t' i mbajë dhe do t' i mësojë, do të jetë i madh në mbretërinë e qiellit.” (Mateu 5,17-19)

Është fakt i pamohueshëm të cilin e pranojnë të gjithë protestantët se Shkrimi Shenjt nuk e lejon ndryshimin e të shtunës. Kjo shihet qartë nga shkrimet më të njohura të protestantëve. Njëra ndër këto vepra e pranon se “Besëlidhja e Re heshtë për sa i përket urdhërit decidiv që të shenjtërohet e diela ose në pikëpamje të dispoziatave për shenjtërimin e saj.”²⁹⁷

Një tjetër thotë: “Deri në vdekjen e Krishtit nuk është bërë kurrfarë ndryshimi në pikëpamje të ditës” dhe “në bazë të raporteve ekzistuese, apostujt nuk kanë dhënë kurrfarë urdhëri për braktisjen e së shtunës si ditë të shtatë dhe për shenjtërimin e ditës së parë të javës si ditë e shtatë.”²⁹⁸

Katolikët e Romës e pranojnë se ndryshimin e së shtunës e ka bërë kisha e tyre dhe deklarojnë se protestantët duke e kremtuar të dielen e pranojnë pushtetin e tyre. Në librin “Katekizmi Katolik i Fesë së Krishterë”, në pyejten se cila dita shenjtërohet sipas urdhërit të katërt jepet përgjigjja: “Gjatë kohës së Besëlidhjes së Vjetër, e shtuna ka qenë dita e shenjtëruar; mirëpo kisha e mësuar nga Jezu Krishti dhe e prirur nga Shpirti Shenjt e ka zëvendësuar të shutnën me të dielën dhe kështu ne tani e shenjtërojmë ditën e parë e jo ditën e shtatë. Kjo domethënë se tani është e diela ditë e Zotit.”

Si shenjë të autoritetit të papës shkrimtarët katolikë e theksojnë “pikërisht këtë ndryshim të së shtunës në të dielën të cilën e akceptojnë edhe protestantët... sepse me shenjtërimin e së dieles ata e pranojnë pushtetin e kishës për t' i caktuar kremtet dhe se thyerja e këtyre kremteve është mëkat.”²⁹⁹ Prandaj, çështë tjetër ndryshimi i së shtunës pos vulë apo shenjë e kishës së Romës—“vula e egërsirës”!

Kisha e Romës nuk ka hequr dorë nga kërkesa e vet për supremacion dhe kur bota si dhe kishat protestante e pranojnë të dielen e saj për të shtunë, kurse e hedhin të shtunën biblike, atëherë ata në fakt e pranojnë pushtetin e saj. Ata mund të thirren në autoritetin e etërve dhe në legjendat për këtë ndryshim, por duke e bërë këtë e mohojnë pikërisht atë parim i cili i ndan nga Roma—se “Bibla dhe vetëm

Bibla është feja e protestantëve”. Çdo ithtar i Romës mund ta shohë se protestantët e mashtrojnë vetveten dhe me qëllim i mbyllin sytë në këtë rast para fakteve. Kur lëvizja në favor të shenjtërimit të së dielës hasë në mirëkuptim dhe miratim, ithtarët e Romës gëzohen duke e ditur se me kohë e tërë bota protestante do të hyjë nën flamurin e Romës.

Ithtarët e Romës deklarojnë se “shenjtërimi i së dielës nga ana e protestantëve është respektim i autoritetit të kishës katolike qoftë edhe kundër vullnetit të tyre.”³⁰⁰ Detyrimi i njerëzve nga ana e kishave protestante për ta shenjtëruar të dielen domethënë detyrim për ta rrespektuar papatin—egërsirën. Ata që e kuptojnë kërkesën e urdhërit të katërt por megjithatë më me ëndje e shenjtërojnë të shtunën e rrejshme në vend të së shtunës së vërtetë, në këtë mënyrë i përkulen atij pushteti i cili e ka urdhëruar këtë ndryshim. Mirëpo pikërisht me faktin se kishat me ndihmën e pushtetit sekularist dëshirojnë t’i detyrojnë njerëzit për t’i ushtruar detyrat fetare, ato ia bëjnë vetë truporen egërsirës; prandaj, detyrimi për shenjtërimin e së dieles është detyrim për respektimin e egërsirës dhe të figurës së saj.

Mirëpo, të krishterët e shekullit të kaluar e kanë shenjtëruar të dielen, duke menduar se po e shenjtërojnë të shtunën biblike. Edhe sot ka të krishterë të vërtetë, në kishat e ndryshme të krishtera e bile edhe në kishën katolike të Romës të cilët sinqerisht besojnë se e diela është e shtunë e caktuar prej Zotit. Zoti e pranon qëllimin e tyre të sinqertë dhe moralin e tyre. Mirëpo kur shenjtërimi i së dielës imponohet me ligj dhe bota plotësisht njohtohet dhe arsimohehet në pikëpamje të detyrës ndaj të shtunës së vërtetë, atëherë të gjithë ata që e shkelin urdhërin e Zotit për ta dëgjuar urdhërin i cili nuk mbështetet më tepër se në autoritetin siç është ai i Romës dhe kështu i japin rëndësi dhe respekt më të madh papatit se sa Zotit, atëherë kjo do të jetë e ndëshkueshme. Ata që e respektojnë Romën dhe pushtetin i cili urdhëron që të mbahet institucioni të cilin e ka inaguruar Roma, ata i përkulen egërsirës dhe fytyrës së saj. Kur njerëzit ta hedhin institucionin për të cilin Zoti ka thënë se është shenjë e fuqisë së tij dhe në vend të tij e rrespektojnë atë që e ka zgjedhur Roma për të qenë shenjë e pushtetit të saj suprem, ata në këtë mënyrë e pranojnë shenjën e besimit ndaj Romës—“vulën e egërsirës”. Vetëm atëherë kur njerëzit ta kenë të qartë dhe të jenë në gjendje që të zgjedhin ndërmjet urdhërave të Zotit dhe urdhërave të

njerëzve ata të cilët do ta pranojnë shkeljen e tyre—do ta pranojnë “vulën e egërsirës.”

Kërcnimi më i tmershëm i cili ndonjëherë i është dërguar njeriut vdekatar gjendet në lajmin e tretë engjëllor. Patjetër se ky do të jetë një mëkat i tmerrshëm për shkak të të cilit do të shkarkohet në kokën e fajtorëve mllefi i Zotit i paprekur nga mëshira. Njerëzit nuk bën të mbeten në errësirë në pikëpamje të kësaj materie shumë të rëndësishme. Vërejtja kundër mëkatit të vet duhet t’i shpallet botës ende para ardhjes së gjyqeve të Zotit me qëllim që të mund ta dijnë përse duhet të vijnë, për t’iu ofruar rasti që t’i shmangen. Profecia thotë se engjëlli i parë ia shpallë lajmin e vet “secilit fis, gjuhë, popull dhe komb.” Vërejtja e engjëllit të tretë e cila e përmban një pjesë të lajmit të njëjtë të trefishtë, patjetër gjithashtu duhet t’i shpallet tërë botës. Në bazë të profecisë, kjo vërejtje do të shpallet “me zë të madh” prej një engjëlli i cili do të fluturojë përmes qiellit dhe i cili do t’ia tërheq vemendjen për veten tërë botës.

Në fund të luftës, i tërë njerëzimi do të ndahet në dy pjesë të mëdha—në ata të cilët i mbajnë urdhërat e Zotit dhe besimin e Jezusit dhe, në ata që i përkulen egërsirës e ikonës dhe e pranojnë e vulën e saj. Edhe pse kisha dhe shteti do ta bashkojnë fuqinë e vet për t’i detyruar “të mëdhenjët dhe të vegjëlit, të pasurit dhe varfnjakët, të lirët dhe shkllevërit” për ta pranuar “vulën e egërsirës” (Zbulesa 13, 16), megjithatë populli i Zotit nuk do ta pranojë. Profeti qysh në Patmos i kishte parë ata “të cilët ngadhnjyen mbi egërsirën, truporen dhe vulën e saj, si dhe mbi numrin e emrit të saj. E këndonin këngën e Moisiut, shërbëtorit të Zotit dhe këngën e Qengjit (Zbulesa 15,2.3).

[427]

26. NEVOJA E REFORMËS

Profeti Isaia e ka paraparë Reformën e së shtunës e cila do të bëhet në ditët e fundit: “Kështu thotë Zoti: “Mbani të drejtën e zbatoni drejtësinë, sepse shpëtimi i im është duke ardhur e s’vonon të dëftohet drejtësia ime. I lumi ai që bën kështu, Biri i njeriut që i përmbahet kësaj, që e mban të shtunën e nuk e çnderon, që e ruan dorën e vet nga çdo vepër të keqe.” “Kurse bijtë e ardhacakut që do t’i mbështeten Zotit për ta adhuruar atë, për t’ia dashur emrin Zotit, për të qenë shërbëtorë të tij, të gjitha ata që do ta ruajnë të shtunën e nuk do ta çnderonë dhe do ta mbajnë Besëlidhjen time, do t’i shpiej në Malin tim të shenjt dhe do t’i gëzojë ata në shtëpinë time të lutjës: flitë e shkumbimit e therroret e tyre do të jenë të pëlqyeshme mbi altarin tim, sepse shtëpia ime do të quhet shtëpi lutjeje për të gjithë popujt.” (Isaia 56,1.2.6.7) Këto fjalë kanë të bëjnë me periudhën e krishterë siç shihet nga këto fjalë: “Kështu thotë Zoti Perëndi, ai që i bashkon izraelitët e shpëmdarë: “Rreth Izraelit do të mbledhë edhe më shumë të tjerë, përveç atyre që tash më janë mbledhur.” (Isaia 56, 8) Këtu shpallet grumbullimi i paganëve me ndihmën e Ungjillit. Atyre që atëherë do ta respektojnë të shtunën u jepet bekimi. Kështu obligimi i urdhërit të katërt shtrihet nëpër kohët e kryqëzimit të Krishti në kryq, të ngjalljes së tij nga të vdekurit dhe të ngritjes në qiell; ajo e përfshinë kohën kur shërbëtorët e tij duhet t’ia predikojnë lajmin e gëzueshëm të gjithë popujve.

Përmes profetit të njëjtë Zoti urdhëron: “Mbylle dhe lidhe këtë dëshmi, vulose zbulesën në zemrat e nxënësve të mi.” (Isaia 8,16) Vula e ligjit të Zotit gjendet në urdhërin e katërt. Vetëm ky urdhër prej të gjitha dhjetë urdhërave e shprehë përveç emrit edhe titullin e ligjdhënësit ai e shënon si Krijues të qiellit dhe të tokës dhe kështu dëshmon se vetëm Ai e meriton për ta lavdëruar dhe adhuruar. Përveç këtij urdhëri nuk ka asgjë në Dekalog që do të tregonte se me autoriten e kujt është bërë ky ligj. Kur fuqia e papës e ndryshoi të shtunën u hoq edhe vula nga ligji. Nxënësit e Krishtit janë të thirrur që përsëri ta vendosin të shtunën në mënyrë që atë ta ngrisin në

[428]

vendin e vet të merituar si ditë të kujtesës për Krijuesin dhe si shenjë të autoritetit të tij.

“Ligjin dhe dëshminë kërkojeni.” Ka shumë shkenca dhe teori, por ligji i Zotit është kriteri i vetëm i pagabueshëm në bazë të të cilit duhet të gjykohen të gjitha mendimet e shkencës dhe të teorisë. Profeti thotë: “Ata që nuk do të thonë kështu, agimin nuk do ta presin.” (Isaia 8,20)

Mandej është dhënë urdhëri: “Bërtit me zë të lartë e mos pusho, por si bori lartësoje zërin tënd. Shpallja popullit tim, fajet e tija, shtëpisë së Jakobit mëkatet e tija.” (Isaia 58,1) Kjo nuk është botë e pa fe, por janë ata që Zoti i quan “populli im” dhe të cilët për shkak të shkeljeve do të ndëshkohen. Ai thotë më tutje: “Sepse ata më kërkojnë ditë për ditë dhe dëshirojnë t’i njohin urdhërat e mia, porsì populli që mbron drejtësinë, që nuk harron të drejtën e Zotit të vet. Kërkojnë prej meje gjyq të drejtë, dëshirojnë të jenë farë e Zotit.” (Isaia 58,2) Këtu flitet për njerëzit që mendojnë se janë të drejtë dhe që në dukje shprehin interesim të madh për t’i shërbyer Zotit, por qortimi i këtyllë serioz dhe solemn nga Ai që i teston zemrat dëshmon se ata i shkelin urdhërat e Zotit. Profeti kështu e përshkruan urdhërin i cili është lënë pasdore: “Populli yt do t’i ndërtojë rrënojat e vjetra, do t’i rindërtosh themelet e lënë brezni e brezni, do të quhesh: “rindërtues i rrënojave, ripërtritës i rrugëve deri n’banim.” “Nëse do ta ruajsh këmbën të mos e shkelësh të shtunën dhe në ditën time të shenjt nuk do të punosh, nëse do ta çmosh për kënaqje të shtunën, të ndershme ditën e shenjtë të Zotit, do ta nderosh duke mos udhëtuar, duke mos kryer punët tua me marrëveshje, atëherë në zotin do ta gjesh kënaqësinë tënde.” (Isaia 58,12-14) Kjo profeci ka të bëjë edhe me kohën e sotme. Kur pushteti i papës e ndryshoi të shtunën atëherë në ligjin e Zotit u shkaktua plasaritje. Mirëpo ka ardhur koha kur ky institucion hyjnor duhet të përtritët. Plasaritja duhet të korrigojohet dhe themelet e vjetra të hiqen.

[429] Adami në virgjiritetin e vet në kopshtin e Edenit e ka shenjtëruar të shtunën e shenjtë të Krijuesit me pushim e bekim; e ka shenjtëruar bile edhe atëherë kur për shkak të mëkatit të cilin e ka vajtuar me hidhërim është dëbuar nga atëdheu i vet i lumtur. Të gjithë patrikët — që nga Abeli e deri te Noeu i drejtë, Abrahami dhe Jakobi e kanë shenjtëruar të shtunën. Kur populli i zgjedhur ka qenë në skllavërinë Egjiptase, shumë njerëz e kanë humbur njohurinë për ligjin hyjnor

për shkak të idhujtarisë që atje mbretëronte. Mirëpo, kur e çliroi Izraelin Zotit e shpalli Ligjin e vet në mënyrë madhështore, para popullit të tubuar në mënyrë që të gjithë ta njihnin vullnetin e tij, t'i frikësoheshin dhe t'i qëndronin lojal e ta dëgjonin.

Prej atëherë e deri më sot në tokë janë ruajtur njohuritë për Ligjin e Zotit, kurse e shtuna si urdhër i katërt është shenjtëruar. Edhe pse “njeriu i bjerrur” arriti ta shkelte ditën e shenjtë të Zotit, megjithatë edhe gjatë kohës së supremacionit të papatit, shpirtërat besimtarë në vendet e fshehta e shënjtëronin të shtunën. Që nga koha e reformacionit në çdo brez ka pasur njerëz të cilët e kanë shenjtëruar. Megjithë përqeshjet dhe ndjekjet e shpeshta gjithënjë ka pasur njerëz që kanë dëshmuar për amshueshmërinë e ligjit të Zotit dhe për obligimin solemn ndaj të shtunës si kujtim për krijimin.

Këto të vërteta të pasqyruara në kaptinën 14 të Zbulesës lidhur me “Ungjillin e amshueshëm” janë veçori e besimtarëve të Krishtit në kohën e ardhjes së tij. Si pasojë e shpalljes së lajmit të trefisht paraqitet populli për të cilin thuhet “këtu është durimi i të shenjtërve që u përmbahen urdhërave të Zotit dhe besimit të Jezusit.” Kurse ky lajm është i fundit i cili duhet të shpallet para ardhjes së Zotit. Menjëherë pas shpalljes së tij profeti e ka parë se si Biri i njeriut vjen plot lavdi për ta bërë korrjen e botës.

Të gjithë ata që e kanë pranuar njohjen për shenjtoren dhe për pandryshueshmërinë e ligjit të zotit janë mbushur me gëzim dhe janë mrekulluar kur e kanë parë bukurinë dhe harmoninë e të vërtetave të cilat janë bërë të qarta. Ata kanë dëshiruar që drita aq e çmueshme t'i shkëlqejë edhe të krishterët e tjerë. Kanë besuar në mënyrë të sigurtë se edhe ata do ta pranojnë me gëzim. Mirëpo, të vërtetat në bazë të së cilave janë dalluar prej botës nuk kanë qenë të këndëshme për shumë njerëz që janë konsideruar pasardhës dhe ithtarë të Krishtit. Të mos e respektosh urdhërin e katërt kjo do të thotë të kërkosh flijim nga i cili shumica janë shmangur.

Kur u paraqitën kërkesat për të shtunën shumë njerëz për këtë u gjykuan nga aspekti sekularist dhe thanë: “Ne gjithënjë e kemi shenjtëruar të dielen, e kanë shenjtëruar etërit tanë; dhe shumë njerëz të mirë e të devotshëm kanë vdekur me vdekjen e bekuar duke e shenjtëruar të dielen. Në qoftë se ata kanë pasur të drejtë atëherë kemi edhe ne. Shenjtërimi i kësaj dite të re të pushimit do të na shpiente në konflikt me botën dhe ne nuk do të mund të ndikonim

[430]

në të. Çka mund të bëj një grup i vogël i atyre që e shenjtërojnë ditën e shtatë, përkundër botës së tërë që e shenjtëron të dielën?” Me argumente të ngjashme kanë tentuar edhe hebrenjtë ta arsyetojnë refuzimin e Krishtit. Zoti i ka pranuar etërit e tyre të cilët kanë bërë fli prandaj përse nuk do të mund të shpëtoheshin fëmijët në qoftë se shkojnë rrugës së njëjtë? Gjithashtu, në kohën e Luterit ithtarët e Romës pohonin se të krishterët besnikë kanë vdekur në fenë katolike, prandaj se kjo fe mjafton për t’u shpëtuar. Botëkuptimi i këtillë është pengesë e madhe për çdo progres në fe dhe në jetë.

Shumë njerëz kanë pohuar se shenjtërimi i së dielës është dogmë e përvetësuar dhe zakoni i përhapur i kishës së shumë shekujve. Mirëpo, përkundër këtij pohimi, mund të dëshmohet se e shtuna dhe shenjtërimi i saj janë shumë të vjetër, bile të vjetër edhe sa vet bota dhe të verifikuara nga Zoti dhe engjëjt. Kur janë vënë themelet e botës dhe kur kanë kënduar së bashku të gjitha yjet e mëngjesit dhe të gjithë bijët e Zotit kanë brohoritur nga gëzimi, atëherë janë vënë themelet e së shtunës (Jobi 38,6.7; Zanafilla 2,1-3). Për këtë arsye ky institucion e ka të drejtën për ta respektuar. Atë nuk e ka krijuar autoriteti njerëzor dhe nuk mbështetet në legjenda njerëzore; atë e ka themeluar i Amshueshmi dhe e ka verifikuar me Fjalën e tij të amshueshme.

Kur vëmendja e njerëzve është kthyer drejt reformimit të së shtunës, predikuesit e popullarizuar e kanë shtrembëruar Fjalën e Zotit dhe e kanë interpretuar në aso mënyre me qëllim që sa më me sukses t’i qetësojnë ndërgjegjet e zgjuara. Ata të cilët vetë nuk e kanë studjuar Shkrimin Shenjt janë kënaqur me mendimin që është përputhur me dëshirat e tyre. Shumë njerëz janë përpjekur ta kundërshtojnë të vërtetën me pohime të ndryshme, me dinakëri, me legjendat e tyre dhe të gjyshërve dhe me autoritetin e kishës. Mirëpo mbrojtësit e tij e kanë marrë në dorë Biblën për ta dëshmuar validitetin e urdhërit të katërt. Njerëzit subtil, të armatosur vetëm me Fjalën e Zotit i janë kundërvënë sulmeve të njerëzve të ditur të cilët të befashuar dhe të mllëfosur kanë parë se i tërë invencioni i tyre është i paaftë përballë interpretimit të thjeshtë dhe të sinqertë të njerëzve të cilët e kanë njohur më mirë Shkrimin Shenjt se sa filozofinë e njeriut.

[431]

Duke mos pasur dëshmi të përshtatshme biblike, shumë njerëz që kishin harruar se kundërshtimet e tilla janë paraqitur edhe kundër

Krishtit dhe nxënësve të tij—me qëndrueshmëri të palodhshme e kanë shtruar pyetjen: “Përse njerëzit tanë të mëdhenj nuk po e kuptojnë këtë çështje të së shtunës? Pak njerëz besojnë si ju. Nuk mund të qëndrojnë fakti se ju keni të drejtë kurse të gjithë njerëzit e ditur të jenë të lajthitur.”

Me qëllim që të atakohen dëshmitë e tilla nevojitej të theksohej vetëm mësimi i Shkrimit Shenjt dhe të theksohej fakti se si Zoti në të gjitha kohët ka vepruar me popullin e vet. Zoti punon përmes atyre që e dëgjojnë zërin e tij dhe që me lojalitet dhe sipas nevojës i paraqesin edhe të vërtetat e pakëndëshme dhe nuk frikësohen t’i demaskojnë mëkatet e përgjithshme. Arsyeja, përse Zoti nuk i merrë njerëzit e ditur dhe me prestigj për udhëheqës të lëvizjeve reformatore është fakti se ata mbështeten shumë në dogmat e veta, në teoritë dhe sistemet teologjike dhe nuk e ndjejnë nevojën që t’i mësojë Zoti. Janë të aftë për ta kuptuar dhe shpjeguar Shkrimin Shenjt vetëm ata njerëz që kanë lidhje personale me burimin e urtisë. Ndonjëherë njerëzit me shkallë më të ulët shkollore dhe arsimore janë të thirrur ta predikojnë të vërtetën, jo për arsye se nuk janë të ditur por për arsye se nuk mbështeten tepër në veten dhe lejojnë që t’u prijë Zoti. Ata mësojnë në shkollën e Krishtit, ndërsa përkulja dhe dëgjueshmëria e tyre i bëjnë të mëdhenjë. Pasi që Zoti ua ka besuar njohjen e së vërtetës së vet ata e nderojnë në atë mënyrë, në krahasim me të cilën nderi dhe madhësitë botërore nuk janë asgjë.

Shumë adventistë i kanë hudhur të vërtetat për shenjtëroren dhe ligjin e Zotit dhe shumë sish e kanë humbur besimin në lëvizjen adventiste duke pranuar mendime të gabueshme dhe kundërthënëse lidhur me profecitë që kanë të bëjnë me këtë vepër. Disa prej tyre kanë rënë në lajthitje kështu që përsëri e kanë përcaktuar kohën e ardhjes së dytë të Krishtit. Drita e cila tani ua ka ndriçuar çështjen e shenjtrores ka mundur të dëshmojë se asnjë kohë profetike nuk arrinë deri në ardhjen e dytë të Krishtit e që nuk është profetizuar qartë koha e kësaj ngjarje. Por duke ia kthyer shpinën kësaj drite ata kanë vazhduar edhe më tutje ta përcaktojnë kohën e ardhjes së Zotit dhe secilën herë janë dëshpruar.

Kur kisha në Selanik i ka pranuar mendimet e gabueshme për ardhjen e sërishme të Krishtit, apostulli Pali i ka këshilluar që shpresat dhe pritjet e veta t’i analizojnë me kujdes në bazë të Fjalës së Zotit. Ai i ka njohtuar me ngjarjet e profetizuara të cilat duhet

të plotësohen para ardhjes së Krishtit dhe u ka treguar se nuk kanë arsye ta presin Shpëtimtarin në kohën e tyre: “Mos lejoni t’ju gënjej kush në asnjë mënyrë” (2 Selanikasve 2,3) ka qenë vërejtja e tij. Në qoftë se do t’i mbështesnin pritjet të cilat nuk kanë themel biblik kjo do t’i shpiente në rrugë të gabueshme. Dëshprimi do t’i kishte futur në përqeshjen e të pafeve; do t’iu kishin ekspozuar rrezikut që të dekurajohen dhe të bien në sprova për të dyshuar në të vërtetat themelore që kanë të bëjnë me shpëtimin e tyre. Vërejtja e apostullit selanikasve e përmban një mësim të rëndësishëm për ata që jetojnë në ditët e fundit. Shumë adventistë kanë besuar se nuk mund të jenë të zotët dhe të zellshëm në veprën e përgatitjes në qoftë se besimin e tyre nuk e drejtojnë në kohën e caktuar të ardhjes së sërishme të Krishtit. Mirëpo, pasi që shpresat e tyre vazhdimisht shqetësoheshin për arsye se vinin nga frika që të mos shkatërroheshin përsëri, besimi i tyre në këtë mënyrë ka pësuar aso goditje sa që gati ka qenë e pamundshme që në ta të ndikojnë të vërtetat e mëdha të profecive.

Predikimi i kohës së caktuar për gjyq në kohën e lajmit të parë engjëllor ka qenë sipas urdhërit të Zotit. Mbetet e pakontestueshme llogaritja e kohës profetike që do të ishte bazë e këtij lajmi dhe që e cakton mbarimin e 2300 ditëve në vjeshtën e vitit 1844. Përpyekjet e pandërprera për të gjetur datat e reja për fillimin dhe mbarimin e kohës profetike si dhe pohimet e papabazuara që kanë qenë të nevojshme për t’u dëshmuar qëndrimi i këtillë jo vetëm që i kthejnë mendimet nga të vërtetat aktuale por ia nënshtrojnë urrejtjes çdo përpjekje për t’u shpjeguar profecitë. Sa më shpesh që të caktohet data e ardhjes së sërishme dhe rrethit sa më të gjërë të njerëzve që i predikohet ky mësim kjo aq më mirë i përgjigjet qëllimeve të satanit. Sepse kur të kalojë koha, ai i ekspozon në përqeshje dhe urrejtje ithtarët e asaj ardhje duke i shkaktuar kështu turp lëvizjes së madhe adventiste të viteve 1833 dhe 1834. Ata që u qëndrojnë këtyre lajthitjeve më më fund do ta përcaktojnë datën e ardhjes së Krishtit e cila do të jetë shumë larg në ardhmëri. Në këtë mënyrë do të mashtrohen për t’u mbështetur në sigurinë e rrejshme dhe shumë njerëz atëherë do ta shohin se janë në lajthitje por do të jetë tepër vonë.

[433]

Historia e Izraelit të vjetër është ilustrimi më i mirë i përvojave nëpër të cilat kanë kaluar adventistët. Zoti e ka shpënë popullin e tij në lëvizjen adventiste ashtu siç u ka prirë Izraelitëve për të dalur nga

Egjipti. Në dëshprimin e madh është sprovuar besimi i tyre, ashtu siç është sprovuar besimi i hebrenjëve në detin e kuq. Në qoftë se edhe më tutje do t'i kishin besuar dorës e cila u ka prirë në përvojat e kaluara, do ta kishin parë shpëtimin nga Zoti. Sikur të gjithë ata që kanë punuar në lëvizjen e vitit 1844 ta kishin pranuar lajmin e tretë engjëllor dhe ta kishin shpallur me fuqinë e Shpirtit Shenjt, Zoti do të kishte ndikuar fuqishëm përmes tyre, ndërsa vala e dritës do ta kishte përshkuar botën. Banorët e tokës do të kishin qenë të njohtuar para shumë vitesh, vepra do të ishte kryer, kurse Krishti tani më do të ishte ardhur për ta shpëtuar popullin e vet.

Nuk ka qenë vullneti i Zotit që Izraeli të bridhte 40 vjet nëpër shketëtirë; Ai ka dëshiruar të drejtën ta sjellë në tokën e Kananit dhe atje ta vendosë së bashku me popullin e vet të shenjtë dhe të lumtur. Mirëpo ne e pamë “se nuk mund të hynin për shkak të pabesimit” (Hebenjëve 3,19). Për shkak të pabesimit të tyre dhe rënies së vazhdueshme vdiqën në shkretëtirë, kurse të tjerët ishin ngritur të hynin në tokën e premtuar. Gjithashtu nuk ka qenë vullneti i Zotit që ardhja e sërishme e Krishtit të zgjatë aq shumë dhe që populli i tij aq gjatë të mbetet në këtë botë mëkatore dhe me brenga. Mirëpo pabesimi i ndau prej Zotit. Kur refuzuan ta kryenin veprën e tyre të cilën Ai ua kishte besuar, u thirrën të tjerët që ta predikonin këtë lajm. Nga mëshira ndaj botës Krishti e shtyen ardhjen e tij në mënyrë që mëkatarët të kenë rast ta dëgjojnë vërejtjen dhe që në Atë ta gjejnë vendstrehimin para se t'i kaplojë mllëfi i Zotit.

Sot si dhe dikur shpallja e së vërtetës e cila i zhveshë mëkatet dhe lajthitjet e kohës së vet shkaktonte rrezistencë. “Vërtetë kushdo që e bën te keqen, e urren dritën dhe nuk del në dritë që të mos i zbulohen veprat e tija.” (Gjoni 3,20) Shumë njerëz kur e shohin se pohimet e tyre nuk mund t'i argumentojnë me Shkrimin Shenjt, vendosin që t'i mbrojnë me çdo kusht dhe në mënyrë të inkriminuar i sulmojnë karakterin dhe motivet e atyre që ngriten për t'i mbrojtur të vërtetat jo të popullarizuara. Kështu ka qenë në të gjitha kohët. Elia ka qenë i akuzuar se po i përçan hebrenjë; Jeremiau se po i tradhton; Pali se po e përdhosë tempullin. Prej asaj kohe e deri më sot ata që kanë dëshiruar t'i mbeten besnik të vërtetës janë njolllosur si rebelë, heretikë dhe të devijuar. Shumë njerëz që e kanë tepër të dobët besimin se mund ta pranojnë fjalën e sigurtë profetike, lehtë i besojnë akuzave kundër atyre që marrin guxim për t'i njolllosur

mëkatet e popullit. Kjo frymë do të shtohet vazhdimisht. Bibla na mëson qartë se po afrohet koha kur ligjet shtetërore do të jenë në kundërshtim aq të madh me ligjet e Zotit sa që çdo njeri që do të dëshirojë t'u përmbahet të gjitha normave të Zotit do të duhet të jetë i gatshëm të përballlet me turpin dhe me ndëshkimet si kriminel.

Por, cila është detyra e lajmëtarit të së vërtetës duke e pasur parasysh të gjitha këto? Vallë a të konkludojë se e vërteta nuk bën të predikohet vetëm për arsye se veprimi i saj i shpeshtë i vetëm, është që njerëzit t'i nxisë të shmangen nga kërkesat e saja apo t'i kundërvehen? Jo, nuk ka të drejtë ta pengojë dëshminë e Fjalës së Zotit për arsye se ajo mund të shkaktojë kundërshti, ashtu siç nuk kanë guxuar të bëjnë as reformatoret e mëparshëm. Pranimi i fesë në të cilën janë dëshmuar martirët dhe shenjtët ka qenë i dobishëm për brezat e mëvonshëm. Shembujt e gjallë të shenjtërisë dhe të ndershmërisë së paluhtashme janë ruajtur për të kurajuar ata që tani janë të thirrur të ngriten si dëshmitarë për Zotin. Ata nuk e kanë pranuar mëshirën dhe të vërtetën vetëm për vete por që përmes tyre bota të ndriçohet duke e njohur Zotin. A ju ka dhënë Zoti në këtë brez dritë shërbëtorëve të vet? Atëherë le të lejojnë ata që ajo ta ndriçojnë botën.

Në kohën e vjetër Zoti i ka thënë njerit i cili ka folur në emrin e tij: “Por shtëpia e Izraelit nuk do të dëgjojë sepse nuk duan të më dëgjojnë mua, sepse mbarë shtëpia e Izraelit është kokëfortë e zemërgur.” Mirëpo, Ai e ka thënë edhe këtë: “Ti tregoj fjalët e mija, le të dëgjojnë apo le të mos më dëgjojnë sepse janë njerëz kundërshtarë.” (Ezekieli 3,7; 2,7) Shërbëtorëve të Zotit në kohën tonë u perket edhe ky urdhër: “Bërtit me zë të lartë e mos pusho, porsì bori lartëso zërin tënd shpallja popullit tim fjalët e tija, shtëpisë së Jakobit mekatet e tija.” (Isaia 58,1)

[435]

Aq sa t'ia lejojnë rrethanat secili njeri që e ka njohur dritën e së vërtetës është para përgjegjësisë së njëjtë dhe të tmerrshme ashtu siç ka qenë profeti i Izraelit të cilit i është dërguar fjala e Zotit: “Ty o biri i njeriut, unë të kam vënë për rojtarin e shtëpisë së Izraelit. Kur ta dëgjosh një fjalë prej gojës sime, qortoji ata në emër tim. Në qoftë se unë të them për të paudhin:—i paudh do të vdesish!, e ti nuk i thua që i paudhi të largohet nga udha e tij e mbrapsht ai do të vdesi në fajsinë e vet, kurse unë gjakun e tij do ta kërkoj prej dorës sate. Por në qoftë se e qorton të paudhin që të kthehet nga rruga e

ligë kurse ai nuk kthehet, ai do të vdes në fajësinë e vet por ti e ke shpëtuar jetën tënde.” (Ezekieli 33,7-9)

Ajo që më tepër pengon në pranimin dhe përhapjen e së vërtetës është fakti se ajo është e lidhur me gjëra të pakëndshme dhe me përqeshje. Kjo është dëshmia e vetme kundër së vërtetës të cilën mbrojtësit e saj kurrë nuk kanë mundur ta përgnjeshstrojnë. Mirëpo kjo nuk u pengon ithtarëve të vërtetë të Krishtit. Ata nuk presin që e vërteta të bëhet e popullarizuar. Të bindur në obligimin e vet ata me vetëdije e marrin mbi vete kryqin dhe mendojnë me apostullin Palin “sepse vështirësia jonë e lehtë dhe e përkohshme na sjell një lavdi të përjetshme pa krahasim më të madhe” (2 Korintasve 4,17), prandaj e mbajnë si njërin ndër profetët e vjetër “mundimin e Krishtit e çmoj pasuri më të madhe se visaret e Egjiptit sepse i kishte sytë të ngulur në shpërblim” (Hebrenjëve 11,26).

Çfarëdo që të jetë besimi i tyre, shërbëtorët e botës janë ata që veprojnë me gjërat religjioze në bazë të mençurisë botërore dhe jo sipas parimeve të vërteta. Ne duhet ta zgjedhim atë që është e drejtë sepse është e drejtë kurse pasojat t’ia lëmë Zotit. Për reformat të mëdha bota duhet t’i falënderoj njerëzve të parimeve, të besimit dhe të guximit. Edhe në kohën tonë veprën e reformës do ta udhëheqin njerëzit e tillë.

Kështu thotë: “Më dëgjoni ju që e njihni të drejtën, ti o popull qi ma ke në zemër Ligjin; mos e druani përqeshjen e njerëzve, mos u trembni nga fyeijet e tyre! Sepse ndërgegjija do t’ju brejë si petkun, por si leshin krimbi do t’i brej kurse drejtësia e ime do të qëndrojë gjithherë, shpëtimi im brezni më brezni.” (Isaia 51,7.8)

27. ZGJIMI NË KOHËN MË TË RE

Kudo që ndonjëherë Fjala e Zotit është predikuar në mënyrë besnike janë paraqitur rezultatet që e kanë dëshmuar prejardhjen e saj hyjnore. Shpirti Shenjt e ka përcjellur lajmin e shërbëtorëve të tij dhe fjala ka ndikuar fuqishëm. Mëkatarët e kanë ndjerë se po i bren ndërgjegja për gabimet që i kanë bërë. “Drita që e ndriçon çdo njeri i cili vjen në botë” i ka ndriçuar vendet e fshehura të shpirtërave të tyre dhe ua ka zbuluar pjesët e fshehta të errësirës. Pikëllimi i thellë mandej i ka kapluar shpirtërat dhe zemrat e tyre. Përmes mëkatit e kanë dëshmuar të drejtën dhe gjyqin që do të vijë. Kështu e kanë kuptuar drejtësinë e Jehovës dhe e kanë ndjerë frikën se do të detyrohen të paraqiten para hetuesit të zemrës me fajin dhe papastërtinë e tyre. Në frikën e shpirtit të tyre kanë klithur: “Kush do të na çlirojë nga trupi i kësaj vdekje?” Kur u është zbuluar kryqi në Golgotë me viktimën e jashtëzakonshme për shkak të mëkatit të njerëzimit e kanë parë se vetëm meritat e Krishtit mund t’i mënjanojnë gabimet e tyre. Vetëm ato mund ta pajtojnë njeriun me Zotin. Ata me besim dhe përkulje e kanë pranuar Qengjin e Zotit i cili i merr mëkatet e botës. Me gjakun e Krishtit e kanë marrë “faljen e mëkateve të kaluara”.

[437] Këta shpirtëra i kanë sjellë frytet e denja për pendesë. Kanë besuar, më tutje janë pagëzuar dhe kanë filluar të jetojnë me jetën e re—si krijesa të reja në Jezu Krishtin; jo duke u drejtuar me dëshirat e tyre të mëparshme, por që me besim në Birin e Zotit të shkojnë hapave të tij të shkëlqejnë me karakterin e tij dhe të pastrohen ashtu siç është Ai i pastër. Atë që dikur e kanë urrejtur tani e duan, atë që dikur e kanë dashur tani e urrejnë. Dikur krenarë dhe me plotë vetëbesim, janë bërë me zemra të brishta dhe të përkulur. Njerëzit sugjestiv dhe arrogantë janë bërë modest dhe serioz. Blasfemistët—janë bërë njerëz me frikë dhe respekt, pijanecët—esull kurse njerëzit e bjerrur të—moralshëm. Ata e kanë hedhur vesin e modës së kësaj bote. Si të Krishterë të vërtetë ata nuk e kanë kërkuar “stolisjen e jashtme në gërshetimin e flokëve, në ngjitjen e floririt dhe në veshjen

e petkave të shtrenjta”, por stolia e tyre ka qëndruar “në njeriun e mbrendëshëm të zemrës me stolinë e pashkatërrueshme të shpirtit subtil dhe të qetë që para Zotit vlerësohet shumë” (1 Pjetrit 3,3.4).

Zgjimët kanë shpënë në analizimin e hollësishëm të vetvetes deri në përkulje. Ato janë cilësuar me thirrjen solemne dhe serioze mëkatarëve me mëshirë të sinqertë ndaj atyre që janë shpërblyer me gjakun e Krishtit. Burrat dhe gratë janë lutur dhe kanë luftuar me Zotin për shpëtimin e shpirtërave. Frytet e zgjimeve të këtilla kanë mundur të shihen në shpirtërat që nuk janë frikësuar nga vetëmohimet dhe flijimet por janë gëzuar që janë gjetur të denjë që për hir të Krishtit t’i pësojnë turpin dhe sprovat. Në jetën e atyre që e kanë pranuar emrin e Jezusit është vërejtur ndryshimi. Ndikimi i tyre e ka ngjallur ambientin e vet. Atajanë afruar me Krishtin dhe janë mbjellur në Shpirtin Shenjt për ta korrur jetën e pasosur.

Për ata do të mund të thuhej: “Sepse trishtimi simbas Zotit prodhon kthimin që sjell shpëtim e nuk tërhiqet më prapa; kurse trishtimi sipas shekullit e sjellë vdekjen. Shikoni pra çka prodhoi trishtimi sipas udhës së Hyut: ç’kujdes, ç’shfajsim, ç’zemrim, ç’frikë, ç’dëshirë, ç’zellë, ç’ndëshkim! Në çdo pikëpamje e dëshmuat se jeni të pastër në këtë punë.” (2 Korintasve 7,10.11)

Ky është rezultat i punës së Shpirtit Shenjt. Vetëm transformimi është dëshmi për pendesën e vërtetë. Në qoftë se mëkatar i plotëson premtimin, e kthen atë që e ka marrë; në qoftë se i pranon mëkatet e veta, e don Zotin dhe i don të afermit e vet, atëherë mund të jetë i sigurt se është pajtuar me Zotin. Këto kanë qenë veçoritë që viteve të mëparshme i kanë përcjellur zgjimët fetare. Gjykuar sipas këtyre veçorive është parë se Zoti i ka bekuar këto zgjime për shpëtimin e shpirtërave njerëzor dhe për ngritjen e njerëzimit.

Mirëpo shumë zgjime të kohës së re në mënyrë të dukshme dallohen nga manifestimi i mëshirës hyjnore e cila në kohët e kaluara e ka përcjellur punën e shërbëtorëve të Zotit. Ç’është e vërteta vërehet në të gjitha anët interesim më i madh; shumë njerëz e pranojnë se janë kthyer dhe janë bërë esull; po shtohet numri i anëtarëve të kishës, por megjithatë rezultatet nuk janë të atilla që ta arsyetojnë besimin se është arritur një shtim përkatës i jetës së mirëfilltë shpirtërore. Drita që ndriçon dhe shuhet shpejtë e lë pas vete errësirën edhe më të dendur se ç’ka qenë më parë.

Zgjimi shpeshherë shkaktohet në mënyrë që zgjohet imagjinata, shqetësohen ndjenjat dhe plotësohet dëshira për diçka që është e re dhe atraktive. Ata që kthehen dhe bëhen esull në këtë mënyrë, pak dëshirojnë të dëgjojnë për të vërtetat biblike dhe nuk shprehin interesim të veçantë për dëshmitë e profetëve dhe të apostujve. Në qoftë se shërbesa e Zotit nuk përmbars asgjë interesante atëherë nuk i tërheq. Lajmi i cili dërgohet me arsye të shëndoshë nuk has në kurrfarë interesimi. Vërejtjet e qarta të Fjalës së Zotit që kanë të bëjnë me të mirën e tyre të pasosur mbeten të pavërejtura.

Për çdo shpirt vërtetë të transformuar, qëndrimi ndaj Zotit dhe ndaj gjërave të amshimit janë çështje të mëdha jetësore. Mirëpo, në kishat e sotme të mëdha ku mund të gjendet fryma që i kushtohet Zotit? Të transformuarit nuk heqin dorë nga fodullëku e as nga dashuria ndaj botës. Ata më nuk janë tani të prirur që të heqin dorë nga vetvetja, që ta marrin mbi vete kryqin e tyre dhe të nisen pas Jezusit të bekuar dhe subtil, se sa para transformimit të tyre. Religjioni është bërë subjekt i përqeshjes së njerëzve pa besim dhe të skeptikëve sepse shumë sish që e mbajnë emrin e tij nuk i njohin parimet e tij. Forca e devotshmërisë në shumë kisha gati ka vdekur. Eskurzioniet, shfaqjet kishtare, lotaritë kishtare, shtëpitë e bukura, stolisjet personale — të gjitha këto e kanë mënjanuar mendimin për Zotin. Pasuritë, luksi dhe punët botërore i preokupojnë mendjet, kurse çështjet me vlerë të amshueshme përmenden vetëm shkarazi.

Mirëpo përkundër rënies shumë të përhapur të fesë dhe të përsipirtërisë, megjithatë në këto kisha ka ithtarë të vërtetë të Krishtit. Para se Zoti ta përfshijë botën me gjyqet e tij, do të paraqitet në popullin e tij zgjimi i atillë i devotshmërisë çfarë nuk është parë që nga koha e apostujve. Në fëmijët e Zotit do të derdhet shpirti dhe fuqia e tij. Në atë kohë, shumë njerëz do të ndahen nga kishat në të cilat dashuria ndaj sekularizmit e ka zënë vendin e dashurisë ndaj Zotit dhe Fjalës së Tij. Shumë nga predikuesit dhe besimtarët me

[439]

[440]

gëzim do t'i pranojnë ato të vërteta të mëdha të cilat Zoti do t'i jap që në atë kohë të shpallen për ta përgatitur popullin për ardhjen e dytë të Zotit. Armiku i shpirtërave do të provojë ta pengojë këtë vepër; dhe para se të vijë koha e lëvizjes së tillë do të përpiqet ta evitojë duke i formuar lëvizjet e veta të rrejshme. Në ato kisha të cilat satani do të mund t'i nënshtrojë nën forcën e tij të rrejshme do të krijohet bindja se mbi ta është derdhur bekimi i posaçëm i Zotit;

në ta do të zgjohet një ndjenjë e fuqishme religjioze. Shumë njerëz do të brohorisin nga gëzimi për arsye se Zoti po vepron në mënyrë të mrekullueshme për ta, ndërsa në të vërtetë vepra do të burojnë nga një shpirt krejtësisht tjetër. Satani do të tentojë që nën maskën e fesë ta përhapë ndikimin e vet në tërë botën e krishterë.

Në shumë zgjime të cilat janë paraqitur gjatë 50 vjetëve të fundit, pak a shumë kanë qenë në veprim ndikimet e njëjta të cilat do të manifestohen në të ardhmen, në lëvizjet më të mëdha. Do të shqetësohen ndjenjat, e vërteta do të përzihet me gënjeshtren dhe kështu njerëzit lehtë do të mund të mashtrohen. Mirëpo, askush nuk domethënë se do të detyrohet të mashtrohet. Me dritën e Fjalës së Zotit nuk do të jetë vështirë të konstatohet se të çfarë karakteri do të jenë këto lëvizje. Kudo që lehet pasdore dëshmia e Biblës dhe kudo që urrehen të vërtetat e qarta që kërkojnë vetëmohim dhe ndarje nga bota, mund të jemi të sigurt se aty Zoti nuk do ta jepë bekimin e vet, kurse sipas rregullës të cilën na e ka dhënë Krishti: “Prej fryteve të tyre do t’i njihni profetët e rrejtshëm” (Mateu 7,16), kështu që do të mund të konstatohet se këto lëvizje nuk vijnë nga Shpirti Shenjt.

Në të vërtetat e Fjalës së vet Zoti ua ka zbuluar njerzëve vetveten dhe për të gjithë ata që i pranojnë Fjalët e tij ato janë mburojë kundër mashtrimeve të satanit. Duke i lënë pas dore këto të vërteta, hapen dyert e së keqes e cila sot është përhapur aq shumë në botën fetare. Natyra dhe rëndësia e Ligjit të Zotit humben në masë të madhe nga horizonti i njerëzve, kuptimi i gabuar i karakterit, kohëzgjatjes dhe obligueshmërisë së Ligjit të Zotit ka shpënë në lajthitje në kuptim të transformimit dhe shenjtërimit dhe kjo është bërë shkak i gjendjes së ulët të devotshmërisë në kisha. Këtu gjendet misteri përse në zgjimet e kohës sonë mungon Fryma dhe Fuqia e Zotit.

Në bashkësitë e ndryshme fetare ka njerëz të cilët karakterizohen me devotshmëri. Ata e pranojnë këtë fakt dhe ankohen. Profesi [441] Edvard Park thotë kështu për rrethanat e përgjithshme fetare të Amerikës: “Njëri nga burimet e rrezikut është moskujdesi që nga predikatorët të theksohet Ligji i Zotit. Në ditët e mëhershme predikatorja ka jehuar nga zëri i ndërgjegjes ... predikuesit tanë më të mirë, predikimeve të tyre u kanë dhënë dinjitet të mrekullueshëm në mënyrë që e kanë përcjellur shembullin e Shpëtimtarit dhe e kanë theksuar Ligjin, urdhërat dhe vërejtjet e tij. Ata shpeshherë i kanë përsëritur dy parime të mëdha: se Ligji është shprehje e përsossh-

mërisë hyjnore dhe se njeriu i cili nuk e don Ligjin dhe nuk e don Ungjillin, sepse Ligji si dhe Ungjilli janë pasqyrë e cila e shkëlqen në mënyrë të vërtetë karakterin e Zotit, kështu që ky rrezik shpie në tjetrin që manifestohet në nënçmimin e së keqes, të mëkatit, të përhapjes së saj dhe të ndëshkimit. Ashtu siç është Ligji i drejtë, poashtu edhe refuzimi i tij është i padrejtë ...

I ngjashëm me rreziqet që u theksuan është edhe rreziku i nënçmimit të drejtësisë së Zotit. Predikuesi modern anon që drejtësinë hyjnore ta ndajë nga mirësia hyjnore dhe që mirësinë e Zotit më tepër ta reduktojë në ndjenjë se sa ta ngris në parim. Prizmi i ri teologjik e ndan atë që Zoti e ka bashkuar. A është Ligji hyjnor diçka e mirë apo e keqe?—ai është diçka e mirë. Atëherë edhe drejtësia është e mirë sepse është prirje e vullnetit për ta zbatuar Ligjin. Nga shprehia e nënçmimit të drejtësisë dhe Ligjit hyjnor, përhapja dhe domosdoshmëria e ndëshkimit, të padëgjueshmërisë njerëzore shpeshherë krijohen shprehi të nënçmimit të mëshirës e cila ka sjellë pajtim me mëkatin.” Në këtë mënyrë Ungjilli e humb vlerën dhe rëndësinë e vet në zemrat e njerëzve dhe ata së shpejti janë të gatshëm ta hedhin edhe vetë Biblën.

Shumë mësuesë të fesë pohojnë se Krishti me vdekjen e tij e ka suprimuar Ligjin dhe se prej tani njerëzit janë të çliruar nga obligimet e tij. Ka edhe të atillë të cilët e pasqyrojnë si një zgjedhje të rëndë dhe përkundër nënshtrimit Ligjit e predikojnë lirinë e pakufizuar të cilën gjoja mund ta gëzojnë në Ungjillin.

[442] Profetët dhe apostujt e kanë shikuar krejtësisht ndryshe Ligjin e Shenjt hyjnor. Davidi ka thënë: “Do të eci udhës së gjërë sepse i kërkoj urdhërimet e tua.” (Psalmi 119,45) Apostulli Jakobi i cili ka shkruar pas vdekjes së Krishtit i ka theksuar dhjetë urdhërat si “Ligj mbretëror, ligj të përsosur të lirisë” (Jakobi 2,8; 1,25). Kurse autori i Zbulesës më tepër se gjysmë shekulli pas kryqëzimit të Krishtit i ka shkruar këto fjalë: “Të lumtë ata që i lanë petkat e veta për të pasur pjesë në pemën e Jetës dhe të hyjnë nëpër dyer në qytet.” (Zbulesa 22,14)

Pohimi se Krishti me vdekjen e vet e ka hequr Ligjin e Atit të tij nuk ka bazë. Sikur Ligji të kishte mundur të suprimohej, atëherë Krishti nuk do të ishte i detyruar të vdiste për ta shpëtuar njeriun nga ndëshkimi për shkak të mëkatit. Vdekja e Krishtit, në vend se ta suprimonte Ligjin ka dëshmuar se ai është i pandryshueshëm. Biri

i Zotit ka ardhur që “Ligjin ta bëj të madh e të lavdishëm” (Isaia 42,21). Ai ka thënë: “Mos t’ju shkoj ndërmend se erdha për ta shlyer Ligjin ose Profetët.” “Jo s’erdha të shlyej por të përkryej. Deri sa të jetë qielli e toka asnjë germë dhe asnjë presje nuk do t’i hiqet Ligjit por do të zbatohen të gjitha.” (Mateu 5,17.18) Kurse për vetveten ka thënë: “Ja po vij unë. Në librin e Ligjit shkruan për mua: të kryej vullnetin tend, Zoti im dëshiroj, Ligji yt është në thellësinë e zemrës sime.” (Psalmi 40,8)

Ligji i Zotit është i pandryshueshëm për nga natyra e vet. Ai është zbulesë e vullnetit dhe e karakterit të Krijuesit të tij. Zoti është dashuri dhe ligji i tij është dashuri. Dy parime të mëdha të tij janë dashuria ndaj Zotit dhe dashuria ndaj njeriut. “Pra dashuria është zbatimi i ligjit.” (Romakëve 13,10) Zoti është drejtësia dhe e vërteta; kjo është veçori e ligjit të tij. Autori i psalmeve thotë: “Ligji Yt është e vërteta”, sepse të gjitha urdhërat e tua janë të drejta.” (Psalmi 119,142.172) Kurse apostulli Pali ka thënë: “Kështu pra Ligji është i shenjt dhe urdhëri është i shenjt dhe i drejtë dhe i mirë.” (Romakëve 7,12) Ligji i këtillë i cili është shprehje e shpirtit dhe e vullnetit të Zotit patjetër duhet të jetë gjithashtu i amshueshëm si dhe Krijuesi i tij. Transformimi, shenjtërimi dhe përkushtimi e nënkuptojnë pajtimin me Zotin që ndodhë në aso mënyre që njeriu harmonizohet me parimet e Ligjit të Zotit. Në fillim njeriu ka qenë i krijuar në mostrën e Zotit. Ai ka qenë në pajtim të plotë me natyrën dhe Ligjin e Zotit, kurse parimet e drejtësisë kanë qenë të skalitura në zemrën e tij. Mirëpo mëkati e ka tjetërsuar nga Krijuesi i tij. Në të, më nuk është pasqyruar tipari i Zotit. Zemra e tij ka rënë në armiqësi me parimet e Ligjit të Zotit. “Sepse prirja e trupit është kundër Zotit: nuk i bindet Ligjit të Zotit, madje as nuk mundet.” (Romakëve 8,7) Por, “Zoti aq shumë e dashti botën sa që edhe Birin e vet të vetëm e dha për të”, në mënyrë që njeriu të mund të pajtohet me Zotin. Me meritën e Krishtit njeriu mund ta arrijë unitetin e plotë me Krijuesin e vet. Zemra e tij patjetër duhet të përtritët me mëshirën hyjnore. Ai patejtër duhet ta marrë jetën e re prej së larti. Ky ndryshim është rilindje, pa të cilën thotë Jezusi “njeriu nuk mund ta shohë Mbretërinë hyjnore.”

Hapi parë drejt pajtimit me Zotin është dëshmia për mëkatin. “Dëshmia është bjerrje.” “Përmes ligjit arrihet njohja e mëkatit.” (1 Gjonit 3,4; Rom 3,20) Për ta parë fajin e vet, mëkatari duhet ta

sprovojnë karakterin e vet ndaj kriterit të madh të drejtësisë së Zotit. Ligji është pasqyra e cila e tregon përsosshmërinë e një karakteri të drejtë dhe e aftëson njeriun për t'i zbuluar gabimet në vetvete. Ligji ia zbulon njeriut mëkatet e veta, por nuk jep kurrfarë udhëzimi. Deri sa njerëzve lojal ua premtën jetën në të njëjtën kohë shpallë se vdekja është pagë për shkelësit. Vetëm Ungjilli i Krishtit mund ta shpëtojë mëkatarin nga mëkati dhe mallkimi. Ai duhet të pendohet para Zotit, për Ligjin e të cilit e ka shkelur, dhe ta dëshmojë besimin e fuqishëm në Krishtin si falja më e madhe e pajtimit. Në këtë mënyrë ai mund të fitojë “faljen e mëkateve të mëparshme” dhe bëhet pjesëmarrës në natyrën hyjnore. Ai është fëmijë i Zotit, sepse e ka pranuar frymën e birshpirtit me të cilën klithë: “Aman, At!”

A i lejohet aty tani ta shkelë ligjin e Zotit? Pali pyet: “A e prishim pra ligjin me besim?” Dhe përgjigjet: “Ruajna Zot, pasi vdiqëm përkrah mëkati, si atëherë të jetojmë në të?” (Romakëve 3,31; 6,2) Kurse Gjoni thotë: “Dashuria ndaj Zotit është kjo që ne t'i zbatojmë urdhërat e Zotit. Urdhërimet e tija nuk janë të rënda.” (1 Gjonit 5,3) Zemra me rilindje harmonizohet me Zotin dhe me Ligjin e tij. Kur mëkatarit i ndodhë ky ndryshim i madh, atëherë ai e ka kaluar rrugën nga vdekja në jetë, nga mëkati në shenjtëri, nga shkelja dhe rebelimi në dëgjueshmëri dhe në besim. Për të ka pushuar jeta e kaluar e tjetërsimit nga Zoti; ka filluar jeta e re e pajtimit, e besimit dhe e dashurisë. Atëherë në ne plotësohet “drejtësia e Ligjit”, sepse “nuk jetojmë me trup po me shpirt.” (Romakëve 8,4) Atëherë shpirti thotë: “Sa shumë e dua o Zot ligjin tënd: gjithë ditën e bluaj me mend.” (Psalmi 119,97)

“Ligji i Zotit është i përkryer, ai e freskon shpirtin.” (Psalmi 19,7)

[444] Pa ligj njeriu nuk ka kuptim të drejtë për shenjtërinë dhe pastërtinë e Zotit dhe për fajin dhe papastërtinë personale. Ai nuk ka përfytyrim të qartë për mëkatin dhe nuk e ndjen nevojën për t'u penduar dhe transformuar. Pasi që nuk ndihet i humbur si shkelës i Ligjit të Zotit nuk është as i vetëdijshëm se i nevojitet gjaku i pajtimit i Krishtit. Si i tillë shpreson në shpëtim pa e ndryshuar plotësisht zemrën dhe mënyrë e jetës. Për këtë arsye ka shumë ndryshime në dukje dhe shumë njerëz i bashkangjiten beimit, por kurrë nuk bashkohen me Krishtin.

Teoritë e gabueshme për shenjtërinë të cilat paraqiten për shkak të lënies pas dore ose të hedhjes së ligjit të Zotit zënë vend të rëndë-

sishëm në lëvizjet e sotme fetare. Këto teori janë të rrejshme dhe të rrezikshme për nga rezultatet praktike; kurse fakti se ato kanë gjetur ithtarë e shtron nevojën edhe më të madhe që të gjithë ta kuptojnë qartë se çka na mëson Shkrimi Shenjt në pikëpamje të kësaj çështje.

Transformimi dhe shenjtërimi i vërtetë është shkenca biblike. Apostulli Pali në letrën e tij dërguar kishës në Selanik ka thënë: “Vullneti i Zotit është ky: shenjtërimi i juaj—të ruheni nga flligësh-tia”. Dhe ai i lutë çdo lloji të keqeje t’i rrini larg. Dhe Zoti burimi i paqes, ai ju shenjtëroftë krejtësisht.” (1 Selanikasve 4,3; 5,22) Bibla na mëson qartë se çka është shenjtërimi dhe si mund të arrihet ai. Shpëtimtari është lutur për nxënësit e vet: “Shenjtëri në të vërtetën: fjala e jote është e vërteta.” (Gjoni 17,17) Ndërsa Pali thekson se besimtarët do të shenjtërohen me Shpirtin Shenjt (Romakëve 15,16). Çka është puna e Shkrimit Shenjt? Jezusi u ka thënë nxënësve të vet “e kur të vij ai—shpirti i së vërtetës—Ai do t’ju udhëzoj ta njihni tërë të vërtetën” (Gjoni 16,13). Kurse autori i psalmeve thotë: “Të gjitha urdhërimet e tua janë të vërteta.” (Psalmi 119,86) Me Fjalën e Zotit dhe me Shpirtin Shenjt njeriut i zbulohen parimet e mëdha të drejtësisë të cilat janë të mishëruara në Ligjin e Zotit. Pasi që Ligji i Zotit është “i shenjt i drejtë dhe i mirë” kurse ai është shprehje e përsosshmërisë hyjnore, kjo domethënë se edhe karakteri që zhvillohet në përputhje me këtë ligj do të jetë i shenjt. Krishti është shembull i përkryer i këtij karakteri. Ai ka thënë: “Unë i kam dëgjuar urdhërat e Atit tim.” “Sepse bëj çdo gjë që i pëlqen atij.” (Gjoni 15,10; 8,29) Ithtarët e Krishtit duhet të jenë të ngjashëm me të dhe me Mëshirën hyjnore duhet ta ndërtojnë karakterin e vet i cili duhet të jetë në harmoni me parimet e Ligjit të tij të shenjt. Ky është shenjtërimi dhe përkushtimi biblik.

[445]

Kjo vepër mund të kryhet vetëm me besim në Krishtin dhe me fuqinë e Shpirtit Shenjt. Pali i këshillon besimtarët: “Kështu pra të dashurit e mi ju që ishit gjithmonë të dëgjueshëm, jeni jo vetëm në praninë time, por shumë më tepër tani që nuk jam pranë jush; punoni me frikë dhe me drojë të madhe për shpëtimin tuaj. Sepse Zoti është ai që sipas mirësisë së vet ndikon në ju të doni e të veproni.” (Filipasve 2,12.13) Besimtarët do ta ndjejnë nxitjen për mëkat por do të jenë vazhdimisht në luftë kundër tij. Këtu nevojitet ndihma e Krishtit. Dobësia njerëzore bashkohet me fuqinë hyjnore ndërsa

besimi klithë: “Ta falënderojmë Zotin që na jep fitoren përmes Jezu Krishtit Zotit tonë.” (1 Korintasve 15,57)

Shkrimi Shenjt tregon se vepra e shenjtërimit është gaudale. Kur mëkatori përmes transformimit e gjen paqen me Zotin përmes gjakut të spastrimit, vetëm atëherë e fillon jetën e krishterë. Tani ai duhet t’i përkushtohet “përssoshmërisë”, të ngritet në njeri të përsosur, “në masën e lartësisë së Krishtit” (Efesianëve 4,13). Apostulli Pali ka shkruar: “Vëllezër unë nuk mendoj se ia kam arritur, di vetëm kaq: harroj çka kam lënë pas dhe zgjatem drejt së ardhmes, sulem drejt qëllimit, drejt shpërblimit të thirrjes qiellore të Zotit në Jezu Krishtin.” (Filipasve 3,13.14) kurse Pjetri thekson shkallët nëpër të cilat arrihet deri te shenjtërimi biblik: “Për këtë arsye përqëndroni të gjitha forcat tuaja t’ia shtoni fesë vyrtit, vyrtit dijen, dijes përkushtimin, përkushtimit qëndresën, qëndresës përshpirtinë, përshpirtinë dashurinë vëllazërore, dashurinë që përfshinë gjithkënd. Sepse këto cilësi nëse i keni dhe nëse përparoni në to, nuk ju lënë të papunë, as të pa frytë në njohjen e Zotit tonë Jezu Krishtit. Kurse ai që nuk i ka këto vyrtete është i verbër ... prandaj o vëllezër nëse bëni kështu kurrë nuk do të bini në mëkat.” (2 Pjetrit 1,5-10)

Ata që në vete e kanë sprovuar përkushtimin dhe shenjtërimin e vërtetë biblik do ta shprehin në tërësi shpirtin e tyre të devotshëm. Sikur Moisiu, edhe ata e kanë parë madhësinë e mrekullueshme të shenjtërisë dhe vogëlsinë e tyre personale në krahasim me pastërtinë dhe përsosshmërinë madhështore të të Amshueshmit.

[446] Profeti Daniel ka qenë shembull i shenjtërimit të vërtetë. Jeta e tij e gjatë ka qenë e plotësuar me shërbimin fisnik ndaj Zotit. Ai në qiell ka qenë “njeri i dashur” (Danieli 10,11). Mirëpo, në vend se të pohonte se bota është e pastër, ky njeri i rrespektuar e llogariste veten në Izrael, vërtetë mëkatar kur kishte ndërhyrë te Zoti për popullin e tij: “Jo nuk i paraqesin uratat tona në fuqit e veprave tona të drejta, por në fuqi të mëshirave të tua të shumëta “Kemi mëkatuar dhe e bëmë të keqen.” Më tutje ai vazhdon: “Deri sa ende po flisja, po lutja e po ia rrëfeja mëkatet e mija e mëkatet e popullit tim, Izraelit dhe po i shtrija lutjet e mija para Zotit tim, Gabrieli duke fluturuar me nxitim më preku në kohën e flisë së mbrëmjes.” Ndërsa kur në një rast tjetër u paraqit Biri i Zotit tha: “Pamja e madhërueshme s’më la pikë fuqie... m’u zbeh fytyra e mbeta pa fuqi fare.” (Danieli 9,18.15.20; 10,8) Kur Jobi e kishte dëgjuar nëpër stuhi zërin e Zotit

kishte klithur: “Prandaj veten e qortoj, bëj pendesë në hi dhe në pluhur.” (Jobi 42,6) Kur Isaia në kohën e tij e kishte parë lavdinë e Zotit dhe kerubinët që kishin klithur: “I shenjtë, i shenjtë, i shenjtë është Zoti mbi ushtritë”, kishte klithur: Vajë për mua vdiqa.” (Isaia 6,3.5) Kur Pali ishte dërguar në qiellin e tretë dhe kishte dëgjuar fjalë të padëgjua të cilat nuk mund t’i shqiptonte asnjë njeri, kishte folur për veten si për “më të voglin prej të gjithë të shenjtëve” (2 Korintasve 12,2-4; Efesianëve 3,8). Ndërsa, Gjoni i përkdhelur i cili kishte qëndruar në kraharonin e Jezusit dhe e kishte parë lavdinë e tij kishte rënë si i vdekur para këmbëve të engjullit (Zbulesa 1,17).

Në ata që jetojnë në hijen e kryqit nga Golgota nuk ka pohime të lavdisë dhe të ngrijtes se janë pa mëkate. Ata janë të vetëdijshëm se mëkatin e tyre e ka shkaktuar frika shpirtërore e cila e ka thyer zemrën e Birit të Zotit; dhe ky mendim ka shpënë në devotshmëri. Ata që jetojnë në bashkësi unike me Jezusin më së miri i njohin dobësitë dhe mëkatet e njerëzimit, kurse shpresa e tyre e vetme mbështetet në meritat e Shpëtimtarit të kryqëzuar dhe të ngjallur nga të vdekurit.

Shenjtërimi që tani paraqitet në botën e krishterë, në vete ngërthen edhe frymën e vet lartësimi dhe të indiferencës ndaj Ligjit të Zotit të cilin e pasqyrojnë si diçka të huaj në krahasim me besimin biblik. Ithtarët e kësaj linje thonë se shenjtërimi është vepër me të cilën vetëm me besim përnjëherë arrihet shenjtëria e përsosur. “Vetëm beso”, thonë ata “dhe do ta fitosh bekimin.” Nuk nevojiten më tutje kurrfarë përpjekjesh nga ana e atij që e ka marrë bekimin. Ata në të njëjtën kohë e mohojnë rëndësinë e Ligjit të Zotit dhe pohojnë se janë të çliruar nga obligimi që t’u përmbahen urdhërave. Mirëpo, a është e mundshme që njerëzit të bëhen të shenjtë dhe të jenë në harmoni me vullnetin dhe karakterin e Zotit pa i pranuar parimet që janë shprehje e natyrës dhe vullnetit hyjnor dhe që tregojnë se çka i pëlqen Atij? Dëshira për ta pasur një religjion të lehtë që nuk kërkon kurrfarë vetmohimesh, përpjekjesh e as braktisjen e marrëzive të botës—e ka bërë shkencën për fenë e bile edhe vet fenë të popullarizuar. Mirëpo, çka thotë Fjala e Zotit? Apostulli Jakobi thotë: “Ç’doi o vëllezërit e mi nëse ndokush thot se ka fe, në qoftë se nuk i ka veprat? A thua mundja shpëtojë vetëm feja?” “A dëshiron ta kuptosh more qyqar se feja pa vepra është e pafrytëshme. Abrahami ati ynë, a nuk qe shfajësuar në saje të veprave kur e kushtoi

[447]

mbi altar Isakun djalin e vet. A po sheh se besimi ka bashkëpunuar me veprat e tija dhe feja me vepra u përsos.’ “A po shihni se njeriu shfaqsohet me vepra e jo vetëm me fe?” (Jakobi 2,14.20-22.24)

Dëshmia e Fjalës hyjnore i kundërvehet shkencës së rrezikshme për fenë pa vepra. Të kërkosh përkrahjen e qiellit e të mos i plotësosh kushtet në të cilat mund të arrihet mëshira, nuk është kjo fe por arrogancë; sepse besimi i vërtetë e ka mbështetjen në premtimet dhe rregullat e Shkrimit Shenjt.

Le të mos mashtrohet askush se mund të bëhet i shenjt nëse kastile e shkel ndonjë urdhër të Zotit. Mëkati të cilin e bëjmë me vetëdije e heshtë zërin e Shpirtit Shenjt dhe e ndan njeriun prej Zotit. Mëkati është shkelje e Ligjit kurse “ai që mëkatnon (e shkel ligjin), nuk e sheh as nuk e njeh” (1 Gjonit 3,6). Edhe pse Gjoni në letrat e veta aq gjërësisht flet për dashurinë, ai megjithatë nuk ngurron që ta zbulojë karakterin e vërtetë të atyre që pohojnë se janë të shenjtë kurse jetojnë duke i shkelur ligjet hyjnore. “Ai që pohon: e njeh, por urdhërave të tij nuk u përmbahet, është gënjeshtar dhe në të s’jeton e vërteta; ndërsa ai që e mban Fjalën e tij në të është dashuria ndaj Zotit e përkryer; nga kjo e shohim se jemi në të.” (1 Gjonit 2,4.5) Kjo është provë e çdo besimi. Ne nuk mund ta konsiderojmë asnjë njeri të shenjtë deri sa të mos e masim me kriterin e shenjtërisë së qiellit dhe të tokës. Në qoftë se njerëzit nuk e pranojnë rëndësinë e ligjit moral, në qoftë se i zhvlerësojnë urdhërat e Zotit dhe i marrin joseriozisht, në qoftë se e shkelin qoftë edhe urdhërim më të vogël dhe kështu i mësojnë të tjerët, Zoti do t’i konsiderojë jo të denjë dhe atëherë mund ta dijme se pohimi i tyre se janë të shenjtë është i paqëndrueshëm.

[448]

Ai që pohon se nuk ka mëkate, dëshmon kështu se është larg nga shenjtëria. Ai nuk ka kuptim të drejtë për pastërtinë dhe shenjtërinë e pamatshme të Zotit dhe për atë çka duhet të bëhen ata që dëshirojnë të jenë në përputhje me karakterin e Tij; ai nuk ka kuptim të vërtetë për pastërtinë dhe butësinë madhështore të Jezusit, as për të keqen e mëkatit, prandaj e konsideron veten të shenjt. Sa më larg që është dikush nga Krishti, sa më të pasakta t’i ketë kuptimet për karakterin dhe kërkesat e Zotit aq më tepër në sytë e vet do t’i duket se është më i drejtë. Shenjtëria të cilën e thekson Shkrimi Shenjt e përfshinë tërë qenien—frymën, shpirtin dhe trupin. Pali lutej për selanikasit që: “Shpirti, jeta dhe trupi—u ruajt e pa të metë dhe e përsosur për

ardhjen e Zotit tonë Jezu Krishtit.” (1 Selanikasve 5,23) Në një vend tjetër ai u shkruan besimtarëve: “Po ju përbej në mëshirën e Zotit o vëllezër, ta kushtoni trupin tuaj fli të gjallë, të shenjtë e të pëlqyeshëm për Zotin—porsi si kultin tuaj shpirtëror.” (Romakëve 12,1) Në kohën e Izraelit të Vjetër çdo fli që i dhurohej Zotit analizohej me kujdes. Në qoftë se i gjendej çfarëdo të mete shtazës për fli ajo nuk pranohej, sepse Zoti e ka caktuar që flija duhe të jetë “pa të meta”. Kështu, besimëtarëve u është urdhëruar që t’i japin trupat e tyre në fli të gjallë, të shenjtë e të pëlqyeshme për Zotin. Për ta bërë këtë, ata të gjitha forcat duhet t’i ruajnë në gjendjen më të mirë. Çdo veprim që e dobëson fuqinë trupore ose shpirtërore të njeriut e paaftëson për t’i shërbyer Krijuesit të vet. A mund të jetë e pëlqyeshme për Zotin në qoftë se i bëjmë fli diçka që nuk është me e mirë? Krishti ka thënë: “Duaje Zotin tënd me gjithë zemër”. Ata që e duan Zotin me gjithë zemër do të bëjnë përpjekje që t’ia bëjnë shërbimin më të mirë gjatë jetës dhe do të angazhohen vazhdimisht që aftësinë e qenies së tyre ta harmonizojnë me ligjet e caktuara gjë që do t’i përsosë aftësitë e tyre për ta përmbushur vullnetin e tij. Ata nuk do të gjunjëzohen para pasioneve dhe nuk do ta dobësojnë apo ta heqin flinë të cilën ia dhurojnë Atit të vet qiellor.

Pjetri ka thënë: “T’u ruheni lakmive të mishit dhe të gjakut të cilat bëjnë luftë kundër shpirtit.” (1 Pjetrit 2,11) Çdo kënaqësi mëkatore i topitë forcat mendore dhe i dobëson aftësitë shpirtërore dhe spirituale, kështu që Fjala e Zotit ose Shpirti Shenjt mund të ndikojnë dobët në zemër. Pali u ka shkruar korintianëve: “Të pastrohemi o të dashurit e mi nga çdo ndyrësi e trupit e shpirtit dhe ta përfundojmë shenjtërimin tonë në frikën e Zotit.” (1 Korintasve 7,1) Kurse fryteve të Shpirtit Shenjt që janë: “Dashuria, gëzimi, paqja, durimi, mirësia, mëshira, besimi, butësia” ia shton edhe “përmbajtjen.” (Galatasve 5,22.23)

Por sa janë ata që quhen të krishterë, përkudnër këtyre vërejtjeve frymëzuese që i dobësojnë fuqitë e veta në vrapimin pas fitimeve të ndryshme dhe duke iu përkulur modës. Sa të krishterë e përulin dinjitetin e vet njerëzor duke kollofitur, dhe duke u dehur me kënaqësi të ndaluara! Ndërsa kisha në vend që ta ndëshkojë këtë të keqe e kurajon duke rënë edhe vet në kënaqësi me dëshirë për fitime dhe kënaqësi të ndryshme për ta mbushur arkën e vet, por kjo nuk i shërben për nderë sepse në këtë mënyrë nuk mund ta sigurojë dashurinë

e Krishtit. Sikur të hynte Jezusi në kishën e sotme dhe atje ta shihte sjelljen jo të hijshme dhe tregtinë jo të hijshme që bëhet në emër të fesë, vallë a nuk do t'i kishte dëbuar këta përdhosës ashtu siç i kishte përzënë nga tempulli dikur këmbyesit e parave?

Apostulli Jakobi thotë se mençuria që vjen prej së larti është “së pari e pastër” (Jakobi 3,17). Sikur Jakobi t'i kishte takuar ata që e marrin emrin e shenjtë të Jezusit nëpër gojën e tyre të fryrë, të ndotur, trupat dhe shpirti i të cilëve janë të përshkuar nga ky kundërmim i fligët dhe që me të e helmojnë ajrin qiellor dhe çdo gjë rreth vetes detyrojnë që ta thithhin këtë helm—vallë apostulli i engjëllit të pastër a nuk do ta kishte gjykuar këtë zakon të fligësht si tokësor, pasionant dhe djallëzor? Skllevërit e duhanit mund të pohojnë se janë të shenjtë, mund të flasin për shpresën e tyre për qiellin, por Fjala e Zotit u thotë qartë: “Në të nuk do të hyjë asgjë e fligësht.” (Zbulesa 21,27)

“Apo nuk e dini se trupi i juaj është tempulli i Shpirtit Shenjt që banon në ju, që e keni prej Hyut dhe se ju nuk i përkritni vetvetës? Sepse jeni blerë me çmim. Prandaj jepni lavdi Hyut në trupin tuaj.” (1 Korintasve 6,19.20) Ai, trupi i të cilit është kisha e Shpirtit Shenjt kurrë nuk do të bëhet skllav i ndonjë shprehie të dëmshme. Forcat e tij i përkasin Krishtit i cili i ka blerë me gjakun e tij. Çdo gjë që ka i përket Zotit. Si mund të jetë i pafajshëm në qoftë se e shkapërderdhë begatinë që i është besuar? Shumë të krishterë për çdo vit shpenzojnë shuma jashtëzakonisht të mëdha për kënaqësi të padobishme dhe të dëmshme, ndërsa sa shpirtra shkatërrohen për shkak të mungesës së bukës së përditshme. Zotit i shkëputen të hyrat dhe dhuratat për arsye se sa njerëzit shpenzojnë më tepër në altarin e kënaqësive të dëmshme se që japin për t'u ndihmuar të varfërve ose për ta përhapur Ungjillin. Sikur të gjithë që flasin se janë pasuesë dhe ithtarë të Krishtit, vërtetë të ishin shenjtëruar, atëherë mjetet e tyre në vend se të shpenzohen për kënaqësi të padobishme dhe të dëmshme do të kishin hyrë në hambarin e Zotit dhe të krishterët do të kishin qenë shembull i maturisë, i vetmohimit dhe i vetsakrifikimit. Atëherë ata do të kishin qenë dritë për botën.

[450]

Bota i është dhënë kënaqësive të kërkesave të veta “epshit trupor, kënaqësisë së syve dhe krenarisë jetësore” të cilat janë duke sunduar në botë. Mirëpo pasuesit e Krishtit e kanë thirrjen e shenjtë: “Prandaj dilni prej rrethit të tyre dhe rrini në vete, thotë Zoti, e mos prekni

asgjë të papastër dhe unë do t'ju pranojë.” (2 Korintasve 6,17) Në dritën e Fjalës së Zotit mund të deklarojmë lirisht se shenjtërimi nuk mund të jetë i vërtetë në qoftë se nuk e sjellë mohimin e plotë të dëshirave mëkatore dhe të kënaqësive trupore.

Atyre që i plotësojnë kushtet: “Prandaj dilni prej rrethit të tyre dhe mos prekni asgjë të papastër”, Zoti u premton: “Do të jem Ati juaj e ju do të jeni bijtë e mi dhe bijat e mia thotë Zoti i gjithpushteshmi.” (2 Korintasve 6,17.18) Përparësia dhe obligimi i çdo të krishteri është që të arrijnë përvojë të pasur në çështjet hyjnore. “Unë e kam parë shenjtërinë” ka thënë Shëlbuesi “kush vjen pas meje nuk do të ecë nëpër errësirë por do ta ketë dritën e jetës.” (Gjoni 8,12) “Kurse rruga e drejtësisë është si drita që ndriçon gjithnjë deri sa të mos vijë dita e vërtetë.” (Fjalët e Urta 4,18) Çdo hap i besimit dhe i dëgjueshmërisë e sjellë shpirtin në lidhje të ngushtë me dritën e botës në të cilën “nuk ka kurrfarë errësire.” Rrezet e shkëlqyeshme të diellit të drejtësisë shkëlqejnë mbi shërbëtorët e Zotit dhe ata duhet të shkëlqejnë me dritën e tij. Ashtu siç na flasin yjet se në qiell ekziston një dritë e madhe shkëlqimi i së cilës ndriçon, ashtu edhe të krishterët duhet ta dijnë se në fronin e gjithësisë qëndron Zoti, karakteri i të cilit është i denjë për lavdi. Frytet e Shpirtit Shenjt, dhe pastërtia e shenjtëria e karakterit të Tij do të zbulohen në dëshmitarët e tij. Në letrën dërguar Kolosianëve Pali i përshkruan bekimet e pasura që i premtohen fëmijëve të Zotit: “Prandaj ... nuk pushojmë të lutemi për ju dhe të kërkojmë prej Zotit të fitoni me çdo urti e kuptim shpirtëror njohurinë e plotë të vullnetit të tij, që të jetoni në mënyrë të denjë për Zotin dhe t'i pëlqeni Atij plotësisht duke dhënë fryte veprash të mira dhe duke përparuar në njohuritë e Zotit, që të forcuar në çdo fuqi si i përgjigjë pushtetit të hyjnisë së tij, të jeni të fortë në çdo provë me gëzim.” (Kolosianëve 1,9-11)

Pali përsëri shkruan për dëshirën e vet që vëllezërit në Efes ta njohin plotësisht madhësitinë e përparësive të të krishterëve. Ai me shprehjet më të qarta ua zbulon fuqinë e mrekullueshme dhe dijen që do të mund ta kishin si bijë dhe bija të të Gjithpushtetshmit. Përparësia e tyre është se mund ta zbulojnë “me Shpirtin Shenjt mbrendësinë e njeriut”, që të jenë “të mbështetur dhe të rrënjësuar në dashuri”, në mënyrë që “të kuptohen me të gjithë të shenjtit se çka është gjërësia, edhe gjatësia, edhe thellësia, edhe lartësia dhe ta njohin me arsye të kthjellët dashurinë e Krishtit.” Lutja e apostullit

[451]

e arrin kulmin e përparësisë kur lutet: “Që të mbusheni me tërë plotësinë e Zotit.” (Efesianëve 3,16-19)

Këtu na pasqyrohet qëllimi i lartësuar të cilin mund ta arrijmë me besimin në premtimet e Atit tonë qiellor, në qoftë se i plotësojmë kërkesat që i shtron ai. Me meritën e Krishtit mund të hyjmë në Fronin e fuqisë madhshtore “Ai as birin e vet nuk e kursen por e dorëzoi të flijohet për të gjithë ne, e si atëherë bashkë me Të nuk do të na jap çdo gjë?” (Romakëve 8,32) Ati ia ka dhënë Birit Shpirtin e vet pa masë dhe ne mund të jemi pjesëmarrës në plotësinë e tij. Jezusi thotë: “Nëse, pra ju edhe pse të këqijë dini fëmijëve tuaj t’u jepni dhurata të mira, sa më tepër, Ati qiellor do t’ju jap Shpirtin atyre që ia kërkojnë.” (Luka 11,13) “Nëse do të më kërkonin ndonjë send në emër tim do ta bëjë.” “Deri tani asgjë nuk kërkuat në emër tim. Kërkonin dhe do të merrni që gëzimi i juaj të jetë i plotë.” (Gjoni 14,14; 16,24)

Edhe pse jeta e krishterëve cilësohet me devotshmëri në ta nuk duhet të vërehet pikëllimi dhe shqetësimi. Ne duhet të jetojmë ashtu që Zotit kjo t’i pëlqejë dhe që të na bekojë. Ati ynë qiellor nuk dëshiron që gjithënjë të ndjejmë se jemi nën gjykim dhe në errësirë. Nuk është dëshmi e devotshmërisë së vërtetë në qoftë se gjithënjë shkojmë kokëulur kurse zemrën e kemi të ngarkuar me sheqetësime për veten. Mund të shkojmë te Jezusi që të na spastrojë; atëherë do të gjendemi pa u turpëruar dhe pa na brejtur ndërgjegjja para Ligjit “Nuk ka pra tani kurrëfarë dënimi për ata që janë me Jezu Krishtin, që nuk jetojnë nën ndikimin e trupit por të Shpirtit Shenjt.

[452]

Me meritën e Jezusit bijtë e rënë të Adamit bëhen “fëmijët e Zotit.” “Sepse si shenjtëruesi ashtu edhe të shenjtëruarit janë të gjithë prej Njërit. Prandaj as nuk turpërohet t’i quaj vëllezër.” (Hebrenjëve 2,11) Jeta e të krishterëve duhet të jetë jetë e besimit, ngadhënjimit dhe e gëzimit në Zotin. “Sepse gjithçka lind prej Zotit ngadhënjën mbi botën. Dhe kjo është fitorja që e munda botën—feja jonë.” (1 Gjoni 5,4) Me të drejtë ka thënë shërbëtori i Zotit Nehemia “Sepse gëzimi në Zotin është fuqia e juaj.” (Nehemiu 8,10) Kurse Pali shkruan: “Gëzohuni gjithmonë. Lutuni pa pushim. Gjithçka falënderohuni. Sepse në lidhje me ju ky është vullneti i Zotit në Jezu Krishtin.” (1 Selanikasve 5,17.18)

Këto janë frytet e transformimit dhe të shenjtërimi biblik; mirëpo pasi që bota e krishterë sillet me aq indiferencë ndaj parimeve të

mëdha të drejtësisë të zbuluara në Ligjin e Zotit, për këtë arsye këto fryte shihen aq rrallë. Kjo është arsyeja përse aq pak manifestohet veprimi aq i thellë dhe i përhershëm i Shpirtit Shenjt që ka karakterizuar zgjimet në periudhat e mëparshme.

Duke e shikuar Zotin ne transformohemi. Mirëpo pasi që janë lënë pas dore rregullat e shenjta me të cilat Zoti ua ka zbuluar përsosshmërinë dhe shenjtërinë e karakterit të vet, ndërsa vëmendjen e njerëzve e tërheqin shkencat dhe teoritë sekulariste, atëherë nuk është çudi që në kisha është paraqitur dukuria e rënies së devotshmërisë së vërtetë. Zoti ka thënë: “Sepse, dy të këqija i ka bërë populli im: më ka braktisur mua burimin e ujit dhe ka çelur puse për vete, puse të shpërthyer që nuk mund ta mbajnë ujin.” (Hebrenjëve 2,13)

“Lum njeriu që nuk i ndjekë këshillat e keqbërësve, që nuk qëndron në udhën e mëkatarëve dhe nuk rrin së bashku me përqeshës por kënaqet me Ligjin e Zotit dhe kujton atë ditë e natë. Ai është pors i pema e mbjellur në bregun e ujit që rrjedhë e cila fry tin e vet e jep në stinë dhe gjethet kurrë s’i vyshken: i ecën mbarë gjithçka të ndërmarrë.” (Psalmi 1,1-3) Vetëm atëherë kur Ligjit të Zotit t’i kthehet vendi i merituar, mund të vijë zgjimi i besimit të kulluar dhe i devotshmërisë së vërtetë ndër ata që konsiderohen popull i Zotit. “Kështu thotë Zoti: qëndroni në udhë e shikoni, pyetni për shtigjet e vjetra, cila udhë është e mirë, asaj ecni e paqe do të gjeni për shpirtrat tuaj.” (Jeremiu 6,16)

28. GJYQI HETUES

Profeti Danieli shkruan: “Vrojtoja dhe ja, u shtruan fronet dhe i Tejetlashti ndenjë. Petku i tij i bardhë por si bora, flokët e kokës së tij por si leshi i pastër, froni i tij por si flaka e zjarrit, rrotat e tij zjarr i ndezur flakë. Lum i zjarrtë rridhte, e dilte përpara tij, mijëra e mijëra i shërbenin, e miliarda, miliarda qëndronin përpara tij: po bëhej gjyqi, u hapën librat!” (Danieli 7,9-10)

Në këtë mënyrë profetit në vizion i është përfytyruar dita e madhe dhe solemne në të cilën Gjyqtari i tërë botës do ta kontrollojë karakterin dhe jetën e çdo njeriu dhe kur secilit do t’i jepet merita sipas verpave. Laku është Zoti Perëndi. Autori i psalmeve thotë: “Para se të lindin malet, para se të bëhej toka dhe rruzulli, prej amshimit të amshimit ti je o Zot.” (Psalmi 90,2) Ai që është nismëtar i çdo gjëje të gjallë dhe burim i të gjitha ligjeve do ta kryesojë këtë gjyq. Si shërbëtorë dhe dëshmitarë në këtë gjyq të madh do të marrin pjesë engjëjt e shenjtë në numrin prej “mijëra e mijërash dhe nga dhjetë mijëra e nga dhjetë mijëra.”

“Unë po shikoja kështu në vegimin e natës: kur që në retë e qiellit po vinte dikush si Biri i njeriut. Arriti deri te i Tejetlashti i motit dhe që paraqitur para tij. Ai i dha pushtetin, nderin, mbretërinë. Të gjithë popujt, fiset e gjuhët u shtruan nën shërbimin e tij: pushteti i tij pushtet i amshuar që kurrë s’do të merret, mbretëria e tij kurrë nuk do të priset.” (Danieli 7,13.14) Këtu përshkrimi i ardhjes së Krishtit nuk është ardhja e tij e dytë në tokë. Ai vjen para “plakut” në qiell për ta marrë pushtetin, lavdinë dhe mbretërinë e cila do t’i jepet në fundin e shërbimit të tij të ndërmjetësimit. Kjo ardhje, dhe jo ardhja e tij e dytë në tokë kanë ndodhur në bazë të profecisë në fund të 2300 vjetëve përkatësisht në vitin 1844. Në përcjelljen e engjëjve qiellor, kryepriifti ynë ka hyrë në shenjtroren e shenjtroreve dhe atje ka arritur para Zotit për ta kryer pjesën e fundit të shërbimit të vet për njerëzit — për ta kryer veprën e gjyqit hetues dhe për ta bërë pajtimin për të gjithë ata që konstatohet se janë të denjë për mëshirën e tij.

Në shërbimin simbolik, në Ditën e pastrimit kanë pasur të drejtë të marrin pjesë vetëm ata të cilët i kanë pranuar para Zotit mëkatet dhe janë penduar dhe mëkatet e të cilëve janë bartur me gjakun e flisë në shenjtrore. Kështu edhe në Ditën e madhe të pastrimit final dhe të gjyqit hetues janë marrë në konsideratë vetëm raste e atyre që i përkasin popullit të Zotit. Gjyqi ndaj të pafeve është vepër e ndarë posaçërisht i cili do të bëhet me vonë. “Sepse arriti dita të fillojë gjyqi nga shtëpia e Zotit. E nëse më së pari fillon prej nesh, po si do të jetë mbarimi i atyre që nuk i binden Ugjillit të Zotit? (1 Pjetrit 4,17). Librat qiellorë në të cilët janë të shënuar emrat dhe verpat njerëzve do të jenë të vlefshme për marrjen e vendimeve në gjyq. Profeti Danieli thotë: “Po bëhet gjyqi, librat u hapën.” (Danieli 7,10) Autori i Zbulesës duke e përshkruar këtë ngjarje shton: “U hap edhe një libër tjetër: libri i jetës. Të vdekurit u gjykuan sipas shkrimeve që ishin në libra—sipas veprave të tyre.” (Zbulesa 20,12)

Libri i jetës i përmbanë emrat e të gjithë atyre të cilët ndonjëherë kanë qenë në shërbim të Zotit. Jezusi u ka thënë nxënësve të vet: “Por mos u gëzoni pse ju nënshtrohen shpirtërat por gëzohuni se emrat tuaj janë të shkruar në qiell.” (Luka 10,20) Pali thotë për ndihmësit e tij besnik “emrat e tyre janë në librin e jetës” (Filipasve 4,3). Danieli duke e parë “kohën e pikëllimit çfarë kurrë nuk ka qenë” thotë se populli i Zotit do të shpëtohet, secili që është i shënuar në libër” (Danieli 12,1). Kurse, Zbulesa flet se vetëm ata mund të hyjnë në qytetin e Zotit emrat e të cilëve “janë të shkruar në librin e jetës të Qengjit” (Zbulesa 21,27).

“Libri për kujtim” është i shkruar para Zotit dhe në të janë të shënuara veprat e mira të artyre që “e druan Zotin dhe e kujtojnë emrin e tij.” (Malakia 3,16) Fjalët e tyre të besimit, veprat e tyre të dashurisë, të gjitha janë shënuar në qiell. Nehemia ka menduar për këtë libër kur ka thënë: “Më përkujto Zoti im, prandaj mos më shlyej nga të mirat e mija që i bëra në shtëpinë e Zotit tim dhe në shërbimin e tij.” Nehemiu 13,14. Në këtë libër me saktësi është shënuar çdo ngadhënjim mbi sporvat, çdo e keqe e përballuar dhe çdo fjalë e butë e ngushëllimit. Në të është shënuar çdo vepër e flijimit, çdo dhimbje apo çdo vuajtje e pësuar për hirë të Krishtit. Autori i psalmeve thotë: “Ti i ke numruar ditën e mërgimit tim, lotët e mi mblidhi në rrëshqin tënd, a thua s’janë shkruar në librin tënd.” (Psalmi 56,8) Atje mbahet evidenca për mëkatet njerëzore. “Sepse

çdo vepër Zoti e nxjerr në gjyq si dhe çdo fshehtësi qoftë e mirë apo e keqe.” (Predikuesi 12,14) Shpëtimtari ka thënë: “Unë po ju them: njerëzit do të përgjigjen në ditën e gjyqit, për secilën fjalë të kotë që do ta thënë. Sepse, në saje të fjalëve tua do të shfajsohesh ose në saje të fjalëve tua do të dënohesh.” (Mateu 12,36.37) Qëllimet dhe motivet e fshehta gjenden në raportin e pagabueshëm sepse Zoti “ju dha hirin hyjnor me anë të Jezu Krishtit, ju u bëtë të pasur me gjithçka—në çdo fjalë dhe në çdo dije” (1 Korintasve 4,5). “Shih të gjitha janë të shkruara para meje ... fajet tuaja e të etërve tuaj të gjithëve së bashku—është Fjala e Zotit.” (Isaia 65,6.7)

Çdo vepër njerëzore i nështrohet hetimit para Zotit dhe do të shënohet si besim apo mosbesim. Krahas çdo emri në librat qiellor do të shënohet me saktësi tmerruese çdo fjalë e keqe, çdo veprim egoist, çdo obligim i paplotësuar, çdo mëkat i fshehtë dhe çdo hipokrizi. Vërejtjet dhe qortimet e neglizhuara të cilat na i dërgon qielli, koha e shpenzuar kot, gjasat e pashfrytëzuara, ndikimi i ynë për të mirë apo për të keq me pasoja afatgjata—të gjitha këto i ka shënuar besnikërisht engjëlli procesmbajtës.

Ligji i Zotit është kriter me të cilin në gjyq do të matet jeta dhe karakteri i çdo njeriu. Kishtari ka thënë: “Druaje Zotin dhe dëgjoj urdhërat e tija sepse ato janë për njerëzit. Sepse çdo vepër Zoti do ta nxjerrë në gjyq si dhe çdo fshehtësi qoftë të mirë apo të keqe.” (Predikuesi 12,13.14) Apostulli Jakobi ua tërheq vërejtjen vëllezërve të vet “flitni ashtu edhe ashtu veproni si ata që do të gjykohen me ligjin e lirisë” (Jakobi 2,12).

Ata të cilët në gjyq do të vlerësohen si të denjë do të ta kenë fatin e ringjalljes së të drejtëve. Jezusi ka thënë: “Kurse ata që u gjetën të denjë të kenë pjesë në atë gotë e në ringjallje të të vdekurve ... janë porsì engjëjt dhe për arsye se e rifituan jetën me ringjallje, janë bijt e Zotit.” (Luka 20,35.36) Mandej përsëri thotë: “Dhe do të dalin: ata që bënë mirë—do të ngjallen për të jetuar.” (Gjoni 5,29) Të drejtë që kanë ndërruar jetë nuk do të ngjallen nga të vdekurit deri sa të mos përfundojë gjyqi në të cilin do të shpallen të denjë “për t’u ngjallur nga të vdekurit”. Prandaj ata nuk do të jenë të pranishëm personalisht në gjyq kur të shqyrtohet raporti për jetën e tyre dhe të zgjidhet rasti i tyre.

Jezusi do të vijë si përfaqësues i tyre para Zotit për t’u angazhuar për ta. “Por edhe nëse dikush mëkatnon e kemi mbrojtësin te Ati—

Jezu Krishti, i Drejti.” (1 Gjoni 2,1) “Sepse Krishti nuk hyri në shenjtoren e shenjtoreve të punuar me dorë që është vetëm shëmbëllesë e thjeshtë e asaj të vërtetë por drejt në qiell: që tani të ndërmjetësojë për ne para fytyrës së Zotit.” “Këndeje edhe mund t’i shpëtojë plotësisht ata që nëpër Të ia afrohen Zotit—sepse gjithëmonë jeton për të ndërmjetësuar për ta.” (Hebrenjëbr 9,24; 7,25)

Kur librat e gjyqit të hapen para Zotit atëherë do të vështrohet jeta e secilit që ka besuar në Jezusin. Përfaqësuesi ynë do të fillojë së pari me ata të cilët në fillim kanë jetuar në tokë, e pastaj do të shkojë më tutje, prej brezi në brez dhe më në fund do të përfundojë me të gjallët. Çdo emër do të jetë i përmendur, çdo rast i individit do të vështrohet me saktësi. Disa emra do të pranohen e disa do të refuzohen. Në qoftë se në libra gjenden mëkate të dikuj të cilat as nuk janë pranuar as falur, emrat e tyre do të shlyhen nga libri i jetës, kurse raporti për veprat e tyre të mira do të shlyhet nga “libri për kujtim.” Zoti i ka thënë Moisiut: “Do ta shlyej prej librit tim atë që ka mëkatnuar kundër meje.” (Dalja 32,33)

Kurse profeti Ezekieli thotë: “Por në qoftë se i drejti largohet nga drejtësia e vet dhe bën padrejtësinë ... vallë a do të jetojë? Asnjë prej drejtësive të tij që i ka bërë nuk do t’i merren parasysht.” (Ezekieli 18,24)

Përveç emrave të atyre që janë penduar sinqerisht për mëkatet e veta dhe të cilët me besim e kanë pranuar gjakun e Jezusit si fli të vetën të pastrimit do të shënohet edhe falja në librat qiellor. Pasi të bëhen pjesëmarrës në drejtësinë e Krishtit, do të konstatohet se karakteri i tyre është në harmoni me Ligjin e Zotit, mëkatet e tyre do të shlyhen kurse vet ata do të shpallen të denjë për jetën e amshueshme. Zoti përmes profetit Isaia thotë: “Unë, unë vet i shlyej fajet e tua, për nder tim s’i kujtoj mëkatet e tua.” (Isaia 43,25) Jezusi ka thënë: “Kush fiton, ai do të veshet me petka të bardha dhe emri i tij nuk do të shlyhet nga libri i jetës, do t’i pranohet emri para Atit dhe engjëjve të tij.” “Kushdo, pra që pranon para njerëzve se është imi edhe unë do ta pranojë para Atit tim që është në qiell se jam i tij. E atij që më mohon para njerëzve edhe unë do ta mohoj para Atit tim qiellor.” (Zbulesa 3,5; Mateu 10,32.33)

[457]

Interesimi i madh i njerëzve gjatë marrjes së vendimeve në gjyqet tokësore është vetëm një përfytyrim i dobët i interesimit jashtëzakonisht të madh që mbretëron në gjyqin qiellor para Gjykatësit të tërë

botës për ta paraqitur hulumtimin e emrave në librin e jetës. Përfaqësuesi hyjnor ndërmjetson që të gjithë ata që kanë ngadhnjyer me besim në gjakun e tij ta marrin faljen e gabimeve të veta dhe të kthehen në Eden dhe që si bashkëtrashëgimtarë të pusthetit të parë të kurorëzohen me të (Mikea 4,8). Me përpjekjet e veta që njerëzit t'i sprovonjë dhe mashtrorë satani ka tentuar që ta pengojë planin hyjnor për krijimin e njeriut; por tani Krishti lutet që ky plan të realizohet ashtu sikur njeriu kurrë të mos ishte bjerrur. Ai për popullin e vet nuk e kërkon vetëm faljen dhe shfajsimin e plotë por edhe pjesëmarrjen në lavdinë e tij dhe vendin në fronin e tij.

Derisa Jezusi i përfaqëson ithtarët e mëshirës së vet, satani i akuzon para Zotit si mëkatarë dhe kriminelë. Mashtruesi i madh përpiqet që njerëzit t'i fusë në dyshim, t'i nxisë që ta hubmin besimin në Zotin dhe të shkëputen nga dashuria e tij në mënyrë që ta shkelin ligjin e tij. Ai tani tregon në raportin për jetën e njerëzve për labilietetin e karakterit të tyre, për antinominë e tyre në krahasim me Krishtin në ç'mënyrë gjoja e kanë turpëruar vetë Shpëtimtarin duke i numruar mëkatet në të cilat i ka shtyrë që t'i bëjnë dhe duke u thirrur në të gjitha këto kërkon që ata të jenë veglat e tij.

Jezusi nuk i arsyeton mëkatet e tyre, por e thekson pendesën dhe besimin e tyre dhe kërkon falje për ta duke i ngritur duart e tyre të lënduara para Atit dhe engjëjve të shenjtë duke u thënë: "I njoh me emër, ua kam shënuar në shuplakat e duarve të mia." "Flija e vërtetë për Hyun: shpirt i penduar, ti o Hyj, nuk e përbuzë zemrën e penduar të thërmuar." (Psalmi 51,17) Kurse të bjerrurit të popullit të vet i përgjigjet: "Të t'u kërcënoftë Zoti o satan! Të të mposhtë Zoti që e zgjodhi Jerusalemin! Pse a nuk është ky druri i nxjerrë nga zjarri?" (Zakariu 3,2) Krishti besimtarët e tij do t'i veshë në petkun e drejtësisë së vet që të mund t'ua tregoj Atit të vet si "kishë që nuk ka njollë apo diç të tillë" (Efesianëve 5,27). Emrat e tyre janë shkruar në librin e jetës dhe për ta është shkruar: "Ata do të më përcjellin të veshur me petka të bardha sepse janë të denjë." (Zbulesa 3,4)

[458]

Në këtë mënyrë do të realizohet plotësimi i saktë i premtimeve të Besëlidhjes së Re: "Sepse do t'ua falë paudhësitë dhe mëkatet e tyre, më nuk do t'i përmendë." (Jeremiu 31,34) Në ato ditë dhe në ato kohë—thotë Zoti—do të kërkohet devijimi i Izraelit por nuk do të gjendet; as mëkatet e Judës nuk do të gjenden, sepse do t'ua falë atyre që i lë" (Jeremiu 50,20). "Dhe atë ditë pinjollit i Zotit do

të jetë nder dhe lavdi, fryti i tokës do të jetë mbunje e galdim për të shpëtuarit e Izraelit. Dhe do të ngjajë: kush do të mbetet gjallë në Sion, kush do të shpëtojë në Jerusalem do të quhen të gjithë “shenjtër”, e do të regjistrohen se në Jerusalem jetojnë.” (Isaia 4,2.3)

Gjyqi hetues dhe shlyerja e mëkateve duhet të përfundohen para ardhjes së dytë të Zotit. Pasi që të vdekurve do t’u bëhet gjyqi në bazë të asaj që është shkurar në libra është e pamundshme që mëkatet e njerëzve të shlyhen para përfundimit të gjyqit në të cilin do të shqyrtohet jeta e tyre; apostulli Pjetri ka thënë qartë se mëkatet e besimtarëve duhet të shlyhen në mënyrë që të vijnë kohët e pushimit nga fytyra e Zotit dhe që të dilet para Mesisë—Jezu Krishtit (Veprat 3,19.20). Kur gjyqi hetues të përfundojë Krishti do të vijë dhe do t’ia sjellë me vete pagën secilit në bazë të veprave të tij.

Kur kryeprifti në shërbimin simbolik e ka përfunduar pastrimin për Izraelin ka ardhur dhe e ka bekuar popullin. Kështu, Krishti do të paraqitet në fund të shërbimit të tij të ndërmjetësimit “pa mëkate për shpëtimin e atyre që e presin” (Hebrenjëve 9,28). Ashtu siç i ka mënjeluar prifti nga shenjtorja mëkatet duke u rrëfyer në kokën e capit për mëkat, poashtu edhe Krishti të gjitha mëkatet e pranuar do t’i vejë mbi satanin, shkaktarin dhe nxitësin e mëkatit. Capi i cili i ka bartur mëkatet e Izraelit është dërguar në “shkretëtirë” (Levitiku 16,22). Kështu edhe satani në të cilin do të shkarkohet faji për mëkatet për të cilat e ka nxitur popullin e Zotit do të jetë i burgosur një mijë vjet në këtë vend i cili atëherë do të jetë i shkretë dhe pa banorë dhe më në fund do ta pësojë dështimin dhe ndëshkimin e plotë për mëkatin në Zjarr i cili së bashku me të do t’i shkatërrojë të gjithë të pafetë. Në këtë mënyrë plani i madh i shpëtimit do të realizohet plotësisht me mënjanimin definitiv të mëkatit dhe me çlirimin e të gjithë atyre të cilët me vullnet kanë hequr dorë nga e keqja.

[459]

Në kohën e caktuar për gjykim—në fund të 2300 ditëve—ka filluar vepra e hetimit dhe e shlyerjes së mëkateve. Të gjithë ata që ndonjëherë e kanë pranuar emrin e Krishtit do të jenë subjekt të hetimit. Të gjallët dhe të vdekurit do të gjykohen “ashtu siç është shkruar në libra, sipas veprave të tyre.” (Zbulesa 20,12)

[460]

Mëkatet për të cilat nuk jemi penduar dhe të cilat nuk i kemi braktisur nuk do të falen dhe nuk do të shlyhen nga libri, por në ditën e gjyqit të Zotit do të jenë dëshmitarë kundër mëkatarit. Në

qoftë se njeriu i bën veprat e këqija në dritën e ditës ose në natën e errët, ato megjithatë do të zbulohen para Atij të cilit të gjithë duhet t'i japim llogari. Engjëjt e Zotit e shohin çdo mëkat të bërë dhe e shënojnë në librat e pagabueshëm. Mëkati mund të mohohet, të fshihet vetëm para babait, nënës, gruas, fëmijëve dhe miqëve. Ndoshta askush përveç mëkatarëve aspak nuk ka njohuri për fajin që ai e ka bërë, por para qenieve qiellore çdo gjë do të zbulohet. Edhe errësira e natës sterrë, edhe misterioziteti i mashtrimit më të shkathët nuk mund ta fshehë as të vetmin mendim para dijes së lartë të të Amshueshmit. Zoti e ka raportin e saktë për çdo padrejtësi dhe çdo vepër të pandershme. Atë nuk mund ta mashtrojmë me dukjen e jashtme të devotshmërisë. Ai nuk mashtrohet në vlerësimin e karakterit. Njerëzit me zemër të prishur mund ta mashtrojnë njeriun por Zoti e vëren çdo hipokrizi dhe e njeh tërë jetën e brendshme të njeriut.

Çfarë mendimesh solemne! Ditë pas dite po humben në amshim dhe po mbushen librat qiellorë me raporte. Fjalët që janë thënë njëherë, veprat që janë bërë njëherë, më kurrë nuk mund t'i kthejmë prapa. Engjëjt e shënojnë të mirën dhe të keqen. Edhe pushtuesi më i madh në botë nuk mund ta anulojë raportin e vetëm një dite të vetme. Veprat tona, fjalët tona bile edhe motivet tona më të fshehta—të gjitha këto ndikojnë në marrjen e vendimeve për jetë apo për vdekje. Edhe në qoftë se ne i harrojmë, ato megjithatë ato do të dëshmojnë për shfajsimin apo për gjykimin tonë.

Ashtu siç i reprodukon fotografia vijat e fytyrës me saktësi, në të njëjtën mënyrë do të shënohet edhe karakteri ynë në librat qiellorë. Mirëpo, pak jemi duke u kujdesur për raportin i cili duhet të vijë para syve të qenieve qiellore. Sikur të mund të mënjanohesh veli që e ndan botën e dukshme nga ajo që është e padukshme, dhe sikur njerëzit të kishin mundur t'i shihnin engjëjt që e shënojnë çdo fjalë dhe çdo vepër me të cilat patjetër do të ballafaqohemi në gjyq, atëherë sa fjalë i themi për çdo ditë nuk do t'i kishim thënë, dhe sa vepra të pahijshme nuk do t'i kishim bërë!

Në gjyq me saktësi do të vështrohet dhe analizohet si i kemi përdorur dhuratat e besuara. Si i kemi përdorur mjetet që na i ka besuar qielli? A do t'i marrë Zoti të vetët kur të paraqitet me dhuratë? A i kemi përsosur fuqitë që na i ka dhuruar Zoti—fuqitë fizike, mendore dhe shpirtërore—për lavdinë e Zotit dhe për bekimin e

shenjtë? Si e kemi përdorur kohën tonë, si e kemi përdorur penën, zërin, paranë dhe ndikimin tonë? Çka kemi bërë për Krishtin në personalitetin e të varfërve, të hallexhinjëve, të vejushave dhe të jetimave? Zoti na ka caktuar roje të fjalës së tij të shenjtë. Çka kemi bërë me dritën e së vërtetës e cila na është besuar që njerëzit t'i mësojmë për shpëtimin? Nuk është e mjaftueshme të themi se besojmë në Krishtin; vetëm dashuria e përcjellur me vepra është dashuri e vërtetë. Dashuria është vetëm ajo që me sytë e qiellit i jep vlerë veprave tona. Çka do që është bërë nga dashuria dhe sado që në sytë e njerëzve kjo të duket e imtë, nga ana e Zotit do të jetë e miratuar dhe e shpërblyer.

Egoizmi i fshehur i njerëzve zbulohet në librat qiellorë. Atje gjendet raporti për obligimet e paplotësuara ndaj të afërmëve dhe për lënien pasdore të obligimeve tona ndaj Shpëtimtarit. Vetëm aty shihet se sa njerëzit ia kanë dhuruar satanit kohën, mendimet dhe forcën e tyre që i kanë takuar Krishtit. I pikëllueshëm është raporti të cilin engjëjt e bartin në qiell. Krijesat e arsyeshme, pasuesit e ashtuquajtur të Krishtit, plotësisht janë të preokupuar me dëshirën për të fituar pasuri ose për të përjetuar kënaqësitë e kësaj bote. Paraja, koha dhe fuqia po përdoren për stolisje dhe kënaqësi; pak kohë po i kushtohet lutjeve, studimit të Shkrimit Shenjt, analizimit të vetvetes dhe rrëfimit të mëkatit.

Satani trillon plane të panumërta në mënyrë që t'i preokupojë mendimet tona që të mos merremi me atë që duhet më së miri ta njohim. Mashtruesi i vjetër i urrenë të vërtetat e mëdha të cilat e tregojnë flinë e pajtimit dhe Ndërmjetësuesin e fuqishëm. Ai e di se sukcesi i tij qëndron në kthimin e mendimeve tona kundër Jezusit dhe të vërtetës së tij.

Ata që dëshirojnë të jenë pjesëmarrës në bekimin e ndërmjetësimit të Krishtit nuk bën kurrësi të kthehen kundër obligimeve të veta dhe në frikën e Zotit duhet ta ndërtojnë shenjtërinë e vet. Në vend që çastet e vlefshme të kohës së tyre t'ia kushtojnë kënaqësive, stolisjeve dhe pispilloshjeve apo gjakimeve për të fituar, duhet t'i kushtohen studimit serioz dhe me zell të fjalëve të së vërtetës. Objektin e shenjtroses dhe të gjyqit hetues, populli i Zotit duhet ta kuptojë qartë dhe drejt. Të gjithë duhet ta arrijnë njohjen e drejt personale për pozitën dhe veprën e kryepriftit tonë të madh; pëmdryshe do ta kenë të pamundshme që në kohën e tyre ta kenë besimin e vërtetë

ose ta zënë pozitën të cilën Zoti dëshiron që ta kenë. Secili duhet ta shpëtojë ose ta humbë shpirtin e vet. Secili para gjyqit të Zotit e paraqet një subjekt të veçantë. Secili duhet të dalë para fytyrës së gjykatësit të madh. Për këtë arsye është shumë e arsyeshme që çdo individ të mendojë më shpesh për skenën solemne kur gjyqi të fillojë të veprojë dhe kur të hapen librat; kur secili do të duhet, si dhe Danieli të ngritet “për trashëgiminë e vet në mbarim të ditës” (Danieli 12,13).

Secili njeri i cili për këto lëndë e ka pranuar dritën duhet të dëshmojë për të vërtetat e mëdha të cilat ia ka besuar Zoti. Shenjtrojja në qiell është qendra e veprës së Krishtit për njerëzit. Ajo është me rëndësi për çdo qenie njerëzore në tokë. Ajo na i hap horizontet për planin e shpëtimit deri në mbarimin e drejtpërdrejtë të kohës dhe njëherit na e zbulon fundin e lavdishëm të luftës ndërmjet drejtësisë dhe mëkatit. Ka jashtëzakonisht rëndësi të madhe nëse këto çështje i studjojmë thellësisht dhe nëse jemi të gatshëm që secili që na pyet t’ia japim përgjigjen për shpresën tonë.

Ndërmjetësimi i Krishtit për njeriun në shenjtroren qiellore është gjithashtu i rëndësishëm në planin e shpëtimit sa dhe gjaku i tij në kryq. Me vdekjen e tij, Krishti e filloi veprën të cilën pas ringjalljes shkoi për ta përfunduar në qiell. Ne me besim duhet të hyjmë pas perdes ku “Jezusi hyri para nesh” (Hebrenjëve 6,20). Atje me shkëlqim ndriçon drita e kryqit nga Kalvari. Atje mund ta kemi një kuptim të shkëlqyeshëm për fshehtësinë e shpëtimit. Shpëtimi i njerëzve është fituar me flinë e jashtëzakonshme të qiellit; flijimi i bërë i plotëson të gjitha kërkesat e ligjit të shkelur hyjnor. Jezusi e ka hapur rrugën drejt fronit të Atit të tij. Përmes tij, para Zotit mund t’i paraqesin dëshirat e sinqerta të gjithë ata që i dalin përpara me besim.

[463] “Kush i fshehë mëkatet nuk do të jetë i lumtur; ndërsa kush i pranon dhe i lenë do ta ketë mëshirën.” (Fjalët e Urta 28,13) Sikur të kishin mundur të gjithë ata që i fshehin mëkatet dhe shfajsohen ta shohin se si gëzohet satani për këtë, se si e përqesh Krishtin dhe shenjterit duke ua thënë veprimet e këtyre, do të ishin ngutur t’i pranonin mëkatet dhe t’i hedhnin. Satani tenton që me ndihmën e të metave të karakterit të tyre t’ua mbizotërojë tërë qenien dhe e di se këtë do ta arrijë në qoftë se ata edhe më tutje i ruajnë këto të meta. Për këtë arsye vazhdimisht përpiqet që t’i mashtrojë pasuesit

e Krishtit me dinakërinë e vet fatale duke u thënë se nuk mund të mbizotërojnë të keqen. Mirëpo për ta Jezusi ndërmjetëson me duart e lënduara dhe trupin e thyer të tij duke i thënë secilit që dëshiron ta ndjek: “Të majfton bekimi im.” (2 Korintasve 12,9) “Merrni mbi vete zgjedhën time e pranoni t’ju mësoj unë që jam zemërbutë e i përvuajtur. Kështu do të gjeni pushim për shpirtërat tuaj, sepse vërtetë zgjedha ime ëshë e ëmbël e barra ime është e lehtë.” (Mateu 11,29.30) Për këtë arsye, askush le të mos mendojë se të metat e tij janë të pashërueshme. Zoti do të na japë besim dhe do të na mëshirojë që t’i mënjanojmë.

Ne tani jetojmë në kohën e ditës së madhe të pastrimit. Në shërbimin simbolit të Besëlidhje së Vjetër deri sa kryepriifti e bëri pastrimin për Izraelitët të gjithë u detyruan “t’i martirizonin shpirtërat” duke i rrëfyer mëkatet dhe duke u përkulur para Zotit që të mos shfaroseshin nga populli. Në të njëjtën mënyrë ata që dëshirojnë që emrat e tyre të mbeten në librin e jetës duhet tani edhe në këto disa ditë që kanë mbetur të kohës së mëshirës që u është dhënë—të përkulen para Zotit me pikëllim për shkak të mëkateve dhe duke u penduar sinqerisht. Ata me ndërgjegje të thellë duhet t’i analizojnë zemrat e veta. Duhet të ta flakin egoizmin naiv dhe zemrimin e ngushtë në të cilin kanë rënë shumë të krishterë. Të gjithë ata që duan të ngadhëjnë mbi prirjet e këqija të cilat duan të udhëheqin me ta—i pret edhe më tutje luftë e rëndë. Vepra e përgatitjes është punë personale. Ne nuk do të shpëtohem në mënyrë grupore. Devotshmëria dhe pastërtia e disave nuk mund t’i heq mangësitë e të tjerëve. Edhe pse të gjithë popujt kanë për të dalur para gjyqit të Zotit, Ai megjithatë do t’i gjykojë individët me aso saktësie, ashtu si përveç tij të mos ekzistonte asnjë qenie tjetër në botë. Secili do të merret në pyetje dhe duhet të jetë pa të meta dhe pa mëkate.

Ngjarjet që janë në lidhje me veprën e përfunduar të pastrimit janë shumë solemne. Faktet në lidhje me to kanë rëndësi vendimtare. Tani është duke vepruar gjyqi në shenjtoren qiellore. Ka shumë vjetë që është duke u kryer kjo vepër. Së shpejti—askush nuk e di kur—do të kalohet në rastet të gjallëve. Jeta jonë do të analizohet në praninë e Zotit të shenjtë. Në këtë kohë më tepër se kurrë çdo shpirt duhet ta pranojë vërejtjen e Shpëtimtarit: “Rrini me kujdes! Rrini zgjuar se nuk e dini kur do të vijë ai çast.” (Marku 13,33) “Po nuk

[464]

qëndrove i zgjuar, do të vijë si vjedhësi dhe nuk do të dish në ç'orë do të vijë kundër teje." (Zbulesa 3,3)

Ndërsa, kur të përfundojë gjyqi hetues, atëherë fati i të gjithëve do të vulozet për jetë apo vdekje. Koha e mëshirës do të kalojë pak para ardhjes së Shpëtimtarit në retë qiellore. Në Zbulesë Krishti na flet duke menduar për këtë kohë: "I padrejti, ani, le të vazhdojë të bëjë padrejtësi. I ndyti, në dasht le të vazhdojë të zhytet më zi. I drejti le të vazhdojë të bëjë drejtësi. Shenjti le të vazhdojë të shenjtërohet gjithënjë. Ja, unë po vijë për së shpejti. Edhe shpërblimi im me mua, për të shpërblyer gjithkënd sipas veprave të tij." (Zbulesa 22,11.12)

Të drejtit dhe mëkatarët atëherë ende do të jetojnë në tokë në gjendjen e vet mëkatore—do të mbjellin dhe do të ndërtojnë, do të hanë dhe do të pinë, të pavetëdijsëm se lartë në shenjtore është shqiptuar vendimi i fundit i parevokueshëm. Para përmbytjes, pasi që Noeu kishte hyrë në arkë, Zoti pas tij i kishte mbyllur dyert dhe ua kishte pamundësuar të pafeve që të hynin. Edhe shtatë ditë njerëzit kishin vazhduar të bënin jetë të shkujdesur dhe të flligësht duke përqeshur vërejtjet e gjyqit kërcënues pa e ditur se fati i tyre ishte vulosur. "Kështu thotë Shpëtimtari do të jetë "edhe në ardhjen e Birit të njeriut." (Mateu 24,39) E qetë, e pahetueshme, si vjedhësi në mesnatë do të vijë ora vendimtare e cila do ta vendosë fatin e çdo njeriu dhe përgjithmonë do t'ua heq njerëzve mëkatarë mëshirën e ofruar.

"Prandaj: rrini zgjuar, që nëse vjen paptritmas të mos ju gjej fjetur." (Marku 13,35.36) Është gjendja e rrezikshme për ata që janë lodhur duke bërë roje dhe më në fund janë dorëzuar nga atraksionet e botës. Derisa tregtari i është përkushtuar plotësisht garës për fitim, ndërsa gjakuesi i argëtimeve kërkon kënaqësi dhe derisa e bija e modës e vë mbi vete stolinë—gjykatësi i tërë botës do ta shqiptojë aktgjykimin: "U peshove në peshore dhe u gjete i papeshë." (Danieli

[465] 5,27)

29. ORIGJINA E SË KEQES

Për shumë njerëz origjina e së keqes dhe shkaku i ekzistimit të saj është arsye për t'u habitur me të madhe. Ata e shohin mëkatit me pasojat e tij të tmerrshme të dhimbjes dhe të shkretërimit dhe pyesin se si mund të ekzistojë e gjithë kjo nën praninë e pushtetit të Atij i cili është i Amshueshëm për nga mençuria, fuqia dhe dashuria. Kjo është fshehtësi të cilën ata nuk mund ta kuptojnë. Në pasigurinë dhe dyshimet e tyre ata janë të verbër për të vërtetat aq të qarta dhe të rëndësishme për shpëtimin i cili na zbulohet në Fjalën e Zotit. Ka njerëz të cilët përpiqen të mësojnë për ekzistimin e mëkatit, atë që Zoti kurrë nuk e ka zbuluar prandaj nuk mund të gjejnë zgjidhje për vështirësitë e veta. Kurse ata që janë të prirur për të dyshuar dhe për të kritikuar këtë e marrin si arsyetim për ta flakur Shkrimin Shenjt. Të tjerët, sërish, nuk mund ta gjejnë zgjidhjen për këtë problem të madh të së keqes sepse rrëfimet, legjendat dhe interpretimet e gabueshme ua kanë errësuar shkencën biblike për karakterin hyjnor, për natyrën e pushtetit të tij dhe për parimet e veprimit të tij me mëkatit.

Është e pamundshme të jepet shpjegimi i atillë i mëkatit me të cilin do të mund të arsyetohej ekzistimi i tij. Mirëpo, për origjinën dhe fatin definitiv të mëkatit megjithatë mund të kuptojmë aq sa të na jetë e qartë drejtësia e Zotit dhe mirësia në tërë veprimin e tij me të keqen. Shkrimi Shenjt na mëson qartë se Zoti në asnjë pikëpamje nuk është përgjegjës për paraqitjen e mëkatit dhe kurrëfarë shkurtimi arbitrar i mëshirës hyjnore apo i çfarëdo papërsosshmërie në sjelljen hyjnore, nuk e kanë nxitur rebelimin. Mëkati është kollovar—ekzistimi i të cilit nuk mund të shpjegohet qartë. Ai është misterioz dhe i pashpjegueshëm; ta arsyetosh domethënë ta mbrosh. Sikur për te të mund të gjendej arsyetimi apo shkaku i ekzistimit atëherë ai do të pushonte të ishte mëkat. Interpretimi i ynë i vetëm për mëkatit është ai që është dhënë në Fjalën e Zotit: mëkati është “shkelje e Ligjit”; ai është mishërimi i parimit që është në kundërshtim me Ligjin e madh të dashurisë në të cilin mbështetet pushteti hyjnor.

[466]

Para se të paraqitej e keqja në tërë gjithësinë ka mbizotëruar qetësia dhe gëzimi. Çdo gjë ka qenë në përputhje të plotë me vullnetin e Krijuesit. Dashuria ndaj Zotit ka qenë mbi të gjitha, ndërsa dashuria reciproke e sinqertë. Krishti, Fjala, Biri i vetmuar i Zotit ka qenë së bashku me Atin e Amshueshëm—një për nga natyra, karakteri dhe qëllimet—një qenie në tërë gjithësinë e cila ka mundur t'i dijë të gjitha planet dhe vendimet e Zotit. Ati përmes Krishtit i ka krijuar të gjitha qeniet qiellore. “Sepse në Të u krijua çdo gjë, në qiell e në tokë, çka shihet e çka nuk shihet: qoftë Fronet, qoftë Zotërimet, qoftë Principatat, qoftë Pushteti—gjithçka u krijua nëpër Të dhe për Të.” (Kolosianëve 1,16) Në Krishtin si dhe në Atin u pasqyrua i tërë qielli.

Pasi që ligji i dashurisë është bazë e pushtetit hyjnor, bekimi i të gjitha qenieve të krijuara është varur nga harmonia e tyre e plotë me parimet e Tij të drejtësisë. Zoti pret nga të gjitha krijesat e veta shërbimin, dashurinë, respektimin i cili mbështetet në mirëkuptimin e vërtetë të karakterit të Zotit. Ai nuk e dëshiron lojalitetin e imponuar, prandaj ua jepë të gjitha qenieve vullnetin e lirë për t'i shërbyer vullnetarisht.

Mirëpo ka qenë njëri i cili ka vendosur që ta keqpërdorë këtë liri. Mëkati është lajmëruar në atë i cili, krahas Krishtit ka qenë më së shumti i respektuar nga Zoti dhe i cili ndër banorët e qiellit ka qenë më i larti për nga fuqia dhe nderi. Para rënies së tij, Luciferi ka qenë kerubin i shenjtë dhe i pastër. “Kështu—thotë—Zoti Perëndi: ishe ti vulë përsosshmërie, plotë urti i mrekullueshëm në pashi me kerub krahe shtrirë, të vendosa për të ruajtur, ishe mbi Malin e Shenjt të Zoti, ecje nëpër gurë të zjarrtë. Ishe i përsosur në udhët e tua që ditës së themelimit tënd deri që në ty u ngjiz fajësia.” (Ezekieli 28,12.14.15)

Luciferi ka mundur ta ruaj përkrahjen e Zotit, ka mundur të jetë i dashur dhe i respektuar nga ushtria qiellore dhe të gjitha aftësitë e veta fisnike ka mundur t'i përdorë për t'i bekuar të tjerët dhe për ta lavdëruar e adhuruar Krijuesin e vet. Mirëpo profeti thotë: “T'u rrit mendja për shkak të bukurisë, pasuria të bëri ta humbesh urtinë.” Ezekieli 28,17. Luciferi ka lejuar që garadualisht të zhvillohet prirja e tij për ta madhëruar vetveten. Zoti e ka qortuar: “Pse zemrën tënde e barazove me të Zotit.” (Ezekieli 28,6) ‘Ti që të thoshte mendja e jote: në qiell do të ngrihem, lartë mbi yje të Perëndisë do të ngris

[467]

[468]

fronin, do të rri në malin e tubimit në skaj të veriut. Do të ngjitem përsipër reshë, do të jem por si i larti Zot.” (Isaia 14,13.14) Në vend se të bënte përpjekje që mbi të gjithë ta madhëronte Zotin në mendimet dhe në zerrat e krijesave hyjnore, Luciferi synonte që shërbimin dhe respektimin e tyre ta përfitonte për vete. Dhe, me që e dëshironte respektin të cilin Ati i lartëmadhrishëm ia kishte dhënë Birit të vet, ky princ i engjëjve e kishte gjakuar pushtetin në të cilin kishte të drejtë vetëm Krishti.

I tërë qielli u gëzua që e shkëlqeu lavdinë e Krijuesit dhe e madhëroi drejtësinë e tij. Dhe, deri sa Zoti në këtë mënyrë ishte i respektuar, gjithkund mbizotëronte paqja, qetësia dhe gëzimi. Mirëpo një zë joharmonik e çrregulloi harmoninë qiellore. Ngritja e vetvetes dhe shërbimi vetes gjë që është në kundërshtim me planin e Krijuesit, zgjoi parandjenjat e errëta të engjëjve që kishin detyrë më të lartë, ta madhëronin Zotin. Këshilli qiellor debatoi me Luciferin. Biri i Zotit e theksoi madhërshtinë, mirësinë dhe drejtësinë e Krijuesit edhe në botë, si dhe natyrën e pandryshueshmë të Ligjit të Tij. Vetë Zoti e ka përcaktuar rregullin në qiell kurse Luciferi duke e shkelur këtë rend e urrejti Krijuesin e kështu edhe vetveten e ka shtyrë në greminë. Mirëpo qortimi i bërë njëherë nga dashuria dhe mëshira e pamatshme ia zgjoi edhe më tepër frymën e kundërshtimit. Luciferi lejoi që në të mbizotërojë urrejtja ndaj Krishtit dhe bëhej gjithnjë e më këmbëngulës.

Krenar me lavdinë e vet, ai synonte të dominonte. Nderin e madh i cili i bëhej Luciferit, ai nuk e vlerësonte si edhe as dhuratën hyjnore dhe të gjitha këto nuk zgjonin në të lavdërimin për Zotin. Ai lavdërohej me madhërinë dhe pozitën e vet dhe synonte të barazohej me Zotin. Çetat qiellore e donin dhe e respektonin. Engjëjt gëzoheshin që kanë mundur t’i zbatojnë urdhërat e tij, kurse ai më tepër se të gjithë ishte i frymëzuar me mençuri dhe lavdi. Megjithatë, Biri i Zotit u pranua si sunduesi i qiellit, me fuqi dhe pushtet të barabartë me Atin. Krishti mori pjesë në të gjitha këshillimet me Atin, ndërsa Luciferit nuk i lejohej të depërtonte në të gjitha synimet e Zotit. Ky engjëll i fuqishëm pyeste: përse Krishti e ka pushtetin më të lartë? Përse atëherë ta respektojë dhe Luciferi?

[469]

Duke e braktisur vendin e tij në afërsi të atij të Zotit, Luciferi shkoi ndër engjëjt që ta mbillte farën e pakënaqësisë. Duke e kryer punën e vet fshehtas dhe duke fshehur qëllimet e veta të vërteta nën

maskën e frikës dhe të respektit ndaj Zotit, ai përpiquej të shkaktonte pakënaqësi ndaj ligjeve sipas të cilave administrohen të gjitha qeniet qiellore. Ai pohonte se ata janë të kufizuar në mënyrë të panevojshme. Satani ka dëshmuar se engjëjt, pasi që për nga natyra janë të shenjtë duhet ta dëgjojnë zërin e vullnetit të tyre personal. Ai synonte që në ta ta nxiste solidaritetin me të duke pasqyruar çdo gjë ashtu që të mendohej se Zoti me të ka vepruar padrejtësisht, me faktin se Krishtit i ka dhënë vend më të lartë. Ai pohonte se duke kërkuar pushtet dhe nder më të madh nuk ecte rrugës së madhështimit të vetvetes por se gjoja donte t'ua siguronte lirinë të gjithë banorëve të qiellit, në mënyrë që me këtë të mund ta arrinin një shkallë më të lartë të jetës.

Zoti në mëshirën e tij të madhe shumë kohë e duroi Luciferin. Nuk e hoqi menjëherë nga pozita e tij e lartë kur filloi ta shkaktonte frymën e paknaqësisë e bile as atëherë kur filloi t'i përhapte kërkesat e tija rebeluese ndër engjëjt. Shumë kohë iu lejua që të qëndronte në qiell. Shpeshherë iu ofrua falja me kusht të pendimit dhe nënshtrimit. U bën përpjekje të atilla çfarë mund t'i paramendojë vetëm dashuria e pakufishme dhe urtia për ta kthyer nga lajthitjet e tij. Asnjëherë deri atëherë në qiell nuk është ditur për pakënaqësitë. Luciferi në fillim as vet nuk e dinte se ku do ta shpienin mendimet e tij; ai nuk e kuptonte natyrën e vërtetë të ndjenjave të veta. Mirëpo, kur u dëshmuua se pakënaqësia e tij ishte e paarsyeshme u bind se nuk ka pasur të drejtë, se kërkesat hyjnore janë të drejta dhe se është dashur që si të tilla t'i pranojë para tërë qiellit. Sikur ta kishte bërë këtë, do ta kishte shpëtuar jo vetëm veten por edhe shumë engjëj. Në atë kohë nuk kishte treguar ende mosbesim ndaj Zotit. Edhe pse hoqi dorë nga pozita e vet e engjëjllit mbrojtës, ai megjitatë ka mundur të vendosej në shërbim, sikur t'i ishte kthyer Zotit duke ia pranuar mençurinë dhe duke u kënaqur që ta zente vendin i cili iu kishte caktuar në bazë të planit të madh të Zotit. Mirëpo fodullëku e kishte penguar që të nënshtrohet. Ai i mbronte me kokëfortësi veprimet e veta duke pohuar se nuk i duhej pendimi dhe haptazi kishte hyrë në luftën e madhe kundër Krijuesit të vet.

[470]

Satani i kishte përdorur të gjitha forcat e frymës së fuqishme që me mashtrim t'i fitonte simpatitë e engjëjve të cilët kishin qenë nën urdhërat e tij. Bile edhe faktm se Krishti ia tërhoqi vërejtjen edhe e këshilloi, aq shumë e bastardoj sa që kjo mund të shërbente si një

qëllim tradhëtie. Atyre me të cilët e lidhte besimi më i përzemërt u thoshte se është i gjykuar pa të drejtë se pozita e tij nuk po vlerësohej dhe se është duke u vepruar që t'i kufizohej liria. Pasi që nuk ishte i kënaqur vetëm me shtrembërimin e fjalëve të Krishtit, filloi ta kthejë mbrapsht të vërtetën dhe publikisht të përhapte gënjeshtër duke e akuzuar Birin e Zotit se gjoja dëshironte ta poshtronte para banorëve të qiellit. Përpiqej gjithashtu në mënyrë të rrejshme t'i akuzojë engjëjt që i mbetën lojal Zotit. Të gjithë ata që nuk mund t'i mashtronte dhe t'i kthente për vete i akuzonte se janë indiferentë ndaj interesave të qiellit. Pikërisht për ato vepra që i bënte vet, i akuzonte ata që ishin besnikë të Zotit. Për t'i mbështetur akuzat se Zoti ishte i padrejtë ndaj tij, në mënyrë të rrejshme i paraqiste fjalët dhe veprat e Krijuesit. Qëllimi i tij ishte që t'i hutojë engjëjt me shtrembërimin e shkathtë të qëllimeve të Zotit. Çdo gjë që ishte e thjeshtë ai e mbështillte në velin misteriozitetit, kurse me shtrembërimin e zhdërvjelltë të fakteve shkaktonte dyshime ndaj deklaratave më të shkëlqyeshme të Zotit. Pozita e tij e lartë, në lidhje aq të ngushtë me pushtetin hyjnor, paraqitjeve të tija u jepte forcë edhe më të madhe kështu që shumë engjëj u mashtruan dhe iu bashkangjiten në rebelimin kundër autoritetit qiellor.

Zoti me mençurinë e tij i ka lejuar satanit ta vazhdojë veprën e tij deri sa fryma e pakënaqësisë nuk është shndërruar në rebelim të hapur. Qëllimet e satanit është dashur plotësisht të zbulohen në mënyrë që të gjithë të mundnin ta kuptonin natyrën e tij të vërtetë dhe synimet e tija. Luciferi si kerubin i mirosur ka qenë shumë i lartësuar; qeniet qiellore e kanë dashur shumë dhe ai ka pasur ndikim të madh në to. Pushteti hyjnor i ka përfshirë jo vetëm banorët e qiellit por edhe të gjitha botërat të tjera të cilat Ai i ka krijuar. Satani ka menduar në qoftë se do ta arrinte t'i fuste engjëjt qiellor në rebelim se këtë do të mund ta bente edhe me banorët e botërave të tjera. Ai me shkathtësi të madhe ua shpjegonte qëndrimin e vet dhe e përdorte dinakrinë e gënjeshtërën për ta arritur qëllimin. Fuqia e tij mashtruese ishte shumë e fortë dhe duke u mbështjellur me velin e gënjeshtërave arrinte sukses të madh. As engjëjt lojalë nuk mund ta hetonin plotësisht karakterin e tij dhe ta zbulonin se ku po i shpiente vepra e tij.

Satani ishte aq i çmuar kurse të gjitha veprimet e tija ishin mbështjellur në misteriozitetin e atillë sa që engjëjt e kishin vështirë

ta zbulonin natyrën e vërtetë të punës së tij. Deri sa plotësisht nuk u zhvillua mëkati, ai nuk mund të dukej aq i rrezikshëm sa ishte në të vërtetë. Deri atëherë, mëkati nuk ka pasur vend në gjithësinë e Zotit kurse qeniet e shenjta nuk dinin asgjë për natyrën dhe tmerrin e tij. Ato nuk do të kishin mundur t'i kuptojnë pasojat e tmerrshme të cilat do të ishin shkaktuar me mënjanimin e Ligjit hyjnor. Satani në fillim e fshehte veprën e tij duke e pranuar në dukje Zotin dhe gjoja duke i shprehur lojalitet. Ai pohonte se dëshironte ta ngriste nderin e Zotit, ta forconte qëndrueshmërinë e mbretërisë së tij dhe ta shtonte mirëqenien e të gjithë banorëve të qiellit. Duke shkaktuar pakënaqësi te engjëjt të cilët i nënshtroheshin, ai dinte me zhdërvjelltësi të maskohej sepse dëshironte ta mënjanohej atë pakënaqësi. Kur kërkonte të bëheshin ndryshime në Ligjin dhe sistemin e Pushtetit hyjnor këtë e bënte me pretekst se këto ndryshime nevojiteshin për t'u ruajtur uniteti i qiellit.

Në veprimin e tij me mëkatin Zoti u shërbye vetëm me drejtësi dhe me të vërtetën. Satani e përdorte atë që Zoti nuk e përdorte—vardisjen dhe mashtrimin. Ai përpiquej ta shtrembëronte Fjalën e Zotit, kurse planin e pushtetit hyjnor ua paraqiste shtrembër engjëjve duke pohuar se Zoti nuk është i drejtë sepse banorëve të qiellit po i vendosë ligje dhe dispozita dhe se dëshiron ta madhërojë veten duke kërkuar prej tyre nënshttrim dhe dëgjueshmëri. Prandaj, para banorëve të qiellit, si edhe para të gjitha botërave u desht të dëshmohej se pushteti hyjnor është i drejtë ndërsa ligji i tij i përsosur. Satani përpiquej të tregonte se ai vetë dëshiron ta përparojë mirëqenien e gjithësisë. Pasi që duhej të gjithë ta kuptonin karakterin e vërtetë të këtij rebeli dhe qëllimin e tij të mirëfilltë, u desht që atij t'i jepej kohë që plotësisht të demakohej përmes veprave të tija blasfemiste.

Satani përçarjen që e shkaktoi me sjelljen e vet personale në qiell ia përshkruante ligjit të Zotit dhe pushtetit të tij. Ai e shpalli se e tërë e keqja është vetëm pasojë e pushtetit hyjnor. Pohonte se qëllimi i tij është që t'i perfeksiononte dekretet hyjnore. Për këtë arsye duhej t'i jepej rasti ta tregonte natyrën e kërkesave të veta dhe veprimin praktik të ndryshimeve që i propozonte në ligjin hyjnor. Vetë veprat e tij duhej ta gjykonin. Satani që nga fillimi pohonte se nuk ishte rebel. Prandaj duhej që e tërë gjithësia ta shihte se mashtruesi ishte

Bile edhe kur u vendosë që satani më nuk do të mund të qëndronte në qiell, mençuria e jashtëzakonshme e Zotit atë nuk e shkatërroi. Pasi që Zotit i pëlqen vetëm shërbimi nga dashuria, besnikëria e krijesave të tija duhet të mbështetet në dëshmimin e drejtësisë dhe mirësisë së tij. Banorët e qiellit dhe të botërave të tjera pasi që nuk ishin të përgatitur për t'i kuptuar natyrën dhe pasojat e mëkatit nuk do të kishin mundur ta kuptojnë as drejtësinë, as mëshirën e Zotit, në qoftë se satani do të ishte shkatërruar menjëherë. Në qoftë se do ta kishte shkatërruar menjëherë satanin, këto qenie, Zotit do t'i kishin shërbyer më tepër nga frika se sa nga dashuria. Ndikimi i mashtruesit nuk do të ishte shkatërruar plotësisht ndërsa as fryma e rebelimit nuk do të ishte çrrënjësuar tërësisht. Prandaj është lejuar që e keqja të piqet. Për të mirën e tërë gjithësisë nëpër të gjitha kohërat ka qenë e nevojshme që satani t'i zhvillojë plotësisht parimet e veta në mënyrë që krijesat të mund t'i shihnin në dritën e vërtetë akuzat e tij kundër pushtetit hyjnor dhe që drejtësia e mëshira hyjnore si dhe pandryshueshmëria e Ligjit të Zotit kurrë më të mos viheshin në dyshim.

Rebelimi i satanit është dashur të jetë mësim për tërë gjithësinë nëpër të gjitha kohët e ardhshme dhe dëshmi e amshueshme për natyrën dhe pasojat e tmerrshme të mëkatit. Parimet e satanit dhe ndikimi i tyre në njerëz dhe engjëj është dashur të tregojnë se çfarë janë frytet e mënjanimin të autoritetit hyjnor dhe të dëshmojnë se me ekzistimin e pushtetit hyjnor dhe të ligjit të tij është e lidhur mirëqenia e të gjitha qenieve që i ka krijuar Zoti. Kështu është dashur që historia e këtij rebelimi të tmerrshëm të jetë mbrojtje e përhershme për të gjitha qeniet e shenjta, që t'i mbrojnë nga kuptimi i gabueshëm, se çka domethënë shkelje e ligjit dhe t'i mbrojnë nga mëkati dhe ndëshkimi i tij.

Deri në përfundimin e rebelimit në qiell, dhunuesi i madh vazhdimisht arsyetohej. Kur u shpallë se ai me të gjithë ithtarët e vet duhet të dëbohet nga banesat e mirëqenies, prijësi i tradhtisë e shprehu në mënyrë arrogante urrejtjen ndaj Ligjit të Krijuesit. Vazhdimisht e përsërsiste se engjëjve nuk i duhet asnjë mbikëqyje dhe se ata duhet të jenë të lirë për ta ushtruar vullnetin e tyre i cili do t'u printe gjithmonë në punë të drejta. I kritikonte ligjet hyjnore si një farë kufizimi të lirisë së tyre dhe deklaronte se qëllimi i tij ishte që ta suprimonte Ligjin në mënyrë që ushtria qiellore të çlirohej nga

[473] kjo zgjedhë dhe të mund ta krijonte një jetë më të lartësuar dhe më të lavdishme.

Shkurt, satani dhe çetat e tij tërë përgjegjësinë për rebelim e shkarkonin në Krishtin duke pohuar se kurrë nuk do të ishin rebeluar në qoftë se nuk do të qenë qortuar. Pasi që me këmbëngulje dhe me inat në pabesinë e tyre përpiqeshin më kot ta rrëzonin pushtetin hyjnor, duke u paraqitur në mënyrë blasfemiste si viktima të pafajshme të pushtetit të dhunshëm, rebeluesi dhe të gjithë ithtarët e tij më në fund u demaskuan dhe u dëbuan nga qielli.

Fryma e njëjtë e cila e filloi rebelimin në qiell edhe sot vazhdimisht e nxitë rebelimin në tokë. Satani ka vazhduar që ndër njerëz të shërbehet me mjete të njëjta si dhe te engjëjt. Fryma e tij tani mbizotëron ndër fëmijët që nuk nënshtrohen. Si ai ashtu edhe ata përpiqen t'i rrëzojnë digat e Ligjit të Zotit dhe u propozojnë njerëzve liri duke i shkelur ligjet e tij. Gjykimi i mëkatit edhe tani e shkakton frymën e urrejtjes dhe të rezistencës. Kur vërejtjet e Zotit ndikojnë në ndërgjegjen e njerëzve, satani i nxitë që të arsyetohen dhe që për jetën e tyre mëkatat ta kërkojnë lejen e të tjerëve. Në vend që t'i braktisin lajthitjet e tyre ata shkaktojnë indisponim ndaj atij që i denoncon sikur të ishte ai shkaku i vetëm i vështirësive të tyre. Që nga dita e Abelit të drejtë e deri te koha e jonë, kjo frymë është ngritur kundër të gjithë atyre që kanë marrë guxim për ta gjykuar mëkatin.

Ashtu siç është shërbyer në qiell satani me paraqitjen e rrejshme të karakterit hyjnor duke e pasqyruar Zotin si të ashpër dhe dhunues, poashtu edhe në tokë i ka nxitur njerëzit që të bëjnë mëkat. Kur nuk ia ka arritur në këtë drejtim, ai ka pohuar se kufizimet e padrejta të Zotit e kanë sjellë rënien e njeriut dhe ato kanë qenë arsye për rebelimin e tij.

Mirëpo i Amshueshmi personalisht e ka shpallur karakterin e tij. “Zoti Perëndia, Zoti i mëshirëshëm dhe i butë, i durueshëm dhe shumë i mëshirshëm e i vërtetë, që qëndron besnik me mijëra brezni, që e duron fajin, kundërshtimin dhe mëkatin, por nuk le pa ndëshkuar asgjë, që e ndëshkon paudhësinë e të tërëve në fëmijë, madje në nipa — në të tretën e në të katërtën brezni.” (Dalja 34,6.7)

Duke e dëbuar satanin prej qielli, Zoti e dëshmoi drejtësinë e vet dhe e verifikoi nderin e Fronit të vet. Mirëpo, kur njeriu mëkatnoi i nxitur nga mashtrimet e engjëllit të rënë, Zoti e shprehu dashurinë

e tij në mënyrë që e dha të Birin e vetëm për të vdekur për gjininë njerëzore të mëkatuar. Në pajtim u zbulua karakteri i Zotit. Kryqi është dëshmia e fuqishme për tërë gjithësinë se rruga e shkeljeve e Luciferit në asnjë mënyrë nuk mund t'i përshkruhet pushtetit të Zotit.

[474]

Në luftën ndërmjet Krishtit dhe satanit, gjatë kohës së punës së Shpëtimtarit në tokë është zbuluar karakteri i mashtruesit të madh. Asgjë nuk ka mundur ta ndajë plotësisht satanin nga dashuria e engjëjve qiellorë dhe e tërë gjithësisë besimtare, si lufta e tij e vrazhdët kundër botës së Shpëtimtarit. Blasfemia arrogante me të cilën satani mori guximin të kërkojë që Krishti t'i nënshtrohet; guximi i tij arrogant me të cilin e shpuri në malin e lartë dhe në majën e tempullit; qëllimi tinzar që u pa në nxitjen për të kërcyer nga lartësia jashtëzakonisht e madhe; e keqja e pa masë e cila e ndiqte nga vendi në vend dhe i motivonte zemrat e popullit dhe të klerikëve për ta refuzuar dashurinë e tij që më në fund të klithnin “Kryqëzoje! Kryqëzoje”—të gjitha këto e shkaktuan hutinë, tugën dhe tmerrin e gjithësisë.

Satani e ka nxitur botën ta refuzonte Krishtin. Princi i së keqes e ka përdorur fuqinë dhe dinakërinë e vet për ta shkatërruar Jezusin sepse e ka parë se dashuria dhe mëshira e Shpëtimtarit, pikëllimi dhe butësia e tij e zbulojnë karakterin e Zotit. Satani ka kontestuar çdo gjë që Biri i Zotit ka dëshmuar, ndërsa kundër tij si vegla i ka përdorur njerëzit në mënyrë që jetën e Shpëtimtarit ta mbushte me sfida dhe halle. Dinakëritë dhe gënjeshttrat me të cilat është përpjekur ta pengojë veprën e Jezusit, urrejtja të cilën e kanë shprehur bijtë e rebelimit, akuzat e tij të rënda kundër Atij jeta e të cilit ka qenë simbol shembullor i mirësisë—të gjitha këto kanë buruar nga gjakimi i thellë për hakmarrje. Flaka e ndezur e egoizmit, e së keqes, e urrejtjes dhe e hakmarrjes ka shpërthyer në Kalvarë kundër Birit të Zotit, ndërsa i tërë qielli me tmerr të heshtur e ka parë këtë skenë.

Pasi që e ka dhuruar flijimin e madh, Krishti është ngritur në qiell por nuk ka dashur ta pranojë adhurimin e engjëjve deri sa nuk e ka lutur Zotin: “Atë, dua që ata të cilët m'i dha të jenë aty ku jam unë.” (Gjoni 17,24) Atëherë nga Froni i Zotit, ka ardhur përgjegjja me dashuri dhe fuqi të pamasë: “Le ta adhurojnë të gjithë engjëjt e Zotit.” (Hebrenjëve 1,6) Kurrë, asnjë njollë nuk ka pasur në Jezusin.

Pasi që i përballoi poshtrimet dhe flijimin, emri i tij u ngrit mbi çdo emër.

[475] Tani faji i satanit nuk mund të arsyetohej. Ai iu dëshmuua i atillë çfarë është: mashtrues dhe vrasës. U bë e qartë se fryma e njëjtë me të cilën sundonte mbi bijtë e njeriut që ishin futur nën pushtetin e tij, u zbulua edhe në qiell në qoftë se do t'ju kishte lejuar të sundonte me banorët e tij. Ai pohonte se shkelja e Ligjit të Zotit do të sillte liri dhe përparim, por në vend të kësaj solli robëri dhe poshtrim.

Akuzat e rrejshme të satanit kundër karakterit hyjnor dhe pushtetit të tij u dëshmuuan në dritën e vërtetë. Ai e akuzonte Zotin që duke kërkuar nënshtrim dhe dëgjueshmëri nga krijesat e tij dëshiron të madhrohej dhe deklaronte se Krijuesi duke i detyruar të tjerët në vetmohim, vet nuk po shprehte vetëmohim e as që bënte ndonjë flijim. Tani u pa se për shpëtimin e njeriut të rënë dhe mëkatar, Sunduesi i gjithësisë e dha flijimin më të madh të cilin ka mundur ta japë vetëm dashuria, “sepse Zoti nëpër Krishtin e pajtoi botën me vetvete” (2 Korintasve 5,19). Më tutje u pa se Luciferi duke synuar nderin, respektin dhe supremacionin ia hapi dyert mëkatit. Kurse Krishti për ta shkatërruar mëkatin, u përkulë duke qenë i dëgjueshëm deri në vdekje.

Zoti e ka treguar qartë averzionin e vet ndaj parimit të rebelimit. I tërë qielli e pa në gjykimin e satanit dhe në shpëtimin e njeriut zbulesën e drejtësisë së Zotit. Luciferi kishte pohuar: në qoftë se Ligji i Zotit është i pandryshueshëm kurse ndëshkimi i tij i pashmangshëm, atëherë çdo shkelës duhet ta humbë përgjithmonë përkrahjen e Zotit. Ai pohonte se njerëzimi mëkatar nuk mund të jetë i shpëtuar dhe se njerëzimi është sakrificë ligjore e mëkatit. Mirëpo vdekja e Krishtit është dëshmi e pamohueshme në favor të njeriut. Ndëshkimi i ligjit ka rënë në Atë i cili është i barabartë me Zotin, kurse njeriu ka mundur ta pranojë drejtësinë e Krishtit dhe që me pendesë me jetë të devotshme të ngadhënjë mbi satanin ashtu siç ka ngadhënjyer i Biri i Zotit. Kështu Krishti nuk erdhi në këtë botë për të pësuar dhe për të vdekur vetëm për ta shpëtuar njeriun. Ai erdhi që “ligjin ta bëj të madh dhe të lavdishëm.” Erdhi jo vetëm të ndikojë që banorët e kësaj bote ta respektojnë Ligjin ashtu siç duhet por edhe të gjithë botërave të tjera t’i tregojë se Ligji i Zotit është i pandryshueshëm. Nëse ligji do të kishte mundur të suprimohej, atëherë Biri i Zotit nuk do të ishte i detyruar ta flijojë jetën e

vet për ta penguar shkeljen e ligjit. Vdekja e Krishtit është dëshmi e pandryshueshmërisë së ligjit; flijimin të cilin e dha dashuria e pa masë e Atit dhe e Birit në mënyrë që mëkatarët të mund të shpëtohen—të cilin vetëm ky plan i shpëtimit ka mundur ta bëjë—i dëshmon tërë gjithësisë se drejtësia dhe mëshira janë bazë e Ligjit hyjnor dhe Pushtetit të Zotit.

[476]

Në fund të gjyqit do të shihet se për mëkat nuk ka ekzistuar arsyeja. Kur gjykatësi i tërë botës ta pyes satanin: “Përse u ngrite kundër meje dhe m’i more banorët e mbretërisë sime? Ideatori i mëkatit nuk do të mund të ketë kurrfarë arsyetimi dhe shfajsimi. Të gjitha gojat do të mbyllen—çetat rebeluese do të mbeten të heshtura.

Kryqi i Golgotës është dëshmi se Ligji është i pandryshueshëm. Ai ia shpallë gjithashtu botës se paga për mëkatin është vdekja. Në klithjen e fundit të Shpëtimtarit: “Mori fund!” satanit i ka jehuar këmbana mortore. Lufta e madhe e cila ka zgjatur aq shumë, atëherë është vendosur dhe më në fund është siguruar shkatërrimi i mëkatit. Biri i Zotit ka kaluar nëpër dyert e varrit “që me anë të vdekjes ta shfuqizonte atë që kishte në dorë pushtetin e vdekjes—domethënë djallin” (Hebrenjëve 2,14). Orvatja i Luciferit për t’u ngritur në lartësitë më të mëdha e ka detyruar të thotë: “Do ta ngris fronin mbi yjet e Zotit... do të qëndroi baraz me të Amshueshmin.” Ndërsa Zoti thotë: “Prandaj ... do të shndërroj në hi në tokë ... dhe do të zhdukesh përjetë.” (Isaia 14,13.14; Ezekieli 28,18.19) “Dhe ja po vjen dita e ndezur flakë por si furra. Të gjithë krenarët dhe ata që bëjnë prapësi do të jenë kashtë. Do t’i djeg dita që po vjen thotë Zoti i ushtrive—e s’do t’u lë as rrënjë as gemb.” (Malakia 3,19)

E tërë gjithësia do të jetë dëshmitare për natyrën dhe pasojat e mëkatit. Shkatërrimi i tij i plotë i cili po të kishte ndodhur në fillim, do t’i kishte frikësuar engjëjt dhe Zoti do të ishte turpëruar, ndërsa kështu Ai e arsyeton dashurinë e vet dhe e ngrit nderin mbi të gjitha qeniet e gjithësisë të cilat e kanë gëzimin më të madh kur e zbatojnë urdhërin dhe vullnetin e tij dhe në zemrat e të cilave është vulosur ligji i tij. E keqja më kurrë nuk do të paraqitet. Fjala e Zotit thotë: “Nuk do të ngritet dy herë i rëni.” (Nehemia 1,9) Ligji i Zotit të cilin satani e ka urrejtur si zgjedhë të skllavërisë do të respektohet si ligj i lirisë. Krijesat e sprovuara dhe me përvojë nuk do të bjerren kurrë më dhe nuk do të rrëshqasin nga lojaliteti nënshtrimi Atij, karakteri

[477] i të cilit është zbuluar para tyre si dashuri e pa masë dhe mençuri e paskajshme.

30. ARMIQËSIA NDËRMJET NJERIUT DHE SATANIT

“Armiqësi do të vë ndërmjet teje e gruas, ndërmjet farës sate e farës së saj; fara e saj do ta ndrydhë kokën kurse ti do t’ia sulmosh thembrën.” (Dalja 3,15) Aktgjykimi hyjnor i shqiptuar kundër satanit pas rënies së njeriut gjithashtu ka qenë profeci që përfshintë të gjithë shekujt deri në mbarim e kësaj bote. Ai e shprehë luftën e madhe në të cilën do të marrin pjesë të gjithë brezat njerëzor që do të jetojnë me botën.

Zoti thotë: “Armiqësi do të vë ndërmjet...” kjo armiçësi nuk është diçka e natyrshme. Kur njeriu e shkeli Ligjin e Zotit natyra e tij u shëmtua dhe ai u harmonizua me satanin dhe nuk ra në armiçësi me të. Për nga natyra, nuk ekziston armiçësi ndërmjet njeriut mëkatar dhe inicuesit të mëkatit. Që të dy janë bërë të këqinjë për shkak të bjerrjes. I bjerruri nuk ka qetësi deri të mos e gjej mirëkuptimin dhe përkrahjen e atyre të cilët ka arritur t’i mashtrojë që ta ndjekin shembullin e tij. Për këtë arsye bashkohen engjëjt e rënë dhe njerëzit e pafe në një bashkësi të ankthit dëshprues. Nëse Zoti nuk do të kishte ndërhyrë, satani dhe njerëzit do të bënë aleancë kundër qiellit; dhe në vend se të shprehë armiçësi ndaj satanit e tërë familja njerëzore do të bashkohej në rebelim kundër Zotit.

Satani e ka nxitur njeriun që të bëjë mëkat, ashtu siç i ka nxitur engjëjt të rebelohen me qëllim që vetes t’i sigurojë aleat në luftë kundër qiellit. Për sa i përket urrejtjes së tyre ndaj Krishtit ka ekzistuar unitet i plotë ndërmjet satanit dhe engjëjve të rënë. Ndonëse në të gjitha pikat e tjera ka mbizotëruar mospajtim, të gjithë janë bashkuar fuqishëm në rrezistencën e tyre kundër pushtetit suprem të Zotëruesit të gjithësisë. Mirëpo, kur satani e ka dëgjuar deklaratën se do të ekzistojë armiçësia ndërmjet tij dhe gruas dhe ndërmjet pasardhësve të tij dhe pasardhësve të saj e ka ditur se do të pengohen orvatjet e tij për ta prishur natyrën njerëzore dhe se me ndonjë mjet njeriu do të aftësohet për t’iu kundërvënë fuqisë së tij.

[478]

Armiqësia e satanit ndaj gjinisë njerëzore është shkaktuar për arsye se njerëzit përmes Krishtit janë bërë subjekt i dashurisë dhe mëshirës së Zotit. Ai përpiqet ta pengojë planin hyjnor për shpëtimin e njeriut dhe ta turpërojë Zotin me faktin se don ta degjenerojë dhe paganizojë veprën e duarve të Zotit. Ai me ëndje do të kishte shkaktuar vuajtje në qiell kurse botën do ta kishte mbushur me dhimbje dhe shkretërim dhe atëherë do ta kishte paraqitur këtë si pasojë të krijimit të njeriut nga Zoti.

Mëshirën të cilën Krishti e mbjellë në shpirtin e njeriut e zgjon armiqtësinë ndaj satanit. Pa këtë mëshirë e cila njeriun e rilind dhe e përtëritë ai do të mbetej skllav i satanit—shërbëtor gjithënjë i gatshëm për t'i zbatuar udhërat e tij. Mirëpo, parimi i ri në shpirt e krijon luftën aty ku deri tash ka mbretëruar paqja. Forca të cilën e jep Krishti e aftëson njeriun për t'iu kundërvënë dhunuesit dhe uzurpatorit. Kush dëshmon se e urren mëkatin, në vend se ta përkrah; kush i kundërvënë dhe ngadhënjën mbi pasionet që duan ta pushtojnë, dëshmon se në të vepron parimi që vjen prej së larti.

Armiqësia që ekziston ndërmjet Shpirtit të Krishtit dhe frymës së satanit në mënyrën më të qartë është dëshmuar se si e ka pranuar bota Krishtin. Hebrejët nuk e kanë refuzuar për arsye se ka ardhur pa pasuri botërore, pa luks dhe pa madhështi. Ata e kanë parë se Ai posedon fuqi e cila mund ta kompensojë mangësinë e përparësive të jashtme. Mirëpo shenjtëria dhe pastërtia e Krishtit e kanë nxitur kundër tij mllefin e të pafeve. Jeta e tij e vetmohimit, e shenjtërimit dhe e përkushtimit të përsosur ka qenë qortim i vazhdueshëm për popullin fodull dhe të bjerrur. Kjo e ka shkaktuar armiqtësinë kundër Birit të Zotit. Satani dhe engjëjt e këqijë janë me njerëzit e këqijë. Të gjitha forcat e bjerrura kanë bërë komplot kundër Luftëtarit të së vërtetës.

Kundër pasuesëve të Krishtit është shprehur fryma e njëjtë e armiqtësisë si dhe kundër mësuesit të tyre. Ai që e sheh karakterin e flligësht të mëkatit dhe i cili me forcën prej së larti i kundërvehet sprovës, me siguri se do ta shkaktojë mllefin e satanit dhe të ithtarëve të tij. Urrejtja kundër parimeve të pastra të së vërtetës, përqeshja dhe ndjekja e mbrojtësve të saj do të ekzistojnë deri sa të ketë mëkat dhe mëkatarë. Pasuesit e Krishtit dhe shërbëtorët e satanit nuk mund të pajtohen. Ende nuk është harruar trishtimi dhe shajnia e kryqit.

“Veçse edhe të gjithë ata që duan të jetojnë me përrshpirtni me Jezu Krishtin do të salvohen.” (2 Timoteut 3,12)

Veglat e satanit vazhdimisht punojnë nën drejtimin e tij për t’ia përforcuar autoritetin dhe për ta ngritur mbretërinë e tij përballë mbretërisë së Zotit. Për këtë qëllim përpiqen t’i mashtrojnë pasuesit e Krishtit dhe t’i kthejnë kundër Zotit dhe nga lojaliteti i tyre në armiqësi me Zotin. Si prijësi i tyre edhe ata e shtrembërojnë Shkrimin Shenjt për ta arritur qëllimin e vet. Ashtu siç është përpjekur satani që ta turpërojë Zotin ashtu edhe veglat e tij përpiqen ta akuzojnë dhe mashtrojnë popullin e Zotit. Fryma që e gozhdoi Krishtin në kryq i nxitë të pafetë që t’i shkatërrojnë pasuesit e tij. E gjithë kjo është theksuar paraprakisht në profecinë e parë: “Do të vë armiqësi ndërmjet teje dhe gruas dhe ndërmjet pasardhësve të tu dhe pasardhësve të saj.” Kjo armiqësi do të vazhdojë deri në mbarimin e kohës.

Satani i përdorë të gjitha mjetet e veta dhe lufton me tërë fuqinë e vet. Përse ai nuk hasë në një kundërshtim më të madh? Përse ushtarët e Krishtit janë aq të fjetur dhe indiferentë—për arsye se mbajnë lidhje të dobët me Krishtin; për arsye se u mungon fryma e tij. Për ata mëkati nuk është i tmerrshëm dhe i denjë për ta urrejtur ashtu siç kishte bërë mësuesi i tyre. Ata nuk i kundërvihen fuqishëm dhe me vendosmëri, ashtu siç i është kundërvënë Krishti. Ata nuk e shohin të keqen e madhe dhe bjerrjen, kështu që janë të verbëruar si në pikëpamje të karakterit ashtu edhe në pikëpamje të fuqisë së princit të errësirës. Ekziston vetëm pak armiqësi kundër satanit dhe veprave të tij, për arsye se ekziston një injorancë në pikëpamje të fuqisë dhe të së keqes së tij si dhe në pikëpamje të universalitetit të luftës së tij kundër Krishtit dhe kishës së tij. Në këtë drejtim shumë njerëz janë të mashtruar. Ata nuk e dinë se armiku i tyre është ushtarak i fuqishëm i cili e mbizotëron mendjen e engjëjve të këqijë dhe me plane e intriga të paramenduara mirë dhe të shkathta lufton kundër Krishtit për ta penguar shpëtimin e njerëzve. Ndër të krishterët e ashtuquajtur e bile edhe ndër vetë shërbëtorët e Ungjillit pak përmendet satani përveç ndoshta shkarazi nga predikatorët. Ata nuk i shohin shenjat e aktivitetit të tij të përhershëm dhe sukseset e tij; i nënçmojnë shumë vërejtje për dinakërinë e tij dhe si duket as

Derisa njerëzit nuk i njohin atakimet e tija dinake, ky armik i zgjuar gjithnjë i përcjell në hap. Hyn në çdo kënd të shtëpisë, në çdo rrugë të qyteteve tona, në kisha, në kuvende dhe në gjykata; ai i habitë, i mashtron dhe i lajthit duke shkatërruar kudo shpirtërat dhe trupat e burrave, të grave dhe fëmijëve, ai i shkatërron familjet, mbjell urrejtje, mospajtim, zënka, rebelime dhe vrasje. Ndërsa, bota e krishterë si duket të gjitha këto i shikon si diçka që i ka caktuar Zoti dhe se ashtu duhet të jetë patjetër.

Satani vazhdimisht tenton që ta sundojë popullin e Zotit në mënyrë që paraprakisht i heq pengesat të cilat i ndajnë nga bota. Izraeli i Vjetër ishte nxitur për mëkat kur e mori guximin për të hyrë në lidhje të palejueshme me paganët. Në mënyrë të ngjashme Hyu i kësaj bote ua mori mendët që të mos i ndriçojë drita e Ungjillit të lavdisë së Krishtit që është figura e Zotit (2. Korintasve 4,4). Të gjithë ata që nuk janë pasuesë të vendosur të Krishtit janë shërbëtorë të satanit. Në zemrën e parilindur mbrëtëron dashuria ndaj mëkatit dhe priija që mëkati të kultivohet dhe arsyetohet. Në zemrën e përtëritur mbretëron urrejtja ndaj mëkatit dhe rrezistenca e vendosur kundër tij. Kur të krishterët lëvizin në shoqërinë e të pafeve dhe heretikëve iu nënshtrohen sprovave. Satani fshihet dhe tinëz ua lidhë sytë me mbështjellës. Ata nuk mund ta shohin se qëllimi i shoqërisë së tillë është vetëm që t'i dëmtojë; dhe duke u bërë gjithënjë e më të ngjashëm me karakterin, veprat dhe fjalët e tyre gjithënjë më tepër verbërohen.

Me faktin se kisha i është përshtatur dokeve sekulariste, ajo gjithnjë e më tepër po bëhet e ngjashme me botën; në këtë mënyrë bota kurrë nuk do t'i drejtohet Krishtit. Miqësia me mëkatin do të bëjë gjithësesi që mëkatin të duket më pak i flligësht. Kush dëshiron të jetë i lidhur me shërbëtorët e satanit, së shpejti nuk do t'i frikësohet Zotëriut të tyre. Kur në rrugën e obligimeve bijmë në sprovë si Danieli në oborrin e perandorit, mund të jemi të sigurt se Zoti do të na mbrojë. Mirëpo në qoftë se vet vihem në fuqinë e sprovave atëherë me siguri se do të rrëzohemi herët apo vonë.

Sprovuesi shpeshherë ia arrinë përmes atyre në të cilët më së paku dyshohet se gjenden në pushtetin e tij. Ata që janë të talentuar dhe të edukuar respektohen dhe vlerësohen sikur këto veçori do të mund ta zëvendësonin frikën nga Zoti apo t'ia japin njeriut të drejtën për mëshirën e Zotit. Prirjet, talenti dhe edukimi, vetëvetiu

[481]

[482]

janë dhurata hyjnore, por kur ato vihen në vend të devotshmërisë, kur në vend se shpirtin e njeriut t'ia afrojnë Zotit, e largojnë edhe më tepër prej tij, atëherë ato bëhen e keqe dhe kurth. Shumë njerëz mendojnë që çdo gjë që duket si prirje dhe dije në një farë mënyre vjen prej Krishtit. Kurrënjëherë nuk ka pasur lajthitje më të madhe në këtë drejtim. Këto veçori do të duhej ta stolisnin karakterin e çdo të krishteri, sepse ato kanë ndikësë të madhe në favor në religjionin e vërtetë; mirëpo ato duhet t'i përkushtohen Zotit, sepse përndryshe mund të bëhen forcë e së keqes. Shumë njerëz të arsimuar me sjellje elegante të cilët nuk do të ishin përkulur që ta bëjnë atë që në opinion konsiderohet amorale janë vetëm vegla të fshehta në duart e satanit. Karakteri i tyre tinzarë dhe oscilues ndikimi dhe shembulli i tyre i bënë armiqë më të rrezikshëm të veprës së Krishtit se ata që janë të paditur dhe të paarsimuar.

Me lutjet serioze dhe me besim në Zotin, Solomoni e ka arritur mençurinë e cila e ka habitur dhe mrekulluar tërë botën. Mirëpo kur është ndarë nga Burimi i fuqisë së vet dhe është mbështetur në vetvete është bërë pre e sprovave. Aftësitë e mrekullueshme që i janë dhënë këtij perandori, më të mençur se të gjithë e kanë bërë vegël të sukseshme të armikut të shpirtit.

Satani vazhdimisht tenton që besimtarët t'i verbërojë në pikëpamje të këtij fakti dhe për këtë arsye të krishterët kurrë nuk bënë të harrojnë se ata nuk luftojnë vetëm me trup dhe me gjak “sepse nuk kemi luftë vetëm kundër njeriut por kundër principatave, kundër pushteteve, kundër sunduesve të kësaj bote të errët, kundër shpirtërave të këqijë të hapësirës qiellore” (Efesianëve 6,12). Ka shekuj e shekuj qysh se Shpirti Shenjt tërheq vërejtjen: “Jeni të esullt dhe rrini zgjuar. Armiku juaj djalli, por si luan uluritës endet këndeje dhe andej duke kërkuar t'ju përpijë.” (1 Pjetrit 5,8) “Ngjeshuni me armët e Zotit që të mund t'u qëndroni përballë pritave të djallit.” (Efesianëve 6,11)

Që nga ditët e Adamit e deri në kohën tonë armiku ynë i madh e ka dëshmuar fuqinë e vet të shtypjes dhe shkatërrimit. Ai tani është duke u përgatitur për luftën e madhe të fundit kundër kishës së vërtetë. Të gjithë ata që dëshirojnë të shembëllohen me Jezusin do të bijnë në konflikt me këtë armik energjik. Sa në tepër që të krishterët të përpiqen ta marrin si shembull karakterin hyjnor, aq më tepër në mënyrë të sigurt do të jenë në shënjestër të sulmeve të

satani. Të gjithë ata që janë të kyçyr në veprën e Zotit dhe përqien t'i zbulojnë mashtrimet e satanit dhe njerëzit t'i njohtojnë me Krishtin, do të mundën së bashku me apostullin Palin të thonë se i kanë shërbyer Zotit me çdo "përvuajtje, me lotë dhe me vështirësi..." (Vëprat 20,19).

Satani e ka sulmuar Krishtin me sprovat më të ashpra dhe më dinake por në çdo konflikt është refuzuar dhe mundur. Këto beteja janë zhvilluar për hir tonin; këto ngadhnjime na ndihmojnë që edhe ne të ngadhnjejmë. Krishti dëshiron t'u japë fuqi të gjithëve që e kërkojnë. Asnjë njeri nuk mund të mbizotërojë nga satani pa pranimin e tij personal. Sprovuesi nuk ka pushtet mbi vullnetin njerëzor e as që mundet ta detyroj shpirtin të bëjë mëkate. Ai mund ta mendojë por jo dhe ta njollosë. Ai mund të shkaktojë frikë shpirtërore, por nuk mund ta paganizojë. Fakti se Krishti ka ngadhnjyer mbi të, duhet ti kurajojë pasuesit e Krishtit që të luftojnë burrërisht kundër mëkatit dhe satanit.

[484]

31. VEPRIMI I SHPIRTËRAVE TË KËQIJË

Lidhja ndërmjet botës së dukshme dhe të padukshme, shërbimi i engjëjve të Zotit dhe veprimi i shpirtërave të këqijë janë zbuluar qartë në Bibël dhe janë të lidhur në mënyrë të pandashme me historinë e gjinisë njerëzore. Ekziston një prirje gjithnjë e më e madhe për të dyshuar në ekzistimin e satanit, ndërsa në anën tjetër në engjëjt e shenjt “të dërguar për të shërbyer ata që do ta trashëgojnë shpëtimin” (Hebrenjëve 1,14) shikohet si në shpirtërat e të vdekurëve. Mirëpo, Shkrimi Shenjt nuk na mëson vetëm për ekzistimin e engjëjve të mirë dhe këqijë por na sjellë dëshmi të pamohueshme se ata nuk janë shpirtëra të pa trup të njerëzve të vdekur.

Engjëjt kanë ekzistuar edhe para krijimit të njeriut sepse kur janë vendosur themelet e botës, “këndonin yjet e mëngjezit, brohorisnin të gjithë bijtë e Zotit” (Jobi 38,7). Pas rënies së njeriut në mëkat, engjëjt u dërguan që ta ruanin pemën e jetës, kurse atëherë ende nuk kishte vdekur asnjë qenie njerëzore. Engjëjt për nga natyra e tyre janë qenie më të larta se njeriu, sepse autori i psalmeve thotë se Zoti e ka krijuar njeriun “pak më të vogël se engjëllin” (Psalmi 8,5).

Shkrimi Shenjt na njohton për numrin, fuqinë dhe lavdinë e qenieve qiellore për qëndrimin e tyre ndaj pushtetit të Zotit dhe lidhjet e tyre me planin e shpëtimit. “Zoti i ushtrive e vendosi Fronin e tij ndërsa mbretëria e tij sundon çdo gjë.” Ndërsa profeti thotë: “E dëgjova zërin e shumë engjëjve rreth fronit.” Ata qëndrojnë në praninë e mbretit të mbretërve—“të fortë nga fuqia që kryejnë urdhërat e tij duke i dëgjuar urdhërat e tij” (Psalmi 103,19-21; Zbulesa 5,11). Ka pasur dhjetë mijë nga dhjetë mijë dhe mijëra e mijëra lajmëtarë qiellorë që i kishte parë profeti Daniel (Danieli 7,10). Apostulli Pali thotë se “ka shumë mijëra engjëj” (Hebrenjëve 12,22). Si lajmëtarë të Zotit, ata “fluturojnë si rrufeja” aq të shkëlqyeshëm në lavdinë e tyre dhe të shpejtë në fluturimin e vet (Ezekieli 1,14). Engjëlli që është paraqitur afër varrit të Krishtit për nga dukja ka qenë “si vetëtima dhe me petkun si dëbora”, kështu që rojet nga frika ishin dridhur “dhe ishin bërë si të vdekur” (Mateu 28,3.4). Kur asirasi

[485]

fodull Senakiribi e kishte blasfemuar Zotin dhe e kishte përqeshur duke iu kërcënuar Izraelit se do ta shkatërronte “po atë natë engjëlli i Zotit doli dhe i vrau njëqind e tetëdhjet e pesë mijë asiras.” “Zoti e dërgoi engjëllin që i vrau të gjithë trimat, princërit dhe dukët e ushtrisë së perandorit të Asirisë kurse ai u kthye i tupëruar në vendin e vet.” (2 Mbretërve 19,35; 2 Kronikasve 32,21)

Zoti ua dërgon fëmijëve të vet engjëjt me mesazhin e mëshirës. Abrahamit me premtimet e bekimit; në dyert e Sodomës për ta shpëtuar Lotën e drejtë nga shkatërrimi me zjarr; Eliseut në shkerëtirë kur nga lodhja dhe uria gati ishte molisur; Eliseut me qerren e zjarrtë në qytezë në të cilën e kishin rrethuar armiqët e tij; Danielit kur në oborrin e perandorit pagan e kishte lutur për mençurinë hyjnore, kur e kishin dorëzuar që të bëhej pre e luanëve; Pjetrit kur e kishte gjykuar Herodi me vdekje; sklevërve në Filipë; Palit dhe përcjellësve të tij në natën me stuhi në det; Kornelit për ta aftësuar që ta pranoj e njohë Ungjillin; Pjetrit për ta dërguar te i pafeu për lajmin e shpëtimit. Në këtë mënyrë engjëjt e shenjtë i kanë shërbyer popullit të Zotit në të gjitha kohët.

Çdo pasues i Krishtit e ka engjëllin e vet që e ruan. Këto roje qiellore i mbrojnë të drejtin nga forca e së keqes. Këtë e ka parë edhe vet satani kur ka thënë: “Vallë a frikësohet më kot Jobi nga Zoti? Pse a nuk e ke rrethuar me gardh atë, shtëpinë e tij dhe gjithçka që është e tija.” (Jobi 1,9.10) Autori i psalmeve e përshkruan se si e mbron Zoti popullin e vet: “Ëngjëlli i Zotit ngrehë llogore rreth atyre që e kanë frikë dhe i shpëton.” (Psalmi 34,7) Shpëtimtari duke folur për ata që i besojnë ka thënë: “Ruajuni se përbuzni ndonjë prej kësi të vegjëlsh sepse po ju them: engjëjt e tyre në qiell e shohin vazhdimisht fytyrën e Atit tim qiellor.” (Mateu 18,10)

Kështu populli i Zotit edhe pse i është nënshtuar fuqisë së mashtrimit dhe të keqes së zgjuar jetike të princit të errësirës dhe gjendet në luftë me të gjitha forcat e së keqes është i siguruar nga mbrojtja e përhershme e engjëjve qiellorë. Kjo mbrojtje nuk i është dhënë pa nevojë. Zoti ua ka dhënë fëmijëve të vet mëshirën dhe mbrojtjen për arsye se ata duhet të ballafaqohen me veglat e fuqishme të së keqes—me vegla të shumëta, të vendosura dhe të palodhshme, të keqen dhe fuqinë e së cilave çdo njeri e ka pasur rastin ta njoh dhe ta ndiej.

Forcat e këqija në fillim të krijuara jo mëkatore, për nga natyra kanë qenë të fuqishme dhe të lavdishme barazi me qeniet qiellore që janë lajmëtarë të Zotit. Mirëpo, kur janë bjerrur për shkak të mëkatit janë bashkuar për ta njollosur Zotin dhe për t'i shkatërruar njerëzit. Të bashkuar me satanin në rebelimin e tij dhe të dëbuar së bashku me të, nga qielli, ata gjatë të gjitha kohëve kanë bashkëpunuar me të në luftë kundër autoritetit hyjnor. Shkrimi shenjt flet për alenacën e tyre, për pushtetin dhe kierarkitë e ndryshme, për aftësitë, tinzitë si dhe për kurthet e tyre kundër paqjes dhe lumturisë së njerëzve.

Historia e Besëlidhjes së Vjetër kohë pas kohe e përmendë ekzistimin dhe veprimin e shpirtërave të këqijë por kur ka jetuar Krishti në tokë ata e kanë shprehur fuqinë e tyre në mënyrë të dukshme. Krishti ka ardhur për ta zbatuar planin për shpëtimin e njeriut, kurse satani ka vendosur që ta sigurojë goja të drejtën e tij për ta sunduar botën. Ai ia ka arritur që ta fus idhujtarinë në të gjitha viset botërore, përveç në Palestinë. Jezusi ka ardhur në këtë vend të vetëm i cili nuk i është dorëzuar plotësisht pushtetit të satanit. Aty kanë luftuar dy fuqi të cilat kanë pretenduar se kanë të drejtë për ta vendosur pushtetin. Jezusi i ka hapur krihët e dashurisë dhe i ka thirrur të gjithë njerëzit që në të kanë dashur ta gjejnë faljen dhe paqjen. Çetat e errësirës e kanë parë se nuk e kanë pushtetin e pakufishëm dhe e kanë kuptuar se pushteti i tyre së shpejti do të shkatërrohej, në qoftë se misioni i Krishtit do të ketë sukses. Satani është çartur si luan i lidhur dhe plotë mllef e ka shprehur fuqinë e vet mbi trupat dhe shpirtërat e njerëzve.

Fakti se këta njerëz kanë qenë të rrethuar nga shpirtërat e këqijë shprehet qartë në Besëlidhjen e Re. Njerëzit e torturuar në këtë mënyrë nuk kanë vuajtur vetëm nga sëmundjet natyrore. Krishti e ka kuptuar plotësisht se me kë ka punë: e ka shquar drejtpërsëdrejti praninë dhe veprimin e shpirtërave të këqijë.

Faktet biblike për shërimin e njerëzve të çmendur në tokën e Gadarinit japin dëshmi të qarta për numrin, fuqinë dhe të keqen e tyre ashtu si dhe për fuqinë dhe mëshirën e Krishtit. Këta njerëz fatkëqijë, të stërmunduar që asgjë nuk mund t'i frenonte që kërcëllenin me dhëmbë, që nxjerrnin shkumë nga goja, çarteshin dhe e çanin ajrin me bërtimat e tyre, e gjymtonin vetveten dhe ishin të rrezikshëm për ata që donin t'u afroreshin. Trupat e tyre të përgjakur dhe të gjymtuar dhe arsyeja e tyre e turbulluar, princit të errësirës ia ofronin një skenë

[487]

[488]

të këndshme. Një shpirt i keq i cili sundonte mbi këta shpirtëra të përvuajtur kishte thënë: “quhem legjion; sepse jemi shumë” (Marku 5,9). Në ushtrinë romake legjioni përbëhej prej 3.000—5.000 njerëz. Edhe ushtria e satanit është e ndarë në njësite më të vogla, dhe një çetë të cilës i kishin takuar këta demonë nuk ishte më e vogël se një legjion.

Me urdhërin e Krishtit shpirtërat e këqijë i braktisën viktimat e veta duke i lënë të qëndronin të qetë skaj këmbëve të Krishtit, të nënshtruar, të arsyeshëm dhe të butë. Demonëve iu lejua që të hynin në kopenë e derrave dhe të rrokulliseshin në det. Për banorët e këtij rrethi kjo ishte një humbje më e madhe se begatia që ua kishte sjellur Jezusi dhe ata e kishin lutur mjekun hyjnor që të largohej prej këtu. Ky ishte pikërisht sukcesi të cilin dëshironte ta arrinte satani. Duke hedhur fajin mbi Jezusin për shkak të humbjeve të tyre materiale, te njerëzit u krijua frika egoiste që i pengonte për t’i dëgjuar fjalët e Shpëtimtarit. Satani vazhdimisht i akuzonte të krishterët se janë shkaktarë të humbjeve, të fatkeqësive dhe halleve, në vend se të lejonte që qortimi të biente mbi atë që i përket: e këta ishin, ai vetë dhe veglat e tij.

Mirëpo qëllimet e Jezusit nuk u penguan. Ai u lejoi shpirtërave të këqijë që ta shkatërronin kopenë e derrave si vërejtje për hebrejtë të cilët këto zhtazë të papastra i kultivonin për levërdi. Sikur Krishti të mos i kishte penguar demonët, ata do t’i kishin hedhur në det jo vetëm derrat por edhe pronarët e tyre. Përse kjo nuk ndodhi ata është dashur t’i falënderohen vetëm forces mëshiruese të Krishtit të cilën e dëshmoi për çlirimin e tyre. Përveç kësaj kjo ndodhi edhe për arsye që nxënësit të ishin dëshmitarë të fuqisë së tmerrshme të satanit, jo vetëm mbi njerëzit por edhe mbi shtazët. Shpëtimtari dëshironte që pasuesit e tij ta njihnin armikun me të cilin duhej të ballafaqoheshin që të mos i mashtronte dhe të mbizotëronin me dinakëritë e tij. Krishti dëshironte që edhe populli i atyre anëve ta njihnte forcën e tij e cila mund t’i thyente prangat e satanit dhe t’i çlironte të burgosurit e tij. Edhe pse vet Jezusi shkoi prej aty, njerëzit e tjerë u çliruan në mënyrën e atillë të mrekullueshme, për ta shpallur dhe publikuar mëshirën e Mirëbërësit të tyre.

[489]

Shkrimi Shenjt thekson edhe shembuj të tjerë të ngjashëm. Të bijën e një asirofenikase e kishte torturuar rëndë djalli, të cilin Jezusi e kishte dëbuar me fjalën e tij (Marku 7,26-30). Një “të çartur,

shurdhmemec dhe të verbër” (Mateu 12,22); një djalosh të ri të cilin e mundonte një shpirt i keq i cili “shpeshëherë e kishte hedhur në zjarr dhe në ujë për ta mbytur” (Marku 9,17-27); të çmendurin të cilin e mundonte “shpirti i papastër djallëzor”, kështu që e çrregullonte qetësinë e së shtunes në Sinagogën e Kapernaumit—të gjithë këta i kishte shëruar Shpëtimtari i mëshirëshëm. Gati në çdo rast Jezusi fliste për shpirtin e keq si qenie e arsyeshme duke urdhëruar që të dilte nga viktima e tij dhe që më të mos e torturonte. Kur njerëzit në Kapernaum e panë fuqinë e tij të madhe “të gjithë i kapi frika dhe i thoshin njëri tjetrit çfarë fjalë! Ky po u urdhëron me pushtet e fuqi shpirtëra të ndytë e ata po dalin” (Luka 4,36).

Njerëzit e mbërthyer nga djalli rëndom duken se janë duke vuajtur shumë; por ka edhe përjashtime. Për ta arritur fuqinë mbinatyrore, disa me vullnet i janë dorëzuar ndikimit të djallit. Natyrisht se ata nuk kanë luftuar kundër shpirtërave të këqijë. Ndër ta kanë qenë edhe ata që kanë pasur shpirt magjistarësh—magjistri Simoni, magjistri Elima dhe vajza e cila në Filipë kishte shkuar pas Palit dhe Silit.

Askush nuk është më shumë i rrezikuar nga ndikimi i shpirtërave të këqijë se ata që nuk i kushtojnë kujdes dëshmimeve të qarta dhe të shumta të Shkrimit Shenjt dhe të cilët e mohojnë ekzistimin dhe punën e djallit dhe engjëjve të këqijë. Deri sa të mos e njohim dinakrinë e tyre, shpirtat e këqij kanë përparësi të madhe. Shumë njerëz i kushtojnë kujdes pëshpëritjeve të tyre duke menduar se e bëjnë atë që i mëson urtia e tyre. Pasi që jemi duke iu afruar kohës së fundit, kur satani do të punojë me fuqi edhe më të madhe për të mashtruar dhe shkatërruar, ai gjithkund e përhap besimin se edhe nuk ekziston. Qëllimi i tij është që ta fshehë veten dhe mënyrën e punës së tij.

Mashtruesi i madh asgjëje nuk i frikësohet më shumë se kur ne i njohim planet e tij. Për ta fshehur sa më mirë karakterin e vërtetë dhe qëllimet e veta, ai dëshiron që ta paraqesim emrin e tij në mënyrë të atillë që të mos shkaktojë ndonjë shqetësim por vetëm qeshje dhe urrejtje. Atij i pëlqen kur e sheh veten të fotografuar si qenie komike apo averzive, të gjymtuar—si gjysëm shtazë dhe gjysëm njeri. I pëlqen kur dëgjon se emrin e tij e përmendin në shaka dhe në përqeshje ata që veten e konsiderojnë të mençur dhe të ditur.

Satani transformohet në mënyrë aq të shkathët sa që shpeshherë shtrohet pyetja: “Vallë a vërtetë ekziston një qenie e tillë.” Fakti

për arritjen e suksesit të tij janë teoritë të cilat i mohojnë dëshmitë më të qarta të Shkrimi Shenjt që janë akseptuar aq gjerësisht në botën religjioze. Dhe, për arsye se satani më së lehti i sundon ata që nuk janë të vetëdijshëm për ndikimin e tij, Fjala e Zotit na jep aq shumë shembuj të punës së tij të keqe duke na i zbuluar fuqitë e tija misterioze duke na e tërhequr vëmendjen që të ruhemi nga atakimet e tija.

Fuqia dhe ligësia e satanit dhe e çetave të tija do të mund të na shqetësonte me të drejtë sikur të mos e kishin mbrojtjen dhe çlirimin në forcën mbisunduese të Shpëtimtarit tonë. Ne i sigurojmë shtëpitë tona me brava dhe shula për ta ruajtur pronën dhe jetën tonë nga njerëzit e këqijë por mendojmë rrallë për engjëjt e këqijë që vazhimisht përpiqen të na afrohen, nga fuqia e kundërsulmeve të të cilëve jemi të paaftë të mbrohemi me forcën tonë. Në qoftë se do tu lejohej ata do t'i çrregullonin mendimet tona, do ta rrëgonin shëndetin tonë, do ta shkatërronin pasurinë dhe jetën tonë. Gëzimi i vetëm i tyre është që të sjellin probleme dhe shkatërrim. E tmerrshme është gjendja e atyre të cilët i kundërvihen ndikimit të Zotit dhe lëshojnë pe para sprovave të satanit deri sa Zoti të mos i lërë në mëshirën e shpirtërave të këqijë. Ndërsa, ata që shkojnë pas Krishtit gjithnjë do të jenë të sigurtë në mbrojtjen e tij. Engjëjt e fuqishëm janë dërguar nga qielli që t'i mbrojnë. Satani nuk mund ta shkatërrojë rojen të cilën Zoti e ka vendosur rreth poupllit të vet.

[491]

32. KURTHET E SATANIT

Lufta e madhe ndërmjet Krishtit dhe satanit e cila është duke zgjatur gati 6.000 vjetë së shpejti do të përfundojë, prandaj satani është duke i dyfishuar përpjekjet e veta për ta penguar veprën e Krishtit në favor të njerëzve, dhe për t'i zënë shpirtërat në kurthet e veta. Qëllimi i tij është që njerëzit t'i mbaj në errësirë dhe të papenduar deri sa të mos përfundojë shërbimi ndërmjetësues i Krishtit dhe të mos ketë më viktime për mëkat.

Në qoftë se nuk bëhen përpjekje të posaçme që kësaj fuqie t'i kundërvihemi, në qoftë se në kishë dhe në botë mbizotëron inercia dhe indiferenca, atëherë satani do të jetë i disponuar dhe pa halle sepse nuk i kërcnohet rreziku që t'i humbë ata të cilët i ka skllavëruar dhe që i manipulon sipas dëshirës së vet. Mirëpo në qoftë se njerëzit fillojnë t'i kushtojnë kujdes çështjeve të amshueshme dhe të pyesin: “Çka duhet të bëj që të shpëtohem?”, atëherë ai paraqitet dhe tenton që fuqinë e vet t'ia kundërvejë forcës së Krishtit dhe ta shuaj ndikimin e Shpirtit Shenjt.

Shkrimi Shenjt flet se në një rast kur engjëjt e Zotit kishin ardhur të qëndronin para Zotit, me ta kishte ardhur edhe satani (Jobi 1,6) jo për t'iu përkulur Perandorit të Amshueshëm, por për t'i realizuar planet e veta të këqija kundër të drejtëve. Me të njëjtin qëllim ai merr pjesë gjithnjë aty ku njerëzit takohen për t'iu lutur Zotit. Edhe pse i fshehur nga syri i njeriut, ai megjithatë punon me tërë fuqinë për t'i mbizotëruar mendimet e atyre që i luten Zotit. Si çdo prijës ushtarak i shkathët, paraprakisht i krijon planet e veta. Në qoftë se e sheh se lajmëtari i Zotit e studjon Shkrimin Shenjt, ai njihet me lëndën e cila do të predikohet; mandej e shfrytëzon tërë shkathtësinë dhe tinëzinë e vet që t'i rregullojë rrethanat në atë mënyrë që lajmi të mos shkojë te ata të cilët dëshiron t'i mbajë në lajthitje pikërisht në ato pika. Atij që më së tepërmi i nevojitet kjo vërejtje, mbetet i zënë me ndonjë punë urgjente që e kërkon të jetë atje apo në ndonjë formë tjetër i penguar për t'i dëgjuar fjalët të cilat për të do të ishin “aromë e këndshme për jetë të jetëve”.

[492]

Satani gjithashtu i shehë shërbëtorët e Zotit kur janë të pikëlluar për shkak të errësirës shpirtërore që e mbulon popullin. Ai i dëgjon lutjet serioze të njerëzve për mëshirë dhe forcë hyjnore për të ngadhënyer mbi incernë, indiferencën dhe gjendjen e amullisë. Atëherë edhe me zell më të madh i krijon planet e veta. I nxitë njerëzit që t'i plotësojnë kërkesat e veta për ushqim ose për t'iu dorëzuar ndonjë kënaqësie tjetër mëkatore dhe kështu ua topitë fuqitë dhe aftësitë për ta dëgjuar pikërisht atë që më së tepërmi u nevojitet për ta njohur.

Satani e di mirë se të gjithë ata të cilët do të mund t'i mashtrojë për t'i lënë pasdore lutjet dhe studimin e Shkrimit Shenjt do t'i nënshtrohen. Për këtë arsye, i krijon të gjitha planet e mundshme për ta aktivizuar mendjen e njeriut. Gjithnjë ka pasur njerëz të cilët janë mbajtur të devotshëm, por në vend se të përparojnë në njohjen e së vërtetës e kanë konsiderruar se detyra e tyre është që të kërkojnë çfarëdo gabimi në karakterin ose në lajthitjet e besimit të atyre me të cilët nuk pajtohen. Njerëzit e këtillë janë ndihmësit kryesorë të satanit. Paditës të vëllezërve ka shumë, dhe ata gjithnjë janë të zellshëm kur Zoti vepron dhe kur shërbëtorët e tij ia shprehin respektin e vërtetë. Ata gjithënjë paraqiten në dritën e rrejshme të fjalëve dhe të veprave të atyre që e duan të vërtetën dhe të cilët i nënshtrohen asaj. Këta edhe shërbëtorët më seriozë dhe më të zellshëm të Krishtit me plot vetmohim do t'i shpallin si mashtruesë apo gënjeshtarë. Puna e tyre është që në mënyrë të shtrembër t'i paraqesin motivet e çdo veprë të vërtetë dhe fisnike, t'i përhapin gënjeshttrat e veta dhe të shkaktojnë dyshim në shpirtërat e njerëzve të papërvojë. Në të gjitha mënyrat e mundshme, tentojnë që ajo që është e pastër dhe e drejtë të konsiderohet si e bjerrur dhe e rrejshme.

Mirëpo, askush nuk duhet të mashtrohet me pikëpamjet e tyre. Mund të konstatohet lehtë se fëmijët e kujt janë ata, shembullin e kujt e ndjekin dhe veprat e kujt i bëjnë. “Sipas fryteve të tyre do t'i njihni.” (Mateu 7,16) Sjellja e tyre është e ngjashme me të satanit, mashtruesit të helmueshëm, paditësit të vëllezërve tanë (Zbulesa 12,10).

[493] Mashtruesi i madh ka shumë vegla të gatshme, për të paraqitur lloje të ndryshme të lajthitjeve për t'i zënë shpirtërat në rrjetën e vet—siç janë heretizmat e ndryshme që u përshtaten prirjeve dhe shijeve të ndryshme të atyre që dëshirojnë t'i shkatërrojnë. Plani i tij është që në kishë të sjellë njerëz të pasinqertë dhe shpirtërisht

të papërtritur që e përhapin dyshimin dhe mosbesimin si dhe që u pengojnë atyre që dëshirojnë ta përparojnë veprën e Zotit dhe kështu edhe të veten. Shumë njerëz të cilët në fakt nuk i besojnë Zotit dhe Fjalës së Tij i pranojnë disa parime të së vërtetës dhe sillen si të krishterë kështu që kanë mundësi që lajthitjet e tyre t'i fusin në emër të shkencës së vërtetë biblike.

Pohimi se nuk është me rëndësi se çka besojnë njerëzit është njëra ndër lajthitjet më të rëndësishme të satanit. Ai e di se e vërteta, në qoftë se është e pranuar me dashuri ia shenjtëron shpirtin atij që e pranon; prandaj gjithnjë përpiqet që të vërtetën ta zëvendësojë me teori të rrejshme, me rrëfime—me ungjill tjetër. Shërbëtorët e Zotit prej kohëve kanë luftuar kundër mësuesve të rrejshëm, jo vetëm si njerëz të veseve por edhe si me ata që i përhapin lajthitjet të cilat e shkatërrojnë shpirtin. Eliseu, Jeremia dhe Pali iu kanë kundërvënë me vendosshmëri dhe pa u luhatur atyre që njerëzit i kanë zbrapsur nga Fjala e Zotit. Mendimi i lirë i cili besimin e vërtetë biblik e konsideron të parëndësishëm nuk ka hasur në miratimin e këtyre mbrojtësve të shenjtë të së vërtetës.

Interpretimet e boshe dhe të gabueshme të Shkrimit Shenjt si dhe shumë teori kundërtënëse për shkencën biblike që ekzistojnë në botën e krishterë janë vepër e armikut tonë të madh i cili dëshiron që shpirtërat t'i përtrollosë aq shumë sa që të mos mund ta dallojnë të vërtetën. Përçarjet dhe mospajtimet që ekzistojnë në bashkësitë e krishtera në masë të madhe duhet t'i përshkruhen zakonet të shtrembërimit të Shkrimit Shenjt, me qëllim që të mbështetet ndonjë teori e caktuar. Në vend se ta studjojnë Fjalën e Zotit me kujdes dhe me devotshmëri për ta arritur njohjen e vullnetit të Zotit, shumë njerëz e studjojnë vetëm që në të, të zbulojnë diçka të jashtëzakonshme apo origjinale.

Me qëllim që t'i mbrojnë pseudoshkencat ose zakonet antikrishterë disa njerëz i marrin pjesët e caktuara të Shkrimit Shenjt nga mjediset e tyre dhe e citojnë vetëm një gjysëm të vargut të shkëputur nga tërësia për të dëshmuar pohimin e vet, ndonse pjesa tjetër e vargut e ka kuptimin diametralisht të kundërt. Me dinakërinë e satanit ata barrikadohen prapa shprehjeve të palidhura, të konstruktura ashtu që t'u përgjigjen dëshirave të tyre trupore. Në këtë mënyrë me qëllim e shtrembërojnë Fjalën e Zotit. Disa njerëz të tjerë që kanë imagjinatë të bujshme i marrin figurat dhe simbolet e Shkrimit

Shenjt dhe i interpretojnë ashtu si i përgjigjet imagjinatës së tyre, duke mos e respektuar Fjalën e Zotit që e interpreton vetveten, e mandej i nxjerrin konkluzionet e tyre që i quajnë shkencë biblike.

Në qoftë se Shkrimi Shenjt studojehet pa lutje dhe pa shpirt të zbutur e të devotshëm, shtrembërohet kuptimi i vërtetë si i vendeve më të thjeshta dhe më të qarta ashtu edhe i vendeve më të vështira dhe të komplikuar. Prijësit e lartë të papatit i zgjedhin pjesët e atilla të Shkrimit Shenjt të cilat më së miri u përgjigjen qëllimeve të tyre, i interpretojnë ashtu siç u përgjigjen e mandej ua paraqesin popullit duke ua marrë të drejtën që vet ta studjojnë Biblën dhe vet t'i kuptojnë të vërtetat e saja të shenjta. E tërë Bibla duhet t'i jepet popullit ashtu siç është e shkruar. Është më mirë të mos i jepet fare kurrëfarë mësimi biblik, se sa mësimi i Shkrimit Shenjt të falsifikohet në mënyrë aq të vrazhdët.

Bibla është caktuar të jetë prijëse e të gjithëve që dëshirojnë ta njohin vullnetin e Krijuesit të tyre. Zoti ua ka dhënë njerëzve fjalën e sigurt profetike. Engjëjt e bile edhe vet Krishti kanë ardhur që Danielin dhe Gjonin ta njohin me gjërat që së shpejti duhet të plotësohen. Ajo që është me rëndësi për shpëtimin tonë, nuk ka mbetur kurrëfarë sekreti e as që është zbuluar në mënyrë që të mund ta habisë sinqeritetin e hulumtuesit të së vërtetës ose ta sjellë në lajthitje. Zoti ka thënë përmes profetit Habakukut: “Shkruaje vegimin, gdhende përmbi rrasa, që lexuesi ta lexojë rrjedhshëm.” (Habakuku 2,2) Fjala e Zotit është e qartë për të gjithë ata që e studjojnë me lutje të sinqertë. Çdo shpirt i sinqertë do ta pranojë dritën e së vërtetës. “Drita derdhet me të drejtit.” (Psalmi 97,11) Asnjë kishë nuk mund të përparojë në shenjtëri në qoftë se anëtarët e saj nuk e kërkojnë të vërtetën si thesar të fshehur.

Me thirrje për mendësi të lirë verbërohen njerëzit pë t'i pranuar planet e armikut të tyre i cili punon vazhdimisht për ta arritur qëllimin e vet. Në qoftë se ia del që me ndihmën e mendimeve njerëzore ta shtrembërojë Biblën, atehërë Ligji i Zotit do të mënjanohet kurse kishat do të mbeten skllave të mëkatit dhe në të njëjtën kohë do të konsiderohen se janë të lira.

Për shumë njerëz hulumtimet shkencore janë bërë mallkim. Zoti ka lejuar që drita e madhe ta ndriçojë botën përmes zbulimeve të shkencës dhe të artit; mirëpo edhe mendjet më të larta, në qoftë se në studimet e tyre nuk janë të prirura nga Shpirti Shenjt lajthiten kur

[495]

[496]

përpiqen ta krahasojnë dhe analizojnë raportin ndërmjet shkencës njerëzore dhe Zbulesës hyjnore.

Njohuritë njerëzore si në çështjet materiale ashtu dhe në ato shpirtërore janë të pjesërishme dhe jo të plota prandaj shumë njerëz nuk janë në gjendje që pikëpamjet e tyre shkencore t'i sjellin në harmoni me shpjegimet biblike. Disa i akseptojnë teoritë e rëndomta dhe spekulimet si fakte shkencore dhe mendojnë se Fjala e Zotit pajtëtar duhet të jetë në pajtim me "arsyen e ashtuquajtur të rrejshme" (1 Timoteut 6,20). Krijuesi dhe veprat e tij i tejkalojnë kuptimet e tyre; dhe, pasi që nuk mund t'i shpjegojnë këto me ligje natyrore, ata e konsiderojnë historinë biblike të pasigurtë. Ata që dyshojnë në përmbajtjen e Besëlidhjes së Vjetër dhe Besëlidhjes së Re shpeshherë shkojnë një hap më tutje dhe dyshojnë në ekzistimin e Zotit, ndërsa natyrës ia përshkruajnë fuqinë e paskajshme. Pasi që e kanë humbur torruan kanë mbetur në konfuzion i cili i shpie në shkatërrim në kreshtat e mosbesimit.

Kështu, shumë njerëz largohen nga besimi, ndërsa satani i mashtron. Njerëzit janë përpjekur të bëhen me të mençur se Krijuesi i tyre. Mençuria njerëzore ka bërë përpjekje që t'i analizojë dhe shpjegojë misteret të cilat nuk do të zbulohen as në amshim. Sikur njerëzit të kishin dashur ta studjojnë dhe kuptojnë atë që ua ka shpallur Zoti për veten dhe për qëllimet e veta do të kishin pasur aso zbuluese për lavdinë, madhshtinë dhe fuqinë e Zotit përmes të cilave do ta kishin parë vogëlsinë e tyre dhe në këtë mënyrë do të kishin qenë të kënaqur me atë që u është zbuluar atyre dhe fëmijëve të tyre.

Mashtrimi më i madh i satanit qëndron në faktin se i përkrahë mendjet njerëzore në kërkimin dhe gjykimin e asaj të cilën Zoti nuk e ka zbuluar dhe nuk dëshiron që ne ta kuptojmë. Në këtë mënyrë Luciferi e ka humbur vendin e tij në qiell. Ai ka qenë i pakënaqur përse nuk i janë besuar të gjitha fshehtësitë e planeve të Zotit dhe fare nuk është mërziur për atë që i është zbuluar, për veprën e tij personale në pozitën e lartë. Duke shkaktuar pakënaqësinë e njëjtë në zemrat e engjëjve të cilët i qenë nënshtruar ai e ka shkaktuar edhe rënien e tyre. Tani është duke tentuar që njerëzit t'i frymëzojë me frymën e njëjtë dhe që njësoj t'i nxisë t'i urrejnë urdhërat e qarta të Zotit.

Ata që nuk janë të gatshëm t'i pranojnë të vërtetat e qarta dhe konkrete të Shkrimit Shenjt, gjithnjë kërkojnë rrëfime të ndryshme

me të cilat e qetësojnë ndërgjegjen e tyre. Ato shkenca që predikojnë më pak orientim shpirtëror, që kërkojnë më pak vetëmohim, pranohen me një zell më të madh. Njerëzit e tillë i poshtrojnë aftësitë e veta mendore dhe bëhen skllëvër të kërkesave të tyre trupore. Duke iu dukur vetja se janë të mençur për ta studjuar Shkrimin Shenjt me zemër dhe me lutje serioze për t'iu prirë nga Zoti, ata mbeten pa kurëfarë mbrojtje ndaj lajthitjeve. Satani është i gatshëm ta plotësojë synimin e zemrave të tyre dhe mashtrimet ua vë përpara në vend të së vërtetës. Në këtë mënyrë papati e ka marrë fuqinë duke u ngritur mbi njerëzit; ndërsa protestantët duke e hedhur të vërtetën sepse ajo në vete e përmbanë edhe kryqin—shkojnë rrugës së njëjtë. Të gjithë ata që e lënë pas dore Fjalën e Zotit dhe synojnë arrijtjen e luksit të kësaj bote e pranojnë në vend të së vërtetës besimin e rrejshëm që meriton për ta gjykuar. Ata që me qëllim e hedhin poshtë të vërtetën do t'i përcjellë çdo formë e lajthitjes e cila mund të paramendohet. Bile në qoftë se dikush edhe me tmerr e shikon një mashtim, mashtrimin e tjetër do ta pranojë me dëshirë. Apostulli Pali për këta njerëz që “nuk e pranuan dashurinë e së vërtetës për tu shëlbuar” thotë: “Prandaj edhe Zoti ua dërgon një fuqi që i bën të gabojnë e t'i besojnë gënjeshtërs.” (2 Selanikasve 2,11.12) Pasi që na janë dhënë vërejtjet e tilla duhet të kemi kujdes se çfarë shkencash duhet të akseptojmë.

Veglat më të suksesshme të mashtruesit të madh janë shkencat dhe mrekullitë e rrejshme të spiritizmit. I maskuar në engjëllin e dritës, satani i shtrinë rrjetat e veta atje ku më së paku pritet. Sikur njerëzit ta kishin studjuar Librin e Zotit me lutje serioze për ta kuptuar shkencën e tij, nuk do të kishin mbetur në errësirë dhe nuk do t'i kishin pranuar shkencat e rrejshme. Por pasi që e refuzojnë të vërtetën ata bëhen pre e mashtrimit.

[498] Lajthitja tjetër e rrezikshme është shkenca e cila e mohon natyrën hyjnore të Krishtit dhe pohon se Krishti nuk ka ekzistuar para ardhjes së vet në këtë botë. Këtë shkencë e pranojnë shumë njerëz bile edhe disa që pohojnë se i besojnë Biblës mirëpo, kjo shkencë është në kundërshtim me deklaratat e qarta të Shpëtimtarit në pikëpamje të qëndrimi të tij ndaj Atit, të karakterit të tij hyjnor dhe të ekzistimit të tij para se ka hyrë në trup. Ata që e mbështesin këtë shkencë e shtrembërojnë Shkrimin Shenjt në mënyrën më të padrejtë. Kjo jo vetëm që e poshtron kuptimin e njeriut për planin e shpëtimit por

edhe e minon besimin dhe Biblën si zbulesë hyjnore. Kjo pikëpamje është edhe më e rrezikshme sepse vështirë mund të përgnjeshetrohet. Në qoftë se njerëzit e mohojnë dëshminë e Shkrimit Shenjt për hyjninë e Krishtit është e kotë me ta të bisedohet për këtë pikë, sepse asnjë dëshmi sado që të jetë e bindshme nuk mund të argumentohet. “Njeriu i thjeshtë natyror nuk i merr vesh sendet që rrjedhin prej shpirtit të Zotit; ato për të janë marri dhe nuk është i aftë t’i kuptojë, sepse duhet të gjykohe në mënyrë shpirtërore.” (1 Korintasve 2,14) Askush që beson në këtë lajthitje nuk mund të ketë mirëkuptim të vërtetë për karakterin e Krishtit dhe veprën e tij, e as për planin e madh të Zotit për shpëtim.

Edhe një lajthitje më dinake dhe më e dëmshme është besimi që po përhapet shpejtë se satani nuk ekziston fare si personalitet dhe se ky emër në Bibël përdoret vetëm për t’u paraqitur mendimet e këqija dhe dëshirat e njeriut. Shkenca e cila jehon nga predikatoret se ardhja e sërishme e Krishtit është ardhje te secili njeri presonalisht në çastin e vdekjes e është një trillim që ka për qëllim t’i mbraps mendimet e njerëzve nga paraqitja personale e Krishtit në re. Ka vite që satani është duke folur: “Ja këtu është Mesia!” (Mateu 24,23-26) Shumë shpirtëra janë shkatërruar sepse e kanë pranuar këtë mashtrim.

Më tutje, shkenca botërore thotë se lutja nuk ka rëndësi të madhe. Njerëzit e shkencës pohojnë se nuk ka përgjigje të vërtetë lidhur me lutjen; se ajo i nënkupton shkeljet e ligjeve natyrore—dhe kjo është një çudi—mrekulli kurse mrekullitë nuk ekzistojnë. Ata thonë se në gjithësi mbretërojnë ligjet e pandryshueshme, ndërsa Zoti nuk është duke bërë asgjë që do të ishte në kundërshtim me ato ligje. Në këtë mënyrë ata Zotin e paraqesin si qenie të lidhura me ligjet e veta si dhe se veprimi i ligjeve hyjnore e përjashton lirinë hyjnore. Mësimi i këtillë i kundërvihet Shkrimit Shenjt. Vallë, a nuk bën Krishti dhe apostujt e tij mrekulli? Shpëtimtarit i njëjtë i mëshirëshëm jeton edhe sot. Ai tani është njësoj i gatshëm për t’i plotësuar lutjet dhe besimin [499] si dikur kur ecte i dukshëm nëpër njerëz. Natyrorja bashkëpunon me mbinatyroren. Një pjesë e planit të Zotit është që të na jepë përgjigje në lutjen tonë fetare, atë që nuk do të na e jepte në qoftë se për Të nuk do të luteshim.

Janë të panumërta shkencat e rrejshme dhe botëkuptimet fantastike që ekzistojnë në kishat e krishtera. Është e pamundshme të vlerësohen pasojat e këqija të mënjanimi qoftë edhe të një guri

kufitar që është vënë në Fjalën e Zotit. Ka pak njerëz që kanë marrë guximin për ta bërë këtë pa u ndalur, pa e hedhur poshtë një pjesë të së vërtetës. Shumica ka vazhduar ta hudhë një parim të së vërtetës pas tjetrit deri sa më në fund janë bërë krejtësisht të pa fe. Lajthitjet e teologjisë përgjithsisht të pranuar i kanë hedhur shumë njerëz në përfaqim të dyshimit, të cilët përndryshe kanë mundur të besojnë në Shkrimin Shenjt. Për ata është e pamudshme t'i pranojnë shkencat të cilat e fyejnë kuptimin e tyre për drejtësinë, mirësinë dhe mëshirën, e pasi që ato janë pjesë e mësimit biblik, ata refuzojnë t'i pranojnë si Fjalë të Zotit.

Pikërisht ky është qëllimi që dëshiron ta arrijë satani. Ai nuk dëshiron asgjë më tepër se ta shkatërrojë mbështjeten në Zotin dhe në Fjalën e Tij. Satani qëndron në ballë të ushtrisë së madhe të atyre që dyshojnë dhe punon me të gjitha forcat që shpirtërat t'i tërheqë në radhët e veta. Të dyshosh, ka filluar të bëhet modë. Një grup i madh njerëzish e shikon me mosbesim Fjalën e Zotit për arsye të njëjtë si dhe nxitësi i tyre, për arsye se Ajo e gjykon dhe e ndëshkon mëkatin. Ata që nuk janë të gatshëm për t'i plotësuar kërkesat e kësaj fjale tentojnë ta hudhin autoritetin e saj. Ata e lexojnë Biblën ose i dëgjojnë mësimet e saj kur thuhet nga predikatorja vetëm për ta gjetur ndonjë gabim në Shkrimin Shenjt apo në predikim. Shumë njerëz bëhen të pafe për shkak të përpjekjeve për t'u shfajësuar ose për të gjetur pretekst të arsyetimit për moskryerjen e obligimeve të veta. Disa të tjerë dyshojnë nga fodullëku dhe dembelia. Duke qenë tepër të prirur për jetë luksi, për të kryer diçka të denjë për t'u nderuar apo diçka që kërkon përpjekje dhe vetëmohim, ata synojnë të shquhen si të mençur me faktin se e kritikojnë Biblën. Kurse, pasi që në të ka shumë gjëra të cilat arsyeja e pandriçuar nga urtia hyjnore nuk mund t'i kuptojë—ata gjejnë shkas për ta kritikuar. Si duket shumë njerëz mendojnë se është virtyt të qëndrosh në anën e pabesimit dhe dyshimit. Mirëpo, do të dëshmohet se njerëzit e tillë, gjoja të sinqertë në të vërtetë janë të përshkuar nga vetbesimi i tepruar dhe fodullëku. Shumë njerëz kënaqen kur në Shkrimin Shenjt gjejnë diçka që pjesët e tjera i sjell në lajthitje. Disa kritikojnë dhe pranojnë se e kanë bërë këtë pa të drejtë, vetëm nga dëshira për të shkaktuar konflikt. Ata nuk e vërejnë se në këtë mënyrë vetë zihen në kurthin e kafazit të shpendit. Mirëpo, me që në mënyrë të hapët e kanë shprehur mosbesimin e tyre ata mendojnë se tani duhet ta

[500]

mbrojnë pikëpamjen e vet. Në këtë mënyrë bashkohen me të pafetë dhe ia mbyllin vetvetes dyert e parajsës.

Zoti në Fjalën e tij ka dhënë dëshmi për karakterin e saj hyjnor. Të vërtetat e mëdha që kanë të bëjnë me raportet tona ndaj shpëtimit janë paraqitur qartë. Me ndihmën e Shkrimit Shenjt i cili u premtohet të gjithëve që e kërkojnë sinqerisht, secili njeri vet mund t'i kuptojë këto të vërteta.

Zoti njerëzve u ka dhënë bazë të fuqishme me të cilën mund ta ndërtojnë besimin e tyre.

Mirëpo, arsyeja e kufizuar njerëzore nuk mund t'i kuptojë plotësisht planet dhe qëllimet e Zotit të Amshueshëm. Zotin kurrë nuk mund të arrijmë me studime. Nuk bën të marrim guxim që me dorën arrogante ta heqim perden me të cilën Ai e ka krijuar madhështinë e vet. Apostulli ka klithur: “Sa të pa vazhdueshme janë gjyqet e tija, sa të pashqyrtueshme janë udhët e tija!” (Romakëve 11,33) Ne mund ta kuptojmë veprimin e Tij me ne dhe motivet që e nxisin atë sa të mund ta shohim dashurinë dhe mëshirën e tij të pakufijshme të bashkuar me fuqinë e tij të paskajshme. Ati ynë qiellor urdhëron çdo gjë që është e mençur dhe e drejtë, dhe ne nuk bën të jemi të pakënaqur dhe të pabesueshëm por duhet t'i falemi dhe t'i nënshtrohemi me frikë dhe respekt. Ai do të na i zbulojë qëllimet e veta atë sa janë të nevojshme për të mirën tonë, kurse për të tjerat duhet të mbështetemi në Dorën e gjithfuqishme dhe në Zembrën që është plotë dashuri.

Zoti na jep shumë dëshmi në favor të fesë, por Ai kurrë nuk e mënjanon atë që do të kishte mundur të shërbente si pretekst për mosbesim. Ata që kërkojnë përkrahje për dyshim do ta gjejnë. Ndërsa ata që refuzojnë ta pranojnë Fjalën e Zotit dhe refuzojnë ta plotësojnë deri sa të mos hiqet as vërejtja më e vogël në mënyrë që më të mos kenë arsye për dyshim—kurrë nuk do ta pranojnë dritën.

Mosbesimi ndaj Zotit është dukuri natyrore e zemrave të papërtëritura që janë në armiqësi me Zotin. Mirëpo, besimim e jep Shpirti Shenjt dhe ai zhvillohet vetëm atëherë nëse kultivohet. Askush nuk mund të jetë besimtar i fuqishëm nëse nuk bën përpjekje vendimtare në këtë drejtim. Mosbesimi shtohet në qoftë se e kultivojmë. Në qoftë se njerëzit, në vend se të merren me dëshmitë që ua ka dhënë Zoti për vërtetimin e besimit të tyre ia lejonë botës që të dyshojnë dhe të kritikojnë, do të gjejnë shumë dëshmi për dyshimet e veta.

[501]

Mirëpo ata që dyshojnë në premtimet e Zotit dhe nuk kanë besim në mëshirën e Tij, ia marrin nderin, kurse ndikimi i tyre në vend që tjerët t'i tërheqin drejt Krishtit edhe më tepër i largon prej tij. Ata janë pemë që s'japin fryte, që i përhapin degët e tyre gjërë dhe gjatë dhe kështu ia marrin dritën e diellit bimëve të tjera dhe ato vyshken e vdesin në hijen e ftohtë. Ata e mbjellin farën e dyshimit dhe të mosbesimit e cila patjetër e sjellë korrijen.

Ekziston vetëm një rrugë për ata që dëshirojnë të çlirohen nga dyshimi: në vend që të dyshojnë dhe kritikojnë sidomos ata që nuk e kuptojnë duhet ta shikojnë dritën e cila është duke i ndriçuar dhe atëherë do të marrin me tepër dritë. Le ta plotësojnë çdo obligim të cilin e kanë kuptuar mirë dhe do të aftësohen për t'i kuptuar dhe plotësuar edhe ato detyra në të cilat deri më tani kanë dyshuar.

Satani mund të ndërfusë diçka që është e ngjashme me të vërtetën për t'i mashtruar ata që lejojnë të mashtrohen dhe që dëshirojnë t'i shmangen vetëmohimit dhe flijimit të cilat i kërkon e vërteta, por ai e ka të pamundur që ta mbajë nën pushtet shpirtin i cili sinqerisht dëshiron në çdo mënyrë ta njohë të vërtetën. Krishti është e vërteta dhe “drita e vërtetë që e ndriçon çdo njeri që vjen në këtë botë” (Gjoni 1,9). Fryma e së vërtetës është dërguar që njerëzit t'i shpiejë në çdo të vërtetë. Ndërsa me urdhërin e Birit të Zotit është shkruar: “Kërkoni dhe do ta gjeni.” “Kush dëshiron vullnetin e tij ta provojë, do ta kuptoj se a është ky mësim prej Zotit.” (Mateu 7,7; Gjoni 7,17)

[502] Pasuesit e Krishtit dijnë pak për mashtrimet të cilat i përgatitë satani dhe ushtria e tij kundër tyre. Mirëpo, Ai që jeton në qiell do t'i shkatërrojë të gjitha këto plane për plotësimin e qëllimeve të veta të thella. Zoti lejon që populli i tij të kalojë nëpër sprova, jo se kënaqet me mundimet dhe problemet e tij por për arsye se kjo përvojë është e domosdoshme për ngadhënjimin definitiv. Lavdia e tij e madhe nuk lejon që t'i mbrojë nga të gjitha sprovat sepse qëllimi i sprovës është që t'i përgatisë për t'iu kundërvënë të gjitha mashtrimeve të satanit. As njerëzit e pafe e as djalli nuk mund ta pengojnë veprën e Zotit, e as të mënjanojnë praninë e Tij në popullin e tij në qoftë se ai me devotshmëri dhe përshpitëri i pranon mëkatet e veta dhe i mënjanon dhe në qoftë se me besim i mbanë premtimet. Njerëzit mund t'i kundërvehen me sukses çdo sprove dhe çdo ndikimi armiqësor, qoftë të hapët, qoftë të fshehtë “jo me forcë as me gjallëri por me Shpirtin tim—thotë Zoti i të gjithë ushtrive” (Zakaria 4,6).

Sepse, sytë e Zotit priren mbi të drejtët dhe veshët e tij dëgjojnë lutjet e tyre ... dhe kush do t'ju bëj keq nëse jeni të zellshëm të bëni të mirën?" (1 Pjetrit 3,12.13) Kur Balaami i zënë në grepin e premtimit të shpërblimit të madh u shërbye me magji kundër Izraelit dhe kur ia solli flijimin Zotit duke tentuar që ta hedhë mallkimin mbi popullin e Tij Shpirti Shenjt e hoqi të keqen të cilën ai duhej ta thoshte dhe u detyrua të klithte: "Qysh të mallkoi, kë Zoti s'e mallkoi? Qysh të nëm, kur Zoti nuk e nëmi? Vdeksha unë me vdekjen e të drejtit, mbarimi im qoftë por si i tyre!" Kur përsëri e solli flijimin profeti i pafe tha: "I shtrënguar jam të të bekoj, vet, ta ndal bekimin nuk mundem. Gjë të keqe nuk shihet në Jakobin, as vështirësi s'shihet në Izrael; me të është Zoti Perëndia i brohoritur mbret mes popullit të vet." "Për short s'ndien Jakobi, s'ka magji që e dëmton Izraelin! Kur të jetë koha do t'i thuhet Jakobit e Izraelit çfarë ka vepruar Zoti." (Numrat 23,8.10.20.21.23) Megjithatë për herë të tretë u ngrit altari dhe Balaami përsëri provoi ta thoshte një mallkim. Mirëpo përmes gojës së profetit dhe kundër vullnetit të tij, Shpirti Shenjt e shpalli përparimin e të zgjedhurëve të vet dhe e ndëshkoi çmendurrinë dhe ligësinë e armiqëve të tij: "Qoftë bekuar kush të bekoftë ty, qoftë mallkuar kush të mallkoftë ty." (Numrat 24,9)

Në atë kohë Izraeli ishte besnik ndaj Zotit. Deri sa ishte i degjueshëm dhe i nënshtrohej ligjit të tij, nuk mundi ta mbizotëronte asnjë fuqi tokësore apo fuqi e ferrit. Mirëpo, Balaami më në fund arriti që mbi Izraelitët ta hidhte mallkimin të cilin nuk kishte mundur ta shqiptonte për shkak se i kishte nxitur të bënin mëkate. Por kur izraelitët i shkelën urdhërat e Zotit e u ndanë nga Ai—u lanë që ta ndjejnë pushtetin shkatërrimtar të armikut.

Satani e di mirë se njeriu më i dobët i cili është në Krishtin mund t'i kudërvëhet të gjitha forcave të errësirës dhe se ai në qoftë se publikisht punon kundër tij nuk mund ta arrijë fitoren por se do të dështojë. Për këtë arsye përpiqet që luftëtarët e kryqit t'i nxjerrë nga kështjella e sigurtë dhe me fuqitë e veta luftarake të qëndrojnë në pusi i gatshëm për t'i shkatërruar të gjithë ata që marrin guxim të hyjnë në rajonin e tij. Ne mund të jemi të sigurtë vetëm në qoftë se me përshpirtëri mbështetemi në Zotin dhe në qoftë se u nënshtrohemi të gjitha urdhërave të tij.

Askush nuk është i sigurtë as për një ditë, e as për një çast pa lutje. Sidomos duhet ta lusim Zotin për urti në mënyrë që ta kuptojmë

fjalën e tij. Në Fjalën e Zotit zbulohen kurthet e satanit si dhe mjetet me të cilat mund t'i shmangemi me sukses. Satani është i shkathët në theksimin e teksteve nga Bibla të cilave ua jep interpretimin e vet me qëllim që bjerremi. Ne duhet ta studjojmë Biblën me zemër të devotshme dhe kurrë nuk bën që ta heqim nga mendja varshmërinë tonë nga Zoti. Gjithënjë duhet të jemi të kujdesshëm nda kurtheve të satanit dhe vazhdimisht të lutemi me besim: “Mos na nxit për dyshim.”

[504]

33. MASHTRIMI I PARË I MADH

Qysh në fillim të historisë njerëzore satani ka filluar t'i bëjë përpjekjet e veta për ta mashtruar gjininë tonë. Ai që në qiell e shkaktoi rebelimin, deshti t'i nxisë edhe banorët e tokës të bashkohen me të në luftë kundër pushtetit të Zotit. Adami dhe Eva kanë qenë shumë të lumtur kur i qenë nënshtruar Ligjit të Zotit dhe ky fakt ishte dëshmi e pamohueshme kundër pohimit të satanit në qiell se Ligji i Zotit është i dhunshëm dhe se i kundërvihet lumturisë së qenieve njerëzore. Përveç kësaj xhelozia e satanit u shkaktua kur e pa atdheun e bukur të përgatitur për çiftin jomëkatar. Ai vendosi që ta shkaktojë rënien e tyre në mënyrë që kur t'i shkëpuste nga Zoti të mund t'i fuste nën pushtetin e vet ta merrte botën në pronë dhe këtu ta vendoste mbretërinë e tij përballë të të Gjithfuqishmit.

Në goftë se satani do ta kishte zbuluar karakterin e vet të vërtetë, ai do të ishte refuzuar menjëherë, sepse Adamit dhe Evës i qe tërhequr vërejtja për këtë armik të rrezikshëm. Mirëpo ai punoi fshehtëazi duke e fshehur qëllimin e vet në mënyrë që sa më me sukses ta arrinte atë. Duke e përdorur gjarpërin si vegël i cili atëherë ishte një ndër krijesat më të mrekullueshme iu drejtua Evës me pyetjen: “A është e vërtetë se Zoti ka thënë të mos hani nga çdo pemë në kopsht?” (Zanafilla 3,1) Sikur të ishte përmbajtur Eva nga biseda me sprovuesin, sigurisht se do të ishte ruajtur nga kurthi i satanit. Mirëpo, ajo e mori guximin të hynte në lidhje me të dhe ra viktimë e dinakërisë së tij. Kështu, edhe sot shumë njerëz bijnë në kurthin e tij. Ata dyshojnë dhe i kritikojnë kërkesat e Zotit dhe në vend që t'i dëgjojnë normat hyjnore i miratojnë botëkuptimet njerëzore prapa të cilave fshihen planet e satanit.

[505]

“Gruaja iu përgjegj: “Ne i hamë frytat e pemëve që janë në kopsht; por se për frytin e pemës që është në midis kopshtit Zoti na urdhëroi të mos e hamë, as të mos e prekim që të mos vdesim.” Porse gjarpëri i tha gruas: “Nuk do të vdisni asesi, madje Zoti e di se kur të hani prej saj, sytë tuaj do të hapen e do të bëheni por si Zoti duke e njohur të mirën dhe të keqen.” (Zanafilla 3,2-5) Ai

pohonte se ata do të bëheshin si Zoti, se do të pajiseshin me dije më të madhe se më parë dhe do të aftësoheshin për jetë më të lartë. Eva ra në grackën e sprovës kurse me ndikimin e saj edhe Adami e bëri mëkatën. Ata i besuan fjalëve të gjarpërit se Zoti nuk kishte menduar ashtu siç kishte thënë. Dyshuan në krijuesin e tyre dhe menduan se Ai po ua kufizonte lirinë dhe se duke e shkelur ligjin e tij do të mund ta arrinin një mençuri dhe pozitë më të lartë.

Mirëpo a e kuptoi Adami pas rënies në mëkat domethënien e fjalëve “sepse atë ditë që ke me ngrënë prej saj do të vdesësh” (Zanafilla 2.17). A i përgjigjej domethënia e këtyre fjalëve asaj që satani i nxiti të besonin se: do ta arrinin një gjendje më të lartë të jetës? Në këtë rast shkelja do të kishte qenë më e mirë, kurse satani do të ishte dëshmuar si mirëbërësi i gjinisë sonë. Mirëpo Adami e mori vesh se ky nuk ka qenë kuptimi i gjykimit hyjnor. Zoti u kishte thënë se për shkak të mëkatit njeriu përsëri do të duhej të kthehej prej nga ishte marrë: “Sepse pluhur je dhe në pluhur do të kthehesh.” (Dalja 3,19) Fjalët e satanit “sepse e di Zoti se do t’u ... çelën sytë” u dëshmuar të vërteta vetëm në këtë pikëpamje: pasi që Adami dhe Eva nuk e dëgjuan Zotin, iu çelën sytë për ta parë çmendurinë e vet. Ata e njohën të keqen dhe e shijuan frytin e hidhur të mëkatit të tyre.

Në mes të kopshtit ishte rritur pema e jetës, fryti i së cilës e kishte forcën që vazhdimisht ta përtëriste jetën. Sikur Adami ta kishte dëgjuar Zotin ai edhe më tutje do të kishte pasur qasje të lirë te ajo pemë dhe do të kishte jetuar jetë të amshueshme. Mirëpo kur mëkatnoi, më nuk guxoi të hante nga pema e jetës dhe kështu u bë i vdekshëm. Aktgjykimi hyjnor: “Sepse je pluhur dhe në pluhur do të kthehesh” e thekson shuarjen e plotë të jetës.

[506] Me shkeljen që e bëri Adami e humbi pavdekshmërinë e cila i qe premtuar me kusht që të dëgjonte. Ai nuk ka mundur t’ia bartë trashëgimtarëve të vet atë që vet nuk e ka pasur; ndërsa për gjininë e rënë nuk do të kishte pasur shpresë në qoftë se Zoti pa e flijuar Birin e vet nuk do t’ia kishte mundur njeriut pavdekshmërinë. Deri sa “vdekja hyri në të gjithë njerëzit, sepse të gjithë mëkatuan” Krishti “shkëlqeu në jetë me Ungjillin e pashkatërrueshëm” (Romakëve 5,12; Timoteut 1,10). Vetëm në Krishtin mund të arrihet pavdekshmëria. Jezusi ka thënë: “Kush beson në Birin e ka jetën e pasosur, përkundrazi ai që nuk beson në Birin nuk do ta shoh jetën.”

(Gjoni 3,36) Secili njeri mund ta marrë bekimin e çmueshëm në qoftë se i plotëson kushtet. Të gjithë që me qëndresë në vepra të mira e kërkojnë lumturinë, nderin dhe pashkatërrueshmërinë do ta kenë “jetën e amshueshme.” (Romakëve 2,7)

Qenia e vetme që i ka premtuar Adamit jetë në padëgjueshmërinë e tij ka qenë mashtruesi i madh. Fjalët e gjarpërit dërguar Evës në parajsë: “Nuk do të vdisni” kanë qenë predikimi i parë për pavdekshmërinë e shpirtit. Megjithatë kjo deklaratë që mbështetet në autoritetin e satanit përsëritet nga predikatoret e krishtera dhe miratohet nga shumica e gjinisë njerëzore, njësoj shpejt siç është pranuar edhe nga stërgjyshit tanë. Aktgjykimi hyjnor “cili shpirt mëkatnon do të vdes (Ezek. 18,20) interpretohet sikur të nënkuptonte: shpirti që mëkatnon nuk do të vdes por do të jetojë për jetë të jetëve. Ne vetëm mund t’i habitemi nga kjo verbëri e jashtëzakonshme e cila njerëzit i bënë aq naiv ndaj fjalëve të satanit dhe aq të luhatshëm ndaj fjalëve të Zotit.

Sikur njeriut, pas rënies t’iu kishte lejuar qasja e lirë në pemën e jetës ai do të kishte jetuar jetë të amshueshme dhe kështu mëkati do të ishte bërë i pavdekshëm. Mirëpo Kerubini me shpatën e zjarrtë e ka ruajtur “rrugën e pemës së jetës” (Zanafilla 3,24) dhe askush nga familja e Adamit nuk ka guxuar ta kalojë atë kufi dhe të marrë nga frytet që japin jetë. Prandaj nuk ka mëkatarë të pavdekshëm.

Mirëpo pas rënies së njeriut satani u kishte urdhëruar engjëjve të vet që të bënin përpjekje të posaçme për ta përhapur besimin në pavdekshmërinë e lindur të njeriut dhe pasi që i kishin nxitur njerëzit ta pranojnë këtë lajthitje kishin tentuar që t’i sjellin në konkluzionin se mëkatarët do të jetojnë në pësime jetike. Tani princi i errësirës përmes veglave të veta e paraqet Zotin si tiran, hakmarrës dhe pohon se Ai të gjithë ata që nuk i ka për qefi i hedh në ferr ku duhet ta përballojnë mllëfin e tij të amshueshëm. Dhe deri sa ata i vuajnë mundimet e pashpjegueshme dhe mbështillen nga dhimbja në zjarrin jetik, krijuesi i tyre i shikon prej së larti me kënaqësi.

[507]

Në këtë mënyrë armiku i përbetuar ia përshkruan Krijuesit dhe mirëbërsit të gjinisë njerëzore ato tipare që i ka vet. Gjakpirësia është veçori e satanit. Zoti është dashuri; dhe çdo gjë që ka krijuar ka qenë e pastër, e shenjtë dhe e përsosur, derisa rebeli i parë nuk e solli mëkatin. Vet satani është armik i cili njeriun e nxitë të bëjë mëkat e më tutje përpiqet ta shkatërrojë nëse mundet. Kur është i

[508]

sigurt në viktimën e vet i gëzohet shkatërrimit të cilin e ka shkaktuar. Në qoftë se do t'i lejohej, ai tërë gjininë njerëzore do ta kapte në rrjetën e vet. Sikur të mos kishte ndërhyrë Fuqia hyjnore, asnjë bir apo bijë e Adamit nuk do t'i kishin shpëtuar nga dora.

Edhe sot satani tenton të ngadhnjëjë mbi njerëzit ashtu siç kishte ngadhnjyer mbi pridërit tanë të parë në mënyrë që e kishte luhatur besimin e tyre në Krijuesin, i kishte nxitur që të dyshojnë në urtinë e pushtetit dhe në drejtësinë e ligjit të tij. Satani dhe të dërguarit e tij e paraqesin Zotin edhe më të keq se që janë ata vet, vetëm për ta arsyetuar ligësinë, krimin dhe rebelimn e tyre. Mashtruesi i madh përpiqet që karakterin e tij të tmerrshëm dhe gjakpirës t'ia përshkruaj Atit tonë qiellor, ndërsa vet të tregohet si qenie të cilës me përjashtimin nga qielli i është bërë padrejtësi e madhe sepse nuk ka dashur t'i nënshtrohet një zotëriu aq të padrejtë. Ai e thekson para botës lirinë të cilën ata mund ta gëzojnë nën pushtetin e tij të butë në kundërshtim me shkllavërinë që sjellin urdhërat e ashpra të Jehovës. Në këtë mënyrë ia arrinë që t'i thejë shpirtërat në besimin ndaj Zotit.

Si i kundërvehet shkenca çdo ndjenje të dashurisë dhe mëshirës si dhe kuptimit tonë për drejtësi që të vdekurit e këqijë mundohen me zjarr dhe me sulfur në skëterrën jetike dhe që për shkak të mëkateve të bëra gjatë jetës së shkurtër tokësore janë të detyruar të vuajnë deri atëherë kur të ekzistojë Zoti! Megjithatë kjo shkencë është predikuar shumë e bile edhe sot e mësojnë shumë fe të krishtera. Një doktor autoritativ i teologjisë ka thënë: “Shikimi në mundimet e ferrit gjithnjë do ta shtojë bekimin e të shenjtërve. Duke i parë të tjerët që kanë natyrë të njëjtë dhe janë lindur në rrethanat e njëjta, se janë hedhur në tmerrin e tij, ndërsa se këta janë të nderuar me nderin aq të lartë, do ta kuptojnë se sa të lumtur janë.” Një shkenctar tjetër ka thënë: “Deri sa vendimi i mallkimit do të zbatohet në mënyrë jetike në gjyqet e mllefit, tymi i mundimit të tyre do të ngritet në mënyrë jetike në praninë e gjykatave të mëshirës të cilat në vend se të bashkëndejnë me këta fatkëqinjë do të thonë: “Amin, aleluja!

[509] Lavdërojen Zotin!”

Ku mund të gjendet mësimi i tillë në Fjalën e Zotit? A thua të shpëtuarit në qiell do të jenë të privuar nga të gjitha ndjenjat e ngushëllimit dhe të dhimbjes e bile edhe të ndjenjave të humanitetit të rëndomtë? A thua ata do të zëvendësohen me indiferencën e

stoikëve ose me gjakpirësinë e egërsirave?—Jo, jo! Ky nuk është mësimi i Librit të Zotit. Ata që i kanë shkruar fjalët e cituara mund të jenë njerëz të ditur e bile edhe të sinqertë por janë të mashtruar nga shkenca e rrejshme e satanit. Ai i nxitë që t’i shtrembërojnë dhe rrotullojnë shprehjet e fuqishme të Shkrimit Shenjt dhe që fjalëve t’u japin veçori të hidhësirës dhe të ligësisë që është tipar i djallit jo i Krijuesit tonë. “Ti thuaju. Pasha jetën time thotë Zoti Perëndi—nuk e dua vdekjen e pabesimtarit por dua që ai të kthehet nga rruga e ligë e të jetojë. Kthehuni, kthehuni në rrugët tuaja të këqija. E pse të vdisni!” (Ezekieli 33,11)

Çfarë dobie do të kishte Zoti në qoftë se do ta kishim pranuar se ai kënaqet duke i shikuar mundimet jetike dhe kënaqet nga gjëmët, piskamat dhe klithjet e krijesave që mundohen duke i mbajtur në zjarrin e skëterrës? Vallë a do të kishin mundur këto dënesje të jenë muzikë për veshët e Atij që është dashuria e paskajshme? Pohohet se me ndëshkimin e mëkatarëve me mundime jetike, shprehet urrejtja e Zotit ndaj mëkatit i cili e ka çrregulluar paqen dhe rendin e gjithësisë. Çfarë blasfemie e tmerrshme! Sikur urrejtja e Zotit ndaj mëkatit e arsyeton që ai të vëhet në fronin e amshimit! Në bazë të mësimin të këtyre teologëve mundimi i pandrëprerë, pa kurrëfarë shprese për mëshirë e ndezë mllefin e viktimave të mjera e pasi që ky mllef shprehet në mallkime dhe blasfemi atëherë ato vazhdimisht e shtojnë peshën e fajit. Lavdia e Zotit nuk bëhet më e madhe me këtë shtim të vazhdueshëm të mëkatit gjatë shekujve të pafundësisë.

Është e pamundshme ta vlerësojmë të keqen që është shkaktuar nga pseudo-shkenca mbi mundimet jetike. Besimi i Biblës plotë dashuri e mirësi dhe e begatshme me mëshirë, është errësuar nga bestytia dhe është ngarkuar me tmerre. Kur mendojmë se me çfarë ngjyrash të rrejshme satani e ka pasqyruar karakterin e Zotit atëherë a duhet të çuditemi përse njerëzit frikësohen nga Krijuesi ynë i cili është përplotë mëshirë e bile edhe e urrejnë? Nocionet e tmerrshme për Zotin të përhapura nëpër botë nga mësimet nëpër predikatore, kanë krijuar mijëra edhe bile miliona njerëz që dyshojnë dhe nuk besojnë. Mësimi për mundimet jetike është njëra ndër shkencat e rrejshme që e krijon vera e urrejtjes së babilonit shpirtëror me të cilin ai i deh popujt (Zbulesa 14,8; 17,2). Si kanë mundur predikuesit e Krishtit ta pranojnë dhe ta predikojnë këtë shkencë të rrejshme nga vendi i shenjtëruar, vëretetë është misterioze! Ata këtë e kanë marrë

nga Roma si dhe të dielen. Është e vërtetë se e kanë predikuar njerëz të shquar dhe të mirë, mirëpo drita për këtë lëndë nuk ka depërtuar deri te ata siç ka depërtuar deri te ne. Ata kanë qenë përgjegjës vetëm për dritën e cila ka ndriçuar në kohën e tyre; kurse ne jemi përgjegjës për dritën që ndriçon në kohën tonë. Në qoftë se mbrapsemi nga dëshmia e Fjalës së Zotit dhe i pranojmë shkencat e rrejshme, për arsye se ashtu kanë bërë edhe etërit tanë, atëherë i nënshtrohemi gjykimit që iu shqiptua Babilonit; pijmë verë nga urrejta e tyre.

Një numër i madh i njerëzve që rebelohen kundër shkencës mbi mundimet jetike bijnë në një lajthitje tjetër. Ata e shohin se Shkrimi Shenjt e paraqet Zotin si qenie plotë dashuri dhe mëshirë dhe nuk mund të besojnë se Ai do të lejojë që krijesat e tij të hidhen në zjarrin jetik të skëterrës. Mirëpo duke besuar se shpirti vetvetiu është i pavdekshëm nxjerrin konkluzione se në fund të gjithë njerëzit do të shpëtohen. Shumë njerëz mendojnë se kërcënimet e Biblës janë caktuar vetëm me qëllim që me frikë t'i detyrojnë njerëzit të jenë të dëgjueshëm e jo se ato kërcënime do të zbatohen. Në këtë mënyrë mëkatarin mund të jetojë me kënaqësitë egoiste, t'i urrejë kërkesat e Zotit e megjithatë të presë që në fund do të pranohet me mëshirë. Shkenca që e ngrit mëshirën e Zotit dhe e nënçmon drejtësinë e tij i pëlqen afshit të zemrës dhe i kurajon mëkatarët në padrejtësitë e tyre.

Me qëllim që të dëshmohet se ata që besojnë në shpëtimin e përgjithshëm e shtrembërojnë Biblën për ta mbështetur shkencën e tyre fatale, mjafton t'i theksojmë deklaratat e tyre. Gjatë varrosjes së një njeriu të ri i cili nuk kishte besuar por që fatkeqësisht kishte vdekur, një peshkop univerzalist e kishte zgjedhur një tekst nga Bibla i cili kishte të bënte me Davidin: “Zemra e Perandorit pushoi ta urrente Absalomin sepse i ishte lehtësuar dhimbja për vdekjen e Amnonit.” (2 Samuelit 13,39)

[511] “Shpeshherë më pyesin kishte thënë oratori “çfarë do të jetë fati i atyre që e braktisin këtë jetë në mëkate, vdesin ndoshta në gjendje të dehur, shkojnë në vdekje me njolla të kuqe të kriminit të cilat nuk janë shpërlarë nga rrobat e tyre ose vdesin si ky djalë i ri dhe të cilët kurrë nuk e kanë pranuar ndonjë besim apo nuk e kanë shijuar bekimin e saj. Ne jemi të kënaqur me Shkrimin Shenjt. Përgjegjja e tij e zgjidhë këtë problem të rëndë. Amnoni ka qenë tepër mëkatarë; ai nuk është penduar; është dehur dhe si i dehur është vrarë. Davidi

ka qenë profet hyjnor; ai patjetër e ka ditur se a do ta ketë Amnoni në botën tjetër mirë apo keq. Çfarë kanë qenë ndjenjat e zemrës së tij? Mandej perandori David shprehu dëshirën të shkonte të Absalomi, sepse u ngushëllua për Amnonin që ishte vrasës.

Çfarë konkluzioni mund të nxjerrim nga këto fjalë? A nuk është se mundimet jetike nuk e kanë përbërë pjesën e besimit të tij? Kështu besojmë edhe ne, dhe këtu e zbulojmë dëshminë ngadhnjyese në favor të botëkuptimeve më të këndshme, më të iluminizuara dhe më fisnike për pastërtinë definitive të përgjithshme dhe për paqjen. Ai ishte ngushëlluar që i biri i kishte vdekur. E përse? Sepse në syrin profetik ka mundur ta ketë parë ardhmërinë e mrekullueshme dhe ta shoh se biri i tij i ndarë nga të gjitha sprovat, i çliruar nga skllavëria dhe i spastruar nga bjerrja mëkatore, pasi që të pastrohet dhe të shenjtëroret sa duhet do të pranohet në grupin e shpirtërave të ngritur në qiell dhe të lumtur. Ngushëllimi i tij i vetëm ka qenë që biri i tij i vetëm i dashur ka qenë i bartur nga gjendja e tanishme e mëkatit dhe halleve dhe ka shkuar atje ku do të derdhet ndikimi më i lartë i Shpirtit Shenjt në shpirtin e tij të errësuar; ku shpirti i tij do të zhvillohet nën ndikimin e urtisë qiellore dhe të frymëzimit të mrekulueshëm të dashurisë së pavdekshme. Dhe, në këtë mënyrë duke u bërë i shenjt do të mund ta gjente paqen dhe shoqërinë e trashëgimtarëve qiellor. Besojmë se na kuptoni, që ne besojmë se bekimi qiellor nuk varet prej asgjëje që mund ta bëjmë në këtë jetë, as nga ndonjë ndryshim i tanishëm i zemrës, as nga feja apo religjioni ynë i tanishëm.”

Kështu ky predikues gjoja i Krishtit e përsëriti gënjeshtren të cilën e ka thënë gjarpëri në parajsë: “Ju nuk do të vdisni ... përveç atë ditë kur ta shijoni do t’u hapen sytë dhe do të bëheni si yje.” Ai pohon se mëkatarët më të mëdhenj—vrasësit—hajnat dhe kurorëthuesit — do të jenë të gatshëm që pas vdekjes ta marrin bekimin e pavdeksisë.

Dhe prej nga ky bastardues i Shkrimit Shenjt e nxjerrë këtë konkluzion? Nga një fjali e vetme e cila e shprehë nënshtrimin e Davidit vullnetit të providencës. Shpirti i i tij “dëshiroi të shkonte te Absalomi sepse u ngushëllua për Amnonin që u vra.” Pasi që fuqia e dhimbjes së tij me kohë ishte zbutur, mendimet e tij ishin kthyer nga bin i vdekur drejt të gjallit i cili ishte arratisur në një vend të huaj nga frika para ndëshkimit të drejtë për shkak të kimit që kishte bërë. Dhe, ja për të dëshmia se Amnoni i pamoralshëm

dhe i dehur është bartur në vendin e bekuar menjëherë pas vdekjes në mënyrë që atje të pastrohej dhe të përgatitej për bashkësi me engjëjt e pagabueshëm! Ky vërtetë është një tregim i këndshëm, i përshtatshëm për ta lehtësuar zemrën. Kjo është shkenca personale e satanit dhe ka mjaft sukses. Atëherë përse të habitemi se me mësimin e këtillë shtohet edhe paudhësia?

Mësimi i këtij mësuesi të rrejshëm e ilustron mësimin e shumë të tjerëve. Nga teksti i theksuar ndahen disa fjalë të Shkrimit Shenjt të cilat në shumë raste do të kishin treguar se kuptimi i tyre është i kundërt me interpretimin i cili u jepet; dhe këto vargje të ndara shtrembërohen dhe përdoren si dëshmi për shkencat të cilat nuk janë të mbështetura në Fjalën e Zotit. Dëshmia e përmendur si fakt se Amoni i dehur është në qiell, është konkluzion në kundërtënie të plotë me kuptimin e qartë dhe të caktuar të Shkrimit Shenjt se asnjë pijanec nuk do ta trashigojë Mbretërinë hyjnore (1 Korintasve 6,10). Në këtë mënyrë, ata që nuk besojnë dhe skeptikët e shndërrojnë të vërtetën hyjnore në gënjeshtër dhe shumë njerëz të mashtruar me mësimet e tyre të rrejshme kanë fjetur në djepin e sigurisë trupore.

Sikur të ishte e vërtetë se shpirtërat e të gjithë njerëzve në çastin e vdekjes mënjëherë shkojnë në qiell atëherë më me ëndje do ta kishin dëshiruar vdekjen se jetën. Shumë njerëz të mashtruar nga ky besim e kanë vrarë veten. Kur i mbulojnë hallet, vështirësitë dhe dëshprimet u duket më lehtë ta këpusin perin e dobët të jetës dhe të fuluturojnë në bukurinë e botës së amshueshme.

Zoti në Fjalën e vet ka dhënë dëshmi të qarta se do t'i ndëshkojë shkelësit e ligjit të tij. Ata që ngushëllohen nga mendimi se Zoti është tepër i mëshirueshëm dhe se ndaj mëkatarëve nuk do ta zbatojë drejtësinë e vet, duhen vetëm ta shikojnë kryqin në Golgotë. Vdekja e Birit të pagabueshëm të Zotit dëshmon se “paga për mëkatin është vdekja” dhe se çdo shkelje e Ligjit të Zotit ndëshkohet sipas drejtësisë. Krishti i cili nuk ka pasur mëkate, i ka marrë mëkatet tona mbi vete. Ai e ka bartur fajin e shkeljes dhe është privuar nga prania e fytyrës së Atit deri sa zemra e tij nuk është këputur dhe nuk është shuar jeta e tij. I tërë ky flijim është bërë me qëllim që mëkatarin të mund të shpërblehet dhe shpëtohet. Në asnjë mënyrë tjetër, njeriu nuk ka mundur të çlirohet nga ndëshkimi i mëkatit. Çdo shpirt që refuzon të marrë pjesë në pajtimin aq shtrenjtë të paguar, patjetër duhet personalisht ta bartë fajin dhe ndëshkimin për shkeljen e vet.

[513]

Ta shohim se çka na mëson Bibla për mëkatarët dhe të papenduarit të cilët ky univerzalist i bartë në qiell si engjëj të shenjtë dhe të lumtur.

“Atij që ka etje unë do t’i jap falas nga burimi i jetës.” (Zbulesa 21,6) Ky premtim vlen vetëm për ata që janë të etur. Vetëm ata që e ndjejnë nevojën për ujin e jetës dhe e kërkojnë me çdo kusht do ta marrin. “Ngadhënjyesi do t’i trashigojë këto dhe unë do të jem Zoti i tij dhe ai biri im.” (Zb. 21,7) Edhe këtu gjithashtu janë vendosur kushtet. Për të trashëguar çdo gjë duhet t’i kundërvihemi mëkatit dhe të ngadhënjëm mbi të. Zoti përmes profetit Isaia ka thënë: “Thuani të drejtit i lumi ti... mjeri i paudhi të këqijat do ta godasin, do ta gjejnë të këqijat që i ka bërë.” (Isaia 3,10.11) “Edhe mëkatarit të bëjë njëqind herë keq dhe do t’i shtyhet”—thotë predikuesi—Porse prapëseprapë e kam vrojtur se do të jenë mirë ata që e druan Zotin, që e kanë frikë fytyrën e tij” (Pred. 8,12.13). Kurse Pali dëshmon se mëkatarit me kryeneçësinë e vet “grumbullon kundër vetes hidhërim për ditën e dëftimit të gjyqit të drejtë të Zotit i cili do ta shpaguej secilin sipas veprave të tija ... ndërsa do të ketë zemrim e përbuzje për ata që me kryeneçësi e kundërshtojnë të vërtetën e i binden paudhësisë” (Rom. 2,5.6.8).

Asnjë i paudhë, i papastër apo tahmaqar që është idhujtar nuk do të merrë pjesë në mbretërinë e Krishtit dhe të Zotit (Efesianëve 5,5). “Kujdesohuni për paqe me të gjithë dhe për shenjtërim pa të cilin askush nuk do ta shoh Zotin.” (Hebrenjëve 12,14) “Të lumët ata që i lajnë petkat e veta për të pasur pjesë në pemën e jetës dhe të hyjnë nëpër qytet. Përrjashta mbesin qejtë, shortarët, flligështarët, idhujtarët dhe të gjithë ata që e duan ose e vënë në zbatim rrenën.” (Zb. 22,14.15)

Zoti ua ka shpaullur njerëzve karakterin dhe veprimin e vet me mëkatin “Zoti, Zoti, Perëndi i mëshirshëm dhe i butë, i durueshëm dhe shumë i mëshirshëm dhe i vërtetë që qëndron besnik me mijëra brezni, që e duron fajin, kundërshtimin dhe mëkatin por që nuk lë pa ndëshkuar asgjë; që e ndëshkon paudhësinë e etërve në fëmijë, madje në nipa —në tretën dhe të katërtën brezni.” (Dalja 34,6.7) “Zoti i ruan të gjithë ata që e duan, kurse të paudhët të gjithë do t’i shuaj.” (Psalmi 145,20; 37,38) Pushteti dhe autoriteti i sundimit hyjnor do të përdoren për t’i shuar rebelimet, por megjithatë gjyqet e drejtësisë do të jenë në përputhje të plotë me karakterin e Zotit i cili është i mëshirshëm, plotë durim dhe mirësi.

Zoti nuk e detyron vullnetin apo mendjen e askujt. Ai nuk e dëshiron dëgjueshmërinë e skllavit. Ai dëshiron që krijesat e duarve të tija ta duan sepse është i denjë për ta dashur. Ai dëshiron ta dëgjojnë sepse e çmojnë urtinë, drejtësinë dhe shpirtëgjërësinë e tij. Të gjithë ata që i kuptojnë drejt tiparet e tij do ta duan sepse me bukurinë e karakterit të tij janë tërhequr drejt tij.

Parimet e mirësisë, të mëshirës dhe dashurisë të cilat i ka theksuar dhe i ka treguar Shpëtimtari ynë gjatë jetës janë pasqyrë e vullnetit dhe e karakterit të Zotit. Krishti ka thënë: se ai nuk predikon asgjë tjetër përveç atë që e ka pranuar nga Ati i tij. Parimet e pushtetit hyjnor janë në harmoni të plotë me urdhërin e Shpëtimtarit: “duani miqët tuaj.” Zoti e ushtron drejtësinë e vet ndaj të këqijëve për të mirën e gjithësisë e bile edhe për të mirën e atyre ndaj të cilëve bëhen gjyqet. Ai me ëndje do t’i kishte lumturuar sikur të kishte mundur ta bënte në pajtim me ligjet e pushtetit dhe të drejtësisë së karakterit të vet. Ai i rethon me shenjat e dashurisë së tij. Ua ofron njohjen e ligjit të vet dhe ua ofron mëshirën e vet. Mirëpo ata e urrejnë dashurinë e tij, ia shkelin ligjin dhe ia refuzojnë mëshirën. Vazhdimisht i marrin dhuratat por e turpërojnë Dhuratdhënësin. E urrejnë Zotin sepse e dijnë se ai gërditet prej mëkateve të tyre. Zoti e duron gjatë bastardimin e tyre, por një ditë me siguri do të vijë ora kur duhet të vendoset fati i tyre. A do t’i lidhë atëherë Ai këta rebelë për vete? A do t’i detyrojë ta plotësojnë vullnetin e tij?

Ata që e kanë zgjedhur satanin për prijës të vetin dhe kanë lejuar që ai t’i mbisundojë nuk janë të gatshëm për t’u gjetur në praninë e Zotit. Fodullëku, mashtrimi, paudhësia dhe vrazhdësia janë rrënjësor në karakterin e tyre. Vallë a mund të hyjnë ata në qiell dhe të jetojnë për jetë me ata që në tokë i kanë urrejtur dhe stërrurejtur? E vërteta kurrë nuk do të jetë e pëlqyeshme për mashtruesin; butësia kurrë nuk do t’i kënaq njerëzit fodull dhe të krekosur; pastërtia nuk i pëlqen flligështarit, kurse dashuria e pastër nuk është tërheqëse për egoistin. Çfarë gëzimi do t’u sillte qielli atyre që plotësisht janë të preokupuar me motivet tokësore dhe egoiste?

[515]

Sikur të gjithë ata që jetën e tyre e kanë kaluar në rebelim kundër Zotit, papritur të barteshin në qiell për ta vështruar gjendjen e lartë dhe të shenjtë të përsosshmërisë që atje mbretëron gjithmonë; sikur ta shihnin se çdo shpirt është i mbushur me dashuri; se çdo fytyrë shkëlqen nga gëzimi; se muzika e mrekullueshme me tingujt

melodik jehon për nder të Zotit dhe Qengjit, kurse nga fytyra e Atij që qëndron në fron pandërprerë rrjedhë dhe derdhet lumi i dritës në të shpërblyerit—a thua zemrat e atyre që janë mbushur me urrejtje ndaj Zotit, ndaj të vërtetës dhe shenjtërisë munden të përzihen me çetat qiellore dhe t’u bashkohen këngëve të tyre hymnizuese? A thua do të mund ta përballonin lavdinë e Zotit dhe të Qengjit?—Jo kurrësi! Vitet e mëshirës u janë dhuruar për ta zhvilluar karakterin për qiell, por ata kurrë nuk janë përpjekur ta duan pastërtinë. Kurrë nuk e kanë mësuar gjuhën qiellore—kurse tani është tepër vonë. Jeta rebeluese ndaj Zotit i ka bërë të paaftë për qiell. Pastërtia, shenjtëria dhe paqja e Tij për ta do të ishin vetëm mynxyrë, kurse lavdia e Zotit zjarr që i gëlltitë. Ata do të kishin dashur të arratisen nga ky vend i shenjt. Me ëndje do ta kishin pranuar shkatërrimin vetëm që të mund të fshehen nga fytyra e Atij i cili ka vdekur për t’i shpëtuar. Fati i mëkatarëve është vulosur me zgjedhjen e tyre presonale. Përjashtimi i tyre nga qielli është vendimi i tyre i qëllimshëm kurse nga ana e Zotit i drejtë dhe i mëshirëshëm.

Si dikur, ujërat e përmytjes ashtu edhe zjarri i ditës së madhe do ta shpallë aktgjykimin e Zotit se mëkatarët janë të papërmirsueshëm. Ata nuk duan t’i nënshtrohen autoritetit hyjnor. Vullneti i tyre është mësuar me kundërshtime dhe atëherë kur jetës së tyre i vjen fundi është tepër vonë që rrjedha e mendimeve të tyre të orientohet në drejtim të kundërt, tepër vonë që nga mëkatet dhe rebelimi t’i kthehen dëgjueshmërisë dhe nga urrejtja dashurisë.

Me faktin se e ka lënë në jetë Kainin si vrasës, Zoti i ka dhënë shembull botës se çka do të kishte ndodhur në qoftë se mëkatarit do t’iu kishte lejuar të jetonte vazhdimisht në flligështinë e pafrenueshme. Me ndikimin e shkencës së Kainit dhe të shembullit të tij, me mijëra pasardhës të tij janë nxitur të bëjnë mëkat deri sa “paudhësia e njerëzve përmbi tokë ishte aq e madhe dhe sa që çdo mendim i zemrës së tyre nuk synonte tjetër pos të bëjë të keqe.” “Kurse toka ishte prishur para syve të Zotit dhe ishte mbushur me dhunë.” (Zan. 6,5.11)

[516]

Nga dashuria ndaj botës, Zoti në kohën e Noeut i shkatërroi banorët e bjerrur. Nga mëshira i shkatërroi banorët e këqij të Sodomës. Me fuqinë mashtruese të satanit të paudhët bashkëpjesëmarrin dhe mrekullohen në veprat e këqija dhe kështu vazhdimisht i nxisin edhe tjerët për tu rebeluar. Kështu ka qenë në ditët e Kainit

dhe të Noeut si dhe në kohën e Abrahamit dhe të Lotës. Kështu është edhe në ditët tona. Vetëm nga mëshira ndaj gjithësisë Zoti në fund do t'i shkatërrojë ata që e refuzojnë mëshirën e tij.

“Sepse paga për mëkat është vdekja kurse dhurata e Zotit është jeta e pasosur në Jezu Krishtin Zotin tonë.” (Romakëve 6,23) Deri sa jeta është trashigimi e të drejtëve, vdekja është pagë e mëkatarëve. Moisiu i ka thënë Izraelit: “Shiko! Unë sot po të lus ndër sy të tu me jetën e lumturinë por edhe me vdekjen e mjerimin.” (Ligji Përtrirë 30,15) Vdekja e përmendur në këtë varg nuk është vdekja që iu shqiptua Adamit, të cilën të gjithë njerëzit duhet ta përballojnë si ndëshkim të shkeljes së tij por është një “vdekje tjetër” e cila përmendet si antinomi e jetës së amshueshme.

Si pasojë e mëkatit të Adamit, vdekja kaloi në tërë gjininë njerëzore. Të gjithë pa dallim shkojnë në varr. Mirëpo në saje të planit të shpëtimit, të gjithë do të dalin nga varret e tyre. Sepse “do të ngjallen të drejtit e të këqijët” (Veprat 24,15). “Dhe sikurse në Adamin vdesin të gjithë njerëzit ashtu nëpër Krishtin të gjithë njerëzit do ta rifitojnë jetën.” (1 Korintasve 15,22) Mirëpo ndërmjet dy klasave të ringjallurve është një dallim i dukshëm. “Sepse po vjen koha kur të gjithë ata që pushojnë në varre do ta dëgjojnë zërin e tij dhe do të dalin: ata që bënë mirë—do të ngjallen për të jetuar, ata që bënë keq—do të ngjallen për t’u dënuar.” (Gjoni 5,28.29) Ata të cilët “do të jenë të denjë për t’u ngjallur për të jetuar do të jenë të bekuar, të shenjt dhe të lumtur.” “Mbi ta vdekja e dytë s’ka pushtet.” (Zbulesa 20,6) Mirëpo ata të cilët me pendesë dhe me besim nuk e kanë marrë faljen do ta marrin dënimin për shkelje, “pagën për mëkatin”. Ata do të vuajnë dënime të ndryshme për nga kohëzgjatja dhe fuqia “sipas veprave të veta” të cilat definitivisht do të përfundojnë me vdekjen e dytë. Pasi që Zoti në pajtim me drejtësinë dhe mëshirën e vet nuk mund t’i shpëtojë mëkatarët me mëkatet e tyre, Ai i privon nga jeta të cilën ata e kanë humbur për shkak të mëkateve dhe për të cilën janë dëshmuar të padenjë. Një shkrimtar i frymëzuar thotë: “Edhe pak kohë e keqëbërësi do të sharrojë, tash ia kërkon vendin dhe e s’do t’ja gjesh.” (Psalmi 37,10) Kurse një tjetër përsëri thotë: “Dhe do të duket se as që kanë qenë gjallë.” (Abdiu 16) Të mbuluar nga turpi ata do të batisin pa shpresa në harresën e amshueshme.

[517]

Kështu mëkati definitivisht do të shkatërrohet me të gjitha vuarjet dhe tmerret që i ka shkaktuar. Autori i psalmeve thotë: “Ti i

qortove paganët, e shuajte të pabesin, emrin e tyre e zhduke për jetë të jetës ...mbaroi kujtimi i tyre me ta.” (Psalmi 9,5.6) Gjoni në Zbulesë duke e shikuar amshimin e bekuar i kishte dëgjuar hymnizimet e përgjithshme të cilat nuk ishin çregulluar me kurrëfarë disharmonie. Të gjitha krijesat në qiell dhe në tokë e lavdërojnë Zotin (Zbulesa 5,13). Nuk do të ketë shpirtëra të humbur që blasfemojnë duke u mbështjellur në mynxyrat e amshueshme as krijesa të mira në skëterrë, klithmat e dhimbjes së të cilave do të përziheshin me këngët e të shpëtuarve.

Në lajthitje të madhe mbi pavdekshmërinë spontane mbështetet shkenca mbi gjendjen e vetëdijshme të të vdekurëve pas vdekjes—shkenca e cila si dhe ajo mbi mynxyrat e amshueshme i kundërvehet mësimit të Shkrimit Shenjt, logjikës së aryses dhe ndjenjave tona njerëzore. Në bazë të besimit që është përhapur në popull, të shpëtuarit në qiell janë të njohtuar me çdo gjë që ndodhë në tokë e sidomos me jetën e miqëve që i kanë lënë pas vete. Mirëpo, çfarë burimi i kënaqësisë do të mund të ishte për të vdekurit njohuria se më të dashurit e tyre në botë vuajnë, se janë duke mëkatuar, se u përballojnë dhimbjeve, dëshprimeve dhe se kanë halle jetësore? Sa lumturi qiellore dhe sa kënaqësi do të mund të përjetojnë ata që vazhdimisht do të fluturojnë duke qëndruar pezull mbi miqët e tyre në botë? Dhe sa është i tmerrshëm besimi se shpirti i të papenduarit, po sa fryma e braktisë trupin t’i dorëzohet zjarrit të skëterrës! Çfarë frike të tmerrshme duhet të përballojnë ata që i shohin miqët se si shkojnë të papërgatitur në varr për të hyrë në amshimin e dhimbjes dhe të mëkatit! Këto mendime të mundimshme shumë njerëz i kanë çmednur.

Çka thotë Shkrimi Shenjt për të gjitha këto çështje? Davidi thotë se njeriu nuk është në gjendje të vetëdijshme gjatë kohës së vdekjes:

“Njeriu jep shpirt e kthehet në dheun e vet. Brenda një dite humbasin synimet e tija.” (Psalmi 146,4) Solomoni dëshmon të njëjtën gjë: “Sepse të gjallët e dijnë se do të vdesin, kurse të vdekurit s’dinë më asgjë dhe s’do të kenë më asfarë shpërblimi pasi kujtimin e tyre e mbulon harresa. Poashtu edhe dashuria e tyre, urrejtja dhe smira, të gjitha së bashku morën fund e më nuk bëjnë pjesë në këtë shekull as në veprimtarinë që bëhet nën diell.” “Ku do të shkosh, s’ka as veprimtari, as arsye, as urti, as dije.” (Predikuesi 9,5.6.10)

Kur jeta e Ezekielit pas lutjes së tij u vazhdua për 15 vjet, perandori mirënjohës e lavdëroi Zotin për mëshirën e tij. Në këngën hymnizuese ai e thekson arsyen përse është gëzuar aq shumë: “Sepse banesa e të vdekurve nuk të lavdëron, vdekja ty lavde s’ të këndon, ata që zbresin në gropë nuk shpresojnë më në besnikërinë tënde. I gjalli, vetëm i gjalli të lavdëron, siç po bëj edhe unë sot: Babai ua mëson fëmijëve besnikërinë tënde.” (Isaia 38,18.19) Në popull besimi i përhapur fletë se të drejtit e vdekur gjenden në qiell ku në lumturi e lavdërojnë Zotin me gjuhën e pavdekshme. Mirëpo Ezekieli nuk e kishte parë në vdekje mundësinë e tillë të mrekullueshme. Me fjalët e tij përputhet edhe dëshmia e autorit të psalmeve: “Sepse ndër të vdekur kush të kujton, në nëntokë kush të këndon lavde, “jo nuk janë të vdekurit që të lavdërojnë o Zot, dhe asnjë prej atyre që zbresin në heshtim” (Psalmi 6,5; 115,17).

Pjetri në ditën e Rrëshajave i ka thënë patrikut Davidit “Davidi Patrik vdiq, u varros dhe varri i tij është edhe sot e kësaj dite ndër ne.” “E pra Davidi nuk qe ngritur në qiell.” (Veprat 2,29.34) Fakti se Davidi qëndron në varr deri në ngjalljen nga të vdekurit dëshmon se të drejtit nuk shkojnë në qiell në çastin e vdekjes. Vetëm pas ringjalljes dhe në saje të ngjalljes së Krishtit, Davidi më në fund do të mund të qëndrojë në anën e djathtë të Zotit.

Pali ka thënë: “Po në qoftë se Krishti nuk është ngjallur, e kotë është feja e juaj, ende jeni në mëkatet tuaja. Atëherë edhe ata që vdiqën me Krishtin u zhdukën.” (1 Korintasve 15,17-18) Në qoftë se në kohën prej katërmijë vjetëve, të drejtit do të kishin shkuar menjëherë në qiell në çastin e vdekjes, siç ka mundur të thotë Pali, në qoftë se nuk ka ringjallje, atëherë “edhe ata që kanë vdekur në Krishtin janë zhdukur.” Atëherë ngjalljen nga të vdekurit edhe fare nuk do të duhej të kishte.

Martiri Tindali për gjendjen e të vdekurve ka thënë: “Unë e pranoj haptazi se nuk jam i bindur se ata tani jetojnë në lavdinë në të cilën jeton Krishti ose në atë që janë engjëjt e zgjedhur të Zotit. Ky nuk është besimi im sepse në qoftë se të drejtit do të kishin qenë në qiell, atëherë mendoj se predikimi për ngjalljen e trupit nuk do të kishte pasur kuptim.” (Parathënia e Besëlidhje së Vjetër, 1534).

Është fakt i pamohueshëm se shpresa për lumturinë e pasosur në çastin e vdekjes ka shkaktuar lënien e përgjithshme pasdore të shkencës biblike për ngjalljen. Këtë e ka konstatuar edhe dr. Adam

Klark i cili ka thënë: “Si duket të krishterët e parë e kanë konsideruar shkencën për ngjalljen nga të vdekurit shumë më të rëndësishme se që ne e konsiderojmë sot! Përse ka ndodhur kështu? Apostujt vazhdimisht e kanë theksuar dhe në këtë mënyrë i kanë nxitur fëmijët e Zotit të jenë të vlefshëm, të dëgjueshëm dhe me gëzim e të zellshëm. Mirëpo pasuesit e tyre në kohën e sotme rrallë e përmendin! Ashtu kanë predikuar apostujt dhe ashtu kanë besuar të krishterët e parë; ashtu predikojmë edhe ne dhe ashtu besojnë edhe dëgjuesit tanë. Në Ungjill nuk ka asnjë mësim që theksohet më fuqishëm; por nuk ka as një shkencë në sistemin e sotëm të predikimit e cila është lënë aq shumë pasdore! (Interpretimi i Besëlidhjes së Re për 1 Korintas. 15).

Kjo gjendje ka vazhduar deri sa e vërteta e lavdishme për ngjalljen nga të vdekurit nuk është errësuar dhe gati zhdukur krejtësisht në botën e krishterë. Kështu një shkrimtar fetar në vërejtjet e Palit lidhur me 1 Selanikasve 4,13-18 ka thënë: “Për shkak të qëllimit praktik të ngushëllimit, mësimi për pavdekshmërinë e lumtur të të drejtëve e zëvendëson mësimin e dyshimt për ardhjen e dytë të Krishtit. Në momentin e vdekjes sonë Zoti vjen për të na marrë. Kjo është ajo që ne duhet ta presim dhe për të cilën duhet të gjakojmë. Të vdekurit, që tani kanë hyrë në lavdi. Ata e presin borinë për ta pranuar gjykimin dhe lumturinë e tyre.”

Mirëpo, kur Jezusi është dashur t’i lë nxënësit e vet ai nuk u ka thënë se ata do të shkonin te ai së shpejti: “Po shkoj t’ua bëjë gati vendin”,—u pat thënë. “Kur të shkoj dhe t’ua bëjë gati vendin, përsëri do të vijë, do t’ju marrë me vete dhe ju do të jeni ku jam unë.” (Gjoni 14,2-3) Kurse Pali më tutje thotë “sepse vet Zoti—kur të jepet urdhëri, në zë të Kryengjellit, në zë të borisë së Zotit do të zbres nga qielli e më së pari do të ngjallen të vdekurit në Krishtin dhe vetëm atëherë, ne që do të jemi në jetë bashkë me të kemi për të qenë marrë në re, në takim me Zotin në ajër. Kështu do të jemi gjithmonë me Zotin.” Mandej shton: “Pra ngushëlloni njëri tjetrin me këto fjalë.” (1 Selanikasve 4,16-18) Dallimi ndërmjet këtyre fjalëve të ngushëllimit dhe atyre të theksuara të predikuesëve univerzalist është

[520]

i madh, sepse ai—univeralisti i ka ngushëlluar miqët e pikëlluar me bindjet se të vdekurit sado që të jenë mëkatarë, posa të japin shpirt do të pranohen ndër engjëjt, ndërsa Pali krejt ndryshe i udhëzon vëllezërit e vet në ardhjen e Krishtit vetëm atëherë kur prangat e

varrit do të thehen dhe kur “të vdekurit në Krishtin” do të ngjallen për jetë të amshueshme.

Para se dikush të mund të hyjë në banesat e të lumturëve, rasti i tij duhet të analizohet, ndërsa karakteri dhe veprat e tij duhet t’i nënshtrohen provimit para Zotit. Të gjithëve do tu bëhet gjyqi në bazë të raportit të shënuar në libra dhe secili do ta merrë pagën në bazë të veprave të veta. Ky gjyq nuk bëhet në çastin e vdekjes. T’i kushtojmë kujdes fjalëve të Palit: “Sepse ai e caktoi një ditë, kur me drejtësi do ta gjykojë botën me anë të një Njeriu të cilin e caktoi për këtë gjë dhe e përforcoi para të gjithëve duke e ngjallur nga të vdekurit.” (Veprat 17,31) Këtu apostulli thotë qartë se gjyqi botës është caktuar në një ditë e cila atëherë ka qenë ngjarje e ardhshmërisë. Juda na shpie në atë kohë: “Mu për ta parakallxoi i shtati pas Adamit, Henoku kur tha: ja po vjen Zoti me dhjetra mijëra engjëjsh të vet, për t’i gjykuar të gjithë të pafetë për të gjitha fjalët fyese që i thanë kundër tij—mëkatarët e pa fe.” (Juda 6.14.15) Gjoni ka thënë se i ka parë “të vdekurit, të mëdhej dhe të vegjël në këmbë para fronit ... të vdekurit u gjykuan sipas shkrimeve që ishin në libra—simbas veprave të tyre” (Zbulesa 20,12).

Mirëpo, në qoftë se të vdekurit tani më janë duke e gëzuar lumturinë qiellore ose janë duke vuajtur në flakën e ferrit, përse atëherë është i nevojshëm gjyqi i ardhshëm? Shkenca e Fjalëve të Zotit për këto çështje të rëndësishme nuk është as e paqartë e as kontradiktore. Atë mund ta kuptojnë edhe njerëzit e rëndomtë. Mirëpo, cili shpirt i sinqertë mund t’i shoh urtësitë dhe drejtësitë në besimin e përhapur për shpërblimin menjëherë pas vdekjes? A do ta marrin lavdinë të drejtit pas analizimit të rastit të tyre në gjyq: “Të lumtë shërbëtor i mirë dhe besnik ... hyre në gëzimin e zotërisë tënd.” (Mateu 25,21) Kur të ndodhen në praninë e tij ndoshta pas shumë shekujsh? A do të thirren mëkatarët nga vendi ku janë duke vuajtur ta marrin akgykimin e Gjykatësit të tërë botës: “Ikni prej meje, të mallkuar, në zjarr të pasosur.” (Mateu 25,41) Çfarë përqeshje e tmershme!

[521]

Teoria për pavdekshmërinë e shpirtit është njëra ndër mësimet e rrejshme të cilat Roma i ka marrë nga paganët dhe i ka futur në fenë e krishterë. Martin Luteri i fut në grupin e “trillimeve monstruoze të cilat e përbëjnë baltën e dekretalieve të Romës.” (Petabeli, çështja e pavdekshmërisë fq. 255.) Në vërejtjet e veta ndaj fjalëve të Solomonit, te Kishtari, se të vdekurit asgjë nuk dinë reformatori

thotë: “Kjo është edhe një dëshmi se të vdekurit janë të pavetëdijshëm. Atje, thotë Solomoni, nuk ka as punë, as mendime, as dije, as mençuri. Solomoni beson se të vdekurit flejnë dhe se asgjë nuk dijnë. Ata atje qëndrojnë të shtrirë duke mos i llogaritur as ditët e as vitet. Mirëpo kur të zgjohen, do t’u duket se kanë fjetur vetëm një çast.” Luteri “vështrimi i librit të Solomonit—Predikuesi”, fq. 152.

Askund në Shkrimin Shenjt nuk thuhet se të drejtit e marrin shpërblimin e vet, apo mëkatarët ndëshkimin në momentin e vdekjes. Patrikët dhe profetët nuk kanë lënë pohime të këtilla. Krishti dhe apostujt e tij për këtë nuk kanë lënë asnjë paralajmërim. Bibla na mëson qartë se të vdekurit nuk shkojnë drejtpërsëdrejti në qiell por se flejnë deri në ngjallje nga të vdekurit (1 Selanikasve 4,14; Jobi 14,1012). Ditën e njëjtë kur të këputet litari i argjendit dhe kur të thehet gota e floririt (Predikuesi 12,6) do të ndërprehen edhe mendimet e njeriut. Ata që zbresin në varr qëndrojnë në qetësi. Ata nuk dijnë më për asgjë që ndodhë nën qiell (Jobi 14,21.) Çfarë qetësie e lumtur për të drejtit e lodhur! Për ata koha, qoftë e shkurtër apo e gjatë është vetëm një çast. Ata flejnë dhe boria e Zotit do t’i zgjojë në pavdekshmërinë e lavdishme. “Sepse do të bjerë boria—të vdekurit do të ngjalian të pashkatërrueshëm ... dhe ky trup i shkatërrueshëm do të veshet me pashkatërrueshmëri dhe ky trup i vdekshëm do të veshet me pavdekshmëri, atëherë do të shkoj në vend fjala e Shkrimit Shenjt: vdekjen e gëlltiti fitorja. Ku është ngadhnjimi yt? O varr ku është fitorja yte?” (1 Korintasve 15,52-55) Kur të vdekurit e drejtë do të thirren nga gjumi i thellë, do të vazhdojnë të mendojnë pikërisht prej aty ku kanë qene të ndërprera mendimet e tyre. Kujtimi i fundit ka qenë frika nga vdekja, mendimi i fundit që t’i nënshtrohen fuqisë së varrit. Kur të ngjalian nga varri mendimi i parë i tyre i gëzueshëm do të shprehet në klithjen ngadhnjyese: “O vdekje ku është ngadhnjimi yt? O vdekje ku është varri dhe thimthi yt?” (1 Korintasve 15,55)

34. SPIRITIZMI

Shërbimi i engjëjve të shenjtë, siç është pasqyruar në Shkrimin Shenjt është shumë ngushëllues dhe vërtetë i vlefshëm për çdo pases të Krishtit. Mirëpo shkenca biblike për këtë materje është e bastarduar dhe e errësuar nga lajthitjet e besimeve të ndryshme, shumë të përhapura. Mësimet mbi pavdekshmërinë natyrore të huazuara nga filozofia pagane dhe të aplikuara në besim krishterë gjatë erësirës së rënies së madhe e kanë zëvendësuar të vërtetën të cilën e thekson qartë Shkrimi Shenjt e kjo është se “të vdekurit nuk dijnë asgjë.” Me mijëra njerëz besojnë se shpirtërat e të vdekurëve “janë ata shpirtëra zyrtarë që janë dërguar në shërbim të atyre që e trashëgojnë shpëtimin.” Kjo është në kundërshtim me shkencën e Shkrimit Shenjt që na mëson se engjëjt qiellorë kanë ekzistuar dhe kanë qenë në lidhje me njeriun para vdekjes së çdo qenie njerëzore.

Shkenca mbi vetëdijen e njeriut gjatë kohës së vdekjes dhe sidomos besimi se shpirtërat e të vdekurve kthehen për t’i shërbyer të gjallëve ia kanë përgatitur rrugën spiritizmit modern. Në qoftë se, të vdekurit gjenden në praninë e Zotit dhe të engjëjve të shenjtë dhe dijnë shumë më tepër se që kanë ditur më parë, përse nuk do të ishin kthyer në botë për t’i arsimuar dhe mësuar të gjallët? Në qoftë se shpirtërat e të vdekurve siç thonë disa teologë autoritarë qëndrojnë pezull mbi miqët e tyre në tokë, përse nuk do t’u lejohej që me ta të shoqërohen, t’ua tërheqin vërejtjen që të mos gabojnë e të mëkatnojnë dhe që t’i ngushëllojnë në halle. Si mund të besojnë ata se njeriu gjatë kohës së vdekjes është i vetëdijshëm ta refuzojë atë që u vjen si pasqyrë hyjnore nga këto qenie të lavdëruara? Ja një mjet që konsiderohet i shenjtë dhe me të cilin satani shërbehet për t’i arritur qëllimet e veta. Engjëjt e rënë të cilët i zbatojnë urdhërat e tij paraqiten si lajmëtarë nga bota e shpirtërave. Duke pohuar se të gjallët i vë në lidhje me të vdekurit, princi i së keqes në ta ushtron ndikim fatal.

[523]

Ai ka fuqi që para njerëzve t’i imitojë fytyrat e miqëve të tyre të vdekur. Imitimi është i përsosur: pamja, fjalët dhe zëri i njëjtë—imi-

tohen me saktësi të jashtëzakonshme. Shumë njerëz janë ngushëlluar me bindjen se të dashurit e tyre e gëzojnë lumturinë e qiellit dhe duke mos e kuptuar rrezikun i dëgjojnë “shpirtërat e rrejshëm dhe shkencën djallëzore” (1 Timoteut 4,1).

Kur të jenë mashtruar se të vdekurit vërtetë kthehen dhe bisedojnë me ta, satani bën që t’u paraqiten ata që në varr kanë shkuar të papërgatitur. Ata pohojnë se janë të lumtur në qiell dhe se atje bile kanë zënë pozita të larta. Në këtë mënyrë përhapet lajthitja se nuk ka dallim ndërmjet të drejtëve dhe mëkatarëve. Vizituesit, në dukje, nga bota shpirtërore herë herë japin vërejtje dhe tërheqin vëmendjen të cilat dëshmojnë si të sakta. Mirëpo, atëherë kur e fitojnë besimin, ata paraqesin edhe aso mësimesh të cilat drejtpërsëdrejti e minojnë fenë dhe Shkrimin Shenjt. Nën pretekstin se interesohen shumë për mirëqenien e miqëve të tyre në botë i mashtrojnë me lajthitjet më të rrezikshme. Fakti se ata i thonë disa të vëretëta dhe herë herë i parashohin edhe ngjarjet e ardhshme, pohimeve të tyre u jep pamjen e vërtetësisë, prandaj një numër i madh i njerëzve i pranon mësimet e tyre të rrejshme aq shpejtë dhe beson në mënyrë të verbër si për të vërtetat më të shenjta biblike. Ligji i Zotit hidhet poshtë, fryma e mëshirës urrehet, ndërsa gjaku i Besëlidhjes konsiderohet si diçka jo e shenjtë. Shpirtërat e mohojnë hyjninë e Krishtit e bile edhe vetë Krijuesin e barazojnë me veten. Në këtë mënyrë rebeli i madh, nën maskën e re e vazhdon rebelimin kundër Zotit të cilin e ka filluar në qiell dhe që është duke e zgjatur 6000 vjet në tokë.

Shumë njerëz tentojnë që dukuritë spiritiste t’i shpjegojnë si mashtrime dhe magji të shkathta të vet medimeve. Mirëpo, edhe pse është e vërtetë se truket e shkathtësisë së magjistarëve shpeshherë imponohen si dukuri të vërteta, ka pasur edhe manifestime të vërteta të një fuqie mbinatyrore. Trokitja misterioze me të cilën ka filluar spiritizimi modern nuk ka qenë produkt i mashtrimit dhe i shkathtësisë njerëzore por vepër e engjëjve të këqijë të cilët në këtë mënyrë e kanë futur njërin ndër mashtrimet më të fuqishme i cili e shkatërron shpirtin. Shumë njerëz janë zënë në kurthe duke besuar se spiritizmi është vetëm një mashtrim njerëzor. Kur të ballafaqohen me dukuritë e tilla të cilat do të detyrohen t’i konsiderojnë mbinatyrore do të mashtrohen dhe do të detyrohen t’i pranojnë si fuqi të madhe hyjnore.

Këta njerëz nuk mërzhiten për dëshmitë e Shkrimit Shenjt për mrekullitë që i bën satani dhe engjëjt e tij. Me fuqinë e satanit, magjistarët e faraonit e kanë imituar veprën e Zotit. Pali dëshmon se para ardhjes së dytë të Krishtit do të ketë zbulime të atilla të fuqisë së satanit. Ardhjes së Shpëtimtarit do t'i paraprijë “veprimi i të paudhit që do të bëjë gjithfarë mrekullishë, shenjash dhe çudish të rrejshme” (2 Selanikasve 2,9). Edhe apostulli Gjoni duke e përshkruar fuqinë magjike e cila do të paraqitet në ditët e fundit ka thënë: “Bën shenja të mëdha: deri edhe zjarrin e bën të ulet nga qielli përmbi tokë ndër sy të njerëzve. I gënjen banuesit e tokës me shenja që iu dha pushteti, t'i bëjë në prani të egërsirës që shpëtoi.” (Zbulesa 13,13.14) Këtu nuk është fjala për mashtirme të rëndomta. Njerëzit do të mashtrohen me mrekullitë e vërteta të cilat veglat e satanit do të mund t'i bëjnë e jo që do të duket se po i bëjnë.

Princi i errësirës i cili aq shumë kohë i përkushton të gjitha fuqitë e veta të intelegjencës së madhe në veprën e mashtimit, i përshatatë me mprehtësi sprovat që ua bën njerëzve të të gjitha shresave dhe pozitive. Të arsimuarëve ua paraqet spiritizmin në format e tija intelektuale dhe komplekse dhe kështu arrinë që shumë njerëz të fusë në kurthin e vet. Mençuria të cilën e shfaq spiritizmi sipas fjalëve të apostullit Jakobit nuk vjen “prej së larti” por është “tokësore, njerëzore, djallëzore” (Jakobi 3,15). Por mashtruesi i madh këtë, përndryshe e fshehë me shkathtësi në qoftë se kjo me sukses i shërben qëllimit të tij. Ai i cili ka pasur fuqi që të paraqitet në shkretëtirën e sprovës para Krishtit i veshur me shkëlqimin e margaritarëve qiellor u paraqitet edhe njerëzve në formën më tërheqëse dhe atraktive si engjëll i dritës. Ai i vardiset arsyes duke ia zbuluar objektet madhështore; e entuziazmon imagjinatën njerëzore me skena madhështore dhe i pushton ndjenjat me përshkrimet e tija të bukura e stilistike të dashurisë dhe mirësisë. Ai i jep imagjinatës vrull të lartësuar dhe i nxit njerëzit të kenë mendim shumë të lartë për mençurinë vetanake me qëllim që në zemrat e tyre ta urrejnë të Gjithpushtetshmin. Kjo genie e fuqishme e cila e ka pasur forcën që ta dërgojë Shpëtimtarin e botës në malin më të lartë dhe t'ia tregoj të gjitha mbretëritë botërore dhe lavdinë e tyre, edhe njerëzve do t'ua paraqesë sprovat me të cilat do t'ua bastardojë arsyen të gjithë atyre që nuk janë nën mbrojtjen e fuqisë hyjnore.

Satani tani i mashtron njerëzit duke iu vardisur ashtu siç e ka mashtruar Evën në Eden: e nxitë te ata dëshirën që ta kërkojnë dijen e ndaluar dhe synimin e tyre kureshtar për t'u ngritur lartë e më lartë. Ngacmimi nga këto dëshira të këqija e ka shkatuar rënien e tij, ndërsa tani po me këtë ngacmim përpiqet t'i shkatërrojë dhe njerëzit. "Do të bëheni si hyjnitë" thotë ai, "dhe do ta dini çka është e mira dhe e keqja." (Zanafilla 3,5) Spiritizimi thotë se "njeriu është qenie e progresit dhe i destinuar që vazhdimisht, që nga lindja e deri në amshim t'i afrohet hyjnisë." Dhe me tutje: "Çdo qenie e arsyeshme do të gjykojë për veten e jo tjetra për të." "Gjykimi do të jetë i drejtë sepse ky është gjykim për veten ... froni është brenda teje" një mësues spiritist, kur kjo "vetëdije shpirtërore" ishte zgjuar në të ka thënë: "Të gjithë të afërmit e mi janë gjysmëhyjni që kanë rënë." Kurse një tjetër ka deklaruar: "Çdo qenie e drejtë dhe e përsosur do të jetë Krisht."

Kështu satani në vend të drejtësisë dhe përsosshmërisë së Zotit të amshueshëm, subjektit të vërtetë të respektit; në vend të drejtësisë së përsosur të Ligjit të Zotit, kriterit të vërtetë të idealeve njerëzore e ka futur natyrën mëkatore dhe të paqëndrueshme njerëzore si objekt të vetëm të respektimit, si rregull të vetme të gjykimit dhe kriter të karakterit. Ky është një progres, por jo shkuarje përpara, përkundrazi retardues.

Ligji i natyrës sonë intelektuale dhe shpirtërore është që ne të ndryshohemi me atë që e vështrojmë. Mendja jonë është e përshkuar nga ajo me të cilën merremi. Ne bëhemi të ngjashëm me atë që jemi mësuar ta duam dhe ta rrespektojmë. Njeriu kurrë nuk do të ngritet më tepër se që është aftësia e tij e kuptimit të pastërtisë, mirësisë dhe të së vërtetës. Në qoftë se "uni" i tij është ideali më i lartë atëherë kurrë nuk do ta arrijë atë që është më e lartë. Përkundrazi ai do të bijë gjithënjë poshtë e më poshtë. Vetëm mëshira hyjnore ka fuqi që njeriun ta ngrisë. I lënë në mëshirën e vetvetes, njeriu do të bjerë gjithnjë e më poshtë.

Njerëzve të cilët bijnë në grackën e pasioneve të veta, që janë të etshëm për kënaqësi, ata që janë të dhënë pas trupit, spiritizimi u paraqitet në formë më pak të sofistikuar se atyre që janë të arsimuar dhe të kultuar; në format e tyre të vrazhdëta ata i gjejnë pikërisht ato gjëra që u përgjigjen prirjeve të tyre. Satani e studion çdo shenjë të dobësisë së natyrës njerëzore duke u thelluar në mëkatet të cilat

është i prirur çdo individ që t'i bëjë, dhe atëherë përpiket që të mos e lëshojë asnjë rast për t'i plotësuar prirjet e tyre drejt të së keqes. A i nxit njerëzit ta teprojnë në atë që vetevetiu është e lejuar dhe që me pamaturit ta dobësojnë fuqinë e tyre fizike, shpirtërore dhe morale. Ai i ka shkatërruar dhe është duke shkatërruar me mijëra njerëz përmes plotësimit të pasioneve të ulëta me të cilat natyrën njerëzore e bënë të vrazhdët. Dhe, si kulm të veprës së tij, ai, përmes shpirtërave e thekson se “dija e vërtetë e ngrit njeriun mbi të gjitha ligjet”; dhe se “të gjitha mëkatet që i bëjmë janë të pafajshëm.” Kur të mashtrohen njerëzit në këtë mënyrë se dëshira është ligji më i lartë, se liria e nënkupton shfrenimin dhe se njeriu është përgjegjës vetëm para vetes, a duhet atëherë të çuditemi përse gjithkund është duke mbizotruar aq bjerrje dhe degjenerim moral? Shumë njerëz me gjakim e përkapin shkencën që u jep liri për t'i kënaqur prirjet e afsheve të zemrës. Frerët e vet të kontrollimit ua lëshojmë epsheve, forcat shpirtërore dhe racionale ua nënshtrojnë instikteve shtazarake ndërsa satani duke i mashtuar i futë në rrjetën e vet, mijëra asish që pohojnë se janë pasues të Krishtit.

Mirëpo, askush nuk do të duhej të mashtrohej me pohimet e rrejshme të spiritizmit. Zoti i ka dhënë botës mjaft dritë që të mund t'i zbulojë kurthet. Siç e kemi parë, teoria e cila e formon bazën e vërtetë të spiritizmit është në kundërtënie me pohimet e qarta të Shkrimit Shenjt. Bibla na mëson se të vdekurit nuk dinë asgjë; se mendimet e tyre kanë pushuar; se ata nuk marrin pjesë në asgjë që ndodhë nën diell dhe asgjë nuk dinë për gëzimet dhe hallet e atyre të cilët i kanë pasur më të dashur në botë.

Aq më tepër, Zoti decidivisht e ka ndaluar çdo gjoja lidhje me shpirtërat e të vdekurëve. Ndër hebrenjë kanë ekzistuar njerëz që kanë pohuar si dhe spiritistët sot, se mbajnë lidhje me të vdekurit. Mirëpo, “shpirtërat falltorë” (Veprat 16,16) si janë quajtur këta vizitues nga bota tjetër, në Bibël quhen “shpirtëra djallëzor” (Krahaso Numrat 25,1-3; Psalmi 106,28; 1 Korintasve 10,20; Zbulesa 16,14). Zoti ka thënë se është fligështi dhe e ka ndaluar me kërcënim të ndëshkimit me vdekje mbajtjen e lidhjeve me shpirtëra të këtillë (Levitiku 19,31; 20,27). Vet emri “magji” sot shkakton urrejtje. Pohimi se njerëzit mund të hyjnë në lidhje me shpirtërat e këqijë konsiderohet si rrëfim i errët i mesjetës. Mirëpo, spiritizmi i cili ngërthen qindra mijëra e ndoshta edhe miliona ithtarë; i cili

ka depërtuar në qarqe shkencore; i cili është futur në kisha dhe ka hasur në përkrahjen e trupave legjislative e bile edhe nëpër oborre mbretërore—ky mashtrim i fuqishëm është vetëm ngjallje në petkun e ri të magjisë së kohëve antike të ndaluara dhe të gjykuara.

Sikur të mos kishim dëshmi tjera për karakterin e vërtetë të spiritizmit, për të krishterët do të mjaftonte që këta shpirtëra nuk e bëjnë dallimin ndërmjet drejtësisë dhe mëkatit, ndërmjet apostujve më të pastër dhe më fisnik të Krishtit dhe shërbëtorëve të bjerrur të satatnit. Me faktin se satani, njerëzit më të poshtër i ngritë si të ishin në qiell dhe u jep atje vende nderi ai i thotë botës: “Nuk është me rëndësi se sa jeni të këqijë, nuk është me rëndësi se a bezoni në Zotin dhe në Bibël apo jo. Jetoni si të doni. Qielli është atdheu juaj.” Mësuesit e spiritizmit në të vërtetë pohojnë: “Kushdo që bën keq, Zotit i pëlqen dhe ata i ka të dashur; apo ku është Zoti që gjykon? (Malakia 2,17). Fjala e Zotit thotë: “Vaj për ata që të keqen e quajnë të mirë e të mirën të keqe, që terrin e mbajnë për dritë e që dritën e mbajnë për errësirë.” (Isaia 5,20)

Këta shpirtëra të rrejshëm paraqiten në formë të “apostujve” që i kundërvehen asaj që e kanë shkruar apostujt e frymëzuar nga Shpirti Shenjt deri sa kanë qenë në botë. Ata e mohojnë origjinën hyjnore të Biblës dhe kështu e rrënojnë themelin e shpresës së të krishterëve dhe e shuajnë dritën e cila e tregon rrugën për në qiell. Satani bën që bota të besojë se Bibla është vetëm një përrallë ose libër që i përgjigjet moshës së fëmijërisë së gjinisë njerëzore, por të cilin tani duhet shikuar ndryshe apo flakur plotësisht si të vjetruar. Ndërsa, si zëvendësim për Fjalën e Zotit ai i afirmon dukuritë spiritiste. Me këtë mjet ai mund të arrijë që bota të besoj në atë që dëshiron. Librin të cilin duhet ta gjykojë atë, dhe pasuesit e tij e hedhin kurse Shpëtimtarin e botës e tregojnë si njeri të rëndomtë. Ashtu siç e ruante garda romake varrin e Jezusit duke përhapur zëra të rrejshëm siç mësonin klerikët dhe udhëheqësit për ta përgnjeshtruar ngjalljen e tij nga të vdekurit, poashtu edhe ithtarët e dukurive spiritiste tentojnë të dëshmojnë se në jetën e Shpëtimtarit tonë nuk ka asgjë të mrekullueshme. Pasi që në këtë mënyrë Jezusin e kanë vënë në prapavijë, ata e tërheqin vëmendjen në mrekullitë e veta duke pohuar se ato larg i tejkalojnë veprat e Krishtit.

Është e vërtetë se spiritizmi sot po e ndryshon formën e vet dhe duke i fshehur disa vija më të vrazhdëta po merrë pamje të

krishterimit. Mirëpo pohimet e tij nga foltoret dhe përmes shtypit janë shpallur shumë vite dhe në to është zbuluar karakteri i tij i vërtetë. Ky mësim nuk mund të mohohet e as të fshihet.

Bile edhe në formën e vet të sotme, që nuk është fare më pak e rrezikshme se më parë, ky mësim në të vërtetë është më i rrezikshëm sepse është më i rafinuar. Deri sa dikur e mohonte Krishtin dhe Biblën, tani deklaron se i pranon që të dy. Mirëpo Bibla interpretohet në aso mënyre që i pëlqen zemrës së papërtëritur, kurse të vërtetat e saja të rëndësishme dhe solemne konsiderohen të pavlefshme. Dashuria theksohet si tipar kryesor i Zotit por ajo pasqyrohet si sentimentalizëm i lazdruar që nuk dallohet prej të mirës apo të keqes. Drejtësia e Zotit, averzioni i Tij ndaj mëkatit, kërkesat e ligjit të tij të shenjtë—të gjitha këto konsiderohen të parëndësishme. Popullin e mëson se Dhjetë Urdhërat janë të pavlefshme. Rrëfimet tërheqëse dhe mrekulluese të tyre ndikojnë në ndjenjat e njerëzve dhe i nxisin që ta hedhin Biblën si bazë të fesë së tyre. Krishtin edhe tani e mohojnë si dikur. Mirëpo satani ua ka verbëruar aq shumë sytë njerëzve sa që ata nuk e hetojnë mashtrimin. Pak ndër këta njerëz e kanë përfytyrimin e vërtetë mbi fuqinë mashtruese të spiritizmit dhe për rrezikun që i kërcënohet atyre të cilët bijnë nën ndikimin e tyre. Shumë njerëz merren me të vetëm nga kureshtja. Ata në të vërtetë nuk i besojnë dhe me tmerr do të tërhiqeshin prapa vetëm pranë mendimit se do të mund të binin nën sundimin e shpirtërave. Mirëpo ata marrin guximin të hyjnë në terrenin e ndaluar, ndërsa armiku i fuqishëm e ushtron mbi ta forcën edhe kundër vullnetit të tyre. Në qoftë se vetëm një herë i nështrohen ndikimit të tyre, ai i harron. Është e pamundshme që me forcën e vet të shkëputen nga magjia e tij atraktive dhe mashtruese. Asgjë përveç fuqisë së Zotit të dhuruar si lutje serioze të fesë nuk mund t'i çlirojë këta shpirtëra të zënë në kurth.

[529] Të gjithë ata që i nështrohen prijëve mëkatore apo me vetëdije
 [530] e bëjnë ndonjë mëkat, i tërheqin mbi vete sprovat e satanit. Ata ndahen prej Zotit dhe prej mbrojtjes së engjëjve të tij; dhe, kur satani ua parashtron mashtrimet e veta ata janë pa mbrojtje dhe lehtë bëhen pre e tij. Ata që në këtë mënyrë i dorëzohen fuqisë së tij, as që e paramendojnë se ku do të përfundojnë. Pasi t'i përvetsojë, sprovuesi do t'i përdorë si vegla për t'i çuar edhe të tjerët në shkatërrim.

Profeti Isaia thotë: “Kur t’ju thonë: pyetni shpirtërat e shortarët që luajnë me buzë dhe llototisin thuani: pse a nuk duhet t’i pyes hyjnitë e veta, t’i pyes të vdekurit për të gjallët? Në ligj mbështetuni në dëshmi. Ata që nuk do të thonë kështu agimin nuk do ta presin.” (Isaia 8,19.20) Në qoftë se njerëzit kanë dashur ta pranojnë të vërtetën për natyrën e njeriut dhe për gjendjen e të vdekurëve e cila aq qartë është paraqitur në Shkrimin Shenjt, ata në pohimet dhe dukuritë e spiritizmit do ta kishin parë veprën e satanit me forcën, shenjat dhe mrekullitë e rrejshme të tij. Mirëpo në vend se ta refuzojnë lirinë e rrejshme aq të këndshme për afshin e zemrës dhe të heqin dorë nga mëkati i cili u pëlqen, shumë njerëz i mbyllin sytë para dritës duke mos i marrë parasysh vërejtjet dhe veprojnë edhe më tutje ashtu, ndërsa satani i thurë rrjetat e tyre rreth tyre, kështu që ata bëhen pre e tij. “Ai me ngashnjimet e padrejta do t’i gënjejë ata të birren për arsye se nuk e pranuan dashurinë e së vërtetës që i kishte shpëtuar. Prandaj edhe Zoti ua dërgon një fuqi që i bën të gabojnë e t’i besojnë gënjeshtërs.” (2 Selanikasve 2,10.11)

Ata që janë ngritur kundër mësimin të spiritizmit i sulmojnë jo vetëm njerëzit por edhe satanin edhe engjëjt e tij. Ata kanë hyrë në luftë me pushtetet dhe fuqitë e errësirës nën qiell. Satani nuk do ta lëshojë asnjë pëllëmb të terrenit të vet, përveç në qoftë se detyrohet nga forca e lajmëtarëve qiellorë. Populli i Zotit duhet të jetë i gatshëm t’i kundërvihet satanit si Shpëtimtari ynë me fjalët: “Është e shkruar!” satani edhe sot si në kohën e Jezusit mund t’i citojë pjesët nga Shkrimi Shenjt dhe ta shtrembërojë mësimin e tij për t’i bërë të bindshme mashtrimet e veta. Në këtë kohë të rrezikshme, ata që duan të qëndrojnë fuqishëm, personalisht duhet ta kuptojnë mirë dëshminë e Shkrimit Shenjt.

Shumë njerëz do të ballafaqohen me shpirtërat djallëzor të cilët do t’u paraqiten në formë të pjesëtarëve të fafesisit dhe të miqëve të dashur duke ua shpallur lajthitjet më të rrezikshme. Këta vizituesë do të ndikojnë në ndjenjat tona më subtile dhe do të bëjnë mrekulli për t’i mbështetur pohimet e veta. Patjetër duhet të jemi të gatshëm t’u kundërvihemi me të vërtetën biblike se të vdekurit nuk dijnë asgjë dhe se ata që lajmërohen ashtu janë shpirtëra djallëzor.

Pikërisht para nesh është: “Ora e sprovës që do të vijë mbi mbarë botën për t’i sprovuar banuesit e tokës.” (Zbulesa 3,10) Të gjithë ata, besimi i të cilëve nuk është i mbështetur fuqishëm në Fjalën e Zotit

do të mashtrohen dhe mbizotërohen. Satani punon “me çdo mashtrim të padrejtësisë” me qëllim që bijtë e njeriut t’ia nënshtrojë pushtetit të tij kurse mashtrimet e tij të shtohen gjithnjë e më tepër. Mirëpo, ai qëllimin e vet mund ta arrijë vetëm atëherë në qoftë se njeriu vullnetarisht i nënshtrohet sprovave të tij. Ata që seriozisht duan ta njohin të vërtetën dhe të luftojnë që me devotshmëri t’i pastrojnë shpirtërat e tyre dhe që bëjnë çdo gjë që është në mundësitë e tyre për t’u përgatitur për luftë, në Zotin e së vërtetës do ta gjejnë mbrojtjen e vërtetë. “Dhe mbasi e mbajte me qëndrueshmëri fjalën, do të ruaj ty nga ora e provës” (Zbulesa 3,10) është premtimi i Shpëtimtarit. Ai paraprakisht do t’i dërgojë të gjithë engjëjt nga qielli për ta mbrojtur popullin e vet dhe nuk do t’i lejojë satanit që ta marrë në qafë asnjë shpirt që mbështetet në Shpëtimtarin.

Profeti Isaia e përmend mashtrimin e tmerrshëm i cili do të mbijë mbi mëkatarët dhe që do të bëj të ndjehen më të sigurtë prej gjyqimit të gjyqit të Zotit: “Kemi bërë lidhje me Vdekjen, jemi marrë vesh me Nëntokën kur të kalojë shuplaka përmbytëse ne nuk do të na kapë sepse shpresën tonë e kemi vënë në rrenë dhe jemi fshehur në dredhi.” (Isaia 28,15) Në këtë grup të njerëzve hyjnë ata që në mospendesën e vet kokëfortë ngushëllohen nga bindja se për mëkatarët nuk do të ketë ndëshkim, se të gjithë njerëzit sado që të jenë të bjerrur do të shkojnë në qiell ku do të jenë si engjëjt të Zotit. Por, edhe më të sigurtë konsiderohen ata të cilët lidhin besëlidhje me vdekjen dhe kontratë me varrin, që i hedhin të vërtetat të cilat qielli i ka paraparë si mbrojtje për të drejtin në ditët e halleve dhe që kërkojnë vendstrehim në gënjeshtër të cilat ua ofron satani në formë të mashtrimit tërheqës të spiritizmit.

Më tepër se tmerruese është verbëria e njerëzve të brezit tonë. Me mijëra njerëz e hedhin Fjalën e Zotit si të padenjë për ta besuar, dhe me besim të madh i pranojnë mashtrimet e satanit. Skeptikët dhe përqeshësit i sulmojnë si fanatikë fetar ata që luftojnë për besimin e profetëve dhe apostujve dhe kënaqen gjatë përqeshjes së deklaratave solemne të Shkrimet Shenjt për Krishtin, për planin e shpëtimimit dhe gjyqin që do t’i përfshijë të gjithë ata që e hedhin të vërtetën. Ata shprehin dhimbje të thellë ndaj atyre të cilët sipas mendimit të tyre janë aq të kufizuar, të dobët dhe bestytë që mund t’i pranojnë të drejtat e Zotit dhe të jenë të devotshëm ndaj kërkesave të Ligjit të tij. Ata e shprehin një siguri të atillë sikur vërtetë të kishin bërë

Besëlidhje me vdekjen dhe me varrin, sikur ta kishin ndërtuar një ditë të pakalueshme dhe të pashpërthyeshme ndërmjet vetes dhe hakmanjes së Zotit. Asgjë nuk mund ta zgjojë frikën e tyre. Ata iu kanë dorëzuar plotësisht sprovuesit dhe janë bashkuar aq ngushtë me të duke u frymëzuar me shpirtin e tij, sa që nuk kanë as forcë as dëshirë për t'u shkëputur nga kurthi i tij.

Satani është përgatitur një kohë të gjatë për tentimin e fundit të tij për ta mashtruar botën. Ai e ka vënë themelin e punës së tij duke i premtuar Evës në Eden: “Nuk do të vdisni asesi... por kur do të hani prej saj, sytë tuaj do të bëhen por si Zoti duke e njohur të mirën dhe të keqen.” (Zanafilla 3,4.5) Dalëngadalë ai ia ka përgatitur rrugën vetes për veprën më të madhe të mashtrimit në zhvillimin e spiritizmit. Ende nuk e ka arritur plotësisht t'i realizojë e qëllimet e veta; por do t'i realizojë në mbetjen e kohës së fundit. Profeti thotë: “Atëherë pashë ... tre shpirtëra të ndytë—si bretkoca, këta në të vërtetë janë shpirtëra djajsh që bëjnë shenja të çutishme. Shkuan të bashkojnë në luftë mbretërit e mbarë botës për Ditën e madhe të Zotit të gjithpushtetshëm.” (Zbulesa 16,13.14) Me pëijashtim të atyre të cilët forca e Zotit me besim në Fjalën e tij do t'i ruaj, e tërë bota do të ziret në këtë mashtrim. Populli i luhatur nga siguria fatale do të zgjohet vetëm atëherë kur mbi të të fillojë të shkarkohet mllafi i Zotit. Zoti thotë: “Të drejtën do ta bëjë masë të drejtësinë sipas kriterëve dhe breshëri do ta rrënojë strehimin tuaj të rrenës e uji do ta vërshojë vendin e fshehjes. Do të zhbëhet lidhja e juaj me Vdekjen dhe marrëveshja e juaj me Nëntokën s'do të qëndrojë.” (Isaia 28,17.18)

35. QËLLIMET E PAPTIT

Protestantët sot katolicizmin e shikojnë me sy shumë më të mirë se në të kaluarën. Në vendet ku katolicizmi është pakicë dhe ku katolikët kanë qëndrim më të pajtueshëm për të ushtruar ndikim vërehet një indiferencë më e madhe në pikëpamje të mësimave që i ndajnë kishat protestante nga klerarkia e papatit. Gjithnjë e më tepër është duke mbizotruar mendimi se dallimet për çështjet e rëndësishme nuk janë aq të mëdha sa është konsideruar dhe se në qoftë se protestantët lëshojnë pe vetëm pak, mund t’i shpiej në marrëdhënie më të mira me Romën. Ka pasur periudha kur protestantët e kanë çmuar lartë lirinë e ndërgjegjes për të cilën është paguar çmim i lartë dhe atëherë ata i mësonin fëmijët që të trishtohen nga papati kur e kanë konsideruar çdo synim për miqësi me Romën si mosbesim ndaj Zotit. Por, çfarë janë ndjenjat tjera që manifestohen sot!?

Mbrojtësit e papatit pohojnë se kisha katolike është përbuzur dhe se bota protestante është e prirur ta pranojë këtë pohim. Shumë njerëz mendojnë se është e padrejtë që kisha e sotme e Romës çmohet për nga tmerret dhe çmenduria të cilat e kanë karakterizuar pushtetin e saj gjatë shekujve të padijes dhe errësirës. Ata e arsyetojnë brutalitetin e saj të tmerrshëm duke e paraqitur si rezultat të egërsirave të asaj kohe dhe pohojnë se ndikimi i arsimimit modern i ka ndryshuar ndjenjat e saj.

A thua këta njerëz e kanë harruar kërkesën e Romës për pagabueshmërinë të cilën ky pushtet i krekosur e ka theksuar gjatë tetëqindë vjetëve? Larg prej kësaj është që ta braktisë kërkesën e vet sepse—në shekullin XIX—e ka përsëritur me vendosshmëri edhe më të madhe se kurrë më parë. Roma pohon se kisha katolike “kurrë nuk ka gabuar dhe se ndaj Shkrimit Shenjt kurrë nuk do të gabojë!”³⁰¹ Atëherë si mund të heq dorë nga parimet të cilat gjatë shekujve të kaluar e kanë udhëhequr atë?

[534]

Kisha e papatit kurrë nuk do të heqë dorë nga kërkesa e vet për pagabueshmëri. Ajo konsideron se ka pasur të drejtë në çdo gjë që ka vepruar kur i ka ndjekur ata që i kanë refuzuar dogmat e saj. A

thua nuk do t'i përsëriste veprat e tilla në qoftë se do t'i ofrohej rasti? Vetëm le të mënjanoen kufizimet të cilat tani ia caktojnë pushtetet sekulariste dhe le ta merr pësjeri Roma pushtetin e dikurshëm, së shpejti do të ngjallen dhuna dhe persekutimet e saj. Një shkrimtar i njohur kështu flet për qëndrimin e pushtetit të papatit ndaj lirisë së ndërgjegjes dhe për rreziqet të cilat në veçanti i kërcënohen Shteteve të Bashkuara në qoftë se ai do të arrinte t'i zbatonte qëllimet e veta:

“Shumë njerëz e konsiderojnë frikën nga katolicizmi në Shtetet e Bashkuara të Amerikës si kufizim, ose infantilitet. Ata nuk shohin në karakterin dhe qëndrimin e katolicizmit asgjë që është në kundërshtim me institucionet tona liridashëse dhe as që me forcimin e tij e hasin në diçka që do të ishte e rrezikshme. Prandaj së pari t'i krahasojmë disa nga parimet kryesore të administratës së shtetit amerikan me parimet e kishës katolike.

Kushtetuta e Shteteve të Bashkuara e garanton lirinë e ndërgjegjes dhe kjo është shumë e vlefshme dhe shumë e rëndësishme. Papa Piu IX në letrën dërguar më 15 gusht 1854 ka thënë: mësimet e pakuptimta dhe të pagabueshme dhe llomotitja boshe për mbrojtjen e lirisë së ndërgjegjes është lajthim ekstremisht fatal—sëmundja e keqe e cila më së tepërmi i kërcënohet një shteti. Papa i njëjtë në letrën dërguar më 8 dhjetor 1864 i mallkon të gjithë ata që e mbrojnë lirinë e ndërgjegjes dhe të besimit si dhe të gjithë ata që e mbështesin mendimin se kisha nuk bën ta shfrytëzojë forcën.”

Toni paqësor i Romës në Shtetet e Bashkuara kursesi nuk e nënkupton ndryshimin e frymës së saj. Roma është tolerante kur është e pafuqishme. Peshkopi O'koner thotë: “Liria e ushtrimit të religjionit tolerohet vetëm deri sa të mos mund të veprohet ndryshe pa rrezik për botën katolike ...” Kryepeshkopi i Shën Luigjit me një rast ka thënë: “Heretizmi dhe mosbesimi janë krime; edhe në vendet e krishtera si për shembull në Itali dhe Spanjë ku e tërë popullsia është katolike dhe ku religjioni katolik është pjesë esenciale e ligjeve shtetërore ato ndëshkohen si dhe çdo krim tjetër ...”

[535]

Çdo kardinal, kryepeshkop dhe peshkop në kishën katolike e bën betimin para papës për besimin i cili i përmban këto fjalë: “Premtoj se do t'i ndjekë me të gjitha forcat heretikët, të rënët dhe rebelët kundër zotërisë së lartëpërmendur, papës apo trashëgimtarëve të tyre dhe se në mënyrë më energjike do t'u kundërvehem.”³⁰²

Ç'është e vërteta edhe në kishën katolike të Romës ka të krishterë të vërtetë. Mijëra sish i shërbejnë Zotit në bazë të dritës që e kanë. Atyre nuk u lejohet ta lexojnë Fjalën e Zotit prandaj dhe nuk mund ta njohin të vërtetën. Ata kurrë nuk e kanë vërejtur dallimin ndërmjet shërbimit të gjallë të zemrës dhe një vargu të formave të rëndomta dhe të ritualeve. Zoti i shikon me ndjenja suptile ata shpirtëra që janë edukuar në besim i cili është përplot mashtirme dhe i cili nuk mund ta kënaq shpirtin. Ai don t'i mësojë që rrezet e dritës të depërtojnë nëpër errësirën e dendur që i rrethon. Don t'ua zbulojë të vërtetën çfarë është me Jezusin dhe shumë njerëz do t'i bashkohen popullit të Tij.

Katolicizmi si sistem fetar as sot nuk është më i afërt me Ungjillin e Krishtit se sa që ka qenë në cilëndo periudhë të historisë së tij. Kishat protestante janë në errësirë të madhe sepse pëmdryshe do t'i kishin vërejtur shenjat e kohës. Kisha e Romës ka plane afatgjata. Ajo shërbehet me të gjitha mjetet për ta përhapur ndikimin dhe për ta rritur fuqinë e saj; gjithashtu është duke u përgatitur për një luftë të ashpër dhe vendimtare me qëllim që përsëri ta fitojë supremacionin në botë, që përsëri t'i aplikojë persekutimet dhe të rrënojë çdo gjë që ka ndërtuar protestantizmi. Katolicizmi është duke zënë hapësirë në të gjitha anët. Shikojeni numrin gjithnjë më të madh të kishave dhe kapelave të tij në vendet protestante. Shikojeni se sa është i madh popullariteti i shkollave të tij të larta dhe seminareve në Shtetet e Bashkuara të cilat protestantët i vizitojnë masovikisht. Shikojeni se si në Angli është duke përparuar ritualizmi dhe sa janë të shpeshta kalimet në radhët e katolicizmit (ritualizmi është një grup fetar i themeluar në Oksford në vitin 1833 i cili bën përpjekje që kishën angleze t'ia afrojë kishës katolike). Kjo duhet t'i shqetësojë të gjithë ata që i vlerësojnë parimet e pastra të Ungjillit.

[536] Protestantët kanë hyrë në lidhje me papatin dhe janë duke e mbrojtur. Kanë bërë marrëveshje edhe koncesione të cilat i befasojnë edhe vetë katolikët të cilët këtë nuk mund ta kuptojnë. Këta po i mbyllin sytë para karakterit të vërtetë të kishës së Romës dhe rreziqeve që u kërcënohen nga mbisundimi i saj. Populli duhet të ngritet dhe ta kundërshtojë forcimin e këtij armiku më të rrezikshëm të lirive qytetare dhe fetare.

Shumë protestantë që mendojnë se religjioni katolik nuk është atraktiv dhe se meshat e tij janë ceremoni monotone dhe të pakup-

timta mashtrohen. Edhe pse katolicizmi është i themeluar në lajthitje, mashtrimi nuk është i vrazhdët dhe i pashkathët. Shërbesa Zotit e kishës së Romës me ceremonitë e veta lenë mbresa më të thella. Luksi i saj i shkëlqyeshëm dhe ritualet solemne i mrekullojnë shqisat dhe e heshtin zërin e arsyes dhe të ndërgjegjes. Syri mrekullohet. Tempujt luksoz, procesionet madhështore, altaret e arta, arkat e stolisura me margaritarë me reliket e shenjtërve, figurat e zgjedhura dhe shtatoret artistike—të gjitha këto zgjojnë ndjenja estetike. Edhe veshi mrekullohet. Muzika është e patejkalushme. Kur kumbojnë tonet e pasura të orgjive të përziera me meloditë polifonike dhe jehojnë nëpër kupolat e larta dhe kolonadat e katedraleve madhështore shpirti mbushet me frikë dhe respekt. Ky shkëlqim i jashtëm, ky luks dhe këto ceremoni të cilat vetëm i mashtrojnë synimet e shpirtërave të ngarkuar me mëkat janë dëshmi e bjerrjes së brendshme. Besimit të Krishtit nuk i duhet luksi i këtillë për t'i shërbyer si rekomandim. Në dritën që shkëlqen nga kryqi, krishterimi i vërtetë duket aq pastër dhe tërheqës sa që kurrëfarë stolisje e jashtme nuk mund t'ia shtojë vlerën e tij të vërtetë. Shpirti i butë dhe i qetë i cili vlerësohet aq shumë para Zotit është bukuri e shenjtë.

Stili i shkëlqyeshëm nuk është shenjë e domodoshme e mendimeve të pastra dhe të larta. Sensi për art dhe shije të stërholluar shpeshherë mund të gjendet në një shpirt tokësor dhe shqisor. Satani shpeshherë shërbehet me të për t'i mashtruar njerëzit që t'ia harrojnë nevojat e shpirtit, për ta humbur nga pamja ardhmërinë e jetës së amshueshme, për t'ia kthyer shpinën Ndihmësit të vet të fuqishëm dhe për të jetuar kryekputë për këtë botë.

Religjioni përplot ceremoni dhe shkëlqim të jashtëm është atraktiv për zemrat e papërtritura. Luksi dhe ceremonitë e meshave katolike e kanë fuqinë tërheqëse, mrekulluese e cila i ka mashtruar shumë njerëz që kishën katolike ta shikojnë si derë të vërtetë qiellore. Vetëm ata të cilët qëndrojnë fuqishëm në themelet e së vërtetës, zemrat e të cilëve janë të përtëritura me Shpirtin Shenjt janë të mbrojtur nga ndikimet e tyre. Me mijëra njerëz që nuk kanë përvojë të gjallë me Krishtin do të mashtrohen duke e pranuar hijen e devotshmërisë e cila nuk ka kurrëfarë force. Religjioni i tillë është pikërisht ai që shumë njerëz e dëshirojnë.

Pasi që kisha pohon se ka të drejtë t'ia falë mëkatet, shumë katolikë konsiderojnë se lirisht mund të gabojnë. Rrëfimi pa të cilin

[537]

[538]

kisha nuk e jep faljen, gjithashtu i ndihmon shumë të keqes. Ai i cili i mbështet gjunjët para njeriut mëkatar dhe përmes rrëfimit ia zbulon të gjitha mendimet e fshehta dhe ngacimimet e zemrës e poshtron dinjitetin e vet njerëzor dhe e bastardon çdo ndjenjë fisnike të shpirtit të vet. Duke ia zbuluar mëkatet e veta peshkopit—njeriut mëkatar dhe vdekatar i cili shpeshherë jepet pas pijeve dhe veseve—e dobëson dhe e prishë karakterin e vet. Kuptimi i tij për Zotin reduktohet në shembëlltyrën e njeriut të rënë, sepse këtu peshkopi paraqitet si zëvendës i Zotit. Ky rrëfim poshtrues i njeriut—njeriut është burim i fshehtë nga i cili dalin shumë të këqija të cilat e prishin botën dhe e përgatisin për shkatërrim definitiv. Mirëpo atij që është i dobët i pëlqen më tepër që t’i rrëfëhet vdekatarit se sa që zemrën t’ia hapë Zotit. Natyrës njerëzore më tepër i përgjigjet t’i nënshtrohet qortimit se sa të heq dorë nga mëkati. Është më lehtë të torturohet trupi i vet me hitha dhe me zinxhirë të ashpër se sa të pengohen dëshirat trupore. Afshi i zemrës më shumë dëshiron që t’i bartë prangat e rënda se sa ta pranojë zgjedhen e Krishtit.

Ekziston ngjashmëri e dukshme ndërmjet të kishës së Romës dhe kishës Hebreje në kohën e ardhjes së parë të Krishtit. Deri sa hebrejtë e shkelnin fshehtas çdo parim të Ligjit të Zotit, së jashtmi bëheshin shumë të ashpër në pikëpamje të ruajtjes së normave të tij. Popullin e stërngarkonin me norma dhe legjenda të cilat devostshmërinë e bënë të mundimshme dhe monotone. Ashtu siç pohonin hebrejtë se e adhurojnë ligjin, ashtu edhe katolikët pohojnë se e adhurojnë kryqin. Ata e lartësojnë simbolin e mundimeve të Krishtit kurse në jetën e tyre e mohojnë Atë të cilin e simbolizon ai kryq.

[539] Katolikët e vejnë kryqin në Kishat, lteret dhe rrobat e klerikëve të tyre. Gjithkund shihen kryqat që publikisht respektohen dhe lartësohen, por shkenca e Krishtit është varrosur nën shumësinë e legjendave të pakuptimta, të interpretimeve të rrejshme dhe të normave të ashpra. Fjalët e Krishtit dërguar hebrejve fanatikë mund të aplikohen edhe më tepër në prijsësit e kishës katolike të Romës: “Ata lidhin barrë të rënda që mezi mund të barten.” (Mateu 23,4) Shpirtërat e ndërgjegjshëm në gjirin e kishës katolike vazhdimisht kanë frikë nga mllefi i një Zoti hakmarrës, ndërsa shumë prijës të kësaj kishë jetojnë në luks dhe në kënaqësitë shqisore.

Lutja para figurave dhe relikeve, thirja e shenjtërve dhe lartësimi i papës janë kurthe të satanit që kanë për qëllim ta mashtrojnë pop-

ullin për t'ia kthyer shpinën Zotit dhe Birit të tij. Për t'i shkatërruar shpirtërat satani përpiqet ta tërheq vëmendjen e tyre prej Atij te i cili mund të gjendet shpëtimi i vetëm. Kjo është dëshirë që vëmendjen e tyre ta drejtojnë në diçka që do ta zëvendësonte Atë i cili ka thënë: “Ejani tek unë të gjithë ju që jeni të lodhur prej barrës së rëndë e unë do t’ju çlodhë.” (Mateu 11,28)

Satani vazhdimisht përpiqet që gabimisht ta paraqes karakterin e Zotit, natyrën e mëkatit dhe rezultatin e vërtetë të luftës së madhe. Trillimet e tij e dobësojnë ndjenjën e obligimit ndaj ligjit hyjnor dhe i lejojnë njerëzve të gabojnë. Në të njëjtën kohë satani u ndihmon të krijojnë kuptime të gabueshme për Zotin, kështu që Atë ta shikojnë më tepër me frikë dhe urrejtje se sa me dashuri. Brutalitetin i cili është i tipar i karakterit të tij, satani ia përshkruen Krijuesit. Kjo është mishëruar në sistemet fetare dhe pasqyrohet edhe në mënyrën e shërbesës Zotit. Kështu, shpirtërat njerëzorë errësohen dhe satani i përdorë si vegla në luftë kundër Zotit. Për shkak të kuptimeve të bastarduara për veçoritë hyjnore popujt paganë janë nxitur dhe mashtruar të besojnë se flijimet njerëzore janë të nevojshme për fitimin e përkrahjes së hyjnive. Në këtë mënyrë janë bërë krime të tmerrshme nga idhujtaria në format e tyre më të ndryshme.

Kisha katolike e Romës e cila ka krijuar sintezën e paganizmit me krishterimin dhe ngjashëm me paganizmin në mënyrë të gabueshme e ka paraqitur karakterin e Zotit, gjithashtu i është qasur veprimeve brutale dhe të tmerrshme. Në kohën e mbisundimit të Romës së papatit kanë ekzistuar mjete të ndryshme për tortura me ndihmën e të cilave njerëzit janë detyruar të pajtohen me mësimet e saj. Ata që nuk janë pajtuar me kërkesat e Romës janë gjykuar me vdekje në turrat e zjarreve. Ka pasur shumë ploja për të cilat kurrë nuk do të dihet deri sa mos të zbulohen në ditën e gjyqit. Prijësit e lartë të kishës kanë mësuar prej satanit, mësuesit të vet, të trillojnë aso mjete që do t’i shkaktonin mundimet më të mëdha dhe që me këtë rast viktimat e tyre megjithatë të mbeten gjallë. Në shumë raste, veprimet monstruoze janë përsëritur deri në kufirin ekstrem të qëndrueshmërisë së njeriut, deri sa natyra njerëzore nuk është dorëzuar në luftë kurse martiri e ka përshëndetur vdekjen si çlirim të çmueshëm.

E tillë ka qenë përplasja e atyre që iu kanë kundërvënë Romës. Ndaj kundërshtarëve të vet, Roma sipas nevojës e ka aplikuar ash-

përsinë e skeptrit, urinë dhe të gjitha ndëshkimet e mundshme fizike. Për ta fituar përkrahjen e qiellit, të penduarit duke i shkelur ligjet natyrore i kanë shkelur edhe Ligjet e Zotit. Ata janë mësuar që t'i shkëpusin lidhjet të cilat Zoti ia ka dhënë njeriut për ta zbukuruar dhe bekuar jetën e tij në tokë. Nëpër varreza gjenden me miliona viktima të cilat jetërat e tyre i kanë kaluar në përpjekje të kota për t'i ngulfatur gjakimet e tyre natyrore, për t'i ndrydhur si diçka mëkatore para Zotit, të gjitha mendimet dhe ndjenjat e përkrahjes ndaj të afërmëve të tyre.

Në goftë se dëshirojmë ta kuptojmë vrazhdësinë e tmershme të satanit e cila është zbuluar qartë me shekuj dhe jo ndërmjet atyre që kurrë nuk kanë dëgjuar për Zotin por në vet ambientin e krishterimit këtë duhet ta lexojmë në historinë e kishës katolike. Me ndihmën e sistemit të madh të mashtrimit, princi i së keqes e ka realizuar qëllimin e vet për ta turpëruar Zotin dhe për t'i shkaktuar dhimbje njeriut. Kur e shohim se si arrin që të maskohet dhe ta realizojë qëllimin e vet përmes prijësve të kësaj kishë atëherë mund ta kuptojmë më mirë përse ai ka aq averzion ndaj Biblës. Atij i cili e lexon Biblën, Zoti do t'ia zbulojë mëshirën dhe dashurinë e vet. Ai do ta shohë se Zoti nuk e vë mbi njerëzit asnjë nga këto pesha të rënda. Të gjithë atë që e kërkon Ai është zemra e pastër dhe e devotshme, shpirti i butë dhe i dëgjueshëm.

Krishti gjatë jetës së tij nuk ka dhënë shembull se burrat dhe gratë duhet të mbyllen nëpër manastire dhe që kështu të aftësohen për qiell. Ai kurrë nuk ka thënë se dashuria dhe bashkëndjenja duhet të ngulfaten. Zemra e Shpëtimtarit ka qenë përplot dashuri. Sa më tepër që njeriu t'i afrohet përsosshmërisë morale, aq më tepër ndjenjat e tija forcohen, vërejtja ndaj mëkatit është më e qartë dhe bashkëndjenja me hallexhijtë më e thellë. Papa pohon se është zëvendës i Krishtit, por si mund të krahasohet karakteri i tij me karakterin e Shpëtimtarit tone? A i ka dënuar Krishti ndonjëherë njerëzit me burgim apo me tortura për arsye se nuk kanë dashur ta respektojnë si mbret qiellor? A ka kërkuar Ai ndonjëherë të gjykohen me vdekje ata që nuk e kanë pranuar? Kur banorët e një katundi samaritas patën refuzuar ta pranojnë Jezusin, apostulli Gjoni përplot mllef e pat pyetur: “Zotëri a don t'u themi që zjarri të zbres nga qielli dhe t'i shfarosë siç bëri Eliseu?” Jezusi me pikëllim e shikoi nxënësin e tij dhe e qortoi për frymën e tij të pamëshirshme duke i

thënë: “Biri i njeriut nuk ka ardhur t’i humbë shpirtërat e njerëzve por t’i ruaj.” (Luka 9,54.56) Shikoni çfarë dallimesh ka ndërmjet shpirtit që e manifestonte Krishti dhe shpirtit të të ashtuquajturit zëvendës të tij!

Kisha e Romës tani i paraqitet botës si paqësore; ajo përpiqet ta arsyetojë raportin për vrazhdësitë e veta. E ka veshur petkun e devotshmërisë por nuk ka ndryshuar. Çdo parim me të cilin papati është prirur në shekujt e kaluar ekziston edhe sot. Ai edhe sot i përmbahet mësimëve që janë futur në mesjetën e errët. Askush le të mos mashtrohet! Papati të cilin protestantët tani janë të gatshëm ta respektojnë, është po ai i cili e ka sunduar botën në ditët e reformationit kur njerëzit e Zotit janë ngritur edhe me çmimin e jetës së vet për ta shpallur paudhësinë e tij. Ai tipizohet me fodullëk dhe me kërkesa arrogante për t’i mbizotëruar mbretërit e princërit dhe i përvetson të drejtat që i ka vetëm Zoti. Fryma e papatit gjithashtu është e vrazhdët dhe despotike edhe sot si dhe atëherë kur e ka shkelur lirinë njerëzore dhe i ka dërguar në vdekje shenjtorët e të Gjithëfuqishmit. Papati është pikërisht ai të cilin profecia e ka shpallur se do të jetë: paudhësia e kohës së fundit (2 Selanikasve 2,3.4). Plani dhe taktika e tij janë që ta tregojnë natyrën e cila më së miri do t’i përgjigjet qëllimit të tij. Mirëpo me pamje të ndryshme të kameleonit ai gjithnjë e ruan helmin e pandryshueshëm të gjarpërit. “Nuk duhet të mbahet fjala që i jepet heretikut dhe të të dyshuarëve për heretizëm”, thotë ai.³⁰³ A do të pranohet kjo fuqi, historia e së cilës gjatë njëmijë vjetëve është shkruar me gjakun e shenjtëve tani si pjesë e kishës së Krishtit?

Nuk theksohet pa arsye në vendet protestante se tani katolicizmi nuk dallohet aq shumë nga protestantizmi si në kohët e kaluara. Ka ndodhur ndryshim, por jo te papati. Katolicizmi, në të vërtetë është shumë i ngjashëm me protestantizmin e sotëm për arsye se ky është bastarduar shumë nga koha e reformatorëve.

[542]

Pasi që kishat protestante e kërkojnë përkrahjen e botës, sytë e tyre i verbëron filantropizimi i rrejshëm. Përse të mos jetë mirë, thonë ato të besohet se nga çdo e keqe mund të dalë e mira? Dhe, si pasojë e pashmangshme e kësaj ato më në fund fillojnë të konkludojnë se nga çdo e mirë del e keqja. Në vend se ta mbrojnë fenë “e cila njëherë iu dha të shenjtëve” ata tani gati se kërkojnë falje para Romës për

shkak të mendimit të tyre të pavolitshëm ndaj saj dhe i luten për falje të qëndrimeve të tyre të verbëra.

Një numër i madh i njerëzve, bile edhe i atyre që nuk kanë mendim të mirë për papatin nuk i frikësohen fuqisë dhe ndikimit të tij. Shumë njerëz theksojnë se errësira shpirtërore dhe morale e cila ka mbizotëruar gjatë mesjetës ka ndikuar pozitivisht në përhapjen e domgave, bestytive dhe shtypjeve të tij dhe se arsimimi i periudhës më të re, përhapja e përgjithshme e dijes dhe liria gjithnjë e më e madhe në çështjet fetare e bëjnë të pamundshme që përsëri të vendoset intoleranca dhe tirania. Vet mendimi se një gjendje e këtillë përsëri mund të kthehet has në përqeshje. Ç'është e vërteta këtij brezi i ndriçon drita e madhe shpirtërore, morale dhe fetare. Nga faqet e hapura të Fjalës së shenjt hyjnore në tokë derdhet drita qiellore. Por, nuk duhet harruar se sa më e madhe do të jetë drita aq më e madhe është edhe errësira e atyre që e bastardojnë dhe e refuzojnë.

Studimi i Biblës me lutje do t'ua tregonte protestantëve karakterin e vërtetë të papatit dhe kjo do t'i bënte që të trishtohen prej tij dhe t'i shmangen. Mirëpo, shumë njerëz e konsiderojnë veten aq të mençur sa që nuk e ndiejnë nevojën që me përkulje të kërkojnë nga Zoti që t'i shpiej kah e vërteta. Edhe pse lavdohen me dijen e tyre, megjithatë nuk i njohin as Shkrimin Shenjtë as fuqitë e Zotit. Duke dëshiruar që me diçka ta qetësojnë ndërgjegjen e vet ata e kërkojnë atë që është më së paku shpirtërore dhe që kërkon më së paku përrulje. Atë që e dëshirojnë ata, është ta harrojnë Zotin, por që të duket sikurse ende e përkujtojnë. Papati është shumë i përshatshëm për t'i plotësuar dëshirat e këtyre njerëzve. Ai i përgjigjet synimeve të dy grupeve të njerëzve që e përfshijnë gati tërë botën: atyre që dëshirojnë të shpëtohen me meritat personale dhe atyre që duan të shpëtohen në mëkatet e tyre. Këtu është fshehtësia e fuqisë së papatit.

[543] Historia dëshmon se koha e errësirës së madhe shpirtërore ka qenë e volitshme për suksesin e papatit. Mirëpo, ardhmëria do të dëshmojë se koha e dritës së madhe shpirtërore gjithashtu është e volitshme për suksesin e tij. Në shekujt e kaluar, kur njerëzit kanë qenë pa Fjalën e Zotit dhe pa njohuri për të vërtetën e Tij, sytë e tyre kanë qenë të mbyllur dhe mijëra njerëz kanë rënë në rrjetë, sepse nuk i kanë parë kurthet që u janë vendosur. Në këtë brez, ka shumë të atillë sytë e të cilëve janë verbuar nga blendat e teorive njerëzore

të ashtuquajtura “dije të rrejshme”. Ata nuk e vërejnë kurthin dhe bijnë në të si të ishin të verbër. Zoti dëshiron që aftësitë mendore t’i konsiderojmë dhuratë të Krijuesit dhe t’i përdorim në shërbim të drejtësisë dhe të së vërtetës. Mirëpo, kur mbizotëron fodullëku dhe krekosja dhe kur njerëzit i ngrisin teoritë e tyre personale mbi Fjalën e Zotit, atëherë arsyeja mund të bëjë gabim dhe dëm më të madh se sa mosdija. Kështu, shkenca e rrejshme e kohës sonë e cila është duke e minuar besimin në Bibël do të dëshmohet shumë e suksesshme në përgatitjen e rrugës për pranimin e papatit me të gjitha ceremonitë e tij atraktive, ashtu siç i kishte kontribuar kufizimi i dijes në mesjetë ngritjes së tij.

Në lëvizjet të cilat janë duke u zhvilluar në kohën tonë në Shtetet e Bashkuara të cilat përpiqen të konsolidohen dhe përmes të cilave zakonet kishtarë e fitojnë përkrahjen e shtetit, protestantët shkojnë hapave të katolikëve. Aq më tepër ata ia hapin dyert papatit në mënyrë që ai në Amerikën protestante përsëri ta marrë pushtetin suprem të cilin e ka humbur në botën e vjetër. Ndërsa, fakti se kësaj lëvizje i jep rëndësi edhe më të madhe është se qëllimi i saj kryesor është që ta imponojë shenjtërimin e së dielës—zakonit që buron nga Roma dhe i cili në bazë të pohimit të saj është shenjë e fuqisë së saj. Fryma e papatit—fryma e përshtatjes zakoneve sekulariste dhe e respektimit të legjendave njerëzore në vend të urdhërave të Zotit—është duke depërtuar në kishat protestante dhe duke i ndjekur ta ngrisin të dielen ashtu siç ka bërë papati para tyre.

Në qoftë se lexuesi dëshiron t’i kuptojë fuqitë të cilat kanë vepruar në luftë, e cila përsëri do të shpërthejë ai duhet vetëm ta lexojë raportin për mjetet të cilat i ka përdorur Roma për qëllime të njëjta në të kaluarën. Nëse dëshiron ta dijë se si do të veprojnë së bashku katolikët dhe protestantët me ata që i refuzojnë dogmat e tyre, le t’i kushtojë kujdes frymës të cilën e ka shprehur Roma kundër të shtunës dhe mbrojtësve të saj.

[544]

Ediktet e Perandorit, kuvendet e përgjithshme dhe urdhërat kishtarë të mbështetura nga pushtetet sekulariste kanë qenë shkallët me ndihmën e të cilave kjo kremte pagane është ngritur në pozitën e nderit në botën e krishterë. Urdhëri i parë publik për shenjtërimin e së dieles ka qenë ligji i Konstantinit i vitit 321 pas Krishtit. Ky edikt ka kërkuar nga banorët e qyteteve që të pushojnë në “ditën e ndershme të diellit”, por katundarëve u është lejuar t’i kryejnë

punët e fushës. Edhe pse ky në radhë të parë ka qenë një ligj pagan Perandori e zbatoi pas akseptimit formal të krishterimit.

Pasi që urdhëri i mbretit nuk u dëshmuar mjaft i fuqishëm për ta zëvendësuar autoritetin hyjnor, peshkopi Euzebie i cili e kërkoi përkrahjen e princërve dhe ishte mik dhe lavdërues i madh i Konstantinit pohonte se Krishti të shtunën e ka bartë në të dielen. Si dëshmi për këtë shkencë të re nuk është sjellë asnjë vend i vetëm apo citat nga Bibla. Vetë Euzebie pa dashur e ka pranuar se pohimi i tij është i rrejshëm dhe i tregon autorët e vërtetë të këtij ndryshimi: “Çdo gjë që është dashur të bëhet të shtunën”, ka thënë ai, “Ne e kemi bartur në ditën e Zotit.”³⁰⁴ Mirëpo kjo dëshmi në favor të së dieles, sado që ishte e pabazë i shërbeu njerëzve për ta marrë guximin që ta shkelnin të shtunën e Zotit. Të gjithë ata që dëshironin që bota t’i respektonte e pranuan këtë kremte që u miratua përgjithësisht.

Me forcimin e papatit u forcua edhe autoriteti i së dieles. Një kohë populli i kryente punët bujqësore në kohën kur nuk merrte pjesë në meshë ndërsa e shtuna ende konsiderohej ditë pushimi. Mirëpo gradualisht u bënë ndryshime. Të gjithëve që kishin detyra kishtarë u ndalohej që të dielen të merren me punë civile. Së shpejti u dha urdhëri për njerëzit e të gjitha shtresave, me kërcënim të denimit me para për të lirët, kurse me ndëshkim të kamçikosjes për skllëverit nëse të dielen nuk heqin dorë nga punët e përditshme. Më vonë u urdhërua që të pasuritë të dënoheshin me konfiskimin e gjysmës së pasurisë së tyre, ndërsa në qoftë se këmbëngulin për shkeljen e së dielës të shpallen skllëver. Shtresat e ulëta është dashur të ndëshkohen me ndjekje të përvetshme.

[545] Flitej edhe për mrekullitë të cilat kishin ndodhur në favor të këtij urdhëri. Përveç tjerash flitej se një katundari i cili kishte dashur të dielen ta lëvronte arën, një copë e fortë e hekurit iu kishte ngulur në dorë kur me atë e kishte pastruar plugun, kështu që ishte detyruar ta bartte gjithkrah me vete dy vjet, së bashku “me dhimbjen dhe turpin e vet shumë të madh.”³⁰⁵

Më vonë papa kishte urdhëruar që prifti në parohinë vet tua tërhiqte vërejtjen atyre të cilët e shkelin të dielen dhe të kërkojë prej tyre që të shkojnë në kishë dhe të luteshin në mënyrë që të mos ia sillnin vetes dhe fqinjëve të vet ndonjë fatkeqësi të madhe. Një tubim kishtar e kishte sjellur dëshminë e cila që nga ajo kohë është përmendur aq shpesh bile edhe nga protestantët se e diela patjetër

duhet të jetë ditë e pushimit, sepse njerëzit që kanë punuar atë ditë ishin goditur nga rrufeja. “Është e qartë—thoshin peshkopët—“se Zoti mllfoset shumë në ata që e urrejnë atë ditë.” Atëherë u bë thirrja që klerikët, predikuesit, mbretërit, princërit dhe të gjithë besimtarët “të bëjnë përpjekje maksimale dhe t’ia kushtojnë kujdesin më të madh që kësaj dite përsëri t’i kthehej nderi dhe që në të ardhmen të shënjtërohet edhe më me zell për të mirën e krishterimit.”³⁰⁶

Pasi që vendimet e kuvendeve kishtare u treguan të pamjaftueshme, atëherë u kërkua nga pushtetet sekulariste që të lëshojnë urdhër i cili popullit do t’ia fuste frikën dhe do ta detyronte që të dielen të heqte dorë nga puna. Me rastin e një sinodi të mbajtur në Romë, përsëri u verifikuan bile edhe më fuqishëm dhe më solemnisht të gjitha vendimet e mëparshme e mandej iu bashkangjiten ligjeve kishtare dhe me ndihmën e pushtetit civil iu imponuan tërë botës së krishterë.³⁰⁷

Krahas gjithë kësaj mungesa e dëshmime biblike në favor të shenjtërimit të së dieles ka qenë shkak i hutisë së madhe. Populli ua kontestonte të drejtën mësuesve të vet që ta hedhnin poshtë deklaratën e qartë të Zotit: “Kurse dita e shtatë është e shtuna e Zotit tënd, Zotit”, vetëm për ta shenjtëruar ditën e diellit. Me qëllim që të plotësohej boshllëku për shkak të mungesës së dëshmime biblike duheshin të siguroheshin mjete të tjera. Një mbrojtës i flakët i së dieles i cili nga fundi i shekullit XII i vizitoi kishat në Angli dhe hasi në rrezistencë të dëshmitarët besnik të së vërtetës. Përpjekja e tij qe pasuksesshme dhe për një kohë e braktisi Anglinë për ta gjetur një dëshmi më të madhe me të cilën do ta argumentonte mësimin e tij. Kur u kthye, e pati gjithë atë që i nevojitej. Tani në punën e tij kishte më tepër sukses sepse me vete e kishte sjellur një top letrash për të cilin pohonte se kishte rënë nga qielli dhe që i ngërthente normat e dëshiruara në pikëpamje të shenjtërimit të së dieles si dhe kërcënimet e tmerrshme që u dërgohehshin atyre që nuk donin të nënshtroheshin. Ky shkrim aq i çmueshëm—gjithashtu falsifikat i mjerë si dhe vetë isntituicioni që e mbështeste—pohonte se kishte rënë nga qielli dhe se ishte gjetur në Jerusalem në altarin e Shën Simonit në Kalvarë. Në fakt, pallati i papës në Romë ishte vendi prej nga kishte dalur ai. Me qëllim që të rritej fuqia dhe sukcesi i kishës, klerarkia e papatit në të gjitha kohët e konsideronte të lejueshme të shërbehej me gënjeshtër dhe mashtrime.

Ky shkrim e ndalon çdo punë prej orës nëntë përkatësisht prej orës tre të shutnën pasdite e deri në lindjen e diellit të hënën. Pohohej se vërtetësia e këtij shkrimi ishte dëshmuar me shumë mrekulli. Rrëfehej se njerëzit që kishin punuar pas kohës së ndaluar ishin shtanguar. Një mullis i cili kishte provuar ta bluante drithin e tij e kishte parë se në vend të miellit rridhte gjak, ndërsa rrota e mullirit nuk sillej fare ndonëse kishte shumë ujë në sifon. Një grua e cila e kishte futur brumin në furrë e kishte gjetur të papjekur kur e kishte nxjerrur edhe pse furra kishte qenë tepër e skuqur. Një grua tjetër e cila e kishte përgatitur brumin për ta pjekur të shtunën në orën tre pasdite, por megjithatë kishte vendosur ta lërë deri të hënën e kishte gjetur të nesërmen—sepse fuqia e Zotit kishte ndikuar—brumin të shndërruar në bukë. Një njeri i cili të shtunën pas orës tre pasdite kishte pjekur bukë e kishte hetuar, kur e kishte thyer në mëngjezin e nesërm se prej saj por ridhte gjak. Me trillime të këtilla qesharake dhe bestypte, mbrojtësit e së dieles tentonin ta dëshmonin shenjtërinë e saj.

Në Skoci dhe Angli ishte siguruar respektimi më i madh i së dieles me faktin se me të ishte bashkuar edhe një pjesë e së shtunës së vjetër. Mirëpo koha e cila duhej të shenjtërohej merrej në forma të ndryshme. Me një urdhër të perandorit skocez ishte urdhëruar “se e shtuna ka për t’u konsideruar e shenjtë prej orës dymbëdhjetë në mesditë” dhe se askush prej kësaj ore e deri të hënën në mëngjes nuk guxon t’i kryejë punët e botës.³⁰⁸

[547] Mirëpo, megjithë këto përpjekje për t’u përcaktuar shenjtëria e së dieles, vetë ithtarët e papës e dëshmonin pulblikisht autoritetin hyjnor të së shtunës dhe prejardhjen njerëzore të institucionit i cili e zëvendësonte. Në shekullin XVI një tubim i papatit kishte deklaruar qartë: “Të gjithë të krishterët duhet ta përkujtojnë se ditën e shtatë Zoti e ka shenjtëruar dhe se e kanë pranuar dhe shenjtëruar jo vetëm hebrejt por edhe të gjithë ata që kanë pohuar se e respektojnë Zotin. Për sa na përket ne të krishterëve, ne të shtunën e tyre e kemi shndërruar në Ditë të Zotit.”³⁰⁹ Ata që kishin marrë guximin ta ndryshonin ligjin hyjnor vërtetë kanë qenë të vetëdijshëm për seriozitetin e veprës së tyre. Ata me vetëdije janë ngritur mbi Zotin.

Në ndjekjet e përgjakshme dhe të gjata kundër valdenzianëve, disa prej të cilëve e shenjtëronin të shtunën janë shprehur qartë politikat e Romës kundër atyre që nuk janë pajtuar me të. Disa të

tjerë kanë përjetuar pësime të ngjashme për shkak të besnikërisë së tyre ndaj urdhërit të katërt. Në këtë pikëpamje është karakteristikë historia e kishës së krishterë në Etiopi. (Shih: Shtojca historike). Në mes të errësirës mesjetare bota i kishte harruar këta të krishterë të Afrikës Qendrore. Bota i kishte harruar ata ndërsa ata shumë shekuj e kishin gëzuar lirinë fetare. Mirëpo, më në fund Roma u njohtua për ekzistimin e tyre, ndërsa perandori i Etiopisë së shpejti u detyrua ta pranojë papën si zëvendës të Krishtit. U bënë edhe koncesione të tjera. U lëshua urdhëri i cili me kërcënimin e dënimeve më të ashpra e ndalonte shenjtërimin e së shtunës.³¹⁰ Tirania e papatit së shpejti u bë zgjedhë aq e rëndë sa që etiopiasit vendosën që ta hiqnin qafe. Pas luftës së tmershme ithtarët e Romës u dëbuan nga pronat e tyre kurse feja e vjetër u vendosë përsëri. Kishat përsëri e përjetuan lirinë e tyre dhe më kurrë nuk e harruan përvojën të cilën e fituan në pikëpamje të mashtrimit, të fanatizmit dhe të dhunës së Romës. Ato u kënaqën me vetminë e tyre dhe dëshiruan të mbeten të panjohura në botën tjetër të krishterë.

Kishat Afrikane e shenjtëronin të shtunën ashtu siç e shenjtëronte kisha e Romës para bjerrjes së saj të plotë. Edhe pse e shenjtëronin ditën e shtatë në pajtim me ligjin e Zotit, kishat afrikane përmbaheshin nga puna të dielën në pajtim me zakonet e kishës. Kur e mori pushtetin suprem, Roma e shkeli të shtunen e Zotit për ta ngritur ditën e vet të pushimit por këto kisha në Afrikë të fshehura gati një mijë vjet nuk morën pjesë në këtë bjerrje. Kur ranë nën pushtetin e Romës u detyruan të braktisin të shtunën e vërtetë dhe ta shenjtërojnë ditën e rrejshme të pushimit. Mirëpo posa e arritën pavarësinë përsëri iu kthyen devotshmërisë ndaj urdhërit të katërt.

Këto ngjarrje nga e kaluara e shprehin qartë armiqësinë e Romës ndaj të shtunës dhe mbrojtësve të saj, si dhe mjetet të cilat i ka përdorur ajo për t'ia imponuar respektimin e institucioneve të cilin e ka vendosur vet. Fjala e Zotit thotë se këto skena do të përsëriten kur të bashkohen katolikët dhe protestantët për ta ngritur të dielen.

Profecia e kaptinës 13-të Zbulesës e shpallë se fuqia që është pasqyruar në simbolin e egërsirës me dy brirë si të qengjit do të bëjë që “vendi dhe njerëzit që jetojnë në të” t’i nënshtrohen papatit—që është pasqyruar si “ris”. Egërsira me dy brirë do t’u thotë atyre “që jetojnë në at vend, ta bëjnë figurën e egërsirës.” Më tutje ajo do të bëjë që “të gjithë të vegjël e të mëdhenj, të pasur e të

[548]

varfër, të lirët dhe skllëvërit” ta marrin “vulën e egërsirës” (Zbulesa 13,11-16). U theksua se egërsira “me dy brirë si të qengjit” i paraqet Shtetet e Bashkuara dhe se kjo profeci do të plotësohet kur Shtetet e Bashkuara me forcë do ta imponojnë shenjtërimin e së dieles të cilën Roma e konsideron si praninë të veçantë të pushtetit të saj suprem. Mirëpo në këtë respektim të papatit—Shtetet e Bashkuara nuk do të jenë të vetme. Ndikimi i Romës në vendet të cilat dikur e kanë pranuar pushtetin e saj ende nuk është asgjësuar. Edhe profecia e parasheh përtëritjen e pushtetit të saj: “Njërin kokë e kishte të plagosur për vdekje, porse plaga vdekjeprurëse u shërua. Mbarë toka e mrekulluar e ndiqte egërsirën.” (Zbulesa 13,3) Marrja e plagës për vdekje e pasqyron rënien e papatit në vitin 1798. Duke theksuar këtë kohë profeti thotë: “Njërin kokë e kishte të plagosur për vdekje, porse plaga vdekjeprurëse u shërua. Mbarë toka e mrekulluar e ndiqte egërsirën..” Pali pohon qartë se “Njeriu i bjerrur” do të ekzistojë deri në ardhjen e dytë të Krishtit (2 Selanikasve 2,3.8). Ai do të vazhdojë me mashtrimet e tija deri në kohën e fundit. Autori i Zbulesës thotë: “E adhurojnë të gjithë banuesit e tokës, emrat të cilëve nuk u shkruan qysh prej krijimit të rruzullit në librin e jetës së Qengjit të flijuar.” (Zbulesa 13,8) Papatit do t’i shprehet respekt në botën e re si dhe në botën e vjetër me vendsojen e shenjtërimin të së dieles, sepse kjo mbështetet vetëm në autoritetin e kishës së Romës.

Që nga mesi i shekullit XIX studjuesit e profecive në Shtetet e Bashkuara janë duke ia shpallur botës këtë dëshmi. Në ngjarjet që janë duke u zhvilluar tani shihet qartë përparimi i shpejtë në plotësimin e profecive. Edhe mësuesit protestantë e theksojnë autoritetin hyjnor të së dieles edhe pse nuk kanë kurrfarë dëshmie biblike për të si dhe prijësit e papatit që i trillojnë mrekullitë për ta zëvendësuar urdhërin e Zotit. Pohimi se gjyqi i Zotit do t’i zërë njerëzit për shkak të shkeljes së të dieles që është vendosur në vend të së shtunës do të përsëritet. Tani më është duke u paraqitur lëvizja që është duke vepruar me qëllim që t’i detyrojë njerëzit që ta shenjtërojnë të dielen. Kjo lëvizje po rritet gjithnjë e më tepër.

[549]

Kisha e Romës shquhet posaçërisht për nga dinakëria dhe rrafiniteti. Ajo mund të parashohë se çka do të ndodhë. Duke e parë se kishat protestante po e respektojnë, me faktin se janë duke e pranuar të shtunën e rrejshme dhe duke u përgatitur që ta imponojnë me po ato mjete që i ka përdorur ajo në të kaluarën, kjo kishë e qetë

mund ta pres çastin e vet. Ata që e refuzojnë dritën e së vëretetës do të kërkojnë ndihmë nga kjo fuqi e vetquajtur e pagabueshme për ta lartësuar institucionin të cilin e ka themeluar ajo. Nuk është vështirë të hetohet se me sa gatishmëri kisha katolike do t'u ofrojë ndihmë protestantëve në këtë punë. Kush din më mirë se prijësit e papatit se si të veprohet me ata që nuk e dëgjojnë kishën?

Kisha e Romës me degët e veta nëpër tërë botën e krijon një organizatë jashtëzakonisht të madhe që ndodhet nën udhëheqjen e fronit të papës dhe i shërben interesit të saj. Me miliona anëtarë të saj në të gjitha vendet e botës mësohen se janë të obliguar që t'i nënshtrohen dhe të jenë lojal ndaj papës. Pa marrë parasysh se çfarë kombësie i përkasin dhe çfarë forme ka pushteti i tyre, ata duhet ta konsiderojnë autoritetin e kishës më të madh se çdo autoritet tjetër. Edhe pse i betohen shtetit për lojalitet, megjithatë mbi të gjitha qëndron Besëlidhja për t'iu nënshtroar Romës e cila i çliron nga çdo obligim i cili nuk është në pajtim me interesat e veta.

Historia dëshmon për shkathtësinë dhe përpjekjet këmbëngulëse të papatit që të ndërhyjë në punët e shteteve me qëllim që ta fitojë mbështetjen për të punuar për realizimin e qëllimeve të veta, bile edhe me çmim të shkatërrimit të princërve dhe popujve. Në vitin 1204 papa Inoqenti III e detyroi Perandorin e Aragonisë Pjetrin II që ta bëjë këtë betim të parëndomtë: “Unë, Pejtri, Perandori i Aragonisë ia pranoj dhe i pretoj zotëriut tim, papës Inoqentit, trashigimtarëve të tij katolikë dhe kishës së Romës lojalitetin dhe dëgjueshmërinë e përhershme. Me besnikëri do ta ruaj mbretërinë time në lojalitet ndaj tij, fenë e shtrenjtë do ta mbrojë ndërsa bjerrjen heretike do ta ndjek.”³¹¹ Kjo pajtohet me pohimet në pikëpamje të fuqisë së klerikale të Romës se ajo e ka të drejtën ligjore “për t'i rrëzuar mbretërit” dhe “se mund t'i çlirojë shtetasit nga betimi i tyre i lojalitetit ndaj sunduesëve të padrejtë.”³¹²

[550]

Le të mos harrohet se Roma lavdërohet pikërisht me faktin se kurrë nuk ndryshohet. Parimet e Gërgurit VII dhe Inoqentit III ende janë parime të kishës katolike të Romës. Në qoftë se do ta kishte fuqinë, kisha këto parime do t'i kishte zbatuar me energjinë e njëjtë me të cilën e ka bërë në shekujt e kaluar. Protestantët dijnë pak se çka bëjnë kur e pranojnë ndihmën e Romës për ta lartësuar të dielën. Deri sa ata shikojnë ta arrijnë qëllimin e tyre, Roma synon ta shtojë fuqinë e vet me qëllim që ta rikthejë pushtetin e vet të

humbur. Le ta aprovojnë Shtetet e Bashkuara parimin me të cilin kisha mund ta kontrollojë shtetin; që normat fetare të imponohen nga ligjet civile; shkurt le ta ketë autoriteti i kishës dhe shtetit pushtetin mbi ndërgjegjen dhe ngadhënjimi i Romës në këtë vend do të jetë i sigurt.

Fjalë e Zotit tërheq vërejtjen për rrezikun e drejtpërdrejtë i cili është afër; në qoftë se kjo vërejtje refuzohet bota protestante do t'i sprovtojë se çfarë janë qëllimet e vërteta të Romës por atëherë do të jetë tepër vonë për t'iu shmangur kurthit të saj. Fuqia e Romës po shtohet pa u hetuar. Doktrinat e saj ushtrojnë ndikim të madh në kuvendet legjislative, në kisha dhe në zemrat e njerëzve. Ajo është duke i ngritur ndërtesat e larta dhe jashtëzakonisht të mëdha, dhe lokalet e fshehta nëntokësore përmes të së cilave do të përsëriten ndjekjet e kohës së kaluar. Në mënyrë të fshehtë dhe të pahetueshme ajo është duke i shtuar fuqitë e veta për t'i realizuar qëllimet dhe për të sulmuar kur të vijë çasti vendimtar. E gjithë ajo që dëshiron Roma është që të ketë pozicion më të përshtatshëm dhe ky rast po i jepet. Ne, së shpejti do ta shohim dhe do ta ndjejmë se çfarë është qëllimi i Romës. Kush dëshiron të besoj dhe t'i dëgjoj Fjalët e Zotit në këtë mënyrë do t'i nënshtrohet përqeshjes dhe ndjekjes.

[551]

36. KONFLIKTI QË NDODHET PARA NESH

Qysh para fillimit të luftës së madhe në qiell, qëllimi i vazhdueshëm i satanit ka qenë që ta rrëzojë Ligjin e Zotit. Për ta arritur këtë ai u rebelua kundër Krijuesit dhe ndonse u dëbua nga qielli, luftën e njëjtë e vazhdoi në tokë. Qëllimi i tij pas të cilit vazhdimisht ka gjakuar është që njerëzit t’i mashtrojë dhe kështu t’i nxisë për ta shkelur Ligjin e Zotit. Qoftë nëse kjo arrihet duke e hedhur tërë Ligjin apo duke i mënjeluar pjesët e caktuara të tij, pasojat në fund do të jenë të njëjta. Ai “që gabon dikund” shprehë urrejtje ndaj tërë Ligjit; ndikimi dhe shembulli i tij janë në anën e shkeljes; ai “është fajtor për të gjitha” (Jakobi 2,10).

Duke tentuar të shkaktojë urrejtje nda dekretëve hyjnore, satani e ka bastarduar shkencën e Biblës dhe kështu lajthitjet janë futur në fenë e mijëra njerëzve që thonë se i besojnë Shkrimet Shenjt. Konflikti i fundit i madh ndërmjet të së vërtetës dhe lajthitjes është vetëm beteja përfundimtare e luftës shekullore kundër Ligjit të Zotit. Ne jemi duke hyrë në këtë konflikt—konfliktin ndërmjet ligjeve njerëzore dhe dekretëve të Jehovës, ndërmjet besimit të Biblës dhe besimeve në trillime dhe legjenda njerëzore.

Veglat të cilat do të bashkohen në këtë luftë kundër së vërtetës dhe drejtësisë që tani janë aktive. Fjala e shenjtë e Zotit që është ruajtur me çmimin e pësimeve aq të mëdha dhe të gjakut po vlerësohet pak. Biblën të gjithë e kanë para vetes, por pak njerëz janë që vërtetë e pranojnë si prijëse të jetës së tyre. Mosbesimi është duke mbretëruar jo vetëm në botë por edhe në kishë. Shumë njerëz i mohojnë mësimet që janë shtyllat kryesore të besimit të krishterë. Vepra e krijimit, siç e paraqesin shkrimtarët e frymëzuar, bjerrja e njeriut, pajtimi dhe vlera jetike e ligjit të Zotit në të vërtetë janë hedhur qoftë tërësisht qoftë pjesërisht nga një pjesë e madhe e atyre që [552] e konsiderojnë veten të krishterë. Mijëra njerëz të tillë që krenohen me mençurinë dhe pavarësinë e vet e konsiderojnë shenjë dobësie në qoftë se dikush mbështetet plotësisht në Bibël. Ata e konsiderojnë dëshmi të talentit dhe të dijes më të madhe në qoftë se e kritikojnë

Shkrimin Shenjt, e interpretojnë simbolikisht dhe ia kontestojnë të vërtetat e tij më të rëndësishme. Shumë predikuesë në kishat e tyre dhe shumë profesorë dhe mësues nëpër shkolla thonë se Ligji i Zotit është ndryshuar ose është hequr dhe se ata që besojnë se kërkesat e tij ende vlejnë dhe se duhet të plotësohen në mënyrë të përpiktë e meritojnë vetëm urrejtjen dhe përqeshjen.

Me hedhjen poshtë të së vërtetës njerëzit e mohojnë Autorin e saj. Kur e shkelin Ligjin e Zotit në këtë mënyrë e mohojnë autoritetin e Ligjdhënësit. Gjithashtu është lehtë të krijosh idhuj nga shkencat dhe teoritë e rrejshme si dhe nga druri apo guri. Me paraqitjen e rrejshme të tipareve të Zotit, satani te njerëzit krijon përfytyrim të gabueshëm për karakterin e Krijuesit të tyre. Shumë njerëz në vend të Zotit e vejnë në fron ndonjë idhull ndërsa Zoti i vërtetë siç na është zbuluar në Fjalën e tij, në Krishtin dhe në veprat e krijimit ka pak adhuruesë. Me mijëra njerëz e adhurojnë natyrën, ndërsa heqin dorë nga Zoti i natyrës. Në botën e sotme të krishterë mbretëron idhujtaria njësoj si në Izraelin antik gjatë kohës së profetit Elisaut por vetëm në formë tjetër. Zoti i shumë njerëzve që konsiderohen të mençur, zoti i filozofëve, i poetëve, i shtetarëve, i gazetarëve, zoti i qarqeve të larta, i shumë univerzitetëve dhe shkollave superiore e bile edhe i disa institucioneve teologjike—është pak më i mirë se Bali, zoti fenikas i diellit.

Asnjë lajthitje e pranuar nga bota e krishterë nuk ngritet më guximshëm kundër autoritetit të qiellit, asnjëra drejtpërsërdrejtë nuk i kundërvihet arsyes së shëndoshë dhe asnjëra nuk është më e rrezikshme për nga pasojat se sa shkenca e kohës së re që është duke u përhapur shpejtë e kjo është se Ligji i Zotit më nuk është i obligueshëm për njerëzit. Çdo vend i ka ligjet e veta që kërkojnë të respektohen dhe të zbatohen. Asnjë shtet nuk do të mund të ekzistonte pa to. Atëherë, a mund të paramendohet se Krijuesi i qiellit dhe i tokës nuk ka kurrëfarë ligjesh për krijesat e veta? Të supozojmë se predikuesit me prestigj, predikojnë haptazi se ligjet që mbretërojnë në vendin e tyre dhe i mbrojnë të drejtat e qytetarëve nuk janë të obligueshme, se ato e kufizojnë lirinë e popullit, prandaj nuk duhet të respektohen. Sa kohë këta njerëz do t'i kishin duruar nëpër predikatore? Por, a është fyerje më e madhe t'i urresh ligjet e shteteve dhe të vendeve apo t'i shkelësh ligjet hyjnore që janë bazë e të gjitha shteteve.

[553]

Do të ishte shumë më e kuptueshme që shtetet t'i suprimonin dispozitat e tyre dhe t'u lejonin njerëzve të bënin çka të duan, se sa Zoti i gjithësisë ta anulojë Ligjin e vet dhe botën ta lë pa kritere për gjykimin e fajtorëve ose për fajsimin e të drejtëve. A mund ta marrim me mend se çfarë do të ishin pasojat e suprimimit të ligjit të Zotit? Ky eksperiment tani më është bërë. Kanë qenë të tmerrshme skenat që kanë ndodhur kur në Francë u hoq besimi. Atëherë iu tregua botës se të mënjanohej kufizimet që i ka vënë Zoti do të thotë ta pranosh pushtetin e tiranëve më gjakësorë. Kur hiqet kriteri i drejtësisë atëherë i hapet rruga princit të së keqes për ta vendosur pushtetin e vet në tokë.

Kudo që mposhten dispozitat hyjnore, mëkati më nuk duket i mëkatshëm kurse e drejta nuk është e dëshirueshme. Ata që refuzojnë t'i nënshtrohen pushtetit të Zotit janë plotësisht të paaftë për ta sunduar veten. Shkencave të tyre të rrezikshme u bashkangjitet fryma e rebelimit në zemrat e fëmijëve dhe të rinisë të cilët për nga natyra nuk i duan kufizimet dhe si pasojë e tërë kësaj është që në shoqëri përhapet shfrenimi dhe anarkia. Edhe pse shumë njerëz e përqeshin naivitetin e atyre që i nënshtrohen kërkesave të Zotit, ata vet me ëndje i pranojnë mashtrimet e satanit. Ata lëshojnë pe ndaj dëshirave trupore dhe bëjnë mëkate të cilat janë për gjyqin hyjnor ndaj heretikëve.

Ata të cilët e mësojnë popullin që t'i nënçmojë urdhërat e Zotit, mbjellin padëgjueshmëri që më vonë ta korrin atë që e kanë mbjellur. Le të mënjanohej plotësisht digat e vendosura me Ligjin hyjnorë dhe së shpejti do të paraqitet mosrespektimi i ligjeve njerëzore. Ndonëse Zoti i ndalon veprat e pandershme, amoralitetin, gënjeshttrat dhe mashtrimet—njerëzit janë të gatshëm t'i shkelin normat e tij për hirë të përparimit të tyre sekularist; mirëpo pasojat e refuzimit të këtyre normave do të jenë më të tmerrshme se që ata mund t'i paramendojnë. Në qoftë se ligji nuk do të ishte në fuqi, atëherë përse njeriu të frikësohet që ta shkelë? Prona personale më nuk do të ishte e sigurtë. Njerëzit me dhunë do t'i rrëmbenin pasuritë e më të afërmëve dhe më të fuqishmit do të bëheshin më të pasur. As jeta nuk do të çmohej. Besëlidhja bashkëshortore më nuk do të ishte mburojë e shenjtë që e mbron familjen. Ai që do ta kishte pushtetin, nëse do të donte, do të mund t'ia merrte gruan të afërmit të tij. Urdhëri i pestë do të mënjanohej së bashku me të katërtin.

Fëmijët nuk do të ngurronin t'ua merrnin shpirtin prindërve të tyre në qoftë se në këtë mënyrë do të mund t'i realizonin dëshirat e zemrave të prishura. Bota e civilizuar do të ishte shndërruar në hordhi piratësh dhe vrasësish ndërsa siguria, qetësia dhe lumturia do të ishin zhdukur nga faqja e dheut. Është fakt se shkenca që afirmon tezën se njerëzit janë çliruar nga shtrëngesat e kërkesave të Zotit dhe kjo e ka dobësuar forcën dhe obligimin moral, gjë që botës ia ka hapur rrugën e padrejtësive. Anarkia, batakçillëku dhe amoraliteti janë duke na atakuar si një vërshim i rrezikshëm. Satani ëshë duke punuar me të madhe në familje. Flamuri i tij është duke vuar edhe në shtëpitë e atyre që pohojnë se janë të krishterë. Në to janë ngulitur smira, dyshimi, hipokrizia, tjetërsimi, zënka, konfliktet, dhënia e sekreteve të besuara dhe plotësimi i dëshirave të epsheve. I tërë sistemi i parimeve dhe mësimave fetare që duhet ta përbëjë themelin dhe suazën e jetës shoqërore, duket se është duke u luhatur dhe se po shkapërderdhet. Kriminelëve më arrogantë kur bienë në burgje për shkak të krimeve që kanë bërë shpeshherë u jepen dhurata dhe u kushtohet kujdes sikur të kishin bërë ndonjë vepër fisnike. Personaliteteve dhe krimeve të tyre u jepet publicitet i madh. Shtypi boton detaje atraktive për krimin dhe kështu i nxitë edhe të tjerët për mashtrime, piratizëm dhe vrasje, ndërsa satani gëzohet për suksesin e planeve të tija të ferrit. Kënaqësia me vese, marrja e jetës së dikujt në mënyrë të paskrupullt, shumëfishimi i pamaturive dhe i anariksë në të gjitha format dhe shkallët duhet t'i zgjojnë të gjithë ata që i druhen Zotit për të pyetur se çka mund të bëjnë për ta ndalur vërshimin e së keqes.

Gjyqet janë të bastarduara. Njerëzit në vendet udhëheqëse priren nga dëshirat për të përfituar dhe nga dashuria për kënaqësi shqisore. Pamaturia e ka dobësuar aftësinë e shumë njerëzve kështu që satani e ka mbi ta gati pushtetin e plotë. Juristët janë të prishur, të korruptueshëm, të pavërtetë. Dehja, orgjitë, pasionet, smira dhe mosrrespektimi i çdo lloji kanë hyrë në ata që i zbatojnë ligjet. “Kështu e drejta u hodh pas shpine, drejtësisë i duhet të qëndrojnë larg, përplaset për tokë e vërteta, drejtësisë brenda s’i lanë vend.” (Isaia 59,14)

[555]

Anarkia dhe errësira shpirtërore që kanë mbretëruar gjatë mbisundimit të Romës kanë qenë pasojë e pashmangëshme e hedhjes poshtë të Shkrimit Shenjt; por, ku të gjendet shkaku për përhapjen aq të gjerë të të pafeve, për refuzimin e Ligjit të Zotit dhe për bjerrjen

që del prej kësaj, pranë dritës së plotë të Ungjillit dhe në kohën e lirisë fetare? Tani kur satani më nuk mund ta mbajë botën nën pushtetin e vet duke ia marrë Shkrimin Shenjt ai i qaset mjeteve tjera për ta arritur qëllimin e njëjtë. Shkatërrimi i besimit në Bibël i shërben qëllimit të tij njësoj si edhe shkatërrimit të vet Biblës. Pasi që e ka përhapur besimin se Ligji i Zotit nuk vlen, satani njësoj me sukses i nxitë njerëzit që ta shkelin, sikur edhe atëherë kur fare nuk i kanë njohur normat e tij. Tani, si dhe dikur ai është duke punuar përmes kishës për t'i realizuar qëllimet e veta. Bashkësitë e sotme fetare kanë refuzuar t'i dëgjojnë të vërtetat jo të popullarizuara të paraqitura qartë në Shkrimin Shenjt dhe duke luftuar kundër tyre i kanë pranuar interpretimet absurde dhe kanë marrë aso qëndrimesh të cilat gjithkrah e kanë mbjellur farën e të pafeve. Me faktin se e kanë pranuar gënjeshtren e papës mbi pavdekshmërinë e natyrshme të shpirtit dhe mbi gjendjen e vetëdijshme të njerëve gjatë kohës së vdekjes e kanë hudhur poshtë mbrojtjen e vetme nga mashtrimet e spiritizmit. Shkenca mbi mundimet jetike i ka mashtruar shumë njerëz që të mos besojnë në Bibël. Dhe, kur kërkesat e urdhërit të katërt paraqiten qartë shumë njerëz e shohin se Zoti kërkon ta shenjtërojmë ditën e shtatë—të shtunën. Ndërsa, si rrugëdalje e vetme për t'u çliruar nga obligimet të cilat nuk i pëlqejnë për t'i plotësuar shumë mësues deklarojnë se Ligji i Zotit më nuk vlenë. Në këtë mënyrë ata e refuzojnë ligjin e me këtë edhe të shtunën. Sa më tepër që puna për reformën e së shtunës të përhapet, aq më shumë do të hedhet poshtë ligji hyjnor për t'iu shmangur kërkesave të urdhërit të katërt. Mësimet e prijësve të këtillë fetarë ia kanë hapur rrugën mosbesimit spiritizmit dhe urrejtjes së ligjit të shenjtë të Zotit. Këta prijës kanë përgjegjësi të tmerrshme për anarkinë e cila është duke mbretëruar në botën e krishterë.

Megjithatë, pikërisht këta prijës pohojnë se bjerrja që po përhapet me shpejtësi kryesisht duhet t'i përshkruhet përdhosjes së “të shtunës së ashtuquajtur të krishterë” dhe se shenjtërimi i obligueshëm i së dieles në masë të madhe do ta kishte përmirësuar moralin shoqëror. Ky pohim në veçanti theksohet në Amerikë, ku më së tepërmi është predikuar mësimi për të shtunën e vërtetë. Atje, reforma në pikëpamje të maturisë, njëra ndër reformat më të shquara dhe më të rëndësishme morale shpeshherë bashkohet me lëvizjen për shenjtërimin e së dieles, përfaqësuesit e së cilës paraqiten si njerëz që

veprojnë për të mirën më të madhe të shoqërisë, kurse ata që kundërshtojnë t'u bashkëngjiten shpallen armiqë të maturisë dhe të reformës. Mirëpo, fakti se një lëvizje që e përhap lajthitjen lidhet me veprën e cila vetvetiu nuk është e mirë nuk është dëshmi në favor të vet lajthitjes. Ne mund ta fshehim helmin në qoftë se e përziejme me ushqimin e shëndoshë por me këtë nuk ia ndërrojmë natyrën. Përkundrazi ai bëhet edhe më i rrezikshëm sepse kështu e marrim në mënyrë të pavetëdijshme. Njëra nga dinakëritë e satanit është që me gënjeshtër të bashkojë pikërisht atë që vërteta sa i duhen me qëllim që gënjeshtër të duket e besueshme. Prijësit e lëvizjes së të dieles mund t'i përfaqësojnë reformat që i duhen popullit, parimet që janë në pajtim me Biblën; por deri aty sa me to janë të lidhura kërkesat të cilat nuk i kundërvihen Ligjit të Zotit. Shërbëtorët e Zotit nuk mund të bashkohen me ta. Asgjë nuk mund t'i shfajsojë që i mënjanojnë urdhërat e Zotit në emër të normave njerëzore.

Me dy lajthitje të mëdha, me mashtrimin për pavdekshmërinë e shpirtit dhe mashtrimin për shenjtërimin e së dieles, satani do të arrijë që t'ua merr mendët njerëzve. Deri sa lajthitja e parë ia vë themelin spiritizmit, e dyta e krijon lidhjen miqësore me Romën. Protestantët e Shteteve të Bashkura do të jenë të parët të cilët përmes ambisit do ta zgjasin dorën për ta pranuar spiritizmin. Ata do ta pranojnë dorën e pushtetit të Romës dhe nën ndikimin e kësaj aleance të trefisht ky vend do të shkojë hapave të Romës me faktin se do t'i shkelë të drejtat e ndërgjegjes.

Pasi që spiritizmi jashtëzakonisht në mënyrë besnike e imiton krishterimin e sotëm për nga emri, ai ka fuqi më të madhe të mashtrimit dhe të dehjes. Vet satani është transformuar në mënyrë moderne. Ai do të paraqitet si engjell i dritës. Me ndihmën e spiritizmit do të bëjë shumë mrekulli; të sëmurët do të shërohen dhe do të ndodhin shumë mrekulli të pamohueshme. Dhe, pasi që shpirtërat e këqijë do të shtiren se e besojnë Biblën dhe do të shprehin respekt ndaj dispozitave të kishës, veprat e tyre do të pranohen si zbulesë e fuqisë së Zotit.

[557] Dallimi ndërmjet atyre që thonë se janë të krishterë dhe atyre që nuk besojnë mezi se do të vërehet. Pjesëtarët e kishave e duan atë që e don bota dhe janë të gatshëm që të bashkohen me të ndërsa, satani ka vendosur që t'i lidhë në një trup dhe kështu ta përforcojë çështjen e vet duke i tubuar të gjithë në radhët e spiritistëve. Katolikët të cilët

lavdërohen me mrekulli si shenjë të sigurtë të kishës së Zotit do të mashtrohen lehtë nga kjo forcë që bën mrekulli, ndërsa protestantët duke e hedhur poshtë mburojën e së vërtetës gjithashtu do të mashtrohen. Katolikët, protestantët dhe sekularistët do ta pranojnë një formë të devotshmërisë pa fuqi dhe në këtë bashkim do të shihet lëvizja për transformimin e botës dhe për vendosjen shumë kohë të pritur të mbretërisë mijëvjeçare.

Me ndihmën e spiritizmit satani paraqitet si mirëbërës i gjinisë njerëzore; ai i shëron sëmundjet e njerëzve dhe paraqitet si person që e sjell një religjion më të ri dhe më të lartësuar kurse në të njëjtën kohë punon si shkatërrimtar. Sprovat e tij shumë njerëz i shpiejnë në shkatërrim. Pamaturia e topitë arsyen; pas kësaj vijnë kënaqësitë trupore e shpirtërore, konfliktet dhe gjakderdhjet. Satani kënaqet me luftë, sepse lufta ia zgjon pasionet më të këqia të shpirtit dhe mandej i hedh në shkatërrim jetik viktimat e veta të zhytura në vese dhe në gjak. Qëllimi i tij është që popujt ti acarojë për të luftuar njëri kundër tjetrit sepse në këtë mënyrë mund t'ua marrë mendët njerëzve të mos i lërë që të përgatiten për të ekzistuar në ditën e gjyqit të Zotit.

Satani përmes fuqive natyrore punon gjithashtu për të tubuar shpirtërat e pagatshëm për korrjen e vet. Ai i ka studiuar labororet e fshehta të natyrës dhe e përdorë tërë fuqinë e vet që të mbizotërojë mbi ta aq sa e lënë. Kur i është lejuar që ta spiunojë Jobin, shumë shpejtë ia ka shkatërruar grigjet, shërbëtorët, shtëpitë dhe fëmijët: fatkeqësi pas fatkeqësie kanë ardhur varg si për një çast. Zoti është ai që i ruan krijesat e veta dhe i mbron nga fuqitë shkatërrimtare. Mirëpo, bota e krishterë ka shprehur urrejtje ndaj Ligjit të Zotit, kurse Zoti do ta bëjë atë që ka thënë se do ta bëjë. Ai botës do t'ia shkurtojë bekimet dhe do ta tërheqë mbrojtjen e vet prej atyre që ngriten kundër Ligjit të tij dhe i mësojnë të tjerët apo i detyrojnë që ta bëjnë të njëjtën gjë. Satani e ka pushtetin mbi të gjithë ata të cilët nuk i mbron Zoti. Ai disave do t'u ndihmojë dhe do t'i lumturojë me qëllim që më me sukses t'i realizojë qëllimet e veta, ndërsa të tjerët do t'i ngarkojë me probleme dhe do t'i nxisë të besojnë se Zoti është ai që po i mundon.

Derisa satani u paraqitet njerëzve si mjek i madh i cili mund t'i shërojë të gjitha sëmundjet e tyre, në të njëjtën kohë ai mbi ta do t'i shkarkojë sëmundjet dhe fatkeqësitë duke i shndërruar qytetet e tëra në rrënoja dhe shkretëtira. Bile edhe tani është duke vepruar.

Në fatkeqësitë dhe katastrofat në ujë dhe tokë, në zjarret e mëdha, në stuhitë e tmerrshme dhe në rënien e breshërit, nëpër uragane, vërshime, ciklone, batica të mëdha dhe tërmete, në çdo vend dhe në mijëra forma satani është duke e ushtruar fuqinë e vet. Ai është duke shkatërruar korrijen e pjekur për të sjellur halle dhe uri. Është duke e mbushur ajrin me infeksione vdekjepruese nga të cilat me mijëra njerëz vdesin nga epidemitë. Këto fatkeqësi do të jenë gjithnjë më të shpeshta e më fatale. Shkatërrimi do t'i gjejë si njerëzit ashtu edhe shtazët. “Vajton toka, po lëngon bota ... do të lëngojnë prijësit.. sepse e shkelën Ligjin, e thyen urdhërin dhe besën e përjetshme.” (Isaia 24,4.5)

Dhe, atëherë mashtruesi i madh do t'i bindë njerëzit se ata që i shërbejnë Zotit janë shkak i të gjitha fatkeqësive. Ata që e kanë shkaktuar trazimin e qiellit do ta shkarkojnë tërë peshën mbi njerëzit të cilët duke i dëgjuar udhërat e Zotit janë bërë vazhdimisht vërejtje për shkelësit e ligjit të Zotit. Do të pohohet se njerëzit duke mos e respektuar të dielen po e fyejnë Zotin; se ky mëkat e tërheq kobin i cili nuk do të pushojë deri sa të gjithë nuk detyrohen ta shenjtërojnë të dielen dhe ata që e predikojnë mbajtjen e urdhërit të katërt dhe kështu e rrënojnë respektimin e së dieles, e rebelojnë popullin dhe e pengojnë që përsëri ta fitojë mëshirën e Zotit për ta arritur mirëqenien e botës. Në këtë mënyrë do të përsëriten akuzat e dikurshme kundër shërbëtorëve të Zotit pikërisht për të njëjtin shkak: “E kur e pa Akabi Elisë i tha: këtu qenke a, ogurziu i Izraelit? Ky iu përgjigj: unë nuk i sjell të keqe Izraelit por ti dhe shtëpia e atit tënd që i keni lënë urdhërimet e Zotit dhe po shkoni pas baalve.” (1 Mbretërve 18,17.18) Kur akuzat e rrejshme ta kenë shkaktuar mllëfin e njerëzve, ata kundër të dërguarve të Zotit do ta zbatojnë veprimin e ngjashëm me atë që e kishte zbatuar Izraeli i rënë kundër Elisë.

Fuqia që bën mrekulli dhe që zbulohet përmes spiritizmit do ta ushtrojë ndikimin e vet kundër atyre që vendosin ta ndëgjojnë më tepër Zotin se njerëzit. Në porositë e tyre shpirtërat do të deklarojnë se i ka dërguar Zoti për t'i bindur kundërshtarët e së dieles se janë të lajthitur dhe se duhet t'i respektojnë ligjet e botës si Ligjin e Zotit. Ata do të shprehim pikëllim për shkak të bjerrjes së madhe që mbizotëron në botë dhe do të pohojnë së bashku me mësuesit fetar se gjendja e ulët e moralit është shkaktuar nga përdhosja e së

[559]

[560]

dieles. Do të ketë protesta të shumta në botë kundër atyre që do të refuzojnë t'u besojnë fjalëve të tyre.

Veprimi i satanit me popullin e Zotit në këtë konflikt të fundit është i njëjtë siç ka qenë në fillim të luftës së madhe në qiell. Ai është shndërruar në një subjekt i cili don ta përforcojë sundimin hyjnor ndërsa fshehtazi ka ndërmarrë të gjitha masat për ta rrëzuar. Dhe pikërisht veprën të cilën ai në këtë mënyrë është përpjekur ta kryej ia ka përshtuar engjëjve të cilët i kanë mbetur besnik Zotit. Një dinakëri e këtillë e karakterizon historinë e kishës së Romës. Ajo pohon se është duke vepruar si zëvendëse e qiellit, ndërsa në të vërtetë përpiket të ngritet mbi Zotin dhe ta ndryshojë ligjin e tij. Ata të cilët për shkak të besimit të tyre ndaj Ungjillit, nën pushtetin e Romës e kanë pësuar vdekjen kanë të qenë njollosur si kriminelë. Ata qenë shpallur se kanë qenë në aleancë me satanin. Janë përdorur të gjitha mjetet e mundshme për t'i akuzuar dhe që në sytë e popullit e bile edhe para syve të vet të duken si kriminelët më të mëdhenj. Ashtu do të jetë edhe tani. Në përpjekjet për t'i shkatërruar ata që e respektojnë Ligjin e Zotit, satani do të ndikojë që ata të akuzohen si shkelës të ligjit, si njerëz që nuk e respektojnë Zotin dhe në këtë mënyrë i sjellin në botë gjyqet e tij.

Zoti kurrë nuk e detyron dëshirën apo ndërgjegjen e njerëzve ndërsa satani përkundrazi gjithmonë shërbehet me dhunën më të egër që nën pushtetin e vet t'i fusë ata të cilët nuk mund t'i fusë në mënyrë tjetër. Ai përiqet që me frikë dhe tmerr ta vendos pushtetin mbi ndërgjegjen e njerëzve dhe ta imponojë dëgjueshmërinë e tyre. Për ta arritur këtë qëllim ai punon si përmes pushteteve shpirtërore ashtu edhe përmes pushteteve sekulariste duke i nxitur që t'i imponojnë ligjet njerëzore që janë në kundërshtim me ligjin e Zotit.

Ata që e respektojnë të shtunën Biblike do të akuzohen si armiqë të ligjit dhe të rendit dhe si ata që i shkatërrojnë normat morale të shoqërisë si shkaktar të anarkisë dhe të bjerrjes si ata që e shpiejnë botën në gjyqet e Zotit. Qëndrimi i tyre i ndërgjegjshëm ndaj Ligjit të Zotit do të shpallet si këmbëngulje, kokëfortësi dhe urrejtje e pushtetit. Ata do të akuzohen se nuk e respektojnë pushtetin. Predikuesit të cilët e mohojnë obligueshmërinë ndaj Ligjit hyjnor do të predikojnë nga predikatoret, por obligimin që pushteti civil patjetër duhet të respektohet sepse është i caktuar nga Zoti. Ata të cilët u përmbahen urdhërave të Zotit do të akuzohen në mënyrë të

rrejshme në organet legjislative dhe nëpër sallat e gjykatave dhe si të tillë do të gjykohen. Fjalëve të tyre do t'u jepet kuptim i rrejshëm, ndërsa veprimeve të tyre do t'u përshkruhen motivet më të ulëta.

Pasi që kishat protestante i hedhin poshtë dëshmitë e qarta biblike në favor të Ligjit të Zotit, ato do të synojnë t'i heshtin të gjithë ata të cilët nuk mund t'i rrëzojnë me Bibël. Duke i mbyllur sytë para faktit, ato do ta miratojnë veprimin i cili do t'i sjellë në persekutime të gjithë ata që me vetëdije kundërshtojnë ta bëjnë atë që e bënë bota, pjesa tjetër e krishterë dhe ata që nuk do të pranojnë ta respektojnë ditën e pushimit të papës.

Prijësit e lartë kishtarë dhe sekularist do të bashkohen për t'i korruptuar, për t'i bindur apo për t'i detyruar të gjithë njerëzit që ta shenjtërojnë të dielen. Mungesën e dëshmimeve hyjnore do ta zëvendësojnë me masa represive. Amoraliteti politik do ta shkatërrojë dashurinë ndaj të së drejtës dhe respektimin e së vërtetës. Bile edhe në Amerikën e lirë personalitetet prijëse dhe ligjdhënësit, me qëllim që t'ia sigurojnë vetes përkrahjen e opinionit do të lëshojnë pe ndaj dëshirës së përgjithshme që të miratohet një ligj për shenjtërimin e obligueshëm të së dieles. Liria e ndërgjegjes për të cilën kanë rënë shumë viktime më nuk do të respektohet. Në konfliktin i cili do të shkaktohet së shpejti do të plotësohen fjalët e profetit: "Atëherë Dragoi i hidhëruar kundër Gruas, shkoi e zuri luftë kundër mbetjës së pasardhsve të saj, kundër atyre të cilët i mbajnë urdhërimet e Zotit dhe e ruajnë dëshminë e Jezu Krishtit (Zbulesa 12,17).

[562]

37. BIBLA MBROJTJA JONË

“Në ligj mbështetuni, në dëshmi. Ata që nuk do të thonë kështu agimin nuk do ta presin.” (Isaia 8,20) Populli i Zotit mbështetet në Shkrimin Shenjt si në mbrojtjen kundër ndikimeve të mësuesve të rrejshëm ashtu dhe të fuqive mashtruese të shpirtërave të errësirës. Satani e përdorë çdo dinakëri që njerëzit t’i pengojë për të fituar dije nga Bibla sepse mësimi i saj i qartë i zbulon mashtrimet e tij. Çdo ngjallje e veprave hyjnore e nxitë princin e së keqes të zhvillojë aktivitete më të mëdha. Ai tani është duke i bërë përpjekjet e fundit ta përfundojë luftën kundër Krishtit dhe pasuesve të tij. Para nesh së shpejti do të dëshmohet mashtrimi i fundit i madh. Antikrishti para syve tonë do të bëjë mrekulli. Ai do ta imitojë qenien aq të ngjashme me të vërtetën sa që do të jetë e pamudshme të dallohet njëra prej tjetrës përveç me ndihmën e Shkrimit Shenjt. Me dëshmitë e Shkrimit Shenjt patjetër duhet të analizohet çdo pohim dhe çdo mrekulli që mund të bëhet.

Ata që përpiqen për t’i mbajtur udhërat e Zotit do të jenë të urrejtur dhe të përqeshur. Ata mund të mbështeten vetëm në Zotin. Për t’u përballuar sprovave që do t’u vijnë ata duhet ta kuptojnë vullnetin e Zotit ashtu siç është zbuluar në Fjalën e tij. Ata mund ta respektojnë Zotin vetëm atëherë në qoftë se e kuptojnë drejtë karakterin, pushtetin dhe qëllimet e tija dhe në qoftë se jetojnë në harmoni me të. Vetëm ata që i kanë forcuar shpirtërat me të vërtetat e Biblës do të mund ta përballojnë luftën e madhe të fundit. Çdo individ do të përballohet me pyetjen: a duhet ta dëgjoj më tepër Zotin apo njeriun? Çasti vendimtar është para deryve. A i kemi vënë këmbët në shkëmbin e pandryshueshëm të Fjalës së Zotit? A jemi të gatshëm të qëndrojmë fuqishëm në mbrojtjen e urdhërave të Zotit dhe të fesë së Jezusit?

[563]

Para kryqëzimit Shpëtimtarit u ka thënë nxënësve të vet se do të vritej dhe se do të ngjallej nga varri; engjëjt kanë qenë të pranishëm që fjalët e tij t’i skalitin në zemrat dhe shpirtërat e nxënësve. Mirëpo nxënësit e prisnin çlirimin nga zgjedha romake dhe nuk mundën

ta përballojnë mendimin se Ai në të cilin i kishin mbështetur të gjitha shpresat do të detyrohej ta përjetonte vdekjen aq të turpshme. Fjalët të cilat duhej t'u përkujtoheshin u kishin humbur nga kujtesa dhe koha e sprovës i gjeti të papërgatitur. Vdekja e Jezusit në këtë mënyrë ua shkatërroi shpresat si të mos ua kishte tërhequr vërejtjen fare. Kështu edhe neve në profeci na zbulohet e ardhmja gjithashtu aq qartë siç u qe zbuluar nxënësve me fjalët e Krishtit. Ngjarjet që janë të lidhura me mbarimin e kohës së mëshirës dhe me veprën e përgatitjes për kohën e halleve na janë paraqitur qartë. Mirëpo mijëra njerëz nuk kanë mirëkuptim për këto të vërteta të rëndësishme si të mos u ishin zbuluar fare. Satani i zgjuar kujdeset që ta mënjanojë nga ata çdo ndikim i cili do të kishte mundur t'i bënte esull për t'u shpëtuar; në këtë mënyrë koha e halleve do t'i gjejë të papërgatitur.

Kur Zoti ia dërgon botës vërejtjet aq të rëndësishme përmes engjëjve që fluturojnë në mes të qiellit dhe i shpallin, atëherë Ai kërkon nga çdo qenie e arsyeshme që i zgjuar ta pres lajmin. Gjyqet e tmerrshme që do të bëhen kundër të gjithë atyre që i luten bishës dhe figurës së saj (Zbulesa 14,9-11), duhet t'i nxisin të gjithë që t'i studjojnë me kujdes profecitë për ta mësuar se çka është vula e egërsirës dhe si duhet t'i shmangen që të mos e marrin. Mirëpo shumica e njerëzve i bëjnë veshët shurdhër për të mos e dëgjuar të vërtetën dhe për t'u drejtuar nga përrallat. Apostulli Pali ka thënë për kohën e fundit: “Sepse do të vijë koha kur njerëzit nuk do ta durojnë mësimin e shëndoshë, por sipas ëndjeve të veta do të bashkojnë rreth vetes mësuesë për ta kënaqur veshin.” (2 Timoteut 4,3) Ajo kohë ka ardhur. Njerëzit nuk e dëshirojnë të vërtetën biblike sepse ajo i kundërvihet dëshirave të zemrës mëkatore e cila e gjakon botën, kurse satani u sjell lajthitje të cilat ata i duan.

[564] Mirëpo Zoti në tokë do ta ketë popullin e vet i cili do të mbështet në Biblën dhe vetëm në Biblën, si kriter të të gjitha shkencave dhe si bazë të çdo reforme. As mësimet e njerëzve të ditur as pohimet e shkencës, as dogmat fetare, as vendimet e tubimeve kishtarë aq të shumta dhe kontradiktore, sa edhe kishat që i përfaqësojnë, as zëri i shumicës—askush prej këtyre, e as të gjithë së bashku nuk mund të konsiderohen si dëshmi për apo kundër cilësdo pikë të fesë. Para se ta pranojmë cilëndo shkencë apo normë duhet të bindemi se a e mbështet atë që është e qartë: “Kështu thotë Zoti.”

Satani përpigjet vazhdimisht që njeriun ta lidhë më tepër për vete se sa që ai është i lidhur për Zotin. Ai i mashtron njerëzit që peshkopët, klerikët dhe profesorët e teologjisë t’i trajtojnë si prijësa të tyre në vend që ta studjojnë Shkrimin Shenjt me qëllim që vet t’i mësojnë obligimet e tyre. Sepse, duke e drejtuar arsyen e këtyre prijësve satani sipas dëshirës së vet mund të ndikojë në popull.

Kur erdhi Krishti për ta predikuar Fjalën e jetës, populli i rëndomt e ndëgjonte me ëndje e bile edhe shumë klerikë e prijës i besonin. Mirëpo kryepriifti dhe prijësit e popullit vendosën ta injoronin, ta urrenin dhe t’i hedhnin poshtë mësimet e tij. Edhe pse u shkoi huq i tërë mudi për të gjetur arsye që ta akuzonin, edhe pse e ndjenin ndikimin e forcës dhe të urtisë hyjnore me të cilat qenë frymëzuar Fjalët e tij ata prapseprap iu nënshtruan paragjykimeve të veta. I hodhën poshtë dëshmitë më të qarta të shërbimit të tij mesianist sepse përndryshe do të detyroheshin të bëheshin nxënësit e tij. Këta kundërshtarë të Jezusit kanë qenë njerëzit të cilët populli që nga femijëria ishte mësuar t’i respektonte dhe që pakusht t’i nështrohej autoritetit të tyre. “Si bën që” pyesnin ata—“udhëheqësit dhe shkrimtarët tanë të mençur të mos e besojnë Jezusin? A thua këta njerëz të devotshëm nuk do ta kishin pranuar në qoftë se ai vërtetë do të ishte Krishti?” Ndikimi i mësuesve të këtillë e mashtroi popullin hebrej për ta refuzuar Shpëtimtarin e tyre.

Shpirti që i nxiste këta klerikë dhe udhëheqës i përshkon edhe sot e kësaj dite shumë njerëz që lavdërohen me devotshmërinë e tyre. Ata refuzojnë ta analizojnë dëshminë e Shkrimit Shenjt për të vërtetat e posaçme të kësaj kohe. Ata e theksojnë numrin e madh të tyre, pasurinë dhe përvojën dhe me nënçmim e vështrojnë numrin e vogël të mbrojtësve të së vërtetës si njerëz të parëndësishëm, të varfër dhe të pa prestigj të cilët e kanë një fe që i ndan nga bota.

Krishti parparakisht e kishte parë se përvetësimi i paskrupullt i pushtetit të cilin e bënin skribët dhe farisejët nuk do të pushonte me zhbëijen e hebrejve. Ai me shikim profetik e shihte ngritjen e pushtetit njerëzor i cili dëshironte ta mbizotëronte ndërgjegjen, gjë që për kishën në të gjitha kohët ka qenë mallkim i tmerrshëm. Akuza e tij e rëndë kundër skribëve dhe farisejëve si dhe vërejtjet drejtuar popullit që të mos shkante pas këtyre prijësve të verbër janë vërtetuar si këshilla për brezat e ardhshëm.

Kisha e Romës e kufizon të drejtën e interpretimit të Shkrimit Shenjt vetëm për klerikët. Duke u mbështetur në faktin se vetëm kisha është e aftë për ta interpretuar Fjalën e Zotit ajo ia merr Biblën popullit të rëndomt. Edhe pse Reformacioni ua dha të gjithëve Shkrimin Shenjt, megjithatë ky parim arbitrar që buron nga Roma i ndalon shumë protestantë që ta studiojnë Shkrimin Shenjt për vete. Prej tyre kërkohet që mësimin e tij ta pranojnë ashtu siç e interpreton kisha. Ka mijëra njerëz që nuk e marrin guximin të ndërmarrin diçka që është e kundërt me besimin e tyre ose e përcaktuar me mësimin e kishës së tyre, pa marrë parasysh se sa qartë është mbarshtruar në Shkrimin Shenjt.

Ndonse Bibla është përplot vërejtje kundër mësuesve të rrejshëm, megjithatë shumë njerëz janë të gatshëm që t'ia besojnë shpëtimin e shpirtërave të vet klerit. Sot ka mijëra të krishterë për nga emri të cilët nuk mund ta përmendin asnjë arsye tjetër për besimin e tyre, përveç në qoftë se ashtu janë mësuar prej prijësve të tyre fetarë. Ata kalojnë skaj mësimëve të Shpëtimtarit duke mos i kushtuar kujdes fare atyre por kanë besim të paluhatshëm në fjalët e klerikëve të tyre. Por a janë këta të pagabueshëm? Si mund t'ua besojmë shpirtërat tanë udhëheqjes së tyre, përveç në qoftë se nuk e mësojmë nga Fjala e Zotit se ata janë vërtetë bartësit e dritës? Mungesa e guximit moral që të kërcejmë mbi shtegun e shkelur të botës i mashtron shumë njerëz që të shkojnë hapave të njerëzve të ditur. Pasi që nuk dëshirojnë të studiojnë vet, më në fund ziren në rrjetën e lajthitjeve. Ata e shohin se e vërteta për këtë kohë është e paraqitur qartë në Bibël dhe e ndjejnë fuqinë e Shkrimit Shenjt i cili e përcjellë predikimin e tij, por megjithatë lejojnë, për shkak të kundërshtimit të klerit që të jenë të shkëputur nga drita. Edhe pse arsyeja dhe ndërgjegja janë dëshmuar, megjithatë këta shpirtëra të verbuar nuk marrin guxim të mendojnë më ndryshe se që mendojnë prijësit e tyre shpirtërorë, ndërsa mendimin personal, të mirën e tyre jetike ia flijojnë mosbesimit, krekosjes, mendjes fodull dhe paragjykimeve të tjerëve.

[566] Ka shumë mënyra me të cilat satani shërbehet që me ndihmën e ndikimit njerëzor t'i lidhë skllëverit e vet. Ai i lidhë mijëra njerëz për vete me lidhje të rrafinuara të dashurisë ndaj armiqëve të kryqit të Krishtit. Çfarëdo që të jetë kjo lidhje—prindore, lidhja e bijve, lidhja bashkëshortore apo miqësore pasojat janë të njëjta. Kundërshtarët

e së vërtetës e përdorin fuqinë e vet për ta mbizotëruar ndërgjegjen kurse shpirtërat për t'i mbajtur nën pushtetin e vet nuk kanë mjaft guxim as mëvetësi për ta dëgjuar ndjenjën personale të obligimit.

Lavdërimi i vërtetë dhe i drejtë i Zotit janë të pandashëm. Është e pamundshme që njeriu i cili i përmbahet Shkrimit Shenjt të mos e respektojë Zotin. Shumë njerëz pohojnë se nuk është me rëndësi së çka beson dikush, në qoftë se jeta e tij është drejtë. Mirëpo jeta formohet nga besimi. Në qoftë se të vërtetën dhe dritën mund ta zëmë kurse ne nuk duam t'i dëgjomë dhe t'i kuptojmë, atëherë vërtetë i kemi refuzuar. Ne në këtë mënyrë më me ëndje e zgjedhim errësirën se dritën.

“Ka udhë që njeriut i duket e drejtë, por në fund e shpie në vdekje.” (Fjalët e Urta 16,25) Injoranca dhe mosdija nuk e arsyetojnë lajthitjen apo mëkatin kur të na jepet rasti për ta njohur vullnetin e Zotit. Njeriu udhëton dhe vjen në vendin ku ndahen rrugët, por shtigjet tregojnë se ku shpie secila prej tyre. Në qoftë se njeriu nuk kujdeset për udhërrëfimin dhe niset rrugës e cila i duket e drejtë, megjithatë sado që të jetë i sinqertë mund të gjendet në rrugën e gabueshme.

Zoti na e kanë dhënë Fjalën e vet për t'u njohur me mësimet e saj edhe për të mësuar vet se çka kërkon Ai prej nesh. Kur një skribiu kishte drejtuar Jezusit me pyetjen: “Mësues çka duhet të bëj për ta fituar jetën e pasosur?—Shpëtimtari e drejtoi nga Shkrimi Shenjt me fjalët—“çka shkruna në Ligj? Si lexon atje?” (Luka 10,25.26) Mosdija nuk e shfajson as plakun, as të riun as nuk i çliron nga dënimi të cilin e tërheq pas vete shkelja e Ligjit të Zotit, sepse ata e kanë pasqyrën besnike të këtij ligji, parimet dhe kërkesat e tij. Nuk mjafton që vetëm të kemi qëllime të mira; nuk mjafton ta bëjmë atë që konsiderohet e drejtë ose atë që thotë predikuesi se është e drejtë. Është fjala për shpëtimin e shpirtit tonë prandaj secili për vete duhet ta studjoj Shkrimin Shenjt. Sado të jetë e fuqishme bindja jonë, sado që të jemi të bindur se ai që predikon se e di ç'është e vërteta, kjo nuk bën të jetë themeli ynë. Ne e kemi hartën në të cilën janë të shënuara të gjitha udhërrëfimet për në qiell dhe asgjë nuk duhet të supozojmë apo ta marrim me mend.

[567]

Detyra e pare dhe më e lartë e çdo qenie të arsyeshme është që të mësojë nga Shkrimi Shenjt se ç'është e vërteta e atëherë të jetojë në bazë të asaj drite dhe t'i kurajojë të tjerët që dhe ata të ecin rrugës

[568]

së tij. Nga dita në ditë, ne duhet ta studjojmë Biblën me kujdes, të thellohemi në çdo mendim të saj dhe t'i krahasojmë vargjet me kujdes. Me ndihmën e Zotit ne duhet ta formojmë vet mendimin tonë sepse para Zotit do të përgjigjemi vet për veten.

Të vërtetat e zbuluara në mënyrën më të qartë në Bibël, njerëzit e ditur i kanë mbështjellë me dyshime dhe me errësirë. Duke u bërë se posedojnë dije të lartë, ata thonë se Shkrimi Shenjt ka domethënie shpirtërore mistike dhe misterioze e cila nuk është e shprehur qartë me gjuhën tonë. Këta njerëz janë mësues të rrejshëm. Njerëzve të këtillë Jezusi u ka thënë: “Nuk e kuptoni Shkrimin Shenjt e pushtetin e Zotit.” (Marku 12,24) Gjuha e Biblës duhet të interpretohet në bazë të domethënies së qartë përveç në qoftë se janë përdorë simbole apo figura të caktuara. Krishti e ka dhënë këtë premtim: “Kush do ta kryej vullnetin e Tij, do ta njoh a është ky mësim i Zotit.” (Gjoni 7,17) Në qoftë se njerëzit dëshirojnë ta kuptojnë Biblën ashtu siç thotë ajo, sikur të mos kishte mësues të rrejshëm për t'ua tollovitur mendjet, do të zbatohesh vepra e cila do t'i gëzonte engjëjt dhe mijëra e mijëra njerëz që bredhin në lajthitje do të vinin në grigjet e Krishtit.

Ne gjatë studimit të Biblës duhet t'i përdorim të gjitha forcat shpirtërore dhe ta angazhojmë arsyen për t'i kuptuar realitetet e thella qiellore aq sa është e mundshme për njerëzit vdekatarë. Por nuk duhet të harrojmë se dëgjueshmëria fëmijërore dhe nënshtrimi janë tiparet e vërteta të nxënësve. Vështirësitë biblike kurrë nuk mund të përballohen në mënyrën e njëjtë me të cilën shërbehemi gjatë analizimit të problemeve filozofike. Ne nuk mund të lëshohemi në studimin e Biblës me atë vetëbesim me të cilin shumë njerëz i qasen studimeve nga sfera e shkencës, por me lutje dhe besim në Zotin dhe me dëshirë të sinqertë që ta njohim vullnetin e tij. Ne duhet të nisemi nga shpirti i devotshëm dhe i dëgjueshëm në qoftë se duam ta arrijmë njohjen e të madhit “UNË JAM”. Në rastin e kundërt shpirtërat e këqijë do të na e verbërojnë arsyen dhe do ta shkëpusin zemrën tonë nga e vërteta e cila në ne nuk mund të lë kurrëfarë mbrese.

[569] Shumë pjesë të Shkrimit Shenjt të cilat njerëzit i konsiderojnë mistere ose i kapërcejnë si diçka të parëndësishme, janë përplot ngushëllime dhe mësim për atë i cili mëson në shkollën e Krishtit. Njëra ndër arsyet përse shumë teologë nuk e kanë të qartë kuptimin për Fjalën e Zotit është fakti se i mbyllin sytë para të vërtetave të cilat

nuk duan t'i zbatojnë në jetën e tyre. Kuptimi i të vërtetave biblike, nuk varet aq shumë nga fuqitë intelektuale të atij që i studion, aq sa nga sinqeriteti i qëllimeve dhe i dëshirave serioze për drejtësi.

Bibla kurrë nuk bën të studjohet pa lutje. Vetëm Shpirti Shenjt mund të na ndihmojë ta kuptojmë rëndësinë e atyre gjërave të cilat lehtë mund të kuptohen dhe të na ruajë nga mjegullimi i atyre pikave të së vërtetës të cilat vështirë kuptohen. Është detyrë e engjëjve qiellorë t'i përgatisin zemrat tona për ta kuptuar Fjalën e Zotit ashtu që të jemi të ngazëllyer nga bukuria e saj, të mbushur me këshilla, të kurajuar dhe të forcuar me premtimet të cilat gjenden në të. Një lutje e autorit të psalmeve duket kështu: “Hapmi sytë që të shikojë mrekullitë e Ligjit Tënd.” (Psalmi 119,18) Kjo duhet të jetë edhe lutja jonë. Sprovat shpeshherë na duken të papërballueshme për arsye se lihet pasdore lutja dhe studimi i Biblës si dhe fakti se ai që i nënshtrohet sprovës nuk i përkujton menjëherë premtimet e Zotit për ta pritur satanin me armën biblike. Mirëpo, engjëjt janë vazhdimisht rreth atyre që kanë vullnet t'i pëvetësojnë gjërat hyjnore dhe në çastin e nevojës së madhe ata do t'ua përkujtojnë ato të vërteta të cilat u nevojiten. “Kur të vijë si përroi i rrëmbyeshëm, Shpirti Shenjt do të qëndrojë përballë tij.” (Isaia 59,19)

Jezusi u ka premtuar nxënësve të vet: “E Shpirti Shenjt—mbrojtës të cilin do tua dërgojë Ati në emër Tim, Ai do t'jua mësojë të gjitha dhe do t'ju përkujtojë gjithçka ju thash.” (Gjoni 14,26) Mirëpo mësimet e Krishtit së pari duhet të jenë skalitur në kujtesën tonë në mënyrë që Shpirti Shenjt në çastin e rrezikut të mund të na e përkujtojë. “Fjalët tua i fsheha në zemrën time”—ka thënë Davidi “që të mos gaboj kundër teje.” (Psalmi 119,11)

Të gjithë ata që e çmojnë të mirën e amshueshme duhet të ruhen të mos bijnë në sprovën e dyshimeve. Sulmet do të jenë të orientuara ndaj shtyllave themelore të së vërtetës. Është e pamundshme të kursehemi nga përqeshjet, nga filozofemat dhe shkencat e rrejshme e atraktive të shkencës moderne. Satani i rregullon sprovat e veta për të gjitha shtresat. Të paarsimuarit i sulmon duke i përqeshur dhe shpotitur ndërsa të arsimuarit me vërejtje shkencore dhe me sfida filozofike, njësoj të llogaritura për të shkaktuar mosbesim apo për ta nënçmuar Shkrimin Shenjt. Bile edhe rinia që ka pak përvojë, e merr guximin të dyshojë në parimet themelore të krishterimit. Edhe ky mosbesim i të rinjëve, sado që është i cekët e ka ndikimin e

vet. Shumë njerëz në këtë mënyrë janë mashtruar duke e shpotitur besimin e prindërve të tyre dhe duke e urrejtur frymën e mëshirës (Hebrenjëve 10,29). Shumë jetëra të atyre që kanë premtuar se do t'i shërbejnë Zotit me nder dhe botës me bekim janë shkatërruar nga fryma e helmuar e ateizmit. Të gjithë ata që mbështeten në konkluzionet narcisoide të arsyes njerëzore dhe u duket se mund t'i interpretojnë misteret hyjnore dhe se pa ndihmën e urtisë së Zotit mund ta gjejnë të vërtetën kanë rënë në rrjetën e kurtheve të satanit.

Ne jemi duke jetuar në periudhën kohore më solemne të historisë së kësaj bote. Fati i njerëzve të cilët e kanë stërmbushur botën së shpejti duhet të vendoset. E mira e jonë e ardhshme personale e gjithashtu edhe shpëtimi i njerëzve të tjerë, varet nga rruga prej të cilës tani do të nisemi. Është e nevojshme që të na prijë fryma e së vërtetës. Çdo pasues i Krishtit duhet të pyes seriozisht: “O Zot çka dëshiron të bëj?” Ne duhet të përkulemi para Zotit në agjërim dhe lutje dhe që shumë të mendojmë për Fjalën e tij e sidomos për ngjarjet në gjyq. Tani duhet të kërkojmë përvoja të thella dhe të gjalla me Zotin. Nuk bën ta humbim asnjë çast. Rreth nesh janë duke u ngjeshur ngjarjet me rëndësi më të madhe: ne gjendemi në trollin magjik të satanit. Mos flini rojet e Zotit! Armiku është afër dhe ju vrojton, i gatshëm që në çdo moment të vërsulet mbi ju dhe t'ju bëj pre, vetëm në qoftë se koteni dhe ju zë gjumi.

Shumë njerëz janë të mashtruar në pikëpamje të pozitës së tyre para Zotit. Ata janë të kënaqur me vetveten sepse nuk kanë bërë vepra të këqija por i harrojnë veprat e mira dhe fisnike të cilat i kërkon Zoti prej tyre që ata nuk i kanë bërë. Nuk mjafton që ata janë pemë në kopshtin e Zotit. Zoti pret që ata të japin fryte. Ai i bën përgjegjës për të gjitha të mirat të cilat në mëshirën e Tij kanë mundur t'i bëjnë dhe nuk i kanë bërë. Ata janë të regjistruar në librat qiellorë si ata që i pengojnë tokës. Mirëpo edhe rasti i këtyre njerëzve nuk është krejtësisht pa mëshirë. Për ata që nuk e çmojnë dashurinë e Zotit dhe e keqpërdorin mëshirën e tij, zemra e dashurisë që duron shumë ende lutet. “Prandaj thotë: zgjohu ti që fle, ngritu nga të vdekurit dhe do të shëndërisë Krishti! Shikoni me kujdes si jetoni: jo si njerëz të marrë por si njerëz të urtë të cilët dinë ta shfrytëzojnë mirë kohën, sepse ditët janë të këqija.” (Efesianëve 5,14-16)

[571]

Kur të vijë koha e provës do të dëshmojnë ata që e kanë pranuar Fjalën e Zotit si rregull të jetës së tyre. Në verë nuk shihet dallimi ndërmjet drunjëve halorë dhe të tjerë; por kur të vijnë stuhitë e dimrit drunjët halorë mbeten të pandryshyeshëm ndërsa të tjerëve u bijnë gjethet. Kështu edhe tani, gjoja të krishterët nuk mund të dallohen nga të krishterët e vërtetë, por është pikërisht para nesh koha kur ky dallim do të duket. Le të ngriten kundërshtarët le të ndizet fanatizmi fetar dhe intoleranca përsëri, le të vazhdojnë persekutimet—gjysëm të krishterët dhe hipokritët do të luhaten dhe do të heqin dorë nga feja e tyre, por të krishterët e vërtetë do të qëndrojnë fuqishëm si kreshta me besim edhe më të fuqishëm dhe me shpresë edhe më të ndritshme se në ditët e mirëqenies.

Autori i psalmeve thotë: “Ligjin tënd gjithë ditën e sjellë në mend! Me anë të urdhërimeve tua e fitoj urtinë, prandaj urrej çdo udhë gënjeshtre.” (Psalmi. 119,99.104) “Lum njeriu që e fitoi urtinë.” “Ai do të jetë por si druri i mbëltuar në breg të ujit, që kah përroi i lëshon rrënjët e s’do të trembet kur të vijë zhegu: gjethi i tij do të jetë i blertë. Për vit thatësie s’është në kujdes, nuk pushon duke dhënë fruta.” (Fjalët e Urta 3,14; Jeremiu 17,8)

[572]

38. VËREJTJA E FUNDIT

“Pastaj pashë: një engjëll tjetër po zbriste nga qielli dhe kishte pushtet të madh dhe mbarë toka shndriti prej shkëlqimit të tij. Ai bërtiti me një zë të fortë: Ra, ra Babilonia e madhe! U bë banesë e djajve, strofull shpirtërash të ndytë i të gjithë shpendëve të ndytë dhe të urrejtur ... dëgjova edhe një tjetër zë nga qielli që thoshte: dilni prej saj populli im, që të mos bëheni pjesëtarë në mëkatet e saja, të mos ju gjejnë të këqijat e saja.” (Zbulesa 18,1.2.4)

Ky vend në Shkrimin Shenjt e thekson kohën kur duhet të përsëritet lajmi për rënien e Babilonit të cilin e ka shpallur engjëlli i dytë (Zbulesa 14,8) me vërejtjet për bjerrjet që kanë depërtuar në bashkësitë e ndryshme fetare të cilat e përbëjnë Babilonin qysh kur se ky lajm është shpallur për herë të parë në verën e vitit 1844. Këtu përshkruhet gjendja e tmerrshme në fushën e religjionit. Me çdo refuzim të së vërtetës shpirti i njerëzve bëhet më i errët kurse zemra e tyre më e fortë deri sa të mos shndërrohen në të pa fe publikisht. Përkundër vërejtjeve që i ka dërguar Zoti, ata do të vazhdojnë ta urrejnë njërin ndër dhjetë urdhërat deri sa të mos mashtrohen deri në atë pikë që të fillojnë t’i ndjekin ata të cilët urdhërat i konsiderojnë të shenjta. Urrejtja e Fjalës së Zotit dhe urrejtja e popullit të tij nënkuptojnë urrejtjen e Krishtit. Kur ta aprovojnë kishat mësimin spiritist do të hiqen digat afshit të zemrës kurse ushtrimi i religjionit do të bëhet palltë me të cilën do të mbulohet anarkia më tinzare. Besimi në zbulesa spiritiste ia hap rrugën shpirtërave të rrejshëm dhe shkencave djallëzore dhe në këtë mënyrë në kisha do të ndjehet ndikimi i engjëjve të këqijë.

[573] Për Babilonin, për kohën kur flitet për këtë, në këtë profeci thuhet edhe këto fjalë: “Sepse mëkatet e saja arriten deri në qiell dhe Zotit i ranë ndërmend padrejtësitë e saj.” (Zbulesa 18,5) Babiloni e kishte plotësuar kupën me fajin dhe mëkatet e veta prandaj dhe shkatërrimi i shpejt ishte i pashmangshëm. Mirëpo Zoti e ka ende popullin e vet në Babilon dhe para se ai t’i nënshtrohet gjyqeve të Zotit, besimtarët duhet të thirren të dalin para tij, të mos përzihen në mëkatet e tij dhe

që “të mos i hakmerren të këqijat e tij”. Prandaj këtu është fjala për lëvizjen e cila është paraqitur me engjëllin që zbret nga qielli, që e ndriçon tokën me lavdinë e vet dhe me zë të madh i shpallë mëkatet e Babilonit. Lidhur me lajmin e tij dëgjohet thirrja: “Dilni prej tij populli im!” Kjo thirrje lidhur me lajmin e tretë të engjëllit e përbën vërejtjen e fundit e cila do t’u jepet banorëve të tokës.

Fundi drejt të cilit është duke shkuar bota është i tmerrshëm. Fuqitë botërore që po bashkohen në luftë kundër urdhërave të Zotit do ta japin udhërin që: “Të vegjël e të mëdhenjë të pasur e të varfër, të lirë apo skllevër” (Zbulesa 13,16) t’i përshtaten zakonisht të kishës duke e shenjtëruar të dielen. Të gjithë njerëzit që do t’i kundërvehen do të ndëshkohen dhe më në fund do të shpallet se e meritojnë vdekjen. Në anën tjetër, Ligji i Zotit i cili na urdhëron ta respektojmë ditën e Krijuesit kërkon dëgjueshmëri dhe devotshmëri por edhe kërcënohet me mllef kundër të gjithë shkelësve të atij ligji.

Kur kjo çështje e Ligjit të Zotit njerëzve t’u paraqitet qartë atëherë secili që e shkelë ligjin e Zotit për t’i dëgjuar dekretet e njeriut do ta marrë vulën e egërsirës. Ai mund ta marrë shenjen e besimit ndaj pushtetit të cilin don ta dëgjoj në vend të Zotit, por për këta njerëz vijon kjo vërejtje: “Kushdo e adhuron egërsirën dhe truporen e saj dhe e merr vulën në ballë apo në dorë do ta pijë verën e zemrimit të Zotit, të pazbutur, të ndikuar në gotën e zemrimit të Tij.” (Zbulesa 14,9.10)

Mirëpo asnjërin kurrë nuk do ta shtyp mllefi i Zotit para se e vërteta t’i pasqyrohet zemrës dhe ndërgjegjes së tij edhe në qoftë se ai e hedh poshtë. Shumë njerëz kurrë nuk kanë pasur rast t’i dëgjojnë të vërtetat e posaçme për këtë kohë. Obligueshmëria e urdhërit të katërt kurrë nuk është paraqitur në dritën e vërtetë. Zoti i cili e lexon çdo zemër dhe e matë çdo motiv, nuk do ta braktisë asnjërin prej njerëzve që kërkojnë ta njohin të vërtetën prandaj të tillët nuk do të mashtrohen në pikëpamje të rezultatit të luftës. Popullit, urdhëri nuk do t’i imponohet në mënyrë të verbër. Secili do të ketë mjaft dritë që me vetëdije ta merr vendimin.

[574]

E shtuna do të jetë gurthemel i besimit sepse ajo është pikë e së vërtetës e cila në veçanti është duke iu nënshtruar sulmeve. Kur mbi njerëzit të bjerë fatkeqësia e fundit e madhe atëherë do të tërhiqet linja përkufizuese ndërmjet atyre që i shërbejnë Zotit dhe atyre që nuk i shërbejnë. Deri sa shenjtërimi i së dieles në pajtim me ligjet

botërore përkundër urdhërit të katërt, do të jetë shenjë e besimit ndaj asaj force që i kundërvehet Zotit, në anën tjetër shenjtërimi i së shtunës së vërtetë në pajtim me Ligjin e Zotit do të jetë shenjë e besimit ndaj Krijuesit. Deri sa një grup i njerëzve, duke e marrë shenjën e nështrimit ndaj pushteteve tokësore do ta marrë vulën e egërsirës, grupi tjetër i njerëzve duke e zgjedhur shenjën e besimit ndaj autoritetit hyjnor do ta pranojë vulën e Zotit.

Më herët ata që i predikonin të vërtetat e lajmit të engjëllit të tretë shpeshherë janë konsideruar shkaktues të hutive. Parashikimet e tyre se në Shtetet e Bashkuara do të mbizotërojnë intoleranca fetare dhe se një kishë me një kishë tjetër do të bashkohen për t'i ndjekur ata që i mbajnë urdhërat e Zotit, janë konsideruar si të pabaza dhe qesharake. Pohohet se ai vend nuk mund të jetë gjatë tjetër fare në krahasim me atë që ka qenë: mbrojtës i lirisë fetare. Mirëpo kur është fjala për shenjtërimin e dhunshëm të së dieles do të debatohet me të madhe dhe do të shihet se po afrohet ngjarja për të cilën aq shumë është dyshuar dhe e cila nuk është besuar, kurse lajmi i engjëllit të tretë lë aso mbresash çfarë më parë nuk ka mundur të lërë.

Zoti në të gjitha kohët i ka dërguar njerëzit e vet për ta njollosur mëkatën si në botë ashtu dhe në kishë. Mirëpo populli dëshiron të dëgjojë gjëra të këndshme, sepse e vërteta e pastër e paartificializuar nuk i pëlqen. Shumë reformatorë në fillim të punës së vet kanë vendosur të jenë shumë të matur në njollosjen e mëkstatit të kishës dhe të popullit. Ata shpresonin se me shembullin e jetës së krishterë popullin do ta kthejnë drejt shkencës biblike. Mirëpo, te ata arriti Shpirti Shenjt siç i kishte ardhur Elisë kur e ndiqnin sepse i njolloste mëkatet e perandorit pa fe dhe të popullit të rënë—shkencat të cilat në fillim ngurrnin t'i predikonin. Shpirti Shenjt i ka nxitur që me zell ta shpallin të vërtetën dhe rrezikun që i kërcënohet njerëzve. Ata i thoshin hapët fjalët të cilat ua kishte thënë Zoti pa frikë nga pasojat dhe populli ishte i detyruar t'i dëgjonte vërejtjet.

[575]

Në këtë mënyrë do të shpallet edhe lajmi i engjëllit të tretë. Kur të vijë koha që të predikohet me fuqinë më të madhe Zoti do t'i shfrytëzojë veglat e përkushtuara, do ta drejtojë mendjen e atyre të cilët do t'i përkushtohen shërbesës së tij. Predikuesit do të aftësohen edhe më tepër duke e mirosur Shpirtin Shenjt se sa përmes arsimimit në shkolla. Njerëzit me besim dhe ata që luten do të nxiten për të shkuar drejt gjakimit të shenjt dhe për ta predikuar fjalën që ua

jep Zoti. Mëkatet e Babilonit do të zbulohen. Pasojat e tmerrshme të atyre gjërave që i kanë imponuar ritualet kishtarë të ndihmuara nga pushtetet civile depërtimi i spiritizmit, zhvillimi i heshtur dhe i shpejtë i pushtetit të papatit—të gjitha këto do të demaskohen. Këto vërejtje solemne do ta trondisin popullin. Mijëra e mijëra njerëz do t'i dëgjojnë fjalët të cilat nuk kanë pasur rast t'i dëgjojnë. Me habi do të dëgjojnë dëshminë se Babiloni është kisha e cila ka rënë për shkak të lajthitjeve dhe mëkateve të veta dhe për shkak të refuzimit të së vërtetës e cila i është dërguar nga qielli. Kur populli t'u drejtohet mësuesve të vet të mëhershëm me pyetjen kureshtarë: “Vallë a është ashtu? Atëherë predikuesit e tyre do të rrëfejnë tregime, do t'u flasin gjëra të këndshme me qëllim që në këtë mënyrë të zvogëlohet shqetësimi dhe të ndikojnë në ndërgjegjen e zgjuar. Mirëpo pasi që shumë njerëz do të refuzojnë për t'i shërbyer vetëm autoritetit të njeriut, dhe pasi që do të kërkohet parimi Biblik—“kështu thotë Zoti” shumica e predikuesve si dhe farisejtë në kohën antike, për arsye se është vënë në pikëpyetje autoriteti i tyre do të thonë me mllef se ky lajm është nga satani se do t'i rebelojë shumë njerëz, që do t'i turpërojë prandaj do t'i ndjekë ata që e shpallin.

Satani do të hidhërohet kur lufta të përhapet në rajone të reja dhe vëmendja e popullit të përqëndrohet në ligjin e shkelur të Zotit. Fuqia që e përcjellë lajmin do t'i hidhërojë ata të cilët i kundërvehen. Klerikët do t'i përdorin përpjekjet gati mbinatyrore për ta fshehur dritën që të mos i ndriçojë grigjet e tyre. Do të angazhohen me të gjitha mjetet të cilat u qëndrojnë në dispozicion për ta penguar debatin për këto çështje të rëndësishme. Kisha do të mbështetet në dorën e fuqishme të pushtetit civil dhe në këtë pikë katolikët dhe protestantët do të bashkohen. Kur lëvizja për shenjtërimin e përgjithshëm të së dieles të bëhet më e guximshme dhe më e vendosur atëherë do të thirret në ndihmë edhe ligji kundër atyre që e shenjtërojnë të shtunën. Do t'u kërcënohen me dënime me para dhe me burgim, ndërsa disave do t'u ofrojnë vende me ndikim dhe pozita si dhe përparësi e shpërblime të tjera vetëm për t'i detyruar që të heqin dorë nga feja e tyre. Mirëpo përgjegjja e tyre vendimtare do të jetë: “Na e tregoni me Fjalën e Zotit lajthitjen tonë!” Këtë lutje të njëjtë e ka shqiptuar edhe Luteri kur ka rënë në rrethanat e ngjashme. Ata të cilët do të sillen para gjyqeve do ta bëjnë të vërtetën me fjalën e qartë dhe disa prej atyre që do t'i dëgjojnë do të nxiten që të

vendosen për t'i ruajtur të gjitha urdhërat e Zotit. Kështu, drita do të vijë te shumë mijëra njerëz të cilët ndryshe kurrë nuk do të kishin mësuar diçka për këto të vërteta.

Dëgjueshmëria e ndërgjegjshme ndaj Fjalës së Zotit do të konsiderohet rebelim. Të verbëruar nga satani, prindërit do të veprojnë ashpër dhe do të sillen në mënyrë të vrazhdët me fëmijët e tyre për shkak të besimit ndaj urdhërave të Zotit; zotërinjtë do t'i mundojnë shërbëtorët e tyre në qoftë se i mbajnë urdhërat e Zotit. Dashuria do të zvetnohet. Fëmijët do të privohen nga trashëgimia dhe do të dëbohen nga shtëpitë. Pali thotë: “Veçse edhe të gjithë ata që duan të jetojnë në përshpirtëri me Krishtin do të shpëtohen” (2 Timoteut 3,12) dhe kjo thënie do të plotësohet saktësisht. Pasi që mbrojtësit e së vërtetës do të kundërshtojnë ta kremtojnë të dielen në vend të së shtunës disa prej tyre do të burgosen, disa të tjerë do të ndiqen kurse me disa do të veprohet si me skllëvër. Për arsien njerëzore e gjithë kjo tani duket e pamundshme, por kur Shpirti Shenjt t'i braktisë njerëzit dhe ata të bijnë nën pushtetin e satanit i cili i urren normat e Zotit do të ndodhin gjëra të mrekullueshme. Zemra mund të jetë shumë brutale, kur prej saj të zhduket dashuria dhe frika nga Zoti.

Posa të afrohet stuhia, shumë njerëz që i kanë besuar lajmit të tretë të engjëllit por nuk kanë qenë të përkushtuar dhe të devotshëm ndaj të vërtetës do t'i braktisin pikëpamjet e veta dhe do të kalojnë në rradhët e kundërshtarëve. Duke u bashkuar me botën dhe duke marrë pjesë në frymën e saj, ata do të arrijnë deri në pikën që gjërat t'i vështrojnë në dritën e njëjtë si dhe ata, ndërsa kur të bijnë në sprova do të jenë të gatshëm ta zgjedhin anën më të dobishme, më të popullarizuar. Njerëzit e urtë dhe me sjellje të duhur të cilët dikur i janë gëzuar të vërtetës do t'i përdorin fuqitë e veta që t'i mashtrojnë njerëzit dhe do të bëhen armiqët më të mëdhenjë të vëllezërve të tyre të dikurshëm. Kur ata që e mbajnë të shtunën të dërgohen para gjyqeve për t'u përgjigjur për shkak të besimit të vet

[577]

Në atë kohë ndjekjet do të jenë gurë sprove të besimit të shërbëtorëve të Zotit. Ata me besnikëri do t'i shpallin vërejtjet duke e parë vetëm Zotin dhe Fjalën e Tij. Shpirti Shenjt që vepron në

zemrat e tyre do t'i nxisë të flasin. Të motivuar nga gjakimi i shenjtë dhe të nxitur nga fuqia e Shpirtit Shenjt ata do të shkojnë në kryerjen e detyrave të caktuara pa marrë parasyshë pasojat që mund t'i kenë kur t'ia shpallin popullit Fjalën të cilën ua ka besuar Zoti. Ata nuk do të mendojnë për interesat e tyre botërore dhe nuk do të tentojnë ta ruajnë prestigjin apo jetën e tyre. Mirëpo kur mbi ta të vërsulet stuhia e kundërshtimeve dhe e përqeshjeve, disa do të mbizotërohen nga tmerri dhe do të jenë të gatshëm të klithin: "Sikur ta kishim ditur se çfarë pasojash do të sjellin fjalët tona, ne do të kishim heshtur." Ata do të jenë të ballafaquar me vështirësi. Satani do t'u vërsulet me sprovat të ankthshme. Veprën që e kanë filluar do t'u duket se i kapërcen aftësitë dhe fuqitë e tyre për ta kryer, sepse do t'u kërcënohet rreziku i zhdukjes. Galdimi dhe entuziazmi fillestar do t'u zvetnohet dhe më nuk do të mund të kthehen prapa. Atëherë të vetëdijshëm për pafuqinë e vet do t'i luten të Gjithëfuqishmit duke i kërkuar forcë. Do t'u përkujtohen fjalët të cilat i kanë thënë dhe nuk kanë qenë të tyre por të Atij i cili u ka urdhëruar për ta shpallur vërejtjen. Zoti në zemrat e tyre e ka mbjellur të vërtetën dhe ata nuk kanë mundur të qëndrojnë e të mos e shpallin.

Sprovat e njëjta i kanë përjetuar edhe njerëzit e Zotit në shekujt e kaluar. Viklifi, Husi, Luteri, Tindali, Baksteri dhe Vesleji kërkonin që të gjitha shkencat të analizoheshin duke u krahasuar me Biblën dhe deklaronin se do të hiqnin dorë nga çdo gjë që e gjykon Bibla. Kundër këtyre njëjërëzve ndjekjet qenë të tërbuara, hidhërimi i jashtëzakonshëm por ata kurrë nuk pushuan ta predikonin të vërtetën. Çdo prerje e historisë kishtarë karakterizohet me zhvillimin e një të vërtete të veçantë e cila i është përshtatur nevojave të popullit të Zotit në atë kohë. Çdo e vërtetë e re është dashur që vetes t'ia hap rrugën përkundër urrejtjes dhe kundërshtimeve. Ata që e kanë marrë bekimin nga drita e saj është dashur të kalojnë nëpër sprovat dhe zgripte. Gjithënjë kur është e nevojshme, Zoti ia jep popullit të vërtetën e posaçme. Kush e merr guximin ta pengojë shpalljen e saj? Ai u urdhëron shërbëtorëve të vet ta shpallin thirrjen e fundit të mëshirës. Ata mund të heshtin vetëm me çmimin e rrezikut për shpirtin e vet. Lajmëtarët e Zotit kurrë nuk bënë të mendojnë për pasojat. Ata patjetër duhet ta plotësojnë obligimin e vet kurse pasojat t'ia lënë Zotit.

[578]

Kur të krijohet një kundërshtim më i ashpër, shërbëtorët e Zotit do të habiten përsëri, sepse do të duket se ata e kanë shkaktuar këtë problem. Mirëpo ndërgjegja dhe Fjala e Zotit do t'i bindin se veprimi i tyre do të jetë i drejtë; por në qoftë se sprovat edhe më tutje vazhdojnë ata do të forcohen për t'u përballuar. Lufta do të jetë më vendimtare dhe më e ashpër, por krahas fatkeqësive atyre do t'u shtohet besimi dhe guximi. Dëshmia e tyre do të jetë: ne nuk mund ta marrim guximin për t'iu kundërvënë Fjalës së Zotit, e as për ta shkëputur Ligjin e Zotit me një pjesë qenësore dhe në pjesën tjetër të parëndësishme, vetëm për ta përfutur përkrahjen e botës. Zoti, të cilit i shërbejmë mund të na çlirojë. Krishti i ka mbizotëruar fuqitë botërore; kurse ne, a të frikësohemi nga një botë, tanimë e kapitulluar?

Ndjekjet në format e veta të ndryshme do të jenë manifestim i një parimi i cili do të ekzistojë deri sa të ekzistojë satani dhe derisa krishterimi ta ketë forcën jetësore. Asnjë njeri nuk mund t'i shërbejë Zotit dhe që të mos e shkaktojë me këtë reagimin dhe rrezistencën e çetave të errësirës. Engjëjt e këqijë do t'u vërsulen të shqetësuar se ndikimi i tyre mund t'ua marrë prenë nga duart. Njerëzit e këqijë, të qortuar nga shembulli i tyre do të bashkohen me engjëjt e këqijë me qëllim që me prova tërheqëse t'i ndajnë prej Zotit. Në qoftë se me këto mjete nuk ia arrijnë atëherë do ta përdorin forcën për të ushtruar presion mbi ndërgjegjen.

Mirëpo, aq kohë derisa Jezusi të jetë në shenjtrore si ndërmjetësues i njeriut, do të ndjehet ndër shtetarë dhe popuj ndikimi i Shpirtit Shenjt i cili e frenon zemërimin. Ai edhe më tutje në masë të madhe ndikon në ligjet botërore. Sikur të mos ekzistonin këto ligje, gjendja e botës do të ishte shumë më e keqe se që është tani. Ndonëse, shumë shtetarë janë vegla aktive të satanit, Zoti i ka veglat e veta ndër prijësit e popullit. Armiku i inspiron shërbëtorët e vet për t'i propozuar masat të cilat do ta pengojnë shumë veprën e Zotit. Mirëpo shtetarët që i frikësohen Zotit qëndrojnë nën ndikimin e engjëjve të shenjtë me qëllim që propozimeve të atilla t'u kundërvihen me dëshmi të pamohueshme. Në këtë mënyrë disa njerëz do ta pengojnë rrymën e fuqishme të së keqes. Kundërshtimi i armiqëve të së vërtetës do të frenohet në mënyrë që lajmi i tretë engjëllor të mund ta kryejë veprën e vet. Kur të shpallet vërejtja e fundit, ajo do t'ia tërheq vëmendjen këtyre njerëzve prijës përmes të cilëve sot

punon Zoti ndërsa disa prej tyre do ta pranojnë këtë vërejtje duke iu bashkangjitur popullit të Zotit në kohën e fatkeqësive.

Engjëlli që i bashkohet shpalljes së lajmit të tretë engjëllor do ta ndriçojë tërë botën me lavdinë e vet. Këtu vepra e profetizuar ka vëllim jashtëzakonisht të madh dhe fuqi të jashtëzakonshme. Lëvizja adventiste e viteve 1840-1844 ka qenë zbulesë e mrekullueshme e fuqisë së Zotit; lajmi i parë engjëllor është dërguar deri në çdo stacion misionar në botë, ndërsa në disa vende është krijuar zgjim i atillë fetar çfarë nuk ishte parë që nga koha e reformacionit në shekullin e XVI në asnjë vend; mirëpo të gjitha këto do t'i tejkalojë lëvizja e fuqishme gjatë vërejtjes së fundit të engjëllit të tretë.

Kjo vepër do të jetë e ngjashme me atë gjatë ditës së Rrëshajëve. Ashtu siç është dhuruar “shiu” i hershëm me rastin e depërtimit së Shpirtit të Shenjt në fillim të përhpajes së lajmit engjëllor për ta mbjellë farën e çmueshme ashtu edhe “shiu i vonë” do të depërtojë në fund, në mënyrë që korrja të piqet. “Le ta dijmë, le ta ndjekim që Zotin mirë ta njohim. E sigurt si agimi ardhja e tij, do të vijë pors shiu për ne i përshtatshëm, si shiu i vjeshtës që ujit tokën.” (Ozeu 6,3) “Bijtë e Sionit shpërtheni në hare, gëzohuni në Zotin Perëndi tuaj sepse jua dhuroj shiun e drejtësisë e bëri të zbresë mbi ju shiu i hershëm dhe i voni si më parë.” (Joeli 2,23) “Dhe kushdo, atëherë ta thërras në ndihmë, emrin e Zotit do të shpëtohet.” (Veprat 2,17.21)

Vepra e madhe e Ungjillit nuk do të përfundojë me zbulesën më të vogël të Fuqisë hyjnore se ajo që e ka përcjellur fillimin e saj. Profecitë që janë plotësuar kur ka rënë shiu i hershëm në fillim të Ungjillit përsëri do të plotësohen në shiun e vonshëm, në përfundimin e saj. Kjo është koha e pushimit për të cilën ka shpresuar apostulli Pjetri kur ka thënë: “Pendohuni pra e kthehuni, në mënyrë që t'u shlyhen mëkatet. Ateherë Zoti do të çojë ditë ngushëllimi e do t'ua dërgojë Mesinë që për juve e kishte përcaktuar domethënë Jezusin. (Vepat 3,19.20)

[580]

Shërbëtorët e Zotit me fytyra të skuquara nga përkushtimi i shenjtë do të vrapojnë nga një vend në tjetrin për ta shpallur lajmin qiellor. Mijëra zëra anë e mbanë botës do ta bartin vërejtjen, do të bëhen mrekullira, të sëmurit do të shërohen kurse shenjat e mrekullive do t'i përcjellin besimtarët. Edhe satani do të bëjë mrekulli të rrejshme; do të bëjë që edhe zjarri të bij nga qielli para njerëzve (Zbulesa

13,13) në këtë mënyrë banorët e tokës do të detyrohen të vendosin se për kë do të përcaktohen.

Lajmi do të përhapet jo aq shumë përmes dëshmimit sa përmes pasqyrimin të thellë të Shpirtit Shenjt. Faktet do të dalin në shesh. Fara që është mbjellur tani do të mbijë e do të sjellë fryte. Shkrimet të cilat bashkëpunëtorët e Ungjillit i kanë përhapur anë e mbanë e kanë bërë ndikimin e vet, por shumë njerëz në të cilët e vërteta ungjillore ka lënë mbresa të thella kanë qenë të penguar që të vërtetën ta kuptojnë plotësisht ose ta dëgjojnë. Mirëpo, tani rrezet e dritës do të depërtojnë në çdo anë dhe e vërteta do të shihet në qartësinë e saj kurse fëmijët e Zotit do t'i shkëpusin lidhjet të cilat i kanë mbajtur deri më tani. Lidhjet familjare dhe kishtarë tani është vështirë për t'i mbajtur. Të vërtetën do ta kenë më të çmueshme se çdo gjë tjetër. Përkundër forcave të satanit që do të bashkohen kundër së vërtetës do të jetë numri i madh i atyre të cilët do të radhiten në anën e Zotit.

[581]

39. KOHA E HALLEVE TË MËDHA

“Në atë kohë do të ngritet Mikaeli, princi i madh që i mbron fëmijët e popullit tënd. Kjo do të jetë një kohë ngushtice e madhe. E tillë nuk qe qysh se filluan të jetojnë popujt e deri në atë kohë! Në këtë kohë populli yt do të shpëtojë: secili që do të gjendet në Libër.” (Danieli 12,1)

Kur të përfundojë predikimi i lajmit të tretë engjëllor, mëshira më nuk do të ndërmjetësojë për banorët mëkatarë të botës. Populli i Zotit e ka përfunduar veprën e vet. Ai e ka pranuar “shiuun e vonë”, “freskimin nga fytyra e Zotit” dhe do të jetë i gatshëm për orën e sprovës që gjendet para tij. Engjëjt vrapojnë andej këndeve nëpër qiell. Një engjëll duke u kthyer nga toka e shpallë se vepra e tij është kryer. Sprova e fundit ka ardhur në botë dhe të gjithë ata që janë dëshmuar besnik ndaj fjalëve Zotit e kanë marrë “vulën e Zotit të tyre.” Atëherë Jezusi e ndërprente shërbimin e ndërmjetësimin në Shenjtoren qiellore. Ai i ngrit duart dhe me zë thekson: “Mori fund!” Kurse të gjitha çetat engjëjllore i heqin kurorat e tyre engjëjllore kurse Jezusi e shpallë solemnisht: “I padrejti le të vazhdojë të bëjë padrejtësi! I ndyti, në dashtë të zhytet më zi! I drejti le të vazhdojë drejtësi! Shenjti le të vazhdojë të shenjtërohet gjithnjë.” (Zbulesa 22,11) Çdo rast është gjykuar qoftë për jetë qoftë, për vdekje. Krishti e ka bërë pajtimin për popullin e vet dhe i ka shlyer mëkatet e tij. Numri i pasuesëve të tij është plotësuar; “mbretëria dhe pushteti e madhshtia do të mbizotërojnë nëpër tërë qiellin” dhe do t’u jepen trashëgimtarëve të shpëtimit kurse Jezusi do të sundojë si mbret i mbretërve dhe zotëri i zotërinjëve.

Kur Jezusi do ta përfundon punën në shenjtoren, banorët e tokës do t’i mbulojë errësira. Në atë kohë të tmerrshme të drejtit do të detyrohen të jetojnë pa ndërmjetësues para Zotit të shenjtë. Fuqia e cila deri më tash i ka frenuar të këqijtë është larguar dhe satani e ka pushtetin e plotë mbi mëkatarët që nuk janë penduar. Durimi i Zotit ka marrë fund. Bota e ka hedhur mëshirën e tij, e ka urrejtur dashurinë e tij dhe e ka shkelur dashurinë e tij, të këqijtë

[582]

i kanë tejkaluar kufmjët e kohës së mëshirës e cila u është dhënë. Shpirti Shenjt të cilit i janë kudërvënë aq me këmbëngulje më në fund i ka braktisur. Të pambrojtur me mëshirën e Zotit ata janë të pa mbrojtje para të pandershmit. Atëherë satani do t'i hedhë banorët e tokës në fatkeqësi të mëdha të fundit. Kur engjëjt e Zotit të pushojnë t'i frenojnë stuhitë e fuqishme të pasioneve njerëzore, të gjitha elementet e konflikteve do të ndizen flakë. E tërë bota do të futet në një shkatërrim që do të jetë më i tmerrshëm se ai të cilin dikur e kishte gjetur Jerusalemin.

Një engjëll i vetëm e kishte vrarë të gjithë parinë e Egjiptit dhe e kishte mbushur vendin me gjëmë. Kur Davidi kishte mëkatuar para Zotit duke e numruar popullin, një engjëll atëherë e kishte shkaktuar atë shkatërrim të tmerrshëm në të cilin u dënua mëkati i tij. Të njëjtën fuqi shkatërruese të cilën e kanë shprehur engjëjt e shenjt kur u ka urdhëruar Zoti do të shprehin engjëjt e këqijë kur Ai do ta lejojë këtë. Këto fuqi tani janë të gatshme dhe vetëm e presin lejen e Zotit që gjithkrah të shkaktojnë shkretërim.

Ata që e respektojnë Ligjin e Zotit do të akuzohen se kanë shkaktuar ndëshkime që e kanë goditur botën dhe do të konsiderohen shkaktarë të çrregullimeve të tmerrshme në natyrë, të konflikteve dhe të gjakëderdhjes ndërmjet njerëzve që do ta mbushin botën me klithma. Fuqia që e ka përcjellur vërejtjen e fundit i ka zemëruar të këqijët ndërsa zemërimi i tyre është ndezur kundër të gjithë atyre që e kanë pranuar lajmin kurse satani me ashpërsi edhe më të madhe do ta ndez frymën e urrejtjes dhe të ndjekjes.

[583] Kur prania e Zotit definitivisht mungoi nga populli hebrej, as klerikët, as populli këtë nuk e morën vesh. Edhe pse nën pushtetin e satanit dhe të përshkuar nga pasionet më të tmerrshme dhe më të ulëta, ata edhe më tutje veten e konsideronin të zgjedhur të Zotit. Shërbesa në tempull edhe më tutje bëhej. Në altaret e përdhosura bëheshin flijime kurse bekimi hyjnor thirrej nga populli i cili ishte fajtor për gjakun e Birit të dashur të Zotit, nga populli që bëri përpjekje të vraste edhe shërbëtorët e tij dhe apostujt. Kështu, kur të shqiptohet vendimi i parevokueshëm në shenjtoren qiellore dhe fati i botës të vulozet përgjithmonë, banorët e tokës nuk do të dijnë për këtë asgjë. Popullin të cilin më në fund e ka braktisur Shpirti Shenjt do të vazhdojë t'i ushtrojë formalitet fetare, ndërsa gjakimi satanik me të cilin princi i së keqes do të galdojë për t'i realizuar qëllimet e tija

të temrrit të ferrit, do të jetë i ngjashëm me gjakimin për çështjet e Zotit.

Pasi që e shtuna në tërë botën e krishterë është bërë subjekt i veçantë i luftës, kurse pushtetet sekulariste dhe pushtetet kishtarë janë bashkuar për t'i detyruar njerëzit që ta shenjtërojnë të dielen, kundërshtimi me këmbëngulje i një numri të vogël të besimtarëve për t'iu nënshkruar kësaj kërkesë ata do t'i bëjë objekt të urrejtjes së përgjithshme. Do të theksohet se ky popull i vogël i cili po i kundërvihet një institucioni kishtar dhe ligjit shtetëror nuk bën të durohet; se është më mirë që ai ta pësojë se sa popujt e tërë të futen në konfuzion dhe anarki. Me dëshmimin e njëjtë janë shërbyer edhe prijësit hebregë kundër Krishtit para njëzet shekujve. “Për ne është më mirë” ka thënë Kajafa dinak—“që njëri të vdes për popullin se sa i tërë populli të shkatërrohet.” (Gjoni 11,50) Dëshmimi i këtillë do të jetë vendimtar; më në fund kundër atyre të cilët në bazë të urdhërit të katërt e shenjtërojnë të shtunën do të lëshohet një dekret me të cilin do të shpallet se ata e meritojnë ndëshkimin më të rëndë dhe t'i lejohet popullit që pas një kohe të caktuar t'i vrasin. Katolicizmi në Evropë dhe protestantizmi i devijuar në Amerikë do të ndërmarrin masa të njëjta ndaj atyre që i respektojnë të gjitha normat e Zotit.

Atëherë mbi popullin e Zotit do të vërsulen fatkeqësitë dhe do t'i zërë pikëllimi të cilin profeti e përshkruan si kohë e mundimeve të Jakobit: “Kështu thotë Zoti ynë: po e dëgjojmë një britmë tmerri; është klithmë tmerri e jo paqeje ... pse çdo fytyrë është përçudnuar, mërrolur e krejtësisht e zbehur. Eheu! Sa e madhe është kjo ditë, jo një e tillë si ajo nuk kishte. Kohë ngushtice për Jakobin por me të i vjen çlirimi.” (Jeremiu 30,5-7) Nata e tmerrit e Jakobit, kur në lutje luftonte për shpëtim nga dora e Isaut (Zanafilla 32,24-30), ka qenë përvojë e popullit të Zotit në kohën e halleve të mëdha. Për shkak të mashtrimit të cilin e kishte bërë për ta fituar bekimin e Atit të tij, i cili kishte qenë i caktuar për Isaun, Jakobi i frikësuar për vdekje nga kërcënimet e vëllaut të tij kishte ikur për ta shpëtuar jetën e vet. Pasi që shumë vite kishte jetuar si i persekutuar ishte nisur me urdhërin e Zotit në rrugë me qëllim që me gratë, fëmijët dhe grigjet e veta të kthehej në vendlindje. Duke ardhur në kufi me vendin ishte temerruar me aknë kur kishte dëgjuar se Isau po i afrohej me çetën e luftëtarëve, padyshim me qëllim që t'i hakmerrej. Dukej se përcjellja e paarmatosur dhe e pambrojtur e Jakobit do të

ishte viktimë e pafuqishme e dhunës dhe e plojtës. Këtyre halleve dhe frikës i bëhej peshë edhe më e madhe ndjenja e fajësisë, sepse mëkati i tij e kishte shpënë në këtë rrezik. Shpresa e tij e vetme kishte mbetur mëshira e Zotit. Mbrojtja e vetme e tij ishte lutja. Megjithatë, ai nga ana e vet nuk la asgjë pa bërë për ta korrigjuar padrejtësinë që ia kishte bërë të vëllait në mënyrë që ta mënjanonte rrezikun i cili i kërcënohej. Kështu duhet të veprojnë edhe pasuesit e Krishtit kur t'u afrohet koha e fatkeqësive në mënyrë që para popullit të dëshmojnë në dritën e vërtetë t'i heqin paragjykimet dhe ta refuzojnë rrezikun që i kërcënohet lirisë së ndërgjegjes.

Pasi që e dërgoi familjen e vet në anën e kundërt të përroit për të mos e parë mynxyrën e tij, Jakobi qëndroi vetë për t'iu lutur Zotit. Ai i rrëfeu mëkatet e tija dhe ia pranoi me falënderim mëshirën që ia fali Zoti duke u thirrur me një devotshmëri të thellë në Besëlidhjen që e kishte bërë me etërit e tij dhe premtimin e dhënë gjatë asaj nate në Betilë dhe në vendin e persekutimit. Erdhi çasti i vendimit në jetën e tij, çdo gjë qëndronte në tehtë. Në errësirë dhe në vetmi ai vazhdoi të lutej dhe të përkulej para Zotit. Papritur dikush e lëshoi dorën në shpatullën e tij. Ai i tmerruar mendoi se ndonjë armik donte t'ia merrte jetën dhe me tërë forcën filloi të luftonte kundër sulmuesit. Kur filloi të agonte, i panjohuri e përdori fuqinë mbinjerëzore. Vetëm kur e preku njeriu i fuqishëm mbeti i paralizuar dhe duke qarë si lutës i pafuqishëm u përplas rreth qafës së armikut të tij misterioz. Jakobi tani e kuptoi se ai me të cilin kishte luftuar ishte engjëlli i Besëlidhjes. Ndonëse ishte i paaftë për të luftuar dhe mezi i përballonte dhimbjet e mëdha ai nuk hiqte dorë nga qëllimi. Një kohë të gjatë e përballoi shqetësimin, brengën e ndërgjegjës dhe dhimbjen për shkak të mëkatit të vet; tani duhej ta merrte fjalën dhe të bindej se iu kishin falur. Dukej se vizituesi qiellor donte të shkonte, por Jakobi e mbante fuqishëm duke e lutur që ta bekonte. Engjëlli thoshte me ngulm: “Më lësho, po agon!” Por patriku klithi: “Nuk të lëshojë pa më bekuar!” Çfarë sigurie, çfarë vendosshmërie dhe çfarë qëndrimi zbulohet këtu! Në qoftë se do të kishte qenë një kërkesë arrogante dhe lavdëruese Jakobi do të ishte shkatërruar përnjëherë mirëpo ai fliste me një siguri çfarë mund ta ketë vetëm ai që e pranon dobësinë e vet dhe mungesën e dinjitetit, por megjithatë mbështetet në mëshirën e Zotit i cili e mban fjalën.

[585]

“Luftoj me engjëllin dhe e mundi.” (Oseu 12,5) Me përkulje, pendesë dhe me dorëzimin e vetes ky vdekatar, mëkatar dhe i lajthitur ngadhñjeu mbi madhësinë e qiellit. Ai duke u dridhur u mbështetë në premtimet e Zotit, kurse zemra e dashurisë së pamatshme nuk e refuzoi lutjen e mëkatarit. Si dëshmi të ngadhñjimit të tij, ai u bë simbol i kurajimit i të tjerëve për të marrë shembull në veprimin e tij. Emri i tij që ta përkujtonte mëkatin u ndryshua, në emër tjetër që tani ta përkujtonte ngadhñjimin. Ndërsa fakti se Jakobi kishte luftuar me Zotin dhe e kishte mundur është garanci se edhe njerëzit mund të ngadhñejnë. Ai më nuk frikësohej nga zemërimi i vëllait të vet, sepse Zoti u bë mburojë e tij.

Satani e akuzoi Jakobin para engjëjve të Zotit duke theksuar se ka të drejtë ta shkatërrojë për shkak të mëkatit. Ai kishte ndikuar në Isaun që të ngrihej kundër tij; derisa patriku luftoi tërë natën, satani përpiqej që atij t’ia forconte ndjenjën e fajësisë, ta dekurajonte dhe ta thente mbështetjen e tij në Zotin. Jakobi kishte rënë gati në gjendje të dëshprimit, por ai e dinte se pa ndihmën e qiellit do të shkatërrohej me siguri. Pendohej me sinqeritet për shkak të mëkatit të madh dhe u mbështet në mëshirën e Zotit. Ai nuk lejoi që satani ta kthente nga qëllimi por përmbahej fuqishëm në engjëllin duke vazhduar seriozisht ta përsëriste lutjen e vet me gjëmën e dhimbshme deri sa ngadhñjeu.

Ashtu siç ndikoi satani në Esaun për t’u vërsulur kundër Jakobit, poashtu ai në kohën e Fatkeqësisë së madhe do t’i nxisë të këqijët për ta shkatërruar popullin e Zotit. Dhe, ashtu siç e akuzonte Jakobin poashtu do ta akuzojë popullin e Zotit. Ai e konsideron botën si peng, mirëpo një grup i vogël i njerëzve që i respekton urdhërat e Zotit i kundërvehet pushtetit të tij. Sikur të kishte mundur ta shlyej nga toka, ngadhñjimi i tij do të ishte i plotë. Ai e sheh se këta njerëz mbrohen nga engjëjt e shenjtë dhe e kupton se mëkatet e tyre janë falur, por nuk e di se rastet e tyre janë vendosur në shenjtoren qiellore. Ai me saktësi i njeh mëkatet në të cilat i ka nxitur dhe i paraqet para Zotit në dritën e stërmadhuar duke theksuar se ky popull e meriton të privohet nga përkrahja e Zotit si dhe ai vet. Ai pohon se Zoti nuk bën që me drejtësinë e vet t’ua falë mëkatet kurse atë dhe engjëjt e tij t’i shkatërrojë. Ai e vë të drejtën mbi ta si mbi pronën dhe prenë e vet dhe kërkon që t’i dorëzohen për t’i shkatërruar.

Deri sa satani e akuzon popullin e Zotit për shkak të mëkateve që ka bërë, Zoti ia lejon që t'i sprovtojë deri në fund. Mbështetja e tyre në Zotin, besimi dhe vendosshmëria e tyre vështirë mund të sprovohen. Kur e shikojnë të kaluarën shpresa e tyre zvetnohet, sepse në tërë jetën kanë mundur të shohin pak të mira. Janë plotësisht të vetëdijshëm për dobësitë dhe mangësitë e veta. Satani përpiqet që t'i frikësojë me mendimin se rasti i tyre është i pashpresë dhe se njollat e papastërtisë së tyre nuk mund të lahen kurrë. Ai shpreson se do ta rrëgjojë aq shumë besimin e tyre sa që ata do të bijnë në kurthin e sprovave të tij dhe do të heqin dorë nga besnikëria ndaj Zotit.

Edhe pse populli i Zotit do të jetë i rrethuar me armiq të cilët do të veprojnë për ta shkatërruar megjithatë frika që e përballon ai nuk do të jetë frikë nga ndjekjet për shkak të së vërtetës; ai frikësohet që nuk është penduar për çdo mëkat, mos për shkak të ndonjë gabimi nuk do ta përjetojë plotësimin e premtimit të Shpëtimtarit që do ta ruaj nga “ora e sprovës e cila do të vijë në tërë gjithësinë dhe në botë.” Sikur ta dinin me siguri se mëkatet u janë falur, nuk do të frikësoheshin nga tortura dhe vdekja; por në qoftë se do të jenë të padenjë dhe do ta humbin jetën e tyre për shkak të ndonjë gabimi të karakterit atëherë emri i shenjtë i Zotëriut do të turpërohet.

Gjithkrah do të dëgjojnë marrëveshje komplotiste dhe do të shohin veprime rebeluese; edhe në ta do të paraqitet dëshirë e fortë, gjakim serioz i shpirtit që të përfundojë bjerrja e madhe dhe t'i vijë fundi të keqes së të këqijëve. Mirëpo, deri sa do t'i luten Zotit për ta penguar veprën e rebelimit ata vetes do t'ia zënë për të madhe përse nuk kanë fuqi për t'iu kundërvënë rrymës së fuqishme të së keqes dhe për ta ndaluar. Ata do ta ndjejnë: se të gjitha aftësitë e tyre i kanë përdorur në shërbimin e Krishtit dhe në qoftëse do të kishin përparuar nga forca në forcë, fuqitë e satanit nuk do të kishin qenë në gjendje t'i sulmonin.

Ata i mendojnë shpirtërat e tyre para Zotit duke e theksuar pendesën e mëherëshme për shumë mëkate dhe duke u thirrur në premtimin e Shpëtimtarit: “Më mirë le të bjerë në ndore, le të bëjë me mua paqe, me mua paqe le të bëjë.” (Isaia 27,5) Besimi i tyre nuk luhetet nëse lutjet menjëherë nuk u janë miratuar. Ndonëse i përballojnë frikën, tmerrin dhe Fatkeqësitë më të mëdha ata prapsepapë nuk pushojnë së luturi. Ata kapen për fuqinë e Zotit ashtu siç e kishte

mbajtur fuqishëm Jakobi engjëllin, kurse fjalët e shpirtërave të tyre janë: “Nuk do të të lëshojë, deri sa të mos na bekosh!”

Sikur Jakobi të mos ishte penduar për mëkatën e tij, sepse me mashtrim e kishte fituar përparësinë, Zoti nuk do ta kishte miratuar lutjen e tij dhe nuk do t’ia kishte ruajtur jetën me mëshirë. Po ashtu, populli i Zotit në kohën e fatkeqësive të mëdha do të kishte dështuar, në qoftë se do të kishte mëkate nga e kaluara për të cilat nuk është penduar dhe me të cilat do të dilnin para tij gjatë kohës kur i mundonte shqetësimi dhe ankthi. Zhgënjimi do ta kishte ngulfatur fenë e tyre dhe ata nuk do të kishin pasur siguri se me Zotin po luftojnë për t’u shpëtuar. Por, në qoftë se do të jenë thellësisht të vetëdijshëm për gjendjen e tyre jo të denjë, megjithatë nuk kanë për ta zbuluar asnjë mëkat të fshehur. Mëktatet e tyre edhe paraprakisht janë nxjerrë para gjyqit dhe janë shlyer, kështu që atyre më as që do të ju kujtohen.

Satani nxitë shumë njerëz që të besojnë se Zoti nuk i kushton kujdes mosbesimit të tyre në çështjet e vogla; mirëpo Zoti ka treguar në veprimin e tij me Jakobin se ai në asnjë mënyrë nuk e lejon dhe nuk e duron të keqen. Të gjithë ata që përpiqen që mëkatet e veta t’i arsyetojnë apo t’i fshehin dhe lejojnë të qëndrojnë në librat qiellorë të papërgatitur dhe të pafalur, do të bijnë nën sundimin e satanit. Sa më tepër që të konsiderohen të devotshëm dhe sa më të larta që do t’i kenë pozitat rasti i tyre do të jetë më i rëndë në sytë e Zotit. Ndërsa, gjasat e armikut të madh për të ngadhnjyer mbi ta do të jenë më të sigurta. Ai që e shtyen përgatitjen e vet për ditën e Zotit nuk mund ta kompensojë në kohën e fatkeqësive të mëdha e në asnjë kohë tjetër të mëvonshme prandaj rasti i tyre do të jetë i pashpresë. Të krishterët për nga emri të cilët do të hyjnë të papërgatitur në atë luftë të tmershme të fundit do t’i pranojnë në zhgënjimin e vet mëkatet e tyre me fjalët e frikës së madhe, ndërsa të këqijët do të gëzohen për mundimet e tyre. Këto pranime janë të ngjashme me ato të Izaut dhe të Judës. Ata që i bëjnë mëkatet qajnë për shkak të pasojave të shkeljes e jo për shkak të fajit të vet. Ata nuk ndjejnë kurrëfarë pendese të vërtetë e as averzion ndaj mëkatit. Ata e pranojnë mëkatën e vet nga frika prej dënimit; por, si faraoni dikur ata përsëri do t’i kundërviheshin Zotit në qoftë se ndëshkimet do të tërhiqeshin.

[588]

Rasti i Jakobit është gjithashtu dëshmi se Zoti nuk do t’i shkatërojë ata që kanë qenë të mashtruar, të sprovuar dhe të shtyrë për

të bërë mëkat por që iu kanë drejtuar Zotit me pendesë të sinqertë. Deri sa Satani përpiket t'i shkatërrojë këta njerëz Zoti ua dërgon engjëjt e vet për t'i ngushëlluar dhe mbrojtur në kohën e rrezikut. Sulmet e satanit janë të ashpra dhe vendimtare ndërsa mashtrimet e tija të tmerrshme, por syri i Zotit e vështron popullin e tij, ndërsa veshët e tij i dëgjojnë klithmat e njerëzve. Fatkeqësitë e tyre do të jenë të mëdha; flaka e furrave të zjarrit do të duket se do t'i gëlltisë; mirëpo Zoti do t'i kapërcejë nëpër zjarr dhe ata do të jenë si ari i çmueshëm që pastrohet nëpër zjarr. Dashuria e Zotit ndaj fëmijëve të tij gjatë kohës së sprovave më të rënda është gjithashtu e fuqishme dhe subtile si dhe në ditët e mirëqenies së tyre më të madhe, mirëpo për hirë të dashurisë duhet të kalojnë nëpër furrën e zjarrtë. Çdo gjë që është botërore në ta duhet të digjet që të mund ta shkëlqejnë fytyrën e Krishtit.

Koha e fatkeqësive dhe e frikës e cila është para nesh do të kërkojë besim i cili mund t'i përballojë mundimet, sakrificat dhe urinë—besim i cili nuk do të luhatet edhe pse do të sprovohet rëndë. Koha e mëshirës të gjithëve u jep gjasë që të përgatiten për atë kohë. Jakobi ka ngadhnyer sepse ka qenë i qëndrueshëm dhe i vendosur. Ngadhnjimi i tij është dëshmi e forcës së lutjes së qëndrueshme. Të gjithë ata që mbështeten në premtimet e Zotit ashtu siç është mbështetur ai dhe që janë seriozë dhe të qëndrueshëm siç ka qenë ai, do të kenë sukses siç ka pasur ai. Ai që nuk është i disponuar që ta mohojë veten dhe të përkulet para Zotit dhe të lutet gjatë dhe seriozisht për bekimin e tij, nuk do të jetë i pranuar nga Zoti. Të luftosh me Zotin—oh sa pak njerëz e dinë se çka domethënë kjo?! Shumë pak shpirtëra kanë qëndruar para Zotit me gjakim të fuqishëm dhe duke i përqëndruar deri në fund të gjitha fuqitë e qenies së vet. Pak njerëz me besim të paluhatsëm u janë përmbajtur premtimeve të Zotit, kur valët e dëshprimit të cilat asnjë gjuhë nuk mund t'i përshkruaj—kanë vërshuar mbi atë që është lutur!

Ata që sot kanë vetëm pak besim, gjenden në rrezikun më të madh t'i nënshtrohen fuqisë së mashtrimeve dhe dhunës së satanit ndaj ndërgjegjes. Bile edhe në qoftë se i përballojnë sprovat, megjithatë në kohën e halleve të mëdha do të përjetojnë pikëllim dhe

[589]

frikë shumë të madhe sepse nuk janë mësuar të mbështeten në Zotin. Leksionet e besimit të cilat i kanë lënë pasdore do të detyrohen t'i mësojnë nën pasionin e tmerrshëm të dekurajimeve.

Tani duhet të njihemi me Zotin dhe t'i shijojmë premtimet e tij. Engjëjt e shënojnë çdo lutje serioze dhe të sinqertë. Më me ëndje duhet të heqim dorë nga kënaqësitë vetiake se sa ta lëmë pas dore bashkësinë me Zotin. Varfëria dhe vetmohimi më i madh me Atë, janë më të vlefshme se të gjitha pasuritë, nderi dhe komoditeti e miqësia pa Të. Patjetër duhet të gjejmë kohë për lutje. Në qoftë se lejojmë që interesat botërore ta preokupojnë shpirtin tonë, ndoshta Zoti do të na japë kohë duke na i marrë idhujt tanë që përbëhen nga floriri shtëpitë dhe tokat pjellore.

Rinia nuk do të ishte mashtruar për të bërë mëkate, në qoftë se do të refuzonte të shkonte çfarëdo rruge përveç asaj në të cilën mund ta kërkojë bekimin e Zotit. Në qoftë se lajmëtarët të cilët botës ia shpallin vërejtjen e fundit solemne do ta kishin kërkuar bekimin e Zotit—jo në mënyrë të ftohtë, inerte dhe të pa vullnet por me gjakime të zemrës dhe me besim si Jakobi—atëherë shpeshherë do t'u jepej rasti të thonë: “E pashë perëndinë ballë për ballë dhe mbeta gjallë.” (Zanafilla 32,30) Qielli do t'i shikonte si princër sepse do të kishin fuqi të ngadhnjejnë në luftën e tyre me Zotin dhe me njerëzit.

“Koha e pikëllimit çfarë kurrë nuk ka qenë së shpejti do të vijë dhe ne atëherë do të na nevojitet përvoja të cilën tani nuk e kemi dhe të cilën shumë njerëz nuk mërzhiten ta fitojnë. Janë raste të shpeshta kur pritjen e problemeve e konsiderojmë fatkeqësi më të madhe se që është në të vërtetë, por ky nuk është rasti me hallet që gjenden para nesh. As imagjinata më e bujshme nuk mund ta paramendojë se sa do të jetë kjo sprovë e rëndë. Në atë kohë të sprovave secili shpirt do të detyrohet të qëndrojë për vete përballë Zotit. “E në qoftë se në mes të tij gjenden Noeu, Danieli e Jobi, pasha jetën time thotë Zoti Perëndi—bijë e bija s’do të mund t’i shpëtojnë, do të shpëtojnë vetëm vetveten në saje të drejtësisë së vet.” (Ezekieli 14,20)

Tani deri sa kryepriifti ynë është duke e bërë pajtimin për ne duhet të përpiqemi të jemi të përkryer në Krishtin. Bile me asnjë mendim të vetëm Shpëtimtari ynë nuk ka mundur të detyrohet të lëshojë pe para forcës së sprovave. Satani në zemrat e njerëzve e gjen ndonjë vend i cili mund të shfrytëzohet si pikëmbështetje për të. Nga ndonjëherë përkrahja mëkatore kultivohet dhe pikërisht aty sprovat e tij e tregojnë forcën, mirëpo Krishti për veten ka thënë: “Pse po afrohet princi i botës? Ai kundër meje s’mundet asgjë.” (Gjoni 14,30) Satani, te Biri i Zotit nuk ka mundur të gjej asgjë që

do t'ia kishte bërë të mundur fitoren mbi të. Jezusi u është përmbajtur urdhërave të Atit të tij dhe në të nuk ka pasur mëkat me të cilin satani do t'ishte shërbyer për të ngadhnyer. Kjo është gjendja me të cilën duhet të ballafaqohen të gjithë ata të cilët dëshirojnë të qëndrojnë në kohën e halleve të mëdha.

Qysh në jetën e tashme me besimin në gjakun e pajtimit të Krishtit duhet ta mënjanojmë mëkatin tonë. Shpëtimtari ynë i çmueshëm na thërret të bashkohemi me të, t'i bashkojmë dobësitë tona me forcën e tij, mosdijen tonë me mençurinë e tij, padenjësinë tonë me meritat e tij. Providenca e Zotit është shkollë në të cilën duhet ta mësojmë butësinë dhe përkuljen e Krishtit. Zoti para nesh gjithnjë e vë qëllimin e vërtetë jetësor e jo rrugën të cilën ne do të kishim dashur ta zgjedhim, atë e cila na duket më e lehtë dhe më e pëlqyeshme. Ne jemi të obliguar të bashkëpunojmë me veglat që na i lë qiellin në dispozicion, me qëllim që karakterin tonë të ndërtojmë drejt Krishtit. Kushdo që këtë vepër e lë pasdore apo e shtyen e sjellë shpirtin e vet në rrezik të tmerrshëm.

Apostulli Gjoni e kishte dëgjuar në vegim një zë nga qielli që kishte bërëtitur: “Vaj për tokë dhe për det, sepse djalli ra ndër ju, tepër i hidhur sepse e di se nuk i mbetet për pak kohë.” (Zbulesa 12,12) Janë skenat e tmerrshme ato që e kanë shkaktuar këtë klithmë, sepse zemrimi i satanit rritet gjithnjë e më shumë në qoftë se koha e tij shkurtohet, ndërsa vepra e tij e mashtrimit dhe e shkatërrimit do ta arrijë kulmin e vet në kohën e fatkeqësive të mëdha.

Së shpejti në qiell do të duken fenomenet e tmerrshme me karakter mbinatyror si shenjë e fuqisë së demonëve që bëjnë mrekulli. Shpirtërat e djajve do të shkojnë te mbretërit botëror dhe nëpër tërë botën për t'i mashtruar dhe për t'i nxitur që të bashkohen me Satanin në luftën e tij të fundit kundër pushtetit qiellor. Kështu, me ndihmën e këtyre veglave pushtetarët dhe shtetasit e tyre do të mashtrohen. Do të ngriten njerëzit të cilët do të pohojnë se janë Krishti dhe do të kërkojnë t'i ndërtojnë dhe t'i adhurojnë si Shpëtimtar të botës. Ata do të bëjnë shërime të mrekullueshme dhe do të pohojnë se nga qielli kanë marrë zbulesa të cilat i kundërvihen dëshmive të Shkrimit Shenjt.

[591]

Në aktin e fundit të mashtrimit të madh, vet satani do të paraqitet si Knshti. Kisha shumë kohë ka pohuar se e pret ardhjen e Shpëtimtarit si plotësim të shpresave të veta kurse tani, mashtruesi i madh do

ta krijojë bindjen se tani më Krishti ka ardhur. Në viset e ndryshme të botës, satani do të paraqitet ndërmjet njerëzve si qenie madhështore e shkëlqyeshme e ngjashme me përshkrimin e Birit të Zotit në Zbulesën e Gjonit (Zbulesa 1,13-15). Lavdia e cila do ta rrethojë do t'i tejkalojë të gjitha gjërat që ka mundur t'i shoh syri i vdekatarit. Brohoritjet e ngadhënjimit do të jehojnë nëpër ajër: "Erdhi Krishti!", "Erdhi Krishti!". Populli do të bjerë në gjunjë para tij duke e adhuruar. Ai do t'i ngris duart dhe do t'i bekojë ashtu siç i kishte bekuar Krishti nxënësit e vet kur ka jetuar në botë. Zëri i tij do të jetë i butë dhe i marrur por melodik. Me një ton të butë dhe sensibil do t'i paraqes disa të vërteta të mrekullueshme qiellore, të cilat i ka theksuar vetë Shpëtimtari. Do t'i shërojë sëmundjet e popullit dhe do të pohojë duke u bërë Krisht se të shtunën e ka ndërruar për të dielen dhe se të gjithëve u ka urdhëruar ta shenjtërojnë atë ditë të cilën e ka bekuar. Do të thotë se ata që ngulin këmbë për shenjtërimin e ditës së shtatë e çnderojnë emrin e tij sepse refuzojnë t'i dëgjojnë engjëjt që i ka dërguar te ata me dritën dhe të vërtetën. Ky do të jetë një mashtrim i fuqishëm gati që nuk mund të merret me mend. Si samaritasit që i kishte mashtruar shortari Simoni, populli—i vogël e i madh do t'i besojë këtij mashtrimi dhe do të thotë: "Kjo është fuqia e madhnueshme e Zotit." (Vepr. 8,10)

Mirëpo populli i Zotit nuk do të mashtrohet. Mësimet e këtij Krishti të rrejshëm nuk janë në pajtim me Shkrimin Shenjt. Bekimi i tij do t'i shqiptohet rrespektuesve të egërsirës dhe shtatores së tij—pikërisht atyre njerëzve për të cilat Bibla thotë se në ta do të shkarkohet hidhërimi i qartë i Zotit.

Mirëpo satanit nuk do t'i lejohet që ta imitojë mënyrën e ardhjes së Krishtit. Shpëtimtari ia ka tërhequr vërejtjen e popullit të tij në këtë pikëpamje dhe me saktësi e ka përshkruar ardhjen e vet: "Sepse do të paraqiten krishta dhe mesi të rrejshëm dhe do të tregojnë shenja të mëdha dhe të çuditshme aq sa t'i gënjejnë po të ishte e mundshme të zgjedhurit. Nëse ju thonë: "Ja tek është në shkretëtirë, mos luani vendit! Ja tek është në dhomën e strehimit mos besoni! Sepse ardhja e Birit të njeriut do të jetë sikurse vetëtimat që delë në lindje e duket deri në perëndim." (Mateu 24,24-27.31; 25,31; Zbulesa 1,7; 1 Selanikasve 4,16.17). Është pamundshme të imitohet kjo ardhje. Ajo do të jetë e njohur plotësisht të gjithë do ta shohin.

Vetëm ata që me gjakim e studjojnë Shkrimin Shenjt dhe që ndajnë dashuri ndaj të së vërtetës do të jenë të mbrojtur nga mashtrimi i madh i cili do ta skllavërojë tërë botën. Me ndihmën e dëshmisë së Shkrimit Shenjt do të zbulohet mashtruesi i maskuar. Koha e sprovës do të vijë për të gjithë. Të krishterët e vërtetë do të zbulohen nga shoshitja që do të bëhet me këtë sprovë. Sa është populli i Zotit fuqishëm i mbështetur në Fjalën e tij dhe a do të mbështetet në shqisat e veta? A do të mbështetet në këtë çast vendimtar në Bibël dhe vetëm në Bibël? Satani do të përpiqet t'i pengojë për t'u përgatitur që të mos i përballojnë kësaj dite. Ai do të bëjë çdo gjë me qëllim që fëmijëve të Zotit t'ua mbyllë rrugën, t'i robërojë me thesarin botëror, t'i ngarkojë me peshë dhe me barrë të rëndë në mënyrë që duke e ngarkuar jetën e tyre me halle të përditshme, në ditën e sprovës të vijë si hajni në mesnatë.

Pasi që ligji i krijuar nga pushtetarë të ndryshëm të Krishterë është kundër atyre që u përmbahen urdhërave të Zotit, atyre do t'u shkurtohet mbrojtja e pushtetit dhe do t'u lehet në dorë atyre që e gjakojnë shkatërrimin e tyre. Populli i Zotit do t'i braktisë qytetet dhe fushat, do të grumbullohet nëpër grupe dhe do të banojë në vendet e shkreta dhe të vetmuara. Shumë njerëz do të gjejnë vendstrehime nëpër kodra. Si të krishterët e luginave të Piemontit, do t'i bëjnë malet e larta shenjtore të veta dhe do ta falënderojnë Zotin për vendstrehime "nëpër shkëmbinjë" (Isaia 33,16). Mirëpo, shumë njerëz nga të gjithë popujt dhe të gjitha shtresat, shtatëlartë apo të shkurtër, të pasur dhe të varfër, të bardhë apo të zinj do të hedhen në robërinë më të padrejtë dhe më të egër. Të përkëdhelurit e Zotit do të kalojnë ditë të vështira, të lidhur në zinxhirë, nëpër burgje, të gjykuar me vdekje e disa nëpër qeliza të errëta dhe të flligështa, në dukje do t'i lehen vdekjes nga uria. Asnjë vesh nuk do të dëshirojë t'i dëgjojë klithmat e tyre; asnjë dorë e njeriut nuk do të jetë e gatshme t'u ndihmojë.

A do ta harrojë Zoti popullin e vet në këtë orë të sprovës? A e ka harruar Noeun besnik kur bota e para përmbytjes qe ndëshkuar për mëkate? A e pat harruar Lotën kur zjarri që ra nga bota ia dogji qytetet në rrafshinë? A e pat harruar Jozefin të rrethuar me paganë në Egjipt? A e pat harruar Elian kur Isabela i qe kërcënuar me fatin e profetëve të Baalit? A e pat harruar Jereminë në gropën e errët dhe

të tmershme? A i pat harruar tre djelmosha të guximshën në furrën e zjarrtë? Apo Danielin në gropën e Luanit?

“Sioni tha: Zoti më la, më harroi Zoti! A e harron—thua—gruaja foshnjën e vet që të mos ketë dhimbë për banim në barkun e vet? Por edhe nëse ndonjëra do ta harronte, unë ty kurrë nuk të harrojë. Shih, të kam shkruar në duart e mia, muret e tua gjithnjë para sysh i kam.” (Isaia 49,14-16) Zoti i ushtrive ka thënë: “Kush t’ju prek ju, e prek bebzën e syrit tim.” (Zakaria 2,8)

Edhe pse armiqët mund t’i hedhin nepër burgje, muret e burgjeve nuk do të mund ta ndërpresin lidhjen ndërmjet shpirtërave të tyre dhe Krishtit. Njëri që e njeh çdo dobësi të tyre, që është i njohtuar me të gjitha sporvat e tyre, është më i madh se të gjitha fuqitë tokësore dhe engjëjt do t’i vizitojë në qelizat e tyre të vetmisë dhe do t’ua sjellin paqen dhe dritën qiellore. Burgjet do t’u bëhen si pallate; sepse aty do të qëndrojnë ata që janë të pasur me besim dhe muret e errëta do të ndriçohen me dritën qiellore si atëherë kur Pali e Sila ishin lutur dhe kishin kënduar këngë lavdie në mesnatë në burgun e Filipës.

Gjyqet e Zotit do t’i përfshijnë ata që përpiqen ta shtypin dhe ta shkatërrojnë popullin e tij. Durimi i madh i Zotit ndaj të këqijëve i ka kurajuar njërizit që të bëjnë keq mirëpo ndëshkimi i tyre edhe pse aq shumë i shtyer do të jetë i sigurt dhe i tmerrshëm. “Sepse, porsimbi malin Farasin Zoti do të ngritet, porsinë luginën e Gabaonit do të zemrohet për ta kryer veprën e vet të jashtëzakonshme për ta bërë punën e vet—punën e mrekullueshme.” (Isaia 28,21) Zotit tonë të mëshirshëm ndëshkimi i duket diçka e huaj: “Ti thuaju. Pasha jetën time—thotë Zoti—nuk e dua vdekjen e të pabesit por dua që të kthehet nga rruga e ligë e të jetojë.” (Ezekieli 33,11) Zoti është “i mëshirshëm, i pikëllueshëm, me zemërim të ngadalshëm dhe me dashuri ndaj së vërtetës.” Ai falë “paudhësitë, padrejtësinë dhe mëkatet”. Megjithatë ai fajtorin nuk e lë pa e dënuar. “Zoti hidhërohet ngadalë por ka fuqi të madhe; mirëpo ai kurrsesi nuk e shfajson fajtorin.” (Dalja 34,6.7; Nahumi 1,3) Ai me drejtësi të saktë do ta mbrojë autoritetin e ligjit të tij të shkelur. Ndëshkimi i ashpër që i pret mëkatarët shihet nga pritja e Zotit për ta kryer gjyqin. Populli me të cilin ka pasur aq durim dhe të cilin nuk dëshiron ta godas deri sa të mos e mbush kupën e padrejtësisë para Tij, më në fund Ai do ta pijë kupën e zemërimit të përzier me mëshirë.

Kur Krishti ta ketë përfunduar shërbimin e ndërmjetësimit, në shenjtërore do të derdhet zemërimi i papërzier kundër atyre që i falen egërsirës dhe truporës së saj dhe ata që e kanë marrë vulën e saj (Zbulesa 14,9.10). Të këqijat të cilat u shkarkuan mbi Egjiptin kur Zoti e kishte ndërmend ta çlironte Izraelin janë të ngjashme për nga karakteri me ato dënime të tmerrshme dhe më të mëdha të cilat do t'i gjej bota pikërisht para çlirimit definitiv të popullit të Zotit. Autori i Zbulesës duke i përshkruar këto dy ndëshkime të mëdha thotë: “U bënë plagë të rënda dhe të këqija për njerëzit që e kishin vulën e egërsirës dhe e adhuronin truporen e saj”. Deti u bë “si gjaku i të vdekurit” dhe çdo gjallesë në det cofi ...” Lumenjët dhe burimet e ujërave “u bënë gjak”. Sado të tmerrshme që janë këto gjyqe, drejtësia e Zotit megjithatë arsyetohet plotësisht. Engjëlli i Zotit thotë: “Je i drejtë Ti që je e Ti që ishe, pse me të drejtë vendose kështu sepse ata e patën derdhur gjakun e të drejtëve dhe profetëve. Tani u jep të pijnë gjak. E kanë merituar.” (Zbulesa 16,2-6) Duke e gjykuar popullin e Zotit me vdekje ata e kanë marrë mbi vete fajin për gjakun e tyre si ta kishin derdhur me duart e tyre. Në të njëjtën mënyrë Krishti i ka shpallur hebrejtë e kohës së tij fajtorë për tërë gjakun e të shenjtërve që është derdhur që nga ditët e Abelit; sepse ata e kanë pasur frymën e njëjtë si edhe vrasësit e profetëve dhe kanë dashur ta bëjnë veprën e njëjtë.

Në dënimin i cili pason, diellit do t'i jepet fuqi “që të përvëlojë me zjarr. Dhe u dogjën njerëzit nga zhegu i madh” (Zbulesa 16,8.9). Ja se si e përshkruajnë profetët gjendjen në atë kohë të tmerrshme: “Fusha u shkretërua, toka vajton sepse drithi u dogj”. “Të gjitha pemët e fushës u thanë, sepse u zhdukë gëzimi ndër bijët e njeriut.” “Fara u kalb nëpër hulli, drithoret u shkretëruan.” “Shih si frymon bagëtia, si pëllasin lopët sepse nuk ka kullotë ... U thanë prrockat e ujit dhe zjarri i përvëloi kullosat në shkretëtirë.” “Atë ditë do të vajtojnë këngëtarët e pallatit—është fjala e Zotit—të shumta do të jenë kufomat, të hedhura gjithkrah. Heshtim!” (Joeli 1,10-12.17-20; Amosi 8,3)

Këto të këqija nuk do të jenë të përgjithshme sepse përndryshe të gjithë banorët e tokës do të ishin zhdukur. Megjithatë këto të këqija do të jenë skeptri më i tmerrshëm i cili ndonjëherë ka qenë i njohur për vdekatarët. Të gjitha ndëshkimet që i kanë gjetur njerëzit para përfundimit të kohës së mëshirës kanë qenë të përziera me

mëshirë. Gjaku i Krishtit i ka mbrojtur mëkatarët për të mos e marrë ndëshkimin e plotë për fajet e veta. Mirëpo në gjyqin e fundit zemërimi i Zotit do të shkarkohet pa u përzier me mëshirë. Në atë ditë shumë njerëz do ta dëshirojnë mbrotjen e mëshirës hyjnore të cilën e kanë urrejtur aq shumë. “Ja po vijnë ditët, është Fjala e Zotit, kur mbi vend do të çojë urinë; jo uri buke e etje uji, por të dëgjimit të fjalës së Zotit. Do të enden prej detit në det, do të përshkohen prej veriut në lindje duke e kërkuar Fjalën e Zotit e s’do ta gjejnë.” (Amosi 8,11.12)

[595]

Populli i Zotit nuk do të kursehet nga pësimet. Mirëpo, ndonëse do të ndiqet dhe do të vuaj, edhe pse do të gjendet në skamje dhe do të pësojë për shkak të mugesës së ushqimit, megjithatë nuk do të zhduket. Zoti i cili është kujdesur për Elizeun nuk do ta tejkalojë asnjërin nga fëmijët e vet të vetësakrifikuar. Ai i cili i ka numëruar fjetet e flokëve në kokat e tyre do të përkujdeset për ta edhe gjatë kohës së urisë dhe këta njerëz nuk do të vuajnë. Deri sa të këqijët do të vdesin nga uria dhe kolera, engjëjt do t’i mbrojnë të drejtit dhe do t’ua plotësojnë nevojat e tyre. Atij “që ecë nëpër drejtësi” i është dhënë premtimi: “Bukë ka mjaft, ujët s’i mungon.” “Skamnorët e të varfërit ujë kërkojnë por ujë ska, gjuha e tyre nga etja u tha, unë Zoti do t’i vështrojë, unë Zoti i Izraelit s’do t’i braktisë.” (Isaia 33, 15.16; 41,17)

“Fiku më nuk do të lulëzojë, fryt në hardhi më nuk do të ketë, nuk do të jap fruta ulliri, nuk do të japin ushqim arat, zbrazët do të mbes vatha pa dhenë, në katua gjedhi nuk do të pëllas. Kurse unë do të gëzoj në Zotin, do të gëzoj në Perëndinë, Shpëtimtarin tim.” (Habakuk 3, 17.18)

“Zoti është rojtari yt, Zoti është hija jote, Zoti është në të djathtën tënde. Dielli nuk do të bëjë keq ditën, as hëna natën. Zoti do të të ruaj nga çdo e keqe, Zoti do ta ruaj jetën tënde.” “Sepse ai do të çlirojë nga laku i gjahtarëve, dhe nga fjala dijekeqe. Do të bëj hije me krahët e vet, do të strehohesh nën fletët e tija, mburojë e pancir është e vërteta e tij. Nuk do të tutesh prej tmerrit të natës as prej shigjete që fluturon ditën, as prej mortajës që shetit në errësirë, as prej shfarosjes që shkretëron në mesditë. Le të biejnë me mija rreth teje, dhjetëra mijëra në të djathtën tënde, ty nuk do të ndodhë asgjë. Porsa ti me sy të vetëtijsh, shpagimin e mëkatarit do ta shikosh. Pasi Zoti është mburoja jote dhe e zgjedhe të gjithfuqishmin për

[596] strehimin tënd, e keqe nuk do të gjej dhe fshikullima s'do t'i afrohet tendës sate." (Psalmi 121,5-7; 91,3-10)

Mgjithatë, në bazë të kuptimit njerëzor do të duket se populli i Zotit pajetër duhet ta vulosë së shpejti dëshminë e vet me gjak ashtu siç e kanë pësuar martirët. Vetë populli i Zotit do të fillojë të frikësohet se Zoti e ka lënë të bjerë në duart e armiqëve. Kjo është koha e frikës së tmerrshme shpirtërore. Ditë e natë do ta thërrasin Zotin për t'i shpëtuar. Të këqijët do t'i përqeshin dhe me urrejtje do t'u drjtohen: "Ku është tani feja e juaj? Përse Zoti nuk po u liron nga duart tona, në qoftë se vërtetë jeni popull i tij?" Mirëpo ata që presin do t'u përkujtohen se si kryepriftërinjtë dhe udhëheqësit e shtetit me përqeshje i bërtisnin Jezusit kur po vdiste në Kalvarë (Golgotë). "Të tjerët i shpëtojnë, vetveten s'po mundet ta shpëtojë. Nëse është mbret i Izraelit, le të zbres tani prej kryqit e do t'i besojmë." (Mateu 27,42) Si Jakobi, të gjithë ata do të luftojnë me Zotin. Fytyrat e tyre do ta shprehin luftën e brendshme. Të gjitha fytyrat do të zbehen. Mirëpo ata nuk do të pushojnë t'i vazhdojnë lutjet e veta serioze.

Sikur njerëzit të mund të shikonin me pamje qiellore do t'i shihnin çetat e engjëjve të fuqishëm që i rrethojnë sepse ata janë mbajtur për fjalën e durimit të Krishtit. Me butësi përplot bashkëndjenja engjëjt i shikojnë hallet e tyre dhe ua dëgjojnë lutjet. Ata e presin fjalën e Urdhëruesit që t'i shkëpusë nga rreziku. Mirëpo duhet të presin edhe pak. Populli i Zotit duhet ta gëlltisë kupën dhe të pagëzohet me pagëzimin e pësimeve. Pikërisht kjo zvarritje e mundimshme është përgjigja më e mirë ndaj lutjeve të tyre. Deri sa të përpiqen që me shpresë ta presin Zotin që Ai të veprojë, ata në këtë mënyrë e forcojnë besimin, shpresën dhe durimin e vet të cilët gjatë jetës religjioze i kanë bërë pak. Mirëpo për hirë të të zgjedhurëve do të shkurtohet koha. "Vallë, a nuk do t'i mbroj Zoti të zgjedhurit e vet që i kërkojnë ndihmë ditë e natë? Po a do të vonojë ndoshta me çështjen e tyre. Do të ngritet me nxitim për t'u ardhur atyre në ndihmë." (Luka 18,7.8) Fundi do të vijë më shpejt se që e presin njerëzit. Gruri do të korret dhe do të lidhet në duaj për drithnikët e Zotit, ndërsa egjra do të mblidhet për zjarrin e shkatërrimit.

Besnikë ndaj detyrës së vet, rojet qiellore edhe më tutje do të bëjnë roje. Ndonëse me urdhërin e përgjithshëm është përcaktuar

[597] koha kur duhet të vriten të gjithë ata që u përmbahen urdhërave të

[598] Zotit, megjithatë armiqët e tyre në disa raste edhe para kohës do të

tentojnë t'ua marrin jetën. Mirëpo askush nuk do të mund të kalojë skaj rojeve të fuqishme të cilat e ruajnë çdo shpirt besnik. Disa në ikjen e tyre nga qytetet dhe fshatrat do të sulmohen, por shpatat të cilat do të ngriten kundër tyre do të thehen dhe do të biejnë në tokë si fije kashte. Të tjerët do t'i mbrojnë engjëjt në formë të luftëtarëve.

Zoti në të gjitha kohët e ka ndihmuar popullin e vet dhe e ka çliruar përmes engjëjve të tij të shenjtë. Qeniet qiellore gjithnjë kanë marrë pjesë aktive në jetën dhe punën e njerëzve. Engjëjt janë lajmëruar në rroba të cilat kanë shkëlqyer si vetëtima, apo kanë ardhur të veshur si udhëtarë. Engjëjt u janë paraqitur në formë njerëzore — njerëzve të Zotit. Në mesditë kanë pushuar nën ahishte sikur të ishin të lodhur, e kanë pranuar mikpritjen e shtëpive njerëzore. Natën si ciceronë u kanë shërbyer udhëtarëve të vonuar. Me duar të veta e kanë ndezur flakën në altar. I kanë hapur dyert e burgjeve dhe i kanë nxjerr në liri shërbëtorët e Zotit. Të mbështjellur nga shkëlqimi qiellor kanë ardhur ta heqin gurin nga varri i Shpëtimtarit.

Engjëjt shpeshherë gjenden në tubimet e njerëzve të drejtë në formë të njerëzve dhe i vizitojnë tubimet e këqijëve siç kanë shkuar në Sodomë për ta bërë raportin lidhur me veprat e tyre dhe e kanë konstatuar se e kanë kapërcyer kufirin e durimit të Zotit. Zoti e do mëshirën; dhe për hir të disave që vërtetë i shërbejnë Ai e mënjanon fatkeqësinë dhe ia vazhdon faqen të shumtëve. Pak ka njerëz të cilët gabojnë kundër Zotit që e dinë se për jetën e tyre duhet t'i falënderojnë një numri të vogël të besimtarëve të cilët ata i përqeshin dhe i shtypin. Edhe pse pushtetarët e kësaj botë nuk e dinë, megjithatë me këshillimet e tyre engjëjt shpeshherë e kanë pasur fjalën kryesore. Sytë e njerëzve kanë parë, veshët e njerëzve i kanë dëgjuar lutjet e tyre; gojat e njerëzve u janë kundërvënë propozimeve të tyre dhe i kanë përqeshur këshillat e tyre; duart e njerëzve i kanë thyer dhe i kanë torturuar. Nëpër sallat e gjykatave këta lajmëtarë qiellorë e kanë dëshmuar njohjen e saktë të historisë njerëzore; ata më mirë i kanë përfaqësuar të shtypurit se sa përfaqësuesit e tyre më të aftë dhe më retorik. Ata i kanë parapenguar shumë qëllime dhe e kanë frenuar të keqen e cila shumë do ta kishte penguar veprën e Zotit duke i shkaktuar shumë pësime popullit të tij. Në momentin e rrezikut dhe të halleve “engjëlli i Zotit zë vendi rreth tyre që e kanë frikë dhe i shpëton” (Psalmi 34,7).

Me gjakim të madh populli i Zotit e pret shenjën e ardhjes së Mbretit të vet. Kur rojet të pyeten: “Rojtarë ç’kohë nate është?” Do ta japin përgjegjen e qartë: “Po vjen mëngjesi por edhe nata.” (Isaia 21,11.12) Në retë mbi majet e maleve do të shkreprijë drita. Së shpejti do të zbulohet lavdia e tij. Dielli i dritës së shpejti do të shkëlqejë. Mëngjezi dhe nata janë aty—agimi i ditës së pasosur për të drejtit dhe fillimi i natës së pasosur për të këqijët.

Deri sa ata që luftojnë, ia dërgojnë Zotit lutjet e veta, perdja e cila i ndanë nga bota e padukshme duket se gati është mënjeluar. Qielli do të flakërojë nga agimi i ditës së pasosur dhe ngjashëm me melodinë e korit qiellor deri në veshë do të depërtojnë fjalët: “Qëndroni të fortë në besimin tuaj! Ndihma po vjen!” Krishti, ngadhënjimtari i gjithëfuqishëm luftëtarëve të vet të lodhur do t’ua japë kurorat e lavdisë së pakalueshme kurse zëri i tij do të kumbojë nga dyert gjysëm të hapura: “Ja unë jam me ju! Mos u frikësoni! Unë ua njoh të gjitha hallet; i kam bartur brengat tuaja. Ju nuk jeni duke luftuar kundër armiqëve të pathyeshëm. Unë e kam arritur fitoren për hir tuajin dhe në emrin tim Ju jeni më tepër se ngadhënjimtarë!”

Shpëtimtari do të na dërgojë ndihmë pikërisht atëherë kur të na nevojitet. Rruga në qiell është e shenjtëruar me hapat e tij. Çdo ferrë që e lëndon këmbën tonë, e ka lënduar të Tijën. Çdo kryq, të cilin jemi thirrur ta bartim Ai e ka bartur para nesh. Zoti i lejon luftërat në mënyrë që shpirtin ta përgatis për paqe. Koha e hallit të madh është prova e tmerrshme e zjarrtë për popullin e Zotit; mirëpo kjo është koha kur çdo besimtar i drejtë duhet ta ngrejë kokën lartë dhe me besim ta shoh ylberin e betimeve që shkon pas tij.

“Të shpërblyerit e Zotit do të kthehen e do të arrijnë në Sion duke kënduar, lumturia e përhershme do të jetë mbi krye të tyre, do t’i përcjellë gëzimi dhe hareja, do të zhduken dhimbjet e rënkimet. Unë, unë jam ngushëlluesi i juaj. Kush je ti që trembesh nga njeriu i vdekshëm, nga biri i njeriut që është si bari? E ke harruar Zotin Krijuesin tënd ... E gjithnjë vazhdon të trembesh gjithë ditën nga mllefi i atij që të mundonte kur vendosi ta shuante farën. Ku është tani mllefi i ndrydhësit? I zëni rob shpejt do të çlirohet, në burg s’do të vdes, buka kurrë s’do t’i mungojë. Unë jam Zoti Perëndia yt që e tundë detin e buçasin valët e tija; Zoti i ushtrive është emn im. Fjalët e mija në gojë t’i vura, nën hije të dorës sime të fsheha ...”

“Dëgjo pra o i mjerë, o i dehur por jo me verë! Kështu thotë zotëruesi yt, Zoti Perendia yt, mbrojtësi i popullit tënd: ja prej dorës po ta heq kupën e trullosjes e gotën e zemërimit tim: ti kurrë më nuk do ta pijsh. Pëmdjeksve të tu në dorë do t’ua vë atyre që ty të thonin: bëhu urë të kalojmë mbi ty! Urë ua bëje shpinën tënde por si udhë për kalimtarë.” (Isaia 51,11 -16.21 -23)

Syri i Zotit që shikon nëpër shekuj ka qenë i drejtuar në çastin e vendimit të cilin populli i Zotit duhet ta përjetojë patjetër, kur fuqitë tokësore do të vërsulen kundër tyre. Ngjashëm me robët e ndjekur ata do të frikësohen nga vdekja prej urisë e dhunës. Mirëpo Zoti i cili para syve të Izraelitëve e ndau Detin e Kuq më dysh do ta tregojë edhe tani fuqinë e madhe dhe do t’ua heq robërinë. “Ata do të bëhen ditën që unë po e bëjë gati—thotë Zoti i ushtrive—prona ime. Unë do t’i mëshirojë siç e falë njeriu djalin e vet që i shërben.” (Malakia 3,17) Sikur gjaku i dëshmitarëve besnikë të Krishtit të ishte derdhur në atë kohë, ai nuk do të kishte mundur si gjaku i martirëve dikur, të bëhej farë që është mbjellur për ta sjellur frytin për koriye në lavdinë e Zotit. Besnikëria e tyre nuk do të ishte dëshmi e cila do t’i bindëte për të vërtetën të tjerët sepse valët e mëshirës qenë refuzuar nga zemrat gurë që të mos ktheheshin kurrë. Sikur të drejtit të binin sot, pre e armiqëve të tyre, kjo do ta nënkuptonte fitoren e princit të errësirës. Autori i psalmeve thotë: “Zoti më fshehë në tendën e vet në ditë të vështirë, më strehon në vend të fshehtë të tendës e më ngrehë lart mbi qetë.” (Psalmi 27,5) Krishti ka thënë: “Nisu populli im, hyrë në dhomat tua, mbylle pas vetes derën, fshehu për pak kohë deri sa të kalojë zemërimi, sepse ja Zoti po del nga banesa e vet për t’i ndëshkuar fyërjet që ia bënë banorët e tokës.” (Isaia 26,20.21) Çlirimi i atyre të cilët me durim e kanë pritur ardhjen e Tij dhe emrat e të cilëve janë shkruar në librin e jetës, do të jetë i lavdishëm!

40. POPULLI I ZOTIT I ÇLIRUAR

Kur mbrojtja e ligjeve njerëzore t'u ndalohej atyre që rrespektojnë urdhërat e Zotit, në të njëjtën kohë në vendet e ndryshme do të paraqitet lëvizja për shkatërrimin e tyre. Kur koha e shënuar në urdhër të jetë afruar, njerëzit do të betohen për ta shfarosur sektën e urryer. Do të vendosin që brenda natës ta bëjnë sulmin vendimtar i cili përgjithmonë do ta heshtë zërin e mospajtimeve dhe të zënkave.

Populli i Zotit—disa nëpër qelizat e burgjeve, kurse të tjerët të fshehur në vendstrehimet e vetmuara nëpër pyje e male—edhe më tutje do të luten me përshpërtri për mbrotjen e Zotit, ndërsa në të gjitha anët njerëzit e armatosur, të nxitur nga çetat e engjëjve të këqijë do të përgatiten për veprën vdekjeprurëse. Pikërisht tani, në çastin e rrezikut më të madh do të përzihet Zoti i Izraelit për t'i shpëtuar të zgjedhurit e vet. Zoti ka thënë: “Ju do të këndonit por si natën e krenimit të festës, me gëzim të zemrës, porsiaj që me zë të fyellit shtegton në ndjesë në malin e Zotit, në Shkëmbin e Izraelit. Do të bëjë Zoti t'i dëgjohej zëri i madhërishtëm, do të dëftojë si rropos krahu i tij me furinë e vet, me flakë të zjarrit përvëlues, me thellim, me stuhi e me kokrra breshëri.” (Isaia 30,29.30)

Me brohoritjet e fitores, me përqeshje dhe mallkime do të nisen çetat e të këqijëve për t'u vërsulur në prenë e tyre; por ja në tokë bie errësira e dendur, më e errët se nata. Atëherë përgjatë tërë qiellit paraqitet ylberi duke shkëlqyer me lavdi nga Froni i Zotit dhe duket se e rrethon çdo grup të atyre që luten. Grumbujt e tubuar nga zemërimi përnjëherë do të ndalen. Klithmat e tyre përqeshëse do të heshten. Ata do t'i harrojnë viktimat e tyre. Me parandjenjën e tmerrshme tani do ta shikojnë simbolin e Besëlidhjes së Zotit dhe do të dëshirojnë që sa më shpejt të largohen nga shkëlqimi i tij i fuqishëm.

[602]

Populli i Zotit do ta dëgjojë një zë të qartë kumbues i cili thotë: “Shikoni!” Duke i ngritur sytë nga qielli ata do ta shohin ylberin e premtimeve. Retë e zeza kërcënuese të cilat e patën mbuluar sfondin qiellor shpërndahen dhe si dikur Stefani ato shikojnë drejt në qiell

dhe e shohin lavdinë e Zotit dhe Birin e Njeriut duke qëndruar në fronin e tij. Në pamjen e tij hyjnore vërehen gjurmët e përkuljes së tij kurse nga goja e tij dëgjohet lutja të cilën ia dërgon Atit të tij para engjëjve të shenjt: “Dua që ata të cilët m’i ke dhënë të jenë aty ku jam unë.” (Gjoni 17,24) Dhe përsëri dëgjohet zëri kumbues ngadhnjimtar i cili thotë: “Ja ku janë! Po vijnë! Të shenjtë, të virgjër dhe të pastër. Ata e kanë mbajtur fjalën e durimit tim; ata do të jetojnë ndër engjëj” kurse buzët e zbehta e të dridhura të atyre që iu kanë përmbajtur fuqishëm besimit të Zotit do ta shprehin klithjen ngadhnjimtare.

Pikërisht në mesnatë kur Zoti do ta zbulojë fuqinë e vet për ta çliruar popullin e tij, dielli do të lind në shkëlqimin e vet të plotë. Shenjat e mrekullive radhiten shpejt njëra pas tjetrës. Mëkatarët i shikojnë me frikë e tmerr këto skena, ndërsa të drejtit me gëzim solemn i vështrojnë shenjat e çlirimit të tyre. Në natyrë duket se çdo gjë është jashtë radhës së vet. Lumejt pushojnë të rrjedhin. Retë e errëta të rënda ngriten dhe përplasen. Në mes të qiellit të zemëruar shihet një vend i lavdisë së papërshkrueshme, prej nga dëgjohet zëri i Zotit si jehona e shumë ujërave duke thënë: “Mori fund!” (Zb 16,17)

Ky zë i tronditë qiejt dhe tokën. Ndodhë një tërmet i tmerrshëm çfarë, “i tillë nuk qe qysh se njeriu u duk përmbi tokë—kaq i madh qe ai tërmet” (Zbulesa 16,17.18). Do të duket se qielli u hap dhe u mbyll. Lavdia e Fronit hyjnor duket se shkëlqeu si vetëtimë. Malet tronditen si kallami në ajër, kurse shkrepat e shkëputur bijnë në çdo anë. Dëgjohet një uturimë e stuhisë që vjen. Deti valvitet si i çmendur. Dëgjojen ulurimat e stuhisë dhe zërat e demonëve kur nisen për të shkatërruar. E tërë toka ngrihet dhe fryhet si valët e detit. Sipërfaqja e saj pëlçet. Duket se themelet e saj po plasariten. Vargmalet batisin. Ujëdhesat e banuara zhduken. Limanet e detit të cilat sipas të keqes janë bërë si Sodoma zhduken në valët e tërbuara. Babilonit të madh, Zotit iu kujtua “për t’ia dhënë ta pijë gotën e verës së hidhërimit plot mllef hyjnor” (Zbulesa 16,19.20). Breshëri i madh “me kokrra sa koka” e përfundon këtë shkatërrim. Qytetet më krenare në vend shndërrohen në grumbuj rrënojash. Pallatet luksoze në të cilët prijësit botëror i kanë shpenzuar pasuritë e tyre për ta arritur lavdinë shkatërrohen para syve të tyre. Muret e burgjeve shkatërrohen dhe populli i Zotit i cili ka qenë për shkak të besimit të vet i burgosur është i lirë.

Varrezat hapen dhe “shumë prej atyre që janë në gjumë në pluhurin e tokës ngriten, disa për jetën e pasosur kurse të tjerët për turp dhe për ndëshkim të pasosur” (Danieli 12,2).

Të gjitha ata që kanë vdekur në besimin e lajmit të tretë engjëllor dalin plot lavdi nga varrezat e tyre për ta dëgjuar Besëlidhjen e paqes hyjnore së bashku me ata që e kanë mbajtur ligjin e tij. Kurse ata “që mëkatnuan” (Zbulesa 1,7), si dhe ata që i përqeshën mundimet e vdekjes së Krishtit dhe e shpotitën si dhe kundërshtarët më të hidhur të së vërtetës së tij dhe të popullit të tij ngriten që ta shohin në lavdinë e tij dhe t’i shohim nderimet që jepen besimtarëve dhe të devotshmëve.

Retë e dendura ende e mbulojnë qiellin por aty këtu dëpërton dielli si syri hakmarrës i Jehovës. Vetëtimat e tërbuara e çajnë qiellin duke e mbuluar tokën me mbështjellësin e flakës. Mbi uturimën e tmerrshme të bubullimave, zërat misteriozë dhe të tmerrshëm e shpallin fatin e mëkatarëve. Të gjithë nuk do t’i kuptojnë fjalët që thuhet, por mësuesi i rrejshëm do t’i kuptojë mirë. Ata që deri pak kohë më parë kanë qenë aq të shkujdesur, të krekosur dhe plot inat të cilët janë cilësuar me gjakpirësinë e vet ndaj popullit që i ka mbajtur urdhërat e Zotit tani tmerrohen, të rrënuar duke u dridhur nga frika. Ulurima e tyre dëgjohet mbi hukamat e elementave. Demonët e pranojnë hyjninë e Krishtit dhe dridhen para forces së tij, ndërsa njerëzit luten për mëshirë dhe nga frika rrëshqasin nëpër pluhur.

Profetët në periudhën antike kanë brohoritur kur në vizionet e shenjta e kanë vështruar ditën e Zotit: “Lëshoni gjëmë mjerimi, sepse afër është dita e Zotit, si shkretërim po vjen i gjithfuqishmi.” (Isaia 13, 6) “Futu në shpellë, fshehu në pluhur para fytyrës së tmerrshme të Zotit e para shkëlqimit të madhërisë së tij. Sytë krenarë të njeriut do të përvujtërohen, do të krruset madhështia e njerëzve, atë ditë do të lartësohet vetëm Zoti. Por ajo do të jetë dita e Zotit të ushtrive, për të përlulur çdo krenar madhështor kundër çdo madhështie për ta përlulur.” “Atë ditë njeriu do t’ua flakë idhujt e vet të argjendët e idhujt e artë që i punoi për vete për t’ia dhuruar, minjëve e lakuriqëve e do të hyjë në bira të vrimave e në shpella të shkëmbinjve para fytyrës së tmerrshme të Zotit dhe para shkëlqimit të madhësisë së tij kur të çohet ta dridhë tokën.” (Isaia 2,10-12; 20,21)

[604]

Nëpërmes të plasaritjes së reve shkëlqen ylli katërfish më fuqishëm për shkak të errësirës që e rrethon. Ai besimtarëve ua

premtion shpresën dhe gëzimin kurse shkelësve të Ligjit të Zotit ashpërsinë dhe zemërimin. Ata që janë flijuar për Krishtin tani janë të sigurt të mbuluar nga hija e Zotit. Ata janë sprovuar edhe para Zotit edhe para kundërshtarëve të së vërtetës duke e dëshmuar besnikërinë ndaj Atij që vdiq për ta. Transformimi i mrekullueshëm ndodhi me ata që deri në vdekje e ruajtën pastërtinë e tyre. Ata papritur çlirohen nga zemërimi i errët dhe i tmerrshëm i njerëzve të shndërruar në demonë. Fytyrat e tyre pak kohë më parë të zvetnuara, të shqetësuara dhe të shterruara tani janë skuqur nga mrekullia, besimi dhe dashuria. Zërat e tyre ngriten përmes këngës së gëzueshme ngadhënjimtare: “Zoti është për ne strehim dhe fuqi, ndihmë gjithherë e gatshme në çdo vështirësi. Prandaj as s’do të tutemi edhe nëse lëkundet toka dhe nëse malet do të kapërdihen nga deti. Le të gjëmojnë e le të përzihen ujërat e tija, le të dridhen malet në furinë e tij!” (Psalmi 46,1-3)

Në kohën kur këto fjalë të besimit të shenjt i drejtohen Zotit, retë tërhiqen dhe pasqyrohet qielli me yje në bukurinë e paparë, përkundër sfondit të errët dhe të hidhur në të dy anët Lavdia e qytetit qiellor shkëlqen nëpër dyert e hapura. Atëherë në qiell paraqitet dora e cila i mban dy rrasa të bashkuara. Profeti thotë: “Qiejt e shpallin drejtësinë e tij sepse Zoti është gjykatës.” (Psalmi 50,6) Ky ligj i shenjtë, drejtësia e Zotit e cila në mes të bubullimës dhe flakës shpallet nga Sinaji për t’u bërë prijës jetësor tani u zbulohet njerëzve si kriter i gjyqit. Dora i hap rrasat dhe shihen dhjetë udhërat si të ishin shkruar me penën e flakët. Fjalët janë aq të qarta sa që të gjithë mund t’i lexojnë. Kujtesa zgjohet, errësira e mosbesimit dhe e heretizmit hiqet nga çdo zemër, kurse dhjetë fjalët e shkurtëra të kuptueshme dhe të rëndësishme të Zotit qëndrojnë para syve të të gjithë banorëve të tokës.

Është e pamundshme të përshkruhen frika dhe dëshprimi i atyre që i kanë shkelur normat e shenjta të Zotit. Zoti ua ka dhënë Ligjin e vet; ata kanë mundur me të ta krahasojnë karakterin e vet dhe t’i njohin mëkatet deri sa ende kanë pasur rast për t’u penduar dhe përmirësuar. Mirëpo, ata për ta fituar përkrahjen e botës i kanë mënjanuar dispozitat e Tij dhe i kanë mësuar të tjerët që t’i shkelin. Ata janë përpjekur ta detyrojnë popullin e Zotit që ta përdhosë të shtunën e Tij. Tani ata janë të gjykuar me atë ligj të cilin e kanë urrejtur. Me siguri të plotë të tmerruar e shohin se nuk mund të shfajsohen kurrësi. Vetë e kanë zgjedhur se kujt do t’i shërbejnë

dhe kujt do t'i falen. “Atëherë do ta shihni ndryshimin ndërmjet të drejtit dhe atij që s’e njeh Zotin, ndërmjet atij që i shërben dhe atij që nuk i shërben.” (Malakia 3,18)

Armiqët e Ligjit të Zotit që nga udhëheqësit fetarë e deri te më i vogli ndër ta, tani e kanë një kuptim tjetër për të vërtetën dhe detyrën. Tepër vonë e shohin se e shtuna e urdhërit të katërt është vulë e Zotit të vërtetë. Shumë vonë bëhen të vetëdijsëm për natyrën e vërtetë të ditës së vet të rrejshme të pushimit dhe për truallin rrëshqitës në të cilin kanë qëndruar. Tani e kanë të qartë se kanë luftuar kundër Zotit. Mësuesit fetarë i kanë shpënë shpirtërat në shkatërrim duke pohuar se po i shpiejnë në dyert e parajsës. Jo më parë, por vetëm në ditën e gjyqit definitiv do të mund ta kuptojnë se sa është e madhe përgjegjësia e njerëzve në shërbimin e shenjtë dhe sa janë të tmerrshme pasojat e mosbesimit të tyre. Vetëm në amshim do të mund ta vlerësojmë drejtë humbjen qoftë edhe të një shpirti të vetëm. I tmerrshëm do të jetë fati i atij të cilit Zoti do t'i thojë: Largohu prej meje shërbëtor i keq!

Zëri i Zotit dëgjohej nga qielli duke e shpallur ditën dhe orën e ardhjes së Krishtit duke e shpallur Besëlidhjen jetike me popullin e vet. Si goditjet e vetëtimës më të fuqishme, fjalët e tij do të jehojnë mbi tokë. Izraeli i Zotit qëndron dhe dëgjon me sytë e drejtuar lartë. Fytyrat e këtyre njerëzve të ndriçuara me lavdinë e tij do të shkëlqejnë si fytyra e Moisu kur ka zbritur nga Sinai. Mëkatarët nuk do të mund t'i shikojnë. Dhe kur të shqiptohet bekimi mbi ata që e kanë respektuar Zotin duke e shenjtuar të shtunën e tij do të dëgjohej brohoritja e fuqishme e fitores.

Së shpejti në lindje do të paraqitet një re e vogël e zezë, me madhësi sa gjysma e shuplakës së njeriut. Kjo është re e cila e rrethon Shpëtimtarin dhe i cili prej së largu duket sikur është i mbështjellur në errësirë. Populli i Zotit e di se kjo është shenja e Birit të Njeriut. Në qetësinë solemne ata pa u frikësuar do ta shikojnë se si Ai i afrohet tokës duke u bërë më i qartë dhe më i bukur deri sa të mos bëhet si re e madhe e bukur, baza e së cilës i përngjan zjarrit që gëlltit mbi të cilin vezullon ylberi i Besëlidhjes. Jezusi do të shkojë përpara si ngadhnjimtari i fuqishëm. Ai tani nuk vjen si njeri i vuajtjeve për ta pirë kupën e hidhur të turpit dhe të mundimeve por si ngadhnjimtari i qiellit dhe i tokës për t'i gjykuar të gjallët dhe të vdekurit. “Besniku, i vërteti, që gjykon me drejtësi.” “E përcjellin

armatat qiellore.” (Zbulesa 19,11-14) Me hymnet e melodive qiellore engjëjt e shenjtë me numër jashtëzakonisht të madh do ta përcjellin në rrugën e tij. Sfondi qiellor do të duket përplot qenie që ndriçojnë “nga dhjetë mijë, dhe me mijëra e mijëra.” Asnjë penë njerëzore nuk mund ta përshkruaj këtë skenë; asnjë mendje e njeriut vdekatar nuk është i aftë për ta kuptuar lavdinë e tij. “Lavdia e tij i mbuloi qiejt kurse toka u mbush me lavdinë e tij. Shkëlqeu me dritën si të diellit.” (Habakuku 3,3-4) Kur reja e gjallë të afrohet, çdo sy do ta shohë princin e jetës. Kurora me ferrë më nuk e shëmton kokën e tij madhështore: në ballin e tij të shenjt flenë diademi i lavdisë. Fytyra e tij ndriçon më fuqishëm se dielli i shkëlqyeshëm i mesditës. “Mbi mantel dhe në ijë e ka të shkruar emrin: mbreti i mbretërve dhe zotëruesi i zotëruesve.” (Zbulesa 19,16)

Para paraqitjes së tij “të gjitha fytyrat janë zbehur.” Ata që e kanë refuzuar mëshirën hyjnore i kaplon frika e dëshprimit jetik. “Zemra u thehet, gjunjët u përplasën njeri mbi tjetrin ... Ndërsa fytyrat u nxihen.” (Jeremia 30,6; Nahumi 2,10) Të drejtit klithin duke u dridhur: “Kush mund të qëndrojë?” Kënga e engjëjve pushon dhe vjen koha e qetësisë solemne. Atëherë dëgjohet zëri i Jezusit i cili thotë: “Të mjafton bekimi im.” Fytyrat e të drejtëve skuqen dhe gëzimi ua kaplon zemrat kurse engjëjt duke iu afruar sa më tepër tokës përsëri fillojnë të këndojnë gjithnjë e më me zë.

Mbreti i mbretërve lëshohet në re i rrethuar nga flaka e zjarrit. Qiejt mbështillen si qirinjë, toka dridhet para tij kurse malet dhe ujëdhesat lëvizin nga vendet e veta. Zoti ynë do të vijë e nuk do të heshtë; para i shkon zjarri që përpinë, përreth tmershëm tërbohët stuhia. E thërret qiellin prej së larti dhe tokën për të gjykuar popullin e vet.” (Psalmi 50,3-4)

“Mbretërit e tokës, njerëzit e mëdhenjë, prijësit e ushtrive, të pasurit dhe të fuqishmit—dhe çdo njeri: skllav dhe i lirë—të gjithë u fshehën në shpellat dhe në vrimat e maleve e u thoshin maleve dhe shkrepave: bini mbi ne e na mbuloni nga fytyra e Atij që rrin mbi fron dhe nga zemërimi i Qengjit, sepse arriti dita e madhe e zemërimit të tyre! Kush mund t’u qëndrojë për ballë?” (Zbulesa 6,15-17)

Përqeshja shpotitëse pushon. Heshten buzët e atyre që kanë gënjyer. Heshtet vringëllima e armëve dhe kushtrimi për luftë “në petk të Iyer me gjak” (Isaia 9,5). Tani asgjë nuk dëgjohet përveç zërit

të lutjes dhe gjëma e vajit dhe e dënesjes, nga gojat e atyre që pak më parë janë përqeshur dhe dëgjohej klithma: “Sepse erdhi dita e madhe e zemërimit të tij dhe kush mund të përballojë?” Mëkatarët më tepër dëshirojnë mbi ta të bijnë kreshtat e maleve se sa ta shikojnë fytyrën Atij që e kanë urrejtur dhe refuzuar.

Ata e njohin atë zë që depërton deri te veshët e të vdekurve. Sa herë zëri i tij i butë dhe i ëmbël i ka thirrur për t’u penduar! Sa herë e ka dëgjuar në lutjet prekse të miqëve, të vëllait, Shpëtimtarit! Ata që e kanë refuzuar mëshirën e tij tani nuk do të dëgjojnë më asnjë zë të atillë të rëndë dhe përplotë gjykim si të atij që aq gjatë i ka përbetuar: “Kthehuni, kthehuni nga rrugët tuaja të këqija! Pse të vdisni?” (Ezekieli 33,11) Oh, sikur të ishte ky për ta një zë i huaj! Jezusi thotë: “E pra ju thirra e ju nuk deshët, jua shtriva dorën e askush nuk m’i lëshoi sytë, i përbuzët të gjitha këshillat e mia, e s’vrat vesh për qortimet e mia.” (Fjalët e Urta 1,24.25) Ky zë i zgjon ndjenjat të cilat ata do të donin t’i shlyenin—vërejtjet e urryera, thirrjet e refuzuara dhe përparësitë e paçmuara.

Aty janë ata që e kanë përqeshur Krishtin në poshttrimin e tij. Me një fuqi të paparë u bien ndërmend fjalët e martirit kur në betimin e kryepeshkopit kishte deklaruar solemnisht: “Mbas tashit do ta shihni Birin e Njeriut duke ndejur në të djathtë të Gjithëfuqishmit dhe duke ardhur mbi retë e qiellit.” (Mateu 26,64) Tani ata e shohin në lavdinë e tij dhe do ta shohin se si rrinë në anën e djathtë të Zotit.

Ata që janë përqeshur me fjalët e tij se është Biri i Zotit tani janë të nemitur. Aty është Herodi fodull i cili bënte shaka me emrin e tij të mbretit kur u urdhëroi ushtarëve që e përqeshnin ta kurorzonin si mbret. Aty janë njerëzit e njëjtë të cilët me duart e të pafeve ia veshën rrobat e kuqe, mandej në ballin e tij të shenjtë ia vunë kurorën me ferra kurse në duar skeptrin përqeshës dhe ata që para tij faleshin duke thënë fjalë blasfemie. Njerëzit që e kishin goditur dhe e kishin pështyrë Mbretin e jetës, tani fshihen nga shikimi i tij depërtues dhe dëshirojnë të ikin nga prania e tij e madhe e lavdishme. Ata të cilët ia gozhduan duart dhe këmbët me kunja dhe ushtari i cili ia shpoi brinjët i shikojnë këto shenja me frikë dhe me brejtje të ndërgjegjës.

Me qartësi të tmershme përkujtohen klerikët dhe farisejtë për ngjarjen e Golgotës. Me rrënqethje dhe tmerr kujtohen se si me gëzim satanik i sillnin kokat duke ia hedhur: “Të tjerët i shpëtoi, vetveten s’po mundet ta shpëtojë. Në qoftë se është mbret i Izraelit

le të zbres tani nga kryqi dhe do t'i besojmë. Ka shpresuar në Zotin: Le ta lirojë tani nëse e do përnjëmend.” (Mateu 27,42.43)

Atyre u kujtohen qartë shembëlltyrat e Shpëtimtarit për vreshtarët që kishin refuzuar t'ia dorëzonin Zotëriut të vet frutat e vreshtës, të cilët i kishin torturuar shërbëtorët e tij kurse të birin ia kishin vrarë. U kujtohen gjithashtu edhe fjalët që i ka thënë vet: i zoti i vreshtës “të këqijtë me të keqen e vdekjes do t'i ndëshkojë” (Mateu 21,41). Në mëkatën dhe dënimin e atyre njerëzve jobesimtarë klerikët dhe farisejtë e shohin veprimin e tyre dhe gjykimin e tyre personal të drejtë. Dhe tani dëgjohet klithma e frikës së vdekjes më me zë se brohoritja: “Kryqëzoje! Kryqëzoje!” i cili kumbonte rrugëve të Izraelit ndërsa tani jehon gjëma e tmerrshme dhe dëshpruese: “Ai është Biri i Zotit! Ai është Mesia i vërtetë!” Ata shikojnë të ikin nga prania e mbretit të mbretërve. Më kot përpiqen të fshihen në shpellat e thella të tokës që janë krijuar për shkak të elementeve të çregulluara në natyrë.

Në jetën e të gjithë atyre që e hedhin të vërtetën ka momente kur zgjohet ndërgjegja, kur ndjenjat i shprehin kujtimet e mundimshme të jetës përplot hipokrizi kurse shpirtin e mundon më kot pendesa. Mirëpo ç'është e tërë kjo ndaj brejtjes së ndërgjegjes të asaj dite kur “erdhi përse keni frikë”, kur “tmerri si stuhi sulet mbi ju” (Fjalët e Urta 1,27). Ata që kanë vendosur ta vrasin Krishtin dhe populli i tij besnik tani e shohin lavdinë e tij. Në mes të tmerrit ata i dëgjojnë zërat e shenjtëve në hymnet e gëzimit: “Ja ky është Zoti ynë, atë e pritëm, ai na shpëtoi.” (Isaia 25,9)

Në mes të luhatjes së tokës, shkretimës së vetëtimave dhe uturimës së bubullimave zëri i Birit të Zotit i thërret të shenjtët që janë në gjumë. Ai e hedh shikimin në varrezat e të drejtëve dhe atëherë duke i ngritur duart e veta nga qielli brohorit: “Zgjohuni, zgjohuni, zgjohuni ju që fleni në pluhur dhe ngrituni!” Nëpër tërë botën të vdekurit do ta dëgjojnë atë zë dhe ata që e dëgjojnë do të ngjallen. E tërë tokë? do të kumbojë nga hapat e shumësisë kolosale nga çdo popull, brez, gjuhë dhe komb. Ata vijnë nga burgu i vdekjes, të veshur me lavdinë e pavdekshme duke klithur: “O vdekje ku është ngadhënjimi yt? O ferr ku është ngadhënjimi yt?” (1 Korintasve 15,55) Ndërsa, të drejtët e gjallë dhe të shenjtët e ngjallur i bashkojnë zërat në një brohoritje të gëzueshme të ngadhënjimit.

[609]

[610]

Të gjithë dalin nga varrezat të njëjtë për nga shtati siç kanë qenë kur janë varrosur. Adami i cili qëndron në mesin e shumësisë së njerëzve të ngjallur është sidomos i gjatë dhe me pamje madhështore por për nga shtati pak më i ulët se Biri i Zotit. Shtati i tij shprehë një kundërshti të dukshme ndaj njerëzve të brezave të mëvonshëm; aty shihet se sa është degjeneruar gjinia njerëzore. Mirëpo të gjithë ngriten të freskët dhe me vitalitetin e rinisë jetike. Në fillim njeriu ka qenë i krijuar në mostrën e Zotit jo vetëm për nga karakteri por edhe për nga forma dhe pamja. Mëkati ia ka bastarduar pamjen hyjnore dhe gati ia ka shlyer. Mirëpo Krishti ka ardhur që përsëri ta vendosë ate që ky e ka humbur. Ai do ta transformojë trupin tonë të përkulur dhe do ta bëjë të ngjashëm me trupin e tij të lavdishëm. Trupi vdekatar, i shkatërrueshëm, i privuar nga bukuria, ndonjëherë i mallkuar nga mëkati bëhet i përsosur, i bukur dhe i pavdekshëm. Të gjitha të metat mbeten në varr. Pasi që do të kenë qasje në pemën e jetës të humbur për një kohë aq të gjatë në Eden, të shpëtuarit do të rriten deri në lartësinë e plotë të gjinisë njerëzore në lavdinë e tyre autoktone. Gjurmët e fundit të mbetura të mallkimit të mëkatit do të mënjanojnë, kurse besnikët e Krishtit do të paraqiten në lavdinë e Zotit tonë, për nga fryma, shpirti dhe trupi duke shkëlqyer me pamjen e Zotit të vet. Oh, çfarë shpëtimi i mrekullueshëm për të cilin aq shumë është folur, i cili aq shumë është pritur, aq shumë është dëshiruar, por kurrë nuk është kuptuar plotësisht.

Të drejtit e gjallë “përnjëherë, sa çel e mshel sytë” janë transformuar. Ndaj zërit të Zotit ata u lavdëruan; tani u bënë të pavdekshëm dhe me të shenjtit e ngjallur merren për t’u takuar me Zotin në qiell. Engjëjt i tubojnë të zgjedhurit e vet nga katër anët e botës—prej skajit të tokës deri në skaj të qiellit” (Marku 13,27). Fëmijët e vegjël, engjëjt e shenjtë ua dorëzojnë në preher nënëve të tyre. Miqët të cilët vdekja i ka ndarë shumë kohë përsëri bashkohen që të mos ndahen më kurrë dhe me këngë gëzimi ngriten së bashku në qytetin e Zotit.

Nga të gjitha anët, në qerret prej reve gjenden krahë, kurse nën to janë rrotat dhe posa të nisen qerret, rrotat bërtasin: “I shenjtë”, ndërsa krahët duke lëvizur: “I shenjtë”, kurse përcjellja e engjëve bërtet: “I shenjtë, I shenjtë, I shenjtë është Zoti Perëndi i gjithpushtetshëm!” Dhe deri sa qerrja lëvizë drejt Jerusalemit të Ri të shpëtuarit brohorisin: “Aleluja!”

Para hyrjes në qytetin e shenjtë, Shpëtimtari u jep pasuesve të vet dekorata ngadhënjimtare dhe i veshë me shenjat e dinjitetit të tyre mbretëror. Radhët e shkëlqyeshme janë vendosur në formë të katërkëndëshit të hapur rreth mbretit të tyre, shtati madhështor i të cilit është më i lartë se shtati i engjëjve të shenjt, kurse nga fytyra i rrezaton dashuria e pamatur. Çdo shikim i kësaj shumësie njerëzish është i drejtuar nga Ai; secili që e sheh lavdinë e Atij që u shpërblye në fytyrën e tij, që s' ishte më si e njeriut e as pamja si e bijëve të adamit.” (Isaia 52,14) Në kokat e fituesëve Jezusi e venë me dorën e djathtë kurorën e lavdisë. Për secilin ka nga një kurorë e cila e mban “emrin e tij të ri” personal (Zbulesa 12,17) dhe mbishkrimin: “I shenjtë Zoti!” Çdo dore i dorëzohet palma e fituesit dhe harfa e shkëlqyeshme. Më tutje me shenjë e engjëllit që ia jep tonin, çdo dorë fillon t’u bjerë me shkathtësi telave të harfës duke nxjerrë prej tyre muzikën e këndshme dhe akordet e pasura melodike. Çdo zemër dridhet nga kënaqësia e paparë dhe çdo zë ngritet përmes këngës së falënderimit: “Atij që na do, që na çliroi nga mëkatet tona me gjak të vet, që na bëri Mbretëri priftërinjsh për Zotin Atin e vet—Atij i qoftë lavdi dhe pastë pushtet me shekuj të shekujve—Amen!” (Zb 1,5.6)

Para të shpëtuarëve qëndron qyteti i shenjtë. Jezusi i hap anë e mbanë dyert prej margaritarëve kurse populli që e ka mbajtur të vërtetën hyn në të. Atje, ata e shohin parajsën e Zotit, atdheun e Adamit deri sa ende nuk kishte mëkatnuar. Atëherë dëgjohej zëri më i mrekullueshëm se çdo melodi të cilin ndonjëherë ka mundur ta dëgjoj veshi i vdekatarit: “Lufta e juaj mori fund!” “Ejani të bekuarit e Atit tim, pranojeni mbretërinë e cila u është përgatitur që nga krijimi i botës.

Tani plotësohet lutja e Shpëtimtarit për nxënësit e vet: “Dua që edhe ata që m’i dhe të jenë me mua, ku jam unë.” Krishti ia paraqet Atit të shpërblyerit me gjakun e vet “të pamëkatë dhe pa të meta ... Para lavdisë së tyre me gëzim”, dhe u thotë: “Ja ku jam dhe fëmijët që m’i dhe.” “Ata që m’i dhe i ruajta!” Oh, çfarë dashurie shpëtimtare! Oh, çfarë gëzimi mbretëron kur Ati i amshueshëm duke i shikuar të shpërblyerit përsëri ta shoh mostrën e vet kur ta shoh se është mënjanuar joharmonia të cilën e pat shkaktuar mëkati, kur ta shoh se është shlyer mallkimi dhe njeriu përsëri është sjellur në harmoni të plotë me Zotin!

Me dashuri të pamatshme Jezusi i përshëndet besimtarët e vet në “gëzimin e Zotit të tyre”; gëzimi i Shpëtimtarit qëndron në faktin se në mbretërinë e lavdisë i sheh njerëzit që janë shpëtuar me pësimin dhe poshtërimin e tij në këtë botë. Ndërsa, të shpërblyerit marrin pjesë në gëzimin e tij kur ndër të shpëtuarit i shohin ata që me lutjet punën, dhe me dashurinë flijuese të tyre e kanë fituar lumturinë në Krishtin. Të tubuar rreth Fronit të madh të bardhë, zemrat e tyre mbushen me gëzim të pamatshëm kur t’i shikojnë ata që kanë përfituar në Kishtin dhe kur t’i shohin se këta i kanë përfituar edhe të tjerët ndërsa të tjerët edhe të tjerët, kështu që të gjithë kanë arritur në limanin e paqjes që aty t’i vëjnë kurorat e tyre para këmbëve të Jezusit dhe ta lavdërojnë e madhërojnë për kohë të pasosur të amshimit.

Kur të shpëtuarit të përshëndeten me mirëseardhje në qytetin e Zotit, nëpër ajër do të shpërthejë brohoritja e gëzimit dhe entuziazmi i lavdërimit të Zotit. Tani takohen Adami i parë dhe Adami i dytë. Biri i Zotit qëndron me duar të hapura për ta pritur atin e gjinisë sonë—qenien të cilën Ai e ka krijuar, e cila ka mëkatnuar dhe ka gabuar ndaj Krijuesit dhe për shkak të mëkatit të të cilit Shpëtimtari e mban vulën e kryqëzimit. Kur Adami t’i shikojë gjurmët e kunjave të temrrshëm ai nuk bie në gjoksin e Zotit të tij, por me përkulje bie para këmbëve të Jezusit duke klithur: “I denjë, i denjë është Qengji që u therr!” Shpëtimtari butë e ngrit dhe e thërret që përsëri ta hedh shikimin në Eden nga i cili aq kohë ka qenë i dëbuar.

Pas dëbimit së tij nga Edeni jeta e Adamit në tokë ka qenë e mbushur me pikëllim. Çdo gjeth i venitur, çdo flijim i bërë, çdo papërsoshmëri në natyrë e cila dikur ka qenë aq e bukur, çdo njollë në karakterin e njeriut ia përkujton vazhdimisht mëkatën e tij. E tmerrshme ka qenë dhimbja e pendesës kur e ka parë se si bjerrja po shumëzohet dhe kur ndaj vërejtjeve që i ka dhënë e ka marrë përgjegjen se ai është fajtor, sepse e ka shkaktuar mëkatën. Me përkulje të qëndrueshme e ka përballuar gati njëmijë vjet dënimin e gabimit të vet. Ai është penduar singërisht për mëkatën që ka bërë dhe i ka mbështetur shpresat në meritat e Shpëtimtarit të premtuar dhe kështu ka vdekur me shpresë për t’u ringjallur. Biri i Zotit e ka blerë dështimin dhe rënien e njeriut dhe tani Adami nëpër veprën e pastrimit përsëri e merr pushtetin e tij të parë.

I gëzuar pa masë, ai e vështron pemën e cila dikur i ka shkaktuar kënaqësi—pemën e njëjtë nga e cila i ka mbledhur frutat në ditët e pafajsisë dhe të lumturisë së vet. I sheh harrdhitë të cilat i ka kultivuar me duart e veta, lulet e njëjta të cilat i ka rritur me dashuri. Shpirti i tij e kupton tërë realitetin e skenës. Ai e kupton se vërtetë është përtëritur Edeni, por tani shumë më i bukur se kur qe dëbuar prej tij. Shpëtimtari e shpie afër pemës së jetës ia zgjedh një frut të mrekullueshëm dhe ia ofron ta hajë. Ai shikon rreth vetes dhe sheh atë shumësi njerëzish nga familja e tij e shpëtuar në parajsën e Zotit. Atëherë e lëshon kurorën e tij të shkëlqyeshme para këmbëve të Jezusit dhe duke iu hedhur në kraharor e përqafton. Ai e merr në duar harfën e artë ndërsa në sfondin qiellor jehon kënga ngadhënjimtare: “I denjë, i denjë, i denjë është Qengji që u therr dhe përsëri është në jetë!” Familja e Adamit e pranon melodinë dhe duke i lëshuar kurorat para këmbëve të Shpëtimtarit të gjithë falen para tij duke i dhënë lavdi.

Këtë bashkim të sërishëm e vështorjnë engjëjt të cilët kanë qarë kur Adami ka rënë dhe janë gëzuar kur Jezusi pas ngjalljes nga të vdekurit është ngritur në qiell duke fluturuar, duke e hapur rrugëdaljen nga varreza për të gjithë ata që besojnë në të. Tani ata e shohin veprën e shpëtimit të përfunduar dhe i bashkojnë zërat në këngën e falënderimit.

Në detin e kristaltë para Fronit—në atë deti të kristalt i cili shkëlqen me lavdinë e Zotit që duket i përzier si me zjarr—qëndrojnë të tubuar të gjithë ata “që e mundën egërsirën dhe truporen e saj, vulën dhe numrin e emrit të saj.” Njëqindë e dyzet e katër mijë njerëz të tubuar qëndrojnë në Malin e Sionit me Qengjin “duke i mbajtur harfat e Zotit”, ndërsa zëri i shumë ujërave si zë i bubullimës së madhe dëgjohej “zëri i ekzekutuesve në harfë duke i prekur telat e harfave të tyre.” “Këndojnë një këngë të re” para fronit, këngë të cilën askush nuk mund ta mësojë përveç atyre njëqind e dyzet e katër mijëve. Kjo është kënga e Moisiut dhe e Qengjit, kënga e çlirimit. Askush përveç njëqind e dyzet e katër mijëve nuk mund ta mësojë atë këngë sepse kjo është kënga e përvojave të tyre, e përvojës së atillë çfarë asnjë grup tjetër njerëzish nuk e ka pasur kurrë “ata shkojnë pas Qengjit kudo që shkon ai.” Të marrur nga toka ndër të gjallët ata llogariten si “të parët e Zotit dhe të Qengjit” (Zbulesa 15, 2.3; 14,1-5). “Këta janë ata që erdhën nga fatkeqësia e

madhe”; ata e përjetuan kohën e mynxyrave çfarë kurrë nuk ka pasur në tokë prej se ekzistojnë njerëzit. E përjetuan tmerrin e mynxyrave të Jakobit. Gjatë kohës së shkarkimi të fundit të gjyqeve të Zotit, këta kanë qenë pa Ndërmjetësues. Mirëpo ata u çliruan sepse “i pastruan rrobat e veta dhe i zbardhën në gjakun e Qengjit.” Në gojën e tyre nuk u gjet rrenë: janë pa të meta para Zotit.” (Zbulesa 14,5) “Prandaj dhe qëndrojnë para Fronit të Zotit dhe i shërbejnë ditë e natë në tempullin e tij, dhe Ai që rri në fron do ti shtierë në tendën e vet. Ata e kanë parë tokën të shkretëruar nga uria, nga mortaja dhe njerëzit e pjekur nga zhegu i fuqishëm i diellit, kurse edhe vetë i kanë përjetuar vuajtjet, urinë dhe etjen. Por, “më kurrë s’do të kenë uri, më kur s’do të kenë etje, më s’do t’i djegë dielli as rrezet e tija. Sepse Qengji është në midis të fronit do t’i kullosë dhe do t’i çojë në burimet e ujërave të jetës, edhe Zoti do të fshijë çdo lot nga sytë e tyre” (Zbulesa 7,14-17).

Në të gjitha kohët të zgjedhurit e Shpëtimtarit kanë qenë të edukuar dhe të mësuar në shkollën e vuajtjeve. Ata në tokë kanë ecur shtigjeve të ngushta. Janë pastruar në furrën e mynxyrave. Për hirë të Jezusit i kanë përballuar sulmet, urrejtjen dhe akuzat. Kanë shkuar pas tij nëpër beteja të ashpra; e kanë përballuar vetmohimin dhe kanë përjetuar dëshpërime të hidhura. Nga përvoja e tyre vetiake e vuajtjeve e njohën të keqen e mëkatit, fuqinë e saj dhe pasojat fatale dhe me urrejtje e shikuan atë. Vetëdija për flijimin e paparë që u bë, për shërimin e tyre i bëri të vegjël në sytë e armiqëve por ua plotësoi zemrat me falëndërim dhe lavdi të cilat ata që kurrë nuk kanë gabuar nuk mund t’i kuptojnë. Ata duan shumë sepse shumë çka u është falur. Pasi që kanë marrë pjesë në mundimet e Krishtit tani mund të marrin pjesë edhe në lavdinë e tij.

Trashigimtarët e Zotit erdhën nga burgjet, nga turrët e zjarrit, nga kasollat, nga shpellat nënujore, nga vendpersekutimet, nga malet, nga shkretëtirat dhe nga thellësitë e deteve. Në tokë ecnin “në varfëri, në vuajtje, në turp.” Miliona njerëz zbritën në varr të njollosur me turp për arsye se kundërshtuan me vendosshmëri që të lëshonin pe ndaj kërkesave mashtruese të satanit. Gjyqet njerëzore i rradhiten

[615] ndër kriminelët më të egër. Mirëpo tani “gjyqtarë është Zoti” (Psalmi 50,6). Tani aktgjykimet e tokës janë rrëzuar. “Do ta zhduk turpin e popullit të vet.” (Isaia 25,8) “Do t’i quajnë populli i shenjt, të shpërblyerit e Zotit.” (Isaia 62,12) Ai ka vendosur që “t’u jap stoli

në vend të pluhurit, lëngun e gëzimit në vend të pikëllimit, rrobat e lavdisë në vend të shpirtit të pikëlluar” (Isaia 61,3). Ata më nuk janë të mjerë, të munduar, të shpërndarë dhe të shtypur. Prej tani gjithnjë do të jenë me Zotin. Tani qëndrojnë para Fronit të veshur me rrobat të shtrenjta çfarë kurrë nuk kanë bartur as njerëzit më autoritativ në tokë. Janë të stolisur me kurora të mrekullueshme, çfarë kurrë nuk janë vënë në ballin e pushtetarëve tokësor. Ditët e dhimebjes dhe të vajit kanë kaluar përgjithmonë. Mbreti i lavdisë ua ka fshirë lotët të gjithëve nga fytyra; është mënjeluar çdo shkak i dhimbjes. Nën degët e drithëruese të palmave tani jehojnë qartë këngët, me melodi të ëmbla dhe harominke të falëndërimit. Të gjithë zërat e pranojnë melodinë dhe së shpejti nën sfondin qiellor do të shpërthejë hymni: “Shpëtimi i përket Zotit tonë që rrinë në fron dhe Qengjit!” Kurse të gjithë banorët qiellor i përgjigjen në kor “Amin! Bekim e lavdi, dije e falënderim, nder, pushtet dhe fuqi Zotit tonë në shekuj të shekujve Amen!” (Zbulesa 7,10.12) Në këtë jetë vetëm tani fillojmë ta kuptojmë veprën e mrekullueshme të shpëtimit. Me arsyen tonë të kufizuar mund ta shikojmë në mënyrë më të kujdesshme turpin dhe lavdinë, jetën dhe vdekjen, drejtësinë dhe mëshirën të cilat janë ndeshur në kryq, por megjithatë as me përpjekjet me të mëdha të forcave tona nuk kemi mundur ta kuptojmë domethënien e tyre të plotë. Gjatësinë dhe gjërësinë, lartësinë dhe thellësinë e dashurisë shpëtimtare njeriu deri diku mund ta kuptojë. Planin e shpëtimit nuk do ta kuptojnë plotësisht të shpërblyerit, as atëherë kur të shikojnë siç janë shikuar dhe kur të njohin siç janë të njohur; nëpër kohë të amshueshme, në frymën e tyre të mrekullueshme dhe të entuziazmuar vazhdimisht do të zbulohen të vërteta të reja. Edhe pse i ka ardhur fundi brengave, vuajtjeve dhe sprovave tokësore, edhe pse të gjitha shkaqet për ta janë zhdukur, populli i Zotit do ta ketë kuptimin e qartë dhe të vërtetë për çmimin e lartë që është paguar për shpëtimin e tyre.

Kryqi i Krishtit do të jetë objekti kryesor i studimit dhe i këngës së të shpëtuarve gjatë tërë amshimit. Në Krishtin e lavdëruar do ta shohin Krishtin e kryqëzuar. Kurrë nuk do ta harrojnë se Ai, fuqia e të cilit i ka krijuar dhe i mban botërat e panumërta është në gjithësi; Biri i dashur i Zotit, Madhështia e qiellit, Ai të cilit i faleshin kerubinët dhe serafimët e shejtë—e ka përrulur veten për ta ngritur njeriun e bjerrur; e ka marrë mbi vete fajin dhe turpin e

mëkatit dhe e ka përballuar kur fytyra e Atit është fshehur prej tij, ndërsa dhimbja për një botë të humbur nuk ia ka thyer zemrën në kryqin e Kalvarit. Njohuria, se Ai që i ka krijuar të gjitha botërat dhe i cili është gjykatës i të gjithë njerëzve e ka braktisur lavdinë dhe është përrulur nga dashuria ndaj njeriut, gjithnjë do ta zgjojë habinë dhe do ta mrekullojë gjithësinë. Kur të shpëtuarit ta shohin Shpëtimtarin e tyre dhe kur në fytyrën e tij ta shohin lavdinë jetike të Atit; kur ta shikojnë Fronin e tij i cili është themeluar prej kohës së amshueshme dhe kur të mendojnë se mbretëria e tij është e pasosur, të entuziazmuar do ta këndojnë këngën: “I denjë, i denjë është Qengji që u therr dhe na pajtoi me Zotin, me gjakun e tij të shtrenjtë.”

Misteri i kryqit i shpjegon të gjitha sekretet e tjera. Në dritën që ndriçon nga Kalvari (Golgota), vetitë e Zotit të cilat na kanë plotësuar me frikë dhe respekt do të duken aq të bukura dhe tërheqëse. Mëshira, butësia dhe dashuria atërore bashkohen në shenjtëri, drejtësi dhe vërtetësi. Duke e vështruar madhësinë e Fronit të tij të lartë dhe madhështor e shohim karakterin e tij në dashurinë e tij subtile dhe e kuptojmë si kurrë më parë rëndësinë e personifikimit të dashur: “Ati ynë!”

Do të shihet se Ai i cili është i pamatshëm për nga mençuria, nuk ka mundur ta bëjë asnjë plan për shpëtimin tonë përveç që ta flijojë të Birin e vet. Shpërblimi për këtë flijim është gëzimi se këtë vend do ta trashëgojnë qenie e shpërblyera, të shenjta, të lumtura dhe të pavdekshme. Pasoja e betejës së Shpëtimtarit tonë me fuqitë e errësirës është gëzimi i të shpërblyerëve i cili jehon në lavdinë gjatë tërë amshimit. Vlera e vetëm një shpirti njerëzor është aq e madhe sa që Ati e ka marrë pëlqimin për çmimin e paguar. kurse edhe vet

[617] Krishti është kënaqur duke i shikuar frytet e flijimit të tij të madh.

41. TOKA E SHKRETËRUAR

“Sepse, mëkatet e saj arritën deri në qiell dhe Zoti i ranë në mend pardrejtësitë e saj. Hakmerrni dhe gjë mos i lini mangut, shpaguanu dyfish sipas veprave të saja, në gotë që ajo ju ndikonte—dyfish ndikoni! Sa ajo u mbulua me lumturi dhe luks, as ktheniani ju me mendime e me dhimbje! Sepse ajo thoshte në zemrën e vet: “Rri në Fron si mbretëreshë dhe askurrë s’do të mbetem e vejë, kurrë nuk do të sprovtoj ç’është vuajtja!” Prandaj në të njëjtën ditë do të vijmë mbi të plagët: vdekja, e vaji, e zia e bukës, dhe krejtësisht do të digjet në zjarr. Sepse i fuqishëm është Zoti, Hyu, Gjykatësi i saj! Mbi të do të qajnë dhe do të vajtojnë mbretërit e dheut që me të bënë fëlligshti dhe jetuan në kënaqasi, kur do të shohin tymin e zjarrit të saj. Duke ndenjtur larg nga frika e vuajtjeve të saja do të qajnë: “Vaj, vaj qyteti i madh! Babiloni, qytet i Fortë! Të doli mjaft një ças për të gjetur dënimi!”

“Tregtarët që me këto tregtonin e ajo i pasuroi larg do të rrinë nga frika e mundimeve të saja, duke qarë dhe duke vajtuar e do të thonë: Vaj! Vaj! Qytet i madh i veshur me li, me purpur, me kadife i stolitur me gurë të paçmueshëm dhe me margaritarë; sa shpejt mbaroi gjithë kjo pasuri.” (Zbulesa 18, 5-10; 15-17)

Këto janë gjyqet që bijnë mbi Babilonin në ditën e hidhërmit të Zotit. Ai e ka mbushur kupën e padrejtësisë së vet; koha e tij ka ardhur; ai është pjekur për shkatërrim.

Kur zëri i Zotit ta çlirojë popullin e vet nga skllavëria atëherë do të bëhet zgjimi i madh i atyre që kanë humbur çdo gjë në luftën e madhe të jetës. Deri sa ka zgjatur koha e mëshirës kanë qenë të verbëruar me mashtrimet e satanit dhe e kanë arsyetuar jetën e tyre mëkatore. Të pasurit janë krenuar me pasurinë e vet para atyre që kanë qenë të varfër dhe të mjerë; mirëpo ata e kanë arritur pasurinë duke e shkelur Ligjin e Zotit. Nuk kanë qenë në gjendje t’i ushqejnë të uriturit, t’i veshin të deshurit, t’i mbathin të zbathurit, të veprojnë drejtë dhe ta duan mëshirën. Vazhdimisht janë përpjekur që të ngriten dhe ta arrijnë një respekt të veçantë të afërmit e vet. Tani janë

[618]

privuar nga çdo gjë që i ka bërë të mëdhenj dhe qëndrojnë të mjerë dhe të pafuqishëm. Me frikë e shikojnë shkatërrimin e idhujve të tyre të cilët i kanë çmuar më tepër se Krijuesin e vet. Ata i kanë shitur shpirtërat e vet për pasuritë dhe gëzimet jetësore dhe nuk janë përpjekur që të pasurohen me Zotin. Pasojë e gjithë kësaj është jeta e tyre e dështuar; kënaqësitë e tyre janë shndërruar në hidhërim kurse pasuria e tyre në kalbësirë. Fitimet e tyre të tërë jetës janë zhdukur për një çast. Të pasurit vajtojnë sepse u janë shkatërruar shtëpitë luksoze u është zhdukur argjendi dhe ari. Mirëpo vaji i tyre është heshtur për shkak të frikës se do të shkatërrohen edhe vet me idhujt e tyre.

Mëkatarët ndiejnë pikëllim, por jo për shkak të lënies pas dore të obligimeve ndaj Zotit dhe të afërmeve por për arsye se Zoti ka ngadhjyer. Vajtojnë për shkak të pasojave që janë shkaktuar dhe jo për shkak të mëkateve të veta. Do ta kishin përdorur çdo mjet për të fituar, vetëm në qoftë se do të kishin mudnur.

Bota i sheh pikërisht ata me të cilët është shpotitur dhe që i ka përqeshur të cilët ka dashur t'i shkatërrojë se si të palënduar kalojnë nëpër epidemi, stuhi dhe tërmete. Ai i cili për shkelësit e ligjit të vet është zjarr që gëlltit, për popullin e vet është mburojë e sigurtë.

Predikuesi i cili e ka braktisur të vërtetën për ta fituar përkrahjen e njerëzve tani e vëren karakterin dhe ndikimin e mësimve të veta. Tani e ka të qartë se e ka përcjellur syri i të Gjithfuqishmit kur ka qëndruar në predikatore, kur ka ecur rrugëve dhe kur në rrethana të ndryshme ka kontaktuar me njerëzit. Çdo lëvizje e shpirtit, çdo fjali e shkruar, çdo fjalë e thënë, çdo veprim i cili i ka ndezur njerëzit për të bërë hile dhe për të gënjyer—të gjitha këto kanë qenë farë e mbjellur; prandaj tani në shpirtërat e mjerë dhe të humbur rreth vetes e shikon korrjen.

Zoti thotë: “Sepse mendjelehtas e shërojnë plagën, e bijës së popullit tim e thonë: Paqe! Paqe! Por paqe s’ka.” “Sespe e coptuan në trishtim zemrën e të drejtit me rrenat tuaja, atë që unë e trishtova e ripërtritët në fuqitë e pabesimtarit me qëllim që mos të kthehët nga rruga e vet e keqe e të jetojë.” (Jeremiu 8,11; Ezekieli 13,22)

“Vaj për barinj të që e lënë të sharrojë dhe e shpërndanë ligjin e kullotës sime ... Ja pra unë vet do të merrem me ju: do të ndëshkojë sjelljen tuaj të keqe.” “Qani barinjë e vajtoni bujarë të grigjes, zhgërryhuni në pluhur se ju plotësuan ditët e thenjes, ditët shpartallimit

tuaj, dhe do të rrëzoheni si enë të çmueshme ... S'do të ketë vrimë për strehim të barinjëve as shpëtim për bujarët e grigjës.” (Jeremiu 23,1; 25,34.35)

Predikeusit dhe populli e shohin se nuk kanë pasur qëndrim të drejtë ndaj Zotit. E shohin se janë rrebeluar kundër Krijuesit të të gjitha ligjeve të mira dhe të drejta. Mënjanimi i ligjeve hyjnore u ka dhënë shkas mijëra të këqijave: zënkave, urrejtjes, padrejtësive kështu që toka është bërë një arenë jashtëzakonisht e madhe e konflikteve, një arenë e bjerrjes dhe e amoralitetit. Kjo është pasqyra që duket tani para atyre që e kanë refuzuar të vërtetën dhe e kanë zgjedhur gënjeshtërinë. Asnjë gjuhë nuk mund ta shprehë gjakimin që e ndjejnë të padëgjueshmë dhe jobesimtarët për atë që e kanë humbur përgjithmonë—jetën e amshueshme. Njerëzit që i ka adhuruar bota për shkak të aftësive dhe oratorisë së tyre tani e shohin tërë këtë në dritën e vërtetë. E shohin se çka kanë hubmur me shkeljen e Ligjit dhe duke rënë para këmbëve të atyre besimin e të cilëve e kanë urrejtur dhe e kanë përqeshur e pranojnë se Zoti i paska dashur.

Populli e sheh se ka qenë i mashtruar. Njerëzit e akuzojnë njëri tjetrin se i kanë shpënë në shkatërrim; mirëpo bashkohen në mallkimin më të hidhur të predikuesëve. Barinjët jobesimtarë kanë profetizuar vetëm gjërat që u kanë pëlqyer. Ata i kanë nxitur dëgjuesit e vet që ta hedhin Ligjin e Zotit dhe t'i ndjekin ata që kanë dashur ta mbështesin. Tani në dëshprimin e tyre këta mësuesë e pranojnë para botës mashtrimin që e kanë bërë. Populli plotë zemërim u bërtet: “Ne jemi bjerrur por ju jeni shkaktarë të shkatërrimit tonë!” Ata ngriten kundër barinjëve të vet të rrejshëm. Pikërisht ata që dikur i kanë adhuruar më së shumti do t'i shprehin kundër tyre akuzat më të tmerrshme. Duart e njëjta të cilat dikur i kanë kurorëzuar me dafina, do të ngriten për t'i shkatërruar. Shpatat me të cilat është dashur të vritet populli i Zotit tani përdoren kundër armiqëve të tij. Në të gjitha anët shkaktohen konflikte dhe gjakderdhje.

[620]

“Zoti ka gjyq kundër të gjithë popujëve, e hap gjykimin kundër çdo njeriu, fajtorët shpatës ia lëshon.” (Jeremiu 25,31) Gjashtë mijë vjet është duke zgjatur lufta e madhe, Biri i Zotit dhe lajmëtarët e tij qiellorë kanë qenë në konflikt me fuqinë e së keqes me qëllim që t'ua tërheqin vërejtjen, t'i arsimojnë dhe t'i shpëtojnë bijët e njeriut. Tani është marrë vendimi definitiv për të gjithë; mëkatarët plotësisht janë bashkuar me satanin në luftën e tyre kundër Zotit. Ka ardhur

koha që Zoti ta arsyetojë autoritetin e Ligjit të vet të shkelur. Tani gjyqi nuk zhvillohet vetëm kundër satanit por ndaj njerëzve. “Zoti ka gjyq ndaj të gjithë popujve”, “Fajtorët shpatës ia lëshon”.

Vula e çlirimit është vënë në ata “të cilët frymojnë dhe vajtojnë për shkak të gjitha fligështive që kanë bërë”. Tani delë engjëlli i vdekjes i cili në vegimin e Ezekielit është paraqitur se si njerëzve me armë vdekjeprurëse në dorë u ka urdhëruar: “Vrisni pleqë e të rinjë, vajza, foshnja e gra, tretjauni farën; por ruajuni se vritni ndonjëren prej atyre që e kanë shenjën “vulën”. Nisjani nga shenjtrorja ime!” Profeti thotë: “Ja filluan pra nga pleqët që ishin para tempullit.” (Ezekieli 9,1-6) Shkatërrimi fillon prej atyre të cilët janë bërë se janë mbrojtës shpirtëror të popullit. Mbrotjtësit e rrejshëm janë të parët që do të zhduken. Askush nuk do të kursehet dhe nuk do të shpëtojë. Burrat, gratë, vajzat dhe fëmijët—të gjithë do të vriten.

“Sepse ja, Zoti po del nga banesa e vet, për t’i shkatërruar fyerjet që ia bënë banorët e tokës. Edhe toka do ta vjellë gjakun që është derdhur mbi të dhe më s’do ti fshehtë të vrarët e vet.” (Isaia 26, 21) “Dhe qe varra me të cilën do t’i godit Zoti të gjithë popujt që do të luftojnë kundër Jerusalemit: Secilit do t’i kalbet mishi, ndërsa ende do të qëndrojnë në këmbë të veta; sytë do t’u kalben në birat e syve, në gojë do t’u kalbet gjuha. Atë ditë Zoti do ta çojë një kryengritje të madhe ndër ta: njëri do t’ia kapë tjetrit dorën, njëri kundër tjetrit do të çojë dorë.” (Zakaria 14,12.13) Në luftën e tmerrshme që do të ndezet me epshet e fuqishme dhe ne mes të shkatërrimit të tmerrshëm të hidhërimit të Zotit të papërzier me mëshirë do të vriten banorët e këqijë të tokës—udhëheqësit fetarë, prijësit dhe populli, të pasurit dhe të varfërit, të mëdhenjt dhe të vegjlit. “Atë ditë të goditurit prej Zotit do të jenë nga një skaj i botës deri në tjetrin; askush s’do t’i vajtojë, as nuk do t’i mbledhë, as nuk do t’i varrosë.” (Jeremiu 25,33)

[621]

Me rastin e ardhjes së Krishtit, mëkatarët do të zhduken nga fara e dheut—të vrarë nga fryma e gojës së tyre dhe të shkatërruar nga lavdia e ardhjes së tij. Krishti do t’i prijë popullit të vet në qytetin e Zotit dhe toka do të mbetet pa banorë: “Ja Zoti po e shkatërron tokën, copë po e bën, po ia shëmton fytyrën, banorët po ia shpërndanë.” “Toka do të shkatërrohet krejtësisht, pa mëshirë pre do të bëhet: sepse Zoti e ka thënë këtë fjalë.” “Prej banorësh të vet toka u dhunua, sepse e shkelën Ligjin, e thyen urdhërin, e thyen besën e përgjeshme. Prandaj mallkimi tokën po e përbin, njedhojat po i pësojnë banorët;

prandaj po shuhen banorët e saj, e s'kanë mbetur veç fort pak njerëz.” (Isaia 24,1.3.5.6)

E tërë toka e merrë pamjen e një shkretëtire të zhveshur. Rrënojat e qyteteve dhe të fshatrave të shkatërruara nga tërmetet, lisat e shkukur, kreshtat e dalura nga deti ose të shkëputura nga kodrat shtrihen të shkapërderdhura nëpër sipërfaqen e tokës, ndërsa humnerat jashtëzakonisht të mëdha janë vendet në të cilat diku kanë qenë malet.

Tani fillon ngjarja e cila simbolikisht është paraqitur si shërbesë e fundit solemne në Ditën e pastrimit. Pasi që shërbesa në shenjtoren e shenjtoreve ka përfunduar dhe mëkatet e Izraelit janë mënjanuar nga shenjtërorja me gjakun e flisë për mëkat, është sjellur capi i jetës para Zotit dhe në praninë e popullit kryepriifti i ka rrëfyer mbi të “të gjitha paudhësitë, fajet dhe mëkatet e bijëve të Izraelit” (Levitiku 16,21) dhe i ka bartur në kokën e capit. Gjithashtu kur të përfundojë vepra e pajtimit në shenjtoren qiellore në praninë e Zotit, të engjëjve të shenjtë dhe të shumtëve të tubuar, mëkatet e popullit të Zotit do të bartën në satanin. Ai do të shpallet përgjegjës për të gjitha të këqijat në të cilët i ka nxitur. Dhe pikërisht ashtu siç është dërguar capi në shkretëtirë, poashtu dhe satani do të dëbohet në tokën e shkretëruar, të pabanuar dhe në shkretëtirën e zhveshur.

Autori i Zbulesës e profetizon dëbimin e satanit, gjendjen e kaosit si dhe të shkretërimin të cilin do ta pësojë toka dhe thotë se kjo gjendje do të zgjasë njëmijë vjet. Pas përshkrimit të ardhjes së dytë të Zotit dhe shkatërrimit të mëkatarëve profecia vazhdon: “Mandej pashë një engjëll tjetër që po zbriste prej qiellit me çelësin e humnerës dhe me hekura të mëdha në dorë. Ai e kapi Draguan, Gjarpërin e vjetër—Djallin, Satanin—dhe i lidhi në hekura për njëmijë vjet. E plandosi në humnerë, e mbylli dhe e vulosi derën mbi të, të mos i ngadhënjë në njerëzit deri sa të mos plotësohen njëmijë vjetët. Atëherë duhet të zgjidhet për pak kohë.” (Zbulesa 20,1-3)

Se shprehja “humnerë” e shënon tokën në gjendjen e konfuzionit dhe të errësirës e dëshmojnë edhe vendet e tjera në Shkrimin Shenjt. Në pikëpamje të gjendjes së tokës “në fillim” burimet biblike thonë se ajo “ishte e shkretë dhe e zbrazët; terri e mbulonte humnerën” (Zanafilla 1,2). Profecia na mëson se gjendja së paku pjesërisht do të kthehet në atë paraprake. Duke shikuar përpara në Ditën e madhe të Zotit profeti Jeremia thotë: “E shikoj tokën: është e shkretë, e

zbrazët, e shikoj qiellin: ka mbetur pa dritë. I shikoj malet: dhe ja po dridhen, i shikoj kodrat: të gjitha po tunden. Shikoj përreth: s' shoh me sy njeri, shpendët e qiellit të gjithë u larguan, shikoj: toka e plleshme u bë shkretëtirë, qytete të tëra grumbuj rrënojash para Zotit, para zjarrit të zemërimit të Tij.” (Jeremiu 4,23-26)

Aty do të jetë banesa e satanit dhe e engjëjve të tij të këqijë për periudhën prej njëmijë vjetësh. I kufizuar vetëm në to, ai nuk do të ketë qasje në botërat e tjera për t'i sprovuar dhe shqetësuar ata që kurrë nuk kanë mëkatuar. Në këtë kontekst ai është lidhur; nuk është më askush mbi të cilin do të sundonte. Ai e ka plotësisht të pamundshme të mashtrrojë dhe të shkatërrojë, gjërat me të cilat me shekuj është gëzuar.

Profeti Isaia duke e parë ditën e rënies së satanit brohoritë: “Po si mund të biesh nga qielli, o dritësjellës, biri i agimit? Ushtrove për dhe, ti që shtroje përdhe popujt anë e mbanë. Ti që të thoshte mendja jote: në qiell do të ngrihem, lartë mbi yjet e perëndisë do ta ngris fronin ... Do të jem por si i larti Zot. Kur qe zbritë në Nëntokë, u plandose në fund të humnerës. Kush të sheh sytë t'i ngul e të vëren me plot kujdes: vallë a është a thua ky ai burrë që trandej, tokën e bënte që i tundi mbretëritë, që shkretëtirë e bëri botën, që qytetet ia rrafshoi, që të lidhurve s'ua hapi burgun?” (Isaia 14,12-17)

Gjashtë mijë vjet është tronditur toka nga rebelimet e satanit. “Ai është i cili tokën e shndërroi në shkretëtirë dhe qytetet ia rrafshoi”. Ai është “që të lidhurëve s'ua hapi burgun”. Gjashtë mijë vjet burgu i tij i pranonte njerëzit e popullit të Zotit, ndërsa ai përgjithmonë do ta kishte mbajtur të robëruar në qoftë se Krishti nuk do t'ua kishte hequr prangat dhe nuk do t'i kishte çliruar skllëvërit.

[623]

[624]

Bile edhe mëkatarët tani gjenden jashtë fuqisë së satanit. Vëtë, me engjëjt e tij të këqijë, satani mund t'i konstatojë pasojat e mallkimit që i solli mëkati. “Të gjithë mbretërit e kombeve me nderë pushojnë në varr të vet, kurse ti u flake nga varri si dështaku i urryer ... S'do të varrosesh si të tjerët në varr, sepse vendin tënd e shkretërove, popullin tënd ti vet e vrave.” (Isaia 14,18-20)

Njëmijë vjet satani do të bredhë andej këndeje nëpër tokën e shkretë për t'i vështruar pasojat e rebelimit të tij kundër Ligjit të Zotit. Ai gjatë tërë kësaj kohe do të vuajë shumë. Që nga bjerrja e tij, jeta dhe aktivitetet që i ka bërë nuk i kanë ofruar gjasë për të menduar. Mirëpo tani ai është i privuar nga fuqia dhe i lenë për të

menduar për rolin që e ka luajtur qysh kur për herë të parë u rebelua kundër sundimit të qiellit, dhe që me frikë dhe duke u dridhur ta shoh ardhmërinë e tmerrshme kur të detyrohet të vuajë për shkak të të gjitha të këqijave që i ka bërë dhe të ndëshkohet për të gjitha mëkatet që i ka shkaktuar.

Popullit të Zotit, robëria e satanit do t'i sjellë gëzim dhe lumturi. Profeti thotë: “Ditën kur Zoti të ketë çliruar nga vuajtja jote e vështirë, nga skllavëria e rëndë në të cilën t'u desht të shërbesh më parë, këndoje këtë këngë përqeshëse kundër mbretit të Babilonit e thuaj: “Po si mbaroi tirani? ... Zoti ua theu shkopin tiranëve, pushtuesëve ua coptoi skeptrin që furishëm i godiste popujt që i përndiqte pa kurrfarë mëshire”. (Isaia 14,3-6)

Gjatë këtyre njëmijë vjetëve ndërmjet ngjalljes së parë dhe të dytë do të bëhet gjyqi për mëkatarët. Apostulli Pali tërheq vërejtjen për këtë gjyq si për ngjarjen e cila do të ndodhë pas ardhjes së sërishme të Krishtit: “Prandaj mos gjykoni para kohe, para se të vijë Zoti. Ai do të qesë në dritë çka është e fshehur në errësirë dhe do t'i zbulojë synimet e zemërave.” (1 Korintasve 4,5) Danieli thotë se kur Shpëtimtari i ditës do të vijë do t'ua japë “gjykimin shenjtërve të të Gjithfuqishmit” (Danieli 7,22). Në këtë kohë të drejtit do të sundojnë si mbretër dhe do të jenë priftër të Zotit. Gjoni në Zbulesë thotë: “Mandej pashë edhe fronet: ata që ndejën në to, u qe dhënë pushteti të gjykojnë ... Të shenjtit do të jenë priftërinjtë e Zotit dhe të Krishtit dhe me të do të mbretërojnë për një mijë vjet.” (Zbulesa 20,4.6) Në këtë kohë siç e ka profetizuar Pali “Të shenjtit do ta gjykojnë botën” (1 Korintasve 6,2). Së bashku me Krishtin ata do t'u bëjnë gjyq mëkatarëve duke i krahasuar veprat e tyre me librin e ligjeve, me Biblën dhe do ta vendosin çdo rast në bazë të veprave që i ka bërë me trup. Atëherë dënimi të cilin mëkatarët duhet ta marrin do të matet në bazë të veprave të tyre dhe do të regjistrohet skaj emrit të tyre në librin e vdekjeve.

Krishti dhe populli i tij do t'i bëjnë gjyq gjithashtu satanit dhe engjëjve të tij të këqijë: Pali thotë “Po a nuk e dini se do t'i gjykojmë edhe engjëjt e jo më gjërat e përditëshme?” (1 Korintasve 6,3) Ndërsa, apostulli Juda thotë: “Edhe engjëjt që nuk iu përmbanë detyrave të veta por e lanë që banesa e tyre të ruhet në pranga të vazhdueshme nën errësirë, për gjyqin e Ditës së madhe.” (Juda 6)

Në fund të njëmijë vjetëve do të bëhet ngjallja e dytë. Atëherë mëkatarët do të ngallën nga të vdekurit dhe do të paraqiten para Zotit për ta pranuar aktgjykimin e shqiptuar. Kështu, autori i Zbulesës pasi e ka përshkruar ngjalljen e të drejtëve thotë: “Të vdekurit e tjerë nuk u ngjallën deri sa u plotësuan njëmijë vjet.” (Zbulesa 20,5) Ndërsa Isaia në pikëpamje të mëkatarëve thotë: “Do të mblidhen të lidhur në humnerë, në pranga do të mbyllen në burg dhe pas shumë kohe do të ndëshkohen.” (Isaia 24,22)

[626]

42. BETEJA KA PËRFUNDUAR

Pas pëfundimit të njëmijë vjetëve, Krishti përsëri kthehet në tokë, me përcjelljen e shumësisë së njerëzve të shpërblyer dhe të njëmijë engjëjve. Kur zbret me madhësi serioze u urdhëron mëkatarëve të vdekur që të ngrihen dhe ta pranojnë gjyqin e tyre. Ata dalin nga toka në masa të mëdha, të panumërt si rëra e detit. Çfarë dallimi në krahasim me ata që janë ngritur në ngjalljen e parë! Të drejtit janë të veshur me rininë dhe bukurinë e pavdekshme. Mëkatarët në vete i mbajnë gjurmët e sëmundjeve dhe të vdekjes.

Çdo sy i kësaj mase jashtëzakonisht të madhe përpiqet ta shohë lavdinë e Birit të Zotit. Masat jashtëzakonisht të mëdha të mëkatarëve njëzërit brohorisin: “Qoftë i bekuar ai që vjen në emër të Zotit!” Ata këtë e brohorisin nga dashuria ndaj Jezusit. Forca e së vërtetës i shtynë që t’i thonë këto fjalë nga vullneti i tyre. Të këqijët çfarë kanë shkuar në varret e tyre, të atillë dhe dalin prej tyre: në armiqësi të njëjtë ndaj Jezusit dhe me frymën e njëjtë të kundërshtimit. Atyre më nuk u jepet kohë e re e mëshirës në të cilën do të mund t’i korrigjonin gabimet e jetës së tyre të kaluar. Me këtë nuk do të ishte arritur asgjë. E tërë jeta e tyre, përplotë gabime dhe mëkate nuk ua ka zbutur zemrat, prandaj edhe sikur t’u jepej një kohë tjetër e mëshirës, ata njësoj si edhe të parën do ta kalonin në urrejtjen e urdhërave të Zotit dhe në nxitjen e rebelimit kundër Tij.

Jezusi zbret në Malin e Shenjt prej nga pas ngjalljes kishte fluturuar në qiell dhe ku engjëjt e kishin përsëritur premtimin për ardhjen e tij. Profeti thotë: “Do të vijë Zoti Perëndia im e me Të të gjithë shenjtërit.” “Këmbët e tij atë ditë do të qëndrojnë mbi malin e ullinjëve që është përballë Jerusalemit në lindje. Mali i ullinjëve do të ndahet dysh ... Do të formohet një luginë e thellë.” “Atëherë Zoti do të jetë mbreti i mbarë tokës: atë ditë do të jetë një Zot i vetëm e një i vetëm do të jetë emri i Tij.” (Zakaria 14, 5.4.9) Kur Jersualemi i Ri në shkëlqimin e vet do të zbresë nga qielli do të vendoset në vendin e pastër të përgatitur për këtë qëllim, kurse Krishti me popullin dhe engjëjt e vet do të hyjë në qytetin e shenjtë.

[627]

Tani satani përgatitet për betejën e madhe të fundit për fron. Deri sa i është marrë fuqia dhe ka qenë i privuar nga mundësia që të mashtrohet, princi i së keqes ka qenë i mjerë dhe i shqetësuar. Mirëpo posa të jenë zgjuar mëkatarët e vdekur dhe ai në anën e tij të shoh masë aq shumë të madhe, shpresat e tij përsëri do të ngjallen dhe ai do të vendosë që të mos e braktis arenën e luftës së madhe. Do ta grumbullojë nën flamurin e vet tërë ushtrinë e të të humburve dhe me ta do të përpiket që t'i realizojë qëllimet e veta. Mirëpo, besnik ndaj dinakërisë së tij të mëparshme ai nuk do ta pranojë se është satani. Do të pohoj se është princi i cili është pronar i vërtetë i tokës të cilit i është marrë trashëgimia në mënyrë të paligjshme. Ai me ithtarët e vet të mashtruar do të paraqitet si shpëtimtarë duke i bindur se fuqia e tij i ka ngritur nga varret dhe se tani dëshiron t'i çlirojë nga dhuna gjakpirëse. Pasi që Krishti nuk është i pranishëm aty, satani do të bëjë mrekulli për ta argumentuar këtë pohim. Të dobëtit do t'i bëjë të fuqishëm dhe të gjithë do t'i mbushë me frymëzim dhe energji. Ai do të propozojë që t'i sulmojnë të shenjtët dhe ta pushtojnë Qytetin e Zotit. Ai do të shprehë qëndrim armiqësor ndaj miliona njerëzve të cilët janë zgjuar nga të vdekurit dhe duke pohuar se si prijës i tyre është i aftë ta pushtojë qytetin dhe përsëri ta marrë fronin e vet dhe shtetin.

Në këtë masë jashtëzakonisht të madhe është edhe një numër i madh nga brezat e njerëzve të para përmytjes që kanë jetuar kohë të gjatë; këta njerëz me shtat të lartë dhe me arsye të fuqishme të cilët duke iu dorëzuar pushtetit të engjëjve të rënë, tërë aftësinë dhe dijen e tyre e kanë theksuar si meritë të veten; njerëzit me veprat e mrekullueshme të cilat e kanë nxitur botën ta adhurojë gjenialitetin e tyre por gjakpirësia dhe shpikjet e së keqes së tyre i kanë dhënë Zotit shkas që t'i mënjanojë nga sfera e veprimtarisë së vet sepse e kanë prishur tokën dhe e kanë bastarduar përfytyrimin e Zotit. Aty janë mbretërit dhe ushtarakët të cilët kanë ngadhënyer mbi popujt; njerëzit e guximshëm të cilët nuk e kanë humbur kurrë asnjë betejë; luftëtarët krenarë dhe të krekosur nga të cilët janë dridhur perandoritë. Ata as në vdekje nuk janë ndryshuar. Kur dalin nga varri e vazhdojnë rrjedhën e mendimeve të veta pikërisht aty ku u është ndërprerë. Pasioni i njëjtë për pushtime që ka dominuar në shpirtërat e tyre kur kanë rënë i lëvizë edhe tani.

[628]

Satani merret vesh me të gjithë engjëjt e vet e mandej edhe me këta mbretër, pushtues dhe njerëz të fuqishëm. Ata e shikojnë fuqinë dhe numrin se është në favor të tyre dhe deklarojnë se ushtria e qytetit është e vogël në krahasim me të tyren dhe se mund ta mposhtin. Krijojnë plane se si t'i zënë pasuritë dhe ta pushtojnë lavdinë e Jerusalemit të Ri. Të gjithë përnjëherë fillojnë të përgatiten për luftë. Mjeshtrit e njohur do t'i bëjnë armët e luftës. Ushtarakët e lavdishëm për fitoret e tyre tani e organizojnë këtë masë jashtëzakonisht të madhe të luftëtarëve në batalione dhe çeta.

Më në fund jepet urdhëri për marshim dhe masa jashtëzakonisht e madhe niset—ushtria të cilën pushtuesit botëror kurrë nuk kanë arritur ta tubojnë, çfarë nuk do të ishte e barabartë me forcat e bashkuara të të gjitha kohëve të tokës qysh se ka filluar lufta. Satani, luftëtari më i fuqishëm u prinë kurse engjëjt e tij i bashkojnë forcat për këtë betejë të fundit. Mbretërit dhe luftëtarët e rrethojnë satanin kurse masa e madhe e ushtrisë shkon pas tyre në formacione jashtëzakonisht të mëdha secili me prijësin e vet të caktuar. Me saktësi ushtarake rradhët e ngjeshura lëvizin nëpër sipërfaqen e plasarit dhe jo të rrafshët të tokës drejt Qytetit të Zotit. Me urdhërin e Jezusit mbyllen të gjitha dyert e Jerusalemit të Ri, ndërsa ushtria e rrethon qytetin dhe përgatitet për sulm.

Tani Krishti përsëri u tregohet armiçëve të vet. Lartë mbi qytet, në bazamentin prej arit të shkëlqyeshëm qëndron froni i tij madhështor dhe i lartësuar. Në këtë fron qëndron Biri i Zotit kurse rreth tij ithtarët e mbretërisë së tij. Fuqinë dhe madhësitinë e Krishtit nuk mund ta përshkruajë asnjë gjuhë dhe asnjë penë. Lavdia e Atit të amshueshëm e rrethon Birin e Tij. Prania e tij e shkëlqyeshme e plotëson Qytetin e Zotit me rrezet e veta të shkëlqyeshme të cilat dalin jashtë dyerve dhe e vërshojnë tërë tokën.

Më afër fronit janë ata që dikur kanë qenë shumë të lidhur për çësthjen e satanit, por të cilët me koka të ulura nga zjarri janë nisur pas Shpëtimtarit me një lojalitet të thellë dhe të singert. Skaj tyre gjenden ata të cilët në vllug të mashtrimeve dhe pabesive e kanë ndërtuar karakterin e përsosur të krishterë të cilët e kanë respektuar ligjin e Zotit, atëherë kur bota e krishterë e ka shpallur të pavlefshëm dhe të parëndësishëm dhe miliona njerëz të tjerë nga të gjitha kohët të cilët për shkak të besimit të tyre e kanë pësuar vdekjen martire. Kurse pas tyre vjen “në shumicë e madhe që askush s’mund ta

numëronte, prej çdo kombi, çdo fisi, populli dhe gjuhe. Qëndronin në këmbë para Fronit dhe Qengjit të veshur me petka të bardha e me palma në dorë” (Zbulesa 7,9). Beteja e tyre ka përfunduar dhe fitorja është siguruar. Ata e kanë përfunduar garën dhe e kanë marrë shpërblimin. Gjethi i palmës është në duart e tyre dhe ai e shënon simbolin e ngadhnjimit të tyre kurse petkat e bardha janë simbol i drejtësisë së përsosur të Krishtit e cila tani është edhe e tyre.

Të shpëtuarit i ngrisin zërat e tyre me këngën e lavdisë e cila jehon dhe kumbon në sfondin qiellor: “Shpëtimi i përket Zotit tonë që rri në Fron dhe Qengjit.” (Zbulesa 7,10) Engjëjt dhe të ngjallurit i bashkojnë zërat e tyre në kremtim pasi që të shpëtuarit e kanë dëshmuar fuqinë dhe të keqen e satanit, duke qenë më të vetëdijshëm se kurrë më parë se asnjë forcë përveç ajo e Krishtit nuk do të mund t’i bënte ngadhnjimtarë. Në tërë këtë masë të ndritshme të të shpëtuarve nuk gjendet asnjë i cili shpëtimin ia përshkruan vetes, se do të kishte fituar me forcën dhe mirësinë e vet. Asgjë nuk flitet për atë se çka kanë bërë apo çka kanë vuajtur ndërsa mendimi i lavdishëm i çdo kënge dhe i përmbajtjes së çdo hymni është: “Shpëtimi i përket Zotit tonë dhe Qengjit!”

Në praninë e banorëve të tubuar të qiellit dhe të tokës bëhet kurorëzimi final i Birit të Zotit. Tani i veshur me madhësinë e lartësuar dhe me fuqi, mbreti i mbretërve ua shqipton aktgjykimet rebelëve dhe e zbaton drejtësinë ndaj atyre që e kanë shkelur Ligjin e tij dhe e kanë shtypur popullin e tij. Profeti Zotit thotë: “Atëherë pashë një fron të madh të bardhë dhe Atë që rri në të. Para tij u zhduk toka e qielli pa lënë fare gjurmë. Pashë edhe të vdekurit: të mëdhej dhe të vegjël në këmbë para fronit. Atëherë u hapën librat. U hap edhe një libër tjetër: libri i jetës. Të vdekurit u gjykuan sipas shkrimeve që ishin në libra—sipas veprave të tyre.” (Zbulesa 11,12)

[630] Posa të hapet libri i raporteve dhe syri i Jezusit t’i shikojë mëkatarët ata do të jenë të vetëdijshëm për të gjitha mëkatet e veta që i kanë bërë gjatë jetës së tyre. Ata tani qartë e shohin se ku i ka shpënë devijimi nga shtigjet e pastërtisë dhe shënjtërisë dhe sa larg i ka dërguar fodullëku dhe rebelimi ndaj Ligjit të Zotit. Sprovat mashtruese të cilave u janë nënshtruar dhe kanë bërë mëkat, bekimet e keqpërdorura, urrejtja e lajmëtarëve të Zotit, refuzimi i vërejtjeve, refuzimi i valëve të mëshirës nga kokëfortët dhe zemrat e papend-

uara—të gjitha këto tani qëndrojnë para tyre si të ishin shkruar me shkronja të zjarra.

Mbi fron paraqitet kryqi dhe si në një panoramë pasqyrohen ngjarjet e sprovës dhe rënies së Adamit dhe me radhë çdo gjë që ka ndodhur në planin e madh të shpëtimit. Lindja e Shpëtimtarit në poshtrime, thjeshtësia dhe dëgjueshmëria e tij në rini, pagëzimi në Jordan, agjërimi dhe sprova në shkretëtirë; shërbimi i tij publik që ua zbulonte njerëzve bekimet e shtrenjta të qiellit, ditët e plotësuara me veprat e dashurisë dhe mëshirës, netët e lutjes dhe të qëndrimit në vetminë e maleve; kurthet nga smira dhe urrejtja dhe të këqijat si shpërblim për veprat e tija të mira, lufta e tmershme dhe misterioze shpirtërore në Getasemani nën presionin e peshës së mëkatit të tërë botës; tradhtia dhe dorëzimi në duart e grumbullit të kriminelëve; ngjarjet e tmerrshme të asaj nate të ankthit—kur i burgosuri i qetë i braktisur nga nxënësit e tij të dashur ishte marrë me dhunë dhe tërhequr zvarrë rrugëve të Jerusalemit; nxjerrja e Birit të Zotit para gjyqit në pallatin e kryepriiftit, mandej shpënia në gjykatorën e Pilatit dhe para Herodit qyqar dhe gjakëpirës; pamjet se si e përqeshin, e poshtrojnë, e torturojnë dhe më në fund e gjykojnë me vdekje—e gjithë kjo pasqyrohet qartë si në pëlhurë.

Tani para shumicës së madhe që dridhet tregohet ngjarja e fundit: martiri i rraskapitur, përplot durim, ecë shtegut drejt Kalvarit; Princi i qiellit qëndron në kryq; udhëheqësit fetarë e krekosur dhe grumbulli i shpirtkqinjëve e përqeshin luftën e tij me vdekjen; errësira mbinatyrore; termeti, shkëputja e kreshtave dhe varrezat e hapura e shënojnë momentin kur Shpëtimtari i botës kishte dhënë shpirt.

Skenat e tmerrshme paraqiten pikërisht ashtu siç kanë ndodhur. Satani, engjëjt dhe ithtarët e tij nuk kanë fuqi që të kthehen dhe të mos e shikojnë pasqyrën e veprës së tyre. Secili nga të pranishmit e përkujton atë që e ka bërë. Herodi i cili pat urdhëruar që të vriteshin fëmijët e pafajshëm të Betlehemit në mënyrë që kështu ta vriste mbretin e Izraelit; Herodiada tinzake në shpirtin mëkatar të së cilës qëndron njolla për shkak të gjakut të Gjonit Pagëzuesit; hipokriti shpirtgushtë Pilati, skllavi i mjerë i fodullëkut; ushtarët që përqeshin; klerikët, farisejtë dhe masa e egërsuar që ulurinte: “Gjaku i tij në ne e jo në fëmijët tanë—tani të gjithë e shohin tmerrin e fajit të tyre. Më kot përpiqen të fshehen para fytyrës së Tij hyjnore, madhështore

që shkelqen si dielli ndërsa të shpërblyerit i vejnë kurorat e tyre para këmbëve të Shpëtimtarit dhe brohorisin: “Ai vdiq për mua!”

Ndër të shpërblyerit gjenden edhe apostujt e Krishtit: Pali trim, Pjetri i vendosur, Gjoni i dashur dhe i sjellshëm dhe vëllezërit e tyre besnikë kurse me ta edhe një numër i madh i martirëve, ndërsa jashtë mureve gjenden ata që i kanë ndjekur, që i kanë futur në burgje dhe që i kanë vrarë. Aty është Neroni monstrumi i gjakëpirësisë dhe i krimeve i cili tani e sheh gëzimin dhe lartësimin e atyre që dikur i ka torturuar, në mundimet më të rënda të të cilëve ka qëndruar kënaqësia e satanit. Aty është edhe nëna e tij për të dëshmuar pasojat e mëkatit të vet; për ta parë gjurmën e keqe të karakterit të cilën e ka bartë në të birin dhe fytin e pasioneve të cilat me ndikimin dhe shembullin e vet i ka nxitur dhe i ka zhvilluar në të—nga krimet e të cilit është tmerruar bota.

Aty janë klerikët e papës dhe prijësit e lartë kishtarë të cilët kanë pohuar se janë të dërguar të Krishtit kurse i kanë përdorur veglat më të errëta për mundim, burgjet dhe turrët e zjarrit për ta robëruar ndërgjegjen e popullit të Zotit. Aty janë papët fodullë të cilët ngriteshin mbi Zotin dhe e merrnin guximin për ta ndryshuar Ligjin e të Gjithëfuqishmit. Këta etër të ashtuquajtur kishtarë patjetër duhet t’i japin llogari Zotit të cilës mundohen t’i shmangen. Tepër vonë e shohin se i Gjithëfuqishmi e gjakon Ligjin e vet dhe se askë më nuk do ta lirojë nga fajet. Tani e shohin se Krishti i barazon interesat e veta me interesat e popullit të vet të martirizuar; e ndjejnë forcën e fjalëve të tij: “Çka do bëtë për njërin ndër këta vëllezër të mi të vegjël, e bëtë për mua.” (Mateu 25,40)

Të gjithë mëkatarët e botës qëndrojnë në gjyqin e botë të akuzuar për tradhëtinë më të madhe kundër pushtetit dhe qiellit. Nuk e kanë askë për t’i mbrojtur; ata nuk mund të shfajsohen prandaj u shqiptohet gjykimi me vdekjen e amshueshme.

[632] Tani të gjithë e kanë të qartë se paga për mëkatin nuk është pavarësia e dëshiruar dhe jeta e amshueshme, por skllavërimi, shkatërrimi dhe vdekja. Mëkatarët e shohin se çka kanë humbur me jetën e tyre rebeluese. Ata e kanë urrejtur vlerën e patejkalueshme dhe të amshueshme të lavdisë e cila u është ofruar; oh, sa do ta kishin dëshiruar tani! “Të gjitha këto” klithë mëkatarit “kam mundur t’i kem tani; por të gjitha i kam hedhur. Oh, çfarë çmendurie e tmerrshme! E kam këmbyer paqen, lumturinë dhe lavdinë me fatkeqësinë, turpin

dhe dëshprimin.” Të gjithë e shohin se përjashtimi i tyre nga qielli është i drejtë. Me jetën e tyre ata kanë deklaruar: “Nuk duam që juve t’ju prijë Jezusi!”

Si të çmendur mëkatarët e vështrojnë kurorëzimin e Birit të Zotit. Ata i shohin në duart e tij rrasat e Ligjit të Zotit, urdhërat të cilat i kanë urrejtur dhe shkelur. I shikojnë dhe dëgjojnë galdimet e mrekullisë së gëzimit, entuziazmin dhe këngët hymnizuese të të shpëtuarve; dhe, derisa tingujt e melodisë depërtojnë deri te masa që është jashtë qytetit nga brenda të gjithë brohorisin njëzërit: “Të mëdha dhe të madhërshme janë veprat tua, o Zot, Perëndi i Gjithpushtetshëm; të drejta dhe të vërteta janë udhët tua o Mbreti i popujve!” (Zbulesa 15,3) Masa bie në gjunjë dhe i falet Princit të jetës.

Satani duket se si i nemitur e vështrojnë lavdinë dhe madhështinë e Krishtit. Ai i cili dikur ka qenë engjëll i parë e përkujton se si ka rënë. Kerubini i shkëlqyeshëm “biri i agimit si është ndërruar dhe bjerrur! Ai përgjithmonë është pëijastuar nga Këshilli Qiellor ku dikur ka qenë i respektuar. Tani e sheh tjetrin duke qëndruar afër Atit, duke ia zbehur lavdinë e dikurshme. E shikon se si dora e një engjëlli, dukurisë së lartësuar dhe madhështore ia ofron kurorën kokës së Krishtit dhe e di se Ai ka mundur ta kryejë këtë shërbim të lartë të këtij engjëlli.

Atij i përkujtohet atdheu i kohës së tij të virgjër dhe të pastër, i kohës së paqes dhe kënaqësisë të cilat i ka pasur deri sa nuk patfilluar të mërmëllojë kundër Zotit dhe ta lakmojë Krishtin. Akuzat, rebelimi dhe mashtrimet e tija për të përfituar përkrahjen dhe bashkëndjenjat e engjëjve, këmbngulësia e tij kokëfortë për të bërë diçka që ta përmirësojë gabimin kur Zoti dëshironte t’ia falte—të gjitha këto tani i dalin para sysh. Ai e hedh shikimin prapa dhe e vështrojnë punën e vet ndër njerëz dhe pasojat e saj: armiqësia e njeriut ndaj të afërmit, shkatërrimi i tmershëm i jetës, ngritja dhe shkatërrimi i mbretërive, rrëzimi i froneve, një varg kryengritjesh, luftërash dhe revolucionesh. I kujtohen tentimet e tija të vazhdueshme për t’iu kundërvënë veprës së Krishtit dhe për ta futur botën në mëkate thellë e më thellë. E sheh se sulmet e tija monstruoze kanë qenë të kota për t’i shkatërruar ata që i janë dorëzuar Krishtit. Deri sa e vështrojnë sferën e mbretërisë së vet dhe frytet e veprimit vetiak sheh vetëm dështim dhe shkatërrim. Ai e ka mashtruar këtë masë që të besojë se Qytetin e Zotit do ta pushtojnë shpejt dhe lehtë por e din se kjo nuk

është e vërtetë. Vazhdimisht dhe gjithmonë gjatë luftës së madhe, ky ka humbur dhe është detyruar të tërhiqet. Tepër mirë e njeh fuqinë dhe madhësinë e të Amshueshmit.

Rebeli i madh gjithnjë është përpjekur që të arsyetohet dhe që pushtetin hyjnor ta bëjë përgjegjës për rebelim. Për këtë qëllim i ka përdorur të gjitha forcat e arsyes së tij të mprehtë. Ka punuar me paramendim, sistematikisht dhe me shumë sukses i ka mashtruar masat e mëdha për t'i pranuar shpjegimet e tija për luftën e madhe që aq shumë ka zgjatur. Me mijëra vjet ky prijës i kurtheve ua ka imponuar njerëzve lajthitjen në vend të së vërtetës. Mirëpo, tani ka ardhur koha që rebelimi definitivisht të ngulfatet ndërsa të zbulohet historia dhe karakteri i satanit. Në orvatjen e tij të fundit që Krishtin ta rrëzojë nga froni, ta shkatërrojë popullin e tij dhe ta pushtojë Qytetin e Zotit, mashtruesi i madh është demaskuar plotësisht. Ata që janë bashkuar me të e kanë parë dështimin e plotë të aksioneve të tija. Pasuesit e Krishtit dhe engjëjt besnikë e kuptojnë esencën e vërtetë të mashtrimeve të tija dinake kundër pushtetit hyjnor prandaj ai tani është subjekt i urrejtjes së përgjithshme.

Satani e sheh se rebelimi i tij arbitrar e ka paaftësuar për qiell. Ai i ka ushtruar forcat e veta të luftojnë kundër Zotit. Pastërtia, paqja dhe uniteti i qiellit tani për të janë mundimet më të mëdha. Akuzat e tij kundër mëshirës dhe drejtësisë së Zotit heshten. Qortimin të cilin dëshiron ta bartëte mbi Jehovën tani plotësisht ka rënë mbi të. Dhe, satani tani bie para Zotit dhe e pranon drejtësinë e gjykimit të tij.

[634] “Kush të mos të druaj ty o Zot, dhe kush të mos e lavdërojë emrin tënd? Ti i vetmi je i shenjt. Të gjitha kombet do të vijnë dhe do të adhurojnë para teje, sepse gjyqet e tua u dëftuan të drejta. Zbulesa 15,4. Tani sqarohet çdo çështje për të vërtetën dhe mashtrimin të cilat kanë qenë objekt i luftës aq të gjatë. Pasojat e rebelimit, frytet e shkeljes së ligjeve hyjnore tani mund t'i vështrojnë të gjitha qeniet e krijuara. Ndikimi i pushtetit të satanit i cili i është kundërvënë pushtetit të Zotit i pasqyrohet-tërë gjithësisë. Satanin e gjykojnë veprat e veta. Mençuria e Zotit, drejtësia dhe mirësia e tij tani arsyetohen plotësisht. Tani shihet qartë se të gjitha veprimet e tija në luftën e madhe janë bërë në interes të së mirës jetike të popullit të tij dhe i të gjitha botërave që i ka krijuar. “Le të lavdërojnë o Zot të gjitha veprat e tua e le të bekojnë shenjtërit e tu.” (Psalmi

145,10) Historia e mëkatit, gjatë tërë amshimit do të jetë dëshmitare se lumturia e të gjitha krijesave që i ka krijuar Zoti është e lidhur me ekzistimin e Ligjit të Zotit. Duke i pasur parasysh të gjitha pasojat e luftës së madhe, e tërë gjithësia—si ata që kanë mbetur besnikë ashtu edhe ata që kanë rënë—njëzërit brohorisin: “Të drejta dhe të vërteta janë urdhërat e tua, o Mbret i popujve!” (Zbulesa 15,3) Tërë kozmosit do t’i tregohet qartë flijimi i madh të cilin Ati dhe Biri e kanë bërë për njeriun. Ka ardhur çasti kur Krishti e zë vendin e vërtetë dhe lavdërohet mbi të gjitha mbretëritë, fuqitë dhe mbi të gjithë emërat. Ai që e pësoi kryqëzimin dhe e barti turpin vetëm për hir të gëzimit i cili qe premtuar—se shumë fëmijëve do t’u sillte lavdi. Ndonse dhimbja dhe turpi qenë të tmerrshme, megjithatë gëzimi dhe lavdia është më e madhe. Ai i vështron të shpërblyerit të cilët janë përtritur në bazë të pamjes së tij, zemrat e të cilëve e mbajnë vulën e përsosur hyjnore dhe çdo fytyrë shkëlqen me pamjen e Mbretit të vet. Ai e sheh në ta suksesin e përpjekjeve të shpirtit të tij dhe është i kënaqur. Atëherë në zërin që e dëgjojnë të drejtit e tubuar dhe masat e të jobesimtarëve thotë: “Ja paga e gjakut tim! Për këta kam vuajtur, për këta kam vdekur që këta të banojnë në jetën e pasosur afër meje.” Dhe kënga e lavdisë dëgjohej nga njerëzit me petka të bardha rreth fronit. “I denjë është Qengji i prerë të marrë pushtetin, pasurinë, dijen, fuqinë, nderin, lumturinë dhe lavdinë.” (Zbulesa 5,12)

Ndonëse satani është i detyruar ta pranojë drejtësinë dhe t’i përkulet fuqisë së Krishtit, karakteri i tij mbetet i pandryshueshëm. Fryma e rebelimit përsëri shpërthen si vërshim i fuqishëm. I mbushur me zemërim ai vendosë që të mos heq dorë nga lufta e madhe. Ka ardhur koha për betejën e fundit të zhgënjimit kundër Mbretit të Qiellit. Ai ngutet për t’i nxitur ithtarët e vet duke tentuar që t’i ndezë me zemërim dhe t’i entuziazmojë që menjëherë të nisen në betejë. Mirëpo nga aq shumë miliona që i nxitë për rebelim nuk është më asnjë që e pranon pushtetin e tij. Fuqia e tij ka marrë fund. Mëkatarët janë mbushur me urrejtjen e njëjtë si kundër Zotit ashtu dhe kundër satanit. Ata e shohin se rasti i tyre është i pashpresë dhe se nuk mund të luftojnë kundër Zotit. Zemrimi i tyre tani ndizet kundër satanit dhe atyre që kanë qenë vegla të tij në mashtrime, të cilat me shpërthim djallëzor nisen tani kundër tij.

Zoti thotë: “Pse zemrën tënde e barazove me të Zotit, do t’i dërgoj kundër teje të huaj, ata më të egrit ndër popujt. Do t’i zhveshin shpatat mbi të bukurën dijen tënde e do ta hedhin në baltë shkëlqimin tënd. Në pellg do të hedhin dhe do të vdesish.” “Duke u rritur tregtia jote u mbushe me fajësi e mëkate, prandaj të flaka nga Mali i Zotit e të treti kerubini mbrojtës ... Hi do të bëj unë përmbi tokë, në sy të atyre që të shikojnë ... Ti u bërë shenjë tmerrimi, e sharrove për jetë të jetës.” (Ezekieli 28,6-8.16-19)

“Sepse të gjitha të mbathurat e luftës e çdo pekt i Iyer me gjak, do të digjet, pre do të jetë e zjarrit.” “Zemërimi u shfry mbi popujt mbarë, furia e tij mbi të gjithë ushtritë e tyre iu kushtua mallkimit, i caktoi për kërdi.” “Mbi mëkatarët do të bëj të bjerë prush: zjarr, sulfur e stuhi është pjesa e trashëgimit të tyre.” (Isaia 9,5; 34,2; Psalmi 11,6) Prushi vjen prej Zotit nga qielli. Toka hapet. Armët e fshehura në thellësinë e saj dalin jashtë. Flaka që gëlltitë shpërthen nga çdo humnerë e hapur edhe kreshtat ndezen. Erdhi “dita më e keqe se furra.” Elementet shkrihen nga nxehtësia e tmerrshme shkrihet edhe toka dhe çdo gjë që ndodhet në të (Malakia 4,1; 2 Pjetrit 3,10). Sipërfaqja e tokës duket si masë e shkrirë—deti jashtëzakonisht i madh i zjarrtë që vlon. Ka ardhur koha e gjyqit dhe e shkatërrimit të mëkatarëve—“Sepse është dita e hakmarrjes së Zotit, viti i shpagimit për të marrë gjakun e Sionit.” (Isaia 34,8)

Mëkatarët e marrin pagën e vet në tokë (Fjalët e Urta 11,31). Ata do të jenë “kashtë dhe do t’i djeg dita që po vjen—thotë Zoti i ushtrive” (Malakia 4,1). Disa do të shkatërrohen për një çast ndërsa të tjerët do të mundohen shumë ditë. Të gjithë do të dënohen “sipas veprave që kanë bërë”. Pasi që mëkatet e të drejtëve kanë rënë mbi satanin, ai duhet ta pësojë jo vetëm për mëkatet e veta por edhe për mëkatet me të cilat e ka nxitur popullin e Zotit. Dënimi i tij do të jetë shumë më i madh se dënimi i atyre që i ka mashtruar. Kur të jenë shkatërruar të gjithë ata që u janë nënshtruar mashtrimeve të tij, ai ka për të jetuar edhe më tutje në mundimet më të mëdha. Të gjithë mëkatarët më në fund od të digjen me zjarr i cili i pastron rrënjët dhe degët—satani si rrënjë kurse pasuesit e tij si degë. Më në fund zbatohet dënimi i plotë ligjor, kërkesat e ligjit plotësohen kurse qielli dhe toka i vështorjnë të gjitha këto dhe e pranojnë drejtësinë e Zotit.

Vepra shkatërrimtare e satanit përgjithmonë ka përfunduar. Gjashtë mijë vjet ai e ka zbatuar kryeneçësinë e tij duke e mbushur tokën me mynxyra dhe duke i shkaktuar dhimbje tërë gjithësisë. Të gjitha krijesat në ankth janë dridhur duke u munduar. Tani krijesat e Zotit përgjithmonë janë çliruar nga prania dhe sprovat e tij. “Pushon e qetë, dikur mbarë toka. Shpërthen me gëzim në brohoritje.” (Isaia 14,7) Këngët e lavdisë, të gëzimit dhe falënderimit ngriten nga i tërë kozmosi besnik. “Thuajse një zë i shumicës së madhe njerëzish, thuajse ushtimë ujërash të mëdha, bubullimë rrufesh të forta”, dëgjo-het duke theksuar: “Aleluja, mbretëroi Zoti, Perëndia unë i Gjithëpushtetshëm.” (Zbulesa 19,6)

Derisa toka ka qenë e mbështjellur nga zjarri shkatërrimtar, të drejtit kanë qenë të sigurtë në qytetin e shenjtë. Ndaj atyre që kanë pasur hise në ringjalljen e parë, vdekja e dytë nuk ka pushtet. Deri sa Zoti ua ka dërguar mëkatarëve zjarrin që i gëlltitë, për popullin e tij Ai është “diell dhe mburojë” (Zbulesa 20,6; Psalmi 84,11).

“E pashë një qiell të ri e një tokë të re, sepse qielli i parë dhe toka e parë u zhdukën.” (Zbulesa 21,1)

Zjarri që i shkatërron mëkatarët e pastron tokën. Është mënjanuar çdo gjurmë e mallkimit. Kurrëfarë ferri jetik nuk do t’i përkujojë të shpëtuarit për pasojat e tmerrshme të mëkatit.

Ka mbetur vetëm një përmendore: Shpëtimtari ynë gjithnjë do t’i bartë gjurmët e kryqëzimit të tij: në kokën e tij dikur të lënduar, në brinjët, duart dhe këmbët shihen gjurmët e vetme të veprës monstruoze të cilën e ka shkaktuar mëkati. Profeti duke e shikuar Krishtin në lavdinë e tij thotë: “Qesin rreze duart e tija: aty fshihet fuqia e tij.” (Habakuku 3,4) Në atë anë e cila ka qenë e therrur nga e cila ka rrjedhur çurgu i gjakut që njeriun e ka pajtuar me Zotin qëndron lavdia e Shpëtimtarit, aty “fshihet fuqia e tij.” Ai ka qenë i fuqishëm për të shpëtuar me flijimin e shpërblimit, prandaj ka qenë aq i fuqishëm që t’i gjykojë ata që e kanë urrejtur mëshirën e Zotit. Shenjat e poshtrimit të tij janë nderi i tij më i madh; nëpër tërë amshimin plagët e Kalvarit do ta theksojnë madhësitinë dhe do ta shpallin fuqinë e tij.

“E ti o kulla e Grigjes, ti kodra e bijës së Sionit, te ti do të vijë, do të arrijë pavarësia e dikurshme.” (Mikea 4,8) Erdhi koha të cilën njerëzit e shenjt e kanë shikuar dhe pritur me gjakim qysh se shpata e zjarrtë i dëboi njerëzit e parë nga parajsja—koha e shpëtimit të

të shpërblyerve (Efesianëve 1,14). Toka e cila në fillim i qe dhënë njeriut si mbretëri e tij dhe që me tradhti kaloi në duart e satanit dhe aq kohë mbeti nën pushtetin e këtij armiku të fuqishëm iu kthye njeriut me planin e madh të shpërblimit. Çdo gjë që u humb me mëkat përsëri u shëlbua. “Sepse kështu thotë Zoti... Ai që i dha trajtë tokës, e krijoi, ai që e bëri të patrandshme, e krijoi që të banohet...” (Isaia 45,18) Qëllimi i parë i Zotit gjatë krijimit është plotësuar pasi që toka është bërë banesë e amshueshme e të shpërblyerëve. “Të drejtit do ta trashëgojnë tokën dhe do të jetojnë në të përjetë të jetëve.” (Psalmi 37,29)

Nga frika që trashëgimia e ardhshme të duket shumë materiale, shumë profetë në mënyrë simbolike i paraqesin ato të vërteta të cilat na mundësojnë që kjo trashëgimi të konsiderohet atdheu ynë i vërtetë. Krishti i ka bindur nxënësit e vet se ai po shkon për t’ua përgatitur banesat në shtëpinë e Atit. Ata që i pranojnë mësimet që dalin nga Fjala e Zotit në pikëpamje të atdheut qiellor nuk janë të padijshëm. Megjithatë: “Çka syri nuk e pa, e veshi nuk e dëgjoi dhe në zemër të njeriut nuk hyri, atë ua bëri Zoti gati atyre që e duan.” (1 Korintasve 2,9) Gjuha njerëzore nuk ka mundësi ta përshkruaj shpërblimin e të drejtëve. Këtë mund ta bëjnë vetëm ata që do ta shohin. Asnjë arsye e kufizuar nuk është në gjendje ta kuptojë lavdinë e parajsës së Zotit.

Në Bibël trashëgimia e të shpëtuarëve quhet atdhe (Hebrenjëve 11, 14-16). Atje Bariu qiellor e shpie Grigjen e vet në burimet e ujit të jetës. Pema e jetës e jep frytin e vet çdo muaj, ndërsa gjethet e pemës shërbejnë për shëndetin e popullit. Atje gjenden përrockat që gurgullojnë gjithnjë të kthjellta si kristal, në brigjet e të cilave lisat duke u luhatur i hedhin hijet e tyre në shtigjet të cilat Zoti ua ka përgatitur të shëlbuarve. Atje rrafshinat e gjëra vazhdojnë në çuka të mrekullueshme kurse malet e Zotit ngriten në maja të larta. Në lëndinat e qeta skaj prrockave të jetës, populli i Zotit i cili aq kohë ka qenë udhëtar e pelegrin do ta gjej atdheun e vet.

[638] “Populli im do të banojë në një vend paqeje, do të jetojë në banesa të qeta.” “Më s’do të flitet për dhunë në vendin tënd, as për shkretim e ndrydhje në kufijtë e tu; “shpëtim” do t’i quash muret e tua e “lavdi” dyert e tua.” “Do të ndërtojnë shtëpi e do të banojnë në to, do të mbëltojnë vreshta e do t’i hanë frytet e tyre ... Të zgjedhurit

e mi do t'i gëzojnë frytet e duarve të veta." (Isaia 32,18; 60,18; 65,21.22)

"Le të gëzojnë vendet e shkreta e të papërshkueshme, le të galdojë shkretëtira e të lulëzojë si drandofili", "në vend të ferrave do të rritet qiparisi, në vend të hithave do të rritet mërsina." (Isaia 35,1; 55, 13) "Ujku do të jetojë me qengjin, përbri kecit do të shtrihet risi ... Fëmija i vogël do t'i çojë e do t'i kthej." "S'do të bëhet dëm as s'do të vritet kush në Malin tim të shenjtë" thotë Zoti." (Isaia 11,6.9)

Në atmosferën qiellore nuk ka vuajtje. Atje më nuk do të ketë lot, as varrim, as kurrëfarë shenje të pikëllimit. "As vdekje më s'do të ketë, as vaj, as ofshama, as dhimbje sepse bota e mëparme mbaroi." (Zbulesa 21, 4.11) "Asnjë qytetar s'do të thotë jam i sëmurë. Popullit që banon në të do t'i shlyhet fajësia." (Isaia 33,24)

Aty është Jerusalemi i Ri, Froni i tokës së re të mrekullueshme, "kurore nderi në dorën e Zotit, kezë mbretërie në shuplakë të Hyjit tënd" (Isaia 62,3). "Shkëlqente nga lavdia e Zotit: i shëndëritshëm porsì guri i çmueshëm, si jaspis kristalor." "Popujt do të ecin në dritën e tij e mbretërit e dheut në të do ta sjellin lavdinë e vet." (Zbulesa 21,11.14) Zoti thotë: "Do të galdoj mbi Jerusalem, do të kënaqem me popullin tim." (Isaia 65,19) "Ja tenda e Zotit me njerëz. Zoti do të banojë me njerëz ata do të jenë popull i tij, kurse Ati, vetë Zoti do të jetë me ta—Zoti i tyre." (Zbulesa 21,3)

Në Qytetin e Zotit "nuk do të ketë netë." Askush nuk do të ketë nevojë as dëshirë për pushim. Askush nuk do të lodhet në kryeijen e vullnetit të Zotit dhe në lavdimin e emrit të tij. Vazhdimisht do ta ndjejmë freskinë e mëngjezit dhe ajo kurrë nuk do të pushojë. "Nuk do të ketë natë, as drita e llambës më nuk do të duhet, as drita e diellit sepse Zoti Perëndi do të shëndërris mbi ta." (Zbulesa 22,5) Drita e diellit do të zëvendësohet me shkëlqimin i cili nuk do t'i pengojë sytë por që larg e tejkalon dritën e diellit të mesditës. Lavdia e Zotit dhe e Qengjit do ta mbushë qytetin e shenjtë me dritën e cila kurrë nuk do të shuhet. Të shpërblyerit do të jetojnë në lavdinë e ditës së amshueshme edhe pa dritën e diellit.

"Në qytet as tempull nuk pashë: sepse tempulli i tij është Zoti, Perëndi i Gjithëpushtetshmi dhe Qengji." (Zbulesa 21,22) Populli i Zotit i gëzon përparësitë e bashkësisë së drejtpërdrejtë me Atin dhe Birin. "Por atëherë do të shohim faqe—faqas." (1 Korintasve 13,12) Ne tani e shohim fytyrën e Zotit si në ndonjë pasqyrë: në verpat e

[639]

[640]

natyrës dhe në veprimin e tij me njerëzit; por atëherë do ta shohim sy më sy, pa perde ndërmjet nesh. Do të qëndrojmë para Tij dhe do ta shohim lavdinë e fytyrës së tij.

Atje të shpërblyerit “do të njihen ashtu siç e njohin veten.” Ndjenjat e dashurisë dhe të ngushëllimit të cilat Zoti i ka mbjellur në shpirt atje do ta gjejnë zbatimin më të mirë. Lidhja e pastër me qeniet e pastra, jeta shoqërore harmonike me engjëjt madhështorë dhe me besimtarët nga të gjitha kohët të cilët i kanë pastruar petkat e veta dhe i kanë zbardhur në gjakun e Qengjit; lidhja e shenjtë e cila reciprokisht i lidhë të gjithë “fëmijët edhe në qiell edhe në tokë” të gjitha këto i kontribuojnë lumturisë së të shpërblyerëve (Efesian 3,15).

Atje mendjet e pavdekshme me entuziazmin e pamasë do t’i studjojnë mrekullitë e fuqisë kreative dhe të dashurisë misterioze që shpëton. Atje nuk do të jetë armiku gjakëpirës dhe dinak për ta mashtruar dike që ta harrojë Zotin. Çdo aftësi do të zhvillohet, çdo prirje do të shtohet. Arrijtja e dijes nuk do ta lodhë mendjen e as do ta shterrojë forcën jetësore. Atje ndërmarrjet më të mëdha do të mund të kryhen, synimet më të lartësuar të realizohen, dëshirat më të mëdha të plotësohen, por do të ketë edhe qëllime të reja për t’u arritur, mrekulli të reja të cilat do të jenë objekt i adhurimit, do të mund të kuptohen të vërtetat e reja, objektet e reja për ta lëvizur forcën e arsyes, të shpirtit dhe të trupit për t’u zhvilluar.

I tërë thesari i kozmosit për të shpërblyerit do të jetë në dispozicion për kërkime. Të çliruar nga vdekja ata do të nisen në fluturime të palodhshme në botëra të largëta—në botërat të cilat duke i shikuar mjerimet e njerëzve kanë qenë të shtanguara nga dhimbja dhe kanë kumbuar me këngë gëzimi pas lajmit të gëzueshëm për ndonjë shpirt të shpëtuar. Me dashuri të pamatshme do të njihen fëmijët e tokës me gëzimet dhe dijen e atyre qenieve të cilat kurrë nuk janë bjerrur. Ata do të marrin pjesë në begatimin e shkencës dhe të dijes të cilat këto qenie i kanë arritur gjatë shekujve të studimit të veprave të Zotit. Do ta vështrojnë lirshëm lavdinë e krijimit—të diellit, të yjeve dhe të sistemeve të tyre se si të gjithë sipas radhës së caktuar qarkullojnë rreth fronit të Zotit. Në çdo gjë prej më të voglit deri te më i madhi është shkruar emri i Krijuesit dhe në të gjithë shihet begatia e fuqisë së tij.

Duke kaluar vitet e amshimit do të sendërtohen zbulesa gjithnjë më të begatshme dhe më të mrekullueshme të Zotit dhe të Krishtit. Me shtimin e dijes do të shtohet dashuria, respekti dhe lumturia e tyre. Sa më shumë që njerëzit të dijnë për Zotin aq më i madh do të jetë adhurimi i tyre për karakterin e tij. Ndërsa kur Jezusi para tyre ta zbulojë begatinë e shpërblimit dhe rezultatet e mrekullueshme në luftën e madhe kundër satanit, zemrat e të shpërblyerve do të ndizen flakë nga dashuria gjithnjë e më e madhe. Me gëzim entuziast do t'i marrin harfat e floririt dhe dhjetë mijë herë dhe mijëra, mijëra zëra do të bashkohen do të jehojë zëri i korit të fuqishëm të lavdisë.

“Dhe çdo krijesë që është në qiell e në tokë, në nëntokë e në det,—të gjitha në to dhe mbi to i dëgjova duke thënë: ‘Atij që rri në Fron dhe Qengjit: Bekim, nder e pushtet në shekuj të shekujve!’” (Zbulesa 5,13)

Beteja e madhe ka mbaruar. Mëkat dhe mëkatarë më nuk ka. I tërë kozmosi është i pastër. Harmonia e plotë dhe gëzimi mbretërojnë në tërë kozmosin e paskajshëm. Prej Atij që ka krijuar çdo gjë rrjedhë jeta, drita dhe gëzimi nëpër të gjitha botërat e hapësirës së paskajshme. Prej atomit më të vogël e deri te bota më e madhe, të gjitha gjërat, natyra e gjallë dhe jo e gjallë në bukurinë e saj të patrazuar dhe në gëzimin e përsosur thonë se Zoti është dashuri.

[642]

SHTOJCA HISTORIKE

Faqe 56. Titujt e papatit —Papa Inoqenti III ka pohuar se Pjetrit i është besuar jo vetëm e tërë kisha por dhe e tërë bota, prandaj papa, si pasardhës i Pjetrit, është jo vetëm **zëvendës i Krishtit** por edhe **zëvendës i Zotit**. (L.E. Froom, *The Prophetic Faith of Our Fathers*, v. I, p. 671)

Kjo teori ka tentuar ta ngrisë papën mbi të gjithë sunduesit e shenjtë. Papa Bonifacie VIII, me rastin e vitit jubilar 1300, i ulur në fronin e Konstatinit, i ngjeshur me shpatë dhe me kurorë në kokë, duke tundur skeptrën ka klithur para masës së besimtarëve: “Unë jam Cezari—unë jam mbret!” (Flick, *The Rise of Medieval Church*, p. 413)

Faqe 57. Adhurimi i figurave — Të krishterët e parë në shtëpitë e tyre të lutjes nuk kanë pasur kurrëfarë figurash. Diku në shekullin e tretë paraqiten në katakombe figurat simbolike. Më vonë paraqiten në figurat të cilat i paraqiteshin fytyrat e shenjta dhe ngjarjet biblike.

Gjatë shekullit IV në kishat e krishtera ndodhin ndryshime rrënjësore. Nën ndikimin e paganizmit, me qëllim që paganëve t’ua lehtësonin kalimin në kishën e krishterë, udhëheqësit kishtarë i kanë shndërruar kishat pagane në kisha të krishtera, ndërsa zotërat paganë në shenjtër. Së pari në kishat e krishtera të kësaj periudhe paraqiten figurat dhe në radhë të parë në kishat e lindjes vetëm figurat, ndërsa në ato të perëndimit përveç figurave dhe statujat.

“Populli në fotografi (ikona) e shikonte afërsinë e Zotit; besonte se fotografitë kanë fuqi çudibërëse. Kishte bile edhe priftërinjë të cilët e kanë gdhendur ngjyrën nga ikonat, të cilën e kanë përzier me kungatën e shenjtë dhe kështu i kanë kunguar ata që këtë e kanë kërkuar; ka pasur nëna të cilat i kanë marrë ikonat për kumbarë.” (S. Srkulj, *Povest srednjeg veka*, fq. 36)

Kundër adhurimit të figurave, relikteve dhe lajthitjeve tjera që filluan të futen në kishë u ngriten në shekullin e 4-të dhe të 5-të disa të krishterë si për shembull, Vigilanti nga Lioni, Joviniani nga

Roma, Helvetije gjithashtu nga Roma. Kësaj proteste i bashkëngjitet në shekullin e 9-të peshkopi Klaudije nga Torino.

[643]

Kundër adhurimit të figurave e kanë ngritur zërin e tyre pavlikianët, të krishterët radikal, të cilët e kërkonin kthimin në thjeshtësinë ungjillore. Ata gjithashtu e refuzuan adhurimin e kryqit, kultin e Shën Marisë dhe të të shenjtërve.

Në luftë për reforma të kishës u kyçën dhe mbretërit bizantinë. Lufta kundër ikonave, e quajtur ikonaklizëm, zgjati më tepër se 100 vjet.

Luftën kundër ikonave e filloi perandori Leoni III i Isaurisë (717—741). Ai në vitin 726 i pari është shprehur kundër kultit të ikonave, ndërsa më 17 janar të vitit 730 e ka nxjerrë ediktin kundër kultit të ikonave. (Shih: G. Ostrogorski, *Histoire e Bizantit*, fq. 171-172)

I biri dhe trashëgimtari i Leonit Konstantini V (741-755) ka qenë luftëtarë edhe më i përkushtuar kundër ikonofrasisë se sa i ati. Ky perandor e ka thirrur Kuvendin kishtar në Hijerejë, në bregdetin e Azis së Vogël. Kuvendi e filloi punën më 10 shkurt të vitit 754. Në këtë Kuvend merrnin pjesë 333 peshkopë. Adhurimi i figurave, thanë me këtë rast peshkopët është në kundërshtim me Shkrimin Shenjt, i cili qartë shihet në vargjet: Gjoni 4,24; 1,15; 20,29; Ligji Përrirë 5,8-9; Romakëve 1,23; 10,17; 2 Korintasve 5,7 etj.

Kundër vendimit të Kuvendit u ngritën priftërinjët në krye me abatin Stefanin të Riun. Perandori ndërmoi masa represive: urdhëroi që të mbyllen manastirat e bile edhe që abati i përmendur të vritet.

Gjatë kohës së trashëgimitarit të Leonit Konstatinit IV (775—780) është zhvilluar një politikë e matur, por nën ndikimin e bashkëshortes së Leonit mbretëreshës Irenës, e cila ishte adhuruese e flakët e kultit të ikonave, filloi të forcohej ikonofilia. Gjatë peridhës së trashëgimitarit të Konstantinit VI, Leonit të mitur, në vend të të cilit ka sunduar nëna mbretëreshë Irena, u bë ndryshimi i qëndrimit ndaj ikonave. Mbretëresha Irena në marrëveshje me patrikun Tereziun e ka thirrur Kuvendin e VII të përgjithshëm në Nike. Nën udhëheqjen e patrikut Tereziut, në prani të afro 350 peshkopëve dhe një numri të madh të murgëve, është mbajtur Kuvendi ndërmjet 24 shtatorit dhe 13 tetorit të vitit 797, duke vazhduar një pas një shtatë mbledhje. Janë anuluar konkluzat e kuvendit të vitit 754 dhe është vendsour kulti i ikonave—(Shih; G. Ostrogorski, *Id.* fq. 182-183).

Në perëndim Karli i Madh dhe kisha e tij Franceze nuk deshtën t'i miratojnë konkluzat e kuvendit të dytë të Nikes të vitit 787. Karli i Madh e thirrë Kuvendin në Frankfurt në vitin 794, në të cilin është deklaruar kundër adhurimit të ikonave dhe adhurimin e ikonave e ka quajtur ikonëpërkulje.

[644] Me perandorin e Bizantit Lindor Leoni V Jerminiu (813-820) sërish përsëritet lufta ikonoklastike. Udheheqësi shpirtëror i kësaj lufte ka qenë i dituri Jovan Gramatiku, i cili e pat thirrur Kuvendin në Sofjen e Shenjt dhe ky kuvend i ka anuluar konkluzat e kuvendit të VII të përgjithshëm duke i vërtetuar vendimet e kuvendit ikonoklastik të vitit 754.

Gjatë kohës së sundimit të Mihajlit II (820-829) në kontekstin fetar ka mbretëruar qetësi relative. I biri i Mihajlit Teofili (829-842) ka qenë kundërshtar i adhurimit të ikonave por kur në vitin 842 vdes Teofili, lëvizja kundër ikonave merr fund. Pasi që Jovani Gramaticienti vdes dhe për peshkop zgjidhet Metodi, në mars të vitit 843 me angazhimin e mbretëreshës Teodora shpallet restaurimi i ikonave. Pra në një Sinod është vendosur adhurimi i ikonave, që më 11 mars të vitit 843, është festuar si fitore e ortodoksve. Këtë fitore kisha e ka ruajtur deri sot si “java e ortodoksëve” (Shih: G. Ostrogorski, *Histoire e Bizantinit*, fq. 204-219).

Faqe 58. Ligji i Konstantinit mbi shenjtërimin e së dieles — Perandori Konstatini, më 7 mars të vitit 321 e ka miratuar ligjin me të cilin aplikohet shenjtërimi i së dieles. Ja përmbajtja e këtij ligji:

“Në ditën e shenjtë të diellit të gjithë nëpunësit, banorët e qyteteve dhe zejtarët duhet të pushojnë. Vetëm ata të cilët merren me bujqësi munden lirisht t'i kryejnë punët e tyre, sepse mund të ndodhë që dita e ardhme të mos jetë e volitshme për mbjellje apo për punët e vreshtës. Nuk guxojmë të lejojmë që për shkak të mosshfrytëzimit të kohës së përshtatshme të prishen frytet që na i dërgon qielli.” (Kodi Jus. Libri II, titr 12, loi. 3—Shih Mosheim, *Histoire ecclesiastique IV, siecle, par. II, srct. 5*)

Faqe 62. Dekretalet e rrejshme —Ndër falsifikatat kryesore, të dedikuara për forcimin e pushtetit të papatit, duhet theksuar Dhurata e Konstantinit dhe të ashtuquajturat dekretalet e Pseudo-Isidorit. Në dhuratën e rrejshme të Konstantinit thuhet se Konstantini I në vitin 331 kur e ka themeluar Stambollin—Konstantinopolisin, ia ka falur papës qytetin e Romës dhe egzarkiatin e Ravenës dhe e ka caktuar

për udhëheqës shpirtëror, të katër froneve të patriarkanave—mbi Anitiokinë, Jerusalemin, Aleksandrinë dhe Stambollin (edhe pse ky i fundit ende nuk ishte e themeluar) dhe “mbi të gjitha kishat e Zotit në botë”. Ky shkrim i rrejshëm u paraqit nga mesi i shekullit të 8-të.

Nga mesi i shekullit të 9-të u paraqitën edhe dekretalet e PseudoIsidorit. Pohohej se i kishte mbledhur Isidor Merkatori dhe se e ngërthejnë një përmbledhje vendimesh të të gjitha kuvendeve të mëparshme. Në këtë shkrim tentohej të dëshmohej se peshkopi i Romës (papa) që nga themelimi e kishte ushtruar pushtetin suprem në tërë kishën.

Me shekuj papati e kishte mbështetur pushtetin e vet suprem shpirtëror dhe sekularist në këto dy shtylla magjike.

[645]

Dijetari humanist Lorenzo Vala nga mesi i shekullit të 15-të ka dëshmuar se shkrimet e përmendura janë falsifikime të rëndomta. (Shih: E. Gibbon, *Decline and Fall of the Roman Empire*, chap. 49. vol. 5. pp. 573-574)

Faqe 63. —“Koncepti i Gërgurit për fuqinë e papës dhe rolin e papatit në botë është shprehur më së miri në shkrimin “*Dictatus papae*”. Ky kuptim del nga supozimet. Në qoftë se shteti është tepër i dobët për ta përcakuar drejtësinë atëherë Kisha duhet ta merr pushtetin sekularist në duart e veta. Papa e ka pushtetin dhe forcën për t’i rrëzuar pushtetarët dhe për t’ia dhënë kurorën kujt të dojë. Ky koncept është shprehur në shkrimin “*Dictatus papae*”, i cili në të vërtetë nuk është shkruar me dorën e papës por më së miri i shprehë pikëpamjet e Gërgurit VII. Ky shkrim buron nga viti 1087 dhe i ngërthen në vete shtatë fjali të shkurtëra. (Shih: A.E. Froome: *The Pro-phetic Faith of our Fathers*, vol. I, f. 669-670)

Faqe 64. Purgatori —Nuk është jo e rëndomtë që sot në kishën katolike apo në shtëpitë e katolikëve të shihet piktura e cila e paraqet mundimin e shpirtërave në purgator. Në kishë thirren besimtarët që të lutën për shpirtërat në purgator. (Shih: *Katholics Encyclopedia*, art. Purgatory)

Faljet —“Kjo mënyrë e nxjerrjes së parave ka filluar të praktikohet rreth vitit 1100 gjatë kohës së papës Urbanit II thotë Sarpi në veprën “*Histoire du Concile de Trente*”, vol. I, liv. I, pp. 13-18, Oxford 171. (Për këtë shih: Leopold de Ranke, *Histoire de l’Allemagne au temps de la Reforme*, 1839)

Teksti i zgjidhjeve të cilin ua ka dhënë Teceli blerësve të fletëfaljeve është publikuar në artikullin “Faljet” në “Dictionnaire universel du XIX siecle de P. Larousse, vol. IX.

Mesha — në shkencën për meshën shihe: veprën e kardinalit Vajsman: *The real Presence of the Body and Blood of our Lord Jesus Chirst in the Blessed Eucharrist.*

Në periudhën e Reformacionit në Gjenevë është thirrur profesori i universitetit të Sorbonës Guy Furbity që të luftojë kundër reformatorëve. Ai ka deklaruar:

“Kleriku i cili i shenjtëron dhe i bekon tostongalet është më i madh se Shën Maria, sespe ajo Krishtit ia ka dhënë jetën një herë, ndërsa prifti e krijon Krishtin kur të dojë ... Ah! Prifti! Prifti! Atë duhet jo vetëm përshëndetur, por para tij duhet rënë në gjunjë.” Merle d’Aubigne: *Histoire de la Reformation.*

Faqe 70. —Përkthimi valdenzian i Biblës.—Shih: E. Petavel, *la Bible en France*; D. Lortsch, *Histoire de la Biblen en France*, Paris 1910.

[646]

Faqe 82. Edikti kundër valdenzianëve —Ediktin e parë kundër valdenzianëve e ka lëshuar papa Inoqenti VIII, 1487 (Shih: Jean leger, *Histoire generale des Eglises vaudoises*; Chastel, *Histoire du Christianisme*, vol. III, pp. 476-479). Ndjekja e madhe e valdenzianëve ka ndodhur në vitin 1655 dhe sidomos në periudhën prej viteve 1686-1687.

Faqe 90. Viklifi —Teksti origjinal i sulmit brutal të papës kundër Viklifit i përkthyer në anglisht gjendet në “Acts and Monuments”, vol. III, pp. 4-13, L. Foxe.

Faqe 106. Kuvendi i Konstancës —Për këtë shih: Mosheim, *Ecclesiastical History*, book 3, part. 2 ch. 3; J. Dowling, *History of Romanism*, bk. 6, ch. Par. 3; Nenander, *History of the Christina Religion and Church.*

Kuvendi i Kostancës është thirrur në vitin 1414. Një vit më vonë po ky kuvend e ka gjykuar me vdekje në turrën e zjarrit Jan Husin, ndërsa edhe një vit më vonë Jeronimin e Pragës. (Shih: Mosheim, *Ecclesiastical History*, book 3, part. 2 ch. 3)

Faqe 228. Jezuitët —Nga të gjitha veglat me të cilat është shërbyer papa në luftë kundër reformacionit më të fuqishëm kanë qenë jezuitët. Themeluesi i Rendit të Jezuitëve është Ignacie Loloji (1491-1556). Qëllimi kryesor i jezuitëve ka qenë lufta kundër protes-

tantizmit, gjetja e pikave të dobëta në pozicionet e protestantëve, kthimi i territoreve të humbura dhe zgjerimi i dominimit të papatit në pushtetin sekularist. Ata janë përpjekur që t'i marrin shkollat në duart e tyre me qëllim që brezat e rinjë t'i edukojnë në frymën katolike. (Shih: L. E. Froom, op. cit. vol. III, fq. 446-470)

Faqe 228. Inkuizicioni — Shih: Catholic Encyclopedia, art. “Inkvizicioni”, Vacandard, H’Ingquisition, Paris 1912; H. C. Lea, Histoire de l’Inquisition au Moyen—Age, Paris, 1900-1902.

Faqe 256. Shkaqet e Revolucionit të Francës — Shumica e historianëve me të drejtë theksojnë se shkaqet e Revolucionit Francez qëndrojnë në veprimin e tmerrshëm të oborrit mbretëror dhe të klerik katolik kundër protestantizmit dhe kundër Fjalës së Zotit gjatë shekullit XVI e XVII. (Shih: Lorimer, The Protestant Church in France; P. Von Sybel, History of the French Revolution).

Në literaturën Franceze vlen të theksohet vepra e rëndësishme, filozofia e vërtetë e historisë të cilën e ka shkruar Edgar Kuinet. Titulli i kësaj vepre është: De dragonnades a la Terreur. Në këtë vepër shkrimtari i përshkruan tmerret të cilave u janë nënshtruar protestantët e Francës nga ana e dragonerëve—ushtarëve të Luigjit XIV, të cilët me zjarr dhe me shpatë “i kanë kthyer” protestantët në fenë katolike. Në vitin 1685 Luigji XIV e suprimoi Ediktin e Nantit me të cilin Henriku IV ua garantonte lirinë protestantëve. Protestantët numri i të cilëve në Francë ishte 1.250.000 e përfunduan jetën e tyre nëpër burgje, nëpër turra të zjarrit dhe nëpër galija kurse një numër i tyre arritën të arratisen dhe të vendosen në Angli, Zvicër dhe Holandë. Franca në këtë mënyrë e humbi pjesën më të mirë të popullit të vet, njerëzit e ndershëm dhe njerëzit e punës. Prej asaj kohe ky vend filloi të varfërohej, ndërsa pakënaqësia brenda vet radhëve katolike u shtua nga dita në ditë si ndaj klerikalizmit ashtu dhe ndaj oborrit mbretëror amoral dhe batakçinj. Populli i cili i shihte veprat monstruoze prej egërsirave që i ushtronin jezuitët ndaj protestantëve ngadalë filloi ta humbte besimin në Zotin. Kjo gjendje e solli ateizmin i cili u manifestua gjatë periudhës së Revolucionit Francez. (Shih: Chastel, Histoire du Christianisme, tome IV, fq. 203)

Faqe 258. Lufta kundër Biblës — Edikti i lëshuar në Tuluz në vitin 1229 e vendosi inkuizicionin për ata që fshehurazi e lexonin Biblën. Të gjithë ata që e lexonin Biblën fshehurazi sidomos në gjuhën kombëtare ndiqeshin si egërsira. Ky edikt ka qenë i përcjellur

[647]

edhe me edikte tjera të ngjashme edhe gjatë periudhës së 500 vjetëve të ardhshme. Gjaku i martirve është derdhur si lum. (Shih: Gaussen, *Le Canon des Sanintes Ecrivures*, vol. II, ch. VII; Petavel, *La Bible en France*, ch. 2; D. Lortch, *Histoire de la Bible en France*, ch. II)

Faqe 266. Sundimi i terrorit —Lidhur me përgjegjësitë e pri-jësve kishtarë dhe shtetëror për skenat e Revolucionit Francez shih V. M. Sloane, *The French revolution and Religions Reform*. S. Smiles, *The Huguenots after the Revocation*, ch. 18.

Faqe 270. Masa e shtresave të privileguara —Rrethanat sociale para revolucionit shih H. Von Holst, *Lowel Lectures on the Frenc Revolution*; Taine, *Ancient Regime*.

Faqe 274. Hakmarrja —Lidhur me detajet e karakterit hakmar-rës të Revolucionit Francez shih: T. H. Gill, *The Papal Drama*. Bk. 10; De prossence, *The Church and the French Revolution*.

Faqe 236. Monstruoizitetet të pushteti të terrorit —Për këtë shih: M. A. Thiers, *Histoire de la Revolution Française*; F. A. Mignet, *Histoire de la Revolutiona Française*.

Faqe 276. Përhapja e Shkrimit Shenjt —Shoqëria e Jashtme Britanike Biblike e themeluar në vitin 1804 ka arritur që deri më sot botën ta begatojë me mbi 500.000.000 ekzemplarë të Biblës. Ajo e ka mundësuar që Bibla në tërësi apo Besëlidhja e Re të përkthet në më tepër se 1.000 gjuhë.

[648]

Faqe 277. Misioni i huaj —Shih: Dr. G. P. Fisher, *Christian Missions*. Në vitin 1792 u themelua Shoqëria Misionare Baptiste me misionarin e parë Karejin. Në vitin 1812 u themelua Shoqëria Misionare e Londrës. Në vitin 1812 u themelua Shoqëria Misionare Amerikane.

Faqe 312. Datat profetike —Faktet historike dhe kronologjike që kanë të bëjnë me kaptinën 8 dhe 9 të profecive të Danielit, duke i përfshirë edhe faktet e sigurta se në vitin 457 para Krishtit gjendet pikënisja e kësaj prerje kohore, janë të paraqitura qartë në interpre-timet e ndryshme. (Shih: Sir Isaac Newton, *Observations upon the prophecies of Daniel and the Apoca-lypse of St. John*, ch. X, Lon-don 1733.—Uriah Smith, *Thoughts on Daniel and the Revelation*, par. 1., 8. 9)

Faqe 320. Rënia e Perandorisë Turke —Për detajet e mëte-jshme lidhur me rënien e Perandorisë Turke gjatë gushtit të vitit 1840 shih: J. Litch, *The Probability ot the second Coming of Crist*

about A. D. 1843 (botuar 1838); J. N. Laughborough, *the Great Advent Movement*, pp. 129-132, botuar më 1905.

Faqe 355. Rrobat për ngritje në qiell —Kundërshtarët e adventistëve e kishin trilluar se adventistët në vitin 1844 i kishin qepur për vete rrobat speciale për t'u ngritur në qiell. Adventistët patën premtuar shpërblim për atë i cili do të mund të ofronte dëshmi të vërteta për rrobat e këtilla. Mirëpo të tillët nuk u gjetën askund. Asnjë adventist nuk është injorant i atillë në pikëpamje të shkencës dhe mësimëve të Krishtit që të mendojë se rrobat të cilat do t'i bënin njerëzit janë të nevojshme për ardhjen e Krishtit. Petku që i nevojitet shenjtëve që të mund të takohen me Shpëtimtarin e vet dhe do të ngritën së bashku me të në qiell është drejtësia e Krishtit. (Zbulesa 19,8)

Faqe 355. Kronologjia profetike —Lidhur më këtë shih artikullin Dr. Georges Bush në “Advent Herald and Signs of the Times Reporter”, të datës 6 dhe 13 mars të vitit 1844. Në këtë artikull profesori i përmendur i gjuhës hebreje dhe i gjuhëve të tjera orientale në Universitetin e Nju Jorkut u shprehë mirënjohje interpretuesëve adventistë të cilët e kishin konstatuar parimin se një ditë profetike duhet të konsiderohet një vit civil. Në atë llogaritje me interpretuesit adventistë pajtohen edhe komentatorët tjerë: Mede, Sir Njutn, Kibry, Skot, Kejt dhe shumë të tjerë.

Faqe 413. Lajmi i trefishtë engjëllor —Përmbajtja e lajmit të parë të engjëllit është dhënë në Zbulesë 14,6.7. Profeti thotë: “Dhe engjëlli i dytë shkon pas tij duke thënë ... Dhe engjëlli i tretë shkon pas tij duke thënë ... Shprehja “shkon pas tij” domethënë “e përcjell”, “të shkosh me”, “ta përcjellësh”. Kjo është shprehje e njëjtë të cilën e gjejmë edhe te Marku, 5,24: “U nis pas tij; i shkonte pas një turmë e madhe dhe furej rreth tij nga çdo anë”. Prej kësaj mund të konkludojmë se mendimi i shprehur në Zbulesë 14,8.9. nuk nënkupton se vetëm lajmi i dytë dhe i tretë engjëllorë pasojnë njëri pas tjetrit sipas radhës kronologjike por se njëri i është shtuar tjetrit për të vepruar së bashku. Tre lajmet në të vërtetë janë një lajm i trefishtë. Tre janë në pikëpamje të krijimit të tyre, por porsa janë paraqitur shkojnë së bashku dhe janë të pandashëm.

Faqe 547. Kisha e Abisinisë —Etiopisë.—Për shenjtërimin e të shtunës biblike shih: A. P. Stanjley, *Lectures on the History of the Eastern Church*; Michael Goddes, *Church History of Ethiopia*;

Gibbon, Decline and Fall of the Roman Empire, tome II, ch. 47, par. 37-39; A. H. Leëis: A. Critical History of the Sabbath and the Sunday in the Christian Church, pp. 208-215.

Poshtëshënime

1. SHKATËRRIMI I JERUSALEMIT

¹Milman, The History of the Jews, knj. XIII.

²Ibid., knj. XIII.

³Ibid., knj. XVI.

2. NDJEKJET NË SHEKUJT E PARË

⁴Tertullian, Apology, paragraf 50.

3. DEVIJIMI NGA FEJA

⁵Cardinal Wiseman, The Real Presence of the Body and Blood of Our Lord Jesus Christ in the Blessed Eucharist, Proved from Scripture, lecture 8, sect. 3, par. 26.

⁶J. A. Wylie, The History of Protestantism, knj. I, gl. 4.

4. VALDENZIANËT

⁷J. H. Merle D'Aubigné, History of the Reformation of the sixteenth Century, knj. XVIII, gl. 2.

⁸Wylie, History of the Waldenses knj. I, gl. 7.

⁹Ibid., knj. XVI, gl. 1.

¹⁰Ibid., knj. XVI, gl. 1.

5. GJON VIKLIF

¹¹Barnas Sears, The Life of Luther, strana 70. 69.

¹¹Barnas Sears, The Life of Luther, strana 70. 69.

¹²John Lewis, History of the Life and Sufferings of J. Wiclif, str. 37.

¹³Neander, General History of bigné, book XVII, gl. 7; Neander, vol. V, sect. 2, str. 149.

¹⁴Wylie, knj. II, gl. 13.

¹⁵John Foxe, Acts and monuments, vol. III, str. 45. 50.

¹⁶Merle D'Aubigné, op. cit., knj. XVII, gl. 8.

¹⁷Fuller, Church History of Britain, knj. LV, Sect. 2, par. 54.

6. HUSI DHE JERONIMI

¹⁸Wylie, op. cit., knj. III, gl. 1.

¹⁹Ibid., knj. III, gl. 1.

²⁰E. De Bonnechose, The Reformers before the Reformation, vol. I, str. 87.

²¹Wylie, op. cit., knj. III, gl. 2.

²²Bonnechose, op. cit., vol. I, str. 147. 148.

- ²³Ibid., vol. I, str. 148. 149.
²⁴Jacques Lenfant, History of the Council of Constance, vol. I, str. 516.
²⁵Bonnechose, op. cit., vol. II, str. 67.
²⁶D'Aubignë, op. cit., knj. I, gl. 6.
²⁷Bonnechose, op. cit., vol. II, str. 84.
²⁸Bonnechose, vol. II, str. 86.
²⁹Wylie, op. cit., knj. III, gl. 7.
³⁰Ibid., knj. III, gl. 7.
³¹Bonnechose, op. cit., knj. I, str. 234.
³²Ibid., knj. II, str. 146. 147.
³³Ibid., knj. II, str. 151.
³⁴Ibid., knj. II, str. 151-153.
³⁵Wylie, op. cit., knj. III, gl. 10.
³⁶Bonnechose, op. cit., vol. II, str. 168.
³⁷Wylie, op. cit., knj. III, gl. 17.
³⁸Ibid., knj. III, gl.
³⁹Ibid., knj. III, gl. 19.
⁴⁰Ibid., knj. III, gl. 19.
⁴¹Ezra Hal Gillett, Life and Times of John Huss, vol. II, str. 570.
⁴²Wylie, op. cit., knj. III, gl. 19.

7. LUTERI NDAHET NGA ROMA

- ⁴³D'Aubigné, op. cit., knj. II, gl. 2.
⁴⁴Ibid., knj. II, gl. 2.
⁴⁵Ibid., knj. II, gl. 4.
⁴⁶Ibid., knj. II, gl. 6.
⁴⁷Ibid., knj. V, gl. 2.
⁴⁸John C. L. Gieseler, A. Compendium of Ecclesiastical History, par 4, sec. I, par. 5.
⁴⁹D'Aubigné, op. cit., knj. III, gl. 1.
⁵⁰K. R. Hagenbach, History of the Reformation, vol. I, str. 96.
⁵¹D'Aubigné op. cit., knj. III, gl. 4.
⁵²Ibid., knj. III, gl. 6.
⁵³Ibid., knj. III, gl. 6.
⁵⁴Ibid., knj. III, gl. 7.
⁵⁵Ibid., knj. III, gl. 9.
⁵⁶Ibid., knj. IV, gl. 2.
⁵⁷Ibid., knj. IV, gl. 4.
⁵⁸Martyn, The Life and Times of Luther, str. 271.
⁵⁹D'Aubigné, op. cit., knj. IV, gl. 8. — Ibid., knj. IV, str. 10.
⁶⁰Ibid., knj. V, gl. 1.
⁶¹Ibid., knj. VI, knj. 1.
⁶²Wylie, op. cit., knj. VI, gl. 1.
⁶³D'Aubigné, op. cit., knj. VI, gl. 3.
⁶⁴D'Aubigné, op. cit., knj. VI, gl. 9.
⁶⁵Ibid., op. cit., knj. VI, gl. 9.

⁶⁶Ibid., op. cit., knj. VI, gl. 10.

⁶⁷Martyn, op. cit., str. 372. 373.

8. LUTERI PARA KUVENDIT SHTETËROR

⁶⁸D'Aubigné op. cit., knj. VI, gl. 11.

⁶⁹Ibid., knj. VII, gl. 1.

⁷⁰Ibid., knj. VII, gl. 1.

⁷¹Wylie, op. cit., knj. VI, gl. 4.

⁷²D'Aubigné, op. cit., knj. VII, gl. 3.

⁷³Ibid, knj. VII, gl. 4.

⁷⁴Ibid, knj. VII, gl. 4.

⁷⁵Ibid, knj. VII, gl. 6.

⁷⁶Ibid, knj. VII, gl. 6.

⁷⁷Ibid, knj. VII, gl. 7.

⁷⁸Ibid, knj. VII, gl. 7.

⁷⁹Ibid, knj. VII, gl. 7.

⁸⁰Ibid, knj. VII, gl. 8.

⁸¹Ibid, knj. VII, gl. 8.

⁸²Ibid, knj. VII, gl. 3.

⁸³Ibid, knj. VII, gl. 8.

⁸⁴Ibid, knj. VII, gl. 8.

⁸⁵)Ibid, knj. VII, gl.

⁸⁶Ibid, knj. VII, gl. 8.

⁸⁷Ibid, knj. VII, gl. 8.

⁸⁸Ibid, knj. VII, gl. 8.

⁸⁹Ibid, knj. VII, gl. 9.

⁹⁰Ibid, knj. VII, gl. 9.

⁹¹Ibid, knj. VII, gl. 9.

⁹²Lenfant, op. cit, knj. I, str. 422.

⁹³D'Abuigné op. cit, knj. III, gl. 9.

⁹⁴Martyn, op. cit, knj. I, str. 404.

⁹⁵D'Aubigné, op. cit, knj. VII, gl. 10.

⁹⁶Ibid, op. cit, knj. VII, gl. 10.

⁹⁷Ibid, op. cit, knj. VII, gl. 11.

⁹⁸Ibid, op. cit, knj. VII, gl. 11.

⁹⁹Martyn, op. cit, knj. I, str. 420.

¹⁰⁰D'Aubigné, op. cit, knj. I, gl. 11.

¹⁰¹Ibid, op. cit, IX, gl. 2.

9. REFORMATORI ZVICËRAN

¹⁰²Wylie, op. cit, knj. VIII, gl. 5.

¹⁰³Ibid, knj. VIII, gl. 6

¹⁰⁴D'Au- bigné, op. cit, knj. VIII, gl. 9.

¹⁰⁵Ibid, knj. VIII, gl. 5.

¹⁰⁶Ibid., knj. VIII, gl. 5.

- ¹⁰⁷Ibid, knj. VIII, gl. 6.
¹⁰⁸Ibid, knj. VIII, gl. 6.
¹⁰⁹Ibid, knj. VIII, gl. 6.
¹¹⁰Ibid, knj. VIII, gl. 6.
¹¹¹Ibid, knj. VIII, gl. 6.
¹¹²Ibid, knj. VIII, gl. 6.
¹¹³Wylie, op. cit, knj. VIII, gl. 9.
¹¹⁴D'Aubigné, op. cit, knj. VIII, gl. 9.
¹¹⁵Wylie, op. cit, knj. VIII, gl. 11.
¹¹⁶D'Aubigné, op. cit., knj. VIII, gl. 11.
¹¹⁷Wylie, op. cit, knj. VIII, gl. 11.
¹¹⁸Ibid, knj. VIII, gl. 15.
¹¹⁹D'Aubigné, op. cit, knj. XI, gl. 13.
¹²⁰Ibid, knj. XI, gl. 13.

10. PËRPARIMI I REFORMACIONIT NË GJERMANI

- ¹²¹D'Aubigné, op. cit. knj. IX, gl. 1.
¹²²Ibid, knj. IX, gl. 7.
¹²³Ibid, knj. IX, gl. 7.
¹²⁴Ibid, knj. IX, gl. 7.
¹²⁵Ibid, knj. IX, gl. 7.
¹²⁶Ibid, knj. IX, knj. 8.
¹²⁷Ibid, knj. IX, knj. 8.
¹²⁸Ibid, knj. IX, knj. 8.
¹²⁹Ibid, knj. IX, knj. 8.
¹³⁰Ibid, knj. IX, knj. 8.
¹³¹Ibid, knj. IX, gl. 8.
¹³²Ibid, knj. X, gl. 10.
¹³³Ibid, knj. X, gl. 10.
¹³⁴Ibid, knj. X, gl. 10.
¹³⁵Ibid, knj. IX, gl. 11.
¹³⁶Ibid, knj. IX, gl. 11.

11. PROTESTA E PRINCËRVE

- ¹³⁷D'Aubigné, op. cit, knj. XIII, gl. 6.
¹³⁸Ibid, knj. XIII, gl. 5.
¹³⁹Ibid, knj. XIII, gl. 5.
¹⁴⁰Ibid, knj. XIII, gl. 5.
¹⁴¹Ibid, knj. XIII, gl. 5.
¹⁴²Wylie, op. cit, knj. IX, gl. 15.
¹⁴³D'Aubigné, op. cit, knj. XIII, gl. 5.
¹⁴⁴Ibid, knj. XIII, gl. 5.
¹⁴⁵Ibid, knj. XIII, gl. 5.
¹⁴⁶Ibid, knj. XIII, gl. 5.
¹⁴⁷Ibid, knj. XIII, gl. 6.

- ¹⁴⁸Ibid, knj. XIII, gl. 6.
¹⁴⁹Ibid, knj. XIII, gl. 6.
¹⁵⁰Ibid, knj. XIII, gl. 6.
¹⁵¹Ibid, knj. XIII, gl. 6.
¹⁵²Ibid, knj. XIV, gl. 7.
¹⁵³Ibid, knj. XIV, gl. 7.
¹⁵⁴Ibid, knj. XIV, gl. 7.
¹⁵⁵Ibid, knj. XIV, gl. 8.
¹⁵⁶Ibid, knj. X, gl. 14. London ed.
¹⁵⁷Ibid, knj. X, gl. 14.
¹⁵⁸Ibid, knj. XIV, gl. 1.
¹⁵⁹Ibid, knj. XIV, gl. 6.
¹⁶⁰Ibid, knj. XIV, gl. 6.

12. REFORMACIONI NË FRANCË

- ¹⁶¹Wylie, op. cit, knj. XIII, gl. 1.
¹⁶²Ibid, knj. XII, gl. 2. — London de.
¹⁶³Ibid, knj. XII, gl. 2.
¹⁶⁴Ibid, knj. XIII, gl. 2.
¹⁶⁵Ibid, knj. XIII, gl. 2.
¹⁶⁶Ibid, knj. XIII, gl. 9.
¹⁶⁷Ibid, knj. XIII, gl. 9.
¹⁶⁸D'Aubig- né, History of the Reformation in Europe in the Time of Calvin, knj. II, gl. 16.
¹⁶⁹Wylie, op. cit knj. XIII, gl. 9.
¹⁷⁰Op. cit, knj. XIII, gl. 9.
¹⁷¹D'Aubigné History of the Reformation in Europe in the Time of Calvin, knj. II, gl. 16.
¹⁷²D'Aubigné, History of Reformation of the Sixteenth Century, knj. XII, gl. 9.
¹⁷³Wylie, op. cit, knj. XIII, gl. 7.
¹⁷⁴Martyn, op. cit, vol. III, gl. 13.
¹⁷⁵Wylie, op. cit, knj. XIII, gl. 9.
¹⁷⁶D'Aubigné History of the Reformation in Europe the Time of Calvin, knj. IV, gl. 10.
¹⁷⁷Ibid, knj. IV, gl. 10.
¹⁷⁸Wylie, op. cit, knj. 13, gl. 20.
¹⁷⁹Ibid, knj. XIII, gl. 21.
¹⁸⁰D'Aubigné, op. cit, knj. IV, gl. 12.
¹⁸¹Wylie, op. cit, knj. XIII, gl. 21.
¹⁸²D'Aubigné, op. cit, knj. IV, gl. 12.
¹⁸³Wylie, op. cit, knj. XIII, gl. 21.
¹⁸⁴Ibid, knj. XIV, gl. 3.
¹⁸⁵D'Aubigné, op. cit, knj. IX, gl. 17.

13. HOLANDA DHE VENDET SKANDINAVE

¹⁸⁶Gerard Brandt, *History of the Reformation in and About the Low Countries*, knj. I, str. 6.

¹⁸⁷Martyn, op. cit, knj. II, str. 87.

¹⁸⁸Wylie, op. cit, knj. XVIII, gl. 6.

¹⁸⁹Ibid, knj. XVIII, gl. 6.

¹⁹⁰Tertullian, *Apology*, par. 50.

¹⁹¹Wylie, op. cit, knj. X, gl. 4

¹⁹²Ibid, knj. X, gl. 4.

14. REFORMATORËT E MËVONSHËM ANGLEZË

¹⁹³D'Aubigné, *History of the Reformation of the Sixteenth Century*, knj. XVIII, gl. 4.

¹⁹⁴Ibid., knj. XVIII, gl. 4.

¹⁹⁵Ibid., knj. VIII, gl. 4.

¹⁹⁶Anderson, *Annals of English Bible*, str. 19.

¹⁹⁷Hugh Latimer, *First Sermon Preached Before King Edward VI*.

¹⁹⁸Ibid., *Sermon of the Plough*.

¹⁹⁹Works of Hugh Latimer, vol. I, p. 13.

²⁰⁰David Laing, *The Collected Works of John Knot*, vol. II, str. 281. 283. — *Life of the Rev. Charles Wesley*, str. 102.

²⁰¹J. Whitehead, *Life of Rev. John Wesley*, str. 10.

²⁰²Ibid., str. 11. 12.

²⁰³Ibid., str. 52.

²⁰⁴Ibid., str. 47.

²⁰⁵John Wesley, *Works*, vol. III, str. 297. 298.

²⁰⁶Ibid., vol. III, str. 152. 153.

²⁰⁷Me Clintock and Strong, *Cyclopedia*, art. »Antinomians«.

²⁰⁸Ibid., sermon 35.

²⁰⁹Ibid., sermon 35.

15. BIBLA DHE REVOLUCIONI FRANCEZ

²¹⁰Sir Walter Scott, *Life of Napoleon*, vol. I, gl. 17.

²¹¹Blackwod's Magazine, November 1870.

²¹²Henry White, *The Massacre of St. Barho- lomew*, ch. 14. par. 34.

²¹³Scott, op. cit., vol. I, gl. 17.

²¹⁴Lacretelle, *History*, vol. II, str. 309.

Scott, op. cit., vol. I, gl. 17.

²¹⁶M. A. Thiers, *History of the French Revolution*, vol. II, str. 370. 371.

²¹⁷Alison, *History of Europe*, vol. I, gl. 10.

²¹⁸Journal of Paris, 1793, No 318.

²¹⁹G. de Felice, *History of the Protestants of France*, knj. I, gl. 2. par. 8.

²²⁰D'Aubigné, *History of the Reformation in the Time of Calvin*, knj. II, gl. 36.

²²¹Wylie, op. cit., knj. XIII, gl. 4.

²²²Wylie, knj. XIII, gl. 20.

16. UDHËTARËT E DEVOTSHËM

- ²²³George Bancroft, *History of the United States of America*, pt. I, gl. 12. par. 6.
²²⁴J. G. Palfrey, *History of New England*, gl. 3. par. 43.
²²⁵Bancroft, op. cit., I, gl. 12. par. 15.
²²⁶J. Brown, *The Pilgrim Fathers*, str. 74.
²²⁷Martyn, op. cit., vol. V, str. 70.
²²⁸D. Neal, *History of the Puritans*, vol. I, str. 269.
²²⁹Martyn, op. cit., vol. V, str. 70. 71.
²³⁰Ibid., vol. V, str. 297.
²³¹Ibid., vol. V, str. 335.
²³²Bancroft, op. cit., gl. 15. par. 16.
²³³Martyn, op. cit., vol. V, str. 340.
²³⁴Bancroft, op. cit., gl. 15. par. 2.
²³⁵Ibid., gl. 15. par. 10.
²³⁶Martyn, op. cit., vol. V, str. 349. 350.
²³⁷Ibid., vol. V, str. 354.
²³⁸Congressional documents (U.S.A.), serial No. 200, documents No. 271.
²³⁹Martyn, op. cit., vol. V, str. 471.
²⁴⁰Bancroft, op. cit., gl. 19, par. 25.

17. PARALAJMËTARËT E MËNGJESIT

- ²⁴¹Daniel Taylor, *The Reign of Christ on Earth*, str. 33.
²⁴²Ibid., str. 132—134.
²⁴³Ibid., str. 158. 134.
²⁴⁴Ibid., str. 158. 134.
²⁴⁵Ibid., str. 151. 145.
²⁴⁶Richard Baxter, *Works*, vol. 17, str. 555.
²⁴⁷Ibid., vol. XVII, str. 500.
²⁴⁸Ibid., vol. XVII, str. 182. 183.
²⁴⁹Sir Charles Lyell, *Principles of Geology*, str. 495.
²⁵⁰Ibid., str. 495.
²⁵¹Encyclopedia Americana, art »Lisbon«.
²⁵²R. M. Devens, *Our Firtcentury*, str. 89.
²⁵³The Essex An-tiquarian, April, 1899. vol. III, No. 4. str. 53. 54.
²⁵⁴William Gordon, *History of the Rise, Progress, and Establishment of the Independence of U.S.A.*, vol. III, str. 57.
²⁵⁵Isaiah Thomas, *American Oracle of Liberty*, vol. 10, No. 472.
²⁵⁶Letter by Dr Sannel Tenney, of Exter, New Hamp-shire, December 1785.

18. NJË REFORMATOR AMERIKAN

- ²⁵⁷S. Bliss, *Memoirs of W. Miller*, str. 65-67.
²⁵⁸Ibid., str. 70.
²⁵⁹Ibid., str. 74. 75.
²⁶⁰Ibid., str. 76.
²⁶¹Ibid., str. 76. 77.
²⁶²Ibid., str. 81.

- ²⁶³Ibid., str. 92.
²⁶⁴Ibid., str. 138.
²⁶⁵R. M. Devens, op. cit., gl. 28. par. 1-5.
²⁶⁶F. Read, Christian Advocate and Journal, Dec. 13. g. 1833.
²⁶⁷Evening Advertiser (Portland), No. 26, g. 1833.
²⁶⁸Ibid., No. 26. g. 1833.
²⁶⁹Josia Litch, Signs of the Times, August 1, g. 1840.
²⁷⁰Bliss, op. cit. 183.
²⁷¹Bliss, op. cit., 250. 251. 16. Ibid., str. 146.

20. NJË ZGJIM I MADH FETAR

- ²⁷²Wolff, Researches and Missionary Labors, str. 404. 405.
²⁷³Journal of the Rev. J. Wolff, str. 96.
²⁷⁴Ibid., str. 398. 399.

21. VËREJTJA E REFUZUAR

- ²⁷⁵Bliss, op. cit., 328.
²⁷⁶Congregational Journal, May 23, g. 1844.
²⁷⁷Richard Challoner, The Catholic Christian Instructed, Preface, str. 21. 22.
²⁷⁸S. Nopkins, Works, vol. II, str. 328.
²⁷⁹T. Guthrie, The Gospel in Ezekiel, str. 237.
²⁸⁰R. Robinson, Ecclesiastical Researches, gl. VI, parth. 17.
²⁸¹Gavazzi, Luctures, str. 278.
²⁸²Wesley, Works, sermon 50.
²⁸³Crosby, An Appeal to the Church, str. 141. 142.
²⁸⁴Second Advent Li-brary, tract. No. 39.

22. PROFECITË E PLOTËSUARA

- ²⁸⁵Bliss, op. cit., str. 236.
²⁸⁶The Advent Herald, vol. VIII, No. 23, (Jan. 15, 1845.)
²⁸⁷Bliss, op. cit., str. 282.
²⁸⁸Bliss, op. cit., str. 270. 271.
²⁸⁹Bliss, Advent Shield and Herald, vol. I, str. 271. (Jan. 1845).
²⁹⁰The Advent Herald, vol. VIII, No. 14, (Nov. 13, 1844.)
²⁹¹Bliss, op. cit., str. 256. 255. 257.
²⁹²J. White, Life of Wm. Miller, str. 315.

25. LIGJII ZOTIT ËSHTË I PANDRYSHUESHËM

- ²⁹³G. A. Townsen, The New World compared With the Old, str. 462.
²⁹⁴The Dublin Nation.
²⁹⁵Everett, Speech delivered at Plymouth, Dec. 22, 1824, str. 11.
²⁹⁶Sermon on »The Bible a Sufficient Creed, Febr. 22. g. 1846.
²⁹⁷George Elliott, The Abiding Sabath, str. 184.
²⁹⁸A. E. Waffle, The Lord's Day, str. 186-187.

²⁹⁹Henry FubervIIIe, *An Abridgment of the Christian Doctrine*, str. 85.

³⁰⁰Mgr. Segur, *Plain Talk About the Protestantism of Today*, str. 213.

35. QËLLIMET E PAPTIT

³⁰¹J. L. Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, knj. III, Centura 11, part. 2. gl. sect. 9.

³⁰²Josiah Strong, *Our Contry*, gl. V, pars. 2-4.

³⁰³Lenfant, *op. cit.*, vol. I, str. 516.

³⁰⁴Robert Cox, *Sabbath Laws and Sabbath Duties*, str. 538.

³⁰⁵Francis West, *Historical and Practical Discourse on the Lords' Day*, str. 174.

³⁰⁶Thomas Morez, *Discourse in Six Dialogues on the Name, Nation, and Abservations of the Lord's Day*, str. 271.

³⁰⁷Heylyn, *History of the Sabbath*, pt. 2, gl. 5, sec. 7.

³⁰⁸Morez, *op. cit.*, str. 290. 291.

³⁰⁹*Ibid.*, str. 281. 282.

³¹⁰Michael Geddes, *Church History of Ettiopia*, str. 311. 312.

³¹¹J. Dowling, *The History of Romanism*, knj. V, gl. 6. sec. 55.

³¹²Mosheim, *op. cit.*, knj. III, sent. 11, pt. 2, gl. 2, sec. 9.